CĂDEREA CONSTANTINOPOLELUI

VINTILĂ CORBUL

CARTEA ROMÂNEASCĂ

**

VINTILĂ CORBUL

CĂDEREA CONSTANTINOPOLELUI

Coperta realizată de Claudiu Soltescu după un tablou de Altdorfer Pinacoteca din München

APOCALIPSUL

După ce trecu prin fața sa ultimul regiment de cavalerie din ariergarda forțelor expediționare otomane, Yakub-Pașa întoarse calul și se îndreptă spre poarta militară a Adrianopolelui. Padișahul îi poruncise să rămînă în Capitală, spre a supraveghea de acolo, de la centru, rețeaua-i de agenți secreți răspîndiți atît înlăuntrul imperiului, cît și dincolo de granițele sale. Yakub se socotea uneori asemenea unui păianjen care pîndește din mijlocul pînzei țesute cu sîrg tot ce se întîmplă la periferie, spre a acționa cu promptitudine.

Înfiorat de frigul neobișnuit în acel prag de primăvară, își strînse mantaua în jurul corpului. La birou îl așteptau tot felul de probleme complicate, care se cereau a fi rezolvate grabnic. Se opri în fața clădirii mohorîte care adăpostea sediul serviciului secret, descălecă și urcă scările de la intrare, în vreme ce santinelele îi dădură onorul.

Ajuns în cabinetul său de lucru, chemă pe ofițerul de serviciu.

— L-ai convocat pe Kaligas, așa cum ți-am ordonat ?

— L-am convocat, Luminăția-Ta. Așteaptă în anticameră.

— Să intre !

Peste cîteva clipe, grecul Kaligas se ivi, ploconindu-se servil.

— Kaligas, am o treabă pentru tine, îi vorbi Yakub. Dacă te descurci bine, te umplu de bani.

— Am să-mi dau toată silința, stăpîne.

— Am nevoie de un om de nădejde pe care să-l trimit la Constantinopole, în taină, spre a-mi furniza de acolo informații asupra mișcărilor de trupe ale inamicului.

Obrajii grecului se goliră parcă de sînge. Bănui unde voia șeful serviciului secret să ajungă.

— Îți pot recomanda oameni de încredere, stăpîne. Am la Constantinopole legături serioase...

— De aceea m-am și gîndit la tine, îl întrerupse Yakub. Ești capabil, ai inițiativă, nu fugi de primejdii...

— Acum fug, Luminate ! bîigui Kaligas. Agenți ai prefectului poliției constantinopolitane sînt deja pe urmele mele.

— În curînd le vom da atîta de furcă, încît nu vor mai avea timp să se țină de tine. Ai să lucrezi în voie, fără să trezești bănuieli.

— Dar în Constantinopole nu se mai poate intra ! susținu Kaligas cu disperare în glas. Porțile orașului au fost închise, știi și tu, stăpîne !

— Adevărat ! Dar ai să pătrunzi prin cartierul genovez, din Galata. Acolo, porțile se pot deschide oricînd pentru prieteni. Din Galata, treci Cornul de Aur și ajungi neobservat în inima Constantinopolelui. Dacă-mi recrutezi cîțiva romei în stare să-mi furnizeze informații militare, te poți înapoia la Adrianopole, unde ai să aștepți în liniște sfîrșitul războiului. Hai, nu te mai codi ! N-ai să fii singur. Te va sprijini fostul tău patron, Leone Storlato, înapoiat acum cîteva zile din Italia.

„Iată-mă consolat ! reflectă amărît Kaligas. Voi atîrna în streang avînd o companie ilustră. Ne vom ține reciproc de urît, în vreme ce ne vom bălăngăni în aer." Era indignat. Yakub-Pașa îl expunea cu nepăsare unor primejdii mortale. Dar nu avea de ales. Trebuia să plece la Constantinopole, deși îl sugruma spaima. O spaimă ciudată, provocată desigur de presentimente negre.

Înclină capul și rosti resemnat :

— Cînd trebuie să plec, Luminate ?

— Cu cît mai repede, cu atît mai bine ! Nu uita să iei legătura cu Abdul Rahman, spre a pune împreună la punct modalitatea transmiterii informațiilor. Îți urez noroc, Kaligas !

*

Orban se uita cu mîndrie și dragoste la tunul lui uriaș — fără seamăn în lume — care înainta cu încetineală de melc spre Constantinopole. Cincizeci de perechi de boi puternici trăgeau la jug, abia unind mastodontul de fontă. Două sute de oameni îl flancau, spre a-l sprijini, ori spre a-l îndrepta dacă avea tendința să o ia spre șanțuri. Alți două sute de inși mergeau înainte, netezind gropile, în vreme ce cincizeci de dulgheri construiau podețe de lemn peste accidentele de teren, sau peste cursurile de apă, astfel încît tunul să fie ferit de dezechilibrări primejdioase. Zece mii de soldați de sub co-

manda lui Caragea-Beg îi asigurau paza. O sută de care trase de cîte trei perechi de boi transportau ghiulele sferice de marmoră ce aveau să fie aruncate asupra fortificațiilor Constantinopolelui. Orban îmbrățișa cu privirea mulțimea de oameni ce-i escorta tunul, zicîndu-și că geniul lui își găsise în sfîrșit prețuirea cuvenită.

Încerca un simțămînt de mare satisfacție ori de cîte ori evoca primele trageri de exerciţiu făcute pe cîmpul de manevre din apropierea Adrianopolelui. Sultanul poruncise ca un mare număr de crainici să le vestească din ajun în principalele piețe ale Capitalei, spre a feri populația de spaima pe care i-ar fi provocat-o fără îndoială bubuiturile năprasnice venite pe neașteptate. În ciuda acestor măsuri, lumea trecuse prin mari emoții, iar cîteva femei însărcinate născuseră înainte de termen.

Atît de lentă era deplasarea gigantului, încît coloana părăsise Adrianopolele încă din primele zile ale lui februarie, urmînd ca în circa două luni să ajungă sub zidurile capitalei bizantine. Pînă acum respectase programul, dar cu sacrificiul a șase oameni striviți sub roțile tunului. Ocoliseră satele și tîrgurile, dar cînd fuseseră obligați să treacă prin unele localități, dărîmaseră șiruri întregi de case spre a lărgi drumul și a face astfel loc enormei piese de artilerie.

„Analele acestui asediu îmi vor imortaliza numele înaintea generalilor !“ reflecta cu trufie Orban.

•

Marele amiral Suleiman Balthoglu, comandantul suprem al flotei de război otomane concentrată la Gallipoli, termină de citit mesajul abia sosit de la Adrianopole, îl făcu sul, apoi se adresă cu gravitate ofițerilor de marină adunați în jurul său :

— Înălțimea-Sa sultanul Mehmed Khan a proclamat războiul sfînt, încredințîndu-ne misiunea de a institui blocada maritimă a Constantinopolelui. Marina imperială otomană își va face datoria ! Ordon îmbarcarea imediată a marinarilor și ridicarea ancorelor ! Întreaga flotă va ieși în larg, cu direcția Constantinopole ! Comandanții de unități trec la posturi ! Executarea !

Ofiţerii, grupaţi pe terenul de instrucţie al bazei navale, rupseră rîndurile şi se îndreptară în grabă spre navele lor trase la chei ori ancorate în rada portului. Pe punţi se auziră comenzi scurte, urmate de o mare forfotă. Totul se desfăşura metodic, rapid şi în cea mai desăvîrşită ordine. Marele amiral ştiuse să-şi instruiască subalternii.

În vreme ce primele corăbii părăseau portul, Suleiman Balthoglu se urcă pe puntea navei-amiral, urmat de ofiţerii săi de Stat-Major. Dinspre sud sufla un vînt prielnic. Cerul, acoperit în cursul nopţii şi al dimineţii, se golise de nori şi acum era de un albastru-limpede, ca peruzeaua. Pescăruşii se roteau în văzduhul îmbibat de miresmele proaspete ale primăverii. Rezemat cu mîinile de balustrada castelului de la pupa, Balthoglu contempla şirul de nave care ieşeau din rada portului, orînduindu-se apoi în formaţie de drum. Flota aceasta era opera lui. O închegase în mai puţin de patru ani, înfăptuind dorinţa padişahului de a avea în Mările Mediterană, de Marmara şi Egee o marină de război care să precumpănească forţele navale ale creştinilor. Suleiman Balthoglu cîştigase preţuirea sultanului, reuşind într-o campanie-fulger să debarce în insula Lesbos, să ia cu asalt portul Coloni şi să-l oblige pe principele Gattilusio să plătească un tribut de 2 000 de galbeni. Reputaţia lui fusese atunci uşor întunecată de gestul nesocotit al unor ofiţeri care-l denunţaseră sultanului că îşi însuşise întreaga pradă de război, lipsindu-şi subalternii de roadele unei expediţii ce li se cuveneau şi lor potrivit datinilor. Chemat la Adrianopole spre a se justifica, fusese spălat de acuzaţiile ce i se aduceau graţie sprijinului ocult al unor prieteni puternici. Ofiţerii care se făcuseră vinovaţi de „josnice calomnii" fuseseră îndepărtaţi din armată şi degradaţi. Marele vizir Khalil, în dorinţa de a-şi crea un nou şi puternic partizan, încercase să-l numească vizir al armatei, dar Zaganos-Paşa izbutise să pună mîna pe acest post, folosindu-se de creditul său pe lîngă sultan. Între Balthoglu şi Zaganos se născuse astfel o mare rivalitate.

Comandantul suprem al forţelor navale otomane era un renegat, ca şi vizirul armatei. Bulgar de origine, se lepădase de legea creştinească şi îmbrăţişase mahomedanismul, schimbîndu-şi numele de Palda în Balthoglu.

Instalat pe puntea de comandă, marele amiral se desfăta contemplîndu-şi flota, alcătuită din trei sute cincizeci de nave militare şi de transport — galere, trireme, bireme, parandarii, *fustae* şi brigantine. Era hotărît să reînnoiască isprava

cruciaților, care, cu două secole în urmă, cuceriseră Constantinopole, luîndu-l cu asalt dinspre mare. O victorie de o asemenea anvergură i-ar deschide drumul spre viziratul armatei, poate chiar spre comanda supremă a tuturor forțelor militare otomane.

•

Clikor Avakumian, negustătorul de mătăsuri, se pregătea să petreacă fără nici o veselie sărbătorile Paștilor. Ajunsese în pragul falimentului, fiii lui o luaseră razna, înhăitîndu-se cu tot felul de derbedei, nevastă-sa, Pelaghia, înrăită de sărăcie, își descărca paraponul asupra lui cicălindu-l, iar băiatul lui de prăvălie, Nikos, îi furase cîteva cupoane de mătase și le vînduse unor prostituate. Spre a-i pune vîrf amărăciunilor, primăvara — îndeobște prilej de bucurie pentru întreaga suflare creștină — era acum întîmpinată cu spaimă de către constantinopolitani, fiindcă acesta era anotimpul cel mai potrivit pentru deschiderea campaniilor militare. Dacă în iarnă unii oameni își făcuseră iluzii asupra intențiilor padișahului, acum nimeni nu mai nutrea speranțe într-o împăcare între Bizanț și Imperiul Otoman. Vești despre uriașele pregătiri militare ale osmanlîilor și despre măcelurile săvîrșite de ei prin satele și tîrgurile rămase în ciuntitul hinterland al Bizanțului nu mai permiteau îndoieli în ceea ce privește viitorul Constantinopolelui.

În ciuda perspectivelor foarte întunecate, romeii se pregăteau să cinstească sărbătorile așa cum cere datina. În ajunul Învierii, cînd copiii trec pe sub sfînta masă, Clikor se dusese la biserica din cartierul lui și se uitase cu duioșie la băieții și fetițele îmbrăcați în hăinuțele cele mai frumoase, care se îmbulzeau să se strecoare în patru labe pe sub masa încărcată cu flori și icoane, orînduită sub cupola turlei, pictată cu sfinți. Evocase anii atît de frămîntați ai copilăriei sale și vărsase cîteva lacrimi pentru străbunii lui, care pătimiseră atît de greu de pe urma turcilor.

În noaptea Paștelui, întreaga familie se găti cu cele mai frumoase straie, spre a merge la slujba Învierii. De-a lungul anilor de belșug, salariații lui Clikor — croitori, ucenici, băieți

de prăvălie, slujitori casnici — îl însoțiseră de fiecare dată la biserică, alcătuindu-i un fel de suită ce-i sublinia importanța în societate. Acum, familia Avakumian avea să fie escortată doar de Nikos, ultimul servitor care-i mai rămăsese.

Cînd stăpîna casei se duse să-l cheme pe Nikos, fiindcă sosise timpul plecării la biserică, nu-l găsi în camera lui. Îl căutară prin toate odăile, răscoliră atelierul, magaziile din curte. Zadarnic.

— Descreieratul ! îl sudui Pelaghia, care nu-i putuse ierta furtul cupoanelor. Aș pune rămășag că s-a dus după femei. Ce-i trebuie păgînului ăstuia slujba Învierii ?

Pe Clikor îl fulgeră un gînd, dar nu-l împărtăși soției și copiilor, spre a nu le strica seara. În sfîrșit, plecară la biserică. Mai tot drumul Pelaghia bodogăni, boscorodindu-și bărbatul în lipsa lui Nikos.

Ajunși în piața bisericii Sfînta Sophia, văzură lume multă. Călugări și laici împroșcau cu sudălmi pe creștinii care se îndreptau spre mărețul lăcaș de rugăciune, luminat feeric în onoarea marii sărbători.

— Ce căutați, vînduților, în biserica Sfînta Sophia, pîngărită de papistași ?

— Înapoi, păcătoșilor !

— Duceți-vă la bisericile ortodoxe ! Acolo vă e locul ! În Sfînta Sophia să intre numai ereticii și dușmanii adevăratei noastre credințe !

— Blestem pe capul vostru, romei ploconiți Vaticanului !

Atîta vreme cît vrăjmașii Unirii se rezumaseră la violențe verbale, Clikor și cei ai lui își continuaseră drumul către catedrală, căci de cînd se știau ei, numai în acest lăcaș își sărbătoriseră Paștele. Dar cînd ortodocșii fanatizați de predicile călugărului Ghenadios prinseră să arunce cu pietre, Clikor găsi că este mai cuminte a face calea întoarsă. Grăbiră pasul și ajunseră la ieșirea din piață tocmai cînd străjile imperiale intervenină spre a impune ordinea, cu atît mai vîrtos cu cît însuși basileul anunțase că va asista la slujba religioasă de la Sfînta Sophia. Auziră în urma lor mare tumult, dar nu-și întoarseră ochii într-acolo, de parcă s-ar fi temut să nu fie schimbați în stane de sare, asemenea femeilor curioase fugite din Sodoma și Gomora.

Pe o străduță lăturalnică găsiră o mică biserică arhiplină. Intrară. Aici, drept-credincioșii ascultau cu smerenie evanghelia. Cînd preoții rostiră plini de evlavie : „Hristos a înviat

din morți, cu moartea pre moarte călcînd", se auziră sub bolțile pictate suspine și cîteva hohote de plîns.

Clikor, soția și copiii lor, împăcați cu dumnezeirea și cu ei înșiși, porniră apoi spre casă, purtînd lumînări aprinse ce le luminau timid chipurile transfigurate. Flăcăruile lumînărilor lor se integrau într-un feeric șuvoi ce izvora de sub bolțile bisericii, spre a se răsfira pe străzi. Drept-credincioșii proteguiau luminițele plăpînde, ferindu-le cu mîna făcută căuș de zbenguielile vînticelului primăvăratic.

Acasă, Clikor și ai lui găsiră pe masa pregătită dinainte ouă roșii, cozonaci, friptură de miel și cîteva sticle cu vin roșu — sîngele Domnului. După ce se înfruptară din modestul ospăț pascal, se culcară încîntați de frumusețea sărbătorii, care, în ciuda repetării ei an de an, nu-și pierdea din farmec și din prospețime. Înainte de a închide ochii, Clikor mulțumi Sfintei Fecioare fiindcă îl învrednicise să se bucure în liniște și de acest Paște. Somnul îi fu tulburat însă de un vis urît. Se făcea că oameni ai legii băteau cu brutalitate în poartă. Cînd Clikor se duse să le deschidă, un ins îmbrăcat în negru îl privi acuzator pe sub borurile pălăriei și îi puse mîna pe umăr.

„În numele legii, ești arestat ! Urmează-ne !"

„Ce-am făcut ? Ce mi se impută ?" se jelui înspăimîntat Clikor.

„Ai cumpărat de la neguțătorii genovezi mătase intrată prin contrabandă în Constantinopole și ai confecționat din aceasta caftane pe care le-ai comercializat, încălcînd dispozițiile din Cartea prefectului."

Clikor simți că i se usucă limba.

„Nu-i adevărat ! Jur pe ce am mai sfînt !"

„Nu blasfema, nenorocitule ! îl repezi individul cu pălărie trasă pe ochi. Te-a denunțat băiatul tău de prăvălie, pe care l-ai învinuit pe nedrept de furt."

În clipa aceea Clikor îl văzu pe Nikos stînd înapoia oamenilor legii și rînjind.

„Știi ce pedeapsă te așteaptă ! rosti iarăși cu severitate șeful zbirilor. Scoaterea ochilor ! Rîse cu falsă bunăvoință : Orbirea este mai blîndă decît tăierea capului, adăugă. Să fii recunoscător stăpînirii fiindcă îți îngăduie să supraviețuiești — fie și orb — nelegiuirii tale. Luați-l !" porunci oamenilor legii.

Cînd se simți înșfăcat de mîinile lor puternice, Clikor scăpă un geamăt...

Deschise brusc ochii. Pelaghia îl zgîlțîia de umăr.

— Trezește-te, Clikor ! Sperii copiii cu gemetele tale ! Pesemne că ai mîncat prea multe ouă și ți-au căzut greu la stomac. Hai, liniștește-te și culcă-te !

Neguțătorul mulțumi Neprihănitei Fecioare fiindcă totul fusese numai un vis, se înveli cu plapuma pînă la bărbie, căci cămașa de noapte, udă de transpirație, i se răcise pe corp, înfiorîndu-l.

— Mă culc, mă culc ! rosti.

Deodată se ridică în capul oaselor.

— Nikos ? Unde e Nikos ?

— Nu-ți mai fă griji și pentru nenorocitul ăsta ! S-a întors pocăit acasă după ce te-ai culcat. Era plin de vînătăi. S-a încăierat cu niște derbedei, care l-au stîlcit în bătaie. Cînd îl vezi, îi plîngi de milă.

Clikor oftă și lăsă din nou capul pe pernă.

— Să-l oblojești, Pelaghia ! E și el un copil !

— Lasă ! Mîine îl doftoricesc. Acum culcă-te !

— Hristos a înviat ! zise Clikor.

— Adevărat a înviat ! Hai, închide ochii !...

A doua zi de dimineață soarele se iți după tivul unui norișor trandafiriu ca obrajii unui îngeraș, vestind o zi minunată. Clikor, Pelaghia și copiii, la care se adăugă și Nikos — spășit, cu capul înfășurat în cîrpe curate — stăteau în jurul mesei, la micul dejun, și ciocneau ouă roșii.

— Hristos a înviat !

— Adevărat a înviat !

Copiii se bucurau cînd ouăle lor ieșeau învingătoare din competiție. Pelaghia turna tocmai ceai în căni, cînd auziră bătăi violente în ușa dinspre stradă. Livid, Clikor sări în picioare. Coșmarul din timpul nopții îi reveni brusc în minte. Fusese totuși un vis premonitor ?

Nikos alergă să deschidă ușa. În prag apăru vecinul lor de prăvălie, pantofarul Tulupanos. Avea ochii rătăciți și tremura din tot corpul. Mișcă buzele fără a scoate un sunet. Făcu un nou efort și bolborosi :

— Turcii !... Vin turcii !...

Membrii familiei Avakumian încremeniră. Clikor aspiră adînc aerul. Visul lui avusese totuși un rost. Numai că nu

știuse să-l interpreteze. Cînd văzu chipul congestionat al Pelaghiei, se temu să nu o lovească damblaua.

— Ce ți se năzări, Tulupanos ? încercă să glumească. Mi se pare că te-ai trezit din somn cu fața la așternut.

— Turcii ! repetă pantofarul cu groază. Ascultați trompetele de pe ziduri ! Și clopotele !

— Bat clopotele pentru Sfintele Paști, îi vorbi Clikor cu indulgență.

— Și trompetele tot pentru Sfintele Paști sună ? se bîlbîi vizitatorul. Mai bine taci și ascultă !

Clikor își încordă auzul, dar nu deslușì mare lucru, căci de la o vreme suferea de un început de surzenie. Se duse la fereastră, o deschise larg și scoase capul afară. Abia acum îi parveniră sunetele prelungi, îndepărtate, ale trompetelor de pe ziduri, care dădeau alarma, îngînîndu-se cu glasurile vibrante, metalice, ale clopotelor din întreg orașul.

— Ei, acum auzi ? întrebă Tulupanos cu un fel de satisfacție bolnăvicioasă. Mai spui că mi se năzare ?

Clikor își făcu semnul crucii.

— Dumnezeu să ne ierte păcatele și să ne ajute ! Niciodată n-am avut mai multă nevoie de ajutorul lui.

Pelaghia și Tulupanos își împreunară mîinile ca la rugăciune.

— Amin !... Amin !...

•

Girolamo Minotto, bailul venețian din Constantinopole, se așezase tocmai la masa lui de lucru spre a face niște socoteli, cînd auzi alarma. Puse pana de gîscă lîngă foaia de hîrtie pe care așternuse o coloană de cifre și se ridică în picioare. După ce ascultă cîteva clipe, se îndreptă spre camera alăturată, unde soția sa, Lavinia, lucra la un gherghef. La intrarea lui, Lavinia îl privi înfricoșată.

— Auzi, Girolamo ?

— Aud, scumpa mea. Zîmbi, încercînd să o încurajeze : O să-i respingem pe turci așa cum i-am respins și altă dată. Bătu din palme, chemîndu-și slugile : Giuseppe, Iacopo, aduceți armura și armele ! Repede !

Lavinia își frămînta în neștire mîinile.

— Draga mea, îi vorbi cu blîndețe, nu uita că ești soția baiului venețian ! Trebuie să fii un exemplu pentru femeile din orașul acesta !

După ce își îmbrăcă armura, își îmbrățișă soția.

— Du-te la copii și-i liniștește ! Sărută-i din partea mea ! Rămîi cu bine, Lavinia !

Îi făcu un ultim semn cu mîna și părăsi încăperea.

•

Cardinalul Isidor încheie lectura versetului din Apocalipsul Sfîntului Ioan Teologul : „Iată, el vine cu norii, și orice ochi îl va vedea, și îl vor vedea și cei ce l-au împuns, și se vor jelui din pricina lui toate seminţiile pămîntului", apoi își înalță privirea spre fereastra deschisă prin care răbufneau în cameră și cascada de raze aurii ale soarelui și avalanșa dangătelor. Închise *Biblia,* o așeză pe masă, apoi se îndreptă spre fereastră. Se sprijini cu mîinile de glaf și își aruncă privirile peste Constantinopolele învăluit într-o pulbere de aur.

Deodată avu o viziune cumplită. Se făcea că asupra imensei metropole se despicase cerul, și din străfundurile lui pornise să plouă cu foc și cu sînge.

Cardinalul închise ochii. Poseda un simț al devinațiunii care nu-l înșelase niciodată.

Călugărul slujitor intră tulburat în cameră.

— Ați auzit, Eminență ?

— Am auzit, fiule. Pregătește-mi platoșa și armele ! Eh, Dumnezeu a vrut, oamenii să nu se bucure sărbătorind Învierea Domnului nostru Isus Hristos, ci să se pregătească de luptă și de moarte.

Călugărul îl privi neîncrezător. Poate că Atotputernicul, în marea lui înțelepciune, voise să pedepsească pe constantinopolitani pentru păcatele lor. Cardinalul îi citi gîndurile în ochii-i rotunjiți ca ai unui pește.

— Hai, du-te repede și fă ce ți-am spus !

Călugărul ieși bolborosind ceva printre buzele-i groase, acoperite în parte de streașina mustății zburlite...

*

Prinţul Orkhan, fiul răposatului sultan Osman, îşi terminase tocmai rugăciunea de dimineaţă, cînd trompetele şi clopotele prinseră a se face auzite. Îşi strînse covorul de rugăciune, pe care stătuse pînă atunci îngenuncheat, îl făcu sul şi îl aşează cu respect în lada lui din lemn de trandafir încrustat cu fildeş. Ciudate mai sînt şi căile Dumnezeirii ! Războiul care-şi vestea acum începutul îşi avea originea în cererea de sporire a alocaţiei lui de întreţinere. Acesta să fi fost motivul real, sau era doar un pretext ? Răposatul sultan Murad, cît şi fiul său Mehmed al II-lea îl socoteau un trădător fiindcă ceruse azil politic bizantinilor. Vai, şi ce fragil era acest refugiu ! Adeseori îşi lăsa cugetul să ţeasă ipoteze în jurul viitorului. Îşi dădea seama cît de grea era propria lui situaţie. El, un prinţ din neamul lui Osman, se vedea silit de împrejurări să dorească înfrîngerea turcilor, compatrioţii săi, fiindcă aceştia îi doreau moartea. În bătălia care peste cîteva ceasuri avea să se angajeze trebuia să lupte alături de creştini. Basileul, după ce-i ceruse acordul, îi încredinţase comanda unui detaşament alcătuit din refugiaţi turci, dar şi din romei, care-l priveau cu firească neîncredere. Orkhan ştia că unii consilieri imperiali se pronunţaseră împotriva numirii lui în fruntea acestui detaşament. Erau ridicoli ! El, Orkhan, avea tot interesul ca Mehmed să fie înfrînt. Numai aşa i-ar putea lui tronul.

Nu mergea însă pînă acolo încît să se îmbete cu apă rece. Ştia că doar o minune ar putea îngreuna cumpăna victoriei de partea împăratului Constantinos. Bizantinii lui erau puţini şi slabi. În schimb, soldaţii lui Mehmed se numărau cu sutele de mii, iar setea de cuceriri le înzecea puterile.

Suspină, apoi se duse la panoplia cu arme. Desprinse din cui iataganu-i împodobit cu diamante şi îl anină la brîu. Îi mîngîie mînerul, apoi, cu pas hotărît, porni spre uşă.

*

Căpitanul Reynaud de Brienne deschise buimac ochii. Pîrdalnicele glasuri ale clopotelor îl smulseseră dintr-un somn dulce ca mierea, după istovitoarele dar atît de încîntătoarele-i

asalturi amoroase din timpul nopții. Se răsuci în așternut și se uită la femeia tînără, cu obraji trandafirii, sîni tari și carne sănătoasă, care dormea goală în preajma lui. Și pe ea o trezire clopotele. Voluptuoasă, se lipi de pieptul lui și îi șopti :

— Sfintele Paști ! În noaptea asta am pus poate și noi sămînța unei noi vieți !

Lui Reynaud nu-i plăcu aluzia. Întinse totuși mîna și îi mîngîie sînii. O undă de plăcere îl făcu să se învîrtoșeze, dar tocmai în clipa aceea auzi bătăi puternice în ușă. Desluși glasul ordonanței.

— Kir căpitan ! Kir căpitan !

— Învelește-te ! porunci Reynaud femeii, care se execută, pudică.

Își trase și el cuvertura pînă la piept.

— Intră ! strigă.

Gasconul care-l slujea de mai bine de zece ani năvăli înăuntru. Era atît de obișnuit cu spectacolul oferit de stăpînul său în companie galantă, încît nu risipi nici o privire asupra femeii din pat.

— Alarmă generală, Kir căpitan ! Vin turcii !

Reynaud sări gol din pat.

— Dă-mi repede hainele ! Și armele dă-mi-le ! Credeam că sună clopotele de sărbătoare !

•

Isaac Tewel, zaraful, se lăsă să cadă în jețul său. Dangătele care nu mai conteneau îi tăiaseră picioarele. Și mîinile i se înmuiaseră.

— Turcii ! bolborosi cu glas stins. Turcii !

Se uită la lada ghintuită din colțul camerei. Era plină cu ducați, cu florini, cu dinari, cu aspri, cu lire, cu țechini, cu scuzi, toți de aur... Ce se va întîmpla cu monetele lui de aur dacă turcii vor năvăli în oraș ? Moșe Kapsali și Isaac Sarfati, coreligionarii săi, care păstrau în taină legături cu agenții lui Yakub-Pașa, îi preveniseră pe evreii cu influență din sînul comunității constantinopolitane că nu au a se teme de turci, că sultanul Mehmed îi simpatizează pe israeliții asupriți de ghiaurii intoleranți, că sinagogile vor fi respectate sub orînduirea de

stat otomană şi că evreii se vor bucura de mari drepturi, ca nicăieri în lume.

Isaac Tewel făcea parte dintr-un popor încercat de prea multe suferinţe, dezamăgiri şi împilări, ca să mai creadă în făgăduieli, de oricît de sus ar fi venit ele. Trebuia să-şi ascundă banii. Dar unde ? În casa asta mare, dar atît de dărăpănată, în care locuiau claie peste grămadă douăzeci de familii, ocupa şi el două chiţimii. În coliviile astea ce tainiţă putea să-şi facă ? Se uită la pereţii groşi. Da, în ziduri ar fi posibil să scobească un ascunziş pentru aurul lui. Dar pentru treaba asta i-ar trebui un zidar. Dacă zidarul i-ar cunoaşte tainiţa, n-ar fi ispitit să vină noaptea spre a-l sugruma şi a-i fura comoara ?

Îşi plînse de milă fiindcă era bătrîn, bolnav şi neputincios. Nu, nu va apela la serviciile unui meseriaş din afară. Se va strădui să-şi facă de unul singur o ascunzătoare sigură. Dar unde ? Sub podeaua din odaia lui de culcare ? Scîndurile, pe jumătate putrezite, nu erau greu de urnit. Din păcate, munca aceasta cerea eforturi, şi el nu era deprins să le facă. Degetele-i subţiri erau îndemînatice doar la pipăitul şi la număratul monetelor. Munca fizică nu-i plăcuse niciodată. Fiindcă nu i se oferise prilejul să se folosească de puterea braţelor, i se atrofiaseră muşchii.

Se uită la mîinile-i neputincioase, care-i tremurau fără să şi le poată stăpîni. Îşi spuse că va trebui să cumpere cîteva unelte, dar cu prudenţă, spre a nu da de bănuit.

Şi clopotele astea nenorocite, care nu mai conteneau !... Îşi acoperi cu palmele urechile clăpăuge, acoperite cu laţe de păr rar şi cenuşiu. Îşi adună puterile şi se ridică din jeţ. Scoase dintr-un sertar al dulapului cîteva monete de argint, necesare cumpărării uneltelor, le vîrî în buzunarul caftanului ros în coate, îşi puse pe cap pălăria neagră cu boruri rotunde şi porni la drum...

*

Ca şi în fiecare dimineaţă, Don Francisco de Toledo făcea scrimă cu aghiotantul său, spre a-şi păstra forma sportivă şi măiestria în mînuirea armelor. În cămaşă şi cu mînecile sumese, avea aerul unui tînăr care se amuză din plin. Executa tocmai un atac cu un *coupé en flèche,* împotriva căruia aghiotantul se

apără cu o abilă oprire, cînd clopotele începură să-şi rostogolească sonorităţile grave. Don Francisco încetă exerciţiul.

— Destul, Pedro ! Am terminat jocul. De acum înainte ne vom încrucişa spadele numai cu păgînii ! Zîmbi : În asemenea momente solemne se obişnuieşte să adopţi o poză gravă şi să rosteşti cîteva cuvinte bine simţite, pe care posteritatea să le înregistreze, aruncînd asupra ta o lumină eroică. Eu n-am să spun decît atît : hai să bem cîte un pahar cu vin în cinstea luptelor care ne aşteaptă şi apoi să alergăm pe ziduri !... Să ne facem datoria şi să ucidem cît mai mulţi turci !

*

Kristafis, tîmplarul, geluia o scîndură cînd potopul sonor al dangătelor deferlă peste Constantinopole, dominînd stridenţele trompetelor. Se opri din lucru. Îi părea rău că trebuie să-şi lase scîndurile neterminate, dar datoria era mai presus de toate.

Puse rindeaua deoparte, luă scîndura de pe banc şi o ridică în picioare, sprijinind-o de zid, îşi scutură şorţul de talaş, apoi trecu în odaia alăturată, unde nevastă-sa, Kubelina, împărţea lapte covăsit şi pîine celor unsprezece copii ai lor. O alimentaţie potrivită anemicului lor buget de familie.

Tîmplarul avea 32 de ani, iar soţia lui abia împlinise 28. Se căsătoriseră devreme, iar în cei unsprezece ani de căsnicie făcuseră tot atîţia feciori.

Kristafis îşi scoase şorţul, îl păturI şi îl puse în dulap. Îşi sărută nevasta, copiii, îşi luă o bardă şi o măciucă, apoi trecu în atelier. Aruncă o ultimă privire asupra bancului cu unelte, întrebîndu-se cînd îşi va putea relua lucrul, şi mai ales cum se va descurca biata Kubelina în timpul absenţei lui. Ascultă din nou muzica clopotelor. Clătină din cap şi ieşi în stradă, încolonîndu-se printre oamenii înarmaţi care se îndreptau spre ziduri...

*

În chilia ei din monastirea Sfînta Treime, Irina, fiica senatorului Evghenis Kalamides, îngenunche în faţa icoanei Arhanghelului Mihail. Dangătul apropiat al marelui clopot al monastirii

se împletea cu dangătele îndepărtate ale clopotelor altor monastiri și biserici constantinopolitane. Irina imploră cu umilință pe Sfîntul Arhanghel să ferească de urgia turcilor pe părintele, pe fratele și pe iubitul ei. Îl mai rugă să apere orașul și să-i mîntuiască pe locuitorii lui. Abia la urmă aminti sfîntului și de ea. Șiroaie de lacrimi i se scurgeau pe obrajii netezi, albi ca fildeșul.

— Dar mai presus de toate, ocrotește-l, Doamne, pe Leandru !

Hohote de plîns îi agitau trupul firav, înveșmîntat în negru.

Cuvintele Sfîntului Augustin îi reveniră în minte : „Dumnezeu își pleacă mai degrabă urechea la un suspin decît la o rugăciune"...

•

Theophilos Vorenas inspecta unitățile de străjeri de pe zidurile din apropierea porții militare Sfîntul Roman în clipa cînd posturile de observație de pe turnuri semnalară apariția primelor detașamente turcești.

Vorenas, care executase pînă atunci, fără tragere de inimă, o operație de control rutinieră, încercă un simțămînt cutremurător. Uită de toate încurcăturile lui din ultimele săptămîni, uită de odioasa lui logodnă cu Marula, care-l făcuse multă vreme să se simtă asemenea unei sărmane insecte prinse într-o pînză de păianjen, uită de teama-i inspirată de viitorul său socru.

Asediul așteptat cu oroare de constantinopolitani își găsea înfăptuirea. Vorenas aproape că se bucură. Căsătoria lui cu Marula avea să fie amînată *sine die*. Cui îi va mai arde acum de nunți, de petreceri ?

Urcă în fugă treptele de piatră spre platforma superioară a celui mai apropiat turn. Cînd ajunse sus și își aruncă privirile asupra terenului ondulat de dincolo de fortificații, simți că îi îngheață inima. Vorenas nu era fricos. Dar spectacolul oferit de multitudinea coloanelor turcești care se desfășurau în evantai în preajma zidurilor orașului era zguduitor. S-ar fi zis că pămîntul fusese invadat de termite uriașe.

Vorenas cuprinse cu privirile pînă în zare enorma colcăială de trupe care se deplasau cu iuțeală, instalîndu-se pe poziții. Văzu nenumărate batalioane de pedestrași și escadroane de

călăreți împînzind văile și colinele, văzu puzderie de tunuri și mașini de asediu trase de boi ori împinse de servanți, văzu steaguri verzi fluturînd în vînt și mai văzu atît de multe platoșe sclipind în soare, încît părea că un imens val de lavă incandescentă se revărsase la picioarele fortificațiilor constantinopolitane.

Din mijlocul fantasticei viermuiri se ridica un vuiet continuu, în care se contopeau ropotiri de copite, scîrțîit de osii, porunci, zgomot de arme...

„Vor izbuti oare zidurile să zăgăzuiască talazurile de turci ?" se întrebă Vorenas cu îndoială.

În tabăra creștină se dăduse alarma. Trupele bizantine se instalau pe fortificații. Tunurile erau pregătite pentru tragere.

Vorenas trimise curieri spre a vesti comandanților săi aflați încă în oraș sosirea turcilor. În fața porții Sfîntului Roman, un batalion inamic începuse să execute lucrări de pregătire a terenului : valuri înalte de pămînt, consolidate cu trunchiuri de copaci legați între ei cu piroane și crăcane de fier. Odată instalați la adăpostul acestor întăriri, își spuse Vorenas, turcii nu vor mai putea fi loviți de săgețile trase de pe ziduri, ori de tirul tunurilor ușoare, deoarece înapoia valurilor de pămînt se crea un unghi mort, ideal pentru ocrotirea trupelor. Cel mai potrivit ar fi să facă o incursiune asupra inamicului, spre a-l împiedica să-și desăvîrșească lucrările. Tactica hărțuirilor era folosită adeseori cu succes de către asediați.

Firesc ar fi fost să nu se arunce într-o operație plină de riscuri înainte de a cere autorizația comandantului fortificațiilor, generalul Ravduhas, șeful său direct, dar timpul era prea scurt. Constitui în grabă un detașament alcătuit din cincizeci de voluntari înarmați cu săbii scurte și pumnale, bune în luptele corp la corp, apoi coborî împreună cu oamenii săi pe esplanada dintre zidurile exterioare și șanțurile cu apă. Traversară șanțul, folosindu-se de un pod mobil, și se avîntară asupra poziției ocupate de batalionul dușman.

Turcii se așteptau atît de puțin să fie atacați, încît fură surprinși pe cînd săpau pămîntul și legau trunchii de copaci. Lupta se încinse zănatică. Zeci de osmanlîi căzură străpunși de săbiile romeilor. Pionierii turci, scăpați cu viață, o luară la fugă, lăsîndu-și lucrările neterminate.

Cînd goarnele turcești sunară alarma, Vorenas socoti că își încheiase misiunea. Dădu semnalul de încetare a luptei și, urmat de oamenii lui, se întoarse în cetate. Pierderile sale erau infime. Un mort și doi răniți. Inamicul înregistrase însă șaptezeci de

morți. Fapta vitejească a lui Vorenas stîrni entuziasmul. Un ofițer bizantin dovedise că turcii nu sînt imbatabili și că o operație militară bine gîndită și abil condusă putea fi încoronată de izbîndă.

Cînd Vorenas reveni la postul său, Giovanni Giustiniani îl îmbrățișă.

— Te felicit, Vorenas! Voi propune împăratului să fii înălțat în grad. Îți urez să cucerești noi lauri în marea bătălie care ne așteaptă!

*

Sultanul Mehmed Khan galopa în fruntea comandanților de armate și a ofițerilor săi de Stat-Major, toți călări pe frumoși cai arabi, trecînd în revistă trupele turcești masate de-a lungul uriașelor fortificații terestre bizantine, înălțate de la Marea de Marmara și pînă la Cornul de Aur. Mehmed își cunoștea meseria de împărat. După intensitatea uralelor și după o anumită nuanță în frecvența lor, putea să aprecieze dacă entuziasmul era spontan ori de comandă. Frontul turcesc, adînc aproape de trei mile, la care se adăugau rezervele plasate pe poziții potrivite spre a fi aruncate în luptă acolo unde va fi nevoie, vibra ca o fantastică orgă, cu toate clapele apăsate în plin. Padișahul despica această mare de oameni așa cum în trecutul legendar Dumnezeu despicase Marea Roșie.

După ce termină inspecția trupelor, se îndreptă spre uriașul său cort de mătase roșie, așezat pe culmea unei coline ce domina fortificațiile constantinopolitane, cuprinse între poarta Sfîntului Roman și poarta Adrianopolelui. Flamuri verzi cu citate din *Koran*, brodate în aur, înălțate pe catarge, fîlfîiau în briza marină. Garda imperială dădu onorul.

Ajuns în fața cortului, Mehmed descălecă. Era voios, obrajii i se îmbujoraseră, iar ochii îi străluceau. Aruncă o ultimă privire asupra zidurilor impozante ale Constantinopolelui, încoronate de flamurile bizantine, apoi intră în cort urmat de generali. Traversă un vestibul și pătrunse în încăperea hărților. Acestea erau întinse pe mese lungi, străjuite de cartografii armatei. Se apropie de harta care înfățișa poarta Sfîntului Roman și zona înconjurătoare. Întinse mîna spre firul șerpuitor al rîului Lycus, trasat cu albastru.

— În sectorul acesta trebuie concentrate toate eforturile noastre ! Pe aici vom pătrunde în Constantinopole ! Se întoarse spre marele vizir, aflat în dreapta sa : Ai trimis soli împăratului Constantinos ?

— În clipa aceasta parlamentarii noştri sînt desigur în faţa basileului, Înălţimea-Ta.

— Mă întreb dacă împăratul va avea înţelepciunea să accepte ultimatumul nostru şi să capituleze.

— Mîndria şi patriotismul său vor înăbuşi glasul prudenţei. Se va lupta pînă la ultimul om.

Mehmed zîmbi batjocoritor.

— Numai un neghiob ar încerca să reziste cu o mînă de oameni uriaşelor mele armate.

Khalil ridică din umeri.

— Sînt de acord cu Înălţimea-Voastră că în condiţiile actuale o rezistenţă bizantină îndelungată este, teoretic, imposibilă. Constantinos se întemeiază însă pe anumiţi factori de vreme ce cutează să ne înfrunte.

— Pe ce se întemeiază ? Pe nişte ipotetice ajutoare din afară ? Îşi face iluzii Constantinos.

Khalil îşi împreună mîinile.

— N-aş putea garanta, Mărite Doamne, că Occidentul nu se va mişca.

— Informaţiile primite pînă acum vădesc un dezinteres total al Europei creştine faţă de conflictul nostru cu Bizanţul.

— Europa creştină a nădăjduit că Înălţimea-Ta nu-şi va materializa ameninţările împotriva Constantinopolelui.

Mehmed se uită iritat la primul său sfetnic. Aruncă iataganul pe hartă, acoperind cu tăişul lui poarta Sfîntului Roman.

— Eşti un alarmist, Khalil.

— Sînt omul realităţilor, Sire.

— Pun rămăşag că în mai puţin de două săptămîni voi intra triumfal în Constantinopolele cucerit, graţie spărturii pe care o voi face în zona porţii Sfîntului Roman.

— Ţin rămăşagul, Sire.

Mehmed îi întoarse spatele. Se adînci cîteva momente în studiul hărţii, apoi îşi ridică privirile asupra lui Karagea-Paşa.

— Ţi-am încredinţat comanda frontului cuprins între Mesoteichion şi Cornul de Aur fiindcă diviziile tale sînt odihnite şi pot intra imediat în luptă. Ţinînd seamă că efortul nostru principal se va axa în această zonă, vei dispune de cele mai multe unităţi de artilerie grea. Vei fi, de asemenea, sprijinit şi de corpul ienicerilor. Îşi mută privirile asupra lui Işak-Paşa,

guvernatorul general al Anatoliei : Frontul de sub comanda ta, cuprins între Mesoteichion şi Marea de Marmara, este oarecum periferic faţă de centrul bătăliilor care se vor desfăşura în sectorul lui Karagea. Asta nu înseamnă însă că ţi-am scutit trupele de sacrificii sîngeroase. Aştept să acţionezi cu toată vigoarea spre a crea diversiuni menite să atragă importante forţe inamice şi să uşureze în acelaşi timp operaţiunile militare ale lui Karagea-Paşa.

Işak-Paşa se înclină.

— Aşa voi face, Înălţimea-Ta.

Mehmed îi zîmbi cu falsă bunăvoinţă. Nu avea nici un fel de încredere în acest prieten al marelui vizir.

— Pentru a-ţi uşura sarcina, Işak, am hotărît să numesc în funcţia de comandant secund al grupului tău de armate pe Mahmud Anghelos, credinciosul meu serv, pe care-l înalţ pe data de azi la rangul de paşă cu trei tuiuri.

Işak-Paşa înţelese că Mahmud Anghelos primise misiunea să-l spioneze. Mahmud îngenunche la picioarele sultanului, care îl ajută să se ridice şi îl sărută pe amîndoi obrajii.

— Mahmud, să fii vrednic de încrederea mea, sprijinindu-l din toate puterile pe şeful tău ierarhic, Işak-Paşa !

Cîţiva generali, prieteni ai marelui vizir, îşi aruncară priviri semnificative. Ascensiunea lui Mahmud, acest tînăr imberb, care nu avea decît însuşirea de a fi cîştigat prietenia echivocă a padişahului, îi irita peste măsură.

Sultanul se întoarse spre Zaganos-Paşa, cel care cumpănea cu spiritul său bătăios ponderaţia lui Khalil.

— Operaţiunile militare din sectorul tău vor fi reduse în mod practic la zero. Fortificaţiile dintre Cornul de Aur şi Bosfor sînt cuprinse în cartierul genovez al Galatei. Or, genovezii ne-au asigurat de neutralitatea lor binevoitoare. Asta înseamnă că trupele tale vor constitui o importantă rezervă, susceptibilă a fi folosită în orice alt punct al frontului. Pentru a le putea deplasa cu uşurinţă, îţi ordon să construieşti neîntîrziat un drum de acces foarte larg şi bine pietruit, ce va ocoli Cornul de Aur. Bineînţeles, nu îţi vei slăbi vigilenţa în ceea ce-i priveşte pe genovezi. N-am încredere în ei. Sînt sigur că joacă pe două tablouri. Sectorul care cuprinde valea rîului Lycus va rămîne sub comanda mea directă. Tunul cel mare, făurit de Orban, va fi folosit tot aici. Se adresă apoi lui Hamza-Paşa, şeful Statului său Major : Să-mi raportezi de îndată ce flota noastră de război va sosi la baza de la Cele Două Coloane. Or-

don ca toate unităţile noastre navale să intre în dispozitiv fără nici o întîrziere ! Vreau ca investirea Constantinopolelui să fie totală : şi pe uscat, şi pe apă !

Făcu semn agăi ienicerilor să se apropie.

— Reşat Nuri, ienicerii vor interveni în luptă numai la comanda mea !

Se întoarse apoi către celelalte căpetenii militare :

— În fiecare seară, după ultima chemare a muezinului, comandanţii de mari unităţi se vor prezenta la cartierul general spre a-mi raporta operaţiile militare executate în timpul zilei şi spre a primi noi ordine !

Se uită la clepsidra din apropierea hărţii. Nisipul se scurgea molcom, ca şi secundele timpului.

— Foarte curînd vom afla răspunsul basileului. Dacă va fi negativ, vom deschide imediat ostilităţile printr-un bombardament masiv asupra oraşului. Karagea, Işak, Zaganos, treceţi la posturile voastre !

*

Pe turnurile palatului imperial al Blachernelor, stindardele de război ale basileului filfîiau majestuos, vestind constantinopolitanilor că asediul fusese în mod practic deschis. De pe platforma superioară a donjonului, Constantinos cuprindea cu privirea doar o parte din imensa tabără otomană ce se desfăşura dincolo de centura de fortificaţii a oraşului. Generalii şi ofiţerii săi de Stat-Major stăteau nemişcaţi înapoia lui, respectîndu-i tăcerea. Mai erau de faţă şi comandanţii trupelor veneţiene şi genoveze, române şi catalane, care aveau să se bată umăr la umăr cu romeii pentru apărarea Constantinopolelui. „Sînt mulţi osmanlîii lui Mehmed ! reflecta cu tristeţe împăratul. Mulţi ca viermii pămîntului !“ Se feri să împărtăşească gîndurile sale ofiţerilor. Adoptînd o mască impasibilă, li se adresă cu ton doctoral :

— În general, asediaţii se bucură de un mare avantaj faţă de asediatori. Fortificaţiile le asigură o apărare eficientă şi deci pierderi minime, în vreme ce agresorii, expuşi în cîmp deschis săgeţilor şi ghiulelelor duşmane, se pot aştepta la pierderi extrem de severe, atît în oameni, cît şi în materiale.

„O, Basileule, pe cine încerci tu să înşeli ?“ reflectă Lysandros Chrisogeorghis, locţiitorul marelui domestic, care trăsese deja concluzii foarte negre după ce analizase disproporţia dintre forţele beligerante.

Constantinos îşi mai plimbă o dată privirile asupra poziţiilor turceşti, cîntărindu-le puterea.

— Aşa cum am prevăzut, sultanul îşi masează trupele şi artileria în vecinătatea văii Lycus, precum şi a porţii Sfîntului Roman, pentru că zidurile din acest sector sînt mai slabe. Ţinînd seama de dispozitivul forţelor inamice, va trebui să facem unele schimbări în comandamentele noastre. Cele mai înverşunate lupte se vor da în faţa porţii Sfîntului Roman.

Din rîndurile ofiţerilor generali se desprinse genovezul Giustiniani.

— Sire, îmi asum răspunderea apărării acestei porţi ! Turcii nu vor trece decît peste cadavrele noastre !

Chipul împăratului se lumină.

— Nobile cavaler, îţi încredinţez bucuros acest sector, care reprezintă cheia de boltă a întregii noastre apărări. Tot aici îmi voi stabili şi eu cartierul general.

Făcu un semn cu mîna generalului Chrisogeorghis.

— Chrisogeorghis, citeşte ordinea de bătaie a comandamentelor aşa cum am stabilit-o în ultimul consiliu de război !

Generalul desfăcu un sul de pergament şi îi dădu citire :

— Comanda trupelor genoveze din zona Myriandrion este încredinţată lui Paolo, Antonio şi Troilo Bochiardi.

Cei trei fraţi, falnici în armurile lor strălucitoare, făcură cîte un pas înainte, apoi reintrară în rîndul ofiţerilor.

— Bailul veneţian Girolamo Minotto va asigura cu unităţile sale militare apărarea palatului Blachernelor şi a fortificaţiilor din această zonă, continuă Chrisogeorghis.

Bailul era însoţit de fiul său mai mare, Franco, un adolescent cu ochi visători, de poet. Şi tatăl şi fiul erau mîndri că participau la apărarea oraşului care le dăduse azil.

Basileul le zîmbi cu afecţiune.

— Întrucît veneţienii au constituit cel mai numeros contingent aliat, ordon ca, pe tot timpul duratei luptelor, alături de baniera imperială de purpură să fluture deasupra palatului şi baniera Sfîntului Marco !

Chrisogeorghis reluă lectura :

— Teodoro Caristo cu veneţienii lui vor apăra zidul lui Theodosios şi poarta Kaligaria.

Caristo, un bătrîn venerabil, dar încă în toată puterea, avea renumele unui arcaş fără pereche.

Glasul generalului se auzi iarăşi :

— Senatorul Theophilos Paleologos, cu trupele sale bizantine, apără poarta Selymbria. Cavalerul veneţian Catarino Contarini apără poarta Pagae şi Poarta de Aur.

De o eleganţă rafinată, Contarini îşi purta cu cochetărie armura splendid cizelată. Era cel mai influent şi mai avut membru al coloniei veneţiene, iar printre strămoşii lui se numărau dogi, cardinali, ambasadori şi generali.

— Manuel Paleologos apără poarta militară numărul doi, citi Chrisogeorghis.

Manuel Paleologos, matematician, filozof şi literat erudit, renunţase la cercetările lingvistice spre a se lupta pentru apărarea Constantinopolelui. Înlocuise pana de gîscă şi călimara cu sabia şi cu scutul.

— Senatorul Constantinos Comnen, continuă generalul Chrisogeorghis, va asigura apărarea ansamblului de fortificaţii Sfîntul Diomedis. Demetrios Cantacuzino, locţiitorul marelui logothet, va apăra zidurile dinspre Marea de Marmara pînă la portul Eleutherios. Prinţul Orkhan, cu trupele sale turceşti, va asigura apărarea portului Eleutherios şi vărsarea rîului Lycus în mare.

Împăratul salută cu mîna pe principele musulman, care se înclină cu respect. Nu i se părea ciudat că un turc lupta în rîndurile apărătorilor Bizanţului. Erau destui romei renegaţi înrolaţi în armatele sultanului. *Mutatis mutandis.*

Chrisogeorghis continuă :

— Cavalerul Pere Julia şi trupele catalane apără sectorul maritim cuprins între portul Contoscalion şi portul Bucoleon. Cardinalul Isidor şi trupele papale acoperă zona maritimă a Acropolei.

Cardinalul purta platoşă şi arme, asemenea celorlalţi comandanţi.

— Boierul Ioan Vlahul şi trupele lui de români apără poarta Sfînta Theodosia.

Împăratul se uită cu plăcere la căpitanul Ioan, un bărbat înalt, lat în spate, cu plete argintii, încadrat de doi tineri boieri români, înveşmîntaţi în zale.

— Poarta Ispigos va fi în grija senatorului Theodoros Paleologos, citi Chrisogeorghis. Căpitanul Gabriele Trevisan, cu detaşamentele de marinari veneţieni şi genovezi, va sprijini

trupele care apără Cornul de Aur. În fine, căpitanului Alvisio Diedo i se încredințează comanda flotei concentrate în portul militar. Zece nave de luptă vor fi aliniate de-a lungul marelui lanț care închide Cornul de Aur.

Chrisogeorghis făcu o pauză, așteptînd aprobarea împăratului asupra numelor și comandamentelor citate.

Constantinos clătină din cap în semn de încuviințare.

— Bine ! Continuă !

— Marele amiral Lucas Notaras va comanda primul corp de rezervă amplasat în cartierul Petra, în imediata apropiere a zidurilor dinspre uscat, iar Nicephorios Paleologos va avea în grijă al doilea corp de rezervă, situat pe coama colinei din apropierea bisericii Sfinții Apostoli.

Împăratul își zise cu tristețe că lunga enumerare de comandamente era impresionantă, dar că în realitate toți acești generali cu nume răsunătoare nu aveau sub comandă decît zece mii de soldați. În jur de treizeci și cinci de mii de romei constantinopolitani ar mai fi fost capabili să poarte armele, dar din apatie, sau, mai grav, din lașitate, preferau să-și păzească pielea stînd în oraș, la adăpost, și așteptînd desfășurarea evenimentelor. La aceștia se adăugau călugării antiunioniști, care sabotau pur și simplu efortul de război. Împăratul încerca o imensă greață față de acești oameni cu simțul datoriei atrofiat. Din fericire, se mai găseau și monahi care ceruseră să se bată pentru apărarea orașului. Comandantul lor, Partenios Chrisoloras, starețul monastirii Sfinții Apostoli, stătea posomorît, fiindcă monahii lui — pregătiți militărește — fuseseră ignorați de generalul Chrisogeorghis. Și basileul observă omisiunea.

— Chrisogeorghis, ai uitat să citezi corpul înarmat al călugărilor, de sub comanda Prea Sfinției-Sale starețul Partenios.

Generalul încercă să o dreagă :

— I-am lăsat la urmă, Sire, spre a-i cita laolaltă cu membrii Statului-Major al Majestății-Tale.

— Așa da !

— Prea Sfinția-Sa starețul Partenios și inginerul Iohann Grant sînt atașați cartierului general, spre a fi folosiți acolo unde va socoti de cuviință Majestatea-Sa Împăratul.

În clipa aceea un aghiotant se apropie de basileu.

— Majestate, parlamentari turci s-au înfățișat la zidurile exterioare și cer să fie primiți de Măria-Ta, spre a-ți comunica un mesaj al sultanului Mehmed Khan.

— Am să-i primesc în incinta zidurilor theodosiene.

În vreme ce ofițerul plecă să execute porunca, basileul, urmat de generali, coborî la locul fixat pentru întîlnire.

Parlamentarii — cinci la număr — arborau un steag alb. Fură aduși în prezența împăratului, legați cu cîte o năframă la ochi. Luxul acesta de precauțiuni, își zise Constantinos, era inutil. Desigur că padișahul era temeinic informat de agenții lui asupra mijloacelor de apărare ale creștinilor.

— Liberați-le ochii !

După ce li se desfăcură năframele, parlamentarii salutară pe împărat. În fruntea lor se afla un tînăr arătos, îmbrăcat în haine brodate cu aur. Judecînd după vîrstă, nu părea să dețină un post prea înalt în ierarhia turcă. Mehmed nu trimisese în solie un mare demnitar, spre a demonstra probabil desconsiderarea sa față de împăratul romeilor.

Șeful grupului de parlamentari era Aziz, fostul icoglan. Se simțea mîndru fiindcă fusese ales pentru îndeplinirea acestei misiuni. Combinațile lui începuseră să dea rezultate. Mizase pe Radu cel Frumos, și odată cu intrarea tînărului prinț în grațiile sultanului, făcuse și el, Aziz, un nou salt în ierarhia palatului, obținînd postul de șef secund al Corpului de Elită.

— Vorbește, parlamentarule ! îl pofti basileul.

Aziz tuși, spre a-și drege glasul. În ciuda siguranței pe care o afișa, era emoționat. Nu trecuse nici un an de cînd părăsise corpul pajilor imperiali, și acum se afla în fața autocratorului Constantinos în calitate de purtător de cuvînt al padișahului. Începu să vorbească răspicat, cu emfază :

— Majestate, preaputernicul meu Stăpîn, Înălțimea-Sa Sultanul Mehmed Khan, îți trimite un ultim mesaj de pace, sub steagul alb al soliei. Potrivit legii sfinte a *Koranului,* padișahul dorește să cruțe pe locuitorii Constantinopolelui de ororile unui asediu, luîndu-și angajamentul să nu le vatăme nici familiile și nici bunurile dacă i se vor supune de bunăvoie. Ție, Măria-Ta, ți se va îngădui să te retragi cu toate averile tale în orice parte a imperiului tău. Acolo te vei bucura de prietenia stăpînului meu, Sultanul. Dacă vei respinge mîna pe care ți-o întinde cu augustă clemență, nu ți se va mai arăta nici o îndurare. Orașul va fi nimicit, iar trupele otomane vor călca pe cadavrele romeilor, tineri și bătrîni, femei și copii, fără deosebire.

Basileul știa că solii sultanului nu îndeplineau decît o formalitate. Nimeni nu avea încredere în cuvîntul turcilor. Ori de cîte ori asediau cîte un oraș, făgăduiau garnizoanei și popu-

laţiei civile garantarea vieţii şi a bunurilor în schimbul capitulării. Credulii care făceau greşeala să se predea erau trecuţi prin tăişul săbiei.

— Să-i spui stăpînului tău, parlamentarule, că bizantinii vor lupta pînă la ultimul om pentru libertatea lor şi pentru independenţa imperiului. Ne batem pentru o cauză dreaptă şi sîntem siguri că Dumnezeu ne va ajuta să ieşim învingători şi din această încercare. Să-i spui padişahului tău că nu sîntem la capătul resurselor, că întreaga creştinătate se va ridica în sprijinul nostru. Dacă va înţelege că dorinţa cea mai vie a bizantinilor este de a trăi în pace şi bună înţelegere cu toţi vecinii, va renunţa la asediu şi se va înapoia în capitala lui, lăsîndu-ne să ne vedem în linişte de treburile noastre. Dacă vrea război, ne vom bate. Acum eşti liber, parlamentarule, să te întorci la ai tăi !

Aziz salută, apoi făcu stînga împrejur. Solilor turci li se legară iarăşi ochii, apoi fură conduşi spre zidurile exterioare ale fortificaţiilor.

Basileul se întoarse spre generalii săi.

— Din clipa aceasta orice punţi au fost rupte. Dumnezeu să ne ajute !

*

Hasan Fakih, comandantul celei de-a douăzecea baterii de tunuri grele, privea cu încordare spre înălţimea de dincolo de valea Lycus, dominată de cortul purpuriu al sultanului. Aştepta un semnal pentru a începe bombardamentul asupra porţii Region şi a fortificaţiilor care constituiau obiectivul unităţii sale. Hasan Fakih era mîndru fiindcă padişahul încredinţase artileriştilor cinstea de a deschide ostilităţile împotriva capitalei bizantine. Ofiţerii şi soldaţii din celelalte arme erau desigur geloşi pe importanţa acordată tunarilor.

Deasupra cortului de mătase al sultanului se înalţă spre zenit dîra strălucitoare a unui mănunchi de artificii roşiatice, ce lăsă în urmă o coadă de fum vizibilă de la mare distanţă. Semnalul aşteptat !

— Tunari, foc ! ordonă Hasan Fakih.

Piesele de sub comanda sa bubuiră, scuipîndu-şi ghiulelele de marmoră asupra fortificaţiilor bizantine.

De pe platforma amenajată în fața cortului său, Mehmed al II-lea văzu scăpărările de la gurile sutelor de tunuri ce-și dezlănțuiră urgia asupra zidurilor constantinopolitane. Abia peste cîteva clipe îi ajunseră la ureche bubuiturile rostogolitoare. Uriașul tun al lui Orban le depăși cu vuietul său infernal. S-ar fi zis că cerul se despicase, slobozind asupra cetății un trăsnet cutremurător. Speriat, armăsarul arab al sultanului cabră la verticală. Și caii ofițerilor de Stat-Major se smuciră înspăimîntați. Mehmed își struni armăsarul. Fumul ieșit din gurile pieselor de artilerie țesu un paravan care acoperi cîteva momente fortificațiile bizantine. Dar briza îl destrămă repede, dezvăluind iarăși zidurile aparent neatinse.

Marele vizir Khalil lăsă să i se mai liniștească huruitul din urechi, apoi se apropie de sultan.

— Se pare, Mărite Stăpîne, că făgăduielile lui Orban nu se împlinesc atît de repede.

Fraza era întortocheată, dar sensul limpede. Sultanul îl privi pieziș.

— Ai o soluție mai bună, Khalil ?

— Tratativele, Sire. Sînt mai ieftine și mai puțin zgomotoase.

Mehmed zîmbi.

— Prefer muzica zgomotoasă a tunurilor, Khalil. Șoaptele tîrguielilor mă îngrețoșează... Cîteodată mă întreb cum de nu îți cresc aripi.

— Aripi, Sire ?

— Aripi de porumbel, Khalil. La Curtea mea tu ești porumbelul păcii.

— Iar Zaganos-Pașa este șoimul războiului, surîse la rîndul său marele vizir.

„Ești îndrăzneț, bătrînule !“ cugetă Mehmed, fără să se supere. Bombardamentul îi crease o stare de bună dispoziție. Bubuiturile tunurilor făcură iarăși să se zguduie pămîntul.

— Răbdare, Khalil ! îl povățui cu bunăvoință. Răbdare !

Examină iarăși cu privirile fortificațiile care continuau să străjuiască trufașe orașul romeilor.

— Sînt înarmat cu răbdare, Sire. Aș dori totuși zidurilor să se deschidă mai înainte ca armatele creștinătății să se pună în mișcare...

Mehmed rîse.

— Încearcă să vezi lucrurile mai în trandafiriu, Khalil ! Dacă șoimii vor da greș, voi apela la porumbei. Pînă atunci, ascultă ce minunat sună glasul tunurilor !...

În consiliul de război ținut la cartierul general după lăsatul serii — cu acompaniamentul neîntrerupt al canonadei — sultanul ascultă rapoartele comandanților de mari unități, care făcură bilanțul operațiilor militare din prima zi a asediului. Cei mai mulți ridicară în slăvi rolul artileriei, fie din convingere, fie spre a fi pe plac sultanului, mare admirator al acestei arme. Scepticii se abținură să-și spună cuvîntul, spre a nu face notă discordantă în corul de elogii. Karagea-Pașa raportă apoi efectul celor cîtorva ieșiri executate de detașamente inamice, care atacaseră unități avansate ale infanteriei turcești. Vorbi apoi despre pierderile înregistrate de ambele părți, dar omise a menționa că pierderile turcești erau mai numeroase decît cele ale inamicului. Amplifică isprăvile soldaților săi.

— Am luat douăzeci de prizonieri, Înălțimea-Ta.

Mehmed îl privi pe sub sprîncene.

— Numai atîția ?

— Numai atîția au scăpat cu viață, Mărite Stăpîne.

Padișahul păru să cugete cîteva clipe, apoi se întoarse spre grupul generalilor.

— La miezul nopții puneți în funcție catapultele ! Aruncați asupra orașului proiectile incendiare !

Marele vizir slobozi o săgeată împotriva lui Zaganos-Pașa.

— Înălțimea-Ta, efectul proiectilelor incendiare nu este deloc faimos. Artificierii noștri n-au reușit să descopere secretul focului grecesc. M-am întrebat adeseori, Mărite Stăpîne, cum de nu a izbutit Yakub-Pașa să obțină formula focului grecesc, deși i-am acordat în acest scop fonduri bănești deosebit de importante ?

Nedumerirea exprimată cu falsă naivitate de marele vizir ascundea o acuzație gravă. Ce destinație dăduse Yakub sumelor repartizate serviciului de spionaj ? Aluzia îl atingea și pe Zaganos-Pașa, șeful direct al lui Yakub. Zaganos se făcu pămîntiu. Marele vizir îi punea la îndoială cinstea !

— Îngăduie-mi, Puternice Stăpîne, să-l disculp pe Yakub ! vorbi cu reținută mînie vizirul armatei.

Sultanul îi făcu semn să tacă.

— Khalil are dreptate. Proiectilele noastre incendiare sînt niște surogate ale focului grecesc. Știu că Yakub a făcut tot ce i-a stat în putință spre a obține formula pe care romeii au reușit să o țină pînă acum secretă. Evident, chiar dacă eșecurile nu-i sînt direct imputabile, aceasta nu îl absolvă de orice vină.

Șeful serviciului de spionaj simți că îl podidește sudoarea.

Sultanul i se adresă cu răceală :

— Mi-ai raportat deunăzi că ai numeroşi spioni în tabăra inamică. Trimite-le vorbă să-mi procure neîntîrziat formula focului grecesc !

Yakub plecă fruntea.

— Aşa voi face, Înălţimea-Ta.

Işak-Paşa interveni în sprijinul marelui vizir, prietenul său, lansînd indirect un nou atac insidios împotriva lui Zaganos.

— Îmi permit să raportez Înălţimii-Tale nişte deficienţe care ar putea să ne creeze în viitor serioase dificultăţi. În cursul zilei, cîteva tunuri au explodat în timpul tragerilor, ucigîndu-i pe servanţi.

Sultanul se încruntă.

— Ce ai de spus, Zaganos ? îi vorbi cu severitate. Arsenalele sînt în grija ta !

— Tunurile au fost suprasolicitate, încercă vizirul armatei să se disculpe. Am dat porunci ca tunurile scoase din uz să fie imediat înlocuite. Arsenalele lucrează în plin, Înălţimea-Ta.

— Nu-mi place treaba asta, Zaganos, zise padişahul, posomorîndu-se. Sabahattin, caii ! Vreau să inspectez bateriile de artilerie !

Pe Zaganos îl încolţi brusc frica. Sultanul îi acordase pînă acum toată încrederea. Dar de la un om ca acesta se putea aştepta la orice. Khalil şi partizanii lui trecuseră la contraofensivă. Îi plăteau, dealtfel, cu aceeaşi monetă. Marele vizir nu uitase că el, Zaganos, şi cu Yakub încercaseră să-l compromită, implicîndu-l în afacerea Kakulia.

Cînd sultanul şi generalii ieşiră din cort, luna arunca o lumină alburie asupra taberei turceşti, asupra zidurilor fortificate ale Constantinopolelui, asupra fişiei de teren liber dintre liniile amice şi inamice. Gurile tunurilor în plină tragere, văzute de departe, scăpărau în întuneric ca nişte pietre de cremene lovite de amnare.

În timpul inspecţiei, sultanul se opri în mijlocul unei baterii, spre a urmări modul în care îşi îndeplineau servanţii funcţiile. Observă că după fiecare tragere servanţii trebuiau să regleze ochirea, fiindcă reculul provocat de explozia pulberii şi de ieşirea ghiulelei din ţeavă mişca tunul din loc. Îşi puse în gînd să găsească o soluţie care să înlăture inconvenientele reculului.

La miezul nopţii, catapultele intrară în acţiune. Proiectilele incendiare aruncate de imensele praştii descriau pe cerul de smoală fantastice dîre luminoase, lovind apoi cartierele de locuinţe de dincolo de ziduri. Deasupra Constantinopolelui

apărură vîlvătăile primelor incendii. În clipa aceea Mehmed avu revelaţia propriei lui puteri. Ca şi Jupiter, stăpînea trăsnetele şi le putea abate asupra cui voia. Ca şi Jupiter, era stăpîn pe viaţa şi pe bunurile oamenilor. Ajunsese egalul zeilor. Aceasta îl făcu să încerce o exaltare nemaiîntîlnită. Fusese de ajuns să dorească războiul, ca Asia şi Europa să ia foc. Fusese de ajuns să dorească a-şi suprima rudele jenante, ca cei mai înalţi demnitari ai statului să legifereze fratricidul. Era mai puternic decît Jupiter, decît Mahomed, decît Hristos, a căror autoritate rămînea pur spirituală, pe cînd autoritatea lui nu cunoştea îngrădire nici în domeniul spiritual, nici în cel laic. Nemurirea faimei lui era asigurată. Nu-i mai rămînea decît să cîştige şi nemurirea trupească. Alchimiştii nu se străduiau oare a descoperi elixirul vieţii veşnice ?

Îşi ridică ochii spre stele. „Atotputernice Allah, să ai teamă de mine, căci îţi voi lua tronul ! Eu voi fi stăpînul universului ! Eu şi numai eu !“ Vorbele acestea nu le rosti, ci le păstră în căuşul sufletului, fiindcă ofiţerii lui nu erau vrednici să-i audă dialogul cu dumnezeirea...

Se înapoie la cartierul său general abia în zori. Înainte de a intra în cort, se adresă marelui vizir, care-şi savura în taină recenta-i victorie asupra lui Zaganos-Paşa.

— Khalil, ai fost desemnat să conduci personal operaţiile militare împotriva cetăţuilor Terapia şi Studion, ultimele avanposturi fortificate ale sistemului defensiv constantinopolitan. Voi asista la aceste asedii, care-ţi vor permite să-ţi desfăşori talentele de strateg.

Sultanul îi zîmbi cu făţarnică simpatie. Khalil înţelese că era suspectat, că padişahul nu voia să-l scape din ochi. Deşi inima îi sîngera, chipul lui reflectă o mare bucurie.

— Sînt fericit, Mărite Stăpîne, fiindcă îngădui umilului tău rob Khalil să se bată cu duşmanul sub augustele tale priviri.

Zaganos jubila. Sultanul îi dăduse o mare satisfacţie, răpindu-i lui Khalil plăcerea de a avea ultimul cuvînt.

*

Împăratul Constantinos examina alarmat crăpăturile deschise în pereţii fortificaţiilor de neîntreruptele bombardamente inamice. Sub impactul uriaşelor ghiulele de marmoră, turnurile

se cutremurau, vibrau, sufereau ca niște ființe vii. Blocuri mari de piatră se rupeau din carnea zidurilor, prăvălindu-se peste romeii aflați la picioarele lor.

Ofițerii de Stat-Major ai basileului erau consternați. Cîțiva generali cercetau uluiți stricăciunile.

— Mă tem că va trebui să renunțăm a ne mai folosi de tunurile noastre grele. Reculul lor zdruncină platformele de piatră, transmițîndu-se pînă la fundații. Șocurile multiple și repetate pun la grea încercare zidurile. În timp, prăbușirea lor se va produce inevitabil.

— Ce înțelegi prin „timp", Ravduhas ? întrebă împăratul.

— O săptămînă... maximum două !

— Pe ziduri se întemeiază toată apărarea noastră ! Fără ocrotirea lor, întreg frontul va ceda !

Ravduhas ridică trist din umeri.

O ghiulea inamică se sparse aproape de buza platformei de piatră pe care se afla împăratul. Turnul se cutremură din temelii. Bucăți colțuroase de granit țîșniră prin aer, doborînd doi ofițeri din Statul-Major imperial. Cîțiva călugări infirmieri se iviră aferați, așezară răniții pe tărgi și coborîră pe scara interioară în încăperile de jos ale turnului.

— Cred că am găsit o soluție, Sire, spuse Ravduhas. Vom confecționa niște saltele de mari dimensiuni, umplute cu cîlți, cu care vom acoperi pe din afară zidurile cele mai primejduite. Vom amortiza astfel șocurile provocate de ghiulelele inamice. Populația civilă ne va sprijini la confecționarea saltelelor.

Împăratul clătină din cap cu neîncredere, dar și cu resemnare :

— Soluția asta îmi pare cam bizară ! Dar dacă nu există alta...

Un ofițer care aruncă întîmplător o privire spre tabăra dușmană exclamă :

— Sire, turcii atacă !

Constantinos se apropie de metereze și privi în jos.

Sub protecția unui detașament de infanteriști, care alcătuiseră din scuturile lor un paravan, se apropiau cîteva companii de genieri. Aceștia, de îndată ce ajunseră la picioarele zidurilor, începură să sape malurile șanțului, răsturnînd pămîntul înăuntru, spre a-l acoperi. Alți genieri aruncau fascine care aveau să servească drept liant. Turcii erau ocrotiți de cămăși din zale, de care săgețile trase de arcașii bizantini se frîngeau neputincioase.

— Cu săgeţile nu facem nimic, Sire ! interveni Petronas Camatiros, comandantul artileriei. Cu cîteva lovituri de tun îi spulber pe toţi turcii ăştia !

— Tunurile ? Exclus ! se pronunţă Ravduhas. Dacă folosiţi tunurile, nu mai răspund de ziduri !

Camatiros strigă exasperat :

— Să ripostăm doar cu săgeţi artileriei otomane ? Absurd !

Genovezul Giustiniani Longo făcu un pas înainte.

— O ieşire cu oamenii mei, şi îi risipesc pe turci fără multă osteneală.

Împăratul îl încurajă cu un zîmbet :

— Îţi urez noroc, nobile cavaler !

Giustiniani porni pe scări în jos. Peste cîteva clipe îl văzură în spaţiul dintre cele două rînduri de ziduri, adunîndu-şi oamenii. Mercenarii lui se mişcau cu iuţeala şi precizia unor automate. În scurt timp, un detaşament alcătuit din mercenari în armuri îi atacă pe turci. Lupta se angajă aprigă. Pedestraşii otomani, profitînd de avantajul superiorităţii lor numerice, încercară să-i copleşească pe soldaţii lui Giustiniani. Dar instruirea acestora în mînuirea armelor era incomparabil mai bună decît a osmanlîilor. Săbiile grele, rotite în pustiitoare secerări, zburau capete, braţe, torsuri, smulgeau scuturi, iatagane, deschizînd pîrtii însîngerate printre rîndurile duşmanilor.

Turcii începură să bată în retragere. Informat de ieşirea ghiaurilor, Karagea-Paşa trimise întăriri : un regiment de infanterie şi trei escadroane de spahii. Pentru creştini, continuarea luptei în asemenea condiţii ar fi echivalat cu o sinucidere. Giustiniani şi mercenarii lui se retraseră luptînd pas cu pas spre zidurile exterioare. În curînd se adăpostiră înapoia lor, lăsînd pe cîmpul de luptă cîţiva morţi, înconjuraţi de mormane de cadavre înveşmîntate în uniforme turceşti.

•

În aceeaşi zi, marea de oameni din tabăra otomană asistă la un spectacol neobişnuit. Pe culmea zidurilor constantinopolitane defilară în sunete de trompete formaţiuni militare bizantine, cu drapelele fîlfîind în vînt. Erau atît de mulţi ghiaurii aceştia blestemaţi, încît inundaseră fortificaţiile.

Turcii, ofițeri și soldați, își aruncau priviri nedumerite. Li se spusese pînă atunci că apărarea bizantină era neglijabilă, iar acum li se oferea priveliștea unui furnicar de dușmani. Șovăielnicii începură a se îndoi că vor reuși să ia curînd cu asalt orașul.

Basileul Constantinos era încîntat de succesul stratagemei sale. Încă din ajun dăduse ordin căpitanilor Gabriele Trevisan și Alvisio Diedo să defileze cu marinarii lor pe creasta zidurilor, rotindu-se de mai multe ori în sunetul muzicilor, spre a da inamicului impresia că trupele bizantine sînt aproape tot atît de numeroase ca și cele turcești.

Sultanul Mehmed, informat de spectaculoasa paradă militară, în vreme ce asista la asediul Terapiei, se încruntă intrigat. Îl dezinformase oare Yakub-Pașa, furnizîndu-i cifre inexacte asupra efectivelor armatei bizantine ? Dacă basileul dispunea de trupe atît de multe, cum i se raportase de către cei care văzuseră strania defilare, probabilitatea cuceririi Constantinopolelui într-un termen scurt devenea problematică. Dacă ar fi nevoit să ridice asediul capitalei bizantine fără să fi făcut vreo ispravă, reputația lui ar suferi o gravă știrbire. Marele vizir Khalil și partizanii lui l-ar ridiculiza, iar trupele care se răsculaseră odată împotriva lui ar fi poate ispitite să-l înfrunte iarăși.

Mehmed chemă la ordin pe Khalil-Pașa și pe cei patru generali care dirijau asediul Terapiei.

— Dacă pînă la apusul soarelui Terapia și Studionul nu vor cădea în mîinile noastre, să vă spînzurați de primul copac înalt întîlnit în cale. Am nevoie de toți soldații spre a-i concentra sub zidurile Constantinopolelui !

*

A doua zi de dimineață, sub privirile constantinopolitanilor buluciți pe țărmul Mării de Marmara, avu loc altă paradă, de data aceasta nemăsluită. Flota navală otomană, comandată de amiralul Balthoglu, se desfășură sub zidurile maritime ale orașului. Sute de corăbii împînziră apele albastre zebrate de valuri înspumate, căci era o zi vîntoasă, prevestitoare de vreme urîtă.

Creștinii, militari și civili, înțeleseră că din acest moment turcii îi rupseseră cu desăvîrșire de restul lumii. Un cordon

neîntrerupt de forțe vrăjmașe, terestre și navale, avea să se încolăcească în jurul lor, asemenea unui gigantic șarpe.

În aceeași seară, bombardamentul de artilerie încetă brusc. Crainici ai sultanului se apropiară de fortificațiile dinspre uscat și vestiră prin portavoce, în greceşte, cucerirea cetăților Terapia și Studion. În continuare, invitară populația orașului să se adune pe ziduri în ziua următoare, în jurul orei prînzului, spre a asista la tragerea în țeapă a prizonierilor de război romei. „Așa pedepsește Înălțimea-Sa Padișahul pe ghiaurii care-i resping ofertele de capitulare necondiționată. Aceeași soartă o vor avea și apărătorii Constantinopolelui dacă nu se vor preda fără condiții în cel mai scurt timp."

Cînd i se aduse la cunoștință hotărîrea sultanului, basileul Constantinos simți că i se încrîncenează pielea.

— Mehmed încalcă cele mai elementare uzanțe internaționale ! rosti cu mînie. Nu este la prima lui crimă de acest fel. Toate popoarele civilizate respectă viața prizonierilor. Dar la ce ne putem aștepta de la niște barbari ?

Spre a da o satisfacție — din nefericire derizorie — supușilor săi și spre a dovedi turcilor voința-i neclintită de a continua lupta, dădu o proclamație, îndemnînd trupele creștine să lupte cu cea mai mare dîrzenie pentru apărarea orașului. În încheiere ordonă ca turcii căzuți în captivitatea bizantinilor să fie spînzurați pe zidurile de centură, sub ochii otomanilor, în semn de represalii față de executarea prizonierilor romei.

Legile umanitare erau înlăturate de legea Talionului !

*

Iakumi Paraskevos stătea ghemuit în pat, ținîndu-și genunchii la gură, și asculta tremurînd zgomotul asurzitor al bombardamentului care potopea de patru zile fortificațiile dinspre uscat ale Constantinopolelui și cartierele de locuințe din preajma acestora. Deși afară strălucea soarele, în odaie domnea semiîntunericul. Draperiile trase nu lăsau să se filtreze decît o geană de lumină palidă, îngemănată cu lumina gălbuie, muribundă, a unei candele cu untdelemnul pe sfîrșite. Cîteva icoane vechi erau așezate pe perete, deasupra unui mic altar de casă.

De aproape un deceniu — căci socoteala exactă a anilor o uitase de mult — Iakumi Paraskevos stătea între cei patru

pereți ai odăii sale. În tot acest timp nu părăsise niciodată casa. Nu vedea nici soarele și nici lumea de pe stradă decît prin plasa deasă a perdelelor. Cunoscuții și vecinii nu mai știau dacă trăiește sau a murit.

Iakumi își schimbase voluntar căminul în temniță, fiindcă nu mai voia să vadă oameni și nici să fie văzut de aceștia. Singura ființă pe care o tolera în preajma lui era Vanghelia, maică-sa. Numai ea păstra legătura cu lumea din afară. Muncea ca să asigure existența ei și a „băiatului", făcea cumpărăturile, pregătea de mîncare, într-un cuvînt, întreținea gospodăria și familia. Iakumi împlinise 27 de ani, dar după înfățișare, nimeni nu i-ar fi putut aprecia vîrsta. Nici el însuși nu mai știa cum arată, căci în casă nu exista oglindă. Iakumi avea oroare de propriul său chip și, într-un fel, repulsia lui era justificată. Lepra îi mîncase obrajii, nasul, buzele, lăsîndu-i oasele aproape dezgolite de carne. Mîinile, pe care nu putea să nu le vadă, ajunseseră niște cioturi, cu degete pe jumătate măcinate. De obicei le ținea înfășurate în cîrpe, ca să-și ferească privirile de înfățișarea lor hidoasă.

Se îmbolnăvise la vîrsta de 19 ani, pe cînd părintele său, Dimitraki, era gardian la un lazaret de leproși din Constantinopole. Tatăl, aflat în contact permanent cu bolnavii, nu se molipsise. În schimb, pacostea îl lovise pe băiat.

De îndată ce Iakumi observase primele semne ale bolii la încheieturile mîinilor, nu mai ieșise din casă. Tatăl, care văzuse în cadrul activității lui mii de leproși, în toate fazele, îi pusese cu precizie, dar și cu groază, diagnosticul. De atunci, Dimitraki și Vanghelia îșI ținuseră fiul închis în odaia lui, păstrînd cu strășnicie taina. Dacă s-ar fi aflat în cartier că băiatul are lepră, nimeni și nimic nu l-ar fi scăpat de o internare în lazaret.

Trecuseră ani. Dimitraki murise după ce fusese lovit în cap cu o piatră de un lepros cuprins de un acces de nebunie furioasă. Vanghelia îl plînsese o vreme, fiindcă își pierduse nu numai soțul, ci și singurul sprijin, dar nu se lăsase doborîtă de disperare. Deoarece fiul ei trebuia hrănit și protejat, se înhămase singură la muncă.

În voluntara lui închisoare, Iakumi își măcina traiul plîngîndu-și soarta și așteptînd sosirea de la lucru a maică-si, cu care schimba cîte o vorbă. Pe cît de posac se arăta Iakumi, pe atît de guralivă era Vanghelia. Cînd îi servea prînzul sau cina, îi povestea tot felul de întîmplări văzute prin oraș.

Viața aceasta monotonă se desfășurase fără zguduiri pentru bietul lepros, pînă în cea de-a doua zi a asediului. Dimineața, maică-sa plecase — ca de obicei — la lucru. Dar la prînz nu se mai înapoiase spre a-i da de mîncare. Iakumi nu se lăsase cuprins de panică, fiindcă se mai întîmplase ca maică-sa să întîrzie în oraș. Dar cînd absența ei se prelungise după lăsatul nopții, îl asaltase brusc spaima. Dacă i se întîmplase ceva rău bătrînei ?... Știa că turcii asediaseră Constantinopolele. Auzea și zgomotul canonadei. Cînd zăbranicul nopții se lăsase asupra orașului, văzuse pe după perdeaua dată puțin la o parte cerul înroșindu-se spre soare-apune de para incendiilor.

După ce se scursese și a doua zi fără ca Vanghelia să-și facă apariția, Iakumi simțise că îl încolțește nebunia. Ce avea să se aleagă cu el dacă dispărea maică-sa ? Cine avea să-i mai aducă hrană, să-i poarte de grijă, să-l încurajeze, să-l mîngîie ? Va trebui să iasă din casă spre a-și căuta singur de mîncare... Numai la gîndul că avea să fie văzut de lume, îl cutremura o spaimă vecină cu demența.

Fiindcă îl chinuia foamea, consumase toate alimentele pe care le mai găsise prin dulapuri. După un frămîntat monolog, convenise că trebuia totuși să iasă în oraș, spre a-și găsi un rost. Desigur, nu se va aventura pe străzi decît după lăsatul nopții, căci trebuia să se ferească de oameni.

Cu sufletul încleștat de emoție, așteptă apusul soarelui, apoi coborîrea întunericului. Se îmbrăcă anevoie, fiindcă cioturile mîinilor abia îl mai ajutau. Își trase adînc pe frunte o pălărie cu boruri largi, purtată odinioară de tatăl său, își învălui fața pînă sub ochi cu o năframă a maică-si, apoi deschise înfrigurat zăvorul ușii și ieși în lume.

Cînd se văzu sub cerul liber, îl trecură fiori. Aerul curat de afară, după anii petrecuți în atmosfera viciată a odăii lui cu ferestre veșnic închise, îl îmbătă ca o băutură tare. Pe ulițele cufundate în beznă nu întîlni însă urmă de om, ceea ce îi mai dădu curaj. Se îndepărtă de casă — dar nu prea mult — pentru că îi era frică să nu se rătăcească. Îl înspăimînta atît de tare libertatea după cei opt ani de claustrare, încît îl chinuia o senzație de vomă. Cînd văzu un om ivindu-se după un colț al străzii, îi veni să o ia la fugă. Dar nu îl ajutau picioarele, căci îi căzuseră parte din degete și abia mergea șchiopătînd. Din fericire, necunoscutul, preocupat de treburile lui, trecu grăbit pe lîngă el, fără să-i acorde vreo atenție. Se încrucișă și cu alți inși, dar nici aceștia nu părură să-l remarce. Iakumi răsuflă ușurat. Trecuse cu bine primul examen al luării

de contact cu oamenii. Nu-i rămînea acum decît să-şi găsească de mîncare. În buzunar avea ceva bani din anemicele economii ale maică-si.

Ferestrele luminate ale unei cîrciumi îl atraseră ca un magnet. Văzu la un geam nişte ghirlande de cîrnaţi atîrnaţi de o bîrnă afumată. Dacă ar fi fost sănătos, ar fi intrat în prăvălie, ar fi cumpărat doi cîrnaţi, ceva pîine şi un pahar cu rachiu. Prea mult nu l-ar fi costat. Dar nu îndrăzni să păşească pragul. La gîndul că oamenii dinăuntru i-ar desluşi la lumina lămpii chipul pustiit, îl cuprinse iarăşi groaza.

Se îndepărtă de cîrciumă. În timp ce mergea pe străzi, îşi căuta din ochi mama. Ce fericit ar fi dacă Vanghelia s-ar ivi după colţul de acolo !... Dar speranţele lui nu se împlineau. Pe Vanghelia o înghiţise parcă pămîntul.

Intestinele lui Iakumi chiorăiau, cerîndu-şi porţia de hrană. Foamea, stăvilită un timp de emoţia primei lui escapade nocturne, se trezi iarăşi, violentă, chinuitoare. După o cotitură a străzii apăru o femeie. Mergea grăbită, purtînd în mînă o legătură cu forme rotunde. Într-o astfel de legătură Vanghelia îi aducea lui de mîncare. Amintirea bunătăţilor preparate de maică-sa îl îmboldi şi mai vîrtos să caute ceva care să-i astîmpere foamea. Fu ispitit să se repeadă asupra femeii şi să-i smulgă legătura, dar după o scurtă şovăire renunţă.

Umilit, îndurerat, îşi continuă drumul. Începu să plîngă. Lacrimi fierbinţi i se prelingeau pe obrajii devoraţi de lepră. Deodată privirile i se opriră asupra gunoaielor îngrămădite în faţa unor case. Îşi aminti că maică-sa zvîrlea la gunoi resturile de alimente pentru pisicile şi cîinii vagabonzi. Poate că va avea şi el norocul să găsească ceva bun printre rămăşiţele aruncate pe stradă. Un morman mai înalt decît celelalte, lipit de zidul unei case bogate, cu obloanele trase, îl făcu să se oprească. Oamenii avuţi nu sînt zgîrciţi cu alimentele. Numai săracii înfulecă şi ultimele firimituri de pe masă. Poate va găsi vreo bucată de carne mai puţin alterată.

Se plecă şi începu să scormonească înfrigurat cu cioturile lui printre rămăşiţele intrate în putrefacţie. Văzu o coastă de porc cu ceva carne pe ea. O apucă şi vru să o tragă din grămadă. Deodată îi dădu drumul, scăpînd un strigăt de groază şi de scîrbă. Un şobolan mare cît o pisică, care umbla prin gunoi, îl muşcase de mînă, înfigîndu-şi dinţii mici, dar ascuţiţi ca briciul, în ciotul degetului arătător. Aproape că nici nu simţise durerea.

Disperat, izbucni iarăşi în plîns...

Bubuiturile tunurilor continuau să se rostogolească în partea de apus a oraşului. Un liliac cu aripile desfăcute, care fugea ca şi Iakumi de oameni şi de lumină, zbură pe deasupra lui, pierzîndu-se în noapte...

*

Elefteria Thrasaki trecea prin Forum Bovis, cînd văzu multă lume adunată lîngă obeliscul egiptean. Mulţimea — alcătuită mai ales din femei, bătrîni şi copii — asculta vocea cu sonorităţi metalice a unui crainic care dădea citire unui apel al împăratului Constantinos către populaţia Constantinopolelui.

„Cetăţeni !... Războiul dezlănţuit de turci împotriva noastră ne impune sacrificii sîngeroase. Luptele se desfăşoară cu îndîrjire atît pe uscat, cît şi pe mare. Vitejii noştri soldaţi apără cu preţul vieţii lor independenţa imperiului, viaţa voastră şi a copiilor voştri, bunurile spirituale şi materiale ale întregului popor. Cetăţeni ai Constantinopolelui ! Bombardamentele executate fără întrerupere de turci asupra fortificaţiilor noastre au pricinuit mari stricăciuni, surpînd alocuri zidurile de centură. Toţi cetăţenii valizi ai oraşului, bărbaţi şi femei, sînt chemaţi fără zăbavă la fortificaţii, spre a contribui cu munca lor la consolidarea zidurilor avariate. Graţie acestui efort vor îngădui soldaţilor care sînt folosiţi actualmente la lucrările de reparaţii să se înapoieze la metereze spre a rezista cu arma în mînă musulmanilor. Dumnezeu Atotputernicul şi Sfînta Fecioară Maria ne vor ajuta în măsura în care noi ne vom ajuta !

Constantinos Imperator."

Elefteria Thrasaki încercă să prindă tîlcul îndemnurilor basileului. Bănuitoare din fire, căuta întotdeauna scopuri tainice, duşmănoase poporului, în proclamaţiile imperiale.

Cînd crainicii stăpînirii citiseră — înainte de deschiderea ostilităţilor — proclamaţia prin care basileul poruncea cetăţenilor să se înroleze sub flamurile imperiale spre a apăra fiinţa Capitalei primejduite, Elefteria Thrasaki cugetase îndelung, apoi avusese o lungă discuţie cu Ianaros, soţul ei.

— Bărbate, ai hotărît să te baţi pentru împărat şi pentru oraşul ăsta blestemat, în care n-am cunoscut decît mizeria. Te-ai înscris voluntar ca să mori pe ziduri, lăsîndu-mă pe mine

văduvă şi pe copiii tăi orfani. Dacă ai socotit că aşa este bine, te priveşte ! Pe băieţii mei, pe cedrii mei frumoşi, Haralambis, Sifakas şi Manolis, n-am să-i las să plece la luptă ! Nu vreau să-şi înfrăţească sîngele cu ţărîna şi să-i mănînce viermii în groapa comună, cînd pentru ei viaţa abia începe. Haralambis are nouăsprezece ani, Sifakas, şaptesprezece, Manolis, şaisprezece. Am să-i ascund la fratele meu paraliticul, unde nimeni n-are să-i caute, fiindcă în casa lui nu s-a auzit niciodată gunguritul copiilor. Lasă-mă să termin, bărbate ! Mai avem şi două fete frumoase, zîne, nu altceva ! Am să le feresc şi pe ele de ochii oamenilor pînă ce o să treacă furtuna. Noi sîntem săraci, bărbate. Nu avem averi de apărat. Sub romei ori sub turci o să ducem aceeaşi viaţă nevoiaşă. Pentru cine să se jertfească feciorii mei ? Pentru Manusakas, băcanul din colţ, la care ne-am înglodat în datorii ? Pentru Fundukas, argintarul, care ne sfidează cu banii lui şi cu rochiile scumpe ale neveste-si ? Pentru Theophanos, stareţul monastirii din apropiere, care plesneşte de gras ce e, fără să se fi gîndit vreodată a ne îndestula şi pe noi cu pomană, deşi aveam atîţia copii de crescut ? Pentru împărat şi pentru ciracii lui vînduţi papistaşilor ? Pentru cine să se jertfească feciorii mei ? Spune, pentru cine ?

Ianaros încercase timid să-i explice cum stăteau lucrurile, dar în cele din urmă plecase capul în faţa bărbătoasei sale neveste, care în căminul lor cîntase întotdeauna cocoşeşte.

În vreme ce crainicul se îndepărta, făcînd sul proclamaţia basileului, oamenii care-l ascultaseră se priveau plini de îngrijorare, împărtăşindu-şi veşti rele. Cîţiva bătrîni comentau apelul imperial, adăugînd că lumea trebuia să înţeleagă nevoile ţării şi să alerge la ziduri.

„Vă convine să faceţi pe vitejii, lăsînd jertfele pe seama celor tineri !“ reflecta Elefteria mînioasă. „Sînteţi atît de dărîmaţi, încît nimeni nu mai are nevoie de voi ! Mai bine v-aţi vedea de neputinţele voastre, boşorogilor !“

Un neguţător de grîne, cu hainele decolorate şi roase în coate, pe care Elefteria îl cunoştea din vedere, izbucni furios :

— Eu n-am ce să caut pe ziduri ! Să se ducă acolo veneţienii şi genovezii, care s-au îmbogăţit pe spinarea noastră ! Pe mine m-au îngropat dările. Ei se bucură de avantaje fără număr. Fac comerţ fără a da socoteală autorităţilor imperiale. Eu n-am de gînd să muncesc la fortificaţii ! N-am să muncesc nici dacă basileul ne va sili s-o facem ! N-au decît să mă bage la închisoare ! N-au decît ! M-am săturat de toţi şi de toate ! M-am săturat !

Se îndepărtă vorbind de unul singur și gesticulînd dezordonat. Elefteria Thrasaki îi ascultase tirada și îi dăduse dreptate. Violențele lui verbale îi întăriseră convingerile. Porni spre casă fără să se mai uite la ceilalți oameni care se risipeau plini de îngrijorare...

*

Sultanul Mehmed își împlîntă privirile în ochii amiralului său, temutul Suleiman Balthoglu, supranumit „marinarul de fier".

— Terapia și Studionul au căzut în mîinile noastre. Ție, Balthoglu, îți revine misiunea să ataci și să cucerești cetățuia de pe insula Prinkipo, ultimul avanpost maritim al capitalei bizantine. Cît timp îți trebuie ca să debarci pe insulă și să iei cu asalt cetățuia ?

Amiralul arătă clepsidra așezată pe masă, alături de hărțile militare.

— Atîta timp cît îi trebuie nisipului din clepsidră spre a se scurge de douăzeci și patru de ori.

Sultanul zîmbi. Îi plăcu siguranța amiralului și precizia răspunsului său. Balthoglu se prosternă la picioarele padișahului, sărutîndu-i vîrfurile cizmelor, apoi încălecă și porni în galop spre cartierul general al flotei de la Cele Două Coloane. Pe drum rîdea în barbă. Îl dusese de nas pe mucosul imperial cerînd douăzeci și patru de ore pentru o operație ce nu va dura mai mult de șase-șapte ceasuri. În acest chip își va spori reputația de strateg. Era bine informat asupra capacității de rezistență a fortăreței din Prinkipo. Ultimii Paleologi o lăsaseră în paragină, fiindcă nu avuseseră fonduri pentru reparații. Garnizoana cuprindea circa treizeci de mercenari, la care se adăugau localnicii refugiați între zidurile cetățuii. Pregătise din timp această operație. Stabilise unitățile navale care aveau să participe și dăduse instrucțiuni amănunțite comandanților respectivi.

Era aproape miezul nopții cînd ajunse la cartierul său general de pe țărmul Bosforului. Fiindcă îi plăcea huzurul, cină ca un sibarit. Luna se urcase deasupra Galatei cînd Balthoglu, sătul și bine dispus, coborî pe plajă, unde îl așteptau aghiotanții

săi. Dinspre uscat bătea un vînticel călduţ, primăvăratic, impregnat cu miros de iarbă proaspătă. Amiralul străbătu cu pas vioi pasarela pînă la puntea de comandă a navei sale. Noaptea luminoasă îi îngăduia să deslușească siluetele galerelor, biremelor şi triremelor care aveau să-l însoţească. Lăsase grosul flotei să blocheze intrarea Cornului de Aur, rezervîndu-şi pentru cucerirea insulei Prinkipo o escadră alcătuită din optzeci de nave. Echipajele, inclusiv trupele de infanterie şi de artilerie auxiliare, se ridicau la douăsprezece mii de oameni.

Constantinopolele se profila în depărtare pe fundalul celor şapte coline, înspicate ici şi colo de luminiţe pîlpîitoare. În schimb, de-a lungul liniei de centură dinspre uscat incendiile înroşiseră văzduhul.

Navele atinseră punctele de debarcare de pe insulă fără a întîmpina vreo rezistenţă. Soldaţii coborîră pe uscat în pas alergător. Balthoglu se temea ca nu cumva garnizoana cetăţuii să i se predea fără luptă, văduvindu-l de un succes spectaculos. Se bucură cînd patrulele trimise în cercetare se înapoiară raportînd că porţile cetăţuii erau zăvorîte.

Trupele turceşti se instalară pe poziţii în jurul fortificaţiilor. Potrivit datinii otomane, crainicii cerură garnizoanei greceşti să capituleze, oferind în schimb garantarea vieţii şi a libertăţii. Faţă de răspunsul negativ al mercenarilor, Balthoglu ordonă deschiderea focului.

Se luminase de ziuă. În curînd Balthoglu avu prima surpriză dezagreabilă. Tunurile uşoare aduse de pe navele sale nu biruiră rezistenţa zidurilor. Canonada continuă două ceasuri, apoi amiralul ordonă trupelor să pornească la asalt.

Arcaşii turci sloboziră zeci de mii de săgeţi asupra meterezelor, acoperind înaintarea infanteriştilor, care purtau scări înalte, necesare escaladării zidurilor. Apărătorii cetăţii, protejaţi de armuri, nu avură de suferit de pe urma săgeţilor. Adăpostiţi după creneluri, aruncau asupra asediatorilor săgeţi bine ţintite, rărindu-le rîndurile. Populaţia civilă refugiată în cetăţuie revărsa asupra turcilor ajunşi la picioarele zidurilor bolovani şi cazane cu apă fiartă. Răsăritul soarelui îl găsi pe Balthoglu înnebunit de furie. Trupele sale nu făcuseră nici un progres. Romeii, deşi puţini la număr, ţineau piept cu încăpăţînare. Amiralul se uita exasperat la astrul care se înalţa pe bolta cerului, batjocorindu-i parcă neputinţa. Îl obseda imaginea clepsidrei de pe masa cu hărţi a sultanului. După chipul cum se desfăşura asediul, nici nu putea fi vorba de un succes rapid.

Furibund, opri asaltul, ordonînd un nou și masiv bombardament de artilerie. Recomandă servanților de la tunuri să ochească atent crenelurile, spre a le sfărîma și ucide pe apărători. Ofițerii din Statul-Major erau consternați.

— Să-mi aduceți imediat un număr cît mai mare de localnici ! ordonă Balthoglu aprins. Femei, bătrîni, copii, fără deosebire ! Cu toții să fie trași în țeapă aici, sub ziduri, ca să știe blestematii de ghiauri ce-i așteaptă !

Îndeplinirea poruncii lui ceru timp, fiindcă localnicii care nu se refugiaseră înlăuntrul fortăreței se ascunseseră prin cele mai adînci coclauri. Pînă să fie aduși cu cîrdul și înfipți în țepușele înalte cît un stat de om, sosi vremea prînzului. Spectacolul nenorociților care se zvîrcoleau în chinurile agoniei nu numai că nu făcu să scadă moralul asediaților, ci le întări voința de a se lupta pînă la capăt.

Cuprins de o frenezie a distrugerii, Balthoglu ordonă atunci nimicirea monastirii de călugărițe din vecinătatea cetății, precum și profanarea mormintelor din incinta bisericii, în care dormeau pentru veșnicie basilei și basilise. Turbat de mînie, își smulgea hainele, urla, blestema, umblînd de colo pînă colo, dînd porunci adeseori contradictorii. Opri bombardamentul, ordonă un nou asalt, apoi redeschise focul de artilerie. Îi trecu prin minte să aducă mașini de asediu, catapulte și berbeci, pentru a dărîma porțile cetății, dar se răzgîndi. Dacă s-ar afla la cartierul general al sultanului că amiralul a solicitat mașinile folosite la asediul Constantinopolelui spre a cuceri o mică cetățuie, pe jumătate ruinată, ar furniza argumente zdrobitoare dușmanilor lui, care abia așteptau să-l discrediteze.

În vreme ce se frămînta căutînd noi soluții, se apropie de el un șef de echipaj.

— Ce poftești ? se răsti amiralul.

— Slăvite stăpîne, la noi, în Anatolia, obișnuim să facem foc de vreascuri umede la gura vizuinilor cu vulpi. Fumul pătrunde în vizuină, înăbușind vulpea și silind-o să iasă afară.

Balthoglu înțelese că i se oferea un mijloc rapid și eficace, care să-l scoată din încurcătură.

— Cum te cheamă ?

— Daud, luminate stăpîne !

— Daud, pune-ți planul în aplicare ! Dacă reușești, te fac ofițer. Dacă dai greș, te trag în țeapă, fiindcă datorită ție pierd un timp prețios. La treabă !

Cinci sute de oameni, puși sub comanda lui Daud, începură să strîngă mormane de vreascuri și să le îngrămădească la

picioarele zidurilor cetăţuii. Le îmbibară cu pucioasă şi cu smoală, apoi le dădură foc. În jurul vastului edificiu se ridică la repezeală un vîrtej de fum negru, irespirabil.

Trupele turceşti, înăbuşite de volutele negre care încingeau cetăţuia, se retraseră la cîteva sute de metri. Balthoglu aştepta cu înfrigurare roadele metodei lui Daud.

Deodată, din rîndurile soldaţilor săi izbucniră strigăte de bucurie. Făcîndu-şi loc printre faldurile jucăuşe ale perdelelor de fum înecăcios, apărură primii mercenari, cu braţele ridicate. În urma lor păşeau localnicii care-i ajutaseră în luptă. Toţi aceştia arătau jalnic. Răniţi, cu arsuri pe mîini şi pe faţă, înnegriţi de funingine, îl făcură pe Balthoglu să se întrebe cu uimire cum de rezistaseră cu atîta succes numeroasei lui armate. Graţie lui Daud îşi îndeplinise misiunea înaintea termenului aprobat de sultan.

— Prizonierii să fie traşi în ţeapă şi plimbaţi de-a lungul zidurilor dinspre mare ale Constantinopolelui ! porunci amiralul. Iar locuitorii insulei să fie vînduţi ca robi !

Aruncă o ultimă privire asupra cetăţuii care-i periclitase la un moment dat cariera şi, înainte de a coborî spre ţărm, îl chemă pe Daud.

— Voinicule, te ridic la rangul de comandant de galeră ! Voi cere Înălţimii-Sale Sultanul să-ţi semneze chiar azi brevetul de ofiţer. Să mă slujeşti şi mai departe cu aceeaşi pricepere !

*

Senatorul Constantinos Comnen se afla la postul său de comandă de pe turnul Sfîntului Diamandis, cînd fiul său cel mai mic, Leandru, i se înfăţişă, purtînd cămaşă de zale şi sabie la centură. Senatorul era nervos şi obosit, fiindcă abia respinsese cu trupele sale un puternic atac inamic.

— Ce cauţi aici ? îşi întrebă cu asprime feciorul.

— Îţi cer permisiunea să mă înrolez printre apărătorii oraşului !

Senatorul crezu că n-a înţeles bine.

— Ce spui ?

— Vreau să mă bat cu turcii !

Ochii strălucitori ai băieţandrului, aerul său semeţ, combativitatea lui îl impresionară pe bătrîn. Prîslea era doar favoritul lui.

— Tu ai să-ţi vezi de şcoală, Leandru ! Termină-ţi întîi studiile, după aceea poţi să încingi sabia !

— Nu mă mai duc la academie, tată ! Nu se mai ţin nici jumătate din cursuri. Profesorii tineri au îmbrăcat armura. Şi dintre studenţi s-au înrolat mulţi în armată. Cei care au rămas nu fac altceva decît să se certe, să se insulte, să se încaiere. Unioniştii cu antiunioniştii, partizanii Paleologilor cu adversarii Paleologilor, beliciştii cu pacifiştii...

— Văd că şi tu ai cîteva vînătăi ! zîmbi senatorul.

— Dacă aş fi stat deoparte, m-ar fi învinuit că sînt laş. Iar dacă mă bat, barem să mă bat cu turcii !

Senatorul îi vorbi de data aceasta cu blîndeţe şi înţelegere :

— Tu eşti nevîrstnic. Nu e destul că fraţii tăi se luptă pentru Bizanţ ? Nu fac ei parte din Statul meu Major ?

— Fraţii mei ? exclamă Leandru, strîmbînd dispreţuitor din nas. Eu n-aş accepta să mă adăpostesc sub pulpana ta. Detest favoritismele ! Vreau să lupt cot la cot cu soldaţii de rînd !

„Îmi seamănă ! reflectă senatorul cu tainică mîndrie. E tot atît de dîrz ca şi mine !" Adăugă cu voce tare :

— Îţi preţuiesc simţămintele, Leandru. Ai încuviinţarea mea. Am dorit să te feresc de primejdii. Dar poate e mai bine aşa. Mergi pe drumul pe care ţi l-ai ales ! Dumnezeu să te ajute !...

Infinită este capacitatea de adaptare a oamenilor şi la bine, şi la rău. Cînd Leandru se îndreptă spre centrul de recrutare din Forum Amastianorum, aproape că nici nu mai auzea bubuiturile tunurilor, atît de mult se deprinsese cu vuietul lor. Şi localnicii umblau pe stradă văzîndu-şi de treburi, ca şi cînd nu s-ar fi aflat în plin război. Atmosfera de calamitate se făcea simţită doar cînd treceau pe stradă convoaie cu răniţi, cîrduri de prizonieri turci, detaşamente de călăreţi înarmaţi, ori coloane de soldaţi romei cu armurile scofîlcite, acoperite de praf şi mînjite cu sînge închegat. Uneori se scurgeau spre ziduri cete numeroase de civili, încadraţi de ofiţeri şi urmaţi de care încărcate pînă la refuz cu materiale de construcţie.

Lumea începu să-şi dea seama de gravitatea situaţiei doar cînd prăvăliile cu alimente prinseră să se golească de mărfuri, iar preţurile să crească vertiginos. Poliţia hăituia pe speculanţi, dar setea de îmbogăţire a acestora era mai puternică decît frica de sancţiuni.

Pe străzi nu se mai vedeau litiere somptuoase, echipaje elegante, veşminte luxoase. Bogăţiile fuseseră ascunse cu grijă.

La cercul de recrutare, ofiţerul de serviciu îşi dădu imediat seama că Leandru era nevîrstnic, dar nu făcu obiecţiuni, fiindcă primise instrucţiuni să trimită la lucru pe fortificaţii pe toţi civilii capabili de muncă. Cînd noul candidat îşi declină numele, ofiţerul îl privi cu interes.

— Eşti fiul senatorului Comnen ?

— Da, Kir ofiţer.

— Acum vreo zece ani am fost sub comanda sa. Era un om deosebit. Se uită cu simpatie la Leandru. Bănuiesc că vrei să fii trimis în linia întîi... Din nefericire, la ora actuală avem mai multă nevoie de oameni la repararea fortificaţiilor.

Chipul lui Leandru se posomorî vizibil.

Ofiţerul se grăbi să adauge :

— Mă tem însă că n-ai să fii în stare să cari bolovani şi lemnărie... Poate că ar fi mai bine să renunţi...

— Am muşchi zdraveni ! zise Leandru, umflîndu-şi pieptul şi încordîndu-şi bicepşii.

— Bine, replică ofiţerul. Ai să te duci la poarta Sfîntului Roman şi ai să le arăţi celor de acolo biletul acesta, continuă, completîndu-i un document cu numele lui şi cu sarcina pentru care fusese recrutat. S-ar putea ca acolo să ţi se încredinţeze alte atribuţii.

— Chiar să mă şi trimită în linia întîi ? întrebă Leandru cu speranţă în glas.

— De ce nu ?

Băieţandrul luă biletul, îl vîrî în buzunarul dinăuntru al hainei şi, după ce salută milităreşte, ieşi în stradă. Pe măsură ce se apropia de ziduri, se intensifica şi vuietul canonadei. Pe drum se încrucişă cu o coloană de răniţi duşi pe tărgi, militari şi civili cu hainele sfîşiate şi îmbibate de sînge. Un soldat cu braţul stîng bandajat, care făcea de pază la poarta Sfîntului Roman, îi făcu semn cu lancea să intre pe uşa care ducea în interiorul turnului celui mare din dreapta porţii. Leandru salută scurt şi păşi pragul...

Rezemat de unul din crenelurile turnului, căpitanul Reynaud de Brienne urmărea cu privirile batalioanele de turci care se apropiau în formaţii masive sub protecţia unui intens tir de artilerie, care făcea să se cutremure fortificaţiile. Nu-i plăcea desfăşurarea operaţiilor militare. Cu excepţia mercenarilor lui Giustiniani şi a puţinelor trupe regulate bizantine din

sectorul său, apărătorii zidurilor erau lipsiți de experiență. Deși manifestau un zel lăudabil, le mai trebuia multă instrucție militară spre a ține piept başibuzucilor, spahiilor și ienicerilor care aveau războiul în sînge. Dintre arcașii de sub comanda lui, prea puțini erau ochitori de prim rang.

Căpitanul cercetă cu privirea zidul exterior. În cîteva locuri fusese dărîmat de ghiulelele inamice. În timpul nopții, militarii și civilii îl cîrpiseră rudimentar. Nu ! Nu-i plăcea deloc războiul acesta de uzură. Îl înflăcărau doar bătăliile desfășurate pe întinderi vaste, cu foarte variate operațiuni tactice, cu impetuoase șarje de cavalerie și cu spectaculoase marșuri și contramarșuri ale formațiilor de infanterie. De Brienne constata cu amărăciune că tunurile cîștigaseră în importanță, dînd bătăliilor un caracter lipsit de eleganță, de cavalerism. În concepția lui, artileriștii nu erau decît niște meseriași care se războiau în chip laș, de la distanță. Cînd pedestrașii războiau pînă la pozițiile bateriilor de artilerie, soarta tunarilor era pecetluită.

Între timp, turcii ajunseseră la șanțul cu apă, peste care aruncau podețe mobile. Soldații lui Giustiniani, adăpostiți după crenelurile parapetului exterior, îi potopeau cu săgeți și cu bolovani aruncați de catapulte. De Brienne observă un başibuzuc lovit în ochi de o săgeată. Turcul, întins cu burta în sus pe pămînt, mișca spasmodic din membre ca o broască țestoasă căzută pe spate. Spectacolul acesta îl mai înveseli. Atenția îi fu atrasă apoi de un ofițer otoman care dirija instalarea podețelor. Bătu pe umăr pe un soldat de lîngă el, arătîndu-i-l cu mîna.

— Ofițerul de colo ! Ia-l !

Din arcul soldatului țîșni o săgeată care nu-l lovi pe turc.

Reynaud făcu o schimă scîrbită. „Cu ce oameni merg la război !“ reflectă mînios. Smulse arcul din mîna soldatului și îi luă o săgeată din tolbă.

— Uită-te la mine ! îi strigă.

Încordă arcul, ochi și trase. Săgeata zbură zbîrnîind prin aer și își încheie traiectoria înfigîndu-se în gîtul ofițerului, care-și agită grotesc brațele, apoi căzu în șanțul cu apă. Încălzit, de Brienne luă o nouă săgeată. O slobozi, nimerind pe un başibuzuc care se uita în șanț după ofițerul căzut. În aceeași clipă observă prezența lui Leandru, care se oprise în stînga lui. Îl măsură din cap pînă în picioare.

— Ce cauți aici ?

Băiețandrul îi înfățișă biletul eliberat de centrul de recrutare. În vreme ce Reynaud parcurgea cu privirile documentul,

Leandru se uită printre creneluri la liniile turcești. Vînzoleala oamenilor cu turbane, sclipirile de la gura tunurilor, agitația din tabăra bizantină îl buimăciră.

— Dumneata ești Leandru Comnen ? zîmbi cu ironie francezul. Aici nu avem nevoie de copii ! Pe ziduri, oamenii se bat și mor, nu se joacă !

— Nu am venit să mă joc ! ripostă Leandru înfipt.

— Du-te acasă, puștiule, ascultă-mă pe mine ! Dacă vrei, fă scrimă cu prietenii, dar lasă treburile serioase pe seama noastră.

Tonul lui era vădit ofensator. Îl irita tinerelul acesta frumușel, căruia Irina Kalamides îi trimitea scrisori de dragoste. Oh, cît sînge rău îi făcuse lectura înflăcăratelor ei rînduri adresate adolescentului !

— Crede-mă, băiatule, nu e deloc plăcut să zaci într-un spital și să te mănînce viermii. Viermii, amice, se înfruptă și din carnea oamenilor vii, nu numai a celor morți.

Obrajii lui Leandru se împurpurară.

— Am venit aici ca să rămîn, Kir de Brienne ! rosti cu dîrzenie.

Ofițerul ridică din sprîncene.

— Mă cunoști, tinere ?

— Din vedere.

De Brienne chemă pe un șef de grupă.

— Condu pe flăcăul acesta la căpitanul Vorenas ! Poate are ce face cu el.

Le întoarse apoi spatele.

— Haidem ! vorbi gradatul lui Leandru. Căpitanul Vorenas este jos, pe zidul din afară !

O ieșire a mercenarilor lui Giustiniani dincolo de zidul exterior trezi curiozitatea căpitanului de Brienne. Genovezii dăduseră năvală peste turci, iar încîlceala era atît de aprigă, încît nu se mai puteau deslușì amicii de inamici. Francezul ordonă arcașilor lui să nu mai tragă. Nepricepuți cum erau, riscau să-i nimerească pe genovezi. Trebuia deci să se mărginească la rolul de spectator pasiv. „Stupid război !“ cugetă din nou. Prezența lui Leandru Comnen îi sporise indispoziția.

Și turcii își curmaseră bombardamentul, spre a nu lovi în propriii soldați. Nu se mai auzeau decît strigătele de luptă ale combatanților, vaietele răniților și zgomotul metalic al armelor ciocnite cu violență.

Lui de Brienne îi țiuiau urechile. Încetarea canonadei îi crease o senzație ciudată. Se deprinsese cu bubuiturile. Liniș-

tea — cu excepţia zgomotelor neglijabile de jos — era atît de grea, încît începu să-l supere. S-ar fi zis că norii albi, pufoşi, ce invadaseră bolta cerească, amortizaseră vacarmul. Pe deasupra zidurilor, sus de tot, trecu în zbor un stol de cocori ce veneau dinspre sud. În clipa aceea de Brienne avu brusc senzaţia că retrăieşte un moment din primii lui ani de viaţă. Într-o străfulgerare, timpul se întorsese înapoi cu două decenii, iar fiinţa lui revenise la dimensiunile din copilărie. Se văzu în ambianţa familiară a castelului strămoşesc, scrutînd zarea de acolo din înălţimea donjonului, în aşteptarea aparîţiei coifurilor cu panaşe ale englezilor. La brîu îi atîrna o sabie minusculă, iar la gît purta un colan cu blazonul conţilor de Vermandois-Brienne, străbătut de bara bastarzilor. Un stol de cocori în formă de „V" plutea lin pe deasupra donjonului...

Reynaud se trezi din reverie. Se regăsi în mijlocul arcaşilor bizantini. Lupta din faţa şanţului cu apă continua furioasă. Îşi trecu mîna peste frunte. De la o vreme îl bîntuiau tot mai des amintiri din copilărie. Se spune că trecutul reapare obsedant oamenilor ajunşi în pragul morţii. Reynaud zîmbi. Îl pîndea şi pe el bătrîna Doamnă cu coasa ? Mercenarii sînt deprinşi cu prezenţa morţii. Eh, dacă în loc de bastard ar fi fost fiul legitim al contelui de Vermandois, acum ar fi stăpînit domeniile paterne şi ar fi strălucit în sălile de recepţii ale palatului Louvre. Poate că ar fi dobîndit şi bastonul de mareşal...

Fiindcă nu concepuse să trăiască din mila fratelui său vitreg, actualul deţinător al titlului de conte de Vermandois, îşi închiriase braţul la diverşi principi, ajungînd în final angajatul basileilor din Constantinopole. Vieţuise puţin, dar intens. Şi cu ce se alesese ? Cu gradul de căpitan în garda imperială şi cu o leafă nenorocită, achitată cu mari întîrzieri.

— Ce mi-ai trimis pe cap, Reynaud ? auzi glasul lui Vorenas, care apăruse în preajma lui. Crezi că am timp să mă ocup de ţînci cu caş la gură ?

De Brienne rîse amar :

— Ţîncul cu caş la gură, cum îi spui tu, mi-a suflat-o pe cea mai frumoasă femeie din Constantinopole.

— Am auzit povestea, surîse Vorenas. E drăguţ al naibii norocosul tău rival !

De Brienne făcu o strîmbătură, ca şi cînd ar fi gustat dintr-un pahar cu venin.

— Norocos e un fel de-a zice. Femeia disputată şi cîştigată de el zace acum într-o monastire. În realitate, ambii rivali au pierdut.

— L-am trimis lui Ravduhas. Să-l folosească la repararea zidurilor.

De jos se auziră strigăte de victorie. De Brienne se uită printre creneluri.

— Turcii bat în retragere. Au lăsat pe teren ceva morţi.

— Trebuie să recunoaştem că Giustiniani ştie să se bată, zise Vorenas. Ce e al Cezarului...

— N-ar fi exclus să-l vedem într-o zi proclamat moştenitor al tronului, murmură de Brienne.

De la o vreme începuse să-l irite preferinţa pe care împăratul o acorda acestui genovez.

— Turcii îşi vor relua bombardamentele, spuse Vorenas.

Ultimul lui cuvînt fu acoperit de o bubuitură puternică.

— Tunul cel mare ! rosti francezul.

Enorma ghiulea vîjîi prin aer, apropiindu-se de ziduri.

— Vine spre noi ! exclamă Vorenas.

O explozie colosală zgudui turnul din temelii. Cei doi ofiţeri se sprijiniră instinctiv de creneluri. Se auzi un huruit, apoi platforma turnului se despică în două. Crăpătura, îngustă la început, se lărgi, se adînci... Sub privirile îngrozite ale celor doi ofiţeri, jumătate din edificiu alunecă în jos, cu creneluri, cu arcaşi, cu tot. Mişcarea aceasta de scufundare, lentă în prima secundă, se acceleră. Lui de Brienne îi rămase în ochi expresia de îndobitocită spaimă a arcaşului care pînă atunci se aflase în apropierea sa şi care acum era tîrît în abis. Crescu şi vuietul prăbuşirii blocurilor de piatră. Apoi, în locul unde se scufundase jumătatea de turn se căscă un gol uriaş, din care ţîşni o trombă de praf şi moloz. Dinspre tabăra turcească se auziră urale.

Vorenas, de Brienne şi arcaşii supravieţuitori de pe porţiunea de construcţie rămasă în picioare se priviră năuciţi. De Brienne îşi reveni cel dintîi.

— Voi arde zece lumînări groase spre a mulţumi Sfintei Fecioare că ne-a scăpat cu viaţă ! Acum să vedem cum coborîm de aici !

Şi Vorenas îşi reveni din buimăceală.

— Pe scări, iată cum !

Soldaţi adunaţi la picioarele turnului înjumătăţit sprijineau scări înalte de pereţii rămaşi intacţi...

*

Leandru se socotise desconsiderat cînd Reynaud de Brienne îl prevenise că războiul nu este o joacă. Dar după ce Ravduhas îl detaşase la grupele de intervenţie rapidă, îşi dăduse seama că luptele cavalereşti din istorisiri nu se apropiau nici pe departe de realitate. Războiul nu se rezuma la o încercare de puteri, la o întrecere în mînuirea armelor, ci avea şi faţete mult mai urîte.

De pildă, camarazii din grupa sa nu erau cîtuşi de puţin acei ostaşi mîndri, atît de admiraţi la defilări. Constantinopolele, ajuns în restrişte, avea nevoie de braţul tuturor fiilor săi. În grupa lui Leandru se aflau şi chiori, şi guşaţi, şi şchiopi, şi eczematoşi, şi bătrîni ajunşi în pragul decrepitudinii, şi copilandri cărora abia le mijise mustaţa, şi călugări burtoşi, şi vagabonzi zdrenţuiţi, urduroşi, şi chiar puşcăriaşi, care acceptaseră să muncească în grupele de intervenţie rapidă, în schimbul promisiunii unei micşorări a pedepselor respective.

Leandru îşi făcu botezul războiului în aceeaşi seară, cînd, laolaltă cu oamenii din grupa lui, fu trimis să degajeze terenul de dărîmăturile jumătăţii de turn. Lucrările trebuiau terminate pînă în zori, fiindcă enorma grămadă de pietre, cărămizi şi moloz nu numai că prinsese dedesubt trupurile multor soldaţi care ar fi intrat în descompunere, dar acoperise parţial şi spaţiul dintre zidul exterior şi cel interior, împiedicînd deplasările trupelor de-a lungul fortificaţiilor. Problema reconstrucţiei avea să se pună abia mai tîrziu.

Leandru fu desemnat să facă parte dintr-un lanţ de oameni care treceau sfărîmăturile de cărămidă şi de piatră din mînă în mînă, pînă dincoace de fortificaţii, pe un teren viran. La început treaba nu-i păruse grea, dar după cîteva ore de manipulare a cărămizilor, palmele lui neobişnuite cu asprimea materialelor prinseră să-l usture, apoi să-l ardă cumplit.

După aceea trebui să ajute la transportarea resturilor omeneşti scoase de sub dărîmături. Pînă atunci, Leandru cunoscuse moartea numai sub aspectul solemn, impunător, al ceremoniilor funebre. Bunicul său, doborît de o criză cardiacă, fusese expus pe un catafalc de paradă, înconjurat de lumînări aprinse şi de flori cu miresme tari. Chipul bătrînului era calm, zîmbitor, de parcă moartea nu şi-ar fi pus pecetea.

Cadavrele scoase de sub dărîmături îşi pierduseră orice înfăţişare omenească. Nu mai erau decît bucăţi de carne sîngerîndă, amestecate cu oase sfărîmate, capete turtite, creieri

țîșniți din țeste plesnite, plămîni, intestine și fîșii de piele învălmășite într-un oribil terci, picioare, mîini smulse, învinețite, trunchiuri decapitate, smocuri de păr îmbîcsite cu moloz. Soldații scăpați cu viață, dar grav răniți, mutilați, îl impresionară și mai tare. Rănile gangrenate răspîndeau o duhoare dulceagă, grețoasă. Ultimele momente ale nenorociților care agonizau, pierzîndu-și picătură cu picătură esența vieții, îl făcură să înțeleagă și mai vîrtos măreția înspăimîntătoare a morții.

Cîteva zile de activitate în echipa de intervenție îl maturizară prematur. Cînd i se acordau cîteva ore de odihnă într-una din acele cazărmi dezafectate din preajma Porții a Patra militare, era atît de istovit, încît cădea ca un sac pe lavițele rudimentare. Cîteodată era ispitit să lase totul baltă și să fugă acasă. Dar tinerețea și simțul datoriei îl ajutau pînă la urmă să-și înfrîngă slăbiciunea.

În dormitorul în care fusese repartizat, își alesese un loc aproape de o fereastră veșnic deschisă. Numai așa se mai putea apăra de exalările fetide ale trupurilor omenești asudate, nespălate, prăvălite în cele mai grotești poziții.

Leandru încercă o necuprinsă bucurie cînd, după o noapte istovitoare, un ofițer din garda imperială se ivi în dormitor și le vorbi răgușit :

— În ultimele zile trupele noastre au suferit mari pierderi. Golurile trebuie acoperite. Care dintre voi dorește să lupte pe ziduri ? Evident, nu vă vom trimite în linia întîi mai înainte de a vă instrui, spre a vă deprinde cu metodele de luptă ale inamicului.

Se oferiră cîțiva voluntari, printre care și Leandru.

— Luați-vă lucrurile și urmați-mă ! porunci ofițerul.

Recruții se orînduiră într-o foarte aproximativă coloană și porniră la drum. Fură conduși într-o tabără militară instalată în cartierul Triton, aproape de poarta Silivri. Acolo li se dădu de mîncare și, fără a mai fi lăsați să se odihnească, fură mînați pe un cîmp de instrucție. Începură imediat exercițiile militare. Doi ofițeri instructori și trei gradați le explicară rudimentele mînuirii arcului, a săbiei, a lanciei și a ghioagei, stăruind asupra tehnicii de luptă individuală. După zece ore de instrucție, recruții fură duși la dormitoare. Leandru se frămîntă toată noaptea, cuprins de o vie excitație nervoasă. Visă că este împresurat de dușmani puternici și foarte dibaci, împotriva cărora nu se putea apăra. Din cînd în cînd se trezea din somn gîfîind, acoperit de o sudoare fierbinte.

În zori li se aduse raţia de hrană, apoi fură din nou mînaţi pe cîmpul de instrucţie, unde se mai aflau şi alţi voluntari tineri. Gradaţi brutali, dar foarte pricepuţi în meseria lor, îi luară iarăşi în primire. După cinci ore de exerciţii, Leandru simţi că se sfîrşeşte. Dacă nu li s-ar fi dat chiar atunci o pauză de douăzeci de minute, s-ar fi prăbuşit în ţărînă.

Se afla de cinci zile în tabără, cînd comandantul lor îi înştiinţă că perioada de pregătire se încheiase şi că vor fi trimişi să întărească unităţile militare de pe fortificaţii. Acolo, în răgazurile dintre lupte, îşi vor continua instrucţia. Leandru, laolaltă cu alţi cinci tineri, fu repartizat la compania căpitanului Theophilos Vorenas, în cel mai periclitat sector : valea rîului Lycus. Cînd ajunseră la unitate, Vorenas le ţinu un scurt logos, prevenindu-i că vor trece prin grele încercări, că moartea este adesea unica recompensă a luptătorilor, dar că bucuria de a te bate pentru apărarea patriei este mai cuprinzătoare decît orice pe lume. Vorbele lui Vorenas erau uneori acoperite de vacarmul bombardamentului inamic. Dar Leandru era fericit. I se oferea în sfîrşit prilejul de a-şi încrucişa sabia cu duşmanul.

*

La cartierul general al împăratului Constantinos consiliile de război se succedau seară de seară, într-o atmosferă de profundă îngrijorare. Artileria inamică provoca mari stricăciuni zidurilor, depăşind capacitatea apărării de a le repara. Lucrările executate noaptea, în pripă, de către populaţia civilă, erau necorespunzătoare, datorită mai ales lipsei mîinii de lucru calificate. Unele ziduri începuseră să dea semne alarmante de degradare. Era limpede că turcii urmăreau să le surpe pe alocuri, spre a da apoi asaltul, revărsîndu-se în oraş ca apele prin spărturile unui dig.

Generalul Ravduhas şi inginerul Grant îl avertizară pe împărat că turcii începuseră să sape coridoare subterane dinspre liniile lor pînă sub cele bizantine, cu intenţia de a planta mine care să arunce în aer fortificaţiile. Ravduhas, folosindu-se de calculele lui Grant, fora tuneluri, plasînd contramine. Războiul acesta de cîrtiţe luase mari proporţii. În cîteva rînduri, coridoarele săpate de soldaţii din ambele tabere se întîlniseră, dînd naştere la furioase încăierări sub pămînt.

Rețeaua de galerii subterane zămisli în mintea lui Theophilos Vorenas o idee ingenioasă și aparent simplă. Forarea unui tunel pe sub liniile turcești, prin care un detașament bizantin să se strecoare pînă sub tunul cel mare al lui Orban, pe care să-l arunce în aer. Consultat, inginerul Grant ceru un termen spre a calcula elementele necesare. Informat de Ravduhas asupra proiectului imaginat de căpitanul Vorenas, basileul își dădu imediat asentimentul.

Forarea începu cu mare grabă, sub directa supraveghere a lui Grant. În paralel, Vorenas își adună compania.

— Am misiunea să organizez un detașament de sacrificiu, alcătuit din ostași hotărîți să învingă sau să moară, vorbi soldaților săi. Cei care vor să mă urmeze să iasă în fața frontului!

Întreaga companie făcu un pas înainte. Mîndru de comportarea oamenilor săi, Vorenas alese zece dintre aceștia, printre care și pe Leandru Comnen. Căpitanului îi plăcuse expresia de fanatism oglindită în ochii băiețandrului.

Din momentul acela, căpitanul trecu la pregătirea de luptă a detașamentului. Potrivit ordinelor basileului, care se temea de activitatea spionilor, atît săparea tunelului, cît și instrucția detașamentului se făcură în cea mai mare taină. Nouă zile dură forarea coridorului subteran. După încheierea lucrărilor, inginerul Grant raportă împăratului :

— Sire, tunelul este gata. Conform calculelor mele, mai am de săpat doar doi metri la verticală, ca să ies în tabăra turcească. Nu ascund Majestății-Voastre faptul că detașamentul va fi expus unor mari primejdii. N-ar fi exclus, de pildă, ca gura tunelului să iasă în incinta unui cort, sau într-un punct bine păzit. Într-un asemenea caz, întreaga operație ar eșua.

— Înțeleg. Dar trebuie să ne asumăm riscurile! Ravduhas, se adresă basileul comandantului fortificațiilor, căpitanul Vorenas s-a pregătit ?

— S-a pregătit și așteaptă ordinele Majestății-Tale.

În aceeași noapte, curînd după primul cîntat al cocoșilor, detașamentul lui Vorenas pătrunse în tunel, îndreptîndu-se la lumina felinarelor spre liniile turcești. Și el și soldații lui purtau haine militare turcești, luate de la prizonierii otomani. Oamenii se strecurau pe culoarul strîmt în șir indian. Mergeau încovoiați, spre a nu se lovi cu capul de plafonul jos. Din zece în zece metri se aflau nișe ceva mai largi, spre a îngădui unor

oameni veniţi din direcţii opuse să se încrucişeze fără a fi împiedicaţi de îngustimea coridorului.

Leandru era emoţionat. Bătăile inimii lui întreceau parcă ropotul înăbuşit al paşilor. Călăuza coloanei le recomandase să înainteze în linişte, fiindcă zgomotele, transmiţîndu-se relativ uşor sub pămînt, ar putea alarma pe turcii aflaţi eventual în vreun tunel paralel cu cel străbătut de bizantini.

Din cînd în cînd se opreau şi trăgeau cu urechea. La un moment dat, ghidul coloanei atrase atenţia lui Vorenas :

— Auziţi ?... Bocănituri repetate spre stînga noastră. Turcii sapă un tunel. Cu prilejul ăsta am izbutit să-l depistăm. O să le venim noi de hac !

Cămaşa lui Leandru se udase de sudoare. Respira greu şi avea senzaţia că se înăbuşă. Se gîndi că acelaşi lucru îl simţeau şi oamenii îngropaţi de vii.

— Dacă mai mergem mult, ne ia dracu ! şopti Scribanis, soldatul dinapoia lui Leandru. Îmi vîjîie urechile şi abia mă mai ţin picioarele.

Ajunseră în sfîrşit într-o încăpere în care puteau sta înghesuiţi vreo opt oameni. Acolo se aflau patru săpători, împreună cu Hariton Crinitis, şeful de echipă.

— Deschidem gura tunelului, Kir căpitan ? întrebă Hariton.

— Deschide-o ! Repede !

— Dumnezeu să ne ajute ! zise Hariton, făcînd semnul crucii. Deschideţi ieşirea ! porunci oamenilor săi. Dar fără gălăgie !

Leandru stătea chincit pe culoar, fiindcă nu avea loc în încăperea în care săpătorii muşcau cu tîrnăcoapele pămîntul moale. Ciudat ! Deşi săpau cu nădejde, icnind, uneltele lor nu se auzeau.

Şeful grupei de săpători făcu semn oamenilor lui să se oprească, apoi lipi urechea de plafon.

— Aud nişte bocănituri ! Ce-o fi ? exclamă intrigat. Nu m-ar mira să răzbim într-un corp de gardă ! Acum ce-o fi, o fi ! Daţi-i drumul, băieţi !

Oamenii reîncepură să scobească încet pămîntul, utilizînd nişte săpăligi ascuţite. Soldaţii îşi ţineau răsuflarea, aşteptînd încordaţi clipa hotărîtoare.

— Gata ! şopti unul dintre săpători.

— Stingeţi lămpile ! spuse Hariton.

Se făcu brusc întuneric. În culoar se simţi un curent de aer rece, proaspăt, pe care plămînii oamenilor adăpostiţi în măruntaiele pămîntului îl aspirară cu sete.

Hariton Crinitis se uită cu înfrigurare pe gura care răspundea afară. Văzu cerul înspicat cu stele şi auzi acelaşi bocănit puternic, neregulat. Săpătorii lărgiră orificiul. Cu multă grijă, unul din ei scoase capul prin deschizătura destul de largă spre a permite unui om să iasă la suprafaţă. Se uită în jur, precaut, apoi trase capul înăuntru.

— Am avut noroc ! anunţă voios. Am răzbit într-un padoc de cai. Maica Precista, slăvit să-i fie în veci numele, a avut grijă de sufletele noastre !

Romeii se închinară cu evlavie. Vorenas îşi frecă încîntat mîinile. „Calculele lui Grant au fost exacte !" reflectă. Existenţa padocului din imediata apropiere a tunului mare fusese semnalată de nişte prizonieri turci. Vorenas se întoarse spre soldaţii săi.

— Ştiţi ce aveţi de făcut ! Veniţi după mine !

Folosindu-se de o scăriţă, ieşi primul din tunel. Se pomeni în mijlocul unui ţarc îngrădit, în care erau îngrămădiţi mulţi cai voinici, de tracţiune. Se uită pe deasupra lor şi observă spre stînga parcul de artilerie al turcilor şi tunurile lor cele grele. Marele tun al lui Orban le domina pe toate celelalte. Focurile din bivuacuri luminau siluetele unor santinele. Oamenii săi ieşiră pe rînd din tunel. Caii dădeau semne de nervozitate. Nechezau, scurmau pămîntul, se agitau, încercînd să iasă din padoc. O iapă cabră speriată. Un turc intră în padoc, spre a-i linişti. Altul strigă de pe margine somnoros :

— O fi intrat vreun dihor în padoc !

Turcul umbla printre cai vorbindu-le domol, bătîndu-i prietenos cu palma pe grumaz sau pe crupă. Arsaphios, unul dintre oamenii lui Vorenas, se strecură printre cai, ajungînd neobservat în spatele musulmanului. Deodată îl cuprinse cu braţul pe după gît şi strînse zdravăn. Turcul scoase un geamăt strangulat. Arsaphios îşi accentuă presiunea. Vertebrele cervicale ale turcului pîrîiră, apoi trupul lui tresări într-un ultim spasm şi se înmuie vlăguit. Arsaphios îl lăsă să cadă.

— Într-acolo ! şopti Vorenas, arătînd cu braţul întins tunul cel mare.

Ieşiră din mijlocul cailor umblînd domol, ca şi cînd ar fi fost de pe acolo. Lîngă parcul de artilerie era un foc mare, în jurul căruia dormeau cîţiva turci înfăşuraţi în pături. O santinelă picotea, sprijinindu-se în lance. La apariţia lui Vorenas şi a oamenilor săi, îmbrăcaţi în uniforme turceşti, nu făcu nici un gest.

Tunul cel mare al lui Orban se ivi după o palisadă de protecție. Era atît de uriaș, încît umplu de uimire pe Vorenas și pe romeii săi. Servanții tunului stăteau deoparte și dormitau. Ofițerul bizantin zîmbi. Își alesese bine momentul. Artileriștii turci se aflau într-una din acele lungi pauze necesare răcirii țevii tunului.

Vorenas avea ochiul cîmpului. Dintr-o singură privire cuprinse lăzile cu detonant, precum și movilele de proiectile rotunde, din marmoră șlefuită. Îl văzu și pe Orban, care dormea întins pe o pătură lîngă un foc mic. Un zîmbet rău se așternu pe chipul căpitanului. Îl ura de moarte pe transilvăneanul acesta, care se făcuse unealta dușmanilor Crucii.

Își scoase de la brîu un pumnal și se așeză pe pătură, apropiindu-și gura de urechea inventatorului. Îl împunse ușor cu vîrful pumnalului în șale și îi șopti într-un susur :

— Orbane, dacă scoți o vorbă sau faci vreo mișcare, ești un om mort ! Vîrful cuțitului meu abia așteaptă să-ți găurească ficatul.

Transilvăneanul căscă ochii. În prima clipă își închipui că îl muncea un vis urît, dar foarte repede își dădu seama că totul era aievea. Înspăimîntat, se uită în jur. Servanții tunului ațipiseră. Cîțiva turci — ale căror chipuri îi erau necunoscute — stăteau în picioare în jurul său și îl priveau amenințător. „Ce se întîmplă ? se întrebă descumpănit. Oamenii ăștia au înnebunit ! Ce au cu mine ?“

Glasul omului tolănit lîngă el pe pătură șopti iarăși :

— Ordonă oamenilor tăi să încarce tunul cel mare în vederea tragerii ! Dar bagă de seamă, să folosească trei încărcături de detonant !

— Nu se poate ! se împotrivi slab Orban. Ar însemna să arunc tunul în aer !

— Asta și vreau ! ripostă cu asprime Vorenas.

Orban simți că îl trec sudori reci. Presiunea cuțitului asupra șalelor lui se accentua. Ascuțișul lamei îi înțepase superficial pielea.

— Așteaptă ! bîigui.

— Ordonă încărcarea tunului ! rosti neînduplecat ofițerul bizantin.

Glasul lui, deși potolit, era atît de amenințător, încît Orban înțelese că nu avea de ales. Era îndrăgostit de tunul lui, dar își prețuia mai mult viața. Vîrful cuțitului îi pătrunse mai adînc în carne.

— Oprește ! Fac ce vrei ! bolborosi înfiorat de durere și de frică.

— Sus ! porunci iarăși Vorenas. Și nu uita ! La cea mai mică împotrivire, te ucid !

Orban se ridică în picioare, împleticindu-se. Cercul de turci necunoscuți din jurul lui se strînse.

— Sîntem creștini ! șopti ofițerul bizantin. Creștini dintre aceia pe care i-ai trădat tu. Acum îți dau prilejul să-ți răscumperi în parte ticăloșia.

— Iertare ! se milogi Orban.

— Dă semnalul de pregătire a tragerii ! se răsti cu voce joasă Vorenas.

Transilvăneanul scoase de la piept un fluier, îl duse la gură și, după o ultimă ezitare, suflă. Sunetul ascuțit trezi pe turcii care săriră în picioare.

— Servanți, la posturi ! strigă Orban.

Comandantul de tun, un bărbos cu pieptul lat și bombat ca o platoșă de fier, îl privi nedumerit

— Nu s-a răcit încă țeava, Efendi Orban !

Pumnalul se înfipse și mai adînc în șalele transilvăneanului.

— Treci la tun ! zbieră Orban, terorizat.

Servanții se repeziră la posturi. Încărcătorii alergară la lăzile cu detonant. Comandantul de tun ridică din umeri, întrebîndu-se dacă n-a înnebunit inginerul.

— Trei încărcături ! strigă Orban, ajuns pe marginea unei crize de isterie.

— Trei încărcături ! repetă comandantul de tun.

Servanții vîrîră detonantul pe gura țevii, după care îl tasară bine. Împinseră apoi în țeavă ghiuleaua de marmoră.

Orban simțea un tremur nervos în pulpe. Opera vieții lui avea să fie nimicită ! Ce va spune sultanul ? La gîndul acesta se cutremură. Mai bine moartea !

Vorenas îi simți instinctiv ezitarea. Cunoștea bine limba turcă. Fără a mai da timp lui Orban să se răzgîndească, strigă cu putere :

— Foc !

Servantul ochitor, deprins să execute ordinele, aprinse fitilul detonatorului.

O bubuitură asurzitoare făcu să se cutremure pămîntul. Țeava tunului se desfăcu asemenea cojilor unei imense banane. Bucățile de bronz încins fură împroșcate în toate direcțiile. În

locul unde se aflase pînă atunci tunul se ridică o imensă vîlvătaie galbenă-albăstruie.

În aceeaşi clipă Vorenas înfipse pumnalul în şalele transilvăneanului. Vîrful lamei străbătu într-o frîntură de secundă stratul de muşchi, străpungînd ficatul. Orban se prăbuşi, în vreme ce suflul exploziei îl doborî şi pe Vorenas şi pe romeii săi. Ofiţerul se dezmetici cel dintîi. Sări în picioare, strigîndu-şi oamenii :

— Înapoi în tunel !

Se repezi spre padocul cailor, urmat de soldaţii săi, năuciţi încă de şocul suflului.

În tabăra turcă se stîrni mare agitaţie. Servanţii marelui tun fuseseră spulberaţi de puterea exploziei. Un turc ce făcea de pază la movilele cu ghiulele observase nedumerit scena. Suflul îl doborîse şi pe el, dar apucă să se ridice de jos nevătămat.

— Puneţi mîna pe bandit ! strigă, arătîndu-l cu mîna pe Vorenas, care fugea spre padoc.

Cugetul lui funcţionase cu întîrziere. Abia în ultima clipă îşi dăduse seama că se petrece ceva suspect.

Se iscă învălmăşeală. Turcii, buimăciţi de somn şi de puterea bubuiturii, începură să alerge care încotro, strigînd înspăimîntaţi :

— Ghiaurii ! Au năvălit ghiaurii !

— Fugiţi !

— Ne omoară ghiaurii !

Cîţiva, mai lucizi, se avîntară pe urmele lui Vorenas şi ale oamenilor săi. Bizantinii se strecurară în goană printre caii care se vînzoleau înspăimîntaţi. Un armăsar îl lovi cu copita pe Arsaphios în picior, spărgîndu-i rotula. Fulgerat de durere, soldatul se prăbuşi.

Vorenas ajunse la gura tunelului.

— Intraţi ! Repede ! strigă romeilor săi.

Exulta. Obţinuse cea mai strălucită victorie din întreaga-i carieră. Primii soldaţi se strecurară în măruntaiele pămîntului. Veni şi rîndul lui Leandru, care se afla parcă pe altă lume. Se pregătise sufleteşte spre a-şi jertfi viaţa, dar totul se terminase fără ca vreunul din soldaţi să fi participat direct la acţiune. Ofiţerul rezolvase singur totul. Se vîrî pe gura neagră a tunelului.

Turcii pătrunseseră printre cai.

Vorenas își numără oamenii, care se aruncau pe rînd în orificiul coridorului subteran.

— Arsaphios ! strigă. Arsaphios !

Îl căută din ochi, dar deodată simți o împunsătură de foc în spinare. „M-au lovit !" gîndi. Se prăvăli lîngă gura tunelului. Romeii îl traseră repede înăuntru, rupînd involuntar coada unei săgeți înfipte sub omoplatul său stîng. Nu-i observară rana decît în clipa în care se văzură cu toții în încăperea subpămînteană. Porniră unul cîte unul de-a lungul tunelului care ducea spre oraș. Leandru și un gradat măsliniu îl cărau pe ofițer.

Șeful echipei de săpători rămase ultimul. Cu gesturi calme, precise, aprinse fitilul minei care avea să distrugă gura tunelului, zădărnicind totdeodată urmărirea.

Turcii, turbați de furie, dădură doar peste Arsaphios. Acesta știa însă ce-l așteaptă. În clipa cînd turcii se repeziră asupra lui, își înfipse sub sînul stîng pumnalul propriu. Tresări ars de o durere năprasnică, apoi își pierdu cunoștința...

*

Amiralul Balthoglu era încredințat că victoria putea fi obținută numai printr-un atac dinspre mare, așa cum se întîmplase în 1204, cînd Constantinopolele căzuse în mîinile cruciaților latini. Fusese informat despre nimicirea tunului celui mare și despre moartea lui Orban. Îi ajunseseră la ureche ambele versiuni. Prima, din sursă turcă, pretindea că explozia s-ar fi datorat unei greșeli de manipulare a detonantului. Versiunea bizantină afirma că distrugerea tunului fusese provocată de un detașament de romei strecurați în liniile turcești. Oricum, afacerea arunca o umbră asupra lui Karagea-Pașa, în al cărui sector erau cuprinse bateriile grele și tunul mastodont al lui Orban. Vina se răsfrîngea și asupra lui Zaganos-Pașa, în calitatea lui de vizir al forțelor armate.

În vîrtejul de intrigi zămislite de această catastrofă se lăsase antrenat și Khalil-Pașa, marele vizir, care reluase teoriile sale împotriva războiului cu Bizanțul, lansînd totdeodată obișnuitele lui atacuri asupra incompetenței lui Zaganos. Balthoglu era hotărît să profite de pe urma conflictului dintre căpeteniile

armatelor de uscat, spre a încerca o manevră al cărei succes l-ar fi catapultat în fruntea înaltului comandament otoman.

Atît agenţii lui Yakub-Paşa, strecuraţi în Constantinopole, cît şi marinarii de pe catargele navelor turceşti care patrulau de-a lungul lanţului de protecţie al Cornului de Aur îi dezvăluiseră numărul navelor creştine, cît şi amplasamentele lor înlăuntrul golfului. Zece mari corăbii erau aliniate paralel cu lanţul întins între turnul Sfîntului Eugen de pe ţărmul constantinopolitan şi turnul Crucii din Galata, cartierul genovez. Dintre acestea, cinci erau genoveze, două bizantine, una sub pavilionul Anconei şi ultimele două din Candia. În port se mai aflau douăzeci şi şapte de nave, ţinute în rezervă, printre care trei galere din Tana, două din Veneţia, precum şi trei galere bizantine pe cale de a fi înarmate.

Împotriva acestor vase creştine Balthoglu se putea năpusti cu flota sa din Marea de Marmara — aproximativ trei sute de nave — fără a mai aştepta sosirea flotei turceşti din Marea Neagră. Pentru că trebuia totuşi să-şi asigure o portiţă de scăpare în cazul unui eventual eşec, hotărî să manevreze astfel încît sultanul să ordone atacul naval. Dacă, prin imposibil, operaţiunea ar da greş, ar invoca absenţa forţelor navale din Marea Neagră, atribuind astfel padişahului responsabilitatea înfrîngerii.

Cu abilitate diplomatică prezentă în aşa chip chestiunea, încît Mehmed, cîntărind disproporţia dintre cele două flote, îi dădu poruncă să execute un atac asupra Cornului de Aur, avînd drept obiectiv nimicirea navelor creştine, cucerirea portului şi debarcarea unor trupe turceşti în scopul invadării Constantinopolelui. Pentru a sprijini atacul pe mare, sultanul ordonă trupelor de uscat să declanşeze simultan un asalt pe întreaga linie a frontului. Diversiunea aceasta nu va permite bizantinilor de pe ziduri să intervină în sprijinul forţelor de apărare din Cornul de Aur.

Mehmed hotărî şi data acestei acţiuni : 19 aprilie.

Amiralul îşi pregăti laborios ofensiva. Abia în noaptea din ajunul bătăliei distribui ordinele de operaţii, pentru ca inamicul să nu fie cumva prevenit de intenţiile sale.

Balthoglu îşi îngădui să se odihnească două ore înainte de a se lumina de ziuă. Cînd se trezi din somn, zorii viorii prindeau tocmai să lumineze cerul. Ziua se vestea minunată. Văzdu-

hul era limpede ca sticla. Balthoglu își făcu rugăciunea în prezența aghiotanților săi, spre a-și manifesta încă o dată zelul religios, apoi își puse armura și se îmbarcă pe vasul-amiral...

*

Messer Zorzi Doria, comandantul escadrei alcătuite din cele zece nave aliniate de-a lungul marelui lanț, nu dormea. Cunoștea inferioritatea numerică a flotei sale față de forțele navale inamice. Încredințat că turcii vor încerca un atac dinspre mare, ținea în permanență o jumătate din echipaj — cu rîndul — în stare de veghe. Mai știa că atacurile sînt declanșate de obicei în zori, cînd somnul este mai adînc și mai dulce. Nu concepea să acorde inamicului avantajul suplimentar al surprizei. Zorzi Doria prefera să doarmă ziua și să vegheze noaptea.

Se afla pe punte, la postul de comandă, cînd observă o mișcare suspectă printre navele inamice care patrulau în larg. Acestea, în loc să penduleze prin fața zidurilor orașului, se concentrau pe tăcute. De ce ? Era lesne de prevăzut !

Messer Zorzi Doria își bău tacticos ceaiul, apoi ordonă ofițerului de cart să dea alarma prin semnalizare cu brațele, pentru ca inamicul, înșelat de liniștea din tabăra bizantină, să nu se teamă că i-au fost surprinse intențiile. Marinarii care se odihneau cu rîndul fură treziți. În mai puțin de zece minute întregul personal trecu la posturile de luptă. Aceleași pregătiri rapide se făcură și pe celelalte nave de sub comanda sa. Plasate în afara marelui lanț, așteptau atacul.

O luntre se desprinse de lîngă flancul vasului-amiral spre a da alarma și în port. Messer Zorzi zîmbi satisfăcut. Elementul surpriză avea să joace acum în favoarea lui. Trase cu urechea spre centura dinspre uscat a fortificațiilor. Bubuituri izolate de tun păreau să indice că și pe frontul terestru domnea o relativă acalmie.

Scrută cu încordare semiîntunericul care învăluia încă Marea de Marmara. Navele turcești se apropiau pe nesimțite. S-ar fi zis că echipajele dormeau și că doar vîntul împingea încet vasele spre golf. Apoi auzul lui exersat prinse lipăiala abia perceptibilă a unor rame cufundate cu regularitate în undele mării. „Galerele turcești !" gîndi excitat de proximitatea bătăliei.

Messer Zorzi avea reputația unui soldat încercat. Armura era veșmîntul său favorit, iar sabia îi era amantă. Cicatricele de pe obraz, urme ale unor lupte fără număr, nu-l urîțeau, ci îi dădeau o frumusețe virilă de zeu al războiului...

Pedro Ramirez, vîslaș pe galera-amiral a flotei turcești, mînuia în tăcere rama greoaie, sincronizîndu-și mișcările cu ale celorlalți vîslași înlănțuiți de băncile lor. Și Pedro Ramirez era prins în lanțuri fixate de bancă. În cazul că galera s-ar fi scufundat, vîslașii ar fi fost trași în adîncuri, odată cu epava.

Bătea un vînticel rece, în ciuda primăverii înaintate, dar Ramirez nu-l simțea, deși era gol pînă la brîu. De patru ani de cînd trăgea la rame, vînturile, arșița, ploile, dar mai ales loviturile de bici îi tăbăciseră pielea.

Pedro Ramirez, țăran din Estramadura, fusese silit de lipsuri să se angajeze soldat în trupele puternicului rege Alfonso de Aragon. Pentru a-și hrăni familia, își vînduse brațul aventurosului suveran spaniol, care visa să refacă, sub oblăduirea sa, Marele Imperiu Roman.

Surprinsă de o năprasnică furtună, corabia „Santa Maria de Compostello" — care transporta trupe aragoneze de la Barcelona la Napoli — se scufundase în miez de noapte. Zorile îl găsiseră pe Ramirez plutind solitar pe întinderea cenușie a apelor agitate, agățat de o frîntură de catarg. Pierdut între cer și mare, își adăsta cu fatalism moartea. O navă se ivise în zare, trezindu-i speranțele. Dacă ar fi știut atunci prin ce cumplite încercări avea să treacă, s-ar fi lăsat poate să moară înecat. Nava care-l salvase era una din acele galere barbare ce infestau Mediterana, jefuind corăbiile creștine. Fiindcă în ajun un vîslaș de pe galeră murise de dizenterie, Ramirez fusese pus în lanțurile mortului și silit să tragă la rame.

De acolo, de pe banca galerienilor, văzuse grozăvii fără seamăn : abordaje, lupte sîngeroase, jafuri, violuri, asasinate, sacrilegii... Trei ani fusese martorul unor orori indescriptibile abătute asupra creștinilor. Trei ani se rugase lui Dumnezeu să fie eliberat din acest infern, sau să moară. După trei ani, Atotputernicul își plecase urechea. O galeră a cavalerilor din Rhodos surprinsese în larg nava barbarescă. După o scurtă

luptă, piraţii fuseseră învinşi, iar creştinii ţinuţi pînă atunci în lanţuri se văzuseră sloboziţi din jalnica lor captivitate. Pe cînd se îndrepta spre Rhodos, galera cavalerilor călugări fusese interceptată de forţe navale turceşti mult superioare. În ciuda îndîrjitei lor împotriviri, cavalerii gustaseră amărăciunea înfrîngerii. Supravieţuitorii fuseseră înlănţuiţi printre vîslaşii creştini de pe galerele otomane. Ramirez revenise la fosta lui ocupaţie, după ce se bucurase de libertate mai puţin de două zile...

În vreme ce galera-amiral a lui Balthoglu plutea pe apele mării, de-a lungul zidurilor Constantinopolelui, ţăranul spaniol ajuns rob la musulmani se uita la edificiile albe orînduite în amfiteatru pe colinele oraşului creştin. Cît de mult şi-ar fi dorit să se afle printre bizantinii care se războiau cu osmanlîii ! Cu cîtă sete s-ar fi bătut ! Le-ar fi plătit turcilor cu vîrf şi îndesat pentru mizeriile îndurate atîţia ani...

Pe cînd lăsa ritmic în apă rama la care trăgea laolaltă cu alţi patru vîslaşi, Ramirez se uita plin de curiozitate la oraşul asediat, la golful străjuit de corăbii creştine. Se ruga în tăcere de Sfînta Fecioară să dea biruinţă apărătorilor Crucii, pentru că numai aşa ar fi fost şi el smuls din robie.

Fără veste, liniştea grea fu sfîşiată de bubuiturile tunurilor, care începură să tragă toate deodată. Scuipau moartea într-o neîntreruptă rostogolire de tunete, şi de pe navele turceşti şi de pe cele creştine. Şi tunurile de pe ziduri intrară în joc. Duelul de artilerie dintre cele două flote făcea mult zgomot, dar efectele erau aproape nule datorită tangajului care nu îngăduia o ochire corectă.

Simultan, osmanlîii de pe cele trei sute de nave otomane scoaseră un urlet care acoperi cîteva clipe canonada. Fanatizaţi de îndemnurile dervişilor, stimulaţi de ordinele ofiţerilor, erau nerăbdători să se bată, să obţină victoria.

Cînd galerele turceşti se apropiară de corăbiile comandate de Messer Zorzi Doria, potop de săgeţi ţîşniră şi de-o parte şi de alta, făcînd puţine victime printre creştinii înveşmîntaţi în zale, dar semănînd moartea printre otomanii insuficient ocrotiţi de pieptarele lor din piele.

„La abordaj !" semnaliză Balthoglu întregii sale flote.

Puzderia de vase turceşti se năpustiră pe întrecute asupra celor zece vase creştine. Messer Zorzi Doria aştepta însă liniştit asaltul, căci avea pregătită cea mai eficace armă a sa : focul grecesc. La semnalul său, din tuburi mînuite de marinarii

creştini ţîşniră şerpi de foc, învăluind în vîrtejul lor vasele inamice cele mai apropiate, incendiindu-le, provocînd arsuri teribile marinarilor şi soldaţilor musulmani, care se aruncau în apă răcnind de durere. Messer Zorzi avea un singur regret : focul grecesc trebuia folosit cu economie, fiindcă substanţele componente erau scumpe, iar arsenalul imperial abia mai dispunea de anemice rezerve.

În schimb, amiralul Balthoglu dispunea de resurse comparativ nelimitate în oameni şi materiale. Echipajele de pe galerele otomane care izbutiră să străpungă bariera de foc şi să se alipească de navele creştine trecură la abordaj. Îşi cramponau cu cîngi galerele de flancurile corăbiilor creştine, apoi se căţărau pe punţile acestora, vioi ca nişte maimuţe, angajînd lupte corp la corp cu marinarii genovezi, romei şi candioţi.

Balthoglu urmărea cu încordare desfăşurarea bătăliei. Osmanlîii repurtaseră un prim succes impunîndu-şi prezenţa pe punţile navelor inamice. Dacă va nimici escadra lui Doria, va înlătura ultimul obstacol care-l mai despărţea de marele lanţ. Ajuns la acesta, îl va tăia, deschizînd drum flotei sale, care se va revărsa în Cornul de Aur. Dar soarta bătăliei nu fusese încă decisă. Ghiaurii se luptau cu o îndîrjire care-l exaspera. Cert era că factorul surpriză nu-l slujise.

După două ore de lupte necurmate, Balthoglu constată cu uşoară îngrijorare o vizibilă slăbire a intensităţii atacului. Pe punţile navelor creştine luptele continuau corp la corp, dar nu-şi atinseseră încă nici unul din obiectivele propuse. Ceva mai mult, marinarii lui Zorzi Doria, bine înarmaţi şi perfect instruiţi, începuseră să-şi măcelărească adversarii.

De pe zidurile Constantinopolelui bombardele revărsau asupra flotei otomane grindină de proiectile, provocîndu-i mari avarii.

Treptat, rîndurile musulmanilor începură să se rărească. Numeroase trireme şi galere turceşti, părăsite de echipajele lor, pluteau în derivă, asemenea unor torţe plutitoare.

Ingrijorarea lui Balthoglu spori. Scăpase din mînă izbînda mult aşteptată. Echipajele navelor lui păreau să fi intrat în derută. Situaţia se răsturnase în defavoarea sa. La un moment dat se întrebă dacă nu era mai înţelept să ordone retragerea, mai înainte ca bătălia să se transforme într-un dezastru pentru otomani. Îşi muşcă furios pumnii. Superioritatea ghiaurilor era evidentă. Deznădăjduit, îşi îndreptă ochii spre cer într-o mută imprecaţie. Allah şi Mahomed îşi întorseseră faţa, dînd biruinţă

dușmanilor lui ! Ordonă trompeților să sune retragerea. Eșecul acesta îi rănise cumplit sufletul.

Galerele otomane se desprinseră de corăbiile ghiaurilor, silindu-se să transforme amarnica învălmășeală într-o retragere organizată.

Entuziasmați de eșecul musulmanilor, marinarii creștini îi huiduiau, împroșcîndu-i cu sudălmi și rîsete de batjocură.

*

Așezat turcește pe sofaua din cortul său, padișahul stătea tăcut, ținînd ochii plecați. Comandanții de mari unități, în frunte cu Zaganos-Pașa, se îmbulziseră ca oile în dreptul intrării, fără a îndrăzni să-i tulbure meditația. Marele vizir se așezase deoparte, ca și cînd s-ar fi desolidarizat de acțiunile lor. Pe chipurile generalilor se citea o profundă consternare. Numai Khalil își examina calm unghiile frumos tăiate. Atitudinea lui era elocventă : „Iată unde ați ajuns cu toții ! Încă o înfrîngere ca aceasta, și moralul trupelor se va prăbuși ! Cînd v-am sfătuit să nu dezlănțuiți războiul, nu m-ați ascultat ! Acum suferiți consecințele !"

Mehmed tăcea. Tăcerea lui era mai încărcată de amenințări decît cele mai gălăgioase reproșuri.

Balthoglu se trăsese înapoia lui Zaganos-Pașa ca după un paravan. Simțea un gol dureros în capul pieptului. Se întreba dacă dimineața următoare îl va mai găsi printre cei vii.

Zaganos-Pașa căuta să-și formuleze răspunsuri la întrebările pe care sultanul i le va pune eventual în legătură cu nereușita operație ofensivă a flotei. Nu-l supăra prea tare înfrîngerea amiralului, în care mirosise demult un viitor rival. Îl deranja numai în măsura în care i se putea și lui reproșa indirect recentul insucces. Vizirului armatei nu-i era îngăduit să se spele pe mîini ca Pilat din Pont.

Padișahul ridică încet ochii asupra generalilor săi. Pe chipul lui, de un calm înghețat, se așternuse o expresie impenetrabilă. Toți cei de față recunoscură încă o dată uimitoarea lui stăpînire de sine.

— Ce învățături ați tras de pe urma atacului ratat al flotei noastre ? întrebă, fără a se adresa cuiva anume.

Generalii se foiră, privindu-se neliniştiţi. Zaganos-Paşa avu cel dintîi curajul să răspundă :

— Absenţa flotei din Marea Neagră a înrîurit negativ desfăşurarea operaţiunii navale întreprinse de amiralul Balthoglu. A fost o acţiune pripită. Şi urmările s-au văzut.

Mehmed era atît de absorbit de propriile lui gînduri, încît nici nu-i auzise replica. Se întreba ce măsuri să ia. Dacă ar ordona pedepsirea lui Balthoglu, ar da apă la moara lui Khalil, duşmanul declarat al acestei campanii. Apoi, el, Mehmed, poruncise executarea atacului naval. Insuccesul lui Balthoglu se răsfrîngea şi asupra lui !

— În ceea ce mă priveşte, am tras o învăţătură, spuse sultanul, ignorînd intervenţia verbală a lui Zaganos. Dacă am fi avut cîteva baterii de artilerie pe ţărmul Galatei, bătălia navală de azi ar fi avut alt final.

Amiralul răsuflă adînc. Sultanul Mehmed se arăta mai moderat decît şi-ar fi închipuit cineva. Şi Zaganos se linişti. În schimb, marele vizir se încruntă nemulţumit. Padişahul îi prevăzuse reacţia şi îi neutralizase argumentele. Vorbele lui Mehmed strecurară însă temeri în sufletul generalilor, căci implicaţiile lor erau clare : Galata trebuia ocupată !

Işak-Paşa îşi îngădui să ridice o obiecţiune :

— Slăvite Stăpîne, o acţiune ofensivă împotriva Galatei ar ridica Republica Genovei împotriva noastră. Galata neutră constituie un avantaj apreciabil.

— Prin Galata neutră, agenţii noştri pot intra şi ieşi neobservaţi din Constantinopole, preciză Yakub-Paşa.

— Este necesar ca Galata să-şi păstreze statutul actual, opină şi Zaganos-Paşa.

Sulanul recunoscu în sinea lui că argumentele militarilor erau întemeiate. Se uită la marele vizir.

— Ce părere ai, Khalil ?

Marele vizir îşi spuse că sultanul era foarte abil, în ciuda tinereţii sale. Mehmed îl pusese în situaţia de a susţine opinia lui Zaganos şi a celorlalţi generali.

— Sînt de părere, Înalte şi Puternice Stăpîne, că păstrarea neutralităţii Galatei este pentru noi imperativă.

Mehmed se arătă împăciuitor :

— Cred că aveţi dreptate. Galata îşi va păstra neutralitatea. Rămîn însă la ideea mea în ceea ce priveşte necesitatea bombardării navelor creştine din Cornul de Aur. Voi porunci constructorilor noştri să-mi făurească nişte tunuri capabile să arunce proiectile în golf, trecînd peste zidurile Galatei. S-ar

putea realiza acest deziderat dacă s-ar modifica înclinarea ţevii, astfel încît proiectilul să urmeze o traiectorie înaltă.

„Nu e prost sultanul !" reflectă Khalil.

— Regret că Orban nu se mai află printre noi, spuse Mehmed. Era un om remarcabil. Să sperăm că inginerii noştri vor şti să se folosească de învăţăturile lui.

A doua zi de dimineaţă, constructorii de tunuri, convocaţi la cartierul general imperial, se înfăţişară sultanului. Studiară cu atenţie o schiţă făurită de acesta. Decanul de vîrstă se consultă cu ceilalţi tehnicieni, apoi, în numele lor, dădu un răspuns afirmativ :

— Vom turna un nou tun, cu caracteristicile ordonate de Înălţimea-Voastră.

— Nu ! Asta cere timp. Prea mult timp. Afetul trebuie modificat !

Constructorii studiară iarăşi schiţa.

— Aşa vom face, Mărite Stăpîne ! rosti decanul.

— Îmi pare bine că m-aţi înţeles ! vorbi sultanul înseninat. Şi acum la lucru !

*

În Constantinopole domnea o atmosferă de sărbătoare. Splendida rezistenţă a lui Messer Zorzi Doria nu numai că salvase Cornul de Aur, dar dovedise totdeodată că turcii puteau fi înfrînţi. Acest succes sporise euforia generală, alimentată în primul rînd de eroica ispravă a căpitanului Vorenas, care se jertfise aruncînd în aer tunul cel mare al lui Orban.

Strategii de cafenea mutau pe tăblia meselor gogoloaşe minuscule de pîine, care ţineau loc de batalioane, regimente sau divizii. „Turcii vor fi prinşi între două focuri ! Pe de o parte, forţele noastre militare, pe de alta, creştinii din Occident, care se concentrează la nord de Dunăre ! Cînd aceşti cruciaţi se vor revărsa peste Balcani, osmanlîii vor fugi ca iepurii ! Răbdare ! Cerul se va lumina şi pentru noi !"

Constantinopolitanii cu spirit politic lansau teorii de o logică aparent impecabilă : „Apusenii nu vor îngădui ca Bizanţul, ultimul obstacol creştin din Balcani aflat în calea păgînilor, să sucombe sub presiunea Islamului ! Interesul lor este să existăm ! Căci turcii nu vor îndrăzni să atace Europa Centrală atîta

vreme cît vor ști că în extremitatea de sud-est a continentului se află o citadelă creștină capabilă să le primejduiască spatele !"

În această ambianță euforică, lui Theophilos Vorenas, căpitanul erou, i se făcură funeraliile grandioase, bineînțeles atîta cît era posibil într-un oraș asediat. Sute de oameni îl conduseră pînă la lăcașul său de veci, corurile intonară imnuri funebre, mirosuri de flori și de tămîie pluteau deasupra cortegiului.

Nu s-ar fi zis că lumea se afla la o înmormîntare. Ici-colo se auzeau rîsete, se spuneau glume pe seama osmanlîilor, dar mai ales erau comentate ultimele evenimente.

Dintre toți oamenii care mergeau în urma carului mortuar, numai Marula era copleșită de durere. Mergea între tatăl și unchiul ei, înaltă, masivă, bărbătoasă, pășind apăsat ca un ostaș, ținînd fruntea plecată. Cînd cortegiul ajunse în fața mormîntului deschis, iar soborul de preoți psalmodie rugăciunea morților, Marula se plecă asupra sicriului, așezat pe pămînt, alături de groapă, și, mai înainte ca groparii să-l coboare în adînc, făcu un gest care umplu de uimire asistența. Își lepădă de pe cap vălurile cernite, își desfăcu părul, lăsîndu-l să cadă pe umeri, așa cum îl purtau bărbații, luă sabia de pe pieptul lui Vorenas și, ridicînd-o cu vîrful spre cer, rosti cu solemnitate :

— Jur să te răzbun, descăpățînînd cu sabia asta o sută de păgîni !

Unii oameni rămaseră impresionați de legămîntul ei, alții, mai sceptici, își ziseră că însuflețirea-i belicoasă se va potoli treptat. Sabia va eșua în cele din urmă pe o panoplie cu arme străvechi. Dar Marula nu era o femeie ca toate celelalte. În clipa în care jurase să ucidă o sută de musulmani, avusese revelația adevăratului ei rost pe pămînt. Poate că o impresionase pilda Jeannei d'Arc, eroina Franței.

După ce se înapoie de la cimitir acasă, Marula începu — spre stupoarea tatălui ei — să încerce armuri, căutînd una care să i se potrivească. Nu-i fu greu să găsească un exemplar pe măsură, căci era voinică și spătoasă ca un zdrahon. Apoi o fulgeră o idee. Nu trebuia să poarte orice armură, ci armura lui Theophilos Vorenas, al cărui spirit îi va înarma sufletul și brațul. Cînd o îmbrăcă, se simți renăscută. Armura îi venea perfect, fiindcă și Vorenas fusese un bărbat voinic. Puse apoi mîna pe sabie, și în acea clipă o străbătu un fior ciudat. Învîrti arma prin aer și avu senzația că puterea i se înzecește. Exaltată la culme, încălecă pe calul lui Vorenas și, fără să țină seama de obiecțiile tatălui ei, porni spre ziduri, urmată doar de un slujitor călare.

Lumea de pe stradă arunca priviri pline de admirație mîndrului cavaler cu plete lungi, înveșmîntat în strălucitoarea armură. Marula ținea capul sus și pieptul scos înainte. „Știa" că fusese aleasă de Dumnezeu spre a salva Constantinopolele creștin.

Îl găsi pe împărat în fața porții Sfîntului Roman. Nu-i fusese greu să ajungă pînă la el, căci armura lui Vorenas, bine cunoscută de soldați, îi deschisese toate barierele. Trecerea ei stîrnise un fel de teamă superstițioasă. Fantoma ofițerului mort la datorie părea să se fi întors de dincolo de mormînt, spre a apăra prin luptă Crucea.

Ajunsă în fața împăratului, Marula puse un genunchi în pămînt.

— Mărite Doamne, îmi pun sabia în slujba Majestății-Tale și a lui Dumnezeu !

Glasul ei aspru, bărbătesc, îl înșelă pe Constantinos.

— Îți mulțumesc, mîndre cavaler ! Cum te cheamă ? Ridică-ți viziera, ca să-ți deslușesc chipul !

Marula se execută, dezvăluindu-și obrazul femeiesc.

— Sînt Marula Iagros, Sire. Tatăl meu este mareșalul palatului.

Basileul zîmbi, plăcut impresionat de ținuta ei marțială.

— Mă bucură însuflețirea ta, Marula Iagros, dar mă tem că locul unei femei nu este pe cîmpul de luptă...

— Știu să mînuiesc armele, sire. Tatăl meu mi-a îngăduit să fac exerciții cu sabia, cu arcul și cu lancea încă din copilărie. A regretat întotdeauna că nu a avut un copil de sex bărbătesc, iar eu m-am străduit, în limita puterilor mele, să-i risipesc această amărăciune. Ordonă, Mărite Doamne, oricăruia dintre ofițerii tăi aici prezenți să își încerce măiestria în mînuirea armelor, înfruntîndu-mă !

Basileul ezită o clipă, apoi făcu semn unui ofițer din suita lui să își măsoare forțele cu fiica lui Iagros.

Ofițerul îmbrăcat în zale se apropie de Marula, zîmbind cu masculină superioritate.

— Lasă-ți viziera, cavalerule ! îi vorbi cu asprime Marula. Nu vreau să te sluțesc !

Militarul se întunecă. Sfidarea, chiar din partea unei femei, nu putea fi tolerată.

— Nu te preocupa de viziera mea, Marula Iagros ! Atacă-mă !

Marula îl privi cu milă.

— Cum vrei ! Să nu spui că nu te-am prevenit !

Ridică sabia, rotind-o prin aer. Ofițerul încercă să pareze cu scutul lovitura, dar, spre uluiala spectatorilor, șocul fu atît de violent, încît i-l zbură din mînă. Obrazul militarului se făcu pămîntiu. Femeia aceasta încrezută și îndărătnică îl făcuse de rîs în fața împăratului.

— Apără-te cu sabia, cavalerule ! Nu te mai codi ! îl apostrofă Marula. Și lasă-ți viziera !

Furibund, militarul nu așteptă să i se repete invitația. Coborî viziera și se așeză în poziție de luptă.

Atacul Marulei fu atît de fulgerător, forța loviturii ei atît de formidabilă, încît sabia ofițerului, smulsă, făcu un salt prin aer, căzînd la picioarele împăratului. Ofițerul luă atunci o lance, dar sabia grea a Marulei se abătu ca un baros, îndoind-o. Lama sclipi apoi în soare și izbi cu violență casca de fier, împodobită cu pene. Se auzi un zgomot sec, și adversarul ei se prăbuși la pămînt.

Împăratul și însoțitorii lui se uitară consternați la ofițerul culcat în țărînă, apoi își întoarseră privirile cu uimire, aproape cu teamă, spre fiica lui Iagros.

— Mai dorește cineva să-și încerce puterile cu mine ? întrebă Marula cu simplitate.

— Nu mai este nevoie, răspunse grav basileul. Am văzut ce poți ! Te primim cu dragă inimă în rîndurile noastre ! Vei face parte din compania denumită de azi înainte „Theophilos Vorenas".

— Mulțumesc, Sire ! Sînt sigură că spiritul lui salută cu bucurie hotărîrea Majestății-Tale...

Deși împăratul încercă să o repartizeze într-un sector mai puțin primejduit, Marula stărui să fie afectată apărării porții Sfîntului Roman. Basileul îi încuviință și această cerere. Poate că era un semn dumnezeiesc.

Încă de la prima ciocnire cu inamicul, Marula își dovedi însușirile războinice. Două regimente turcești declanșaseră un atac împotriva porții Sfîntului Roman, spre a acoperi instalarea unor mașini de asediu în imediata apropiere a zidurilor. Giustiniani și mercenarii săi contraatacaseră, dar superioritatea numerică a inamicului îi puse în curînd în grea postură. Împăratul ordonă atunci unui detașament bizantin să intervină în sprijinul genovezilor. Detașamentul cuprindea și compania „Theophilos Vorenas". Sosise timpul ca Marula să primească botezul sîngelui.

O manevră abilă a bizantinilor, urmată de un contraatac în flancul stîng al regimentelor otomane, restabili oarecum

echilibrul de forţe. Karagea-Paşa, care asista de pe un dîmb la desfăşurarea luptei, aruncă în acţiune încă un regiment de infanterie şi două regimente de spahii.

Lupta luă iarăşi o întorsătură favorabilă turcilor. Dar prezenţa Marulei, cunoscută acum de toţi soldaţii din tabăra creştină, îi stimula pe mercenari şi pe romeii trimişi în ajutorul lor să se bată cu înverşunare. Virtuţile ei războinice făcură minuni. Mînuia sabia grea în năprasnice secerări, prăpădind pe duşmani.

Încinsă de efort, îşi smulse casca de pe cap, lăsînd părul să se agite în vînt. Cosiţele-i femeieşti electrizară pe creştini şi-i descumpăniră pe osmanlîi. S-ar fi zis că un arhanghel cu chip femeiesc coborîse din slăvi, spre a da curaj apărătorilor Crucii. Trăsăturile aspre ale Marulei căpătaseră o frumuseţe bizară. După aproape două ore de învălmăşeală sîngeroasă, turcii se retraseră, lăsînd în urmă mulţi morţi.

În tabăra bizantină moralul soldaţilor era excelent. Constantinopolitanii îşi spuneau că sultanul Mehmed, deprimat după repetatele-i eşecuri, nu va întîrzia să ridice asediul oraşului. Bizanţul nemuritor avea să-i înmormînteze speranţele şi faima.

*

Primele tunuri modificate potrivit proiectelor sultanului fură instalate pe poziţii, în faţa zidurilor Galatei genoveze, sub supravegherea personală a lui Zaganos-Paşa. Tragerile de încercare urmau să fie executate în prezenţa lui Mehmed al II-lea.

Vizirul armatei era neliniştit. Ştia că stăpînul său avea nevoie de un succes militar spre a precumpăni argumentele defetistului Khalil, campionul profeţiilor funeste. Padişahul ajunsese să creadă că oraşul Constantinopole era înzestrat cu puteri malefice. Numai aşa puteau fi explicate nenorocirile care se abăteau asupra duşmanilor lui ori de cîte ori aceştia încercau să-l ia cu asalt. Pînă şi cruciaţii latini, ce izbutiseră să-l cucerească, fuseseră în cele din urmă izgoniţi cu ruşine din această metropolă blestemată.

Pentru a asista la trageri, padişahul se instală pe malul nordic al Cornului de Aur, în afara zidurilor Galatei. Prima salvă nu avu efect. Proiectilele căzură în golf, ridicînd snopi

de apă înspumată. Dar Mehmed se bucură. Tunurile imaginate de el demonstrau că se putea trage totuşi asupra porturilor din Cornul de Aur, peste zidurile Galatei.

A doua salvă, ceva mai lungă, lovi în plin o galeră şi două mici ambarcaţii cu pînze, care fură înghiţite de valuri în cîteva minute.

Încîntat, sultanul se întoarse spre ofiţerii săi :

— Invulnerabilitatea Cornului de Aur a intrat în domeniul trecutului. Artileria noastră a mai sfărîmat un mit !

*

Senatorul Evghenis Kalamides părăsi îngrijorat palatul Blachernelor. Dezbaterile consiliului de război imperial luaseră la un moment dat o întorsătură urîtă. Generalul Chrisogeorghis ceruse împăratului să supună pe oamenii avuţi din Constantinopole unei forţate contribuţii în bani. Mai ceruse ca prefectul poliţiei să fie autorizat a efectua percheziţii în locuinţele particulare pentru depistarea tezaurelor ascunse.

Totul plecase de la vestea scufundării galerei bizantine din Cornul de Aur. Generalul Chrisogeorghis ceruse să se toarne la Arsenal, pentru nevoile armatei, treizeci de tunuri, pe care să le folosească împotriva bateriilor de artilerie otomane amplasate pe ţărmul nordic al Cornului de Aur. Rigas, comandantul Arsenalului, declarase că nu poate asigura făurirea tunurilor solicitate, fiindcă nu dispunea de cantităţile de bronz necesare. În al doilea rînd, muncitorii de la atelierele de turnătorie refuzau să se mai prezinte la lucru, deoarece nu li se mai plătiseră salariile de aproape trei luni.

Interpelat de împărat, Pavlidis, ministrul Finanţelor, declarase că tezaurul se golise, că impozitele intrate cu mare întîrziere erau neîndestulătoare spre a acoperi cheltuielile crescînde ale armatei. Numai o contribuţie extraordinară din partea cetăţenilor avuţi ar mai putea salva situaţia.

Atunci se ridicase Chrisogeorghis, cerînd cu violenţă impunerea masivă şi forţată a bogătaşilor, indiferent de rangul lor.

— Dacă nu luăm măsuri grabnice de apărare, foarte curînd tunurile sultanului vor cînta prohodul Constantinopolelui ! îşi încheiase mînios tirada.

Spre a împiedica redactarea decretului pretins de Chrisogeorghis, membrii avuți ai consiliului se întrecuseră în a face unele danii tezaurului public.

Pentru procurarea bronzului trebuincios tunurilor, generalul mai ceruse topirea tuturor clopotelor din oraș. Vicarul Patriarhiei se opusese cu vehemență, dar în cele din urmă acceptase topirea a două sute de clopote de mărime mijlocie.

Alvisio Diedo, care asista la consiliu, recomandase ca flota creștină din Cornul de Aur să fie adăpostită sub zidurile Galatei, acolo unde tirul artileriei inamice constituia un unghi mort. Formula lui fusese admisă.

Kalamides fusese neplăcut impresionat de nervozitatea manifestată de împărat și de conducătorii militari bizantini, care nu se lăsaseră contaminați de optimismul marelui public. De la asemenea oameni se putea aștepta la cele mai severe măsuri. Kalamides zîmbi amar. Dacă zbirii prefectului poliției îi vor percheziționa palatul, nu vor găsi nimic, căci cea mai mare parte a averilor lui se aflau acum la Veneția. Dar pe ce mîini încăpuseră acolo ? Întrebarea aceasta îl chinuia cumplit.

Cînd ajunse la locuința sa, majordomul îi ieși înainte.

— Kir Kaligas vă așteaptă în sala albastră, *Clarissime !*

Senatorul se încruntă. Ce căuta spionul acesta aici ? Asemenea relații trebuiau evitate, mai ales acum ! Enervat, intră în sala albastră și închise precaut ușa în urma sa. Kaligas se ridică dintr-un jilț și îi zîmbi cu o prietenie pe care protocolarul Kalamides o socoti impertinentă.

— Ce e cu tine, Kaligas ? îl întrebă iritat. Cînd te-am trimis pentru ultima oară la Adrianopole, mi-ai spus că ai să rămîi acolo pînă la sfîrșitul războiului.

Kaligas clătină din cap cu tristețe.

— Eh, dacă toate s-ar face după voia omului... Din nefericire, turcii nu sînt stăpîni comozi. Te storc ca pe o lămîie, iar cînd nu mai au nevoie de tine, te aruncă la gunoi.

Amfitrionul îl privi bănuitor. Devenise Kaligas agent provocator ? Adoptă o atitudine prudentă.

— Ce-ai spune, Kaligas, dacă te-aș denunța turcilor că-i ponegrești ? rosti cu ton de glumă.

— Îți închipui, *Ilustrissime,* că m-am socotit vreodată prietenul lor ? Se folosesc de mine așa cum se folosesc și de dumneata.

— Nu-mi place tonul ăsta !

— Are să-ţi placă şi mai puţin cînd ai să auzi ce ţi se cere.

Kalamides se posomorî.

— Vorbeşte ! grăi cu asprime.

— Yakub-Paşa îţi pretinde formula focului grecesc.

Senatorul avu senzaţia că i se opresc brusc bătăile inimii.

— Formula focului grecesc ? E nebun ! Cum să ajung la ea ? Secretul ei este păstrat sub şapte lacăte !

— Tocmai de-asta a apelat la dumneata. Altfel, m-ar fi ales pe mine. „Kalamides, mi-a spus Yakub-Paşa, are acces pretutindeni. Să ne slujească bine, şi recompensa lui va fi la înălţime !"

— La înălţime voi atîrna poate şi în ştreang ! exclamă senatorul.

— Nu vei ajunge acolo, *Ilustrissime*. Leone Storlato şi cu mine te vom acoperi. De asta şi sîntem aici.

— Şi Storlato e în Constantinopole ? Pe unde a intrat ?

— Prin cartierul genovez. Ziua, porţile Galatei sînt zăvorîte, dar noaptea se circulă în voie. Genovezii sînt şmecheri, *Ilustrissime !* Nimeni nu-i întrece în jocul dublu ! Dar să revenim la treburile noastre ! Cînd îmi procuri formula ?

Kalamides îşi trecu mîna prin păr. Îl încolţise disperarea.

— Nu ştiu... Să văd...

Kaligas ridică din umeri.

— Îmi pare rău că ţi-am stricat tihna, *Ilustrissime*. Dar va trebui să te grăbeşti ! Lui Yakub-Paşa nu-i place să aştepte !

A doua zi de dimineaţă, în vreme ce se îndrepta călare spre Arsenal, Kalamides îşi blestema soarta. Setea lui de măriri îl mîna pe drumuri presărate cu spini. Îl înfricoşa diabolismul lui Yakub-Paşa, care-i ceruse formula focului grecesc fiindcă îl ştia că poate pătrunde oricînd în incinta Arsenalului, graţie calităţii sale de preşedinte al comisiei senatoriale însărcinate cu controlul pregătirilor militare.

Grigorios Rigas îl primi cu toată cinstirea. Era mai bine dispus ca niciodată.

— Recentele contribuţii băneşti ale consilierilor imperiali au făcut minuni, *Ilustrissime*. Am reuşit să plătesc salariile restante ale lucrătorilor. Acum au venit cu toţii la muncă.

Inspectară împreună turnătoriile.

— Mă îngrijorează chestiunea focului grecesc ! spuse ca din întîmplare senatorul. Comandanţii de mari unităţi se plîngeau deunăzi că rezervele de foc grecesc sînt pe sfîrşite. Se impune să refacem stocul ! În primul rînd va trebui să ne pro-

curăm neîntîrziat materiile prime necesare. N-ar fi exclus să le găsim chiar pe piaţa constantinopolitană. Am să fac personal investigaţii. Să-mi dai o listă de materiale...

Rigas făcu o schimă, stînjenit.

— Îmi pare rău, lista e secretă.

Senatorul zîmbi, fără să se supere fiindcă era tratat cu neîncredere.

— Ştiam că numai formula de fabricaţie este secretă...

— Şi formula, şi materiile prime, *Ilustrissime*. Numai împăratul şi cu mine le cunoaştem.

Kalamides nu mai stărui, spre a nu trezi bănuieli.

— Am vrut să-ţi dau o mînă de ajutor...

— Preţuiesc bunăvoinţa ta, *Ilustrissime*. Să-mi procure consiliul imperial banii trebuincioşi, că mă descurc eu.

— Bine, bine ! Am să fac tot posibilul să te ajut, Kir Rigas. Poţi să te bizui pe mine.

Kalamides părăsi indispus Arsenalul. Cînd îşi luase rămas bun, Rigas îl privise ciudat. Nu cumva îl suspecta ? Îşi zise apoi că nu avea rost să se alarmeze. Prea se înspăimînta de toate umbrele !

Cînd ajunse la locuinţa sa, îl găsi pe Kaligas, care îl aştepta ca şi în ajun. Îl apostrofă enervat :

— De cîte ori trebuie să-ţi spun că e primejdios să vii aici în miezul zilei ? Poate că eşti urmărit !

Chipul lui Kaligas se schimonosi, oglindind o veselie forţată. Rîse behăit :

— Cui i-ar trece prin minte că onorabilul senator Evghenis Kalamides primeşte în casa lui spioni ? Prezenţa mea aici, în văzul lumii, îmi dă şi mie o pecete de onorabilitate. Netezindu-şi mustaţa, se apropie de amfitrion şi îl privi în ochi : Afară de asta, dacă va fi să cădem, vom cădea împreună, *Ilustrissime*.

— Vorbeşti aiurea ! îl repezi senatorul. Să lăsăm gluma ! Pe viitor să nu mai calci pe aici nechemat !

Kaligas îi ignoră interdicţia.

— Ai obţinut formula focului grecesc ? îl întrebă sec.

Senatorul simţi că i se urcă sîngele în cap. Îndrăzneala acestui individ începea să-l scoată din fire.

— Rigas m-a refuzat categoric ! Înţeleg şi motivele...

— Nu mă interesează motivele ! ripostă cu obrăznicie Kaligas. Important este că ai dat greş. Te previn, *Ilustrissime* : Yakub-Paşa nu iartă greşelile.

— Ce voiai să fac ? Să crăp capul lui Rigas şi să-i fur formula ?

— Da, aşa trebuia să faci !

Senatorul îşi încleştă furios fălcile. Ajunsese la marginile răbdării.

— Dacă asta aşteaptă Yakub de la mine, se înşală !

Kaligas îl contemplă cu milă.

— Dacă Yakub-Paşa va ajunge la concluzia că s-a înşelat în privinţa dumitale, te plîng ! Fiindcă nu eşti în stare să-ţi duci la bun sfîrşit misiunea, am s-o preiau eu. Dă-mi, te rog, autorizaţia dumitale de liberă trecere în incinta Arsenalului !

Instinctiv, Kalamides se retrase cu un pas. Perspectivele deschise de pretenţiile spionului îl îngrozeau.

— Ce vrei să faci cu permisul meu ?

— Mă priveşte ! Mi-l dai sau nu ? Dacă mă refuzi, voi fi silit să te raportez lui Yakub-Paşa !

Ochii lui Kalamides se îngustară.

— Abuzezi de răbdarea mea, Kaligas ! Nu uita că te afli la mine în casă ! Un semn să fac, şi vei putrezi, neştiut de nimeni, în vreuna din ublietele acestei clădiri.

Vizitatorul zîmbi ironic.

— Neştiut de nimeni ? Îţi faci iluzii, *Ilustrissime !* Agenţii care mă acoperă mă urmăresc pas cu pas. Yakub-Paşa este un patron bănuitor.

Kalamides ezită o clipă, apoi, învins, scoase permisul din buzunarul tunicii.

— Şi dacă eşti prins ?

— N-au să mă prindă !

Smulse documentul din mîna lui Kalamides, care făcu un gest neterminat spre a-l reţine.

— Mai am nevoie de ceva ! zise Kaligas.

— Ce mai vrei ? rosti senatorul cu oboseală în glas.

— Planul Arsenalului, cu indicaţii precise asupra locului unde se fabrică focul grecesc. Mîine de dimineaţă vin să-l iau. Acum îmi dai voie să mă retrag. *Ilustrissime !*

Leone Storlato se privi în oglindă, cercetîndu-şi cu atenţie grima. Surîse satisfăcut. Arăta cu douăzeci de ani mai bătrîn decît în realitate şi semăna într-o oarecare măsură cu Evghenis Kalamides. Plecă puţin capul spre umărul stîng, pe care-l smuci uşor, imitînd ticul senatorului. Şi la îmbrăcăminte semănau.

— Ce zici, Kaligas ? Dacă m-ai vedea noaptea la lumina unui felinar, m-ai confunda cu senatorul Kalamides ?

— Fantastică asemuire, *Messer !* exclamă omul său de încredere, înmînîndu-i permisul senatorului.

Storlato îl luă, îl citi la repezeală şi îl vîrî în buzunarul hainei.

— Perfect !

— Iei cu dumneata şi planul Arsenalului ?

— Nu ! L-am învăţat pe dinafară. Arde-l ! E mai prudent !

Kaligas luă de pe masă planul şi îl aruncă în cămin. Flăcările linseră documentul, care se înnegri, se îndoi şi se aprinse. Storlato îl urmări cu privirea pînă ce pergamentul se transformă în cenuşă.

— Dacă izbutim să incendiem Arsenalul, romeii vor pretinde că totul s-a datorat unei întîmplări nenorocite, iar turcii îşi vor atribui succesul, fără a rosti nume. Dragul meu Kaligas, noi, agenţii secreţi, avem o soartă ingrată. Nu ni se glorifică faptele.

— Prefer arginţii sunători ! zise Kaligas.

— Şi eu îi prefer, încuviinţă Storlato. Dar mi-ar plăcea să-i cîştig mai uşor.

Noaptea se lăsase demult asupra oraşului. Se auzi un cîntat de cocoş, apoi altul.

— A sosit momentul ! rosti veneţianul. Nu uita locul de întîlnire, Kaligas !

— Nici o grijă, *Messer* Storlato ! Oamenii mei sînt gata !

— Atunci, dă-i drumul !

Kaligas salută şi părăsi încăperea. Leone Storlato îşi mai făcu de lucru cîteva minute în faţa oglinzii, orînduindu-şi şuviţele de păr vopsite în argintiu şi accentuînd cu cîteva trăsături de *kohl* ridurile de lîngă ochi, apoi îşi aruncă pe umeri o pelerină şi se îndreptă spre uşă. Cînd se văzu în stradă, îşi trase pălăria pe ochi, îşi strînse pelerina în jurul corpului şi porni spre Arsenal. Era însoţit de un servitor ce purta o lanternă oarbă.

Contemplă cerul brăzdat de sclipirile tragerilor de artilerie, ce bubuiau dincolo de ziduri. Se întrebă dacă se va înapoia teafăr acasă. Apoi se gîndi la bunii şi străbunii săi, toţi răposaţi în sfînta credinţă creştină, şi îşi zise că aceştia se vor fi zbuciumînd în racle, treziţi din somnul lor veşnic de păcătoşenia urmaşului care se făcuse unealta păgînilor. Ideea aceasta îl

făcu să zîmbească. Uitase de multă vreme gustul amar al remuşcărilor. Cînd acceptase să lucreze pentru turci, se afla în pragul ruinei. Acum, graţie lor, avea bani mulţi, tezaurizaţi la Veneţia. Ori de cîte ori accepta o nouă sarcină, îşi spunea că e ultima. Dar după îndeplinirea ei, lăcomia sau poate voluptatea primejdiei îl determina să se îmbarce în noi aventuri.

Străzile erau pustii. Într-o piaţă se încrucişă cu un convoi de pompieri care alergau la un incendiu. Cerul îmbujorat de jocul flăcărilor arunca asupra pereţilor văruiţi ai caselor o tentă sîngerie, halucinantă.

Ajuns la poarta Arsenalului, Leone Storlato se legitimă cu permisul lui Kalamides, fiind imediat lăsat să intre. Servitorul care-l însoţise pînă atunci se făcu nevăzut. Şeful gărzii dădu poruncă unui soldat să-l conducă pe „senator" la biroul comandantului.

Deşi pătrundea pentru întîia dată în Arsenal, Storlato se orientă cu uşurinţă, datorită planului furnizat de Kalamides. Ferestrele atelierelor erau luminate de focurile cuptoarelor. Se muncea cu rîvnă pentru a se executa cu un ceas mai devreme comenzile armatei. Pe aleile dintre clădiri abia dacă se mai zărea cîte un om umblînd grăbit.

Cînd se văzu în apropierea unei construcţii înalte, cu ferestre puţine, ce arunca o umbră adîncă asupra curţii, Storlato se opri ca din întîmplare. Se plecă spre a-şi înnoda — zice-se — un şiret la încălţările lui din piele de căprioară. Însoţitorul lui se apropie cu solicitudine.

— Pot să vă ajut cu ceva, *Ilustrissime* ?

Storlato, care-şi scosese neobservat din teacă pumnalul sub paravanul pelerinei, se ridică brusc şi îl împlîntă în inima soldatului. Acesta se prăbuşi fără să scoată un geamăt. Veneţianul se plecă asupra lui, îi pipăi carotida şi, după ce constată că inima încetase să mai bată, se ridică şi îl împinse cu vîrful piciorului, de-a rostogolul, pînă la perete. Se uită în dreapta şi în stînga, spre a se asigura că nu e nimeni prin apropiere, apoi se îndreptă tăcut ca o pisică spre zidul înalt, încoronat de creneluri, ce înconjura Arsenalul. Ştia, datorită planului atent studiat, că dincolo de masiva împrejmuire se afla în acest punct un vast teren viran. Se opri la picioarele unei înguste scări de piatră ce ducea spre culmea zidului. Trase cu urechea la paşii unei santinele, ce umbla agale încolo şi încoace, acolo sus, supraveghind maidanul. Urcă fără zgomot treptele, lipindu-se de peretele de piatră. Cînd soldatul se roti pe călcîie, trecînd pe lîngă scară, veneţianul, care se ghemuise precaut,

făcu un salt și îi împlîntă pumnalul în ceafă. Santinela icni, scăpă lancea din mînă și se prăvăli pe pardoseala de piatră.

Storlato se apropie de creneluri și privi în jos, spre terenul viran. Fluieră ușor, ca o cucuvaie. Văzu apoi trei umbre agitîndu-se la picioarele zidului. Storlato scoase de sub pelerină o frînghie și o legă de un crenel, lăsîndu-i celălalt capăt să coboare spre oamenii care așteptau jos. În curînd aceștia se cățărară pe creasta zidului. Cei trei inși, un grec, un venețian și un genovez — Iannolis, Geronimo și Pietro — mercenari hîrșiți în cele mai primejdioase misiuni, erau înarmați, iar la brîu purtau de asemenea cîte o frînghie. Fără să arunce o privire santinelei, coborîră scara în curte.

— Pe aici ! șopti Storlato, luînd-o înainte.

Ocrotiți de întuneric, se strecurară printre ateliere, oprindu-se în dreptul unei clădiri joase care adăpostea biroul comandantului și depozitul de materii prime necesare focului grecesc. Pătrunseră pe un culoar, fără a fi opriți de un planton, apoi intrară în cabinetul de lucru al lui Rigas, care studia niște documente.

La apariția lor, acesta ridică uimit privirile.

— Ce căutați aici ?

Fără a-i da timp să se dezmeticească, Storlato se năpusti asupra lui și, punîndu-i vîrful pumnalului sub bărbie, îi vorbi amenințător :

— Formula focului grecesc ! Dă-mi-o repede ! Altfel te găuresc !

Rigas schiță un gest de împotrivire, dar vîrful pumnalului îi înțepă pielea, făcînd-o să sîngereze.

— Nu te juca, omule ! șuieră Storlato.

Comandantul citi în ochii acestuia o hotărîre rece, inexorabilă. Cîntări rapid situația. Dacă refuza să execute ordinul, avea să fie ucis, apoi necunoscuții vor scotoci dulapurile pînă ce vor găsi ceea ce căutau. Era mai înțelept să se arate împăciuitor și astfel să cîștige timp. Poate va găsi un mijloc spre a da alarma.

— După cum văd, nu am de ales, replică, prefăcîndu-se că acceptă cu resemnare inevitabilul. Formula este în dulapul de colo ! adăugă, arătîndu-l cu mîna.

Scoase dintr-un sertar al mesei de lucru un mănunchi de chei. Sub amenințarea pumnalului care nu se îndepărta de gîtlejul său, se duse la dulap și îl deschise. Pe rafturi se aflau tot felul de pergamente făcute sul. Rigas scoase unul din suluri.

— Iată formula !

Storlato desfăcu sulul.

— Să ştii că mă pricep la chimie ! îi spuse. Dacă ai încercat să mă tragi pe sfoară, te curăţ !

Încercă să descifreze documentul. Deşi formulele erau multe şi complicate, le prinse firul. Storlato se uită pe deasupra pergamentului la comandantul care-l privea calm.

— Mă bucur că eşti înţelegător ! După ce terminăm tot ce avem de făcut aici, ai să ne scoţi din Arsenal şi ai să ne însoţeşti şi după aceea, ca să fim siguri că nu vom fi urmăriţi. După ce ne vom îndepărta îndeajuns, îţi dăm drumul. Pînă atunci, însă, mai avem o treabă. Arată-ne drumul pînă la focul grecesc ! Dar bagă de seamă ! Am să merg alături de tine ! Dacă zburzi în ham, îţi străpung şalele cu lama asta !

Rigas îşi dădu asentimentul, înclinînd din cap. Ieşiră din cabinetul de lucru şi se angajară pe un culoar lung, care se termina în faţa unei uşi de fier. Dintr-o încăpere ce răspundea pe coridor ieşiră doi ofiţeri. Îl salutară cu respect pe comandant şi trecură mai departe fără să fi observat apelul mut din ochii acestuia.

Rigas descuie uşa. Pătrunseră într-o încăpere vastă, cu pereţi groşi de piatră, luminată de cîteva felinare. De-a lungul zidurilor erau aliniate nişte amfore de metal.

— În vasele astea se află focul grecesc ? întrebă Storlato.

— Da. Lichidul dinăuntru în contact cu aerul se transformă în flăcări.

Storlato examină curios recipienţii de metal. Se simţi tare mîndru fiindcă reuşise să pătrundă în acest sanctuar inaccesibil pînă atunci străinilor. Era destul să deschidă şi să răstoarne unul dintre recipienţi, ca depozitul şi întreaga clădire să ia foc. Norocul îl slujise cu docilitate.

Dar dacă Rigas îl minţise ? Se apropie de unul dintre recipienţi şi, uitîndu-se cu coada ochiului la comandant, se prefăcu a-i desface capacul. Chipul lui Rigas se crispă. Înlăuntrul lui se dădu o luptă. Cînd Storlato răsuci capacul, auzi un strigăt înăbuşit :

— Nu ! Nu se procedează aşa ! Vrei să ardem cu toţii ca nişte şoareci ?

Veneţianul zîmbi şi se îndepărtă de recipient.

— Asta am vrut să ştiu. Nu ne-ai minţit.

În aceeaşi clipă se auziră ropot de paşi şi zăngănit de arme apropiindu-se pe culoar. Uşa de fier fu dată cu violenţă

de perete și un grup de soldați cu săbiile scoase apăru în prag.

Un zîmbet de triumf pluti pe buzele comandantului. Storlato înțelese că pierduse partida. În ciuda măsurilor lui de precauție, cineva dăduse alarma. Își imagină ceea ce va uma. Torturile, spînzurătoarea, rușinea care-i va murdări pe veci numele.

Exista o singură soluție. În vreme ce soldații se năpustiră asupra lui și a celor trei mercenari, Storlato se repezi la unul dintre recipienți și, mai înainte să-l fi putut opri cineva, desfăcu la repezeală capacul, răsturnînd vasul.

O flacără albăstruie țîșni din pîntecele de metal, deschizîndu-se ca o imensă coadă de păun. Auzi un strigăt gutural, văzu o imensă vîlvătaie, o erupție mistuitoare de foc...

•

Călare pe armăsarul său favorit, sultanul contempla de pe creasta unui deal Constantinopolele înconjurat de brîul de scînteieri ale tunurilor în plină tragere. Înapoia lui stăteau în arc de cerc, de asemenea călări, marele vizir Khalil, Zaganos-Pașa, Karagea-Pașa, Yakub-Pașa, precum și un numeros grup de ofițeri din garda imperială. Mehmed ridică mîna și strigă fără a întoarce capul :

— Yakub !

Șeful serviciului secret se apropie de padișah, descălecă și îi sărută vîrful cizmei de piele roșie, sprijinită în scara de argint.

— Poruncește, Înălțate Stăpîne !

Mehmed îl privi de sus. Yakub se cutremură. Chipul juvenil al padișahului devenise o mască de o năprasnică măreție.

— Mi-ai făgăduit incendierea Arsenalului la a doua cîntare a cocoșilor. De ce întîrzie, Yakub ?

— Rog pe Înălțimea-Ta să aibă răbdare ! Am încredințat această misiune unui om care nu mi-a înșelat niciodată așteptările.

Sultanul mîngîie cu prefăcut calm grumazul catifelat al armăsarului.

— De astă dată mă tem că ți-a jucat festa ! Buzele lui se ridicară, dezvăluindu-i dinții albi și strălucitori într-un zîmbet rău : Hotărîsem, Yakub, să dau semnalul asaltului după ce incendierea Arsenalului va stîrni confuzie și panică printre ghiauri. Este inutil să mai așteptăm, nu-i așa ?

Chiar atunci se auzi o detunătură uriașă, de parcă s-ar fi despicat un munte. Deasupra clădirilor Arsenalului se ridică o ciupercă galbenă-violetă de foc. Armăsarul sultanului cabră speriat. Mehmed îl struni, în vreme ce zîmbetul de pe chipul său se îndulci. Devenise alt om.

Yakub răsuflă, lăsînd aerul care-i umflase pînă atunci dureros pieptul să se reverse în atmosfera rece. Zîmbi și el bucuros.

— Foarte bine ! exclamă Mehmed. Foarte bine !

Arsenalul devenise o mare de flăcări.

— Pe omul tău să-l îngropi în aur, Yakub ! Să se știe că sultanul Mehmed Khan răsplătește cu dărnicie pe toți cei ce-l slujesc cu credință și cu pricepere !

Spectacolul dantesc al flăcărilor care se ridicau în vîrtejuri îi creă o stare de euforie.

— Crezi că omul tău a pus mîna și pe formula focului grecesc ? întrebă sultanul.

Yakub-Pașa dădu un răspuns prudent :

— De vreme ce a izbutit să incendieze Arsenalul, este de presupus că și-a însușit și formula.

Padișahul se ridică în scări, încercînd să cuprindă cu privirile o arie cît mai întinsă a orașului asediat.

— A sosit momentul să intrăm în acțiune ! rosti. Ridicînd brațul, strigă apoi cu înflăcărare : Trompetele să sune atacul !

Cîteva clipe mai tîrziu, din sute de trompete răbufniră spirale sonore, care se repetară de-a lungul întregului front. Zeci de mii de turci pregătiți din timp pentru această acțiune scoaseră din tot atîtea piepturi însuflețite strigăte de luptă. Valurile de războinici se urniră de pe pozițiile de plecare, avîntîndu-se spre zidurile Constantinopolelui. Atît de mulți erau osmanlîii și atît de compacte rîndurile, încît înaintarea lor impetuoasă evocă revărsarea unui potop. Mii de făclii purtate de turci aruncau asupra acestei imense gloate o lumină sîngerie de sfîrșit de lume. Trompetele își repezeau spre văzduh sunetele lor sfredelitoare, tobele răpăiau într-o fantastică grindină, talgerele chimvalelor lovite cu putere zornăiau, sporind tumultul.

Bubuiturile tunurilor încetară cînd primele rînduri ale asediatorilor ajunseră aproape de ziduri. Rolul artileriei încetase. Acum pedestraşii aveau cuvîntul !

De pe platforma unuia din turnuri, căpitanul Reynaud de Brienne privea cu sinceră admiraţie ordinea perfectă a formaţiilor inamice — infanteria grea, lăncierii, arcaşii, ienicerii — care înaintau irezistibil spre liniile bizantine.

Pe ziduri se dăduse alarma. Detaşamente de bizantini, genovezi, români, veneţieni se instalau la posturile lor de luptă de pe palisadele exterioare. Reynaud de Brienne îşi puse casca pe cap, închise viziera şi, după ce făcu semn soldaţilor lui să-l urmeze, coborî scările spre a întări trupele din prima linie.

De pe platforma marelui turn din preajma porţii militare Sfîntul Roman, împăratul Constantinos contempla întunecat furnicarul de războinici turci care se apropia de şanţul din faţa palisadelor exterioare.

Cînd i se adusese la cunoştinţă incendierea Arsenalului, încercase un simţămînt de descurajare. Cunoştea gravele implicaţii ale acestei catastrofe. Deşi proporţiile sinistrului erau uriaşe, trimisese în ajutorul pompierilor numai cîteva unităţi din trupele de rezervă comandate de Niceforios Paleologos. Nu dislocase însă nici o formaţie militară de pe ziduri, deşi Arsenalul era situat aproape de acestea. Îşi spusese că incendiul fusese provocat de agenţi turci strecuraţi în Constantinopole, spre a crea o diversiune menită să acopere operaţiunile militare ale osmanlîilor. Raţionamentul lui îşi dovedise temeinicia. Turcii atacau. Lansaseră primul asalt de foarte mari proporţii. Dar vor fi primiţi aşa cum se cuvine !

Giustiniani Longo şi detaşamentele de mercenari genovezi stăteau în aşteptare la adăpostul palisadelor exterioare. Arcaşii îşi încordau arcurile, spre a-i copleşi cu săgeţi pe asediatori. Servanţii de la bombarde aşteptau semnalul declanşării focului. Şi catapultele erau gata să intre în acţiune şi cazanele cu smoală încinsă, şi sarbacanele dătătoare de moarte.

Giustiniani era convins de invulnerabilitatea persoanei sale. O prezicătoare din Cumes îi oţelise încrederea în pro-

priile-i puteri, citindu-i viitorul în măruntaiele unei oi sacrificate. Îl aşteptau măriri şi o glorie nepieritoare. Numele lui va rămîne legat de unul din cele mai măreţe fapte de arme din analele războaielor. Vorbele prezicătoarei se împlineau. El, Giovanni Giustiniani Longo, participa la apărarea Constantinopolelui în calitate de comandant de mare unitate şi de consilier al împăratului Constantinos. Dacă va şti să-şi conducă bine barca, va păşi tot mai sus pe scara înălţărilor.

Îşi scoase sabia din teacă, fiindcă turcii ajunseseră aproape de şanţul cu apă...

Ravduhas, comandantul fortificaţiilor constantinopolitane, era neliniştit. Zidurile interioare şi palisadele exterioare suferiseră stricăciuni serioase, prăbuşindu-se parţial. Reparaţiile făcute în grabă erau îndoielnice. În locul zidurilor năruite se ridicaseră palisade duble, umplute cu pămînt şi cu pietre, iar pe platformele amenajate rudimentar, butoaie încărcate cu pămînt ţineau loc de creneluri.

Ravduhas îşi făcu semnul crucii. Acum se va verifica eficacitatea reparaţiilor !

Leandru Comnen şi camarazii lui din compania comandată de Reynaud de Brienne se uitau printre butoaiele cu pămînt, surogate de creneluri, la primele rînduri ale turcilor care se apropiau în pas sacadat, impus de ritmul obsedant, asurzitor, al tobelor, al chimvalelor, al surlelor. Leandru era un pachet de nervi fiindcă în curînd avea să-şi încerce puterile pe cîmpul de luptă cu păgînii padişahului. Laolaltă cu ceilalţi camarazi ai săi, văzu — la lumina faclelor — mîna comandantului lor ridicîndu-se spre a da semnalul de luptă. Îşi încordă arcul...

Braţul lui Reynaud stătu cîteva clipe la verticală, deasupra capului, apoi descrise brusc un gest coborîtor, ca şi o secure

repezită asupra grumazului unui condamnat la moarte. Glasul lui tună, dominînd tumultul :

— Trageți !

Leandru slobozi săgeata și îi urmări zborul rapid prin aerul rece al nopții ce se îngîna cu zorile, pînă o pierdu în puzderia de turci. În aceeași clipă mii de săgeți țîșniră din arcurile creștinilor, abătîndu-se asupra asediatorilor. Unele se frînseră în pieptarele de zale ori în căștile cu panașe, altele, mai puține la număr, își atinseră eficient ținta, înfigîndu-se în orbite, în grumazuri, în coapse...

Și catapultele creștinilor intrară în joc, aruncînd bolovani care spărgeau platoșe, țeste, oase, într-o serie de pîrîituri seci și rapide. Turcii loviți de săgeți, ori cu membre zdrobite se zvîrcoleau pe pămînt, stropind cu sîngele lor țărîna în care aveau în curînd să se odihnească. Bombardele plasate pe platforme care mai prezentau oarecare garanți de soliditate prinseră și ele să scuipe proiectile de granit și de marmoră asupra osmanlîilor, deschizînd goluri în rîndurile lor strînse...

În fruntea unui detașament din garda imperială, Aziz, proaspătul *müterferika,* înainta cu superbă îndrăzneală spre canalul cu apă din fața zidurilor exterioare ale orașului. Nu ținea seama de ghiulelele ce cădeau în jurul lui secerîndu-i soldații, de norul de săgeți repezite ca lăcustele asupra unor lanuri bogate, de recipienții focului grecesc țîșnind prin văzduh asemenea unor stele căzătoare, spre a se sparge apoi în mijlocul asediatorilor, degajînd o căldură năprasnică, mistuitoare, care aprindea veșmintele, topea armele, carboniza carnea

Aziz știa că în lumea otomană toate au prețul lor. Dacă vrei să parvii, trebuie să te supui orbește sultanului, să sfidezi moartea, să-ți nimicești dușmanii. Aziz voia să parvină. Plătea prețul ascensiunii lui, înfruntînd cu nepăsare moartea.

În vreme ce înainta spre ziduri, încerca un simțămînt de exaltare mistică. Mirosul de pulbere, de sînge, de carne arsă, de țărînă îi gîdila excitant nările. Fierul iataganului strîns în podul palmei îi sporea ca un talisman înflăcărarea războinică. Prinderea sa în mînuirea armelor îl făcea să aștepte cu anticipată plăcere momentul ciocnirii cu primul ghiaur. Vacarmul

bătăliei îl îmbăta mai vîrtos decît vinul, decît muzica, decît dragostea. La capătul luptei îl aştepta paradisul. Paradisul ceresc sau paradisul pămîntesc, recompensele războinicilor neînfricaţi.

Aziz voia să savureze mai întîi deliciile raiului lumesc. Abia mai tîrziu, cînd bătrîneţea îi va apăsa amarnic umerii, va trece hotarul dintre viaţă şi moarte, spre a gusta în raiul ceresc o nouă tinereţe — de data aceea veşnică — în tovărăşia huriilor cu sîni tari ca piatra, a adolescenţilor frumoşi şi şăgalnici, în ambianţa unui belşug fără margini, a unei fericiri fără sfîrşit.

Cînd ajunseră în preajma şanţului cu apă, acoperit în parte, primele linii ale luptătorilor turci prinseră să slobozească snopuri de săgeţi asupra creştinilor de pe ziduri spre a-i nimici şi a ocroti totdeodată înaintarea rîndurilor următoare ce veneau la asalt.

Ordinele superioare date în ajunul bătăliei precizau : atacurile se vor concentra asupra zidurilor distruse de tirul artileriei şi refăcute imperfect. Împotriva fortificaţiilor rămase intacte se vor da numai atacuri de diversiune.

Aziz studiase ordinele şi le preţuia înţelepciunea. Acum le executa cu tragere de inimă, convins că într-o zi nu prea îndepărtată va da şi el porunci armatelor.

Cînd turcii dezlănţuiră escaladarea zidurilor exterioare, se încinseră luptele corp la corp. Başibuzucii, spahiii, ienicerii se căţărau pe scări înalte, străduindu-se să atingă buza de sus a fortificaţiilor. Pionierii se foloseau de bombe incendiare, mai puţin eficace decît focul grecesc, încercînd să aprindă palisadele de lemn ce consolidau obstacolele de pămînt şi bolovani ridicate în locul zidurilor năruite.

Turbanul alb al lui Aziz, împodobit cu delicate pene de egretă, era văzut acolo unde primejdiile se buluceau mai aprig.

Creştinii ţineau piept cu dîrzenie năvalei impetuoase a turcilor. Trăgeau cu arcul, stingeau incendiile care începeau să mistuie palisadele, revărsau cazane cu apă fiartă peste asediatorii care se zvîrcoleau urlînd de durere, împingeau în afară cu nişte cîngi capetele de sus ale scărilor înalte rezemate de ziduri şi încărcate cu ciorchini de osmanlîi, făcîndu-le să descrie fantastice arcuri de cerc înainte de a se prăbuşi cu oameni cu tot peste asediatorii de jos.

Turcii care reuşeau să se urce pe ziduri angajau înverşunate lupte corp la corp cu creştinii, ori urneau cu nişte cîrlige

zdravene butoaiele şi lăzile cu pămînt ce ţineau loc de creneluri, iar după ce le descentrau, făcîndu-le să se rostogolească în gol, luau cu asalt platformele rămase în sfîrşit descoperite. Acolo, sus, pe crestele zidurilor, oamenii se băteau cu turbată furie.

Aziz puse cel dintîi stăpînire pe una dintre palisade. Mînuindu-şi cu fulgerătoare precizie iataganul, deschidea poteci însîngerate printre duşmanii Islamului.

Nu-l anima decît un singur gînd. Să fie primul soldat otoman care să pătrundă în Constantinopolele cucerit...

Mercenarii lui Giustiniani Longo, concentraţi între zidurile interioare foarte înalte şi cele exterioare mult mai joase şi mai greu de apărat, aşteptau semnalul comandantului lor, spre a se avînta acolo unde turcii vor realiza spărturi susceptibile a fi lărgite şi folosite de trupele proaspete otomane, care se apropiau în pas alergător de zidurile încoronate de luptători încleştaţi într-un cumplit măcel.

Giovanni Giustiniani era calm, aşa cum se cuvine unui autentic conducător de oşti. Deşi curieri bizantini veneau din diferite puncte ale fortificaţiilor spre a-i cere ajutor, nu se grăbea să intre în acţiune, căci se ferea să-şi angajeze forţele într-un sector mai puţin periclitat, lăsînd descoperit un alt sector unde presiunea turcilor ar fi devenit cu adevărat explozivă.

Printre ofiţerii lui se afla şi un cavaler în armură, fără cască pe cap şi cu plete femeieşti atîrnîndu-i pe umeri. Marula Iagros abia aştepta să intre în luptă, spre a răzbuna moartea lui Theophilos Vorenas. Neastîmpărată, îşi frămînta mînerul săbiei cu acea nervozitate aprigă a războinicului setos de sînge duşman.

Instalat pe platforma unuia dintre cele mai înalte turnuri din sectorul său, spre a cuprinde cu privirea întreaga desfăşurare a bătăliei, Giustiniani analiza la rece şansele de izbîndă ale turcilor în porţiunile cele mai periclitate. Cînd aprecie că presiunea otomanilor se accentua asupra palisadei din apropierea rîului Lycus, ce-şi avînta apele prin grătarul de fier amenajat la picioarele zidului, se adresă ofiţerilor săi :

— Acolo este punctul cel mai vulnerabil ! le spuse arătîndu-l cu mîna. A sosit momentul să intervenim ! Luaţi ca reper turbanul alb cu pene de egretă !

Ofiţerii coborîră vizierele coifurilor şi alergară pe urmele comandantului lor, care pornise pe scări în jos. Ajuns printre mercenarii săi, Giustiniani ridică sabia, poruncind trompeţilor să sune atacul.

— După mine, în pas alergător, înainte MARŞ !

Aziz se bătea cu un entuziasm vecin cu nebunia. Izbutise să cureţe de ghiauri culmea palisadei. Detaşamente de ieniceri se urcau în grabă pe scări, spre a întări trupele de sub comanda sa. Peste cîteva clipe se va năpusti asupra romeilor care apărau culoarul dintre cele două valuri ale fortificaţiilor, apoi va lua cu asalt zidurile interioare, foarte înalte, dar ruinate alocuri de bombardamentele masive. Soldaţii săi aduseseră deja scările trebuincioase escaladării zidurilor interioare.

La semnalul său, escadroanele de gardă, sprijinite de ienicerii lui Reşat Nuri, se dezlănţuiră într-un nou şi furios atac, spre a curăţa culoarul dintre ziduri de resturile unităţilor creştine intrate aproape în debandadă. Succesul părea asigurat. Ghiaurii erau puţini şi istoviţi după cele patru ore de lupte necurmate.

Soldaţi din escadroanele de gardă rezemau tocmai de pereţii înalţi de piatră scările lor mobile, cînd dinspre stînga apărură în pas alergător trupe de ghiauri înveşmîntaţi în armuri. În fruntea lor se afla un cavaler cu o panaşă violetă pe cască, purtînd pe braţul stîng un scut rotund, cu blazonul nobilei familii Giustiniani.

— Respingeţi atacul inamic din flancul stîng ! porunci Aziz căpitanului Şamun, comandantul detaşamentului de grăniceri. Eu, cu oamenii mei, încep escaladarea zidurilor !

Nu-şi încheie bine fraza, că dinspre dreapta se ivi alt detaşament de creştini, de asemenea în armuri. Aziz îşi dădu seama că fusese prins în cleşte. Pentru moment, asaltul fortificaţiilor interioare trebuia abandonat. Urgent era să facă faţă atacurilor inamice dezlănţuite asupra ambelor lui flancuri.

Ciocnirea dintre islamici și creștini luă din primele clipe proporții de măcel. Combatanții erau animați de aceeași sete de a ucide. În flancul drept, Giovanni Giustiniani Longo făcea ravagii. Săbiile și lăncile ienicerilor erau neputincioase față de armurile mercenarilor. În flancul stîng presiunea se accentua primejdios. Un paj creștin agita prin aer baniera cu blazonul căpitanului Reynaud de Brienne.

Aziz se resemnă cu durere în suflet să intre în defensivă. Înainte de a porni la asalt, jurase să termine victorios bătălia. Acum trebuia să facă imposibilul pentru ca acțiunea lui, atît de promițător începută, să nu se transforme într-un dezastru.

Noi trupe turcești veneau la asalt, stîrnind o foarte inoportună îmbulzeală, împingînd pe ienicerii lui Șamun și pe soldații lui Aziz peste luptătorii creștini, restrîngîndu-le spațiul necesar mînuirii armelor. În lupta corp la corp, turcii erau mai vulnerabili, căci, purtînd doar pieptare din piele sau cămăși de zale, cădeau pe rînd sub loviturile dușmanilor înveșmîntați în fier din cap pînă în picioare.

Aziz se bătea cu furia disperării. Ajuns în fața unui ghiaur în armură violetă, se năpusti, înfigîndu-și lama pumnalului printre gratiile vizierei. Cavalerul în armură, orbit de vîrful pumnalului care-i străpunsese ochiul stîng, perforîndu-i creierul, se clătină, apoi se prăbuși. Aziz se repezi asupra altui creștin în armură. Presiunea ienicerilor care se urcau pe palisadă într-un neîntrerupt șuvoi devenise insuportabilă. În spațiul strîmt dintre ziduri, înghesuiala stînjenea mișcările turcilor. Pe lîngă atacurile din flancuri, începură să se reverse de sus asupra osmanlîilor bolovani, apă fiartă și smoală topită, făcînd prăpăd.

O lance creștină se înfipse în pîntecele lui Aziz, care îngenunche, învins de violența șocului. Pumnalul și scutul îi căzură din mîini. O săgeată îi pătrunse în gît, aproape de carotidă. Sîngele țîșni din rană, împroșcîndu-i veșmintele brodate cu aur. Lama unei săbii îi reteză sprînceana dreaptă și nasul, sluțindu-i chipul. Orbit de sîngele care i se scurgea în ochi, sfîșiat de dureri, căută cu privirile prin perdeaua roșie, strălucitoare, intrarea în paradisul ceresc făgăduit de Mahomed, Profetul. Dar draperiile de mătase purpurie nu se deschiseră, ci prinseră a se întuneca. O lovitură de buzdugan îl trăsni în frunte, doborîndu-l, vîrînd mătasea albă a turbanului prin spărtura cutiei craniene în labirintul de circumvoluțiuni ale creierului care plesni, scurgîndu-se afară prin despicătura sîngerîndă.

Marula Iagros se bătea cu frenezie. Ucisese cinci turci cu buzduganul ei greu ca un baros. Pe ghinturile înfipte în măciulia de fier, năclăită de sînge, se lipiseră fire de păr şi rămăşiţele strivite ale unei pene de egretă. Mînată de o înfrigurare maladivă, Marula îşi deschisese drum printre musulmani, pătrunzînd în mijlocul lor şi dărîmîndu-i ca pe nişte popice cu rotirile năprasnice ale buzduganului. Atît de mulţi căzură sub loviturile ei, încît le pierdu numărul.

Deodată Marula simţi o avalanşă de foc negru rostogolindu-se asupra ei. Urlă cuprinsă de dureri groaznice. De sus se prăvălea asupra ei şi a turcilor din jur un şuvoi compact de smoală topită. Ochii le plesneau, carnea le sfîrîia, veşmintele li se lipeau de pielea înnegrită, luînd foc.

Pe culmea zidului, cîţiva flăcăi de curînd înrolaţi printre apărătorii Constantinopolelui primiseră poruncă să răstoarne un cazan cu smoală topită peste turci, cînd aceştia vor încerca să escaladeze fortificaţiile. Puternic impresionaţi de năvala păgînilor asupra culoarului dintre ziduri şi de lupta îndîrjită purtată de aceştia cu mercenarii lui Giustiniani şi cu soldaţii lui de Brienne, puseseră cängile în funcţie şi vărsaseră smoala peste vînzoleala de jos. Răcnetele de durere care le ajunseră la urechi îi umplură de bucurie. Făcuseră treabă bună...

De pe creasta colinei unde-şi instalase postul de comandă, sultanul Mehmed Khan se uita turbat de furie la trupele sale care se retrăgeau în debandadă de sub zidurile Constantinopolelui. În stînga lui se frămînta pe cal Zaganos-Paşa. Vizirul armatei şi-ar fi îngropat faţa în palme, spre a nu mai fi martor la ruşinosul eşec al trupelor otomane, dar nu îndrăznea să facă nici o mişcare. Îl paraliza prezenţa sultanului.

Marele vizir Khalil stătea în dreapta padişahului şi îşi netezea calm barba argintie, cu ondulaţii mari, bogate. Deşi bătrînul sfetnic părea impasibil, Mehmed îi citea în suflet ca într-o carte deschisă. Marele vizir exulta, dar nu scotea nici un cuvînt. Îl lăsa pe tînărul său stăpîn să-şi recunoască greşeala de a fi început acest război nenorocit, încălcînd opinia contrară a marelui său vizir.

„Pînă la urmă vei vedea că tot eu am avut dreptate ! cugeta sultanul, evitînd să-l privească. Voi cuceri Constantinopolele chiar dacă va trebui să lupt singur împotriva întregii lumi !"

*

Noapte...

Pe cîmpul de luptă acoperit cu cadavre se mişcau încolo şi încoace — ca nişte licurici — puzderie de facle aprinse. Şi musulmanii şi creştinii — la lumina torţelor — îşi ridicau morţii şi răniţii într-un fel de armistiţiu tacit. Păgînii şi ghiaurii cărau tărgi cu leşuri scăldate în sînge, încrucişîndu-se uneori ca şi cînd nici nu s-ar fi văzut. Priveau însă cu coada ochiului, încordaţi, gata să arunce targa şi să pună mîna pe junghere dacă adversarii ar fi dat vreun semn de ostilitate. Dar în asemenea împrejurări nu se pomeneau ciocniri, fiindcă şi osmanlîii şi creştinii se grăbeau să elibereze terenul de morţi. Cadavrele lăsate pe cîmp nu numai că ar fi intrat în putrefacţie, răspîndind miasme dezgustătoare, dar ar fi dezlănţuit epidemii pustiitoare pentru ambele tabere.

Printre mahomedanii care cărau leşuri se afla şi Omar, arabul. Suplu ca o lamă de sabie persană, avea muşchii de oţel şi o ascuţime deosebită a minţii, calităţi care-l ajutaseră să treacă de la căratul tărgilor la comanda unei echipe de cărători, mai toţi arabi ca şi el. Purtînd o torţă aprinsă, Omar mergea înaintea oamenilor lui şi căuta printre movilele de morţi pe osmanlîi. Foarte îndemînatic, îi trăgea la repezeală din încîlceala de leşuri, lăsîndu-i a fi ridicaţi de cărătorii săi. În vreme ce scormonea mormanele de cadavre, Omar strecura neobservat mîna prin buzunare, prin chimire, prin ascunzişurile hainelor, de unde scotea tot atît de repede tot ce dibuia mai de preţ. Prefera monedele de aur şi bijuteriile. Se întîmpla cîteodată să găsească şi mici obiecte sfinţite : medalioane, iconiţe — foarte preţuite de creştini — precum şi cupe, mici statuete, pumnale fin cizelate, încrustate uneori cu nestemate. Toate acestea le ascundea în buzunarele adînci ale şalvarilor săi. Burnuzu-i alb, purtat pe umeri în orice sezon, acoperea cu faldurile lui rotunjimile unor prăzi prea bogate. Dacă ar fi devalizat numai stîrvurile ghiaurilor, nimeni nu l-ar fi tras la răspundere. Omar însă îi uşura

de valori şi pe duşmani şi pe prieteni, pentru simplul motiv că era un jefuitor de cadavre profesionist. Dar avea şi alte preocupări.

Îl chema Omar, însă nu ştia cine îi dăduse numele acesta, după cum nu ştia nici cine-i erau părinţii. Primele lui reminiscenţe erau legate de nişte uliţe strîmte, întortocheate, cu mult praf şi străjuite de case înalte, scăldate într-un soare torid. Mînca pe atunci ce i se dădea de pomană, ori ceea ce găsea prin gunoaie, bătîndu-se uneori cu cîinii pentru cîte un os cu ceva carne. Mai tîrziu, aflase că oraşul în care trăia se numea Mecca, dar că în lumea largă se mai găseau şi alte oraşe, poate mai bogate şi mai frumoase, dar nu tot atît de sfinte. Omar visa să cutreiere aşezările acelea minunate, despre care auzise multe lucruri uimitoare, trăgînd cu urechea la pălăvrăgelile conducătorilor de cămile. Mulţi dintre aceştia ajunseseră cu caravanele pînă la marginea pămîntului, acolo unde apele se îmbină cu cerul. Dar ca să pleci în călătorii trebuia să ai bani cu grămada, pe cînd el, Omar, abia dacă primea de pomană cîte o băncuţă sfrijită, tot atît de neînsemnată ca şi persoana lui. Se deprinsese să fure fără să-l fi învăţat cineva. Şterpelea din coşurile pîntecoase de pe tarabe hălci de berbec, bucăţi de brînză, fructe, dulciuri, spre a-şi astîmpăra foamea. Nu-i trecuse niciodată prin minte că săvîrşeşte un păcat, fiindcă nici nu avea noţiunea păcatului. Cînd ajunsese la vîrsta adolescenţei, îşi făurise o filozofie proprie. Socotea, de pildă, că toţi oamenii îi erau duşmani pentru că îl băteau cumplit ori de cîte ori îl prindeau furînd. Nu nimerise la închisoare, căci era prea tînăr şi nimeni nu avea timp să se ţină de asemenea nimicuri.

Trăind în mijlocul vagabonzilor, învăţase să-şi folosească pumnii şi isteţimea, astfel încît să-şi asigure un loc privilegiat printre semenii lui. Fiindcă era frumuşel şi ispitea cu tinereţea lui pe amatorii de plăceri echivoce, se vindea celui care plătea mai bine. În acest chip prinsese gustul banului şi al cheltuielii.

Lăcomia de bani era dealtfel o trăsătură comună a mai tuturor locuitorilor din Mecca. Pelerinii mahomedani din lumea întreagă care veneau să se închine în faţa unicului sanctuar al Islamului — faimoasa Kaaba din marea moschee de la Mecca — erau jumuliţi de bani mai vîrtos decît gîştele de pene.

Omar se deprinsese să se spele, să se îmbrace cochet, să-i placă mîncărurile bune, deşi continua să doarmă pe unde apuca, fiindcă niciodată nu-i trecuse prin cap că ar putea avea un

cămin al lui. Într-o noapte, pe cînd se întorcea voios de la un client care-l plătise bine, fusese atras de zgomotul unei încăierări. Un arab înalt, bolovănos, înveşmîntat într-un burnuz alb, fusese atacat de nişte derbedei într-o uliţă dosnică. Priceput în mînuirea cuţitului, se apăra cu înverşunare, aplicînd lovituri în dreapta şi în stînga. Culcase la pămînt doi inşi, dar superioritatea numerică a agresorilor era atît de covîrşitoare, încît numai un copil şi-ar fi putut închipui că arabul avea şanse să scape nevătămat.

Omar smulsese atunci un par dintr-o grămadă stivuită în dreptul unei case în construcţie şi se avîntase în ajutorul victimei. De ce o făcuse, nici el n-ar fi putut să spună. Intervenţia lui răsturnase echilibrul de forţe. Parul lui Omar, învîrtejit cu vigoare, fracturase cîteva oase, mai înainte ca agresorii descumpăniţi să o fi luat la fugă.

Arabul mulţumise lui Omar. Impresionat plăcut de fizicul lui agreabil şi de mintea-i sprinţară, îl poftise la un birt, unde îl îndestulase cu tot felul de bunătăţi.

— Eşti dezgheţat, băiatule ! Ia ascultă ! N-ai vrea să intri în slujba mea ? Îţi voi da prilejul să ajungi departe !

— Şi ce aş avea de făcut ? întrebase înfipt Omar.

— Să te ţii de pulpana mea şi să nu-mi ieşi din cuvînt !

Omar se codise la început, ca un cîrlan care fuge de şa. În cele din urmă se învoise. Foarte curînd avea să constate că nu făcuse un tîrg prost. Giafer era un temut şef de bandă care năvălea asupra caravanelor cu pelerini aflate în drum spre Mecca, măcelărea gărzile, jefuia pe călătorii bogaţi, dintre care lua ostatici, fixînd apoi pe capul lor mari sume de răscumpărare.

Omar era un ambiţios. Insinuîndu-se în graţiile lui Giafer, ajunsese în scurt timp omul lui de credinţă. Învăţase cu uşurinţă mînuirea armelor, fiind în stare să se ia la întrecere cu veteranii bandei. Cîteva raiduri încheiate cu recoltă bogată îi dăduseră ocazia să guste voluptatea risipirii banilor. Chiolhanurile, jocurile de noroc, femeile secătuiau repede agoniseala briganzilor, care trebuiau să dea noi atacuri asupra caravanelor spre a-şi reface finanţele.

Alarmate de frecvenţa crescîndă a agresiunilor banditeşti, autorităţile hotărîseră să întărească apărarea convoaielor. Noile escorte militare zădărnicind cîteva tentative de jaf, Giafer fusese fulgerat de o idee. Fiindcă Omar era arătos şi avea o figură deschisă, ce inspira încredere, îl chemase la el şi îi vorbise confidenţial :

— Sînt informat că în curînd are să plece din Bagdad o mare caravană, foarte bogată, cu pelerini de seamă, printre care însăşi sora sultanului egiptean. Ai să te dai drept fiu de neguţător din Mossul şi ai să te alipeşti caravanei. Ai să te vîri pe sub pielea mărimilor, ştiu că te pricepi la asta, şi ai să-i iscodeşti pînă ai să afli tot ce ne-ar putea interesa. Cu deosebire mijloacele de apărare ale convoiului. Informaţiile culese ai să mi le transmiţi prin agenţii mei care vor găsi mijlocul să ajungă neobservaţi pînă la tine. Ai înţeles ? Acum să te văd la treabă ! Mîine în zori pleci la Bagdad !

Însoţindu-şi patronul, Omar umblase prin multe oraşe. Văzuse Samarrah, cu străzile lui drepte, întretăiate ca pe o tablă de şah, văzuse oraşul Amid, căţărat pe un pinten de stîncă şi înconjurat de ziduri înalte, ca de fortăreaţă, văzuse Alepul, cu minunatul lui bazar, cel mai bogat din întregul Orient, văzuse Hammah, oraşul care se mîndrea cu faimoasa moschee Fawwarat al-Dayr, adăpostitoare a unui izvor cu ape făcătoare de minuni, văzuse Gubayl şi Sayda, Akka şi Sur, Lahsa şi Hajar, dar nici unul dintre acestea nu îi trezise admiraţia ca Bagdadul, metropola cu un milion de locuitori, fără a se pune la socoteală şi femeile, cu şaizeci de mii de *hammam*-uri publice şi particulare, cu nenumărate bazaruri pline de comori, cu moschei îmbrăcate în faianţă, cu fîntîni de marmoră şi palate ca în basme.

Potrivit instrucţiunilor lui Giafer, Omar se alipise caravanei, care cuprindea peste cinci mii de pelerini. Nu lipsea nici sora sultanului egiptean, cu întreaga ei suită. Omar, pseudofeciorul de neguţător, era însoţit de cîţiva bandiţi ai lui Giafer, travestiţi în slugi de casă mare. Pelerinii bogaţi, amatori de lux şi de comoditate, erau purtaţi în palanchine cu perne pufoase şi salteluţe moi de mătase. Numeroşi sclavi îi escortau, avînd grijă de bagajele cărate de animalele de povară. Pelerinii de rînd călăreau pe dromadere ori mergeau pe jos. La popasurile de seară se instalau corturile şi se făceau focuri pentru pregătirea mîncărurilor. După cîteva ore de odihnă, corturile erau strînse, ustensilele de bucătărie adunate, apoi caravana pornea iarăşi la drum, înainte de a se lumina de ziuă. Torţe purtate de sclavi o făceau să semene cu o minusculă Cale Lactee.

Convoiul străbătuse Kufa, Najaf şi Qadisia, oraşe înfloritoare, străjuite de luxuriante perdele de palmieri, traversase Eufratul, apoi pătrunsese în deşerturile Arabiei. Cu şapte secole

în urmă, cucernica regină Zubayda, soţia preferată a sultanului Harun al Raşid, amenajase pe cheltuiala ei o pistă care şerpuia printre nisipurile veşnice. Pista, mărginită pe atunci de lacuri artificiale întreţinute cu grijă, căzuse în paragină, iar lacurile secaseră, căci nu mai avusese cine să se ocupe după ce potopul de mongoli ai lui Genghis Khan nimiciseră înfloritorul Imperiu Persan, lăsînd în urmă numai ruine şi jale.

În inima deştertului, aproape la fiecare popas, beduinii ieşeau în întîmpinarea pelerinilor, oferind spre vînzare berbeci, miere, brînză, unt şi fructe.

Erau însă şi ani în care pustiurile păreau să ia foc. Atunci beduinii localnici dispăreau din calea caravanelor de parcă i-ar fi înghiţit pămîntul. Pe fundul fîntînilor secătuite nu se mai găsea decît nisip şi pietre. O înghiţitură de apă atingea, în asemenea condiţii, preţuri fabuloase. Spre a spori dezastrul, briganzii profitau de ocazie şi distrugeau cisternele. Pelerinii, însetaţi, deshidrataţi, mureau cu sutele, cu miile. Spre a supravieţui, unii ajungeau să-şi bea propria urină, adunată în căuşul mîinii. Cînd îi socoteau ajunşi în ultimul hal de epuizare, banditii atacau caravana şi o jefuiau fără a întîmpina nici o rezistenţă. Omar cunoştea din auzite toate aceste neajunsuri, fiindcă la Mecca asemenea subiecte erau îndelung comentate.

În timpul popasurilor, printre beduinii care aduceau provizii se strecura şi cîte un om trimis de Giafer, căruia Omar îi furniza informaţii preţioase.

Caravana pătrunsese adînc în inima „saharei" Arabistanului. Mai aveau cale de vreo săptămînă pînă la poalele munţilor Hedjaz, ultima barieră stîncoasă înainte de a ajunge la Mecca. Atît pelerinii, cît şi paznicii erau istoviţi după drumul lung prin pustiul ars de soare. În timpul acelui popas de noapte hotărîse Giafer să dea atacul. Curînd după miezul nopţii, oamenii lui se strecuraseră nevăzuţi printre dunele de nisip, iar cînd ajunseseră la marginea aglomerării de corturi şi de padocuri pentru animale, dezlănţuiseră un fulgerător atac. Deşi luaţi prin surprindere, paznicii ar fi ţinut piept cu destul succes dacă Omar cu oamenii lui nu i-ar fi atacat pe la spate, prinzîndu-i între două focuri. Lupta scurtă, dar crîncenă, se încheiase cu un măcel. Pelerinii de seamă, printre care sora sultanului, fuseseră luaţi ostatici, în vederea răscumpărării, iar sărăcimea căzuse în robie.

După acest succes, datorit în mare măsură lui Omar, acesta se ridicase în ierarhia bandei, ajungînd locotenentul lui Giafer. Avea însă mulţi rivali care îl urau, mîniaţi de rapida-i ascen-

siune. Moartea lui Giafer, survenită în timpul unui raid asupra oraşului Bassora, fusese urmată de lupte intense în sînul bandei. După sîngeroase frămîntări, Omar îşi biruise duşmanii, ajungînd şeful briganzilor.

Aproape zece ani bîntuise deşertul Arabistanului, făcînd prăpăd printre caravane. Apoi se ridicaseră alte bande, care-i contestaseră supremaţia. Se încinseseră lupte sîngeroase şi nimicitoare. Steaua lui Omar începuse să pălească. Înfrînt într-o adevărată bătălie de beduinii lui Husein el-Dawla, un adversar diabolic de viclean, abia scăpase cu fuga, însoţit doar de cîţiva oameni. Restul bandei lui se risipise în cele patru vînturi. Urmărit de călăreţii lui Husein, Omar îşi salvase pielea trecînd hotarul Imperiului Otoman. Îşi asigurase un timp existenţa jefuind drumeţii. Dar prada era de fiecare dată neglijabilă. Încercase să-şi înjghebeze o nouă bandă. Tocmai atunci îi ajunsese la ureche vestea asedierii Constantinopolelui. Se alipise — cu puţinii lui oameni — trupelor turceşti, dar nu în calitate de combatant, ci de gropar, îndeletnicire fără riscuri, ce-i îngăduia să jefuiască morţii, în aşteptarea jefuirii comorilor din oraşul asediat.

Amintirea prosperităţii lui de odinioară nu-l lăsa să doarmă. Era sigur însă că soarta îl va despăgubi cu prisosinţă. Buzunărind cadavrele de pe cîmpul de luptă, abia dacă aduna într-o săptămînă ceea ce un om de rînd din banda lui Giafer cîştiga într-un singur raid.

Pe cînd despuia de inele mîna unui ofiţer turc cu capul crăpat în două, auzi înapoia lui un ropot de cai. Se ridică speriat, vîrînd la repezeală prada în buzunarul şalvarilor. La lumina făcliilor zări cu înfricoşare pe însuşi sultanul Mehmed, care se apropia în pasul cailor, înconjurat de un mare număr de generali.

„Nu cumva m-o fi văzut vreunul din ei ?“ se întrebă Omar tulburat. Se ploconi în calea padişahului, plecîndu-şi umil ochii.

Glasul lui Mehmed, care trecu prin faţa lui fără a-i observa prezenţa, îi ajunse la ureche :

— Îmi spunea careva, Khalil, că împăratul Bizanţului este un sfînt. Dar lumea asta nu are nevoie de sfinţi ! Eu sînt un om de acţiune. Am auzit că mi se spune „diavolul“. Ei bine, lumea are nevoie de diavoli !

Sultanul se îndepărtă, urmat de generalii săi. Vorbele lui se pierdură treptat, acoperite de ropotul cailor.

Omar zîmbi. Cuvintele padişahului zugrăveau parcă propria lui viaţă. „Lumea are nevoie de diavoli !“ Fraza aceasta îi dansa prin minte. Şi el, Omar, era un diavol. Un diavol şi jumătate...

*

Păhăruţele de *rakí*, sorbite cu voluptuoasă încetineală, zugrăveau în trandafiriu gîndurile lui Manolakis. Se uita euforic la muşteriii cu mutre posomorîte de la mesele din jur, la focul anemic de sub ceaunul cu ciorbă de fasole, la ţambalul mut, uitat într-un colţ al sălii de mîncare. Încăperea aceasta, altădată zumzăitoare de glasuri vesele, de rîsete, de cîntece, de glume, era acum rece, ostilă. Odinioară, deasupra focului mare din vatră se perpeleau în frigare pui de găină, prepeliţe, potîrnichi şi porumbei, împrăştiind arome ispititoare. Printre mese se strecurau slujnice tinere, purtînd pe tăvi căni cu vin şi ciozvîrte de vînat. Zîmbeau şăgalnic şi îşi legănau provocator şoldurile, trezind poftele păcătoase ale clienţilor, stîrnindu-i să le pocnească strengar cu palma peste crupă.

De cînd începuse războiul, toate se schimbaseră în rău. Hanul lui Iakumi Christofakis se transformase într-un fel de cavou, în care se vorbea numai în şoaptă, ca în prezenţa unui mort. Vinurile se scumpiseră, iar puţinele mîncăruri nu mai aveau nici un gust, căci erau pregătite din sărăcie. Mai toţi muşteriii tineri se topiseră. Unii se luptau pe ziduri, alţii se făcuseră pur şi simplu nevăzuţi, fiindcă oamenii stăpînirii căpătaseră prostul obicei de a patrula prin locurile mai umblate — pieţe, bazaruri, cîrciumi, băi publice — de unde ridicau cu arcanul pe bărbaţii apţi să poarte armele.

Şoldurile săltăreţe ale puţinelor slujnice din local nu izbuteau să descreţească frunţile vîrstnicilor, veniţi la cîrciuma lui Iakumi numai spre a-şi împărtăşi veştile şi a se încuraja reciproc.

Lui Manolakis, nărăvaşul fiu al ţăranului sărac Kosmas, nu-i păsa nici de zbirii prefectului şi nici de patrulele militare. Avea pumni atît de zdraveni şi se pricepea atît de bine să mînuiască măciuca şi cuţitul, încît de unul singur era în stare să doboare — fără mare oboseală — patru adversari deodată.

Nu demult, Murtzuflos, pielarul, se minunase de tăria muşchilor lui Manolakis, spunîndu-i că Bizanţul nu avea ostaş

care să i se asemene. „Dacă te-ai duce la luptă, i-ai prăpădi pe turci !“ Vorbele acestea gîdilaseră vanitatea lui Manolakis, dar nu-l determinaseră să se înroleze în armată. Avea el treburi mai bune în perspectivă. În primul rînd, să devină proprietarul cîrciumii lui Iakumi. Primii pași îi și făcuse. Nu însămînțase el pîntecele zglobiei crîșmărițe, făcîndu-l pe bătrînul soț să creadă că este tată ? Zilele lui Iakumi erau numărate, căci Aretusa avea grijă să-l stoarcă de vlagă ca pe o lămîie. „După moartea lui Iakumi, îi făgăduise crîșmărița, te voi lua de soț și-ți voi da pe mînă întreaga avere.“ Manolakis trebuia deci să stea pe lîngă Aretusa, spre a fi prezent în clipa cînd bătrînul își va da sufletul, astfel ca nu cumva rudele lui să pună mîna pe moștenire.

Manolakis avea toate motivele să fie mulțumit. În vreme ce atîția romei tineri mureau pe ziduri, el își rotunjea avutul, ușurînd de bani și de giuvaeruri pe burghezii bogați.

Sorbi încă o înghițitură de *rakė* și își aruncă privirile spre ușă. De ce întîrziau oare tovarășii lui ? Pitsokolas și Fanurios se leneviseră, iar lui Kolivas i se scurgeau ochii după femei. Manolakis întoarse capul spre Aretusa, care ședea la tejghea pe un scaun înalt. Iakumi o menaja, spre a nu-i tulbura tihna fătului din pîntece. Cînd Aretusa simți ochii tînărului ațintiți asupra ei, îl privi cu coada ochiului, zîmbindu-i tainic.

Chiar atunci Pitsokolas, Fanurios și Kolivas intrară în sală și se îndreptară spre masa lui Manolakis. La un semn al acestuia, o slujnică aduse încă o cană cu *rakė* și trei pahărele. Tinerii se cinstiră.

— Ei, cum stau treburile ? îl întrebă în șoaptă Manolakis pe Kolivas.

— Drumul e liber ! Diamandis e singur acasă cu nevastă-sa și cu slujnica. Nepoții lui sînt pe ziduri, iar slujnica stă într-o chițimie sub acoperiș. De acolo nu poate auzi nimic.

— De unde știi ?

Kolivas rosti cu falsă modestie :

— Eh, am făcut și eu cercetări locale.

— Idiotule ! îl repezi Manolakis. Te-ai culcat cu slujnica ! Acum are să aibă cine să te identifice !

— Nu sînt atît de prost, șefule ! bolborosi jignit Kolivas. Mi-am luat un nume de împrumut. După ce-l ușurăm de aur pe Diamandis, dracu mai îmi dă de urmă !

Manolakis șuieră printre dinți :

— Tot ținîndu-te după muieri, are să ți se înfunde ! Nenorocirea este că ai să ne tîrăști și pe noi după tine !

Fanurios își goli păhărelul cu *raké*.

— A sosit vremea să o luăm din loc !

— Da, să mergem ! zise Manolakis.

Plăti băutura și se ridicară de la masă. Păşind alene, legănîndu-şi şoldurile şi umerii ca luptătorii de circ, Manolakis trecu pe lîngă tejghea, ridică degetul arătător la borul pălăriei, salutînd-o pe Aretusa, care răspunse cu o seacă înclinare a capului. Indiferența ei prefăcută își avea rostul. Soțul încornorat se afla în apropiere.

Manolakis și oamenii lui ieșiră în stradă. Era întuneric și se lăsase un frig pătrunzător, neobișnuit în aprilie. Canonada artileriei turcești își rostogolea tunetele. Spre vest, cerul era roșu de parcă abia ar fi spus soarele. Manolakis își ridică gulerul mantalei.

— Să ne grăbim !

Îl mîncau degetele. Abia aştepta să meşterească lacătele de la sipetele lui Diamandis...

*

Arhondula adună farfuriile murdare de pe masă și le vîrî în dulapul din sufragerie. Era înaltă, osoasă, îmbătrînită.

— De ce nu lași pe Aglaia să strîngă masa ? întrebă Diamandis, desprinzîndu-și șervetul de la gît și punîndu-l pe masă.

Avea o mînă grasă, pufoasă, ca de prunc.

— Știi bine că nu-mi place să văd slugile umblînd prin odăile noastre după ce se înnoptează.

— Ce-o să zici cînd or umbla turcii, și încă fără să ne ceară voie ! pufni Diamandis, ridicîndu-și anevoie de pe scaun corpul deformat de grăsime.

— Nu cobi ! îl repezi Arhondula.

— Cum ne-o fi scris ! suspină din greu bărbatul. Mă duc să verific încuietorile !

Porni spre ușă, legănîndu-se ca o rață pe picioarele-i crăcănate. De cînd începuse asediul, își sporise măsurile de precauție, fiindcă paza avutului cetățenilor rămăsese pe planul al doilea. Mai toți gardienii tineri fuseseră trimiși pe ziduri.

Diamandis coborî greoi scara de lemn cu trepte tocite, care scîrțîiau la fiecare pas. Deși ar fi trebuit înlocuite, sau cel puțin drese, Arhondula se împotrivise oricăror renovări.

— Dacă vin noaptea furii, le auzim scîrțiind !

Lui Diamandis îi era frică să nu alunece pe treptele cu muchii mîncate. „Într-o zi am să-mi frîng gîtul ! reflectă cu parapon. Calicia Arhondulei are să mă omoare !"

Ajuns la parter, verifică zăvoarele de la uși și de la obloane. Lumînarea pe care o ținea în mînă împrăștia peste mobilele vechi, găurite de carii, peste covoarele roase, peste pereții lipsiți de podoabe o lumină zgîrcită, tremurătoare. „Trăim ca niște sărăntoci, deși ne-am putea îngădui o casă frumoasă ! bolborosi înciudat. Ne lipsim de toate bucuriille, ca să adunăm bani la ciorap ! Iar dacă au să vină turcii, au să ne șteargă pe bot de toată agoniseala ! Nenorocită viață !" La aceste amărîte convorbiri cu sine însuși se reduceau protestele lui Diamandis. În prezența Arhondulei nu îndrăznea să cîrtească.

După ce luă la rînd și încăperile de la etaj, controlînd conștiincios ferestrele, auzi glasul aspru, gutural, al Arhondulei, chemîndu-l în dormitor :

— Hai mai repede ! Consumi bunătate de lumînare ! Să ne culcăm pînă nu se termină !

Arhondula pregătise deja patul și își făcuse „toaleta" de noapte, dacă toaletă putea fi numită îngrămădirea de articole vestimentare care o făceau să arate ca o mumie : cămașa de bumbac ieftin, halat matlasat, strîmt și de o croială jalnică, bonetă de lînă, șal la gît și mănuși trase pînă la coate. Astfel echipată, se ferea de frig, fiindcă în camera de culcare nu se făcea niciodată foc, spre a se economisi lemnele. „Noroc că mi-a lăsat Dumnezeu cojocelul ăsta de grăsime sub piele ! se căina în sinea lui Diamandis. Altfel aș fi murit înghețat." Se schimbă pentru noapte : cămașă aspră de bumbac, halat de lînă cu mîneci găurite în coate, fular de lînă și o căciuliță de iepure chelită. Spre deosebire de Arhondula, nu purta mănuși.

— Hai, nu te mai învîrti prin casă și urcă-te în pat ! îl bodogăni nevastă-sa. Și stinge odată lumînarea ! Vrei să ajungem pe paie ? Ah, cheltuitor mai ești ! Dacă n-aș fi eu, praful s-ar alege de toată averea !

Diamandis se strecură sub plapuma subțire, umplută cu lînă tocită, și suflă în flăcăruia lumînării, stingînd-o. Rămaseră în întuneric.

— Ei, vezi ? Așa ! Întunericul nu costă bani ! rosti sentențios Arhondula. Noapte bună !

Se răsuci cu spatele spre bărbatul ei și, după cîteva momente, începu să sforăie...

Jos, în stradă, Manolakis și tovarășii lui se opriră în fața casei. Se uitară precauți în jur. Un incendiu nu prea îndepărtat învăpăiase bolta cerului, luminînd vag clădirile și ulița.

— Nimeni ! murmură Manolakis. Dă-i drumul, Kolivas !

Kolivas scoase de sub manta o frînghie lungă, avînd la un capăt un fel de ancoră de mici dimensiuni, prevăzută cu trei gheare. Se plasă sub balconul casei lui Diamandis și aruncă în sus ancora. Gheara de metal se prinse de la prima încercare de balustrada de lemn a balconului.

— Numai să ne țină ! șopti cu grijă Fanurios.

Kolivas îl privi de sus.

— Cînd Kolivas face o treabă, nu lasă nimic la voia întîmplării ! Balustrada are să țină !

Se cățără ca o maimuță pe frînghia agățată de balcon. Tovarășii lui îl urmară. Cînd ajunseră sus, Manolakis scoase din buzunar cîteva unelte de metal și atacă fără zgomot obloanele de la ferestre. În curînd manipulările lui își aflară răsplata. Cu un ușor clănțănit, zăvorul oblonului ieși din lăcașul său.

Își acoperiră fața cu cîte o basma, spre a nu fi recunoscuți în cazul că ar fi surprinși de cineva în timpul spargerii. Deschiseră cu atenție obloanele și fereastra, apoi se strecurară în casă, încălecînd glaful în cea mai adîncă tăcere...

Diamandis se trezi din somn sub impulsul unei spaime inexplicabile. Nu auzea nimic, dar simțea instinctiv că ceva este în neregulă. Negustătorul nu era curajos, dar teama că banii lui erau primejduiți îi insuflă o îndrăzneală de care nu s-ar fi crezut capabil. Coborî din pat, silindu-se să nu-l facă să scîrțîie, își puse papucii și se apropie tiptil de ușă. Trase cu urechea. Nimic.

— Ce faci acolo, omule ? auzi glasul somnoros al Arhondulei. Dacă te taie la burtă, nu sta prea mult la privată, căci consumi lumînarea !

— Ssst ! Gura ! porunci în șoaptă Diamandis. Mi se pare că e cineva în casă !

Arhondula se trezi brusc din amorțire și se ridică în capul oaselor.

— Dacă sînt hoții, scoate capul pe fereastră și strigă după ajutor ! îl sfătui ea, scuturată de emoție.

— Și dacă nu sînt ?

— Sînt sau nu sînt ? îl repezi Arhondula, brusc iritată. Ai mîncat prea mult și ai visat urît. Vino și te culcă !

— Nu !... Taci ! repetă Diamandis.

— Atunci du-te şi vezi, ca să te liniştești ! Poţi să iei şi lumînarea !

Cu inima ticăind, Diamandis deschise uşa şi ieşi pe culoar. Îşi ascuţi din nou auzul, fără a surprinde vreun zgomot suspect. „Cred că Arhondula are dreptate, gîndi, ceva mai calm. Ce dracu mi s-a năzărit ?"

Spre a-şi domoli temerile, îşi zise că cel mai înţelept lucru ar fi să coboare scara pînă la camera ferecată în care-şi ţinea sipetul cu banii. Se înapoie în dormitor, luă lumînarea, o aprinse şi, la lumina ei, se îndreptă spre scară. Coborî treptele încurajîndu-se : „Te-ai speriat de nimic, Diamandis ! Are dreptate Arhondula ! Te-ai culcat cu stomacul încărcat !"

Ajuns în capul de jos al scării, i se tăie răsuflarea. Un braţ ţişnit parcă din neant îl înşfăcă de grumaz, îndeajuns spre a-i înăbuşi orice încercare de a striga după ajutor. Alt braţ se ivi în faţa ochilor săi, făcînd să sclipească un cuţit, al cărui vîrf îi zgîrie apoi pielea în dreptul carotidei.

— Dacă scapi un geamăt sau faci vreo mişcare, eşti un om mort ! îi şopti un glas aproape de ureche.

Trei chipuri acoperite pînă sub ochi cu basmale pestriţe îl înconjurară.

— Pentru că tot ai venit, du-ne la bani !

Diamandis simţi că i se înmoaie picioarele şi că i se înceţoşează mintea. Cuţitul îi zgîrie şi mai adînc pielea gîtului, trezindu-l din începutul de leşin. Îngrozit, călăuzi pe tîlhari spre camera ferecată. N-aveau decît să-i ia toţi banii, numai viaţa să i-o lase.

— N-am cheia la mine, scînci. Să mă duc sus să o iau.

— Nu-i nevoie, răspunse un glas din dosul basmalei. Avem cu ce deschide.

Diamandis trăi în clipele următoare cel mai cumplit coşmar. Văzu cu jale cum hoţii deschid ca pe nişte jucării lacătele, apoi cum îi golesc sipetul, trecînd banii în nişte săculeţi ai lor. Unul dintre tîlhari îşi plecă privirile asupra mîinii cu care Diamandis ţinea lumînarea aprinsă.

— Ce inel frumos ai ! Fă-l încoace !

— Sigiliul meu, şopti stins neguţătorul.

— Hai mai repede ! porunci banditul.

Diamandis se sili fără succes să-şi scoată inelul înţepenit pe degetu-i gros ca un cîrnat. „De ce dracu nu strigă Arhondula după ajutor ? se întrebă deznădăjduit. Nu se întreabă cum de întîrzii atît ?"

Șeful bandei îl repezi furios :

— Dacă nu-l scoți mai repede, îți tai degetul !

Cu un efort disperat, Diamandis izbuti să-și smulgă inelul. Tremurînd, îl întinse hoțului, care deschise mîna. În clipa aceea năframa se desprinse, descoperindu-i chipul. Neguțătorul deslușì un obraz tînăr, niște trăsături energice, o gură voluntară, aspră. Fața nu era dezagreabilă, dar lui Diamandis îi păru diavolească.

Înciudat, Manolakis își acoperi din nou chipul.

— Ar trebui să te ucid ! scrîșni.

— Fără ochelari nu văd nimic ! se văită Diamandis.

Manolakis vîrî inelul în buzunar.

— Legați-l ! porunci tovarășilor săi. Puneți-i căluș !

Neguțătorul îndură și această ultimă încercare. Abia după ce auzi ușa de la intrare deschizîndu-se pe dinăuntru și închizîndu-se apoi în urma tîlharilor, suspină din greu. Durerea lui lăuntrică îi storcea lacrimi. „Sigur că Arhondula a adormit ! Ce-o să zică nenorocita cînd o să mă găsească aici legat fedeleș !"

Lacrimile grele, fierbinți, i se prelingeau pe obraji. „Dacă vin turcii, n-au să aibă ce să-mi mai ia !" își zise deodată. Gîndul acesta îl făcu să încerce un ciudat simțămînt de ușurare. „Da, da ! N-au să aibă ce să-mi mai ia !"

*

În mijlocul frămîntărilor care zguduiau din temelii Constantinopolele, Acakios, blîndul călugăr, ducea o existență idilică. De cînd devenise pensionarul casei de toleranță dirijate cu mînă de fier de Theodora, se îngrășase, căpătase culoare în obraji, liniile feței atît de scobite odinioară se rotunjiseră.

Deși trăia printre prostituate, nu căzuse în păcatul preacurviei. Devenise duhovnicul lor, le asculta cu atenție și umilință creștinească spovedaniile, le poruncea să facă nenumărate mătănii, spre a-și spăla păcatele, iar după ce rămînea singur, înălța smerite rugi celui Atotputernic, implorîndu-l să se arate îndurător cu bietele urmașe ale Mariei Magdalena. Apoi, împăcat cu sine și cu Dumnezeu, se așeza la masa veșnic întinsă și se înfrupta din bunătățile pe care Theodora i le punea cu generozitate la dispoziție. Chiar și acum, cînd lipsa hranei se făcea

tot mai simțită în oraș, patroana avea ascunse provizii multe și bune pentru zile negre.

Mulțumite că își găsiseră un mijlocitor între ele și Dumnezeu, pensionarele casei de toleranță îl răsfățau pe Acakios, oferindu-i daruri — șervețele de dantelă, panglicuțe, iconițe — îl îngrijeau cu rîvnă, pieptănîndu-l, tunzîndu-i barba, spălîndu-i rufele. Niciodată nu se trezise în mintea vreuneia din ele gîndul de a-l seduce.

Casa de toleranță era aproape de ziduri. Bubuiturile tunurilor îl stingheriseră la început pe Acakios, tulburîndu-i meditațiile, dar cu timpul se deprinsese atît de mult cu ele, încît nu le mai auzea. În microcosmul bordelului, ca și odinioară în microcosmul monastirii de pe muntele Athos, modestul monah trăia rupt de lumea din afară. În mijlocul pensionarelor Theodorei se simțea ca un duhovnic într-o monastire de maici. Prezența mușteriilor de toate vîrstele îl incomoda tot atît de puțin ca și pelerinajul unor laici dornici să-și sublimeze spiritul, îngenunchind alături de călugări în ambianța plină de cucernicie a bisericii monastirii.

Îndeobște, clienții Theodorei îl respectau, deși prezența unui monah în această lume galantă era cu totul insolită. Cîțiva îl mai luau peste picior, dar Theodora nu se sfia să-i cheme la ordine și chiar să le interzică accesul în stabilimentul ei dacă stăruiau a se arăta lipsiți de considerație față de Acakios.

În afară de călugăr și de un portar zdravăn cît un taur, care avea sarcina expulzării din local a scandalagiilor, un singur bărbat mai căpătase permisiunea să pătrundă la orice oră din zi și din noapte în stabilimentul Theodorei : Manolakis, care cîștigase simpatia, mai mult decît atît, dragostea patroanei. Într-una din camerele dosnice ale clădirii își găsea el ascunzătoare ori de cîte ori rețeaua gardienilor se strîngea în jurul său. Stătea la fund pînă ce se potolea furtuna și autoritățile îl dădeau uitării. Apoi ieșea iarăși din vizuină, reluîndu-și activitatea, pînă ce un nou iureș îl silea să se ascundă în camera tainică din stabilimentul Theodorei.

Între Acakios și Manolakis se statorniciseră legături de reciprocă toleranță. Monahul resimțea refuzul tînărului de a i se spovedi, dar îl accepta ca pe un rău necesar, de vreme ce Theodora îl rugase să-l trateze cu îngăduință.

— Manolakis este foarte apropiat de sufletul meu, cuvioase. Văd în el nu numai pe omul care-mi împarte din cînd în cînd patul, ci și pe copilul meu.

Monahul nu înțelegea aceste relații spiritual incestuoase, dar le tolera, rugîndu-se lui Dumnezeu să ierte păcatele Theodorei și să-l aducă pe Manolakis pe drumul cel bun.

De cînd începuse războiul, stabilimentul Theodorei cunoștea o afluență neobișnuită. S-ar fi zis că bărbații căutau instinctiv să-și reverse prea plinul sexualității lor exacerbate de prezența morții care-i pîndea pe ziduri. Cînd li se acordau cîteva momente de libertate, dădeau buzna la Theodora, unde se goleau nu numai de sămînță, dar și de bani. Bordelul prospera ca niciodată. Theodora și pensionarele ei atribuiau acest belșug lui Acakios, care, credeau ele, le purta noroc.

Într-o seară, care avea să rămînă de pomină în viața monahului, Manolakis se înfățișă Theodorei, ducînd sub braț un săculeț greu, umflat ca o lună plină. Tînărul se uită peste umăr la călugărul care stătea la masă și se înfrupta dintr-o farfurie cu stafide. Scena se petrecea în apartamentul Theodorei, căreia Manolakis îi făcu semn că voia să-i vorbească fără martori.

— Cuvioase, nu vrei să cobori în pivniță după o sticlă de vin bun ? îl îmbie patroana. Pe polița din fund sînt cîteva sticle cu vin de Samos și de Cephalonia. Alege pe îndelete ! Nu te zorește nimeni ! Hai, du-te !

Pentru Acakios, o vizită în pivnița cu băuturi era întotdeauna binevenită.

— Iacă, mă duc, zise ridicîndu-se de la masă și ieșind din cameră.

Cînd se văzu în beci, aspiră cu nesaț aerul rece, înmiresmat cu arome. Torța aprinsă pe care o înfipse într-un suport metalic arunca o lumină aurie peste sticlele acoperite de praf și de pînze fine, cenușii, de păienjeni. Vinurile acestea erau rezervate clienților simandicoși. Fiindcă Theodora îi recomandase să nu se grăbească, monahul își spuse că numai destupînd o butelie sau două va putea aprecia licoarea cea mai savuroasă. Alese o sticlă pîntecoasă, tare colbuită, o cîntări în palmă, o privi în lumină, apoi, mulțumit de rezultatul inspecției, o destupă. Îi mirosi aroma, închise transportat ochii și duse sticla la gură. Vinul dulce, parfumat, îl făcu să plescăie cu delectare din limbă.

Deschise fericit ochii și deodată îi căscă, rotunjindu-i uluit. În fața lui, pe poteca dintre polițele cu sticle, țărîna începu să se miște, ca și cînd o cîrtiță ar fi umblat pe dedesubt. Apoi pămîntul se lăsă brusc în jos, deschizînd un orificiu de trei palme. Acakios se întrebă dacă nu băuse prea mult și văzul începea să-i joace feste. Gaura din pămînt se lărgi cam de șase palme.

Sub ochii lui plini de uimire şi de spaimă, apăru un cap tuciuriu, cu occiputul înfăşurat de un turban galben. Chipul diavolesc avea ochi scăpărători ca tăciunii, urechi ascuţite şi o bărbuţă ascuţită de ţap. Între dinţii albi ţinea lama unui pumnal.

— Belzebut ! Lucifer ! Asmodeu ! Astarot ! Mammon ! bîigui înfiorat Acakios.

Privirile diavolului ieşit din străfundurile iadului şi privirile monahului slujitor al sfintei credinţe creştine se încrucişară cîteva clipe, reflectînd aceeaşi stupoare. Acakios îşi zise că Dumnezeu hotărîse a-l încerca, punîndu-l faţă în faţă cu Satana. Se şi văzu asemenea sfîntului Arhanghel Mihai în luptă cu Balaurul. Fiindcă nu avea la îndemînă o lance, făcu din sticlă armă şi, cu o forţă înzecită de credinţa-i creştinească, îl trăsni pe Demon în ţeastă. Îngerul tenebrelor, lovit la mir, scăpă un strigăt foarte omenesc şi se scufundă în adîncurile pămîntului. În locul lui răsări însă alt cap, mai fioros, de asemenea oblojit cu un turban. Făcînd din sticle proiectile, Acakios începu să le arunce în emisarul Infernului. Şi acesta căzu fulgerat, dar alţii îi luară locul, ţîşnind din pămînt ca nişte flăcări vii.

Monahul înţelese că armiile Iadului aveau să-l copleşească. Ridicînd poalele anteriului, făcu stînga împrejur şi o luă la fugă spre scară, urlînd din răsputeri :

— Oştile Necuratului s-au abătut asupra noastră, păcătoşii ! Săriţi, fraţilor ! Săriţi !

Din cîteva salturi urcă scara şi ieşi din pivniţă, trîntind uşa de fier în urma lui şi închizînd-o cu toate zăvoarele. Tărăboiul stîrnit de Acakios atrase pe mai toţi clienţii locantei. Apăru şi Manolakis, pe care Theodora îl trimisese să vadă ce se întîmplă. Cîţiva oameni, înspăimîntaţi de vorbele incoerente ale monahului, începură să-şi facă semnul crucii şi să-şi scuipe în sîn.

Printre muşterii se afla şi un ofiţer din garda imperială, care dădu alt înţeles cuvintelor lui.

— Toată lumea să pună mîna pe arme ! Fac rămăşag că diavolii văzuţi de cuvioşia-sa sînt nişte blestemaţi de turci care au săpat o galerie subterană spre a se strecura în inima oraşului. Un om să alerge la ziduri şi să dea alarma ! Poate vom avea nevoie de ajutoare !

Ofiţerul se uită la Manolakis şi la ceilalţi bărbaţi care purtau arme.

— Pînă la sosirea întăririlor, să-i atacăm pe turci ! Să nu le dăm timp să iasă din galerie în număr mare ! Orice întîrziere poate să ne coste scump !

Zîmbi lui Acakios.

— Ai făcut treabă bună, cuvioase ! Acum vine rîndul nostru. Sînteţi gata ? se adresă oamenilor buluciţi pe culoare.

— Gata ! i se răspunse.

Ofiţerul îşi scoase sabia din teacă. Cu gesturi hotărîte desfăcu zăvoarele şi deschise uşa de fier. În pivniţă se şi adunaseră cîţiva turci. Alţii ieşeau din gura deschisă a galeriei.

— După mine ! strigă ofiţerul, năpustindu-se asupra osmanlîilor.

Cinci inşi îl urmară, plini de însufleţire. Şi Manolakis fu ispitit să-şi încerce puterile cu turcii, apoi îşi zise că n-avea nici un rost să facă pe viteazul. Trase cu urechea la tumultul din beci, apoi se întoarse spre Acakios.

— Lasă-i să se bată, cuvioase ! Îşi fac meseria de soldaţi ! Noi să ne vedem de socotelile noastre !

Călugărul îl privi încruntat. Nu înţelegea raţionamentul lui Manolakis. Căută din ochi o armă şi văzu un topor rezemat de o buturugă folosită la spartul lemnelor. Înşfăcă toporul şi alergă spre uşa pivniţei zbierînd :

— Viu şi eu, căpitane ! Să-i prăpădim pe păgîni ! Nu-i omorî pe toţi ! Lasă-mi şi mie cîţiva !

•

În cea de-a zecea zi a asediului, romeii care făceau de gardă pe zidurile dinspre Marea de Marmara văzură venind dinspre miazăzi patru corăbii mari. Pe cel mai înalt catarg al primei nave flutura pavilionul imperial bizantin. Celelalte trei arborau, pe lîngă pavilionul genovez, şi stindardul papal.

Scăldate în soarele proaspăt al dimineţii, corăbiile înalte, cu pînzele umflate de vîntul prielnic, ofereau un spectacol nu numai măreţ, dar şi generator de exuberante speranţe pentru încercaţii locuitori ai capitalei bizantine. Acum, cînd constantinopolitanii se socoteau părăsiţi de creştinătatea vitregă, apariţia navelor căpăta semnificaţia unui ajutor providenţial.

Vestea se răspîndi cu iuţeală în oraş. Populaţia ieşi pe străzi, aclamînd pe Suveranul Pontif, atît de hulit pînă atunci. Pînă şi ortodocşii fanatici îşi ziseră că ajutorul Papei sosea la timp. Pe ziduri, ostaşii se îmbrăţişau, plini de entuziasm. Întăririle trimise din Occident aveau să-i silească pe turci a ridica

asediul. Clipele cele mai grele trecuseră. Clopotele tuturor bisericilor prinseră să sune de sărbătoare.

De pe cel mai înalt turn al Blachernelor, împăratul Constantinos, înconjurat de cîţiva sfetnici, privea cu ochi înceţoşaţi de emoţie solemna defilare a corăbiilor care se îndreptau spre Cornul de Aur.

— Dumnezeu s-a milostivit de sufletele noastre ! grăi, încercînd a-şi stăpîni cutremurarea din glas.

— Pariez că navele acestea sînt numai avangarda flotei pe care o aşteptăm, zise Demetrios Cantacuzino, suspinînd cu uşurare.

Galerele turceşti care patrulau de-a lungul zidurilor dinspre mare ale Constantinopolelui se concentrau spre a împiedica prin luptă intrarea în port a corăbiilor creştine.

— Să sperăm că navele vor izbuti să spargă blocada inamică, vorbi împăratul cu teamă.

*

Sultanul Mehmed avusese o noapte proastă. Spre a-şi potoli zbuciumul lăuntric, îşi petrecuse ceasurile de veghe în compania adolescentului Radu cel Frumos, fiul lui Vlad Dracul, precum şi a altor paji senzuali ca nişte fete din saraiul imperial.

Îşi pregătise ani de-a rîndul trupele pentru acest asediu, închipuindu-şi că va obţine o victorie uşoară şi rapidă, pe măsura forţelor militare incomensurabile aruncate în luptă. O mînă de romei, la care se adăugau cîţiva creştini străini de Constantinopole, reuşeau însă a ţine în şah formidabila armată otomană, înzestrată cu cea mai modernă artilerie. Fortăreţe socotite pînă atunci inexpugnabile fuseseră cucerite graţie bombardamentelor. Cine ar fi crezut însă că romeii bicisnici, care nu mai cunoscuseră de un secol încoace beţia divină a victoriilor, vor fi capabili să-l înfrunte, să-l facă de rîs în faţa întregii omeniri ? Ce vor spune propriii lui supuşi pe care-i mînase la război, făgăduindu-le o izbîndă uşoară şi sigură ?

În noaptea aceea de încrîncenată frămîntare supusese cu furie dementă trupurile fragile ale adolescenţilor, căutînd în îmbrăţişările lor un derivativ care să-i mai oblojească rănile amorului propriu, ale orgoliului său nemăsurat. Aţipise abia

în zori. Dormise cîteva ore, apoi aghiotantul de serviciu îl trezise spre a-i anunța uluitoarea apariție la orizont a unor nave de război creștine. În clipa aceea Mehmed avusese senzația că imensa cupolă a cerului se spintecă și se prăvale asupra-i, îngropîndu-i toate speranțele, toate năzuințele.

Dacă lumea creștină occidentală alesese acest moment spre a-l ataca, îl pîndea primejdia unei înfrîngeri rușinoase. Nu putea uita îngrozitoarea experiență a lui Baiazid. Visurile de cucerire care constituiau însăși rațiunea existenței sale aveau să fie zădărnicite, mitul invincibilității lui avea să piară.

În vreme ce generalii îl așteptau tulburați în fața cortului imperial, Mehmed, ajutat de paji, se îmbrăca grăbit. Își lovea icoglanii fiindcă nu erau destul de iuți, îi lovea înciudat, descărcîndu-și asupra lor nervii surescitați. Nu mai avu răbdare să-și pună platoșa. Ieși din cort, lovindu-și cu cravașa cizmele de piele roșie.

După ce-și plimbă privirile asupra generalilor înfricoșați de expresia amenințătoare a chipului său, se proțăpi în fața lui Zaganos și a lui Yakub-Pașa, șeful serviciului secret.

— Zaganos, Yakub, m-ați asigurat că Occidentul nu se va osteni să vină în ajutorul bizantinilor ! Cum vă explicați apariția celor patru nave creștine ?

Se întoarse furios spre marele vizir, care stătea deoparte și își savura triumful.

— Ai cobit, Khalil ! Previziunile tale se împlinesc ! Vin ghiaurii din Apus ! Ei, nu te bucuri ?

Bătrînul demnitar înclină din cap cu gravitate.

— Nu mă bucur cînd țara mea se află în pragul unor mari și nemeritate încercări.

Folosise un eufemism spre a nu rosti cuvîntul „dezastru".

Mehmed nu-i răspunse. Încălecă pe armăsarul său.

— La Cele Două Coloane ! porunci. Să mă urmeze regimentele trei și patru de gardă și un regiment de ieniceri !

Porni în galop întins, în vreme ce generalii și ofițerii din suita imperială se avîntau pe cai. Cavalcada, alcătuită din înalte căpetenii militare și din trupe călări, porni frenetic, despicînd spațiile, coborînd în galop pantele repezi ale văilor, urcînd pieptiș povîrnișurile colinelor, sub privirile întrebătoare ale soldaților otomani instalați pe poziții. Mai toți văzuseră navele creștine. Războiul părea să ia o întorsătură nedorită. Și ofițerii, și ostașii de rînd, dar cu experiență în rosturile războiului, se temeau să nu fie prinși între două focuri.

Sultanul sosi ca un vîrtej la baza navală de la Cele Două Coloane cînd Suleiman Balthoglu se pregătea tocmai să se îmbarce pe galera-amiral spre a ieşi în întîmpinarea corăbiilor creştine. La apariţia padişahului, comandantul flotei otomane îngenunche în colbul de pe jos.

— Prea Mărite Stăpîne, jur să nimicesc navele ghiaurilor spurcaţi !

— Înainte de a pleca, să îmbarci pe navele tale ostaşii din cele trei regimente pe care le-am adus cu mine ! porunci padişahul. Să-ţi întărească echipajele ! Iar marinarilor tăi să le distribui zale, căşti de fier, săgeţi în număr nelimitat, lăncii, securi şi unelte de abordaj ! Să nu-mi spui mai tîrziu, Balthoglu, că n-ai fost în stare să nimiceşti corăbiile creştinilor fiindcă n-ai fost suficient pregătit ! E de ajuns ruşinea pe care mi-ai făcut-o în bătălia din preajma marelui lanţ !

Amiralul se izbi cu pumnii în piept.

— Jur pe sabia Profetului că ghiaurii nu vor străpunge cordonul nostru naval ! Jur să le scufund corăbiile ! Te asigur, Doamne, că voi binemerita încrederea Ta !

Îmbarcarea trupelor aduse de Mehmed se făcu la iuţeală. Apoi Balthoglu păşi cu fruntea sus pasarela care lega cheiul de nava-amiral. În sunetul trompetelor şi în ropotul tobelor, marea flotă otomană se puse în mişcare...

Căpitanul Phlactanellas, comandantul navei imperiale bizantine „Vulturul bicefal", privea din înaltul dunetei cupolele aurite ale bisericii Sfînta Sophia, profilate dincolo de zidurile maritime ale Constantinopolelui. Cu mîna făcută streaşină, spre a-şi feri ochii de razele soarelui, scruta învelişul mării, străbătut în depărtare de nave de război otomane.

— Blocadă navală în toată regula ! vorbi calm secundului său, Manuil Mavron. Eh, pînă la urmă o spargem noi ! Ne rămîne altceva de făcut ?

Secundul încercă să numere vasele inamice, dar sclipirile orbitoare ale valurilor îl împiedicară. Întrebă prin portavoce pe marinarul de veghe de pe marele catarg :

— Cîte sînt ?

— Între treizeci şi patruzeci ! răspunse marinarul. Nu pot să le deslușesc bine !

Căpitanul clătină din cap zîmbind.

— M-am temut că sînt mai multe. Semnalează navelor genoveze constatările noastre, Mavron !

Calmul cu care Phlactanellas întrezărea o luptă navală cu forțe inamice mult superioare nu-l miră pe secund. Se afla de zece ani sub comanda acestuia şi avusese în nenumărate rînduri prilejul de a-i verifica experiența militară, dîrzenia şi sîngele rece. Phlactanellas avea reputația unui marinar de şcoală veche, a unui îndrăgostit de tradițiile luminoase ale străvechii glorii militare bizantine. Mulți dintre camarazii lui spuneau că este un visător, că se hrănește cu iluzii, că încearcă să reînvie trecutul definitiv mort. Poate că era adevărat. Poate că ei nu reușeau să-l înțeleagă, fiindcă erau incapabili să se desprindă din tiparele mediocrității epigonilor. Indiferent la comentariile lor, Phlactanellas păşea senin pe drumul său, încrezător în nemurirea Bizanțului.

Mavron semnală observațiile sale celor trei nave genoveze care urmau în linie de şir „Vulturul bicefal".

— Oamenii să treacă la posturile de luptă ! ordonă Phlactanellas. Să mi se aducă şi mie armura !

De pe puntea de comandă a navei genoveze „Santa Maria", căpitanul Maurizio Cattaneo descifră mesajul transmis prin semnalizare cu brațele de un marinar de pe „Vulturul bicefal". Cercetă cu privirile navele turceşti, care ridicau o barieră plutitoare în calea navelor creştine.

— Acum mă dumiresc, Novarisio, de ce otomanii nu ne-au stînjenit cînd am trecut prin Dardanele ! vorbi primului său locotenent. Flota lor era concentrată aici.

Novarisio cîntări din ochi puterea flotei inamice, numărînd pînzele albe şi roşii ce pluteau asemenea unor aripi deschise asupra învelişului mării.

— Au să ne dea ceva de furcă !

— Pînă acum prea a fost monoton drumul ! zîmbi căpitanul Cattaneo. O să avem în sfîrşit puţină distracţie. Dă alarma, Novarisio !

Patrizio Camero şi Antonio Zappatore, marinari pe corabia „Arlechino", stăteau rezemaţi de parapetul pupei şi contemplau plini de uimire şi încîntare magnifica privelişte a Constantinopolelui etajat în amfiteatru pe povîrnişurile domoale ale celor şapte coline. Soarele îl scălda într-o lumină aurie, cu tonuri calde, pastelate. Şi Camero şi Zappatore erau tineri. Auziseră multe lucruri minunate despre acest Constantinopole pe care-l vedeau acum pentru prima oară.

— E mai frumos decît mi-am închipuit ! exclamă Camero.

Zappatore se scărpină în păru-i creţ.

— Să vezi trai pe noi, la noapte, după ce acostăm !

În aceeaşi clipă le ajunse la ureche ropotul de tobe vestind alarma pe cele două nave care-i precedau.

— Ce-i asta ? întrebă Camero.

— Turcii ! răspunse camaradul său, scuturat de un fior. Zărise navele inamice ce patrulau la orizont. Nu vezi ? Au steaguri verzi !

— Şi cu ăştia trebuie să ne batem ca să putem intra în port ?

— Aşa se pare ! Dacă nu i-o veni căpitanului nostru gîndul bun să facă drumul întors. Să te baţi unul contra zece, e curată nebunie !

— Unul la zece ? Unul la o sută, vrei să spui ! rosti uluit şi înspăimîntat Camero. Ia te uită ce iese după promontoriul de colo !

Zappatore vru să răspundă, dar spectacolul sutelor de nave turceşti care împînziseră zarea, răsărind parcă din mare, îi tăie glasul. Îşi făcu semnul crucii. De pe puntea de comandă a propriei lor nave porni să se reverse ropot de tobe.

— Şi căpitanul nostru a înnebunit ! exclamă înciudat Camero.

Un contramaistru îi apostrofă brutal :

— Voi, cei de colo, luaţi-vă platoşele, coifurile şi treceţi la posturile de luptă ! Ce aşteptaţi ? Să vă invite căpitanul personal ?

Luigi Cavalotto, marinarul de la postul înalt de observaţie de pe corabia genoveză „Orso d'oro", a patra şi ultima din linia de şir a navelor creştine, încercă să numere puzderia de vase otomane care se apropiau ameninţătoare în linie de front compusă. Cînd sări de două sute, le pierdu socoteala. Transmise prin portavoce observaţiile sale căpitanului Gianbatista Felliciano, iar cînd auzi ropotul tobelor, îşi îmbrăcă pieptarul şi îşi puse casca aflată în preajma lui. Un tremur îl străbătu. Avea numai 20 de ani şi nu participase încă la vreo bătălie navală. Cînd se înrolase în marină, ştiuse că viaţa nu avea să-i fie uşoară. Ofiţeri cu experienţă îl instruiseră cum să se comporte în luptă. Dar de la teorie pînă la practică era o mare distanţă.

În vreme ce-şi îmbrăca pieptarul de fier, îşi spuse că soarta nu-i era prietenoasă. Bătălia avea să se angajaze tocmai acum, cînd el era de cart la postul de observaţie, un loc foarte primejduit, căci cei ce îndeplineau această sarcină constituiau o ţintă obligată pentru duşman.

Încercă să-şi izgonească gîndurile urîte, concentrîndu-şi atenţia asupra frumuseţilor Constantinopolelui. Oraşul acesta fabulos, cîntat cu patimă de poeţi, îi aminti de Amalfi, locul său de baştină. Şi Amalfi era orînduit în scară pe povîrnişurile munţilor cenuşii. La picioarele digului de piatră, apele albastre ale Mediteranei se spărgeau foşnind ca mătasea. Acolo, pe chei, se jucase în copilărie cu prietenii, tot acolo o cunoscuse pe Teresa... Ciudat, tocmai acum îi revenea în minte chipul Teresei ! Surîsul, buzele, gropiţele-i gingaşe !...

Huruitul de tobe de pe navele amice şi inamice îl smulse din reverie. Părea că peste ape porniseră să se rostogolească tunetele.

Coborî privirea şi văzu pe puntea propriei sale corăbii marinarii pregătindu-se febril de luptă. Îmbrăcaţi în platoşe lucitoare, se instalau la posturi. În curînd bătălia avea să

începă. Depărtarea dintre corăbiile creştine şi linia de front a nenumăratelor nave otomane se micşora vizibil. „Ajută-mă, Doamne !“ rosti cu fervoare Luigi Cavalotto...

— Credeţi că avem sorţi să străpungem frontul turcilor ? întrebă secundul Manuil Mavron pe căpitanul Phlactanellas. După cîte observ, navele lor sînt dispuse în linii de front succesive. Chiar dacă spargem primele linii, vom fi blocaţi de navele din liniile următoare.

— Aparent, raţionamentul dumitale este just, Mavron. Vîntul ne slujeşte însă pe noi. Pe de altă parte, vasele lor sînt joase şi în general de mic tonaj. Vom trece prin ele ca printr-o pînză de păianjen ! Avem sorţi de izbîndă, Mavron ! Uite, pînă şi genovezii ne urmează fără ezitare. Dacă ei, nişte străini, merg la luptă cu hotărîre, putem oare noi, romeii, să dăm înapoi ? În ceea ce mă priveşte, n-aş face drumul întors nici dacă aş şti cu siguranţă că mă aşteaptă moartea ! Uită-te, Mavron, la zidurile oraşului ! Sînt înţesate de romei. Toţi ne privesc şi îşi strîng pumnii, rugîndu-se lui Dumnezeu pentru izbînda noastră ! Avem dreptul să-i dezamăgim ?

Phlactanellas se apropie de parapetul dunetei, şi de acolo, de sus, îşi aruncă ochii asupra ofiţerilor, maiştrilor şi marinarilor instalaţi la posturile de luptă. Zîmbi cu multă căldură, ca şi cînd ar fi îmbrăţişat cu privirile pe propriii lui fii.

— Romei ! le vorbi prin portavoce. Peste cîteva momente ne vom încrucişa armele cu duşmanii Bizanţului şi ai Crucii. Va fi o bătălie pe viaţă şi pe moarte, dar o vom cîştiga, fiindcă dreptatea şi Dumnezeu sînt de partea noastră ! De pe coline, întreg Constantinopole ne priveşte ! Bărbaţii, femeile, copiii, împăratul însuşi ! Toţi ne vor însoţi în luptă cu gîndurile, cu sufletul. Îndemnul lor trebuie să ne oţelească încrederea în victorie ! Dumnezeu să ne ajute !

Din piepturile marinarilor ţîşni un snop sonor de urale. Uralele unor oameni care aveau să moară, sau să izbîndească. Alte urale se înălţară de pe navele genoveze, împletindu-se cu

uralele bizantinilor. Frăţia de arme din pragul bătăliei îşi găsea cea mai frumoasă expresie.

— Jurăm să învingem sau să murim pentru împărat şi pentru patrie ! încheie căpitanul Phlactanellas.

Uralele de pe corăbiile creştinilor ajunseră purtate pe aripile vîntului pînă la zidurile dinspre mare ale Constantinopolelui, continuîndu-şi apoi zborul pe deasupra străzilor, pe deasupra pieţelor, pe deasupra caselor şi a monumentelor oraşului.

Printre ostaşii de veghe la creneluri se afla un unchiaş cu mustăţi albe şi plete sure. Deşi trecuse de 60 de ani, se înrolase voluntar, fiindcă îşi cunoştea îndatoririle de om şi de cetăţean al Bizanţului. Îl chema Leonidas Pateras. Numele de Leonidas avea semnificaţia unei moşteniri care-l obliga să se jertfească pentru patria lui, aşa cum în trecutul îndepărtat se jertfise pentru Sparta un alt Leonidas, războinic cu sînge regal, care pierise laolaltă cu trei sute de tineri de sub comanda sa, apărînd trecătoarea Thermopyle împotriva invaziei persane. Leonidas Pateras era un simplu pielar, dar în sufletul lui ardea flacăra eroismului pur. Cînd ofiţerii recrutori îl repartizaseră la zidurile dinspre mare, plînsese de ciudă, fiindcă dorinţa lui cea mai vie fusese să se bată pentru apărarea primejduitei porţi Sfîntul Roman. I se spusese cu menajamente că este prea vîrstnic spre a fi trimis acolo. Pe zidurile dinspre mare, însufleţirea lui va fi tot atît de preţuită. Leonidas Pateras cedase, cu jalea în suflet. Avea însă o mîngîiere. Doi dintre fiii săi fuseseră repartizaţi la poarta Sfîntul Roman, iar al treilea fiu, prîslea, se înrolase în marină şi fusese trimis pe nava „Vulturul bicefal". Îl chema Leonidas, ca şi pe tatăl său, ca şi pe regele erou.

Acum, de pe culmea zidurilor dinspre mare, bătrînul Pateras avea să urmărească plin de încordare vîrtejul unei bătălii în care era prins şi vlăstarul său, marinarul. Cu ochii umeziţi de emoţie, urmărea mersul celor patru corăbii creştine spre puzderia de vase turceşti orînduite în formaţie de luptă.

Ochii lui erau bătrîni, aşa că nu-i putea desluşi pe marinarii de pe puntea „Vulturului bicefal". Întrezărea doar fulgerările armurilor ce oglindeau razele soarelui. Într-una din acele armuri

era înveşmîntat şi fiul său. Una din acele fulgerări îşi găsea izvorul în platoşa lui Leonidas.

O lacrimă se prelinse printre cutele adînci ale obrazului tăbăcit de ani. O lacrimă de ciudă, de neputinţă. Bătrînul Leonidas Pateras îşi zise că ofiţerii recrutori avuseseră dreptate cînd nu îl lăsaseră să lupte la poarta Sfîntul Roman. Dacă nu-şi putea deslui fiul, cum ar fi fost în stare să-i deslueşească pe vrăjmaşi ? N-ar fi făcut decît să-i încurce pe ostaşii tineri şi cu ochi ageri !

Proţăpit pe duneta navei-amiral, cu mîinile în şolduri şi cu bărbia scoasă războinic înainte, Suleiman Balthoglu scruta întinderile albastre ale mării, urmărind evoluţia navelor creştine ce înaintau temerar spre frontul naval turcesc. Nările îi fremătau, adulmecînd mirosul pulberii detonante. Tunurile de pe vasele sale începuseră să-şi verse proiectilele, ridicînd snopi de apă sărată înaintea corăbiilor creştine.

— Prea scurt ! Lungiţi tragerea ! strigă înciudat către ofiţerii săi.

Încerca senzaţiile excitante ale unui vînător pornit pe urmele vînatului. Se temuse la un moment dat că navele ghiaurilor vor încerca să scape cu fuga. Creştinii se avîntau în calea hăitaşilor cu o temeritate care atingea limitele inconştienţei ori ale absurdului. Cum îşi închipuiau căpitanii celor patru corăbii că vor rezista sutelor de vase turceşti ? Allah le luase desigur minţile !

Acum va spăla în sînge ruşinea suferită în bătălia din preajma marelui lanţ.

Amiralul simţea aproape material încordarea războinică a miilor de marinari şi ostaşi de sub ordinele sale. Echipajele perfect antrenate şi trupele de elită îmbarcate pe vasele sale erau înzestrate cu scuturi uriaşe care aveau să le apere de săgeţile ghiaurilor. Pierderile lui vor fi minime.

Balthoglu era hotărît să ofere padişahului spectacolul unei strălucite victorii navale. Încrederea lui în biruinţă era îm-

părtăşită de toţi turcii care aveau să participe la bătălie. Stimulaţi de ropotul darabanelor, de sunetele ascuţite ale goarnelor, de bubuiturile tunurilor uşoare, scoteau răcnete pline de sfidare.

Corăbiile creştine ajunseseră în dreptul promontoriului care adăpostea micul port Bucoleon şi navigau cu toată viteza spre Cornul de Aur, ignorînd parcă armada otomană. Pentru constantinopolitanii de pe ţărm, care urmăreau cu respiraţia tăiată evoluţiile „Vulturului bicefal" şi a celor trei vase genoveze, era limpede că acestea nu puteau ajunge la marele lanţ fără a fi interceptate de inamic. Atinseseră deja linia avangardei flotei turceşti...

Tînărul Leonidas Pateras, servant la un tun pe „Vulturul bicefal", aştepta ordinul comandantului artileriei înainte de a da foc fitilului care trebuia să provoace aprinderea pulberii explozive şi slobozirea proiectilului. Tunarii primiseră instrucţiuni să nu se pripească. Să tragă numai după ce vor ochi cu grijă. Orice lovitură ratată costa scump. Leonidas îşi alesese o galeră cu trei rînduri de vîslaşi, încărcată pînă la refuz cu ieniceri. Trebuia să o izbească în centru, spre a-i sparge fundul. Numai de n-ar greşi ! Folosea drept punct de reper pe turcul smolit la faţă, care bătea într-o tobă imensă, imprimînd un ritm accelerat vîslaşilor...

Yusuf, vătaful robilor creştini mînuitori de rame, mergea printre rîndurile lor, de la un capăt la celălalt al galerei, plesnindu-i din cînd în cînd cu biciul, spre a le spori zelul. Biciul lung se încolăcea ca un şarpe pe trupurile chinuite ale sclavilor, lăsînd urme sîngerînde.

Ridicînd instinctiv ochii spre nava bizantină, spre care galera se îndrepta cu iuţeală, vătaful văzu gura unui tun aţintită parcă asupra sa. Rînji ! Nu ştia ce înseamnă frica !

Deodată auzi o bubuitură urmată de un şuierat. Şuieratul tipic al proiectilelor ce sfredeleau vijelios aerul. Întrezări pînă şi norişorul alburiu, rotund ca o minge, de la gura tunului. Şuierul îşi sporea puterea apropiindu-se. Încă o secundă... Deodată Yusuf simţi un şoc năprasnic ! O ghiulea îl tăie în două, stropind cu sîngele lui spinările robilor creştini din apropiere, apoi se afundă în podeaua galerei, găurind-o. Sparse carlinga şi chila şi se pierdu în apele de sub pîntecele galerei lovite de moarte. Prin marea deschizătură apa ţîşni cu violenţă, împroşcîndu-i pe cei din jur, întinzîndu-se lacomă peste picioarele vîslaşilor, ale marinarilor, ale ienicerilor.

Porniră apoi să plouă săgeți. Soldații împanicați de apa care se ridica mai sus de glezne, de genunchi, de coapse își aruncau armele și scuturile devenite inutile și își căutau salvarea sărind în mare, mai înainte ca aceasta să se deschidă pentru a-i înghiți cu galeră cu tot. Dar greutatea zalelor îi trăgea la fund chiar și pe cei pricepuți să înoate.

Rămași pe puntea galerei, ienicerii insensibili în fața morții își descărcau arcurile asupra navei bizantine, deși apa le ajunsese la mijloc.

Robii creștini, legați de băncile lor, se zbăteau zadarnic să se elibereze din lanțuri. Cu ochii măriți de groază, se uitau la apa care se ridica necontenit, trăgîndu-i spre străfunduri într-un fantastic și irezistibil sorb.

Comandantul galerei blestema furios destinul hain. Asaltat de ape, vru să se lase în voia lor. Știa să înoate, așa că nu se temea de viclenia mării. În clipa aceea simți însă că piciorul i s-a prins între două scînduri. Se încordă spre a și-l smulge din capcana invizibilă, dar nu reuși. Văzu în preajma lui toba folosită pentru marcarea ritmului vîslirilor, plutind pe apă. Se cramponă cu disperare de tobă. Piciorul imobilizat între scînduri îl trăgea însă la fund, odată cu galera. Apa îi ajunse la gură, la nări, sufocîndu-l. Dădu drumul tobei și începu să-și agite în neștire brațele.

Marea îl înghiți laolaltă cu sclavii creștini înlănțuiți de bănci. Turbanu-i rămase să plutească pe creasta unui val...

De la postul său de supraveghere de pe marele catarg, Luigi Cavalotto văzu prima linie de front a navelor otomane desfășurîndu-se într-un fel de potcoavă. Cînd laturile ei se vor închide, corăbiile creștine vor fi prinse în cursă. Ridică portavocea la buze, spre a comunica celor de jos observațiile sale.

În clipa aceea gemu, scăpînd din mînă portavocea. O săgeată îi străpunsese gîtlejul, rămînînd înfiptă între cartilagii. O durere năprasnică, ascuțită, îl făcu să cadă în genunchi. Se agăță spasmodic de balustrada postului de observație, în vreme ce o pînză roșiatică îi acoperi lumina ochilor...

Amiralul Balthoglu era convins că ghiaurii nu-i vor scăpa din mînă. Îi prinsese în capcană ca pe niște șoareci. Cercul navelor turcești se închisese în jurul lor. În curînd vor fi siliți să se predea. Cîteva sute de creștini, oricît de dîrzi, nu vor fi în stare să facă față puhoiului concentric turcesc.

Duelul arcașilor creștini și turci se încinsese cu încrîncenare. Mulțimea săgeților zburătoare umbrea marea, de parcă s-ar fi așternut un nor între ape și soare.

La un semn al lui Balthoglu, otomanii încetară lupta. Un ofițer al său ridică un steag alb. Atunci se stinse și glasul tunurilor de pe corăbiile creștinilor. Se așternu brusc o liniște aparent ireală. Dragomanul-șef al flotei otomane, care se afla lîngă Balthoglu, duse la gură un portavoce și, îndreptînd spre navele împresurate gura pîlniei, vorbi în grecește :

— Amiralul Suleiman Balthoglu vă cere vouă, comandanți ai corăbiilor creștine, să nu vărsați zadarnic sîngele oamenilor voștri, ci să plecați steagul și să vă supuneți Măritului Sultan Mehmed Khan. Dacă vă predați fără luptă, veți fi liberi să vă înapoiați fără vătămare la căminele voastre. Dacă veți nesocoti mărinimia Înălțimii-Sale Padișahul și veți angaja bătălia, toți cei care veți supraviețui urgiei noastre veți fi trași în țeapă !

Repetă mesajul și în italienește. În timp ce dragomanul-șef își debita solemn ultimatumul, Balthoglu contempla mulțimea de vase otomane orînduite în formații de luptă pe întinsul mării. Vîntul dinspre miazăzi se întețise. Valuri tot mai mari imprimau un tangaj violent navelor sale. Marinarii turci erau deprinși să lupte pe orice vreme, dar oamenilor din trupele de uscat, neobișnuiți să aibă sub tălpi o podea mișcătoare, li se va micșora capacitatea de luptă. Deja printre aceștia răul de mare începuse să-și facă efectul.

Dragomanul-șef își încheie mesajul. Amiralul Balthoglu își încordă auzul spre a deslușì răspunsul ghiaurilor. Urmară cîteva momente de tăcere, grele ca niște stalactite de plumb. Apoi, de pe una din navele genoveze țîșniră limpezi prin portavoce cîteva cuvinte ce plutiră peste valurile mării pînă la cele mai îndepărtate vase turcești :

— Mai întîi pupați-ne-n cur, și după aia vedem noi !

Obrajii amiralului se învăpăiară. Vorbele ofensatoare și hohotele de rîs ale marinarilor de pe corăbiile creștine îi răniseră adînc orgoliul. Ridică mîna și strigă răspicat :

— Foc !

Tunurile de pe navele sale prinseră iarăşi să reverse ghiulele. Arcurile reintrară în acţiune. Navele otomane se năpustiră asupra ghiaurilor. Săgeţi purtătoare de smocuri de bumbac aprinse porniră în zbor, înfigîndu-se ca nişte ţepi de foc în pînzele vaselor creştine. Dar romeii şi genovezii aveau antidot. Marinari sprinteni se suiau pe cordaje şi pe vergi, smulgînd săgeţile incendiare şi aruncîndu-le în mare.

Primele nave otomane atinseră flancurile corăbiilor creştine. Purtate de vîntul prielnic, acestea îşi continuau impetuos mersul, spărgînd cu provele lor înalte bordurile galerelor şi ale *fustae*-lor joase ce încercau să le taie drumul...

Elias Hagisava, vîslaş pe o galeră din centrul celei de-a doua linii de front a flotei turceşti, căzuse în robia păgînilor cu un an în urmă, cînd aceştia debarcaseră în Moreea. Acum trăgea la aceeaşi ramă cu încă patru robi, toţi creştini ; un cavaler din ordinul monahal al Rhodosului, un marinar veneţian între două vîrste, puternic ca un urs, dar prost ca noaptea, un tînăr ţăran din Creta, care-şi plîngea neîncetat căminul părintesc pierdut, şi un francez, actor de profesie, ajuns după o tristă odisee rob la turci. Toţi cinci aşteptau cu sufletul la gură deznodămîntul bătăliei, care abia se angajase. Nu-i puteau urmări peripeţiile decît prin deschizăturile strîmte din bordurile navei, folosite drept lăcaş pentru furcile ramelor.

Patru dintre cei cinci vîslaşi aveau familii prea sărace spre a cuteza să spere că vor fi răscumpăraţi vreodată. Pentru cavalerul de Rhodos călugării din ordinul său oferiseră o sumă mare de bani spre a-i obţine eliberarea, dar osmanlîii, din motive necunoscute, refuzaseră orice tranzacţie.

Cei cinci robi mînuiau rama lungă şi grea, ascultînd cu emoţie vacarmul bătăliei ce se desfăşura dincolo de peretele înalt al bordului. Spre a-i feri pe vîslaşi de ploaia săgeţilor inamice, marinarii turci instalaseră deasupra lor prelate din piele groasă, de vită. Căderea săgeţilor pe acoperişul improvizat răpăia ca o grindină. Prelatele nu erau însă de nici un folos faţă de ghiulele, care le desfundau, ucigînd rînduri întregi de sclavi.

Dintre cei cinci oameni înlănțuiți la aceeași ramă, trei — printre care și cavalerul de Rhodos — cunoșteau limba turcă, așa că puteau reconstitui după ordinele ofițerilor otomani fazele bătăliei. Înțeleseseră, de pildă, că galera lor avea să abordeze în curînd corabia „Santa Maria". Momentul culminant sosise.

Deodată, prin spațiul liber dintre parapetul bordului și marginea prelatelor, văzură peretele uriaș al navei genoveze, care se apropia vertiginos.

Etrava „Santei Maria" izbi în plin galera, rupîndu-i vîslele, spintecîndu-i bordurile și carena. Mînerul ramei la care trăgeau cei cinci robi îi proiectă înapoi cu violență, zdrobindu-le coastele și brațele. Mai toți vîslașii orînduiți pe aceeași latură a galerei le împărtășiră soarta. Din piepturile strivite și din capetele sparte sîngele se scurgea, înroșind apa mării...

De pe puntea sa de comandă, căpitanul Phlactanellas privea cu diabolică bucurie prăpădul pe care „Vulturul bicefal" — o adevărată fortăreață plutitoare — îl făcea printre vasele joase turcești, spărgîndu-le ca pe niște jucării. Vîntul puternic îl slujea de minune, sporind viteza navei și puterea ei de pătrundere. Corabia bizantină evoca un încercat luptător de circ pe care se străduiesc să-l imobilizeze o ceată de copii. Uriașul își vedea de drum, zvîrlindu-i în lături, călcîndu-i în picioare.

Cînd Suleiman Balthoglu văzu pîrtiile deschise de cele patru corăbii ale ghiaurilor printre vasele lui, simți că îl apucă nebunia. Era de neînțeles. Flota sa, deși se bucura de o superioritate numerică zdrobitoare, nu putea stăvili înaintarea dușmanului. I se urcase sîngele la cap și îi zvîcneau tîmplele de parcă l-ar fi lovit o criză de dambla. Întoarse capul spre țărm și întrezări silueta sultanului, călare pe armăsarul său alb.

— La abordaj ! răcni Balthoglu, agitîndu-și furios brațele. La abordaj, șleahtă de lași, de nemernici ! La abordaj !

Padișahul se albise la față ca o filă de hîrtie. Amiralul și marinarii lui îl făceau iarăși de batjocură. Cu mîinile încleștate pe dîrlogi, cu flăcări de mînie în ochi, asista la spectacolul degradant al imensei lui flote ținute în șah de cîteva corăbii dușmane. Era de neconceput. Cu toate acestea, trebuia să se încline în fața evidenței. Scrîșni furios în auzul generalilor care-l însoțeau :

— Balthoglu este un incapabil ! Un ticălos ! Merită ştreangul ! Dacă mă lipseşte de o victorie pe care am pregătit-o cu atîta sîrg, îl ucid cu mîna mea !

Marele vizir, care-şi legase soarta de păstrarea existenţei Bizanţului, reflectă cu amărăciune : „Oh, nevolnici creştini din Apus ! Dacă aţi fi trimis o flotă în locul acestor puţine corăbii, aţi fi pecetluit finalul întregului război ! Am mizat pe pace, fiindcă nu mi-am închipuit că veţi fi atît de orbi încît să nu vă daţi seama că un modest efort militar astăzi v-ar fi scutit mîine de un efort însutit ! Am scontat pe o manevră a voastră care nu se traduce în fapt ! Oare v-am supraprețuit, socotindu-vă mai prevăzători decît sînteţi ? Sau aşteptaţi să loviţi la momentul ales de voi ? Iar tu, Mehmed, cînd ai să te trezeşti la realitate ? Nu-ţi dai seama că ai făcut o greşeală fatală pripindu-te ? Acum îţi joci ultima carte ! Dacă vei pierde războiul, te vei nărui şi vei trage după tine întreaga dinastie a lui Orkhan ! În acest război şi eu îmi joc capul. N-ai să-mi ierţi pacifismul, care nu este în realitate decît o excesivă prudenţă, nici dacă vei fi înfrînt, nici dacă vei fi învingător !... Cîteodată mă întreb dacă n-ai avut totuşi dreptate. Ai mizat pe imbecilitatea politică a suveranilor creştini din Apus ! Pînă acum evenimentele par să-ţi fi confirmat judecata. Dar dacă aceste patru nave constituie avangarda unei mari flote creştine, eşti pierdut ! Definitiv pierdut !“

Gîndurile lui Zaganos-Paşa urmau alt făgaş : „Dacă în primele ceasuri Mehmed nu-şi va descărca furia asupra mea, în calitatea pe care o deţin de vizir al armatei, toate se vor orîndui în folosul meu personal. Din nefericire, cu omul ăsta nu ştii niciodată la ce să te aştepţi. Dacă ies cu faţa curată din criza actuală, scap şi de concurenţa lui Balthoglu, a cărui prăbuşire — pun rămăşag — este încă de acum un fapt consumat. Nu-mi mai rămîne decît să-l elimin pe Khalil. Vulpoiul ăsta îmi va da ceva mai mult de lucru. Balthoglu şi-a săpat singur groapa ; lui Khalil trebuie să i-o sap eu !...“

De pe unul din turnurile din preajma portului Bucoleon, împăratul Constantinos urmărea peripeţiile luptei navale cînd măcinat de temeri, cînd însufleţit de speranţe. Dumnezeu ţinea cu creştinii, îşi spunea el. Altfel nu se puteau explica străduniile zadarnice ale turcilor de a se prinde cu cîngile de bordurile corăbiilor împresurate. Nu erau în stare să profite de superioritatea lor numerică atît de evidentă. Tentativele lor nereuşite de a trece la abordaj se încheiau cu uriaşe pierderi omeneşti.

Deodată, vîntul, care suflase pînă atunci cu putere, căzu. Pînzele se dezumflară şi rămaseră să atîrne moi, ca obrajii veştejiţi ai unor bătrîne. Doar hula mai continua a-şi rostogoli valurile, săltînd pe culmile lor viermuiala de nave încleştate în luptă. Corăbiile creştine înaintau acum numai în virtutea inerţiei, iuţeala lor scăzînd treptat. Dacă vîntul ar mai fi durat un sfert de oră, toate patru ar fi pătruns în Cornul de Aur. Elementele naturii se desolidarizaseră brusc de creştini, spre a se coaliza cu turcii.

Amiralul Balthoglu înţelese că i se oferea o şansă unică. Navele ghiaurilor în plin mers erau inexpugnabile. Imobilizate, deveneau o pradă sigură.

— Abia acum începe adevărata bătălie ! strigă înviorat.

Neaşteptata perspectivă a succesului îi insufla noi izvoare de energie. Îşi scoase iataganul din teacă.

— De data asta nu-mi mai scapă ! Îi spulber !

De pe ţărm, sultanul văzu nava-amiral avîntîndu-se ca un uliu asupra corăbiilor vrăjmaşe. Culorile îi reveniră în obraji. Căderea bruscă a vîntului îi schimbă şi lui starea sufletească. Supărarea de pînă atunci se transformă într-un optimism exuberant.

— Allah, slăvit să-i fie numele, este alături de noi ! vorbi cu strunită bucurie generalilor din suită. Acum victoria este a noastră ! Haide, Balthoglu ! strigă euforic, uitînd că amiralul nu-l putea auzi. Arată-le ghiaurilor spurcaţi ce înseamnă puterea otomană !

Căpitanul Phlactanellas învălui posomorît cu privirile pînzele moi, atîrnate de vergi. Înainte de a fi definitiv imobilizate de calmul eolian, navele trebuiau grupate, spre a alcătui o citadelă plutitoare omogenă, în jurul căreia avea să fie purtată în continuare lupta. Atîta vreme cît se aflaseră în marş, linia de şir îi favorizase. Acum se impunea să schimbe neîntîrziat tactica.

La semnalul său, căpitanii genovezi — folosindu-se de ultimele pîlpîiri ale mişcării corăbiilor proprii — manevrară astfel încît să formeze laolaltă cu „Vulturul bicefal“ un careu desigur imperfect, dar care le permitea să-şi acopere oarecum spatele.

La porunca lui Balthoglu, vasele otomane se regrupară în cerc concentric, năpustindu-se asupra ghiaurilor.

— Primului ostaş turc care va înfige steagul verde al Profetului pe catargul „Vulturului bicefal“ îi voi acorda rangul de ofiţer !

Amiralul transmise acest mesaj prin semnalizare tuturor vaselor de sub comanda sa. Făgăduiala lui biciui înflăcărarea războinică a turcilor. Răcnind prin mii de guri, se pregătiră sufletește de atac. Fără să țină seama de grindina de săgeți și de bolovani, navele turcești izbutiră să atingă bordurile corăbiilor. Atît de înghesuite erau vasele otomane, încît ascunseseră luciul mării. Folosindu-se de această platformă suigeneris, osmanlîii năvăliră asupra fortăreței plutitoare. Sub comanda personală a lui Balthoglu, se cramponară cu cîngi de parapetele navelor dușmane și, sprijinind scări cu cîrlige de bordurile lor înalte, dezlănțuiră asaltul.

Tînărul Leonidas Pateras se uită peste balustrada „Vulturului bicefal" la colcăiala de turci care se cățărau pe scări și pe frînghiile prevăzute cu cîrlige zdravene, spre a invada puntea. Sosise momentul folosirii armelor potrivite în lupta corp la corp : săbii, securi, pumnale, măciuci. Pateras trase o ultimă săgeată în masa de dușmani, nimerind în plin un ofițer de ieniceri. Zvîrli arcul, scoase de la brîu securea și începu să reteze metodic frînghiile prinse cu cîrlige de parapet, întinse la maximum de greutatea ciucurilor de turci.

Alături de el se afla Ruvas, un tînăr romeu originar din Symendria. Deopotrivă cu Leonidas și cu ceilalți marinari buluciți de-a lungul balustradelor, tăia frînghii, împingea în gol scări cu turci, arunca asupra lor pietroaie. Plecat peste balustradă, Ruvas se străduia să împingă în afară o scară cu osmanlîi, priponită de bordul navei.

— Ajută-mă, frate Leonidas ! strigă. E prea grea ! Nu o dovedesc singur !

Ruvas avea chipul înnegrit de funingine, fiindcă se luptase și cu un început de incendiu. Leonidas își uni puterile cu ale lui Ruvas. Ajutați și de tangajul care descentră scara, izbutiră să o urnească, rostogolind-o în gol. Scara se prăbuși cu ciorchinii de turci agățați de ea peste asediatorii de jos.

— I-am aranjat și p-ăștia ! strigă Ruvas, frecîndu-și încîntat mîinile.

Deodată rîsetul i se transformă într-un rictus încremenit. Cîrligul unei frînghii zvîrlite de jos i se înfipsese între coaste, găurindu-i plămînii. O spumă sîngerie îi apăru în colțul buzelor. Bolborosi ceva și se prăbuși.

Leonidas nu avu timp să-i vină în ajutor, fiindcă în aceeași clipă zări pe culmea balustradei mîinile unui turc, apoi un turban. Ridică securea și, cu o lovitură, scurtă, reteză mîna dreaptă a turcului, care urlă, prăbușindu-se în adînc. Mîna

secționată căzu pe punte, la picioarele lui Leonidas, care o dădu la o parte cu vîrful cizmei.

Un alt turban, de astă dată ofițeresc și cu găietane de aur, se ivi după muchea balustradei. Tînărul marinar repezi securea în creștetul păgînului. Ofițerul văzu în ultima clipă tăișul securei abătîndu-se asupra lui. Trase capul la o parte spre a evita lovitura, dar reacția lui fu tîrzie. Ascuțișul fierului îi despică odată cu carotida și jumătate din grumaz. Sîngele țîșni ca din pompă, stropindu-l pe Leonidas, care izbucni într-un rîs isteric :

— Veniți, spurcaților ! Să vă trimit peșcheș Profetului vostru ! Veniți cît mai mulți ! Hai, încă unul !...

Pintenul navei-amiral se înfipse în flancul stîng al „Vulturului bicefal". Balthoglu răcnea, îndemnîndu-și la luptă oamenii. Îl exaspera rezistența înverșunată a ghiaurilor, neputința osmanlîilor, care atacau în valuri succesive, de a-și specula superioritatea numerică. Apucați de furii, niște turci încercară să spargă bordurile „Vulturului bicefal", repezindu-și securile în lemnul tare. Dar nu izbutiră decît să muște cîteva aschii. Alții aruncau de jos torțe aprinse, spre a incendia suprastructurile corăbiilor. Dar gălețile cu apă vărsate de romei stingeau la repezeală focarele. Zbieretele furibunde, strigătele de durere, zăngănitul armelor, stridențele trompetelor se împleteau într-un vacarm asurzitor, acoperind vocea amiralului, care nu mai reușea să se facă auzit nici de propriii săi aghiotanți, aflați în jurul lui.

— Înainte ! urla surescitat. Înainte ! Romeii nu sînt zei ! Sînt oameni ca și voi ! Treziți-vă ! Loviți cu sete ! Trăsniți-i cu iataganele și cu ghioagele ! Dovediți-le că sînteți cei mai buni ostași din lume ! Înainte ! Înainte, nevolnicilor ! Vă faceți de rușine sub ochii padișahului ! Înainte !

Alterna amenințările și îndemnurile într-o vană strădanie de a-i sili să se depășească pe ei înșiși. Abia acum înțelegea eroarea pe care o săvîrșise. Ataca niște corăbii înalte, folosindu-se de galere joase, expuse loviturilor nimicitoare venite de sus. Pe de altă parte, vasele bulucite în jurul corăbiilor creștine își pierduseră posibilitățile de manevrare... Începu să-l părăsească speranța că va obține victoria. Dacă va pierde și bătălia aceasta, numai a lui va fi vina. Gîndul îi fugi la sultan, și în clipa aceea îl împresură o cumplită spaimă. „Mehmed n-are să mă mai ierte ! Mehmed n-are să mă mai ierte !" Întrezări ca prin vis lațul de mătase al sugrumătorilor nubieni din sarai. „Mai bine să pier în luptă decît să mă ucidă călăul !"

O revărsare de urlete și o duhoare grețoasă de carne arsă adusă de vînt dinspre corăbiile împresurate îi dădură de știre că romeii puseseră în acțiune năprasnicul foc grecesc, atît de temut de dușmanii Bizanțului. Peste turcii care se agitau în jurul corăbiilor creștine pornise să cadă o ploaie aprinsă. Flăcările lichide carbonizau hainele, carnea, transformînd oamenii în torțe vii. Înnebuniți de durere, aceștia se aruncau în mare, dar focul continua să ardă și sub apă. Cîteva galere incendiate se scufundau încet. Osmanlîii care scăpaseră neatinși se dădură înapoi, îngroziți. Efectul moral al focului grecesc era distrugător. Spre a-l precumpăni și a-i electriza pe soldați, Balthoglu hotărî să intre în luptă în prima linie. Ridică iataganul și începu să-l agite deasupra capului.

— După mine, înainte !

Porni în pas alergător, sărind de pe un vas pe altul, spre bastionul plutitor al ghiaurilor. Aghiotanții se avîntară pe urmele lui. Străbătea puntea unei *fustae*, cînd o piatră trimisă dintr-o catapultă lovi în plin catargul navei, frîngîndu-l. O așchie îl nimeri pe amiral sub ochiul drept, umplîndu-i obrazul de sînge. Șocul îl buimăci o clipă. Își șterse cu mîneca hainei sîngele de pe față.

— Înainte ! Înainte ! zbieră, transformîndu-și strigătul de durere într-un îndemn la luptă.

Se rezemă de ciotul catargului, fiindcă o slăbiciune ciudată îl făcu să nu se mai simtă stăpîn pe picioare. „Numai de n-aș leșina !“ gîndi. Un aghiotant se apropie, plin de solicitudine.

— Îmi îngăduiți să vă pansez !

Amiralul îl dădu la o parte cu o mișcare brutală a brațului.

— Nu-mi purta de grijă ! Du-te și te luptă ! Acolo ți-e locul !

Ofițerul se înroși. Fără să răspundă, porni în fugă, pierzîndu-se în vîrtejul bătăliei...

Căpitanul Maurizio Cattaneo își șterse cu mîna stîngă șiroaiele de sudoare de pe față. Alergînd de la un capăt la celălalt al corăbiei, spre a conduce operațiile de apărare, se încinsese atît de tare, încît era ispitit să-și arunce coiful și să-și scoată armura. Era însetat de o adiere cît de slabă, care să-l mai răcorească. Dar vîntul se încăpățîna să doarmă.

„Dacă nu îmi scot coiful, îmi iau foc creierii !“ își zise. Uitînd de cele mai elementare reguli de prudență, își smulse casca de pe cap și o aruncă pe punte. Cînd simți fruntea dezgolită răcorindu-se în contact cu aerul, crezu că renaște. Se uită

la cerul scăldat în focul soarelui, la picăturile de sînge care se prelingeau de pe lama săbiei sale, la pînzele moi, nemişcate. „De s-ar stîrni odată vîntul ! Altfel sîntem pierduţi ! reflectă cu tristeţe. Păcat de oamenii mei ! M-ar durea să cadă pe mîna turcilor !"

Se bătuse cu atîta sete, făcuse atîta risipă de energie, încît muşchii începuseră să-l doară. Aspiră adînc aerul, apoi se repezi spre babord, unde o ceată de turci reuşise să se infiltreze, angajînd o îndîrjită luptă corp la corp cu echipajul genovez.

— *Maledetti !* strigă plin de înverşunare. *Uccideteli ! Uccideteli !*

Dornic să vadă mai de aproape bătălia, sultanul coborî călare pe o mică plajă de sub zidurile Galatei. Ofiţerii din suită îl preveniră că genovezi ascunşi pe după creneluri ar putea să tragă asupra lui. Mehmed ridică nepăsător din umeri.

— Neguţătorii din Galata ?... Nu vor îndrăzni ! Sînt cu toţii nişte poltroni ! Nu-s făcuţi din acelaşi aluat cu marinarii genovezi care se bat acolo, pe mare, spuse, arătînd cu mîna navele angajate în luptă. Negustoria ascute mintea, viclenia, dar toceşte curajul. Neputinţa turcilor de a-i înfrînge pe creştini îl exasperă : Incapacitatea lui Balthoglu se oglindeşte şi în comportamentul oamenilor lui ! Uite-i ! Nu sînt buni de nimic ! La un moment dat nu se mai putu stăpîni. Izbucni în invective : Laşii ! Laşii ! Laşii ! Lasă victoria să le scape din mînă ! Balthoglu şi marinarii lui nu sînt decît o adunătură de fricoşi şi de nevolnici !

Se uită la soarele care începuse să apună şi se rugă de Allah ca noaptea să se lase mai repede, spre a acoperi vederii ghiaurilor buluciţi pe ziduri ruşinea de pe obrazul marinei otomane. Valuri de fierbinţeală se ridicau dinlăuntrul fiinţei lui, făcîndu-l să fiarbă ca apa dintr-un cazan pus la foc mare. Atît de înnebunitoare îi era furia, încît înfipse pintenii în pîntecele armăsarului şi se avîntă în valuri.

Sub privirile stupefiate ale ofiţerilor, îşi mînă telegarul prin apa puţin adîncă, de parcă ar fi vrut să ajungă înot la încîlceala de nave de care-l despărţeau doar cîteva sute de

metri. Valurile ajunseseră pînă la pieptul calului, care fornăia înspăimîntat. Pulpanele caftanului imperial, căptușit cu zibelină, pluteau pe învelișul valurilor. Armăsarul refuză să mai înainteze, deși pintenii îi sfîșiau flancurile, înroșind cu sînge apa din jur. De acolo, sultanul zbiera către Balthoglu, amenințîndu-l cu cravașa :

— Ia cu asalt corăbiile ghiaurilor ! Ce mai aștepți ? Escaladează-le ! Escaladează-le odată, nenorocitule ! Incapabilule ! Poltronule ! Se dezlănțui într-un potop de sudălmi și de blesteme furibunde : Lașilor ! Muierci nenorocite ! Fricoșilor ! Bicisnicilor !

Făcea spume la gură.

Deodată întoarse calul spre plajă. Cravașîndu-l, galopă către grupul de generali care nu îndrăzneau să facă o mișcare. Ajuns în dreptul lor, se opri cîteva clipe, vru să le spună ceva, dar se răzgîndi și, dînd pinteni calului, porni în goană spre cartierul său general...

Pe fîșiile de nori înalți, subțiri ca niște fuioare de lînă scămoșată, soarele în asfințit așternea tonuri trandafirii. Calmul înserării crea un fundal insolit învălmășelii sîngeroase din jurul corăbiilor creștine. În locul turcilor căzuți în luptă, alți turci, de zece ori mai numeroși, se repezeau la asalt, în locul galerelor și *fustae*-lor scufundate, altele intrau în acțiune.

Creștinii nu-și puteau împrospăta însă efectivele decimate. Era limpede că în cele din urmă tenacitatea și îndîrjirea osmanlîilor, dar mai ales inepuizabilele lor rezerve de oameni vor decide soarta bătăliei.

Atunci se petrecu minunea.

Vîntul se zburli iarăși, pornind să agite pînzele corăbiilor împresurate. Înviorați, însuflețiți de noi speranțe, creștinii se băteau cu sporit curaj. Din cînd în cînd, privirile lor se îndreptau spre pînzele care se umflau, căpătînd viață. Apoi corăbiile creștine se urniră. Etravele lor prinseră iarăși să spargă cercul navelor turcești, care pîrîiau, sfărîmîndu-se sub irezistibila presiune.

Balthoglu răcnea exasperat, îndemnîndu-și oamenii la un ultim și suprem asalt. Dar ordinele lui nu mai aveau nici un efect. Turcii agățați de flancurile corăbiilor creștine cădeau pe rînd în mare.

Puterea vîntului crescu.

Smulgîndu-și turbanul într-un acces de neputincioasă furie, amiralul se izbi cu pumnii în cap, înjurînd și blestemînd.

Pierduse partida. Vîntul păcătos îl învinsese, îi năruise visele de mărire.

Cînd văzu că navele ghiaurilor, degajate, în sfîrşit, din cercul urmăritorilor, se îndreptau cu iuţeală spre Cornul de Aur, dădu poruncă de încetare a luptei. Lăcrimînd de ciudă, îşi zise că de acum înainte va trebui să-şi găsească resurse lăuntrice spre a întîmpina cu fatalism hotărîrea propriului său destin. Dar firea-i tumultuoasă nu accepta cu resemnare înfrîngerea. Revolta-i împotriva providenţei îl făcu să ridice pumnii spre cer. Atunci îşi dădu brusc seama că ofiţerii lui îi pîndeau orice mişcare. Îşi struni gestul abia început, coborîndu-şi braţele de-a lungul corpului. Trebuia să păstreze o atitudine demnă, oricît de grea i-ar fi fost situaţia.

În vreme ce nava-amiral se înapoia la baza de plecare, Balthoglu aruncă o ultimă privire asupra Cornului de Aur. Bizantinii ridicaseră marele lanţ, spre a îngădui corăbiilor creştine să intre în port. Uralele romeilor care-i întîmpinau pe învingători îi răsuciră un cuţit în inimă. Atît de tare îl durea bucuria ghiaurilor, încît nu mai simţea usturimea cumplită a propriului său obraz sfîşiat.

Deodată o spaimă dementă îl săgetă. Ce se va întîmpla cînd va da ochi cu sultanul ? Balthoglu se cramponă cu amîndouă mîinile de balustrada punţii de comandă. Numai aşa se putu stăpîni să nu izbească turbat cu pumnii în lemnul lustruit...

În noaptea aceea veghe fără a-şi îngădui o clipă de odihnă. Ţinu întreaga flotă în stare de alarmă. Se temea ca nu cumva bizantinii, încurajaţi de recentul succes, să iasă în larg cu întreaga lor flotă şi să atace vasele turceşti atît de greu încercate. Îl muncea şi o bănuială. Cele patru corăbii creştine nu constituiau oare avangarda unei mari flote trimise în ajutorul Constantinopolelui ? Ar fi îngrozitor să-l surprindă nepregătit.

Dar grijile acestea nu izbuteau să-l smulgă din marasmul gîndurilor negre. Va fi în stare să domolească mînia sultanului, evitînd o dizgraţie definitivă ? Ce argumente ar putea invoca în apărarea sa ? Suferise o înfrîngere ruşinoasă. Duşmanii lui — şi avea destui — se vor năpusti spre a-l distruge. „În leul doborît lovesc toţi măgarii !“ reflectă cu amărăciune. Noaptea se scurse fără ca temerile lui să se împlinească. Răsăritul găsi flota creştină grupată înapoia marelui lanţ. Galerele trimise în cercetare se înapoiară raportînd că Marea de Marmara era liberă. Nu întîlniseră forţe navale creştine îndreptîndu-se spre Constantinopole.

Cîţiva dintre ofiţerii de marină prezenţi îşi uniră glasurile spre a implora îndurarea imperială. Cu vorbe puţine şi simple, îşi aduseră mărturia lor în sprijinul amiralului, declarînd că acesta făcuse tot ce-i stătuse în putinţă spre a cuceri corăbiile vrăjmaşe.

Cu un gest scurt, sultanul le porunci să tacă. Se uită cu scîrbă la amiralul prăvălit la pămînt.

— Ai merita să-ţi tai capul, năpîrcă ! Dar am să-ţi las viaţa, ca să-ţi tîrăşti restul zilelor în jale şi în infamie ! Ordon să fii degradat în faţa trupelor pe care le-ai comandat ! Îţi ridic toate titlurile şi însemnele de onoare pe care eu şi părintele meu ţi le-am acordat ! Averea ta va fi confiscată în întregime şi va fi distribuită ienicerilor ! Se întoarse spre Hamza-Paşa, şeful casei militare imperiale : Să i se aplice trădătorului Suleiman Balthoglu o sută de bice, apoi să fie izgonit din mijlocul soldaţilor ! Executarea !

Încălecă pe cal şi, fără să mai acorde o privire fostului amiral, care gemea cu fruntea în ţărînă, porni în galop spre cartierul general...

•

Reynaud de Brienne stătea înapoia împăratului cînd căpitanii Phlactanellas, Cattaneo, Novara şi Felliciano se înfăţişară la palat spre a raporta îndeplinirea cu succes a misiunii. Din înalt ordin, marele cancelar al Curţii le pregătise într-un termen record diplome ornate cu chenare colorate, prin care li se conferea titluri onorifice, extrem de pompoase, spre a le recompensa — fără cheltuieli — bravura.

Căpitanii primiră diplomele din mîna basileului, stînd smeriţi în genunchi. De afară se auzeau dangătele de sărbătoare ale clopotelor din oraş şi ovaţiile mulţimii din faţa palatului.

Împăratul era fericit. Dumnezeu îşi revărsase în sfîrşit harul asupra năpăstuitei capitale a imperiului. Norii deznădejdii se risipeau şi soarele speranţei se ivise iarăşi.

— Rog pe Majestatea-Voastră să iasă pe balcon ! îi vorbi reverenţios maestrul de ceremonii. Populaţia oraşului vrea să-şi vadă suveranul şi pe cei patru căpitani, spre a le încununa fruntea cu laurii recunoştinţei.

Basileul blestemă în sinea lui protocolul absurd de la Curte, care îl obliga să păstreze tăcerea în cursul ceremoniilor. Era nerăbdător să stea de vorbă cu cei patru marinari după încheierea recepției oficiale. În vreme ce se îndrepta spre balcon, păşind solemn printre demnitarii aliniaţi pe două rînduri, nu se mai putu abţine şi, încălcînd opreliştile protocolului, se adresă căpitanilor :

— Corăbiile voastre sînt, nădăjduiesc, avangarda marii flote pe care Veneţia şi Apusul ne-au făgduit-o.

Ajunseseră în pragul uşii deschise spre balcon. Dincolo de balustrada împodobită cu flori, dăltuite în marmoră, se desfăşura vasta piaţă a palatului, neagră de lume.

— Nu ne urmează nici o flotă, sire, replică Phlactanellas.

Basileul se opri în prag.

— Nici o flotă ? repetă stupefiat.

Într-o clipă i se năruiră toate iluziile. Chipul i se făcu cenuşiu. Întrebarea lui Constantinos şi răspunsul lui Phlactanellas zburară din om în om. Pe feţele pînă atunci euforice ale demnitarilor se aşternu o expresie de neîncredere, apoi de stupoare.

— Populaţia oraşului nu trebuie să afle încă această veste ! spuse împăratul. Nu avem dreptul să-i surpăm moralul. Să ieşim pe balcon !

Cînd se văzu faţă în faţă cu supuşii săi, Constantinos zîmbi mecanic. Flutură mîna, răspunzînd la ovaţii, apoi îi arătă cu un gest pe cei patru căpitani. Uralele răbufniră mai puternice.

Reynaud de Brienne privea scena cu un fel de detaşare. Înţelegea disperarea reţinută a bizantinilor. O lovitură grea este şi mai dureros resimţită cînd cade pe nepregătite după o mare bucurie. Nu se socotea sentimental legat de pămîntul Bizanţului. Nu-şi risca decît viaţa, dacă turcii vor cuceri oraşul. În fond, pentru aceasta era plătit. Demnitarii prezenţi ştiau însă că le era ameninţată şi existenţa proprie şi aceea a familiilor. Îi înfricoşa nu numai viitorul sumbru rezervat celor vii, ci şi părăsirea în care vor fi lăsaţi morţii, după ce supravieţuitorii vor fi aruncaţi în sclavie şi risipiţi în cele patru vînturi.

După încheierea ceremoniei, de Brienne părăsi palatul, spre a se înapoia la postul său, pe ziduri. Lumea veselă de pe străzi, covoarele atîrnate la ferestre şi pe balcoane, cîntecul sărbătoresc al clopotelor contrastau cu starea lui sufletească. Trecea călare printre oamenii care-l salutau cu prietenie, aducînd un anonim omagiu veşmintelor lui militare.

— Ai ieşit de la palat, Kir ofiţer, nu-i aşa ? îl întrebă un bătrîn mergînd pe jos, în pasul calului.

De Brienne înclină afirmativ din cap.

— Spune-mi atunci şi mie, grăi bătrînul, cînd vin ajutoarele din Apus ?

Căpitanul ridică din umeri.

— Drumul de acolo şi pînă aici e lung, unchiaşule. Mai lung decît îţi închipui. Te las cu bine !

Vîrî pintenii în flancurile calului, care porni la trap, lăsîndu-l pe moşneag în urmă. Femeile îi surîdeau, copiii îi făceau semn cu mîna, o fată îi aruncă o floare de liliac. De Brienne prinse din zbor floarea şi zîmbi fetei. „Dacă aţi şti ce vă aşteaptă ! Ah, dacă aţi şti ce vă aşteaptă !“ gîndi cu tristeţe.

Încercă să-şi imagineze cum va arăta lumea aceasta atît de voioasă după ce va afla adevărul...

În aceeaşi noapte turcii dezlănţuiră un bombardament năprasnic asupra fortificaţiilor. Coronamentul şi latura estică a unui turn din preajma porţii Sfîntul Roman, precum şi o porţiune din zidul alăturat se prăbuşiră într-un zgomot infernal, ridicînd nori de praf ce întunecară sclipirile stelelor. În miez de noapte, oamenii reîncepură istovitoarea muncă a umplerii spărturii, astfel încît, odată cu răsăritul soarelui, zidurile să pară intacte observatorilor turci.

*

La Paris, în marea sală de mîncare a palatului Louvre, trompetele răsunară, vestind intrarea slugilor care purtau pe braţe tăvi de argint încărcate cu vînatul cel mai ales — fazani, căprioare, mistreţi, potîrnichi, sitari — destinat a îndestula delicatele maţe ale regelui şi ale oaspeţilor săi. Păsăretul şi jivinele îşi păstrau încă veşmintele lor de pene sau de blană, după cum le lăsase firea. Era însă destul ca majordomii regali să apuce cu cîte două degete învelişurile piloase ori pufoase şi să le ridice în sus, ca dedesubt să apară carnea admirabil friptă şi rumenită a necuvîntătoarelor jertfite pe altarul celui mai nobil sport : vînătoarea.

Regele Charles îşi odihnea şezutul într-un jilţ aurit, cu perne moi de brocart. Îl încadrau două adolescente drăgălaşe şi foarte picante, Mademoiselle Isabelle de Riberac şi Mademoiselle

Blanche de Chinon — de la o vreme nu-i mai plăcea decît carnea tînără — pe care favorita lui *en titre* i le procurase complezent pentru a-i îndulci nopţile. Suveranul luă de pe tava din faţa sa o fragedă pulpă de fazan, în care îşi înfipse pofticios dinţii. În vreme ce mesteca alene friptura uşor fezandată, pentru a fi pe placul rafinatelor sale gusturi culinare, privirile îi alunecau cînd spre umerii albi, rotunzi, ai voluptuoasei Mademoiselle de Riberac, cînd spre sînii mici, apetisanţi, ai fragilei Mademoiselle de Chinon.

Ca să stea de vorbă cu episcopul Jean-Germain de Chalon, ambasadorul extraordinar al ducelui Philippe de Bourgogne, plasat dincolo de Blanche de Chinon, trebuia să se plece peste umărul tinerei fete, şi atunci nu scăpa prilejul să pună tandru mîna pe braţul ei, ca şi cînd ar fi căutat un sprijin.

Episcopul de Chalon se afla de şase zile la Paris, dar în tot acest interval nu-i fusese posibil să obţină o audienţă particulară la rege, aşa cum îi ordonase stăpînul său, ducele. Charles evitase sistematic o convorbire între patru ochi, rezumîndu-se a-l primi pe înaltul prelat doar în cadrul festivităţilor organizate în cinstea acestuia. Episcopul ar fi preferat onoruri mai puţine, dar mai multe rezultate practice.

Regele se înclină iarăşi deasupra decolteului drăgălaşei Blanche de Chinon, spre a vorbi episcopului. În chip de glumă, scăpă între sînii fetei un hartan de fazan din care abia muşcase. Mademoiselle de Chinon chicoti încîntată de această augustă favoare.

— Monseniore, rosti suveranul, mîine vom asista la un magnific turnir, organizat în onoarea Grandeţei-Tale.

Episcopul mulţumi cu făţarnică bucurie. Ura turnirurile, care în concepţia lui îşi aveau obîrşia în înjositoarele jocuri cu gladiatori din Roma imperială. „Mai potrivit ar fi fost să mă fi invitat la o audiţie a corului de copii de la Notre-Dame, despre care am auzit lucruri atît de frumoase !“ reflectă înaltul prelat.

Trompetele sunară din nou. În sală se iviră patru slujitori zdraveni, purtînd pe umeri o tavă cît o roată de car, pe care trona o plăcintă de dimensiuni gigantice. Plasară plăcinta pe o masă mare, rotundă, instalată în mijlocul sălii. Trompetele înălţară iarăşi spirale muzicale, însoţite de solemne ropote de tobă. Simultan, plăcinta se despică, asemenea unui pepene tăiat felii, iar din mijlocul ei ţîşni un berbec cu lîna şi cu coarnele aurite, încălecat de un pitic deghizat în Belzebut. Berbecul

începu să alerge în cerc pe lîngă mese, în vreme ce piticul agita chiuind un trident roşu.

„Dacă un burghez de rînd ar oferi prietenilor săi un asemenea spectacol, în mai puţin de douăsprezece ore ar fi ridicat de zbirii Inchiziţiei ! cugetă episcopul. Eh, *quod licet Jovi...*"

În noaptea aceea festinul se transformă într-un chiolhan mai deşănţat decît străvechile serbări dionysiace. Deşi demnitatea lui de prinţ al Bisericii i-ar fi impus să se retragă, episcopul rămase în continuare la masă, pentru a nu-l indispune pe rege, care începuse să-şi vîre mîinile pînă la cot în decolteurile tinerelor femei.

A doua zi de dimineaţă, la ora fixată, venerabilul ecleziarh se înfăţişă în loja regală, spre a asista la turnir. Avu însă de aşteptat, fiidcă suveranul, vlăguit după sardanapalica-i noapte, dormise ceva mai mult. În sfîrşit, Charles sosi, înconjurat de un stol de fecioare, unele mai ispititoare decît altele. Obosit, se adînci în jilţul său şi începu să-şi facă vînt cu batista de dantelă. Episcopul îşi prefira mătăniile printre degetele-i bătrîne şi noduroase, implorînd anticipat iertarea păcatelor pentru toţi concurenţii care aveau să-şi dea sufletul în această întrecere.

Crainicii suflară în goarne, vestind deschiderea turnirului. Cavalerii care aveau să-şi încerce puterile şi măiestria în mînuirea armelor făcură front în faţa lojii regale, pentru a aduce un omagiu suveranului mahmur după noaptea-i albă.

Competiţia începu. Episcopul văzu lănci rupîndu-se ca nişte beţe, călăreţi prăbuşindu-se cu cai cu tot, scuturi zburînd prin aer ca nişte păsări metalice, săbii grele şi buzdugane scofîlcind pieptare de fier şi coifuri, mai văzu capete sparte, picioare şi braţe rupte, şiroaie de sînge prelingîndu-se pe argintiul armurilor, tărgi purtînd trupuri sfîrtecate, cu intestine atîrnînd prin praf. Atît de îndîrjiţi erau cavalerii, încît întrecerea se transformase într-o adevărată bătălie, cu răniţi şi morţi. Pînă şi regele se trezise din apatia lui. În vreme ce Mademoiselle de Chinon acorda cununa de lauri cavalerului învingător la toate probele, episcopul de Chalon îşi apropie pe nesimţite scaunul de al regelui.

— Magnific turnir ! exclamă cu prefăcut entuziasm, profitînd de răgazul dintre întrecerile individuale şi cele colective. Cavalerii Majestăţii-Voastre ştiu să se lupte ! Oh, dar mai înălţătoare ar fi faptele lor de arme dacă şi-ar vărsa sîngele războindu-se cu păgînii, pentru apărarea Crucii !

Regele îl privi vizibil stingherit.

— Ai dreptate, Monseniore, rosti evaziv. Va veni şi ziua aceea !

Episcopul se grăbi să arunce noi argumente în balanţă :

— Dacă Majestatea-Voastră ar porni în cruciadă, gloria Majestăţii-Voastre ar depăşi-o pe aceea a veneratului Vostru înaintaş, Sfîntul Louis !

— Nu mi-am terminat încă răfuielile cu englezii, Monseniore. Apărarea Franţei primează orice alte interese. Cred că sînteţi de acord !

— Ar fi suficient un contingent redus de trupe pentru expediţia antiotomană, stărui înaltul prelat. Stăpînul meu şi vărul afectuos al Majestăţii-Voastre, ducele Philippe de Bourgogne, v-ar urma cu toată înflăcărarea.

— De ce nu-şi asumă vărul meu iubit sarcina organizării cruciadei ?

— Stăpînul meu, ducele, n-ar ezita o clipă să proclame războiul sfînt. Părintele său, ducele Charles — Dumnezeu să-l odihnească — nu s-a bătut oare cu turcii la Nicopole ? Ducele Philippe va călca în mod firesc pe urmele tatălui său. Din nenorocire, locuitorii oraşului Gand au ridicat steagul revoltei împotriva ducelui Philippe, stăpînul lor legitim. Pentru a înăbuşi răzmeriţa, vărul Majestăţii-Voastre a trebuit să-şi mobilizeze toate trupele, spre a intra în luptă cu propriii săi supuşi. Se poate o tragedie mai cumplită, Sire ? Îndată însă ce va pacifica Gandul, va ridica steagul cruciadei.

— Foarte bine ! Am să aştept pînă ce va înăbuşi revolta.

— Constantinopolele asediat nu poate aştepta, Sire. Am fost informaţi că acolo se petrec orori ce depăşesc orice închipuire !

Regele ridică din umeri.

— Voi aviza, Monseniore ! Voi aviza !

Episcopul înţelese că pleda cauza Bizanţului în faţa unui surd.

— Franţa îşi asumă o mare răspundere, Sire, stînd inactivă, în vreme ce Imperiul Roman de Răsărit îşi trăieşte ultimele clipe !

Ştia că regele l-ar fi putut socoti impertinent, dar jalea îi era prea mare ca să se mai teamă de consecinţe.

Charles zîmbi ca şi cum nu i-ar fi auzit ultima frază :

— Scumpul meu episcop, ne aşteaptă prînzul ! Bucătarul ne-a pregătit nişte surprize gastronomice de zile mari. Pregăteşte-te să te regalezi !

— Destul pentru seara asta ! spuse sultanul Mehmed, ridicîndu-se de la masa acoperită cu hărți.

Generalii care asistaseră la consiliu, în cap cu marele vizir Khalil și cu Zaganos-Pașa, se prosternară, apoi părăsiră cortul.

— Mahmud, tu mai rămîi ! se adresă padișahul favoritului său, care se pregătea să iasă printre ultimii.

Tînărul Mahmud, coborîtor din imperialul neam al Anghelizilor, se apropie de protectorul său și i se înclină cu respect.

— Lasă ceremonialul ! îi zîmbi padișahul, prinzîndu-l prietenește pe după umăr. Acum sîntem singuri. Așază-te aici pe sofa, alături de mine !

Bătu din palme. Pajii de serviciu aduseră tăvi de aur încărcate cu fructe și cu dulciuri, carafe de sticlă de Veneția și cupe încrustate cu nestemate. Turnară în cupe un vin licoros, de culoarea chihlimbarului vechi. Apărură și patru muzicanți, cu lăute și flauturi. Se așezară pe un covor de Șiraz, într-un colț al încăperii, și începură să cînte în surdină o melopee plină de melancolie.

Sultanul luă una din cupe și aspiră aroma vinului.

— Moscat de Sicilia ! Gustă-l și spune-mi cum îți place !

Favoritul sorbi puțin vin, îl plimbă cîteva clipe prin gură, spre a-i aprecia calitățile, apoi rosti cu convingere :

— Excelent ! Un rege al vinurilor pentru un rege al regilor !

Mehmed îi zîmbi cu afecțiune.

— Tu n-ai nevoie să mă măgulești ! Ești deasupra curtenilor de rînd. Lasă-i pe ei să-și stoarcă creierii zămislind lingușiri extravagante. Crezi că vorbele lor înflorite îmi fac vreo impresie ?

Goli cupa și începu să rontăie o curmală.

— Tu ești demn să-mi fii prieten, Mahmud. În vinele tale curge sînge regal.

Favoritul era amuzat de parvenitismul sultanului. Cînd străbunul acestuia, pe nume Osman, o simplă căpetenie de mercenari, se urcase pe tron, mîndra dinastie a Anghelizilor apusese de mai bine de un secol. Documentele de familie ale lui Mahmud Anghelos atestau o vechime milenară. Deși acceptase să devină favoritul padișahului, nu își uita originea.

Sultanul își concedie servitorii și muzicanții. Voia să rămînă singur cu Mahmud. În seara aceasta era înclinat spre

confidenţe. Oamenii cei mai ascunşi simt uneori nevoia să-şi reverse preaplinul gîndurilor tăinuite.

— Tu ai să ajungi departe, Mahmud, zise sultanul. Vrei să ştii de ce ? Fiindcă te-ai adaptat vremurilor pe care le trăieşti, te-ai supus imperativelor timpului, nu ai mers orbeşte pe drumul pierzaniei, mînat de o mîndrie prost înţeleasă, de tradiţii desuete, aşa cum procedează actualul împărat al romeilor. În schimbul Constantinopolelui, care prin poziţia lui este desemnat de destin să devină capitala imperiului meu, i-am oferit alt tron, precum şi prietenia mea veşnică. M-a refuzat ! Prostia se plăteşte ! Va sucomba laolaltă cu toţi partizanii săi, fiindcă pe mine nimeni şi nimic nu mă mai poate opri... Ţie, Mahmud, îţi pregătesc măriri pe care nici nu le-ai visat vreodată ! Ştiu că îmi eşti credincios, că mă iubeşti. Mi-ai dat dovezi. Am încredere în tine, Mahmud ! Nu pot spune acelaşi lucru şi despre ceilalţi sfetnici ai mei. I-ai văzut acum o jumătate de oră în consiliu ? Se sfîşiau între ei ca fiarele hămesite. Nu-i animă decît pofta de înavuţire şi setea de măriri. Cînd interesele le-o cer, sînt gata să înşele, să trădeze, să ucidă. Şi cu oamenii aceştia meschini şi limitaţi sînt nevoit să construiesc un imperiu fără seamăn.

Sultanul întinse mîna spre a-şi umple din nou cupa, dar prinţul Mahmud îi preveni gestul, turnîndu-i vin din carafă. Mehmed îi mulţumi cu o înclinare rapidă a capului.

— Sînt învinuit că nu ţin seama de drepturile ţărilor învecinate, că le încalc hotarele, le cotropesc teritoriile, le înrobesc locuitorii. Am însă dreptul să nu ţin seama de fantastica dezvoltare a poporului turc, de nevoia lui imperioasă de a-şi extinde stăpînirea pînă la marginile lumii ? Popoarele mari şi puternice sînt desemnate de providenţă să subjuge pe cele slabe, decadente. În lume primează forţa, Mahmud ! Iar învingătorii au întotdeauna dreptate ! Cuceritorii romani au ţinut seamă de drepturile popoarelor pe care le-au cotropit ? Alexandru cel Mare, Caesar, Atilla, Genghis Khan, Timur Lenk au ţinut seamă de cioturi cînd şi-au fundat imperiile ? Nici eu n-am să ţin seamă de aşa-zisele drepturi ale basileului Constantinos, ori de ale Bizanţului muribund ! Popoarele, ca şi indivizii, au destinul lor. Unele se nasc, trăiesc şi mor în obscuritate, deopotrivă cu arbuştii mărunţi, rahitici, care cresc în umbra marilor copaci. Altele sînt călăuzite de stele şi îşi găsesc locul printre aştri. Imperiul Otoman se află astăzi în plină expansiune. Treptat va înghiţi Europa, Asia şi Africa, astfel încît puterea sa se va întinde de la Coloanele lui Her-

cule pînă la Mările Chinei. Catedralele din Franța și pagodele din Kitai vor deveni grajdurile cailor noștri. Împărații, regii și principii vor îngenunchea spre a-mi face din spinările lor încovoiate scară, pe care să o folosesc pentru a-mi încăleca amăsarul. Împărătesele, reginele și principesele îmi vor spăla picioarele și mi le vor șterge cu părul lor, pe care odinioară străluceau diademele. Sultanul rîse ciudat : Să nu-ți închipui, Mahmud, că mă las furat de fantasme. Tot ce ți-am spus acum se va împlini ! Dacă nu astăzi, mîine, dacă nu mîine, poimîine ! Dar rezultatul va fi același ! Vom cuceri lumea !

Se ridică de pe sofa și începu să se plimbe pe covoarele orientale așternute pe jos. Umbra-i uriașă, proiectată de lumina luminărilor, se contura mișcătoare pe pînza împletită cu aur a cortului imperial.

— Sarcina mea nu este ușoară, Mahmud. Resursele umane ale imperiului meu sînt enorme, dar nu nelimitate. Pentru a-mi atinge scopul, trebuie să dau dovadă de abilitate. În vreme ce mă pregătesc de război, clamez iubirea de pace. Popoarele, încrezătoare în făgăduielile mele, își vor vedea în liniște de treburi. Dar cînd voi lovi, șocul va fi atît de brusc, de violent, încît popoarele atacate și aliații lor nici nu vor avea timp să se dezmeticească.

Prințul Mahmud îi sorbea vorbele. Cu toate defectele lui, sultanul avea cap politic.

— Ai văzut bazinele cu pești din grădinile palatului meu de la Adrianopole ? continuă Mehmed. Sînt acolo niște pești mari, răpitori. În jurul lor zburdă cu inconștiență tot felul de peștișori mărunți, înveșmîntați în culorile curcubeului. Peștii prădalnici stau la pîndă, nemișcați, înșelînd vigilența ființelor acvatice zglobii și mărunte. Cînd prada aleasă se apropie fără grijă, peștii mari atacă fulgerător, înghițind-o într-o frîntură de secundă.

Sultanul luă de pe tavă un pumn de stafide, iar după ce le înghiți, își reluă monologul :

— Trebuie să te bizui pe prostia conducătorilor de popoare și a consilierilor lor, care se lasă înșelați ca și peștișorii din bazinele mele. Înainte de a-l ataca pe emirul Ibrahim, care a avut îndrăzneala să se intituleze sultan al Karamaniei, am clamat Europei via mea dorință de pace. Îmi asiguram spatele, ca să nu fiu prins între două focuri. Cînd m-am năpustit asupra Constantinopolelui, am declarat potentaților mahomedani din Africa și din Asia că unicul meu țel este nimicirea ultimului bastion creștin din cuprinsul imperiului meu. Mîine va veni

rîndul Egiptului, al ţărilor arabe, al Persiei. Atunci voi trimite emisari în Apus spre a-i asigura pe suveranii creştini că nu mai am nici o pretenţie asupra Europei şi că unicul obiectiv al politicii mele este constituirea unui puternic stat turc, tampon între lumea creştină şi lumea mongolă... Ai să-mi spui, Mahmud, că manevrele astea nu se pot repeta la infinit, că duşmanii Imperiului Otoman se vor trezi odată şi odată din amorţire şi se vor alia spre a mă zdrobi. Teoretic, perspectiva este îngrijorătoare. Practic, jocul acesta de basculă se poate repeta la infinit, dînd de fiecare dată rezultate excelente. Am impresia că oamenii politici sînt asemenea unor bărbaţi încornoraţi. Deşi ştiu că sînt înşelaţi, abia aşteaptă să li se ofere o scuză aparent plauzibilă, spre a evita o criză cu urmări imprevizibile. Laşitatea popoarelor şi orbirea căpeteniilor nu-şi au margini.

„De ce îmi spune Mehmed toate astea ? se întrebă intrigat prinţul. Ce urmăreşte ? Omul ăsta începe să mă pună pe gînduri !"

Intuindu-i parcă întrebarea, sultanul îi zîmbi.

— Într-o zi, nu prea îndepărtată, ai să fii chemat să slujeşti interesele superioare ale imperiului. Mă bizui pe tine, fiindcă între noi există o simbioză, Mahmud. Ţi-am cîştigat şi sufletul şi trupul.

Făcu o pauză, apoi adăugă :

— Nimic din ceea ce am vorbit acum să nu transpire dincolo de pereţii acestui cort !

— Jur, Înălţimea-Ta !

— N-am nevoie de legăminte ! Numai un imbecil şi-ar da frîu liber gurii ! Interesul tău e să taci !

Prinţului nu-i plăcu ultima frază, căci dezvăluia existenţa unui sîmbure de îndoială în sufletul padişahului. Acesta reluă :

— Sînt încredinţat că cele patru corăbii care i-au dat atîta de furcă lui Balthoglu nu sînt avangarda unei flote creştine, aşa cum se teme Khalil. Spun asta fiindcă am ajuns să-i cunosc pe suveranii din Apus. Sînt îngîmfaţi, proşti şi, pe deasupra, divizaţi. În acest chip îmi slujesc interesele fără să-şi dea seama. Francezii îmi vînd armament pe care-l plătesc cît nu face. Le cumpăr astfel neutralitatea. Regele Charles l-a mazilit pe Jacques Coeur, omul nostru, dar îi urmează politica. Atitudinea lui faţă de noi îi scandalizează pe ceilalţi monarhi, care stau în expectativă, dîndu-mi indirect mînă liberă la porţile de răsărit ale Europei. Ai înţeles, Mahmud ?

— Am înţeles, Înălţimea-Ta.

— După înfrîngerea lui Balthoglu, am tras o învăţătură.

Prințul era oarecum dezorientat de modul cum trecea sultanul de la un subiect la altul.

— Am înțeles, Mahmud, că este nechibzuit să dau prea multă libertate de inițiativă sfetnicilor mei, că eu singur trebuie să mă înham la lucru. De azi înainte voi fi propriul meu prim-ministru, propriul meu comandant de oști, propriul meu amiral... Ieri, după ce l-am destituit pe Balthoglu, m-am pomenit cu Hamza-Pașa că mi se aruncă la picioare. „Stăpîne, dacă mă faci mare amiral, mă leg în fața lui Allah să nimicesc flota ghiaurilor fără ca tu să pierzi o singură galeră." Deși știam că priceperea lui în treburile navale este mărginită, i-am satisfăcut dorința. De ce ? Fiindcă este un bun executant, deși îi lipsește orice inițiativă. De azi înainte, Hamza va fi brațul meu și nimic mai mult. Încă de acum un an trebuia să iau această hotărîre. Stăpînul care-și lasă gospodăria pe mîna slugilor ajunge să cerșească la drumul mare.

Sultanul luă o smochină și își înfipse dinții în carnea-i parfumată.

— Sînt încredințat, Mahmud, că printre supușii mei se află multe minți luminate, capabile să mă slujească fără greș. Din nefericire, nu am cum să ajung la ele, fiindcă în jurul meu înalții demnitari alcătuiesc un cordon sanitar, împiedicînd pe eventualii lor concurenți să se apropie de mine. Mai toate aceste căpetenii militare, politice ori religioase au pus mîna pe putere datorită jocurilor de culise, vicleșugurilor, slugărniciilor. Mi-e scîrbă de toți oamenii ăștia !

Sultanul tăcu. Restul gîndurilor și le păstră pentru sine. Nu-i spuse, de pildă, prințului Mahmud că în noaptea aceasta hotărîse să-i piardă și pe Khalil, și pe Zaganos, și pe Yakub-Pașa, și pe Ișak-Pașa, și pe mulți alții. Nu-i va mazili pe toți deodată, ci unul cîte unul, spre a nu da ocazie nemulțumirilor să se unească împotriva lui. Îi va asmuți pe unii contra celorlalți, își va face din fiecare o coadă de topor. Deprinși cu regulile vechiului joc, vor pica pe rînd în capcană.

Mehmed nu era atît de sigur pe sine pe cît voia să pară. Cu cîteva ore înainte de a-l demite pe Balthoglu, primise la cartierul său general o scrisoare semnată de Șeikh Ak Șemseddin, o foarte temută căpetenie religioasă, care-i reproșase cu asprime greșelile săvîrșite de la urcarea sa pe tron, scoțînd în evidență lipsa-i de autoritate față de generalii ce-și dovediseră incompetența în operațiile de război purtate pe uscat și pe mare. Șemseddin îi dăduse un avertisment sever, invitîndu-l să nu nesocotească opinia acelor turci care-l făceau răspunzător

pentru înfrîngerile suferite de flota otomană. Un nou eșec îi va înstrăina respectul și dragostea poporului.

Lectura scrisorii îi răscolise mînia. Apoi îl împresurase frica. Îi reveniseră în minte tulburările care cuprinseseră armata în cursul primei lui domnii. Șemseddin îl îndemna să smulgă răul din rădăcină. Oamenii de seama lui Șemseddin nu trebuiau urgisiți. Un suveran înțelept își pleacă urechea la glasurile celor ce-i dezvăluie racile pe care sfetnicii interesați se străduiesc să le țină ascunse.

După ce îngădui lui Mahmud să se retragă, se întinse pe sofa, cu mîinile cruce sub cap, și, ațintindu-și privirea spre ciucurii de mătase care atîrnau din lampa chinezească prinsă de tavanul cortului, angajă un dialog cu propriul său cuget. Trebuia să găsească o dezlegare a crizei intervenite în desfășurarea războiului. Un succes militar i-ar reface prestigiul și ar ridica moralul armatei. Se spune că noaptea este un bun sfătuitor. Zorii îl găsiră pe Mehmed într-o stare de excitare nervoasă greu de stăpînit. Găsise soluția !

Comandanții de armate, convocați în consiliu în primele ore ale dimineții, se înfățișară la marele cartier imperial plini de curiozitate, dar și de teamă. Cînd îl văzură pe sultan făcîndu-și preocupat apariția în încăperea hărților, intuiră că se pregăteau mari evenimente.

Fără a le da timp să răsufle, Mehmed îi încunoștință că hotărîse să preia comanda efectivă a operațiilor militare. Avea de gînd să-și inaugureze activitatea dînd o lovitură decisivă flotei bizantine.

Hamza-Pașa, noul mare amiral, făcu un pas înainte :

— Ordonă, Mărite Stăpîne, să cuceresc Cornul de Aur ! Fac legămînt să-ți îndeplinesc porunca în patruzeci și opt de ore !

Sultanul îi făcu semn să tacă, apoi reluă :

— Pentru că marele lanț al bizantinilor nu poate fi forțat — dovada am avut-o — am decis să schimb tactica folosită pînă acum în chip atît de păgubitor pentru noi. Vreau să introduc prin surpriză cîteva zeci de nave de-ale noastre în Cornul de Aur, transportîndu-le pe uscat.

Generalii se priviră nedumeriți. Înnebunise padișahul ?

Mehmed le desluși îndoielile.

— Acum paisprezece ani veneţienii şi-au transportat cîteva galere de pe rîul Adige pe lacul Garda utilizînd nişte platforme cu roţi. Succesul acestei operaţii mi-a dat ideea să o repet, adaptînd-o condiţiilor locale. Arătă generalilor harta capitalei bizantine : După cum vedeţi aici, Cornul de Aur constituie un golf în formă de triunghi ascuţit, flancat la sud-vest de Constantinopolele propriu-zis, iar la nord-est, de cartierul genovez al Galatei. Operaţia tactică imaginată de mine este simplă. Optzeci de nave cu echipajele lor cu tot vor fi transportate pe uscat din Bosfor în Cornul de Aur. Va fi de ajuns să escaladăm povîrnişul unui deal care nu depăşeşte înălţimea de două sute de picioare şi să coborîm apoi de-a lungul Văii Izvoarelor pînă la Cornul de Aur. Pe acest traseu vom construi un drum larg, necesar transportării pe uscat a vaselor noastre.

În pofida tinereţii sale, Mehmed era un fin psiholog. Vizirii şi generalii îl ascultau cu atenţie, fără ca vreun muşchi al feţei să se contracteze, tulburîndu-le imobilitatea. În ochii lor citi însă o stupoare pe care nu erau în stare să şi-o ascundă. Pe Hamza-Paşa îl trecură sudorile. O bătălie navală clasică nu l-ar fi impresionat. Îl înspăimînta însă perspectiva executării acestei fantezii imperiale. Dacă va da greş, va împărtăşi soarta lui Balthoglu.

Marele vizir Khalil interveni onctuos :

— Mărite Stăpîne, înţelepciunea ta ne luminează ca un soare drumul. Trebuie să trecem de îndată la îndeplinirea hotărîrii Majestăţii-Tale. Dar să profităm de învăţămintele trecutului. La primul lor asediu al Bizanţului, avarii au încercat să-şi transporte pe uscat navele, fără a obţine rezultatele aşteptate.

Sultanul aruncă o privire piezişă primului său sfetnic. Sub o formă alambicată, acesta încerca să-i demonstreze şubrezenia planului.

— Prudenţa ta este de lăudat, Khalil. Dar prea multă prudenţă strică.

Marele vizir se înclină, muşcîndu-şi buzele.

— Nu sînt decît slujitorul gloriei tale, Luminate Stăpîne.

Ceilalţi generali nu îndrăzniră să ridice obiecţii, deşi împărtăşeau opinia marelui vizir.

Zaganos-Paşa se prosternă la picioarele sultanului.

— Sînt gata, Înălţimea-Ta, să pun personal umărul la căratul corăbiilor !

Mehmed îl ajută să se ridice.

— Îmi place entuziasmul tău, Zaganos. Ți-aș fi încredințat cu dragă inimă conducerea operațiilor, dar de data aceasta le voi dirija personal. Cheamă-ți inginerii, să le explic ce au de făcut ! Se adresă apoi generalilor prezenți : Cred că nu este nevoie să vă atrag atenția asupra păstrării celui mai strict secret !

Privirea lui întîrzie semnificativ asupra marelui vizir, care se prefăcu a nu înțelege că era vizat.

*

Iakumi Paraskevos, leprosul, mergea împleticindu-se. Avea amețeli și abia îl mai țineau picioarele. În stomac simțea un gol dureros. Îl chinuia foamea. De zece zile nu mîncase nimic, sau aproape nimic. Cele cîteva resturi de alimente mucegăite, găsite prin gunoaie, nu se puteau numi hrană.

Îi era nu numai foame, ci și frică, dar nu de noaptea care-l ocrotea, ci de oameni, de cîini, de singurătate, și mai ales de propria lui boală. Odată, în zori, trecînd prin fața unui geam, își văzuse întîmplător chipul reflectat. Imaginea aceea îl îngrozise. Nu-și închipuise că putea fi atît de respingător. Scîrba, disperarea, durerea îl făcuseră să verse acolo, lîngă geam.

Apoi fugise pînă la locuința lui, unde se încuiase, fără a mai ieși în lume cîteva zile de-a rîndul. Dar foamea îl mînase iarăși pe străzi. Auzise că leproșii cerșesc, dar el nu îndrăznea să cerșească, fiindcă ar fi trebuit să-și arate fața.

Simțea un gol nu numai în pîntece, dar și în cutia craniană. Pe jumătate leșinat, căzu lîngă calcanul unei case. Se rezemă cu spinarea de peretele zgrunțuros și rece. Era deznădăjduit. Ce se va alege de el dacă nu va mai fi în stare să se ridice și zorile îl vor prinde aici ? Îi venea să plîngă, dar îi secătuiseră lacrimile. Își trecu mîna bandajată peste față, și lipsa nasului — mîncat de lepră — îl făcu iarăși să se cutremure. Plecă fruntea. Suspine uscate, dureroase, îi zguduiau ființa. Încremeni apoi într-un fel de toropeală, la hotarul dintre somn și veghe, dintre viață și moarte.

Simți o prezență în preajma sa. Tresări. În fața ochilor se afla o mogîldeață. Un om. Dar nu-i deslușea trăsăturile, căci era încă întuneric.

— Ţi-e rău ? auzi un glas binevoitor, care rostea cuvintele într-un chip ciudat.

Spre apus, cerul oglindea un incendiu, aruncînd uneori răbufniri roşiatice asupra străzii. Cînd individul chincit în faţa lui Iakumi îşi schimbă poziţia, expunîndu-şi chipul luminii roşiatice, acesta întrezări cu oroare un obraz pustiit de lepră. Vru să se tragă înapoi, dar îl împiedică zidul de care se rezema.

Străinul scoase dintr-o desagă jerpelită un colţ de pîine şi o bucată mică de brînză.

— Poate ţi-e foame !

Întinse pîinea şi brînza, dar Iakumi se smuci înspăimîntat. Apoi îşi aminti că şi el era bolnav de lepră. N-avea rost să se teamă de contaminare.

Străinul nu-i înţelese gîndurile.

— Ia, omule, nu te sfii ! Mai am de mîncare în desagă.

Cu teamă şi cu dezgust, dar învins de foame, Iakumi ridică mîinile, desfăcîndu-şi cioturile degetelor. Luă pîinea şi brînza, iar după o scurtă ezitare, le duse la gură. Scîrba, ori poate o reacţie a foamei, îl făcu să verse primul dumicat.

— Săracul de tine, nu ţi-e bine deloc, grăi cu compătimire străinul. Pe mine mă cheamă Aleksandros. Aleksandros, ca şi pe împăratul Macedoniei, rîse cu sărmană voioşie. Se aşează cu spatele lipit de perete, alături de Iakumi : Tu de unde eşti ? întrebă Aleksandros. Nu te-am văzut pe la noi.

— Vin de departe, explică Iakumi, printre îmbucături. Am intrat în oraş odată cu refugiaţii.

Minţea, fiindcă nu voia să-şi dezvăluie ascunzătoarea.

— Tare greu trebuie să o fi dus ! clătină din cap Aleksandros. Înţeleg de ce nu te descurci în Constantinopole. Dacă nu ai unde dormi, vino la noi, la leprozerie !

Iakumi se scutură îngrozit.

— Nu ! Nu !...

Aleksandros îşi schimonosi într-un zîmbet gura lipsită de buze.

— Nu e prea rău la leprozerie. Din cînd în cînd ieşim la cerşit, cu complicitatea paznicilor. Pentru asta le dăm jumătate din banii primiţi de pomană. Mîncarea o păstrăm pentru noi. De la o vreme primim puţină mîncare de pomană, fiindcă şi în oraş domneşte lipsa.

Iakumi îşi aminti de tatăl său. Şi acesta fusese paznic la leprozerie. Poate că şi el primise bani de la leproşi, îi adusese acasă şi îşi molipsise fiul.

— Nu ! Nu merg la leprozerie ! scuturâ energic din cap Iakumi.

— Cum vrei. Dacă te temi de felul cum sîntem trataţi, pot să-ţi spun că nu e bine, dar nici prea rău. La urma urmei, sîntem între noi. Nu facem scîrbă nimănui. Aleksandros se ridică de jos. Îmi pare rău, dar sînt nevoit să te las. Înainte de a se lumina de ziuă, trebuie să fiu la leprozerie. Trase cu urechea la bubuiturile tunurilor : Am auzit că turcii îi lasă pe leproşi liberi. E adevărat ? Pe unde ai umblat tu, cum era ?

— N-am stat la un loc cu turcii, replică Iakumi.

Aleksandros rîse şuierat.

— Dacă turcii au să cucerească oraşul, pe noi n-au să ne ia robi. Oamenii sănătoşi să se teamă de robie. Cu turci sau fără turci, pentru noi n-are să se schimbe nimic.

Iakumi desluşi o izbucnire de răutate în tonul interlocutorului. Avusese poate şi el de suferit de pe urma oamenilor sănătoşi, şi acum se bucura de nenorocirea care-i pîndea.

— Am plecat, zise Aleksandros.

Scoase din desagă o bucată de slănină şi o întinse lui Iakumi.

— Ia-o ! Ai mai multă nevoie decît mine. Dacă vrei să ne mai vedem, eu trec întotdeauna pe strada asta în drum spre leprozerie. Cam la trei-patru zile ies în oraş.

— Îţi mulţumesc, rosti cu recunoştinţă Iakumi, luînd slănina.

— Să o mănînci cumpătat, îi recomandă leprosul. După ce-ai stat multă vreme fără hrană, nu e sănătos să-ţi umpli burta. Şi acum mi-am luat valea. Te las cu Dumnezeu !

Se îndepărtă şchiopătînd. Şi lui îi căzuseră degetele de la picioare, de vreme ce mergea atît de greu, îşi zise Iakumi. Vîrî alimentele la piept, ascunzîndu-le ca pe o comoară, iar după ce Aleksandros se pierdu în noapte, se ridică în picioare şi porni spre casă.

Ameţeala îl mai lăsase...

*

Ocrotit de întunericul nopţii, Patrikios Havron se căţără pe dărîmăturile clădirii, avînd grijă să nu facă zgomot, apoi, folosindu-se de un perete spart, se strecură într-o încăpere cu

tavanul căscat spre cerul încrustat cu stele. Ferestrele cu vitrouri făcute ţăndări şi cu cercevelele rupte se deschideau spre Valea Izvoarelor. Ceva mai departe se ridica povîrnişul unei coline învecinate cu zidurile înconjurătoare ale Galatei, luminate vag de razele alburii ale lunii. Patrikios se uita la viermuiala de turci care se agitau la lumina torţelor, construind un drum larg, care avea să încalece şaua colinei, spre a coborî apoi în Valea Izvoarelor. Lucrarea aceasta gigantică, la care fuseseră înhămaţi aproape o sută de mii de osmanlîi, începuse de cu seară.

„Ce nevoie are sultanul de acest drum ? Ce mai pune la cale ?“ se întrebă Patrikios intrigat.

Deşi era romeu, purta straie de başibuzuc şi arme turceşti. Îşi scoase arcul de pe umăr, îşi pipăi instinctiv tolba cu săgeţi, de parcă ar fi vrut să se asigure că era la locul ei, apoi se aşeză la pîndă. Ştia că padişahul va trece pe acolo, fiindcă îl informase un prieten din garda imperială.

În aşteptare, îşi prefira gîndurile. Erau lucruri în lumea aceasta pe care nu izbutea să le înţeleagă. Firea omului constituia, de pildă, o mare problemă. Cum se făcea că numeroşi creştini renegaţi se dăruiseră cu trup şi suflet Islamului, în vreme ce el, Patrikios, pe jumătate turc, ura de moarte turcimea si tot ce ţinea de ea ?

Tatăl său — ori omul pe care el îl crezuse tatăl său — fusese prefect al Constantinopolelui, şambelan imperial şi ambasador pe lîngă Serenissima Republică a Veneţiei. Stăpîn al unor întinse domenii în Tracia, abia se însurase cu o fată frumoasă şi foarte tînără, din ilustrul neam al Angheliziloг, tot atît de bogată ca şi el. Viaţa li se deschidea plină de promisiuni roze. Dar adevăratele căi ale destinului sînt ascunse oamenilor. În vreme ce patricianul bizantin — aflat pe atunci într-una din vilele de pe domeniile sale — se pregătea să plece la Constantinopole, unde fusese chemat de către împărat spre a i se încredinţa demnitatea de mare logothet, o numeroasă bandă de turci înarmaţi năvăliseră prin surprindere asupra vilei şi, după un masacru general, urmat de jaf, dăduseră foc clădirilor. Nu scăpase cu viaţă decît soţia sa, Polixenia, după ce o violaseră cîţiva başibuzuci.

Tînăra văduvă se refugiase la Constantinopole, în casa unor rude. Puţin timp după acest vandalism, trupele otomane ocupaseră şi acele teritorii din Tracia pe care se aflau domeniile familiei Havron. Polixenia rămăsese numai cu veşmin-

tele pe care le purta cînd fugise din vila incendiată și cu un copil zămislit în pîntece de sămînța unuia din turcii care o supuseseră. Patrikios venise pe lume fără ca maică-sa ori rudele acesteia să-i fi spus cine era adevăratul lui tată. Polixenia Havron supraviețuise puțini ani soțului ei. Măcinată de supărări, își dăduse sfîrșitul, regretînd că își lăsa copilul singur, lipsit de ocrotire.

Patrikios crescuse ca un pui de cuc în casa rudelor. Pronia, clementă într-o oarecare măsură, îl compensase pentru nenorocirile pe care el le îndurase pînă atunci, înzestrîndu-l cu toate calitățile fizice, refuzate, paradoxal, verilor săi. Unul dintre aceștia, cocoșat, șchiop și cu albeață la un ochi, își revărsase preaplinul invidiei destăinuindu-i lui Patrikios că nu este un adevărat Havron, ci scursoarea unui bandit turc. În acea epocă orfanul păsise tocmai vîrsta adolescenței. Revelația originii lui îl traumatizase sufletește, făcîndu-l să acumuleze o ură obsesivă împotriva a tot ce era turcesc. Frămîntat de neastîmpăr, fugise din casa rudelor și se înrolase în armată, pretinzînd că era mai vîrstnic decît în realitate. Setea lui de răzbunare nu mai putea fi potolită decît cu sînge. Inteligența, zelul, priceperea în mînuirea armelor, impetuozitatea sa în toate exercițiile militare atraseseră atenția superiorilor, care ceruseră împăratului și obținuseră înălțarea lui la rangul de ofițer.

În toamna anului 1452, cînd Mehmed al II-lea făcuse un scurt raid cu trupele sale, oprindu-se pentru cîteva zile sub zidurile Constantinopolelui, Patrikios ceruse comandanților săi ierarhici autorizația de a fi cuprins în grupul celor trei tineri trimiși iscoadă în tabăra otomană. Misiunea se încheiase jalnic. Deși purtau veșminte turcești și vorbeau curent limba turcă, romeii din acest grup de comando fuseseră descoperiți. Prinși, doi dintre ei fuseseră spînzurați. Mai abil, sau poate mai norocos, Patrikios izbutise să se strecoare neobservat printre osmanlîi. În acele zile îl văzuse pe sultan trecînd cu generalii săi în galopul cailor prin fața trupelor aliniate. Scena aceasta făcuse să-i încolțească un gînd : asasinarea sultanului ! Lichidarea lui Mehmed al II-lea, acum, în preziua războiului dintre Imperiul Otoman și Bizanț, ar constitui o mare lovitură, care ar surpa moralul osmanlîilor.

Înflăcărat de această idee, nu se mai înapoiase la Constantinopole, unde fusese dat dispărut. Patrikios, fiu de mare demnitar și ofițer apreciat în armata țării lui, rupsese cu trecutul și rămăsese să ducă o existență dubioasă printre străini.

Foarte bun cunoscător al limbii şi al tradiţiilor turceşti, nu-i fusese greu să se dea drept un turc oarecare. Se înapoiase odată cu trupele otomane la Adrianopole. Acolo se pusese pe lucru metodic. Zilnic umbla prin ceainării, moschei, băi publice, bazaruri, caravanseraiuri, spre a culege informaţii şi a încheia legături de prietenie cu diverse persoane de la Curte.

Spre a-şi asigura traiul de toate zilele, nu ezitase să-şi procure fonduri jefuind prăvăliile unor bijutieri. Ecoul isprăvilor lui ajunsese să-i terorizeze pe neguţători. Încercările poliţiei de a-i da de urmă se încheiaseră în fiecare caz lamentabil. Patrikios îi deruta, fiindcă, spre deosebire de alţi spărgători, nu se lăcomea la prăzi şi nici nu avea complici care să-l dea în gît.

Era nelipsit la toate ceremoniile publice pe care sultanul le cinstea cu prezenţa sa. Amestecat în mulţime, urmărea cu încordată atenţie comportamentul padişahului, al personajelor din suita imperială, al ostaşilor din detaşamentele de gardă. Îl interesau mai ales măsurile de securitate. Odată, în marea moschee, încercase să se apropie de Mehmed al II-lea, care stătea prosternat pe covorul său de rugăciune. Îşi strecurase mîna sub burnuz, spre a scoate pumnalul, cînd un ofiţer de gardă îl atinsese pe umăr, şoptindu-i cu asprime.

— Înapoi ! Nu e voie să tulburi rugăciunea Înălţimii-Sale !

Patrikios cîntărise într-o frîntură de secundă şansele pe care le-ar fi avut dacă s-ar fi năpustit asupra sultanului. Erau atîţia militari acolo care făceau de pază, încît n-ar fi izbutit să se apropie de Mehmed spre a-i aplica o lovitură mortală. Se retrăsese, cerîndu-şi scuze.

Inchiriase apoi pe bani grei o cameră cu vederea spre piaţa palatului imperial. De acolo ar fi putut să slobozească o săgeată asupra padişahului cînd acesta ar fi străbătut piaţa. Dar înainte de a se instala la noua adresă, oamenii lui Yakub-Paşa prinseseră de veste şi interziseseră proprietarului clădirii să primească chiriaşi.

Patrikios ştia că sultanul ieşea uneori din palat îmbrăcat ca un om de rînd, spre a se amesteca în mulţime. În asemenea împrejurări suveranul folosea portiţe dosnice, rareori aceleaşi. Patrikios nu reuşise niciodată să afle dinainte, prin prietenii lui, cînd va avea loc o astfel de escapadă, fiindcă sultanul nu-şi prevenea anturajul.

În aprilie, cînd începuse asediul Constantinopolelui, se vîrîse printre başibuzuci, manifestîndu-şi zgomotos zelul de luptător devotat cauzei Islamului. De cîteva ori îşi făcuse de lucru prin apropierea cortului imperial, însă acolo paza era şi

mai severă. Se încercaseră două atentate împotriva lui Mehmed, dar executanții — niște simpli amatori — dăduseră de fiecare dată greș. Capturați, fuseseră trași în țeapă.

Patrikios nu avea de gînd să-și încheie cariera înfipt într-un par ascuțit, care să-i sfîșie măruntaiele. Lovitura lui va fi calculată cu precizie matematică.

De îndată ce aflase că padișahul va inspecta în toiul nopții lucrările din Valea Izvoarelor, își spusese că sosise, în fine, momentul să treacă la acțiune. De aici, de la fereastra vilei în ruine, domina drumul pe care sultanul era obligat să treacă ori de cîte ori își inspecta trupele de pe colinele Perei, sau baza navală de la Cele Două Coloane. Depărtarea era potrivită spre a trage fără greș la țintă. Flăcările torțelor vor constitui un fundal luminos pe care silueta lui Mehmed se va contura perfect.

În ciuda firii sale oțelite, Patrikios încerca o oarecare emoție, ca în preajma unui examen greu, ori a unei bătălii hotărîtoare. Dacă va reuși să-l răpună pe sultan, generalii săi, în cap cu marele vizir Khalil, vor ridica asediul orașului. Atunci Patrikios va putea spune că și-a făcut datoria...

— Uite-l, aleargă ca un cățel în jurul stăpînului ! vorbi scîrbit marele vizir confidentului său Mahmud-Pașa, arătîndu-l cu o scurtă ridicare a bărbiei pe prințul Radu, care galopa pe un viforos armăsar arab, luînd-o înaintea cavalcadei imperiale, înapoindu-se, îndepărtîndu-se iarăși, într-un zburdalnic și copilăresc du-te-vino.

Mehmed al II-lea, întovărășit de mai toate mărimile armatei, se afla în drum spre Valea Izvoarelor. Foarte bine dispus, se întreținea jovial cu Sabahattin, marele maestru al cailor imperiali. Acesta, spre a-i fi pe plac, dăruise prințului Radu un armăsar arab sur de o rară frumusețe, pe care adolescentul domnesc îl călărea acum plin de încîntare, stînd bine înfipt în șa, de parcă ar fi făcut corp comun cu telegarul său.

— Luați aminte la copilul ăsta ! se adresă Mehmed generalilor. Poate să vă dea lecții de echitație !

Prințul Radu era atît de fermecat de noul său cal, încît nu mai avea răbdare să meargă la trap, laolaltă cu întreaga cavalcadă.

Marele vizir urmări un timp cu vădită dezaprobare evoluțiile hipice ale vlăstarului domnesc.

— Dacă un turc de-al nostru ar face greșeala de a trece călare prin fața sultanului, călăul l-ar scurta cu un cap. Dar veneticului ăstuia totul îi este îngăduit.

Mahmud-Pașa, șeful poliției, înclină capul în semn de încuviințare. Și pe el îl dezgustau moravurile padișahului.

— Principele Radu este înzestrat, cred eu, cu puteri malefice, ca și Franco Acciaiuoli.

— Acum cîteva zile am intrat la sultan cu o mapă de documente pentru semnare. Fără să se simtă jenat, mi s-a adresat rîzînd : „Khalil, de azi înainte prințul Radu are un nou nume. Un nume care i se potrivește ca o mănușă : «Luceafărul-de-Dimineață !» Așa să i te adresezi de acum înainte !“ M-am înclinat, zîmbindu-i prințului cu falsă simpatie. Cred că padișahul știa ce simt în adîncul sufletului meu, căci mă privea cu un fel de sfidare... Și cînd te gîndești că pînă acum doi sau trei ani, băiețandrul ăsta era supus unui tratament care nu se deosebea mult de o întemnițare ! La Egrigoz a îndurat un regim aspru, de fortăreață.

— Dacă nu i-l scotea în cale Aziz, icoglanul, Radu ar fi fost și acum un prizonier de seamă. Și atîta tot.

— Știi la cît se ridică astăzi întreținerea lui ? rosti cu mînie Khalil. La dublul veniturilor mele de mare vizir și de pașă cu cinci tuiuri. Cît are să mai dureze murdăria asta ?

Mahmud-Pașa se uită temător în jur.

— Să nu vă audă careva, Luminate !

— Ai dreptate ! În anturajul lui Mehmed colcăie spionii. Mai toți aghiotanții lui sînt stipendiați de Zaganos și de Yakub.

Mahmud-Pașa se încruntă înciudat.

— Nu știu dacă ați citit nota informativă strict secretă asupra primei vizite pe care băiețandrul ăsta a făcut-o în iatacul sultanului.

— N-am citit-o ! Îmi repugnă asemenea lecturi ! Îmi închipui ce a putut să se întîmple ! Allah l-a pedepsit pe Aziz fiindcă a făcut pe pezevenghiul, luîndu-i viața ! rosti posomorît Khalil. Am rămas în schimb pe cap cu prințul Radu. Deunăzi sultanul îmi declara că are de gînd să-i încredințeze tronul Țărilor Românești.

— Fiți atent, Luminate ! Zaganos se uită spre noi !

Marele vizir și Zaganos-Pașa schimbară priviri aparent indiferente. Straniu ! Și Zaganos discutase cu Yakub-Pașa tot despre prințul Radu.

— Cel puțin băiatul ăsta e străin de credința și de neamul nostru, spunea tocmai șeful serviciului secret. Nu va putea să-i impună pe creștinii lui în posturile cheie ale imperiului. Dacă Mahmud Anghelos îi va lua vreodată locul, ceea ce nu-mi pare deloc exclus, vom avea în schimb mult de furcă !

— Prostii ! ripostă Zaganos. Mahmud Anghelos nu este periculos.

Șeful serviciului secret înclină din cap cu îndoială. Dispunea de informații care păreau să demonstreze contrariul. Se uită critic pe sub streașina sprîncenelor la șeful său. „Faci rău, Zaganos, că te lași călăuzit de interese de familie și nu privești ceva mai departe !" reflectă Yakub.

În cazul prințului Radu, Zaganos era tacit de acord cu Khalil, dar pentru alte motive. Sultanul se însurase cu fiica lui de aproape un an, fără ca în acest răstimp să-și fi îndeplinit vreodată îndatoririle conjugale. Zaganos își pusese mari speranțe în această căsătorie. Dacă fiica lui ar fi dăruit un fiu lui Mehmed, și-ar fi consolidat nu numai propria poziție, dar și pe aceea a tatălui ei. O soție care nu zămislea fii era un simplu obiect în haremul imperial. Pe Zaganos îl treceau fiori de plăcere la gîndul că nepotul său direct ar putea ajunge sultan după moartea lui Mehmed. Dar fiica lui nu putea rămîne însărcinată atîta vreme cît simțurile padișahului erau înrobite de băieșandrii din Sarai...

Vizirul armatei făcu un semn lui Yakub să se apropie. Șeful serviciului secret ajunse scară la scară cu protectorul său. Acesta se uită bănuitor în jur, apoi murmură atît cît era necesar spre a se face auzit numai de confidentul său.

— N-ar fi rău dacă prințul Radu ar dispărea... A început să mă deranjeze.

Yakub înclină din cap, fără să rostească un cuvînt. Își cunoștea obligațiile. Îi convenea ori nu, trebuia să-l suprime pe Radu. Dar înlăturarea acestuia nu va deschide imediat drum lui Mahmud Anghelos ?

Captivat de frumusețea armăsarului său, prințul Radu nici nu bănuia ce sfori se trăgeau în legătură cu persoana lui. Acum era fericit fiindcă simțea sub el un telegar plin de neastîmpăr, care se smucea, cabra, încerca să-și ia zăbala între dinți și să pornească într-un galop zănatic încotro vedea cu ochii.

Cavalcada ajunse în Valea Izvoarelor. Uriașul șantier pe care se construia unul dintre cele mai bizare drumuri își desfășura activitatea la lumina feerică a mii și mii de făclii. Treceau prin fața unei case în ruină, cînd armăsarul prințului Radu, care se afla în acea clipă în preajma sultanului, cabră deodată la verticală. Copitele lui loviră calul lui Mehmed, care făcu un brusc salt în lături, aruncîndu-și din șa stăpînul luat prin surprindere.

Simultan, o săgeată țîșni de undeva, înfigîndu-se în pieptul lui Sabahattin, care scăpă frîul și se prăvăli de pe roibul său. Faptele acestea se petrecură cu atîta iuțeală, încît ofițerii din suită nici nu avură timpul să intervină. Abia după ce totul se consumă, descălecară spre a veni în ajutorul celor căzuți.

Mehmed se ridică furios din praf. Radu îl făcuse ridicol în fața soldaților săi. Deodată privirile-i căzură asupra lui Sabahattin, care zăcea în țărînă și horcăia. Abia atunci înțelese că săgeata îi fusese destinată lui și că Radu jucase rolul providenței, salvîndu-l de la moarte.

Yakub-Pașa, Mahmud-Pașa, cîțiva ofițeri și soldați din gardă alergară spre ruinele casei din apropiere, singurul loc de unde s-ar fi putut trage.

Sultanul aruncă o privire afectuoasă prințului Radu, care descălecase și nu știa cum să-și mai ceară scuze. Îl mîngîie pe obraz.

— Luceafărul-de-Dimineață mi-a purtat noroc !

Se uită apoi la marele vizir și la Zaganos-Pașa, care încremeniseră !

— Serviciile voastre de pază nu par a fi la înălțime ! Încălecă și porunci aghiotanților :

— Ocupați-vă de Sabahattin ! M-aș bucura dacă ar scăpa cu viață !

Generalii și ofițerii care răscoliseră ruinele se înapoiară fără să fi dat de vreo urmă. Prefectul poliției și șeful serviciului secret se făcuseră negri de supărare. Responsabilitatea lor era grav angajată. Sultanul înțelese după expresia împănicată din ochii lor că nu găsiseră nimic. Vru să spună ceva, dar se răzgîndi și porni în galopul calului spre culmea colinei acoperite de muncitori. Cînd ajunse pe creastă, se opri. Se uită în jos, spre Bosfor. Dinspre Cele Două Coloane se ridica pînă la el, luînd în piept povîrnișul, o pistă podită cu zeci de mii de butuci lungi, așezați de-a curmezișul și unși cu untură, ulei și seu, pe care aveau să fie împinse cele optzeci de nave destinate a fi trecute din Bosfor în Cornul de Aur pe calea

uscatului. Şi pista care cobora spre Cornul de Aur era aproape gata. Sultanul era mîndru de oamenii lui, care săvîrşiseră asemenea minune într-un timp incredibil de scurt.

Ajuns din urmă de ofiţerii săi, porni pe pantă în jos. Sosi la Cele Două Coloane tocmai cînd prima navă — o galeră de proporţii ceva mai reduse — era ridicată pe nişte tălpici ca de sanie şi împinsă pe povîrniş în sus de sute de oameni, în vreme ce alte sute o trăgeau, înhămaţi cu nişte frînghii. Echipajul o însoţea, mergînd pe marginea pistei, în vreme ce toboşari băteau în tobe, imprimînd un ritm susţinut eforturilor omeneşti. Cînd vasul ajunse pe culmea colinei, echipajul se urcă la bord şi se aşeză pe bănci, ridicînd vîslele la verticală. Apoi începu drumul de coborîre. De data aceasta hamalii se mărgineau doar să frîneze alunecarea vasului pe bîrnele bine unse. Galera ajunse în sfîrşit cu bine la nivelul apei. Cînd prova părăsi pista şi despică valurile, turcii izbucniră în urale.

Mehmed exulta. Uitase şi de atentat, şi de eşecurile întîmpinate pînă acum. Îndrăzneaţa operaţie plănuită de el, dar privită cu neîncredere de numeroşi ofiţeri, se dovedise nu numai realizabilă, dar şi strălucită prin concepţie. Fanfarele prinseră să cînte marşuri militare, în ton cu euforia războinică a osmanlîilor.

A doua navă îşi încheie cu acelaşi succes călătoria pe uscat. Zorile găsiră cea mai mare parte din navele transbordate plutind pe apele Cornului de Aur.

Soldaţii creştini de pe fortificaţiile constantinopolitane dinspre golf rămaseră uluiţi cînd văzură răsărind de după culmea colinei navă după navă, sub pavilion otoman, apoi alunecînd cu iuţeală în jos pînă la apele mării. Un veteran cu plete sure îşi făcu semnul crucii.

— N-am crezut că-mi va fi dat să văd corăbii navigînd pe uscat ca şi pe valuri. Turcii ăştia sînt diavoli, nu oameni ca noi !

Surpriza militarilor şi a populaţiei constantinopolitane se preschimbă în descurajare cînd se dovedi că inexpugnabilitatea Cornului de Aur nu fusese decît o legendă falsă.

Stupefiat de isprava turcilor, căpitanul Alvisio Diedo, comandantul flotei creştine, dădu imediat alarma, ordonînd prin semnale căpitanilor de vase aflaţi în subordinea lui să se pregătească de luptă. În loc să-i execute poruncile, un grup de ofiţeri de marină genovezi cerură să fie primiţi la raport de către Diedo. Acesta îi primi pe puntea navei-amiral. În nu-

mele camarazilor săi, căpitanul Maurizio Cattaneo ceru îngăduința să-i vorbească.

— Spuneți repede ce aveți de spus, fiindcă nu avem timp de pierdut ! rosti impacientat Diedo.

— Ținem să vă atragem atenția că flota creștină se află în momentul de față în apele Galatei genoveze. Or, Galata a hotărît să-și păstreze neutralitatea în acest război. O operațiune militară pornită din apele ei ar încălca angajamentele luate de *podesta* față de turci.

— Absurd ! exclamă Alvisio Diedo. Vă invit să vă înapoiați pe navele dumneavoastră și să vă pregătiți de luptă !

Cattaneo replică liniștit :

— Cu regret vă aduc la cunoștință că nici un comandant de vas genovez nu va da urmare ordinului dumneavoastră de atac. Dacă transferați flota creștină în apele constantinopolitane, renunțăm la obiecțiunile noastre. Sîntem gata să participăm la orice operație navală care își are baza de plecare într-un port aflat sub jurisdicția Bizanțului.

— Vă dați seama, Messer Cattaneo, ce timp prețios am pierde cu aceste manevre ? strigă mîniat Diedo.

— Hotărîrea noastră este definitivă, Messer Diedo ! Nu facem, dealtfel, decît să executăm ordinele *podesta*-ului.

— Mă abțin să vă acuz de lașitate ! rosti venețianul cu reținută violență.

— Comportarea mea și a echipajului comandat de mine în ultima luptă navală mă îndrituiește, cred, să vă cer a vă retrage cuvintele !

Salută ceremonios, apoi părăsi puntea navei-amiral, urmat de ceilalți ofițeri genovezi.

Alvisio Diedo rămase să-și rumege singur supărarea. „Genovezi ticăloși ! V-ați vîndut Islamului ! Și mai aveți îndrăzneala să pretindeți că sînteți creștini !"

O barcă rapidă, cu baniera imperială bizantină la pupa, se alipi de bordul navei-amiral. Căpitanul Reynaud de Brienne se urcă pe punte și se înfățișă lui Diedo.

— Majestatea-Sa Împăratul dorește să știe de ce flota noastră nu atacă navele turcești amerizate în golf ?

Diedo îi repetă argumentele lui Cattaneo.

— Genovezii au trădat cauza Bizanțului, Messer de Brienne.

Francezul îl privi uluit.

— În acest caz, ce măsuri vă propuneți să luați ?

— Voi convoca un consiliu de război, spre a stabili o linie de conduită comună veneților și genovezilor.

— Timpul acționează împotriva noastră, Messer Diedo !

— Știu ! Dar am mîinile legate ! Dacă Majestatea-Sa Imperială socotește că nu îmi fac datoria, sînt gata să predau comanda flotei.

— Nici nu poate fi vorba de așa ceva, se grăbi să răspundă de Brienne. Sînt convins că Majestatea-Sa va ține seamă de dificultățile pe care le întîmpinați. Din nefericire, nu-i putem sili pe genovezi să fie loiali cauzei Bizanțului.

După plecarea căpitanului de Brienne, Alvisio Diedo își făcu un plan de acțiune. Va convoca în taină pe comandanții și pe proprietarii corăbiilor venețiene, singurii pe care se putea bizui, și împreună vor lua o hotărîre. Fiindcă o consfătuire pe bordul vasului-amiral, cu participarea exclusivă a căpitanilor venețieni, ar fi dat de bănuit genovezilor, Diedo — cu încuviințarea bailului Girolamo Minotto — invită douăsprezece notabilități venețiene să ia parte la un consiliu restrîns în biserica Sf. Maria, al cărei preot era un unionist convins. Alvisio Diedo luă cel dintîi cuvîntul :

— Instalarea turcilor în Cornul de Aur ne expune primejdiei de a fi prinși între două focuri. Nu ne rămîne decît să atacăm primii. În primul rînd, flota otomană din golf, apoi cea din Marea de Marmara. Din nenorocire, situația noastră este îngreunată de pasivitatea genovezilor. Va trebui să ne batem fără sprijinul lor.

— Singuri nu putem angaja operații ofensive împotriva otomanilor, opină căpitanul Luigi Morosini. Ținînd seamă de inferioritatea noastră numerică, nu ne rămîne decît să executăm un atac nocturn prin surprindere asupra flotei turcești din Cornul de Aur, cu sprijinul trupelor terestre și al artileriei bizantine.

Bailul Girolamo Minotto se opuse acestei soluții :

— Apărătorii zidurilor sînt atît de puțini, încît pierderea cîtorva sute de soldați în operația navală propusă de dumneata, Messer Morosini, ar avea urmări foarte grave pentru Constantinopole. Trebuie să ne bizuim numai pe propriile noastre forțe.

Atunci se ridică Messer Giacomo Coco, un temerar venețian, care izbutise să aducă o mare încărcătură de grîne din Trapezunt, trecîndu-și nevătămat nava pe sub focul bateriilor turcești de pe fortăreața Boghaz-Kesen.

— O bătălie angajată de toate forțele noastre navale ar implica, în cazul unui eșec, riscul anihilării lor totale. Propun un atac nocturn prin surpriză, executat de un număr restrîns de nave.

Veneţienii se foiră pe scaunele lor, vizibil interesaţi de ideea lui Coco. Aşteptau amănunte.

— Vom constitui o flotilă alcătuită din şase nave, îşi dezvoltă Coco formula. Două *fustae* încărcate cu materiale explozive, protejate de patru nave de luptă, se vor strecura printre navele turceşti, la adăpostul întunericului, şi le vor incendia. Dacă flotila va fi detectată mai înainte *ca fustae*-le să-şi fi îndeplinit misiunea, navele de luptă vor crea o diversiune, spre a permite *fustae*-lor să pătrundă pe o cale ocolită în flancul flotei otomane. Cu alte cuvinte, o acţiune de comando amănunţit organizată. Dar ca să avem sorţi de izbîndă, pregătirile trebuie făcute în cel mai adînc secret. Fiindcă numai nave veneţiene vor executa atacul, veneţienii vor fi singurii care vor şti de existenţa acestei operaţii.

Planul lui Coco le surîse.

— Votez pentru adoptarea lui fără rezerve ! declară cu gravitate Alvisio Diedo.

Şi ceilalţi veneţieni îşi dădură acordul. Bailul făcu o rezervă :

— Consider că în prealabil avem obligaţia să-l informăm pe împărat şi pe amiralul Notaras asupra intenţiilor noastre.

— Romeii sînt uşuratici şi comit indiscreţii, zise Alvisio Diedo.

Căpitanul Coco schiţă un gest de nerăbdare.

— Informările vor cere timp. Mă fac forte ca în noaptea aceasta să declanşez atacul.

— Nu putem trece peste împărat, susţinu Minotto.

— În acest caz, mă spăl pe mîini ca Pilat din Pont ! rosti enervat Alvisio Diedo.

Bailul veneţian zîmbi cu îngăduinţă.

— Te înţeleg, Messer Diedo. Dar să nu uităm că aici, la Constantinopole, romeii sînt la ei acasă, pe cînd noi avem doar calitatea de aliaţi.

— Genovezii din Galata nu îţi împărtăşesc scrupulele, Messer Minotto ! grăi Diedo cu reproş.

— Eu înţeleg să respect suveranitatea ţării care ne adăposteşte, stărui bailul.

Alvisio Diedo ridică din umeri.

— Îţi asumi o mare responsabilitate, Messer Minotto.

— Îmi fac datoria, Messer Diedo. Chiar în momentul acesta plec la împărat.

— O clipă ! interveni căpitanul Coco. Cred că mă autorizezi să încep pregătirile ! Nu-mi închipui că împăratul se va împotrivi proiectului meu.

— Sînt sigur că n-are să se împotrivească. Treceţi la lucru, Messer Coco.

O jumătate de oră mai tîrziu, Girolamo Minotto se înfăţişă la palatul imperial şi ceru să fie primit de basileu. Ofiţerul de serviciu îl informă că basileul plecase să inspecteze sectorul porţii Sf. Roman, unde turcii declanşaseră un puternic atac. În drum spre poarta Sf. Roman, Minotto se încrucişă cu marele amiral Notaras, care venea în galop dintr-acolo. Îi făcu semn să se oprească. Notaras îşi struni calul.

— Unde alergi, *Ilustrissime* ? îl întrebă veneţianul.

— După un detaşament de rezervă pe care să-l trimit pe ziduri. Turcii ne-au încolţit rău, Kir Minotto. Ai ceva să-mi spui ?

Bailul îi comunică hotărîrea luată de căpeteniile veneţiene. Notaras îşi dădu numaidecît asentimentul.

— Sînt gata să vă sprijin cu toate resursele mele, Kir Minotto !

— Atunci mă duc să raportez şi împăratului hotărîrea noastră, spuse bailul.

— Foarte bine ! Îl găseşti pe fortificaţiile din preajma rîului Lycus. Acum iartă-mă ! Sînt foarte grăbit !

Salută, îşi cravaşă calul şi se avîntă în galop în josul străzii. Pe Notaras îl enerva excesul de zel al veneţienilor. Îl ura pe Alvisio Diedo fiindcă fusese numit în locul său comandant al forţelor navale creştine reunite din Cornul de Aur. Titlul său de mare amiral rămăsese gol de orice conţinut. Îl ura şi pe basileu, care trecuse în posturi secundare pe mai toţi vechii demnitari, înconjurîndu-se în schimb de tot felul de venetici. Nu putea uita vorbele senatorului Kalamides, care-i dezvăluise intenţiile sultanului de a încredinţa coroana imperială bizantină — după înlăturarea lui Constantinos Paleologos — unui înalt personaj din Bizanţ şi că, printre candidaţi, un loc de frunte îl ocupa Lucas Notaras. Dacă el, Notaras, l-ar informa pe sultan asupra atacului pregătit de veneţieni, ar da dovadă de o lealitate faţă de Sublima Poartă care ar fi desigur apreciată. Dar un asemenea gest ar echivala cu o crimă de înaltă trădare. Ezită un timp, apoi îşi încălcă teama. Ridică mîna şi făcu semn unui soldat din garda sa personală să se apropie.

— Aleargă la senatorul Kalamides ! Să vină imediat la cartierul meu general ! Să nu te întorci fără el ! Ai înţeles ?

Soldatul salută şi se topi pe una din străzile adiacente. Trezit din somn, Kalamides se îmbrăcă la repezeală şi porni spre marele amiral. Notaras îl primi în cabinetul său şi îl puse la curent cu iniţiativa veneţienilor.

Senatorului nu-i scăpă tulburarea din glasul lui Notaras. „Nu eşti încă deprins să trădezi, amiralule ! reflectă Kalamides sardonic. Dar ai să te înveţi şi cu asta ! Începutul e greu !"

Pentru a-l pune pe Notaras în situaţia de a-şi asuma iniţiativa trădării, îi vorbi cu prefăcută naivitate :

— Informaţia este foarte preţioasă, *Clarissime !* Crezi că e cazul s-o valorificăm informîndu-l pe sultan ?

Marele amiral îşi dădu seama unde voia Kalamides să ajungă. Trecu Rubiconul.

— Da ! Informează-l fără întîrziere !

Înainte de a pleca, senatorul îi făcu o recomandare :

— Nu precupeţi nici un efort spre a întîrzia atacul cu douăzeci şi patru de ore ! Trebuie să dăm timp omului meu de legătură să treacă în tabăra turcească.

Kalamides părăsi încîntat cartierul general. Marele amiral se compromisese definitiv. Dacă prin absurd acţiunea lor comună ar eşua, Notaras nu se va putea apăra atribuind complicelui său întreaga vină. „Acum sîntem iarăşi indisolubil legaţi, Lucas Notaras. Va fi cazul să iei din nou în consideraţie căsătoria fiicei mele cu feciorul tău mai mare ! reflectă triumfător. Te fac împărat, ca să o faci şi tu pe Irina împărătească !"

Ajuns la locuinţa sa, chemă pe Kaligas. Agentul lui Yakub-Paşa răspunse prompt la apel. Kaligas se schimbase mult. Se uscase, cearcăne negre îi subliniau ochii, mîinile îi erau agitate de un uşor tremur nervos. Dispariţia lui Leone Storlato în explozia de la Arsenal îl afectase nespus. Dacă omul acesta, pe care el, Kaligas, îl socotise invulnerabil, îşi încheiase cariera de spion în chip atît de tragic, ce încredere mai putea avea în propria-i stea ?

Ascultă cu luare-aminte mesajul verbal furnizat de Kalamides şi făgădui că-l va transmite la destinaţie. Încercarea lui de a trece în cartierul Galata îndată ce se lumină de ziuă se încheie cu un fiasco. În ciuda cadourilor împărţite în stînga şi în dreapta, la oameni care pînă atunci îl serviseră, nu izbuti să obţină un bilet de liberă trece. Abia după miezul nopţii traversă clandestin Cornul de Aur, folosindu-se de un barcagiu care-l dijmui de o mare sumă de bani. După ce debarcă într-un loc nepăzit de sub zidurile Galatei, se strecură spre port, străduindu-se să evite patrulele militare genoveze. Noaptea fără lună

părea să-i slujească interesele. Zdrențe de ceață pluteau prin aer; ascunzîndu-l vederii. Spre a nu face zgomot, Kaligas își pusese niște încălțări suple, din piele de gazelă. Pe cînd ocolea tiptil ghereta unei santinele, o mînă grea îi căzu pe umăr, împietrindu-l.

— Ce cauți aici în toiul nopții ? auzi un glas dogit.

Kaligas se văzu înconjurat de patru inși înveșmîntați în zale, care duhneau a alcool.

— Hai la post !

Înșfăcat, îmbrîncit, înghiontit, ajunse în fața unei clădiri pătrate. Se deschise o ușă și se pomeni împins fără menajamente într-o încăpere în care se aflau cîțiva militari. Kaligas își spuse că nu trebuia să se alarmeze. În Galata avea prieteni sus-puși, capabili să-l scoată din încurcătură. Cunoștea și pe Messer Angelo Patti, comandantul portului.

Un bărbos cu o eșarfă neagră legată peste ochiul stîng îl privi bănuitor. Șeful patrulei raportă împrejurările în care îl capturase pe Kaligas. Acesta rosti înfipt :

— Vreau să vorbesc cu Messer Patti ! Messer Patti va răspunde pentru mine !

Bărbosul se scobi cu degetul mic între dinți, apoi scuipă o bucățică de carne.

— Messer Patti nu este acum de serviciu. Pînă una-alta spune-mi mie ce-ai căutat noaptea în port !

Bărbosul, pe nume Aloisio Colombo, era subalternul lui Patti, căruia îi jinduia de multă vreme locul. Poate că acum i se oferea prilejul de a-l prinde pe picior greșit.

— Nu vrei să vorbești ? Ai ?

Se apropie de Kaligas și, cu dosul palmei înmănușate, îl plesni peste față, sfîșiindu-i buza...

Maurizio Lomellino, *podesta*-ul Galatei, fu trezit în miez de noapte de un slujitor care-i anunță vizita căpitanului Aloisio Colombo.

— La ora asta ? se strîmbă *podesta*-ul, îndreptîndu-și scufia lăsată pe frunte.

Coborî din pat, morfolindu-și indispus limba cleioasă, apoi își trase pe mîneci halatul de lînă.

— Să mă aştepte în camera de lucru !

Îşi înnodă anevoie cordonul. Nu-i plăcea să fie tulburat noaptea, cînd somnul e mai dulce. Ştia însă că Aloisio Colombo nu l-ar fi trezit dacă n-ar fi avut motive temeinice. Cînd intră în camera de lucru, îl găsi pe căpitan stînd în picioare lîngă masă. Lumînările din sfeşnice erau aprinse. Eşarfa neagră care acoperea ochiul lui Colombo dădea chipului său o înfăţişare fioroasă.

— Ce e cu dumneata, căpitane, la ora asta ? bolborosi *podesta*-ul.

Colombo îi istorisi modul în care îl capturase pe Kaligas.

— Omul ăsta mi-a dat de bănuit, aşa că l-am pritocit bine. Pînă la urmă şi-a descărcat sacul.

Repetă cuvînt cu cuvînt mesajul încredinţat de Kalamides agentului său.

— Eşti sigur că acest Kaligas nu fabulează ?

— Oamenii care încap pe mîna mea spun numai adevărul, Messer.

Podesta-ul îşi scoase scufia şi începu să se scarpine în creştet. Cugetă cîteva momente, apoi începu să vorbească rar, cu lungi pauze, ca şi cînd cuvintele ar fi urmat şirul unui foarte laborios proces mintal :

— Hm, cazul ăsta ar putea să fie pentru noi mană cerească! Relaţiile noastre cu sultanul sînt prieteneşti... Dacă am îngădui lui Kaligas să ajungă la Yakub-Paşa, ne-am manifesta încă o dată bunăvoinţa noastră faţă de Sublima Poartă... De ce nu ne-am atribui întreg meritul, încunoştinţîndu-l direct pe sultan asupra pregătirilor lui Alvisio Diedo ?... Recunoscător pentru serviciul pe care i l-am făcut, ne va atribui pieţele de desfacere rezervate pînă acum veneţienilor !

Căpitanul Colombo zîmbi fin.

— Patti, comandantul meu, nu mă va ierta fiindcă i-am stricat tîrgul.

Podesta-ul rîse înveselit.

— Aha, Patti e amestecat în treaba asta ? Fii fără grijă ! Recompensa are să fie a dumitale !

Lomellino se aşează la masă şi îşi trecu mîinile peste faţă.

— Anzolo Zaccaria este un om întreprinzător, nu-i aşa, Colombo ?

— Ştie să se descurce, Messer.

— Vezi să iasă neobservat din Galata ! Zaccaria va purta mesajul meu verbal către sultan. Oficial nu ştiu nimic !... Şi

încă ceva ! Mîine de dimineaţă să te înfăţişezi trezorierului meu. Îţi va număra în palmă treizeci de ducaţi de aur. Comunitatea noastră, dragul meu Colombo, ştie să-şi răsplătească slujitorii !

*

Uluitorul succes al transportării navelor otomane din Bosfor în Cornul de Aur îl făcuse pe sultan să tragă o învăţătură : dacă vrei să obţii superioritatea asupra adversarului, loveşte-l acolo unde se aşteaptă mai puţin !

Fiindcă era tîrziu şi bucuria nu-l lăsa să doarmă, îl invitase pe marele vizir la o partidă de şah. Făcuseră primele mişcări în cea mai adîncă tăcere. Deşi păreau atenţi la joc, partenerii îşi prefirau gîndurile.

„Bine că nu m-am lăsat antrenat de entuziasmul lui Zaganos ! reflecta sultanul. Dacă aş fi ordonat un atac combinat al celor două flote — din Cornul de Aur şi din Marea de Marmara — împotriva navelor creştine, aşa cum m-a sfătuit Zaganos, aş fi riscat fie să pierd bătălia, fie să obţin un rezultat nedecis. Şi într-un caz şi într-altul, moralul trupelor mele s-ar fi surpat. Pe cînd aşa, îi ţin pe toţi în expectativa unei victorii răsunătoare. Trebuie să recunosc uh trist adevăr : turcii mei nu sînt buni marinari !“ Sultanul se concentră iarăşi asupra jocului.

— Gardă ! rosti, atacînd, cu caii legaţi, regina adversarului.

Marele vizir îşi sacrifică o tură spre a-şi salva regina, dar acest expedient îi compromise partida. După cîteva mişcări, Mehmed îi dădu un imparabil „şah mat“.

Marele vizir zîmbi cu supunere.

— Eşti prea tare pentru umilul tău rob, Prea Mărite Stăpîne !

Şi Mehmed surîse.

— Lasă falsa modestie la o parte, Khalil ! Joci foarte bine. Numai că viclenia vulpii nu are sorţi de izbîndă faţă de puterea leului !

Comparaţia nu plăcu marelui vizir, care îşi ascunse nemulţumirea. Mehmed îl privea în ochi, intuindu-i frămîntarea. În acest timp rostea mintal vorbe pe care le păstra în sufletul său : „Este de mirare că nu ai reuşit încă să mă cunoşti, Khalil ! Nu-mi place pripeala ! Nici cu tine nu mă grăbesc ! Continuă să te bucuri de bogăţiile, de puterea, de femeile tale ! Bucură-te

din plin, atîta cît mai ai vreme ! Căci soarele tău se apropie de asfinţit ! Nu te voi doborî, Khalil, decît după ce voi cuceri Constantinopolele. Atunci prestigiul meu va fi atît de mare, încît prietenii tăi, clientela ta nu vor mai îndrăzni să-ţi ia apărarea. Se vor lepăda de tine aşa cum s-a lepădat Petru, sfîntul ghiaurilor, de Hristos, profetul său !" Tirada lui mută se încheie printr-o frază rostită cu voce tare :

— Mai jucăm o partidă, Khalil ?

— Cum ţi-e voia, Înălţimea-Ta.

Marele vizir îşi orîndui piesele de fildeş pe tabla cu pătrăţele albe şi negre. Şi el grăia pentru sine cuvinte neauzite de sultan : „Cu tine joc acum mai mult decît o partidă de şah. Existenţa mi-o joc ! Eşti nerăbdător să-mi fii călău ! Dar nu cutezi încă să mă ucizi ! N-ai labele destul de puternice ! Mă întreb uneori cine are să cadă mai întîi ? Tu, sau eu ? Aş putea să te otrăvesc. Ştiu că ai bucătari supravegheaţi zi şi noapte de icoglani care te slujesc cu credinţă. Uiţi însă că printre pajii aceştia se află şi unii pe care i-ai hrănit cu iluzii ! Apoi le-ai dat cu piciorul ! În acest chip le-ai rănit amorul propriu, le-ai sădit în suflet buruiana răzbunării ! Aş putea să profit de nemulţumirile pe care le-ai semănat printre ofiţerii şi soldaţii tăi, dar mai ales printre dervişi ! Tuturor le-ai batjocorit credinţa ! Te-ai scufundat în desfrîu ca rîmătoarele în mocirlă ! Te beţiveşti cu princiarii tăi ostatici, corupi copilandri, nesocoteşti mustrările clerului sunit, păstrătorul adevăratelor învăţături ale Profetului ! N-a sosit încă momentul să acţionez. Dar clipa răfuielilor nu va întîrzia. Nenorocire ţie, Mehmed !"

Khalil deschise gura, dînd drumul şiragului vorbelor :

— Prea Înălţate Stăpîne, am primit în cursul dimineţii un raport al lui Daud-Paşa asupra instalării principelui Franco Acciaiuoli la cîrma ducatului Athenei. Daud are numai cuvinte de laudă pentru energia şi înţelepciunea noului duce.

Mehmed era sigur că marele vizir se pregătea să-i servească o pilulă amară acoperită cu un strat de dulceaţă.

— Tînărul duce, continuă Khalil, rezolvă expeditiv treburile de stat. Nu lasă nimic important pe seama colaboratorilor. Şi pe judecători îi cenzurează, luîndu-le uneori locul. Este sever şi nu menajează pe nimeni. Nici pe ducesa Chiara, mătuşa lui, n-a menajat-o.

Sultanul se încruntă.

— Nu înţeleg. Ducesa Chiara a fost condamnată de tribunalul extraordinar care o judecă ?

— Nu a mai fost timp, Înălțimea-Ta. Gardienii au găsit-o pe ducesă spînzurată în propria-i celulă. Se pare că n-a mai putut rezista mustrărilor cugetului.

Khalil făcu o pauză, spre a studia viitoarea mișcare de pe tabla de șah, apoi adăugă cu nepăsare, ca și cînd s-ar fi referit la un fapt divers :

— Soțul ei morganatic s-a grăbit să răspîndească vestea că ducesa ar fi fost asasinată din ordinul lui Franco Acciaiuoli. Versiunea lui a stîrnit comentarii acide în capitalele apusene. Agenți diplomatici ai Veneției pretind că *noi* am fi dat mînă liberă tînărului duce spre a-și suprima mătușa.

Mehmed înțelese că *noi* era un eufemism și că în realitate propria lui persoană era pusă în discuție. Îi displăcu să apară față de suveranii Europei în postură de complice al lui Franco Acciaiuoli.

— Vorbe nesocotite, Khalil ! rosti cu prefăcută indiferență. Inventii răuvoitoare !

— Se poate, Mărite Doamne. Aș mai adăuga ceva. Bartolomeo Contarini, însoțit de fiul Chiarei Giorgi, a sosit la Adrianopole, spre a implora să i se facă dreptate.

Mehmed rămase cîteva clipe descumpănit.

— Bartolomeo Contarini este un aventurier fără scrupule. Încearcă să-l discrediteze pe Franco. Tot ce pot să spun este că Bartolomeo Contarini are mare tupeu de vreme ce vine să-mi ceară sprijinul.

— Are încredere în spiritul de dreptate al Înălțimii-Tale.

Sultanul zîmbi, pregătindu-și contralovitura.

— Nu știu dacă ai aflat ultima noutate, Khalil. Lui Yakub-Pașa i-a căzut în mînă acum cîteva zile o scrisoare prin care Contarini se oferea să pună cinci mii de mercenari italieni la dispoziția împăratului Constantinos.

Khalil înregistră calm riposta dură a padișahului.

— Duplicitatea este apanajul ghiaurilor, Înălțimea-Ta.

— Crezi că printre noi nu se găsesc duplicitari ?

Marele vizir ridică din umeri.

— Adevărații turci sînt curați la suflet. Ipocriții sînt numai aceia care s-au lăsat contaminați de moravurile bizantine.

Replica părea inofensivă. Dar Mehmed înțelese aluzia.

— Voi analiza reclamația lui Bartolomeo Contarini, Khalil. Pînă atunci să-l trimiți sub escortă la Brusa. Împreună cu fiul Chiarei Giorgi. Să li se dea găzduire în fortăreață.

— Cu alte cuvinte, regim de strictă izolare !

— Exact ! Vreau să-l feresc pe Contarini de tentația de a face noi intrigi.

În adîncul sufletului Mehmed era iritat fiindcă favoritul său îl compromitea în fața suveranilor Europei. Deodată îi reveni în minte o întîmplare nu prea îndepărtată. La o partidă de polo căzuse de pe cal. Năucit, rămăsese cîteva clipe întins pe iarbă. Curtenii se agitau în jurul lui. Numai Franco stătea îngenuncheat și plîngea ca un copil. Cînd el, Mehmed, își revenise, prima imagine care-i apăruse în fața ochilor fusese chipul drag al lui Franco, scăldat în lacrimi. „De ce plîngi ?“ îl întrebase. „Dacă Înălțimea-Voastră ar fi murit, aș fi murit și eu !“ replicase Franco. Amintirea aceasta îi risipi supărarea. În definitiv, cazul Chiarei Giorgi nu avea nici o importanță. Toți suveranii aveau pe conștiință crime. Da, da ! Își va apăra favoritul ! Nu-l va lăsa pradă hienelor !

— Șah la rege ! zise, mutînd o tură.

Khalil se apără așezînd un nebun în calea turei. Scrisoarea lui Contarini ajunsă în posesia lui Yakub îi strica socotelile. Îl va săpuni pe șeful poliției fiindcă se lăsase depășit de omul lui Zaganos. Mahmud-Pașa îi era devotat, dar inteligența nu-i egala zelul.

Și gîndurile lui Mehmed continuau să galopeze. „După ce voi încorpora Constantinopolele în imperiul meu și voi lichida posesiunile bizantine din Moreea, voi cuceri Italia, iar pe Franco îl voi face guvernator general al întregii peninsule italice, transformată în raia. Iar după ce voi supune Europa, va renaște sub domnia mea glorioasa «Pax Romana». Dar sub o nouă denumire : «Pax Otomana».“

Draperiile de la intrare fură date la o parte și un paj își făcu intrarea prosternîndu-se.

— Zaganos-Pașa roagă pe Înălțimea-Voastră să-l primească. Are să vă supună o comunicare urgentă.

Și sultanul și Khalil își ridicară privirile de pe tabla de șah. De la o vreme, marelui vizir i se încrîncena pielea numai cînd auzea numele lui Zaganos.

Bătăiosul vizir al armatei intră, plecînd genunchiul în fața lui Mehmed.

— Ce s-a întîmplat, Zaganos ? îl întrebă padișahul.

— Un genovez, pe nume Zaccaria, a sosit în clipa aceasta din Galata, aducînd o informație importantă ! Foarte importantă!

Giacomo Coco îmbrăţişă cu privirile calota de catifea neagră a cerului încrustat cu scăpărări de stele. Apele negre, uşor fosforescente, ale Cornului de Aur păreau să fie o replică a văzduhului. Mai erau două ceasuri pînă ce zorile aveau să mijească la orizont. Acum era timpul potrivit pentru atac. Grupul de nave destinate să pornească în expediţia nocturnă aştepta semnalul de plecare.

Căpitanul Coco încercă să scruteze întunericul care învăluia Marea de Marmara. Îndeobşte, la ora aceasta porneau să se reverse dintr-acolo pînze sidefii de ceaţă. Ceaţa ar fi fost binevenită, căci ar fi ocrotit corăbiile creştine, ascunzîndu-le vederii observatorilor turci de pe navele din Cornul de Aur ori de pe înălţimile Perei. Coco încerca să-şi strunească nerăbdarea. În ajunul unei bătălii ostaşul trebuie să-şi păstreze capul limpede şi nervii domoliţi.

Aşteptarea încordată a lui Coco îşi găsi recompensa. La gura golfului apăruse peretele alburiu al unui banc de ceaţă. În curînd primele zdrenţe de negură împresurară greementul corăbiilor creştine. La un semn al căpitanului, un marinar din preajma sa îşi duse mîinile la gură şi scoase la intervale regulate cinci ţipete de bufniţă perfect imitate. Ancorele care muşcaseră pînă atunci nisipul din străfundurile apelor prinseră să se ridice fără zgomot. Apoi navele se puseră în mişcare.

Erau şase la număr. Primele două, corăbii pîntecoase blindate cu scuturi — asemenea străvechilor drakkare ale vikingilor — precum şi cu saltele uriaşe, menite să atenueze şocul ghiulelelor, părăsiră pe nesimţite portul Galatei. Pe urmele lor ieşiră două galere cu cîte cincizeci şi unu de rame, comandate de Gabriele Trevisan şi de Zaccaria Grioni, deschizînd drumul la trei *fustae* ce remorcau ambarcaţii încărcate cu materiale inflamabile. *Fustae*-le erau comandate de Giacomo Coco, de Girolamo Morosini şi de Silvestro Trevisan.

Cînd flotila ieşi din port, echipajele încercară o primă surpriză. O flacără uriaşă se ridică pe unul din turnurile dinspre mare ale Galatei, iar după ce lumină cîteva clipe cerul, se stinse.

— Să fie cumva un semnal al genovezilor ? exclamă îngrijorat tuciuriul Antonio din Corfu, secundul lui Coco.

Căpitanul Coco înjură printre dinţi :

— Aș pune rămășag că ne-au vîndut turcilor ! Dar cum dracu au aflat ?

Flotila creștină străbătea în tăcere apele negre ale golfului, apropiindu-se de vasele turcești. Căpitanul Coco încercă să străpungă cu privirile perdelele cernite ale nopții. Vîrfurile catargelor navei sale, care pînă atunci se străduiseră parcă să deștelenească stelele, se pierdură în primele pînze de ceață.

— Bine că se lasă negura !

— Iată și vasele turcești ! îl preveni secundul, arătînd cu mîna siluetele negre ale unor corăbii grupate în golfulețul Mandrachion din fundul Cornului de Aur.

— Doamne-ajută ! zise în șoaptă Coco.

Cele două nave blindate — avangarda flotilei creștine — înaintau cu încetineală, căci erau greoaie și anevoie de manevrat.

Deodată zeci de tunuri prinseră să reverse avalanșe de ghiulele asupra vaselor venețiene.

— Trădare ! zbieră Coco, uitîndu-se la gheizerele de apă ce se ridicau în jurul corăbiilor.

— Am ratat-o ! strigă Antonio. Ce facem ? Ne întoarcem la bază ?

— Nu ! urlă Coco. Mergem înainte ! Mereu înainte !

— Ne sinucidem, *Messer* Coco ! îl avertiză secundul.

— Înainte ! repetă îndîrjit căpitanul.

Corăbiile blindate din capul coloanei își încetiniră mersul și se dădură la o parte, spre a deschide drum galerelor și *fustae*-lor. Apoi, spre furia lui Coco, făcură un larg ocol, spre a se înapoia în port.

— Înainte, *Messer* Antonio ! răcni Giacomo Coco. Dacă celelalte vase ale noastre dau înapoi, noi ne continuăm drumul!

Și galerele se opriră.

— Atacăm fără să fim acoperiți ? întrebă perplex secundul.

— Înainte, *Messer* Antonio ! Înainte ! Atacăm singuri !

Fusta lui trecu printre galerele creștine imobilizate din cauza bombardamentului turcesc.

— Aprindeți materialele inflamabile ! ordonă Coco.

Cu mîinile sprijinite de parapetul dunetei, se uita la corăbiile otomane de care îl despărțeau mai puțin de cincizeci de metri. De pe ambarcațiile cu materiale inflamabile se ridicară brusc vîlvătăi uriașe, luminînd și marea și cerul, și navele creștine, și vasele turcești.

— Peste cîteva clipe intrăm în mijlocul flotei otomane, ca lupul în stînă ! strigă surescitat Giacomo Coco.

Distanța dintre *fusta* și primele corăbii turcești se micșora vizibil.

— Chiar dacă ne e scris să murim, ne vom vinde scump pielea ! exclamă exaltat căpitanul.

O ghiulea căzu asupra pupei înalte, rănindu-l pe secund, dar fără să producă stricăciuni părților vii ale navei.

— Înainte ! strigă Coco prin portavoce marinarilor săi. Încă puțin și dăm foc corăbiilor turcești !

A doua ghiulea căzu însă în plin, desfundînd vasul. Apa năvăli peste vîslași. Alt proiectil trecu vîjîind pe deasupra dunetei, smulgînd brațul stîng al căpitanului. Cramponat cu mîna dreaptă de parapet, Coco urla zănatic :

— Înainte ! Înainte ! Sîntem aproape de țintă !

Din ciotul brațului stîng venele secționate împroșcau sînge, maculîndu-i zalele.

Turcii își concentraseră tirul asupra *fustae*-i lui Coco, spre a o scufunda mai înainte ca aceasta să pătrundă în mijlocul vaselor otomane. Alte ghiulele îi spintecară părțile vii. În mai puțin de un minut *fusta* fu înghițită de valuri laolaltă cu cea mai mare parte din echipaj. Cîțiva marinari izbutiră să se salveze din naufragiu, înotînd pînă la mal. Dar acolo fură capturați de turci.

Tunurile otomane își îndreptară tirul asupra celorlalte nave creștine. Galera comandată de Gabriele Trevisan, lovită sub linia de plutire, începu să ia apă. Marinarii se străduiră să astupe spărtura cu tot ce găsiră la îndemînă. Trevisan îndreptă prova navei spre baza de plecare.

Deruta creștinilor spori înflăcărarea osmanlîilor, care trecură la contraatac cu toate cele optzeci de nave ale lor. Galerele venețiene, urmate de *fustae*-le rămase intacte, scăpară cu fuga. Corăbiile blindate din avangardă fură surprinse de galerele turcești, care le înconjurară. Marinarii osmanlîi se avîntară la abordaj sub comanda personală a lui Hamza-Pașa. Marinarii creștini de pe navele împresurate își dovediră și de data aceasta priceperea și vitejia. După o luptă care dură pînă în zori, izbutiră să se degajeze și să se retragă în portul Galatei.

Pe drumul de întoarcere, galera lui Trevisan se scufundă. Căpitanul și o parte din marinarii săi izbutiră să ajungă înot la *fustae*-le creștine.

Expediția imaginată de Giacomo Coco se încheiase cu un fiasco. Creștinii pierduseră numai două nave și un număr relativ

mic de oameni. Dar consecinţele acestui insucces erau grave. Dovediseră că turcii nu mai puteau fi scoşi din Cornul de Aur, ceea ce era esenţialul.

•

Cardinalul Bessarion îşi împreună mîinile subţiri, străbătute de vine albăstrui, aparente, apoi îşi sprijini coatele de tăblia mesei de stejar lustruit.

— Monseniore, sînteţi singurul om care aţi putea salva Constantinopolele !

Lumina aurie a lumînărilor aprinse aşternea o tentă gălbuie pe obrazu-i translucid ca ceara. Cardinalul avea chipul ascetic, trăsăturile accentuate, expresia hieratică.

— Suveranul Pontif mi-a încredinţat sarcina de a vă adresa un suprem apel în numele Bisericii Creştine ameninţate de Islamul agresiv. Gloriosul vostru părinte, Jean-fără-Frică, duce de Bourgogne, a ridicat flamura cruciaţilor şi s-a războit la Nicopole cu Baiazid Antihrist. Pentru Biserică şi pentru dreapta credinţă creştină a suferit canonul captivităţii ! Ţie, fiul său, îţi revine misiunea de a-i continua lupta !

Ducele Philippe de Bourgogne, supranumit „cel Bun", îşi încleştă mîinile pe braţele jilţului. Suferinţele constantinopolitanilor, descrise pregnant de cardinal, îl impresionaseră profund. Ochii-i negri adînciţi în orbite aveau scăpărări de oţel, buzele-i cărnoase se strîngeau spasmodic, nările-i largi fremătau, exteriorizîndu-i tulburarea. Colanul „Lînii de Aur" sclipea pe catifeaua neagră a tunicii lui brodate cu fir.

— Credeţi, Eminenţă, că nu îmi cunosc datoria de principe creştin ? Sînt convins că pasivitatea noastră, a căpeteniilor de state din Apusul Europei, încurajează tendinţele de cotropire ale osmanlîilor. N-aş fi aşteptat îndemnurile Sfîntului Părinte spre a porni cu război împotriva păgînului Mehmed al II-lea dacă n-aş fi fost redus la neputinţă de o mînă de rebeli care-mi sfidează autoritatea. Oraşul Gand a ridicat steagul revoltei, Eminenţă ! Sînt silit să mă bat cu propriii mei supuşi. Dacă nu voi stinge repede răzmeriţa din Gand, incendiul rebeliunii se va întinde şi în celelalte colţuri ale ţărilor mele. Poate că autorităţile din Gand au abuzat de puterile lor. Locuitorii oraşului ar fi trebuit să mi se plîngă, nu să-mi masacreze soldaţii. Dumne-

zeu mi-e martor, Eminenţă ! Am făcut tot ce am putut spre a pacifica spiritele. Dar bunătatea mea a fost socotită slăbiciune. Atunci am reacţionat cu brutalitate, căci şi răbdarea mea are limite !

Bessarion îşi făcu rezerve mintale asupra virtuţilor creştineşti profesate cu atîta convingere de interlocutorul său. Drepturile omului, atît de frumoase în teorie, erau rareori aplicate şi respectate de suverani.

— Însuşi fiul meu Corneille a fost ucis în luptele cu răsculaţii ! rosti cu durere în glas ducele.

„Un bastard mai puţin ! Dumnezeu să-l ierte !“ cugetă Bessarion, care nu se putea elibera de unele prejudecăţi.

Majordomul apăru în prag.

— Alteţă, episcopul Jean Germain de Chalon roagă să fie primit.

— Să intre ! zise ducele. Apoi se întoarse spre cardinal : Veţi avea acum prilejul să constataţi că nu am încetat o clipă eforturile pentru a pune temeiul unei cruciade. Episcopul de Chalon se înapoiază de la Paris, unde a încercat să-l convingă pe regele Charles al VII-lea de necesitatea participării sale la o coaliţie antiotomană. Acum veţi afla, odată cu mine, răspunsul suveranului Franţei.

Peste cîteva clipe episcopul îşi făcu apariţia. Era mărunt, uscat ca o mumie şi cu faţa acoperită de o reţea de riduri fine. După ce schimbară complimentele uzuale, ducele îl pofti să ia loc.

— Ce veşti îmi aduceţi, Monseniore ?

Episcopul ridică încet braţele, într-un gest plin de dezolare.

— Alteţă, în ciuda încercărilor mele, n-am reuşit să obţin din partea regelui Charles decît foarte vagi promisiuni. Trebuie să declar cu tristeţe că am eşuat pe toată linia.

Zîmbind cu amărăciune, ducele se adresă cardinalului :

— După cum vedeţi, sînt primul principe suveran care se agită pentru Bizanţ. Ştiţi poate că păstrez relaţii strînse cu creştinii din Palestina. Am contribuit cu sume mari la întreţinerea Locurilor Sfinte. Am construit pe cheltuiala mea o biserică la Bethleem şi un ospiciu pentru pelerini la Ramlah. Am trimis pe Ghillebert de Lannoy în Polonia, Prusia, Ungaria, Rusia, Valahia şi Moldova, spre a trata încheierea unei alianţe creştine antiislamice. Din ordinul meu, Bertrandon de la Broquière a cutreierat Imperiul Otoman spre a culege informaţii asupra puterii militare a osmanlîilor. Prin intermediul lui am luat contact cu basileul Constantinos, căruia i-am făgăduit

sprijinul... Iată că evenimente străine de voința mea mă împiedică să dau urmare acestei făgăduieli.

Cardinalul Bessarion suspină.

— Inima mea este îndoliată, Alteță.

— Trebuie să subliniez, Eminență, că eforturile mele nu s-au redus la tratative diplomatice și la încurajări platonice. Corăbii burgunde, comandate de Walerand de Wavrin, au pătruns pînă în Marea Neagră, ducînd bani și materiale de război creștinilor. Din ordinul meu, Geoffroy de Toisy, cu galerele sale, a despresurat Rhodosul, izgonind flota turcească. Cît privește Constantinopolele, agenții mei m-au informat demult asupra intențiilor lui Mehmed. Am început atunci să mă pregătesc pentru bătălia pe care o socoteam inevitabilă. Gandul mi-a răsturnat însă toate planurile. Acest război civil mi-a golit tezaurul.

— Situația este într-adevăr complicată ! conveni Bessarion.

Majordomul anunță că cina este servită.

— Să trecem la masă ! îi pofti ducele pe cei doi clerici. Vă rog să iertați frugalitatea cinei, dar țările mele se află în plin război.

Cînd se instalară la masa lungă din sala de mîncare, ducele se uită cu tristețe la pereții de piatră dezgoliți de orice podoabe. Numai necesitățile militare îl siliseră să-și instaleze cartierul general în acest castel cu înfățișare severă de temniță. Resimțea lipsa confortului și a luxului din palatele lui. Slujitorii aduseseră vinurile și primele feluri de bucate.

Philippe de Bourgogne se uită cu îngrijorare la ferestrele acoperite de draperiile nopții.

— Vă supără ceva, Alteță ? întrebă cu solicitudine episcopul de Chalon.

— În seara aceasta ducesa trebuia să sosească de la Bruges. Mă neliniștește întîrzierea ei. Drumurile sînt nesigure.

Ducele abia dacă se atinse de vînatul pregătit cu rafinament, de vinurile excelente. În schimb, înalții prelați onorară cum se cuvine cina.

Un ofițer intră, se plecă la urechea ducelui și îi raportă ceva în șoaptă. Chipul acestuia se alteră. Un mușchi al obrazului începu să-i tremure. După ce ofițerul termină ce avea de spus, Philippe de Bourgogne își șterse cu batista fruntea transpirată, apoi se adresă invitaților săi :

— Am trecut printr-o mare emoție ! Soția mea, ducesa Isabelle, a fost victima unei tentative de răpire. Trăsura ei, atacată de un numeros grup de membri ai confreriei rebele „Verte-

Tente", a putut fi despresurată datorită eroismului escortei militare. Acum se află în drum spre castel. Vă rog să mă iertați, dar am să ies în întîmpinarea ducesei. Continuați cina fără mine. Poate că vom lua împreună desertul. Sper să mă înapoiez pînă atunci.

Philippe de Bourgogne părăsi grăbit sala de mîncare, urmărit de privirile ecleziaștilor, care se ridicaseră din jilțuri.

Cardinalul Bessarion suspină cu amărăciune :

— S-ar spune că toate forțele răului s-au coalizat împotriva Bizanțului spre a-l condamna la pieire !

•

Deși luna lui aprilie era pe sfîrșite, vremea nu se arăta deloc milostivă cu mult încercata populație a Constantinopolelui. Dinspre munții îndepărtați ai Armeniei se porniseră niște vînturi reci, turbate, care risipeau norii, stîrneau talazuri înspumate pe Marea de Marmara, ridicau trîmbe de praf, șuierau prin poduri, culcau la pămînt iarba firavă, smulgeau crengile copacilor, despuiau de flori tufele de liliac.

Pe culmile cortului imperial otoman, vast cît un palat, flamurile de mătase de zbuciumau, făcînd să vibreze stîlpii susținători. În fața draperiilor de la intrare, ermetic închise, se plimbau, asigurînd paza, ostași înveșmîntați în zale și cu chivăre strălucitoare ca argintul.

Apoi vînturile năprasnice căzură brusc. Deasupra Constantinopolelui se oploși o căldură umedă, moleșitoare, neobișnuită pentru un început de mai. În aer pluteau tot felul de miasme mefitice. Duhoarea gunoaielor intrate în putrefacție, fumul greu și înecăcios răspîndit de incendii, un miros dulceag, dezgustător, de cadavru, la care se adăugau exalări de urină încinsă și de fecale, se lipeau de nări, îmbîcseau hainele, se aciuiau prin case, pătrundeau în biserici, pluteau pe străzi și prin grădini, prevestind parcă un sfîrșit de lume.

Nimeni nu se mai preocupa de curățenia orașului. Bărbații valizi care răspunseseră la apelurile disperate ale basileului făceau de veghe pe fortificații. Alții, tot atît de zdraveni, se furișau ca guzganii prin locuri tainice, spre a nu da ochii cu patrulele de jandarmi și cu ofițerii recrutori. Speculanții, oricînd

amatori să se îmbogăţească de pe urma mizeriei şi a lipsurilor celor mulţi, îşi frecau mîinile, încîntaţi de criza alimentară crescîndă. Proviziile dispăruseră pe nesimţite de pe piaţă. Preţurile înregistrau salturi ameţitoare. În faţa brutăriilor, a măcelăriilor, cozile se lungeau şi se îngroşau zilnic. Oamenii se învrăjbeau din orice nimicuri. Foametea deschidea perspective înspăimîntătoare. Jafurile, crimele, violurile se înmulţiseră. Bolnavii erau evacuaţi din spitale spre a se face loc răniţilor aduşi de pe ziduri. Autorităţile poliţieneşti reduse la minimum — căci cea mai mare parte din efective întăreau trupele de apărare de pe fortificaţii — nu mai erau capabile să facă faţă valului de infracţiuni. În această ambianţă sumbră se răsturnase ierarhia valorilor. Speculanţii şi furnizorii de bunuri alimentare deveniseră cele mai importante personaje. Succesele militare ale osmanlîilor, oricît de mărunte, luau proporţii de catastrofă în imaginaţia constantinopolitanilor, creînd o atmosferă de panică. Domnea un general simţămînt de nesiguranţă în ziua de mîine.

Înspăimîntaţi de spectrul foametei, mulţi luptători fugeau de pe ziduri, spre a procura hrană celor de acasă. Dezertările deveniseră atît de alarmante, încît împăratul — spre a preveni o revoltă a trupelor — hotărî să îngăduie oamenilor de pe fortificaţii să se bucure de scurte învoiri prin rotaţie. Beneficiau cu precădere de această măsură familiştii cu mulţi copii. Învoiţii aveau însă obligaţia să se înapoieze pe ziduri de îndată ce trompetele ar suna alarma.

În ciuda acestor măsuri, dezertările se înmulţiseră. Se constituiseră patrule care circulau pe străzi în căutarea fugarilor. *Podesta*-ul Galatei nu admisese ca genovezii de sub jurisdicţia lui să fie arestaţi de romei. Cu aprobarea împăratului Constantinos, fuseseră alcătuite patrule genoveze care urmăreau numai pe dezertorii genovezi. De cele mai multe ori acestea închideau ochii, făcîndu-i scăpaţi pe conaţionalii căzuţi în greşeală. Bailul Giacomo Minotto pretinsese acelaşi privilegiu pentru veneţienii săi. Basileul se înclinase, acordîndu-le aceleaşi drepturi ca şi genovezilor.

Relaţiile dintre genovezi şi veneţieni, deja încordate, se înrăutăţiseră şi mai mult după eşuarea tentativei căpitanului Coco. Veneţienii atribuiau înfrîngerea lor trădării genovezilor, iar aceştia le luau în derîdere nepriceperea în domeniul militar. Conflictele şi încăierările între resortisanţii celor două republici italieneşti se înmulţeau îngrijorător.

În sufletul amiralului încolți timid speranța că padișahul îl va ierta. Dacă ar fi vrut să-l distrugă, acesta l-ar fi convocat la cartierul său general spre a-i cere socoteală. Își dăduse probabil seama că nu va găsi o căpetenie militară capabilă să-l înlocuiască. Experiența în treburile marinărești nu se cîștigă la poruncă.

Dimineața calmă, senină, îl mai liniști. Inspecta tocmai baza navală, cînd trompeții sunară „onorul la sultan". Ofițerii, marinarii încremeniră în poziție de drepți, în vreme ce Mehmed, urmat de generali și de un escadron de gardă, își făcu o spectaculoasă intrare în galopul cailor. Balthoglu îi ieși grăbit în întîmpinare, urmat de întregul său Stat-Major.

Mehmed descălecă odată cu însoțitorii săi. Chipul îi era întunecat. Înfricoșat, Balthoglu i se aruncă la picioare și se tîrî prin țărînă spre a-i săruta cizmele. Cînd dădu să atingă cu buzele încălțările imperialului său stăpîn, acesta îl lovi cu vîrful cizmei roșii peste gură, rupîndu-i cîțiva dinți și sfîșiindu-i buza de jos.

— Nemernicule ! strigă furios Mehmed. Dușman al credinței mahomedane și trădător spurcat al propriului tău stăpîn, fă-mă și pe mine să înțeleg cum de n-ai fost în stare să capturezi navele creștine ? Nu numai că te-ai bucurat de o mare superioritate numerică, dar și elementele naturii ți-au fost favorabile ! Dacă n-ai fost capabil să ieși învingător dintr-o luptă cu patru corăbii dușmane, cum îți închipui că ai să poți nimici întreaga flotă creștină din Cornul de Aur ?

Amiralul se ridică în genunchi. I se redeschisese rana din obraz, pleoapa tumefiată îi acoperise ochiul drept, lăsînd să se scurgă un fir de puroi. Sîngele din buza de jos, strivită și sfîșiată, i se prelingea în barba sură, înroșind-o.

— Prea Luminate Stăpîne ! Uită-te la mine ! Sînt rănit, mi-am pierdut ochiul, fiindcă nu am șovăit să mă bat cot la cot cu soldații mei împotriva ghiaurilor blestemați ! Ascultă-mă cu îndurare și nu te lăsa pradă mîniei ! Numai pe nava-amiral au căzut în luptă o mie cinci sute de oameni. Nici o clipă galera mea nu s-a îndepărtat de „Vulturul bicefal". Ai putut să vezi cu propriii tăi ochi, așa cum au văzut toți cei care te însoțeau, că am luptat cu cea mai aprigă înverșunare ! Echipajele de pe toate navele de sub comanda mea au suferit mari pierderi. Numeroase vase au fost scufundate. Jur că n-am precupețit nici un efort spre a captura și nimici corăbiile dușmane ! Dar soarta mi-a fost potrivnică ! Prea Puternice Stăpîne, nu mă copleși cu urgia ta, fiindcă nu sînt vinovat !

Un incident aparent fără importanţă avea să provoace un conflict cu urmări grave. Pe o stradă lăturalnică din apropierea Blachernelor se afla o tavernă unde soldaţii nefamilişti învoiţi îşi petreceau de predilecţie timpul liber. Se adunau acolo de-a valma şi romei, şi veneţieni, şi catalani, şi români, şi genovezi. Într-o seară îşi făcu apariţia în local o patrulă genoveză, comandată de un ofiţer, care căuta de cîteva zile doi sergenţi genovezi dezertori. Potrivit uzanţelor, comandantul patrulei avea dreptul să identifice pe oricine, dar nu putea aresta decît pe conaţionalii săi. După ce examină actele cîtorva soldaţi, ofiţerul se opri la o masă unde un uriaş între două vîrste, îmbrăcat într-o cămaşă de zale, contempla cu ochi tulburi cana cu vin din faţa sa.

— Actele ! ceru comandantul patrulei, întinzînd mîna.

Şi îmbrăcămintea lui şi vorbirea îi trădau apartenenţa genoveză.

Uriaşul cu ochi tulburi ridică privirile, neînţelegînd despre ce e vorba.

— Hei, n-auzi ? Actele ! repetă răstit comandantul patrulei.

Uriaşul îi scuipă în palma întinsă.

— Marş d-aici, genovez puturos ! Să-i ceri actele lui tac-tu !

Înfuriat, ofiţerul ridică palma plină de salivă şi îl lovi peste obraz. Uriaşul se ridică fulgerător în picioare şi, scoţînd de la centură un pumnal, îl înfipse în gîtlejul ofiţerului, care se nărui pe podea horcăind. Soldaţii de sub comanda lui scoaseră săbiile şi se năpustiră asupra namilei. Acesta încercă să se apere.

— Săriţi, fraţi veneţieni ! Ticăloşii care l-au vîndut pe Coco vor să mă ucidă ! zbieră gutural.

De la celelalte mese sărira cîţiva soldaţi, toţi veneţieni, şi se repeziră cu armele sus asupra patrulei. Interveniră şi genovezi de la alte mese. În cîteva clipe, încăierarea îi cuprinse pe toţi. Morţi şi răniţi căzură din amîndouă taberele. O companie bizantină care trecea întîmplător prin faţa cîrciumii interveni, atrasă de zgomot, puse capăt luptei şi arestă soldaţi atît din rîndurile genovezilor, cît şi ale veneţienilor.

Informat de acest incident încheiat cu numeroşi morţi, împăratul convocă la palat pe bailul veneţian şi pe *podesta*-ul genovez. Aceştia îşi aduseră învinuiri reciproce, încercînd să-şi disculpe resortisanţii. Minotto ceru basileului să aplice pedepse aspre soldaţilor genovezi, iar Lomellino îi pretinse să ia măsuri severe împotriva soldaţilor veneţieni. Şi unul şi celălalt îl pre-

veniră că o repetare a incidentului ar putea declanşa un adevărat război între supuşii celor două republici.

Împăratul îi privi cu gravitate şi tristeţe.

— Îmi cereţi, cu alte cuvinte, să-mi asum rolul de arbitru, să stabilesc vinovăţiile şi să aplic sancţiuni exemplare. Vina o purtaţi fiecare dintre dumneavoastră. Vă lăsaţi orbiţi de prejudecăţi, de duşmănii meschine, acum, cînd Islamul ne ameninţă pe toţi cu anihilarea ! Întinse braţele spre cei doi italieni, care se înfruntau cu privirile : Vă implor ! Străduiţi-vă să uitaţi rivalităţile sterile ! Trebuie să înţelegeţi că existenţa noastră, a tuturora, atîrnă de un fir de păr şi că numai o unire strînsă ne mai poate salva ! Cucerirea Constantinopolelui ne-ar afecta nu numai pe noi, ci şi pe voi ! Credeţi că turcii ajunşi stăpîni ai acestui oraş vă vor mai tolera prezenţa, aşa cum am tolerat-o noi ? Mai devreme sau mai tîrziu vă vor expulza ! În noi aveţi un partener cu care se poate trata. Turcii însă nu acceptă compromisuri ! Dacă vă închipuiţi că va fi altfel, vă faceţi iluzii !

*

Soarele obosit care la Constantinopole se străduia să străpungă cu razele sale pătura groasă de pîclă gălbuie, murdară, oploşită asupra oraşului, strălucea cu toată vigoarea pe cerul senin al Veneţiei, scăldînd în lumina-i aurie, pastelată, şi clădirile albe cioplite parcă din fildeş, şi canalele şerpuitoare brăzdate de gondole, şi marea albastră, netedă ca un lac.

Într-una din încăperile de paradă ale măreţului Palazzo Loredan, fiica cea mare a lui Pietro Loredan, căpitanul general al armatelor Serenissimei Republici, primea cu tot ceremonialul felicitările prietenilor şi ale rudelor, care se întreceau a lăuda drăgălăşenia şi precocitatea primului ei nou-născut.

La numai 13 ani şi jumătate, Isabella Loredan fusese căsătorită cu Giacomo Corner, un cvadragenar încă verde. Diferenţa mare de vîrstă nu conta, fiindcă aliaţele matrimoniale între marile familii se încheiau în virtutea unor interese superioare ce nu ţineau seama de sentimentele soţilor.

Tînăra mamă era instalată într-un pat cu polog înalt, împodobit cu brocarturi scumpe. Pernele și cearșafurile erau de mătase albă, tivită cu dantelă de aur. De mătase erau și scutecele pruncului din leagăn.

În încăpere se îmbulzeau, potrivit datinii, doamne și seniori în costume de o mare bogăție, acoperite cu giuvaere. Servitori în livrele cu culorile familiei Loredan serveau vizitatorilor răcoritoare și dulciuri. Într-un salon alăturat, lutieri și flautiști executau în surdină cîntece vesele.

— *Messer* Luigi Dandolo ! rosti cu solemnitate majordomul care stătea în dreptul intrării și anunța pe noii-veniți.

Luigi Dandolo era nu numai purtătorul unui nume ilustru, ci și un personaj important. Membru al Marelui Consiliu, stăpînea o avere uriașă. Dandolo se apropie de patul Isabellei, o salută înclinîndu-se adînc, apoi o firitisi pentru fericitul eveniment. Tînăra mamă îi mulțumi, arătîndu-i cu mîndrie vlăstarul.

— N-ai impresia că este cel mai superb copil din Veneția, *Messer* Dandolo ? rosti ea cu încîntare.

Venețianul o asigură cu toată seriozitatea că îi împărtășea opinia. După acest schimb de amabilități, se apropie de căpitanul general Loredan, care perora în mijlocul unui grup de senatori despre tratatul semnat recent la Lodi între delegații Veneției și Francesco Sforza, condotierul ajuns stăpîn al Ducatului milanez.

— Trebuie să fim mîndri fiindcă Serenissima Republică a transformat Adriatica într-un lac venețian ! Grație victoriilor noastre, Ravenna, Bergamul, Cremona, Trenta, Istria, precum și întreaga Dalmație întregesc astăzi imperiul nostru continental.

— Foarte frumos, *Messer* Loredan, interveni Luigi Dandolo, care ascultase cu interes tirada căpitanului general. Dar concentrîndu-vă preocupările asupra Italiei și Dalmației, ați neglijat coloniile noastre de peste mări, comerțul nostru cu Orientul, flota noastră de război. Ați uitat că bogăția și gloria provin din comerț. Războaiele continentale ne sporesc prestigiul, dar ne secătuiesc tezaurul.

Messer Loredan nu se supără fiindcă era contrazis. Cunoștea opiniile lui Dandolo și le respecta. Dar ca și dogele Francesco Foscari, socotea imperios necesară continuarea politicii care urmărea să extindă și să consolideze posesiunile teritoriale din peninsula italică.

— În curînd vom acorda toată atenţia şi imperiului nostru de peste mări, răspunse conciliant căpitanul general.

— În curînd ? rosti cu ironie Dandolo. Termenul e vag. Veneţia a încheiat nu demult un tratat prin care otomanii se angajau să nu-şi construiască o flotă navală proprie, acest drept fiind rezervat în întregime republicii noastre. Astăzi Mehmed al II-lea dispune de cîteva sute de vase militare. Posesiunile noastre din Orient sînt astfel serios ameninţate.

— Mehmed al II-lea este prea încurcat cu asediul Constantinopolelui, ca să se mai preocupe şi de noi, interveni senatorul Lorenzo Gradenigo, un partizan convins al dogelui Francesco Foscari.

— Credeţi că sultanul se va declara sătul după ce va cuceri Constantinopolele ? replică persiflant Luigi Dandolo. Îşi va îndrepta privirile asupra ultimelor posesiuni bizantine din Moreea, apoi va veni rîndul nostru.

Printre personajele prezente la discuţie se afla şi Jacopo Foscari, fiul dogelui. Jucîndu-se cu verigile colanului său de aur, zîmbea enigmatic. Dandolo continuă cu patos :

— Este mai mult decît trist faptul că astăzi se găsesc veneţieni care fac jocul sultanului, strecurîndu-i informaţii militare secrete, furnizîndu-i pe sub mînă tunuri şi pulbere detonantă.

— Acesta este un lucru foarte grav ! zise Loredan încruntîndu-se. M-ar durea să aflu că unii veneţieni se îndeletnicesc cu asemenea operaţii !

Intrarea în sală a lui Andrea Soranzo, membru al Colegiului şi „Înţelept al Scrisorilor" — secretar de Stat al armatei şi al marinei — îl făcu pe Loredan să întrerupă discuţia cu senatorii şi să-i iasă în întîmpinare. După ce se întreţinu cîteva momente cu Soranzo, îl lăsă în compania unui grup de invitaţi şi se înapoie la Luigi Dandolo, pe care-l luă deoparte.

— *Messer* Dandolo, declaraţiile dumitale de adineauri mi-au inspirat mari îngrijorări. Eşti sigur că există veneţieni care furnizează armament turcilor ?

— Îmi menţin afirmaţiile, *Messer* Loredan. Dispun de informaţii dintr-o sursă extrem de serioasă. Pe frontul din Moreea au fost capturate bombarde turceşti avînd imprimată pe chiulasă marca unui atelier veneţian în care au fost turnate.

— Pot să cunosc şi eu sursa dumitale ?

— De ce nu ? N-am de gînd să păstrez taina. Ieri de dimineaţă am primit vizita unui trimis al despotului Demetrios

Paleologos, fratele basileului Constantinos. Despotul, cu care întreţin relaţii comerciale, mă roagă să informez Senioria asupra faptelor pe care ţi le-am menţionat şi, totodată, să înlesnesc agentului său o audienţă la doge. Romeii au urgentă nevoie de ajutoare. Altfel, întreg edificiul bizantin — sau bruma care a mai rămas din el — se va nărui sub loviturile turcilor.

Chipul lui Loredan se înnoură.

— Lucrurile nu-s chiar atît de simple. Dacă trimisul despotului Demetrios se înfăţişează în calitate de agent diplomatic, te expui unor mari primejdii. Ştii bine că nobilii veneţieni nu au permisiunea să ia contact cu agenţii diplomatici străini. Dacă omul dumitale se prezintă ca un simplu neguţător care vorbeşte în numele său, poţi încerca să-i mijlocesti o audienţă.

— Îţi mulţumesc pentru sugestie, *Messer* Loredan. La prima şedinţă a Marelui Consiliu voi ridica oficial chestiunea ajutorării militare a Bizanţului. Mă întreb de ce nu s-a făcut nimic pînă acum ?

Căpitanul general şovăi o clipă.

— S-au întîmplat oarecare ciudăţenii, *Messer* Dandolo. Amiralul Alvisio Longo a primit dispoziţii din partea Colegiului să se deplaseze cu flota sa în insula Tenedos, în vederea ajutorării Constantinopolelui. Îndată după sosirea sa la Tenedos, va deschide un plic, ce i s-a încredinţat în ziua plecării sale din Veneţia, unde va găsi instrucţiuni noi.

Luigi Dandolo făcu un gest de nerăbdare :

— Formalismul acesta desuet ne ucide ! Cunoşti instrucţiunile cuprinse în plicul încredinţat lui Longo ?

Căpitanul general ridică din umeri.

— Secretomania căpeteniilor veneţiene a devenit proverbială. Eu însumi, şeful ierarhic al lui Longo, nu cunosc conţinutul instrucţiunilor. De ce ? Pentru că fiecare demnitar este suspectat ! De cînd cu înalta trădare a lui Marino Falier, nici dogele nu mai inspiră încredere Senioriei !

A doua zi de dimineaţă o scrisoare anonimă fu aruncată în faimoasa „Bocca del Leone" — Gura Leului — din palatul Consiliului celor Zece. Discuţia purtată de căpitanul general

Loredan și de Luigi Dandolo era relatată amănunțit. Nu fuseseră omiși nici senatorii prezenți la convorbire.

O jumătate de oră mai tîrziu, mesajul anonim ajunse pe masa de lucru a consilierului Gabriele Moro, unul dintre cei trei *Capi dei Dieci*, ales a prezida Consiliul pe luna în curs.

Competența Consiliului celor Zece era largă, iar puterile lui, nemărginite. Nimeni nu scăpa controlului său. Nici dogele însuși nu era imun. Măsurile luate de Consiliu aveau în vedere numai interesele Republicii și rațiunea de Stat. Activitatea înalților demnitari, trădările, comploturile, supravegherea agenților diplomatici, crimele nobililor, secretele politicii externe, falsificarea banilor, supravegherea lucrătorilor din ateliere, în cap cu sticlăriile din Murano, poliția teatrelor, a bisericilor, a balurilor mascate constituiau numai cîteva din aspectele activității Consiliului. Membrii săi erau aleși pe cîte un an, fără a li se putea reînnoi mandatul. Nu primeau nici o retribuție pentru îndeplinirea acestei sarcini, care era socotită o mare cinste, dar și o grea povară. Procesele se judecau în secret, iar sancțiunile erau foarte severe. Decapitarea sau încarcerarea în temuta temniță „Dei Piombi" constituia un coșmar pentru mulți venețieni.

Gabrielle Moro citi cu atenție scrisoarea anonimă, apoi convocă în cabinetul său pe cei trei spioni care participaseră la recepția de la Palazzo Loredan. Toți aceștia erau nobili cu nume răsunătoare, dar cu mijloace materiale reduse. Pentru informațiile furnizate primeau compensații bănești care le asigurau subzistența și posibilitatea de a se prezenta decent în societate. Spionii — care nu se cunoșteau între ei — fură primiți pe rînd de Moro. Versiunile lor coincideau.

Acuzațiile formulate de Luigi Dandolo erau atît de grave, încît Moro hotărî să convoace Consiliul celor Zece în ședință plenară. Dezbaterile se ținură, ca de obicei, în taină. După ce expuse faptele și înfățișă piesele de la dosar, Gabriele Moro se adresă colegilor săi :

— Învinuirile aduse de Luigi Longo se coroborează cu unele indiscreții săvîrșite de personaje din anturajul dogelui. Cert este că secretele de Stat divulgate nu puteau fi cunoscute decît de el, de consilierii săi, sau de cei trei Înțelepți. Dintr-un mesaj redactat în cod și găsit asupra unui individ dubios reiese că informațiile despre care a făcut mențiune Dandolo erau destinate

turcilor. Din nefericire, nu am obținut suficiente lămuriri de la acest ins, căci în timpul cercetărilor s-a sinucis în celulă, prin otrăvire, desigur înspăimîntat de torturile la care știa că va fi supus. Un semn de întrebare îl reprezintă modul în care și-a procurat otrava. Cert este că individul avea legături în afară. Sînt de părere ca persoanele suspecte, indiferent de poziția lor, să fie puse sub supraveghere.

Consilierul Niccolo Molin făcu o propunere tulburătoare :

— Găsesc necesar să fie urmărit pas cu pas Jacopo Foscari, fiul dogelui. De la o vreme face cheltuieli nebunești. Recent am primit o scrisoare anonimă verificată ulterior. Potrivit acesteia, acum două luni tînărul Jacopo a cumpărat de la bijutierul Gaspare Seminenga bijuterii în valoare de cinci mii de ducați, sumă enormă chiar și în raport cu averea familiei Foscari. Bijuteriile respective ornează actualmente decolteul Biancăi Bonedimani, o curtezană pînă mai ieri necunoscută.

Consilierul Marino Malipiero își legănă ursuz capul leonin.

— Dacă bănuielile dumitale se adeveresc, *Messer* Molin, dogele va fi pus într-o situație delicată.

— Evident, va trebui să demisioneze ! replică Niccolo Molin cu fermitate.

Consilierii schimbară priviri jenate. Molin, colegul lor, își precizase pripit atitudinea într-un caz spinos, încă nelămurit.

— Între declarațiile lui Dandolo și informațiile mele asupra lui Jacopo Foscari există potriviri tulburătoare, stărui Molin. Insist ca fiul dogelui să fie trecut pe lista suspecților !

— Raționamentul dumitale prezintă totuși o lacună, obiectă Marino Malipiero. Jacopo Foscari nu are acces la informațiile secrete.

Molin își mîngîie barba scurtă, lăsînd să se scurgă cîteva clipe între intervenția verbală a lui Malipiero și propria sa replică.

— N-ar fi exclus ca dogele să fi scăpat vreo vorbă în cadrul intim al familiei. Știm cu toții, eminentul nostru șef de Stat nu mai este în deplinătatea facultăților sale intelectuale. Eh, la vîrsta lui, senilitatea începe să-și spună cuvîntul.

Făcu o pauză, apoi adăugă :

— Și încă ceva ! Vă recomand să studiați antecedentele tînărului Foscari ! Sînt foarte instructive !

Consilierii se mișcară stînjeniți în jilțurile lor. Primul „șah la doge" fusese rostit. Francesco Foscari ridicase Republica

Serenissimă pe culmile gloriei. Domnia lui durase însă prea mult. Dintre consilierii prezenţi, cel puţin jumătate aveau în familie candidaţi la tiara ducală.

Luigi Dandolo era perseverent. Obţinu audienţe la secretarul de Stat al armatei şi al marinei, la Consiliul celor Zece şi la doge însuşi. Înflăcărarea cu care îmbrăţişase cauza Bizanţului muribund nu era pe gustul unor personaje cu funcţii de răspundere. Dar nimeni nu-i putea reproşa zelul, fiindcă însuşi Senatul hotărîse cu o majoritate confortabilă să acorde un substanţial sprijin militar Constantinopolelui. De la acel memorabil vot, entuziasmul prietenilor Bizanţului se mai răcise. Dandolo, pe lîngă simpatia lui constantă faţă de romei şi de cauza lor, avea şi interese materiale proprii de apărat.

Secretarul de Stat al armatei şi al marinei îi dădu un răspuns alambicat, care nu-l angaja la nimic. Se mărgini să-l asigure că flota militară a Veneţiei va interveni în timp util în sprijinul Constantinopolelui. Dandolo părăsi nemulţumit cabinetul de lucru al înaltului demnitar.

La Consiliul celor Zece fu ascultat cu mai mult interes. Atacurile sale înverşunate împotriva veneţienilor prieteni ai turcilor, dar mai ales probele pe care le înfăţişă Consiliului — inclusiv mărturia agentului sosit din Moreea — făcură mare impresie, deschizînd noi perspective anchetatorilor.

Dogele îl primi pe Luigi Dandolo în prezenţa celor patru consilieri ai săi, nelipsiţi ori de cîte ori şeful Statului dădea audienţe. Francesco Foscari îmbătrînise, îi tremura bărbia, se cocoşase, obrajii îi atîrnau ca nişte săculeţi goi. Dintr-o nară i se prelingea o picătură tulbure. În ciuda aspectului său decrepit, ochii îi erau vioi, strălucitori.

Fiindcă Dandolo îi cunoştea ostilitatea faţă de musulmani, se avîntă într-o însufleţită pledoarie în favoarea Constantinopolelui asediat. Dogele îl asculta cu emoţie vizibilă. „L-am cucerit !“ îşi zicea Dandolo, în vreme ce-şi debita argumentele antiotomane.

— *Messer* Dandolo, *Messer* Dandolo ! îl întrerupse dogele cu glasul său tremurat. Poţi să-mi spui... da, poţi să-mi spui... de unde ţi-ai cumpărat... încălţările astea frumoase ?

Nobilul veneţian amuţi. Se uită stupefiat la doge, la cei patru consilieri impasibili ca nişte statui, la picătura tulbure aninată în vîrful augustului nas ducal.

— Le-am cumpărat, Messer Doge, de la meşterul Zorzi, din piaţa bisericii Santa Maria dei Miracoli.

Se înclină adînc şi se răsuci pe călcîie, părăsind dezgustat sala audienţelor.

Cînd ajunse în Tenedos, amiralul Alvisio Longo desfăcu plicul cu instrucţiuni secrete, aşa cum i se recomandase la Veneţia. Îşi închipuise că măsura de prevedere impusă de Secretarul de Stat al armatei şi marinei era datorită temerii de spioni. Spre surprinderea lui, constată că i se ordona să aştepte în largul Tenedosului pînă la 20 mai, cînd îl va ajunge din urmă o flotă comandată de căpitanul general Loredan. Acesta va prelua comanda forţelor navale veneţiene reunite, apoi se va îndrepta spre Constantinopole. Cu alte cuvinte, i se recomandau trei săptămîni de inactivitate.

În acelaşi timp, la Veneţia, căpitanul general Loredan primi alte instrucţiuni, potrivit cărora avea să părăsească Adriatica în fruntea unei escadre la 7 mai. După ce va face joncţiunea cu flota amiralului Longo, va naviga spre Constantinopole, avînd grijă să evite orice ciocnire cu forţele navale otomane. Odată ajuns în capitala Imperiului Bizantin, se va pune la dispoziţia basileului Constantinos. Secretarul de Stat al armatei şi al marinei socotea că pînă atunci se va fi încheiat pacea între Bizanţ şi Imperiul Otoman. În schimbul bunăvoinţei arătate de Serenissima Republică basileului, acesta va fi rugat să predea Veneţiei cîteva insule, precum şi unele localităţi din Moreea. Totdeodată căpitanul general va oferi găzduire pe nava sa ambasadorului Bartolomeo Marcello, care se va înfăţişa sultanului spre a-l asigura de dorinţa sinceră a Veneţiei de a păstra relaţii de prietenie cu Imperiul Otoman. Ambasadorului i se recomanda să dea dovadă de tact în negocierile cu turcii şi să raporteze Secretarului de Stat pentru afacerile externe dificultăţile ivite în cursul discuţiilor.

Loredan se arătă nemulţumit de instrucţiunile primite. În cursul unei convorbiri — care luă o întorsătură destul de urîtă —

încercă să demonstreze Secretarului de Stat al armatei şi marinei că aceste întîrzieri compromiteau securitatea Bizanţului, a cărui capacitate de luptă era deja redusă.

— Vă rog să lăsaţi aceste probleme asupra mea şi a Secretarului de Stat al afacerilor externe, replică sec înaltul demnitar. Dumneavoastră încadraţi-vă operaţiile militare în limitele de timp cerute de noi.

Loredan nu mai stărui, spre a nu fi acuzat că solicitudinea lui faţă de Bizanţ se datora unor interese materiale. Lăsă deci lucrurile în plata Domnului şi se supuse ordinelor superioare...

•

Basileul Constantinos se mai uită o dată la harta Constantinopolelui întinsă pe masa lui de lucru. Literele, contururile fortificaţiilor, străzilor îi jucau în faţa ochilor. Poate că erau de vină flăcăruile lumînărilor smucite de curentul din încăpere. Îşi trecu mîna peste faţă. Era istovit. Îşi simţea mădularele grele ca nişte pietroaie. Lipsa de somn, de odihnă, îl epuizase. Tunurile turceşti, care băteau zi şi noapte zidurile, stîrneau un necurmat vacarm, punîndu-i la grea încercare nervii.

Poate că în noaptea aceasta se va odihni puţin, deşi îi părea ruşinos să se culce pe patul său larg şi moale, în vreme ce soldaţii lui vegheau pe fortificaţii, ori aţipeau pe furate. Luă sfeşnicul cu lumînări de pe masă şi ieşi în anticameră.

Altădată, curtenii, pajii, slujitorii îi deschideau drumul, purtînd torţe aprinse, ori girandole cu lumînări albe, de ceară. Astăzi, toţi cei valizi se luptau pe ziduri. În palat nu mai rămăsese decît o ceată de servitori atît de bătrîni, încît şi moartea îi dăduse uitării.

În vreme ce umbla prin sălile înalte, pardosite cu marmoră, se uita la frescele cufundate în penumbră, la coloanele cu capiteluri pierdute în întuneric, la draperiile purpurii, agitate uşor de curenţii de aer. Mişcările faldurilor păreau să trădeze existenţa unor inşi ascunşi înapoia lor. Odinioară împăraţii Bizanţului umblau escortaţi de ofiţeri şi soldaţi care aveau misiunea să-i apere de asasini. Acum el, Constantinos, umbla singur prin palatul pustiu.

Se uita la sălile goale ca şi cînd le-ar fi văzut pentru întîia dată. Îi păreau străine, fiindcă palatul cunoscut lui era întotdeauna luminat *a giorno*.

Se întrebă cum vor arăta sălile, acum tăcute și pustii, cînd hoardele de turci le vor năpădi zbierînd și agitîndu-și armele mînjite de sînge.

Grăbi pasul. Ajuns în camera sa de culcare, se aruncă îmbrăcat pe patul ocrotit de un polog cu draperii mîncate alocuri de molii. Servitorul bătrîn care-l slujise treizeci de ani, veghindu-i somnul, murise. Acum numai duhurile îl mai vegheau.

În vreme ce stătea cu ochii închiși, cugetul său obosit zămisli o viziune de coșmar. Se făcea că alerga singur pe zidurile fortificate ale orașului, sărind peste cadavrele ostașilor săi, spre a-i respinge pe turcii care se urcau ca niște maimuțe printre creneluri. Ucidea zece, dar în locul lor veneau o mie. Scăldat în propria-i sudoare, se zbătea înfigîndu-și unghiile în cearșafurile umede...

Tîrziu, după răsăritul soarelui, se trezi din somn vlăguit, de parcă odihna nocturnă nu i-ar fi folosit la nimic. După ce făcu o baie, ca să se dezmeticească, se îmbrăcă ajutat de un servitor bătrîn, căruia îi tremurau și mîinile și capul. Cînd ieși din dormitor, îl găsi pe Demetrios Cantacuzino stînd pe un scaun în anticameră. La apariția împăratului, locțiitorul marelui logothet se ridică în grabă.

— De mult ești aici ? îl întrebă Constantinos.

— Din zori, Sire.

— De ce nu m-ai trezit ?

Cantacuzino zîmbi :

— Dormeați atît de bine...

— Îmi aduci vreo veste ?

— În cursul nopții am primit vizita bailului Minotto, care mi-a vorbit cu îngrijorare despre întîrzierea ajutorului militar făgăduit de Serenissima Republică. Senatul venețian a recomandat încă de acum două luni Senioriei să trimită o flotă de război la Constantinopole, spre a întări apărarea noastră. Poate că escadra aceasta s-a rătăcit prin arhipelag. Minotto mi-a propus să trimitem în întîmpinarea ei o navă rapidă, care să vadă cum stau lucrurile.

— În principiu ideea nu este rea. Nu o văd însă realizabilă Blocada navală otomană e de nepătruns.

— O brigantină ușoară, cu un echipaj bine antrenat, s-ar putea strecura noaptea printre corăbiile turcești. O încercare n-ar strica.

Cantacuzino avu un moment de ezitare.

— Vorbește ! Nu te sfii ! îl îndemnă împăratul.

— Propunerea lui Minotto mi-a sugerat o idee, pe care am şi discutat-o cu cîţiva consilieri imperiali. Dacă în locul brigantinei am trimite cîteva nave de război puternic înarmate, am străpunge mult mai uşor blocada otomană. Locţiitorul marelui logothet îşi frămîntă stingherit mîinile, apoi, făcîndu-şi curaj, adăugă : Am să-ţi vorbesc deschis, Sire !

— Asta şi aştept, Cantacuzino.

— Aici, în Constantinopole, viaţa Majestăţii-Tale este în mare primejdie. Dacă oraşul ar cădea în mîna turcilor — de ce să nu analizăm şi această ipoteză ? — Măria-Ta ar risca o grea captivitate...

— Sau chiar tragerea în ţeapă. Mehmed m-a prevenit.

— Am evita o situaţie atît de grea dacă Măria-Ta ar părăsi Constantinopolele şi s-ar retrage în Moreea, unde ar putea ordona o mobilizare generală... *Messer* Giustiniani Longo, cu care am discutat această chestiune, s-a declarat gata să pună la dispoziţia Majestăţii-Tale galerele sale, spre a-ţi asigura transportul în condiţii de maximă securitate.

Basileul surîse trist.

— Îţi mulţumesc pentru gîndurile tale frumoase, Cantacuzino. Şi nobilului cavaler Giustiniani îi mulţumesc pentru mărinimoasa lui ofertă. Poate că prezenţa mea în Moreea ar fi de un oarecare folos. Dar aici, în Constantinopole, sînt mai necesar. Plecarea mea ar nărui moralul apărătorilor oraşului. Nu ! Nu-mi este îngăduit să-mi părăsesc capitala, tronul, poporul ! Căpitanul are datoria să se salveze ultimul de pe corabia care se scufundă ! Dacă îmi este scris să pier apărînd zidurile acestui oraş, nu-mi rămîne decît să mă supun destinului ! Folosiţi prima variantă, Cantacuzino ! Trimiteţi brigantina !

*

În miez de noapte, o brigantină cu doisprezece oameni la bord se desprinse de cheiul micului port Bucoleon, din extremitatea sudică a Constantinopolelui, şi după ce străbătu rada, ocrotită de diguri durate în piatră, ieşi în larg. La pupa flutura pavilionul turc, iar membrii echipajului purtau turbane, şalvari şi papuci cu vîrf ascuţit, curbat în sus, după moda orientală. Hîrtiile de bord indicau drept proprietar al vasului pe un oarecare Ahmed Reşat, negustător de măsline şi de uleiuri vege-

tale din Antalya. Documentele mai precizau că nava adusese un transport de măsline destinat serviciului de aprovizionare al armatei otomane concentrate în jurul Constantinopolelui, iar acum se înapoia la Antalya, spre a aduce un transport de untdelemn.

Cînd brigantina ieşi din radă, căpitanul porunci în turceşte să se ridice toate pînzele. Marinarii îşi îndeplineau atribuţiile expeditiv şi în cea mai adîncă tăcere. Căpitanul stătea lîngă cîrmaci şi scruta întunericul, gata să schimbe ruta dacă i-ar fi ieşit vreo corabie în cale. Totdeodată trăgea cu urechea spre a surprinde orice zgomot suspect care ar fi trădat apropierea vreunui vas inamic.

Un marinar tînăr, să tot fi avut 18 ani, tot umblînd printre cordaje, se izbi cu fruntea de o parîmă. Durerea ascuţită îl făcu să scape o înjurătură în greceşte. Ecoul, o palmă grea, aspră şi noduroasă, îl izbi peste gură.

— Dacă ai poftă să înjuri, înjură pe turceşte ! îi şopti cu ciudă un glas aproape de ureche. Ai uitat consemnul ?

— Pe întunericul ăsta nu ne vede nici dracu ! ripostă supărat tînărul, de data aceasta în turceşte, în vreme ce-şi masa fruntea pe care se şi iţise un cucui.

— Nu ne vede nimeni, dar ne poate auzi. Pe mare sunetele ajung foarte departe.

— Bine, Barbaiani. Am înţeles !

— Idiotule, numele meu este Amet ! Bagă-ţi în cap treaba asta.

— Ssst ! se auzi alt glas dinspre pupa.

Brigantina înainta în tăcere. Căpitanul cunoştea atît de bine Marea de Marmara, încît se orienta ca în plină zi.

În ciuda veşmintelor orientale şi a documentelor de bord turceşti, întreg echipajul era grecesc, în frunte cu căpitanul Kristafis. Acesta avea misiunea să contacteze flota veneţiană şi pe căpitanul ei general Loredan. Kristafis şi oamenii de sub comanda lui ştiau la ce se puteau aştepta dacă ar fi fost capturaţi de turci. Spionajul era pretutindeni pedepsit cu moartea. Doar rafinamentele ei difereau de la popor la popor.

Căpitanul surprinse dinspre dreapta plescăitul ritmat al unor vîsle în apele mării.

— Cîrma jumătate la stînga ! porunci cu glas scăzut.

Deodată dinspre stînga se ivi din întuneric prova unui velier cu borduri negre, smolite.

— Ahoi ! Ce navă este aceasta ? întrebă pe turceşte un glas poruncitor.

— Brigantina „Karagübün" în drum spre Antalya ! răspunse Kristafis cu cel mai curat accent turcesc.

Două decenii făcuse comerț cu Orientul, însușindu-și la perfecție limbile turcă, arabă, armeană și ebraică.

— Oprește și înfățișează documentele la control !

— Opresc și înfățișez documentele la control ! repetă Kristafis potrivit uzanțelor navale.

Dar supunerea lui era doar o stratagemă spre a cîștiga timp. Brigantina rapidă se îndepărtă de nava otomană cu borduri smolite, care rămase în urmă.

— Oprește, că trag ! se auzi iarăși glasul aspru al turcului.

— Am oprit ! strigă Kristafis. Dar nu te văd !

Pe nava turcă se aprinse un felinar, la lumina căruia se deslușiră cîteva siluete agitîndu-se frenetic. Folosindu-se de acest punct de reper, Kristafis spori distanța care-l despărțea de corabia dușmană. „Le-am scăpat ! rîse în sinea lui. În noaptea asta neagră pot să mă caute mult și bine !"

— De ce dracu turcii ăștia umblă fără lumini la bord ? șopti supărat cîrmaciul.

— Ai mai văzut pisici cu clopoței ? replică bine dispus căpitanul.

Glasul de pe nava turcească se auzea tot mai slab. După un timp dispăru cu totul.

— Noroc că noaptea e fără lună ! zise Kristafis.

În depărtare se iviră deodată, ieșind parcă din mare, cîteva lumini orînduite la distanțe egale pe un front larg.

— Ce mai e și asta ? întrebă cîrmaciul perplex.

— Pisicile cu clopoței ! răspunse calm secundul lui Kristafis.

— Proști mai sînt ! exclamă cîrmaciul. Ne strecurăm printre ele și... valea...

— Este tocmai ceea ce nu trebuie să facem ! ripostă căpitanul. Luminile unei nave văzute de pe bordul altei nave așternă pe oglinda apelor dîre sclipitoare. Dacă trecem peste aceste dîre, le întrerupem luminozitatea și facem ca silueta brigantinei noastre să se contureze precis pe fundalul lor. Ai înțeles ?

Cîrmaciul dădu drumul la o înjurătură.

— O plasă cu ochiuri de lumină, pentru pescuit corăbii creștine, rosti secundul.

Ceilalți marinari se uitau uluiți la luminile aliniate în zare. Secundul își încrucișă fatalist brațele.

— Mă tem că acum ni s-a înfundat, căpitane !

— Nu ni s-a înfundat deloc ! Avem o portiță de scăpare.

Cotim jumătate la dreapta și ne strecurăm pe lîngă navele turcești, navigînd de-a lungul țărmului.

— Pe acolo dăm peste stînci submarine !

— Le ocolim ! Cunosc bine locurile !

Cîrmaciul își făcu semnul crucii, apoi, cu o smucire a bărbiei, arătă cerul.

— Dacă nici de data asta nu ne ducem la fund, înseamnă că acolo sus cineva ne iubește.

*

Zaganos-Pașa se pregătea să plece la marele cartier general al sultanului, cînd un aghiotant îl preveni că Rafaele Giletti, membru al municipalității genoveze din Galata, cerea să fie primit în audiență. Zaganos își zise că Giletti îi aducea probabil informații militare, așa că îl pofti în cortul său. Spre mirarea lui, noul-venit, un tip infatuat și plin de gravitate, îi vorbi cu vizibilă indignare :

— Bateriile turcești de pe înălțimile Perei au bombardat și scufundat o navă genoveză încărcată cu mătăsuri. Este inadmisibil ! Colonia genoveză, credincioasă angajamentelor luate, și-a păstrat pînă acum neutralitatea. Ori de cîte ori a putut, v-a furnizat informații prețioase asupra taberei creștine. Eșuarea venețienilor de a incendia flota turcă din Cornul de Aur este datorită nouă. Și care a fost mulțumirea pentru tot ce am făcut ? Ați scufundat o navă genoveză.

Zaganos îl întrerupse cu brutalitate :

— În primul rînd, schimbă tonul ! Te previn că nu stai de vorbă cu un reprezentant al autorităților bizantine ! În al doilea rînd, de unde voiai să știe artileriștii noștri că nu au de-a face cu o navă-pirat ? În portul Galatei sînt ancorate și corăbii venețiene și corăbii genoveze. Cum să le deosebești ? În al treilea rînd, să nu uiți că numeroși genovezi luptă contra noastră. Giustiniani Longo, frații Bocchiardi și atîția alții. Nici o grijă, toți aceștia sînt înscriși pe catastif ! Prea Înălțatul meu Stăpîn v-a acordat garanții în schimbul neutralității voastre. Dar asta nu înseamnă că vă e îngăduit să abuzați de bunăvoința lui !

Descumpănit de contraatacul vizirului armatei, Rafaele Giletti se întrebă ce atitudine să adopte. Bănuia că turcilor nu le-ar conveni un conflict deschis cu Galata, fiindcă Republica

Genoveză s-ar simți obligată să ia apărarea resortisanților ei. Și Zaganos știa acest lucru. Continuă deci pe un ton mai conciliant :

— Vom face o anchetă în legătură cu cazul semnalat de dumneata. Dacă se va dovedi că vasul scufundat este proprietatea unui genovez prieten al turcilor, va primi după război despăgubirile cuvenite.

— Nu putem aștepta despăgubirile pînă la calendele grecești ! se îmbățoșă iarăși Giletti. Cer să fiu primit de Înălțimea-Sa Sultanul !

După cîteva clipe de gîndire, vizirul răspunse calm :

— Bine. Am să-ți fac pe voie. Dar îți atrag atenția : să nu te joci cu focul !

Lui Giletti nu-i plăcu amenințarea. Va avea el grijă să reclame sultanului comportamentul acestui personaj insolent.

Cînd se văzu în fața padișahului, înconjurat de ofițeri cu chipuri crunte, amenințătoare, își pierdu din siguranță. După ce li ascultă pasul, Mehmed îi dădu o replică dură :

— Navele creștine, indiferent de pavilion, intrate în ultimele luni în porturile constantinopolitane, n-au venit spre a face comerț, ci pentru a-l ajuta pe basileul Bizanțului. Pentru mine vasele acestea sînt inamice și le voi trata ca atare. Dacă voiau să facă un negoț cinstit cu Orientul, trebuiau să se adreseze nouă, stăpînii legitimi ai Rumeliei și ai Asiei Mici. De acești pirați ne vom ocupa ceva mai tîrziu. Întoarce-te deci la *podesta*-ul tău și transmite-i vorbele mele ! Pe dușmani îi nimicesc ! Pe prieteni îi protejez ! Voi, genovezii din Galata, îmi sînteți prieteni. Pe ceilalți, lăsați-i pe seama noastră ! Acum, pleacă ! Drum bun !

Rafaele Giletti bolborosi cîteva cuvinte de mulțumire și părăsi înspăimîntat cortul imperial. Cînd ieși, se ciocni piept în piept cu Yakub-Pașa, care tocmai descălecase. Cînd șeful serviciului secret pătrunse în cort, sultanul analiza situația de pe front împreună cu generalii săi.

La apariția lui Yakub, Mehmed ridică privirile de pe hartă.

— Ce-i cu tine ?

— Sosesc de la Adrianopole, Înălțimea-Ta, purtător al unei vești bune ca mierea. Jacopo Foscari te încunoștințează că a reușit — prin oamenii lui — să amîne pînă la sfîrșitul lui mai intervenția flotei venețiene în sprijinul Bizanțului.

Sultanul își pocni satisfăcut palmele.

— Două săptămîni răgaz ? Bravo ! Este mai mult decît ne trebuie. Nu-i așa, Karagea ?

Karagea-Paşa răspunse cu patos :

— În patruzeci şi opt de ore trupele noastre vor pătrunde în Constantinopole ! Asaltul de mîine va fi hotărîtor !

— Prietenia tînărului Foscari s-a dovedit extrem de preţioasă, interveni Zaganos-Paşa. Ne asigură un interval de timp pe care-l vom exploata în cazul că asaltul de mîine nu se va încheia cu succesul aşteptat.

Vizirul armatei prefera să-şi asigure o portiţă de scăpare în cazul unui eşec al lui Karagea. Experienţa îl învăţase să fie mai prudent.

— Dar tu ce părere ai, Khalil ? întrebă sultanul pe marele vizir care păstrase pînă atunci tăcerea.

— Mila lui Allah şi geniul Înălţimii-Tale ne vor călăuzi pe drumul victoriei.

— Un răspuns frumos, dar prea general, rosti cu ironie sultanul.

Marele vizir lansă una dintre săgeţile lui psihologice, atît de supărătoare pentru padişah :

— Înălţimea-Ta, răgazul obţinut de tînărul Foscari ne va îngădui să analizăm cu toată seriozitatea perspectivele politice şi militare mai apropiate sau mai îndepărtate ale actualei campanii şi să dăm totdeodată ascultare glasului raţiunii.

Mehmed îl privi în ochi.

— Cu alte cuvinte, să întrezărim o posibilă ridicare a asediului...

— Este preferabil să acorzi din timp unui act politic inevitabil semnificaţia unei concesii decît să fii silit a-l accepta mai tîrziu. Este o chestiune de nuanţă, care-ţi permite să-ţi păstrezi intact prestigiul.

— Replicile tale, Khalil, sînt mai alambicate decît oracolele Pythiei.

— Sînt rodul înţelepciunii şi al experienţei, Înălţimea-Ta. Singurele avantaje ale vîrstei înaintate.

Zaganos plasă atunci o frază menită să-l discrediteze pe Khalil prin implicaţiile ei ascunse :

— Este regretabil că marele vizir are atît de puţină încredere în armata otomană şi în conducătorii ei.

— Zaganos-Paşa, nu-mi place să mă las îmbătat de iluzii ! ripostă Khalil.

Enervat, sultanul izbi cu cravaşa în carîmbul cizmei sale roşii. Discuţia luase o întorsătură neplăcută. O confruntare între adepţii şi adversarii războiului cu Bizanţul nu era oportună.

— Ori de cîte ori scoatem sabia pentru a extinde puterea credinței noastre, îndeplinim porunca Profetului, slăvit să-i fie numele !

Tonul lui nu îngăduia replică. Marele vizir socoti totuși că ieșise învingător din acest duel oratoric, de vreme ce însuși padișahul îi pusese capăt. Mehmed schimbă cel dintîi subiectul discuției, revenind la tînărul Foscari :

— Fiul dogelui merită o recompensă pe măsura serviciilor sale. Yakub, să-i trimiți din partea mea, peste sumele convenite, o sută de perle fine, mari cît nuca, și o sută de diamante.

— Așa voi face, Mărite Stăpîne !

Mehmed se uită la soarele care se scufunda în norii murdari ce tiveau zarea, ca într-un smîrc stropit cu sînge. Mîine, cînd astrul va răsări, roșu va fi și pămîntul de sîngele vărsat de ghiauri...

Zorii nu apucaseră încă să sfîșie valtrapurile negre ale nopții, cînd sultanul se instală cu ofițerii săi pe creasta colinei care domina valea rîului Lycus și arcul fortificațiilor cuprinse între poarta Sf. Roman și marele turn al Blachernelor. Vremea era răcoroasă, căci se stîrnise un vînticel care risipise pîcla din ajun. Tabăra turcă era învăluită în liniște. Încetase pînă și glasul tunurilor.

Pe platforma turnului din flancul stîng al porții Sf. Roman, generalii Chrisogeorghis și Ravduhas încercau să străpungă cu privirile întunericul care acoperea pozițiile inamice. Ici și colo jăraticul unor focuri de tabără făceau, prin contrast, și mai neagră bezna din jur.

— Liniștea asta e înșelătoare, zise Chrisogeorghis.

— I-a ajuns și pe ei oboseala, opină Ravduhas. Oamenii noștri sînt istoviți. Uite-i, dorm pe unde pot !

Arătă cu mîna mogîldețele întinse pe lespezile de piatră.

— În cîte sîntem astăzi, Ravduhas ?

— Mai, șapte, *Clarissime !*

Un soldat aduse celor doi generali cîte o cană de ceai fierbinte.

Chrisogeorghis sorbi cîteva înghiţituri din băutura reconfortantă.

— Proviziile de ceai sînt pe terminate, zise Ravduhas. Şi cu alimentele stăm tare prost.

Un soldat care dormea aproape de cei doi generali suspină prin somn şi se întoarse pe partea cealaltă.

La postul său de comandă, Karagea-Paşa încerca să dea la o parte cu puterea privirilor perdelele de întuneric. Ofiţerii lui de ordonanţă stăteau nemişcaţi, aşteptînd ordine.

Din înălţimea colinei ce-i servea drept post de observaţie, padişahul — înfiorat de răceala nopţii — îşi freca mîinile spre a şi le încălzi. Aştepta cu nerăbdare semnalul atacului.

— Ai să vezi astăzi, prinţule Radu, cum se cucereşte o cetate ! se adresă vlăstarului domnesc care dormita pe cal în stînga sa.

— Da, Sire ! bîigui Radu, toropit de somn.

— Este prima ta bătălie, nu-i aşa ? Prima bătălie la care asişti de aproape ?

— Da, Sire !

— Alături de mine ai să înveţi meseria de ostaş ! Ai s-o înveţi ca nimeni altul !

— Da, Sire !...

Căpitanul Bogdanovici, comandantul uneia dintre companiile sîrbeşti încadrate în armata otomană, se uita cu tristeţe la soldaţii lui care aşteptau să intre în luptă. Se gîndea la ciudăţeniile soartei care îl mîna pe el şi pe sîrbii săi, creştini pravoslavnici, să se bată pentru victoria Islamului. „Mai mare păcatul !" zise pentru sine, scuipînd cu greaţă.

Sultanul se întoarse către principele Mahmud Anghelos, care stătea în dreapta sa, laolaltă cu Hamza-Paşa.

— Ce face Karagea ? De ce nu dă semnalul ? În curînd are să se crape de ziuă ! Hamza, trimite un curier la Karagea şi întreabă-l ce are de gînd ?

Ultimul lui cuvînt fu acoperit de sunetul limpede al unei goarne, care se înălţă în zbor peste capetele mulţimii de soldaţi. Alte sunete de goarnă, tot atît de cristaline, se auziră în depărtare. Strigăte de luptă ţîşnite din zeci de mii de piepturi răbufniră într-un asurzitor torent. Masele de turci se puseră în mişcare, revărsîndu-se asupra zidurilor.

Sultanul auzea urletele excitate ale războinicilor săi, clinchetul de arme, bubuiturile artileriei, tropotul ropotit al şarjelor de cavalerie. Dinspre ziduri se ridica un vuiet inform, ca şi

cînd s-ar fi prăvălit o avalanșă. „De s-ar lumina mai repede de ziuă !" murmură sultanul, mistuit de nerăbdare. Era dornic să afle cu cîteva clipe mai devreme chipul în care se desfășura asaltul. Primii curieri sosiră, aducînd veşti din diferite puncte ale frontului :

„Primele coloane au atins cu preţul unor grele lupte corp la corp poarta Charisia", raporta Karagea-Paşa.

„Infanteria noastră, întărită de puternice detaşamente de spahii şi de ieniceri, a străpuns apărarea inamică la poarta Sf. Roman"...

„La poarta Blachernelor trupele noastre atacă în valuri"...

„De-a lungul zidurilor dintre poarta Melandesia şi poarta Sigma, diviziile din Anatolia se străduiesc să dea peste cap apărarea inamicului care se cramponează de poziţiile sale", raporta Işak-Paşa.

„Artileria noastră de pe înălţimile Perei, precum şi tunurile de pe navele şi platformele plutitoare amenajate în Cornul de Aur trag asupra fortificaţiilor lui Heraclius şi asupra porţii Sf. Theodora", raporta Zaganos-Paşa.

Sultanul era mulţumit. Forţele otomane atacaseră simultan pe întreg frontul, spre a angaja trupele inamice în totalitatea lor şi a le fixa pe propriile poziţii, astfel încît să nu rămînă unitate duşmană disponibilă care să poată fi trimisă în zonele expuse unor străpungeri.

Cînd cerul prinse a se lumina în vioriu spre soare-răsare, conturînd zidurile, Mehmed începu să desluşească treptat furnicarul bătăliei. Spre dezamăgirea sa, turcii nu obţinuseră rezultate remarcabile, în ciuda asalturilor repetate. Ghiaurii apărau zidurile cu îndărătnicie. Aruncau peste asediatori bolovani, apă fiartă, substanţe inflamabile, săgeţi, provocînd mari pierderi.

Sultanul auzi un fîşîit caracteristic : cursa dementă a unei ghiulele care se apropia de punctul său de observaţie. Cu o bufnitură seacă, proiectilul reteză capul unui aghiotant imperial din preajma lui Radu şi seceră torsul unui paşă. Trupurile mutilate ale celor doi militari se prăbuşiră din şa, rămînînd cu picioarele agăţate în scări. Speriaţi, caii rămaşi fără stăpîn o luară la fugă, tîrîndu-le cadavrele prin iarbă.

Zgomotul proiectilului îl făcu pe sultan să întoarcă instinctiv capul spre Radu. Cînd îl văzu teafăr, respiră uşurat.

— Puiul de leu trebuie să se înveţe de mic cu mirosul sîngelui ! Nu ţi-a fost frică de moarte, Radule ?

Tînărul prinț rîse, arătîndu-și dinții mici și albi.

— Nu mi-a fost, căci în prezența Înălțimii-Tale, moartea nu mă poate atinge !

Sultanul zîmbi încîntat de replica vlăstarului domnesc, apoi își întoarse privirile spre fortificații. Treptat, bucuria din ochi i se stinse. Bătălia se desfășura sterilă...

După trei ore de eforturi istovitoare și inutile, Karagea-Pașa se văzu nevoit să ordone încetarea luptei și retragerea unităților otomane pe pozițiile de plecare. Işak-Pașa și Zaganos-Pașa îi urmară exemplul. Asaltul eșuase...

După-amiază turcii atacară din nou, cu forțe superioare.

— Constantinopolele trebuie să cadă înainte de miezul nopții ! ordonă sultanul generalilor.

La poarta Sf. Roman, cavalerul Giustiniani, cu mercenarii săi, execută o ieșire spectaculoasă, măcelărind sute de turci.

În zona rîului Lycus, Amer-Beg, un turkoman uriaș, purtătorul de drapel al lui Karagea-Pașa, urmat de un puternic detașament, izbuti să se cațăre pe ziduri și să fluture, acolo sus, steagul verde. Încurajați de isprava lui, osmanlîii își sporiră violența atacurilor. Un băiețandru firav, cu chip de fată, dar cu suflet nebiruit, paj al împăratului Constantinos, se strecură ca o șopîrlă prin învălmășeală și, apropiindu-se prin surprindere de Amer-Beg, îi străpunse cu sabia beregata. Purtătorul steagului verde se prăbuși, lovit de moarte. Camarazii lui îl răzbunară, năpustindu-se asupra pajului și sfîrtecîndu-l cu hangerele.

Un contraatac violent, dirijat de generalul Chrisogeorghis personal, izgoni pe osmanlîii care se instalaseră pe ziduri.

Umbrele serii prinseră să coboare asupra cîmpului de bătălie, cînd Mehmed, scîrbit de incapacitatea generalilor săi, părăsi punctul de observație și se întoarse la marele cartier imperial. O oră mai tîrziu, asaltul otoman încetă.

În aceeași noapte, padișahul își convocă generalii. Îi învălui într-o privire încărcată de imputări.

— Marele vizir Khalil nu a greșit cînd a încercat să-mi demonstreze că armatele mele sînt nepregătite. V-am încărcat cu dotații și onoruri. Am avut încredere în voi. Constat însă că m-am înșelat ! Încep să cred că nu sînteți decît o șleahtă de ariviști ! Numai așa se pot explica eșecurile noastre repetate. Vă asigur că voi face să înceteze această stare de lucruri ! Voi înlătura neghina din înaltele comandamente ale armatei ! Dacă voi fi silit să ridic asediul Constantinopolelui, vor cădea multe

capete ! Sub zidurile acestui oraş voi lăsa şiruri de morminte în care-şi vor găsi odihna de veci generali şi viziri descăpăţînaţi de securea călăului !

*

Paşii lui Emin-Paşa, trimisul turc, răsunau pe lespezile de piatră ale sălii tronului din palatul domnesc de la Curtea-de-Argeş. Demnitarul osmanlîu era purtătorul unui important mesaj al sultanului către Voievodul Valahiei.

Aşezat pe scaunul său domnesc, Vladislav al II-lea păstra o imobilitate de statuie. Privirile lui căutau pe deasupra turbanului împodobit cu pene albe al emisarului otoman, părînd că ar contempla o frescă de deasupra uşii de la intrare.

Emin-Paşa se opri în faţa tronului, salută ducînd mîna la inimă, la buze şi la frunte, dar nu puse genunchiul în pămînt, aşa cum se cuvenea în faţa unui principe suveran. Vodă Vladislav ripostă la această voită încălcare a protocolului înclinînd uşor capul, dar fără să se ridice în picioare. Turcul remarcă nuanţa şi se încruntă. Rosti apoi cu aroganţă :

— Puternicul meu stăpîn, Înălţimea-Sa Sultanul Mehmed Khan, îţi trimite salutul său. După cum prea bine ştii, Padişahul se află în război cu împăratul sperjur Constantinos. Toţi principii şi emirii aflaţi sub protecţia Imperiului Otoman şi-au trimis contingente de trupe sub zidurile Constantinopolelui, spre a-şi manifesta solidaritatea şi supunerea faţă de suzeranul lor, puternicul şi neînvinsul Sultan al turcilor. Augustul meu suveran îţi cere să-ţi repari neîntîrziat greşeala, trimiţînd trupe călări şi pedestre, care să-şi aducă aportul la victoria pe care o vom obţine în curînd asupra Bizanţului. Înălţimea-Sa Mehmed al II-lea îţi mai cere să aduni în grabă tributul pe care i-l datorezi, precum şi o contribuţie suplimentară de război de zece mii de piaştri roşii !

Emisarul turc tăcu. Îşi sprijini mîna stîngă de mînerul iataganului şi, luîndu-şi o atitudine plină de sfidare, aşteptă răspunsul lui Vodă.

Boierii din Sfatul Domnesc, prezenţi la ceremonie, se priviră, stăpînindu-şi mînia. Nici Mircea cel Bătrîn şi nici Vlad Dracul n-ar fi îngăduit un asemenea limbaj. Numai că astăzi Valahia era slăbită după necontenitele lupte fratricide care o

frămîntaseră decenii de-a rîndul. Se întrebau cum va ieși Vodă Vladislav din impas, căci îl știau înclinat spre pace. Acum țării i-ar fi trebuit un Domn energic, cu pumn de fier, își ziceau ei. Vladislav simțea privirile boierilor îndreptate asupra lui și mai știa că de cuvintele sale de azi urma să atîrne viitorul domniei.

— Emin-Pașa, țara noastră mică și săracă are nevoie de toți fiii ei spre a-i păstori turmele, spre a-i munci ogoarele, spre a-și îndeplini îndatoririle obștești. Nouă nu ne plac războaiele. Nu ne place să le facem și nici să ne agățăm de pulpana celor care le fac. Sultanul Mehmed Khan ne cere să-i trimitem trupe românești care să se bată alături de turci sub zidurile Constantinopolelui. Să amintești Înălțimii-Sale că, potrivit capitulației încheiate între Sultanul Baiazid și Mircea Voievod, principatul Valahiei se guvernează după propriile sale legi, fără nici un amestec din afară. Domnul are dreptul de a declara război sau de a face pace după cum îi dictează interesele țării și ale poporului. Capitulație — să ții bine minte acest lucru, Emin-Pașa — nu înseamnă capitulare. Capitulație înseamnă înțelegere, tratat, și vine de la italienescul *capitare*, a termina, a încheia, a se lega. Nu avem de gînd să luăm parte la războiul pe care-l purtați împotriva Imperiului Roman de Răsărit, de care ne leagă nu numai latinitatea originară, ci și ortodoxismul... Tributul ți-l vom plăti, fiindcă în capitulație este prevăzută obligația noastră de a achita tezaurului imperial otoman trei mii de piaștri roșii anual. Nu vom suplimenta această sumă cu nici un fel de contribuție. Vistieria noastră este secătuită, fiindcă războaiele din ultimii ani au pustiit țara mai rău decît niște invazii de lăcuste.

Emin-Pașa își încleștă mîna pe iatagan.

— Sîntem informați că românii, supuși de-ai tăi, se luptă alături de romei pe zidurile Constantinopolelui.

Vladislav replică impasibil :

— Supușii mei nu sînt robii mei. Nu îmi pot atribui stăpînirea simțămintelor, a convingerilor lor.

— Acesta este ultimul cuvînt al Măriei-Tale ?

— Ultimul !

Emin-Pașa salută scurt, se răsuci pe călcîie și părăsi furios sala tronului.

Vladislav știa că sultanul nu-i va ierta gestul său de independență. Într-un fel sau într-altul va trebui să plătească pentru îndrăzneala de a fi înfruntat puterea otomană. Dar nu-i părea rău. Își făcuse datoria !

*

Consiliul imperial întrunit în miez de noapte la palatul Blachernelor arăta ca o adunare de fantome. Înalții demnitari, militari sau civili — palizi, nedormiți, nervoși — purtau pe veșmintele lor mototolite urme de țărînă și de sînge. Nu avuseseră timp să-și schimbe hainele. Mai toți veniseră direct de pe ziduri, unde se luptaseră pînă în ultima clipă.

După ce absentase de la cîteva ședințe, senatorul Kalamides își reluase locul la masa lungă a consiliului. Recîștigase bunăvoința basileului, făcînd o importantă donație în bani pentru armată, gest calculat, pe care-l repetaseră cu zgîrcenie și alți demnitari.

Marele amiral Notaras luă cel dintîi cuvîntul :

— Sire, ordinul Majestății-Voastre, potrivit căruia echipajele navelor creștine urmează să debarce, spre a întări unitățile militare de pe ziduri, a fost executat parțial și cu prețul unor mari dificultăți. Marinarii noștri s-au supus imediat acestei porunci. În schimb, venețienii au protestat, susținînd că s-au înrolat marinari pe corăbiile Serenissimei Republici și nicidecum mercenari în armata imperială bizantină. Cei mai îndărătnici au amenințat cu moartea pe ofițerii însărcinați a aduce la îndeplinire ordinul Majestății-Voastre. Au trebuit să intervină personal, și cu riscul vieții lor, căpitanii Alvisio Diedo și Gabriele Trevisan spre a potoli spiritele. După discuții furtunoase, marinarii venețieni s-au învoit să-și părăsească navele, pe care le-au lăsat însă în paza unor oameni de-ai lor. Marinarii genovezi au rezolvat mai expeditiv problema, dezertînd în masă și refugiindu-se în Galata, unde patrulele noastre nu-i pot urmări.

Împăratul ascultase mohorît raportul marelui amiral. Mulțumi celor doi căpitani pentru intervenția lor, oferind fiecăruia drept recompensă gradul de general în armata bizantină.

Luă apoi cuvîntul generalul Chrisogeorghis :

— Turcii capturați în interiorul Constantinopolelui, după ce au săpat o galerie pe sub ziduri, ieșind în pivnița unei clădiri din cartierul regional XIV, au fost supuși unui foarte strîns interogatoriu. Parte din ei au declarat că alte galerii subterane sînt în curs de forare, indicînd și locurile în care vor săpa ieșirile. În temeiul acestor informații, inginerul Grant a forat contragalerii, izbutind să planteze mine care au aruncat în aer

cîteva dintre tunelurile turcilor. În cadrul acestei acțiuni am pierdut patruzeci și șapte de ofițeri și soldați.

Marele trezorier Pavlidis, care avea și misiunea de a supraveghea aprovizionarea trupelor și a populației civile, înfățișă un tablou sumbru :

— Stocurile de făină, de ulei și de zahăr sînt pe sfîrșite, iar ultimele vite destinate tăierii au fost sacrificate. Sînt informat că indivizi fără scrupule au tăiat în taină porci, ascunzînd carnea, în vederea obținerii unor profituri nepermise. Prețurile tuturor alimentelor înregistrează creșteri disproporționate, fiind speculate sîngeros.

Marele șambelan Sphrantzes lansă o idee îndrăzneață :

— Propun înființarea unor detașamente care să se strecoare în liniile turcești, spre a captura prin surprindere proviziile necesare armatei și populației noastre. Asemenea acțiuni ar ridica moralul trupelor.

— Salut inițiativa marelui șambelan ! rosti căpitanul de Brienne, numit recent comandant al gărzii imperiale. Sînt gata să constitui cîteva detașamente !

Nicolas Gudelis, prefectul Constantinopolelui, interveni cu gravitate :

— În calitatea mea de prefect, ar trebui să susțin o măsură menită să ușureze viața populației. Poate că unele raiduri ar fi încoronate de succes. Indiscutabil, însă, vom pierde mulți oameni, care sînt actualmente mai necesari pe ziduri.

Abia își încheiase Gudelis fraza, că ușile fură date de perete și în sală irupse un ofițer tînăr, îmbrăcat în zale.

— Turcii au năvălit în oraș, Sire !

Basileul, consilierii săriră în picioare.

— Unde ?

— Cînd ?

— În sectorul lui Kir Nicephoros Paleologos. Zidul cel mare, supus unui bombardament intens, s-a prăbușit pe o largă porțiune. Turcii au pornit la asalt, pătrunzînd prin spărtură în interiorul orașului.

Împăratul și generalii ieșiră în fugă din palat. Încălecară pe cai și se avîntară în galop spre fortificații. Kalamides și consilierii prea bătrîni spre a mai purta armele rămaseră pe scările de la intrare, urmărind cu privirile grupul de călăreți care se topi pe o stradă lăturalnică. Demnitarii cu plete și bărbi albe își făcură semnul crucii, apoi plecară tulburați spre casele lor. „Se apropie deznodămîntul !“ gîndi cu bucurie tainică senatorul.

Dinspre ziduri răbufnea canonada artileriei inamice, laolaltă cu un vuiet surd, ca şi cînd s-ar fi răscolit apele mării.

Şi Kalamides plecă spre casă. Dacă trupele otomane pătrunseseră în oraş, nu era înţelept să fie surprins pe străzi. Însetaţi de sînge şi de jaf, turcii vor săvîrşi excese, ucigînd pe toţi creştinii întîlniţi în cale. Ajuns la locuinţa sa, ordonă servitorilor să zăvorască toate porţile. Urcă scara pînă la etaj şi se încuie în camera sa de lucru. Dintr-o ascunzătoare amenajată sub un tablou scoase o casetă de abanos din care smulse un document scris în turceşte şi semnat de Yakub-Paşa. Documentul atesta inviolabilitatea persoanei senatorului Evghenis Kalamides, a familiei şi a tuturor bunurilor sale, care se bucurau de protecţia Înălţimii-Sale Sultanul Mehmed Khan. Vîrî documentul în buzunarul dinăuntru al tunicii şi, ceva mai liniştit, trecu la fereastră şi o deschise. Canonada continua furioasă de-a lungul întregii linii de fortificaţii. Prin faţa casei trecu în galop un curier imperial.

„Ce-o fi cu turcii de nu mai apar ?" se întrebă Kalamides, intrigat. „Să fi fost o alarmă falsă ?" Timpul se depăna cu încetineală. Începu a se însera. Senatorul nu se urnea de lîngă fereastră. Îi amorţiseră mîinile şi picioarele. Văzu pe stradă doi oameni ce purtau o targă. Scoase capul pe fereastră. De acolo, de sus, nu putea desluşi bine siluetele estompate de lumina roşiatică a asfinţitului.

Oamenii cu ciudata lor povară se opriră în dreptul intrării palatului. Kalamides simţi că îl podidesc sudorile. Oamenii aşezară targa pe caldarîm, iar unul din ei bătu cu ciocanul în poarta de bronz. Zgomotul stîrni ecouri în interiorul edificiului.

Mînat de un impuls straniu, senatorul coborî în vestibul tocmai cînd un servitor se pregătea să descuie uşa. Kalamides îl dădu la o parte şi trase cu putere spre el canatul împodobit cu flori de metal.

La vederea senatorului, omul care bătuse în uşă salută. Fără să-l observe, Kalamides coborî scările de la intrare pînă la targă. I se încleştă inima cînd îl văzu pe Andreas, fiul său mai mic, întins cu faţa în sus şi scăldat în sînge. În dreptul inimii cămaşa de zale era ruptă, iar dedesubt se căsca o rană cu buze vineţii.

Omul rămas lîngă targă îşi scoase boneta.

— A căzut luptîndu-se pentru apărarea oraşului, *Clarissime*, Jertfa lui şi a multor romei tot atît de viteji ca şi el nu a fost zadarnică. Turcii care pătrunseseră în oraş au fost respinşi.

Senatorul era surd la explicaţiile rostite cu glas sfios.

Pentru el un singur lucru era esențial. Andreas, fiul său preferat, murise apărînd cu arma în mînă orașul pe care părintele său voia să-l închine turcilor.

Gemînd, Kalamides începu să-și sfîșie piepții tunicii. Sub degetele sale simți documentul semnat de Yakub. Îl scoase din buzunar, îl privi cîteva clipe, apoi îl așeză pe pieptul feciorului său.

— Îți garantează inviolabilitatea, Andreas ! se jelui senatorul, îngenunchind lîngă targă. De ce n-ai vrut să mai aștepți ?... De ce ?... De ce ?...

Înmormîntarea lui Andreas se făcu fără pompă, fiindcă bărbații valizi se aflau pe ziduri, iar bătrînii și neputincioșii rămași pe la casele lor aveau de plîns propriii lor morți. În afară de senator, de fiul său Leonidas și de Irina — pe care o adusese de la monastire — numai un preot, cîțiva slujitori, doi gropari și o ceată de cerșetori asistau la ceremonia funebră. Servitorii aduseseră în pungi monete de argint, pomană pentru cei săraci.

La întoarcere, se întîlniră pe o alee a cimitirului cu un bărbat încovoiat, cu borurile pălăriei lăsate pe ochi, cu mîinile obloțite în cîrpe și cu un mers straniu, împiedicat parcă. Un slujitor îi întinse o băncuță de argint.

— Bogdaproste ! murmură individul, ridicînd privirile asupra rudelor mortului.

Kalamides și copiii lui nu-și putură stăpîni o schimă de repulsie. Omul avea nasul, buzele și urechile mîncate de lepră. Atît de înspăimîntat fu senatorul, încît își acoperi cu mîinile fața.

— Fugi ! Fugi ! îi strigă. Fugi, piază-rea !

Foarte tulburat de această întîlnire, se înfățișă după înmormîntare la monastirea Pantocratorului, cerînd să fie primit de monahul Ghenadios, șeful ortodocșilor antiunioniști. În așteptarea unui răspuns, se plimba agitat prin curtea pardosită cu piatră.

De la moartea lui Andreas îl sugruma o mare spaimă. Din trei feciori îi rămăsese numai unul, cel mai nevolnic. Fusese o minune că slujitorii dăduseră de urma tînărului într-una din casele de toleranță pe care acesta le frecventa cu asiduitate.

spre a-l înștiința că trebuie să asiste la înhumarea fratelui său. Leonidas avea acum menirea să continue neamul Kalamizilor.

Ghenadios îl primi pe senator în chilia sa. Îl pofti să ia loc pe un taburet, iar el se așeză pe marginea patului.

— Ți-am deschis ușa, fiule, fiindcă am auzit de nenorocirea care te-a lovit. Să nu-ți plîngi feciorul ! Dumnezeu a vrut să-l cheme la dreapta Sa ! Peste hotărîrea destinului nu poate trece nimeni !

— Tocmai de asta am venit, preacuvioase. Războiul trebuie să înceteze ! Pînă acum a îndoliat mii de familii. Treptat, va măcina întreaga populație a acestui oraș. Nu mai vorbesc de prăpădul care se va abate asupra noastră dacă turcii vor fi siliți — datorită încăpățînării basileului — să ia cu asalt orașul. Ai puterea spirituală în mînă, preacuvioase ! Folosește-o pentru a pune capăt măcelului !

Ochii monahului se ridicară asupra unei icoane a Sfintei Treimi, sub care ardea sfielnic o candelă.

— Puterea cuvîntului, a spiritului este mare, dar puterea armelor e și mai mare !

— Sabia credinței, preacuvioase, este mai presus de toate. Mînuiește această sabie pentru a nimici pe dușmanii credinței noastre drepte, începînd cu basileul Constantinos, netrebnicul suveran al Bizanțului.

Monahul plecă ușor fruntea.

— Constantinos a săvîrșit multe păcate, și va răspunde pentru ele în fața lui Dumnezeu. Dar acum se bate pentru țară și pentru poporul său.

Buzele senatorului schițară un zîmbet disprețuitor.

— Se bate pentru tronul uzurpat de strămoșii lui. Nu-l mînă decît propria-i ambiție. Cînd pe tronul bizantin se va urca un suveran respectuos față de vechea noastră credință ortodoxă, față de tradițiile poporului nostru, față de puternicii săi vecini, turcii vor accepta să se prezinte la masa negocierilor.

Ghenadios îl privi în ochi.

— Ce-mi ceri tu, fiule ?

Senatorul izbi cu palma întinsă în tăblia mesei, pentru a da parcă mai mare greutate vorbelor sale :

— Trebuie să ne unim puterile spre a-l doborî pe Constantinos, spre a reda liniștea Constantinopolelui.

Prefirîndu-și mătăniile printre degetele sale subțiri și lungi, monahul rosti potolit :

— De ce mă ispitești, fiule ? Uiți că sîntem în plin război ? Ce-mi ceri tu înseamnă înaltă trădare !

— Dar vei lupta pentru pace, pentru o bună înțelegere cu vecinii de la hotare !

— Frumoase vorbe, fiule ! Dar pornesc de la o idee greșită !

Senatorul se ridică în picioare.

— N-am venit aici să facem cazuistică, preacuvioase ! Nu încerc să te cîștig de partea oamenilor de bine folosind argumente specioase în slujba unei teze îndoielnice. Constantinopolele are nevoie de pace !

— Cred că și basileul dorește pacea.

— Nu vreau s-o luăm de la început, preacuvioase ! Dacă vom ridica poporul împotriva războiului, a tiraniei lui Constantinos Paleologos, a dușmanilor înțelegerii cu vecinii...

— O înțelegere cu orice preț înseamnă o cedare fără condiții.

— Numai astfel vom salva ființa neamului !

— Fiule, am să cuget adînc asupra vorbelor tale ! Da, da, am să cuget adînc !

— Timpul nu așteaptă, preacuvioase !

— Hotărîrile grave nu se iau peste noapte. Vom mai sta de vorbă, fiule. După ce mă voi lămuri asupra propunerilor tale, te voi înștiința. Acum lasă-mă ! Trebuia să-mi fac rugăciunea de seară !

Kalamides părăsi nemulțumit chilia călugărului. Nu-l socotea pe Ghenadios capabil să-l denunțe. Antiunioniștii se plasaseră din principiu pe poziții ostile actualului suveran. Dar războiul modificase atitudinea multora dintre aceștia. Fiindcă nu găsise un sprijin în tabăra lui Ghenadios, începu să-și pregătească clientela în vederea deschiderii unei campanii dușmănoase împăratului prin răspîndirea de zvonuri antidinastice. Spera să creeze astfel un curent de opinie favorabil încheierii unei păci în orice condiții.

Fiindcă grosul avuțiilor lui se afla la Veneția, în grija căpitanului Davanzo, apelă la sprijinul financiar al marelui amiral Notaras. Acesta șovăi să-și angajeze aurul, dar argumentele dibace ale sentorului, care-i prezentă garanțiile scrise semnate de Yakub-Pașa, îl determinară să accepte a se despărți de cinci mii de ducați de aur. Prin plata acestui avans, Kalamides îl compromitea îndeajuns pe marele amiral, spre a-l sili în viitor să fie mai concesiv.

Dezgropă astfel vechile lui proiecte matrimoniale. La început, Notaras se prefăcu a nu-i înțelege aluziile. Cînd senatorul își dădu cărțile pe față, amiralul încercă să eludeze un răspuns precis, dar, strîns cu ușa, își reînnoi făgăduiala de a-l

însura pe fiul său mai mare Andukas cu Irina Kalamides, reactualizînd astfel logodna care, după scandalul scrisorilor de dragoste adresate lui Leandru, fusese tacit dată uitării.

Încuviințarea smulsă marelui amiral stîrni însă mînia soției acestuia.

— Te-ai înhăitat cu un aventurier, cu un șantajist ! Nu voi admite niciodată o căsătorie între Andukas și fiica unui parvenit, îmbogățit prin mijloace dubioase.

— Fii înțelegătoare, Marią ! încercă să o convingă. După ce voi obține coroana imperială, voi ști să mă descotorosesc de Kalamides. Voi cere totdeodată patriarhului o dispensă pentru anularea căsătoriei. Azi individul ăsta mi-e necesar. Nu uita că este omul turcilor !

Încîntat de acest prim succes, Kalamides se înfățișă la monastirea de călugărițe și chemă pe fiica sa la vorbitor.

— Îți anunț o veste bună, Irina. Să te pregătești de nuntă ! În curînd vei fi soția lui Andukas Notaras. Ei, nu te bucuri că scapi de monastire ?

Irina ripostă cu răceală :

— Prefer să-mi închei zilele între pereții chiliei decît să mă mărit cu Andukas !

Senatorul simți că i se urcă sîngele la cap. Nemaiputîndu-și stăpîni nervii, își pălmui fiica.

— Iar faci pe nebuna ? Lasă, că te îmblînzesc eu, fetițo ! La sfîrșitul săptămînii vin să te iau acasă. Cu voia sau fără voia ta, ai să te măriți cu tînărul Notaras. Nu concep să-mi calci porunca.

— Nu mă mărit cu Andukas ! repetă cu dîrzenie Irina.

Kalamides se congestionă, pîrjolit de furie.

— Dacă te încăpățînezi să-ți faci de cap, te sugrum cu mîinile astea ! Să nu spui că nu te-am prevenit !

Părăsi monastirea, blestemîndu-și soarta care-i hărăzise niște copii atît de neascultători. „Mă zbat să-i aduc la picioare o coroană imperială, și ea mă refuză ! Andreas, dacă mi-ar fi respectat poveștele, n-ar fi zăcut acum în mormînt ! Iar Leonidas s-ar fi aflat cu întreaga mea avere la Veneția dacă l-ar fi preocupat mai puțin bordelurile ! Nenorocire mie !“

Era atît de supărat, încît, deși mergea călare pe străzile înțesate de lume, nici nu vedea ce se petrece în jur. Străbătuse Forul lui Constantin și se angajase pe o uliță lăturalnică, spre a scurta drumul pînă la locuința sa, cînd în fața unei brutării atenția îi fu atrasă de o mulțime care se agita, cerînd pîine. Bărbați și femei de toate vîrstele, slabi, descărnați, acoperiți

de zdrențe, alcătuind parcă o galerie de monștri ai cavernelor, zbierau, se văitau, blestemau, amenințau, în vreme ce brutarul se jura, făcînd cruci mari, că nu a mai primit de o săptămînă nici un pumn de făină.

La apariția lui Kalamides, călare pe roibul lui cu crupă lată și păr lucios, oamenii încetară să se mai zbuciume în jurul brutarului. Privirile lor avide se ațintiră asupra călărețului care părea să sfideze cu veșmintele lui bogate mizeria gloatei. Kalamides, alarmat de privirile care-l săgetau ostile, vru să se îndepărteze cît mai repede. Dădu pinteni calului. În grabă, nu observă un copil aflat în fața lui, pe care roibul îl doborî, lovindu-l cu pieptul. Mama copilului scăpă un strigăt animalic și se repezi să-l ridice de jos. Într-o clipă mulțimea se buluci furioasă în jurul senatorului, care-și cravașă telegarul.

— La o parte ! strigă. La o parte ! Sînt senatorul Kalamides !

— Mă cac pe senatoria ta ! zbieră un individ hirsut, cu fruntea bandajată, înșfăcînd dîrlogii calului.

Speriat, roibul cabră, fornăind. Un pletos cu mușchi pietroși smulse de la brîu un cuțit lung, de măcelar. Senatorul făcu ochii mari. Avu brusc senzația că trăiește un coșmar.

— La o parte, netrebnicilor !

Pletosul se chinci sub burta calului și, cu o singură smucitură de cuțit, îi reteză tendoanele de la picioarele din urmă. Roibul necheză de durere. Kalamides simți cum se prăbușește cu cal cu tot. Sări din șa și duse mîna la sabie, pregătindu-se să-și vîndă scump viața.

Dar oamenii, fără să se mai uite la el, se repeziră cu cuțitele asupra bidiviului și începură să-l sfîșie de viu, smulgîndu-i hălci, în vreme ce sîngele de un roșu-aprins țîșnea din vene împroșcîndu-i, prelingîndu-se printre pavele. Zvîrcolindu-se, animalul lovea cu copitele în dreapta și în stînga, sfărîmînd rotule, rupînd picioare, spărgînd capete.

Kalamides se trase la o parte și se sprijini de peretele brutăriei. Abia îl mai țineau picioarele. Se uita hipnotizat parcă la calul transformat într-o masă de carne și de oase, asupra căruia oamenii se băteau mai hulpavi decît vulturii hoitari. Deodată îi veni să verse. Se ușură acolo, lîngă ușa brutăriei, sub privirile piezișe ale brutarului, care se grăbi să profite de răgaz spre a trage obloanele.

Calul încetase să se mai zvîrcolească. Oamenii se îmbulzeau ciucure asupra lui. Doi inși se luară la harță pentru o pulpă

din care se scurgeau şiroaie de sînge. Cuţitul unuia dintre ei sclipi prin aer şi se împlîntă în pîntecul celuilalt.

Kalamides nu mai putu suporta spectacolul. Încordîndu-şi puterile, se smulse de lîngă zid şi porni împleticindu-se spre capătul străzii...

*

Pe Juan al II-lea, rege al Castiliei, nu-l lăsa să doarmă gloria vărului său Fernando, rege al Aragonului, care, după ce pusese mîna pe coroana regală a Neapolelui, uneltea să devină şi împărat al Constantinopolelui.

Abia trecuse pragul celor 50 de ani. Hotarul dintre tinereţe şi bătrîneţe. Căci maturitatea, această perioadă de tranziţie inventată de filozofi spre a îndulci trecerea de la tinereţea înfloritoare la decrepitudinea bătrîneţei, în realitate nu există. Viaţa nu cunoaşte perioade intermediare. Înregistrează o curbă ascendentă pînă la 50 de ani, iar de acolo începe coborîşul inevitabil şi ireversibil.

Juan al II-lea prefira prin faţa ochilor minţii cavalcada unor imagini reprezentative din primele lui cinci decenii de existenţă. Reprezentative nu prin însemnătatea lor, ci prin intensitatea cu care i se gravaseră în subconştient, această recuzită a amintirilor care în anumite momente răbufnesc la lumină, ca şi cînd ar încerca să retrăiască trecutul. Ciudat! Regele Juan revedea cu aceeaşi pregnanţă ceremonia încoronării, ca şi o insignifiantă scenă din copilărie, în care strivea cu o piatră, într-o joacă inutil de crudă, un convoi şerpuitor de furnici.

Cînd îşi recapitula viaţa, constata cu tristeţe că momentele lipsite de însemnătate le depăşeau pe cele cu adevărat importante. Pe de altă parte, cine poate pretinde cu siguranţă că spectacolul unei bătălii cu urmări istorice este mai demn de a fi recapitulat decît priveliştea unui apus de soare? Cînd lumea se va sfîrşi, ce va mai rămîne din aşa-zisele fapte memorabile ale oamenilor? Amintirea lor va pieri odată cu dispariţia celor care le întreţineau cronica. Apusul şi răsăritul vor dăinui însă atîta vreme cît vor exista în univers sori şi planete. Prin permanenţa lor, neagă rostul amintirilor.

Apoi regele îşi spunea că aceste speculaţii ieftine nu urmăreau decît să ascundă, ori să scuze lipsa de evenimente me-

morabile din viața și domnia lui. Ce va rămîne pentru posteritate ? Data urcării lui pe tron și data morții, o expediție ratată împotriva maurilor din Granada, o bătălie purtată de Don Alvaro de Luna pentru înfrîngerea unor nobili rebeli și înscrierea în istoria literaturii a cîtorva poeți de mîna doua, încurajați de rege. Vor figura și soțiile sale, poate cu mențiuni mai bogate decît cele legate de propria lui persoană.

Și cu toate acestea nu se putea spune că nu avusese o domnie lungă. Devenise rege la vîrsta de 9 ani. Unchiului său, Infantele Fernando de Antequera, i se încredințase regența, pe care o păstrase pînă în clipa în care fusese înscăunat rege al Aragonului. Aceasta se întîmpla cînd el, Juan, intrase în al șaselea an de domnie. Apoi regența trecuse pe seama mamei sale, Caterina, coborîtoare din familia engleză de Lancaster. Caterina, o femeie ambițioasă și senzuală, îndrăgise atît de mult puterea regală, încît ajunsese să-și urască fiul, care, potrivit legilor țării, trebuia să preia efectiv frîiele domniei de îndată ce va atinge majoratul. La Madrid circula zvonul că regina-mamă nu va ezita să imite isprava împărătesei Irina a Bizanțului, care-și suprimase fiul spre a-și însuși Coroana. Destinul se arătase însă vrăjmaș Caterinei. Cînd tînărul suveran intrase în al doisprezecelea an de domnie, nesățioasa regină-mamă, care își schimba noapte de noapte amanții, într-o neostoită goană după dragoste, pierise, secerată de o boală infecțioasă contractată de la un menestrel adunat de pe stradă.

S-ar fi zis că tînărul rege avea în sfîrșit să domnească fără a mai avea nevoie de intermediari. Dar Juan nu făcuse decît să schimbe stăpînul. Adevăratul cîrmuitor al Castiliei devenise Don Alvaro de Luna, copil din flori al unui nobil aragonez. Gurile rele spuneau că relațiile dintre suveran și favoritul său depășeau limitele unei prietenii îngăduite între bărbați.

Juan acceptase cu voluptuoasă supunere jugul de aur făurit de Don Alvaro, care acumula onoruri și averi. Mare maestru al ordinului „Sfîntul Jayme", conetabil de Castilia, conte de Albuquerque și duce de Truxillo, senior al orașului Santiago de Compostello, avea în stăpînire deplină nenumărate castele și latifundii. Don Alvaro adunase în sipete atîta aur și pietre scumpe încît ar fi putut să cumpere un tron. Dar ce-i trebuiau lui însemnele domniei, cînd deținea în realitate autoritatea supremă în Stat ?

Juan al II-lea, rege numai cu numele, își legăna existența într-un dolce farniente din care nu-l trezeau nici protestele

nobililor castilieni, geloși față de rapida ascensiune a lui Don Alvaro, și nici agitația endemică a populației strivite de impozitele grele înființate de favoritul regal. Visa să ajungă un mare suveran, să cuprindă sub sceptrul său întreaga Spanie, regatul Neapolelui, arhipelagul grecesc și imperiul Bizanțului, dar nu făcea nimic spre a le și pune în practică. Cînd vorbea despre idealurile sale lui Don Alvaro, acesta îi făgăduia — așa cum se făgăduiesc copiilor niște jucării — că se va lansa într-o politică de cuceriri de îndată ce va consolida puterea regală în turbulenta Castilie.

Regele se întrebă dacă ar fi preferat să se ocupe personal de treburile Statului. Ar fi trebuit în acest caz să iasă din bibliotecile cu prețioase incunabule, să renunțe la compania poeților și a muzicanților, să se lipsească de lungile și atît de încîntătoarele discuții filozofice și teologice, să se smulgă din visările lui și din indolența care-i devenise a doua natură.

Juan își aminti că verii lui și marii nobili ai regatului dezlănțuiseră de două ori grave tulburări interne, sperînd că în vîrtejul dezordinilor populare se va prăbuși și Don Alvaro. Într-un rînd reușiseră chiar să-l sechestreze pe rege însuși și să-l îndepărteze din regat pe marele favorit. Don Alvaro revenise însă cu o armată de mercenari, își eliberase suveranul și îi zdrobise pe rebeli într-o bătălie homerică, ce avea să rămînă scrisă în cronica domniei sale, deși meritul victoriei nu-i revenea cîtuși de puțin.

Spre a-și păstra ascendentul asupra înrobitului său rege, Don Alvaro îi impusese pînă și soțiile, din care urmărise să-și făurească niște instrumente docile.

Lui Juan îi reveni în minte prima lui tovarășă de viață, lasciva și voluptuoasa Maria, din stirpea Aragonilor, care-i dăruise un fiu, pe Enrique. Mariei nu-i plăceau decît dulciurile, caii și balurile. Fusese o ființă blîndă, ștearsă, ca și soțul ei. Moartea acesteia fusese tot atît de puțin zgomotoasă ca și întreaga ei existență.

Don Alvaro nu-și lăsase suveranul mult timp văduv, fiindcă se temea ca acesta să nu cadă sub influența vreuneia dintre ambițioasele doamne de la Curte. Îi adusese deci pe tavă pe Isabella de Portugalia, o adolescentă încîntătoare, mult mai senzuală și mai fascinantă decît răposata regină. Cînd Juan se înfățișase în fața altarului alături de foarte tînăra lui soție, păsise de mult pragul celor 40 de ani. Începuse să se îngrașe, să chelească, să-i apară pe chip o rețea de riduri, avanpremiera

bătrîneții care nu iartă. Și Don Alvaro își pierduse prospețimea tinereții și odată cu ea vraja pe care o exercitase pînă atunci asupra augustului său prieten.

Juan, care analiza acum cu un spirit ceva mai critic evenimentele recente, nu putea înțelege greșeala de calcul a favoritului său. Don Alvaro — socotit îndeobște un fin psiholog — adusese în palat o ființă care avea să fie instrumentul prăbușirii lui.

Isabella înrobise simțurile regelui, făcîndu-l să se simtă iarăși tînăr. Dar ori de cîte ori îl primea în patul ei, nu uita să-i șoptească printre îmbrățișări : „Îndepărtează-l pe Don Alvaro ! Este piaza ta rea ! Dacă nu-l înlături, are să te nenorocească ! Nu-și cultivă decît propriile interese ! Ți-a făgăduit că te va înscăuna împărat al Bizanțului ! A făcut ceva ? Nimic ! Don Alvaro este urît și de nobili și de popor ! În curînd trăsnetele au să-l lovească, surpîndu-i postamentul pe care și l-a creat jefuindu-te de prerogativele, de bogățiile, de gloria care de drept ți s-ar fi cuvenit ție ! Îndepărtează-l pe Don Alvaro ! Ucide-l pe Don Alvaro !“

Cînd auzise pentru întîia dată acest îndemn, Juan se cutremurase. Să-l ucidă pe prietenul, pe sfetnicul, pe omul care-i cîștigase odinioară dragostea ? Era de conceput un asemenea sacrilegiu ?

Dar Isabella perseverase. „De ce vrei să rămîi o păpușă trasă de sfori în mîinile acestui parvenit, care ți-a înstrăinat iubirea poporului ? Care te lasă să mucezești în obscuritate ? Care te împiedică să săvîrșești fapte mărețe ? De ce vrei să le fie copiilor tăi rușine de tine ? Gîndește-te la vărul tău Alfonso, regele Aragonului, care și-a pus pe frunte coroana frumosului regat al Neapolelui, rîvnit zadarnic de tine ! Mîine ai să-l vezi împărat al Constantinopolelui ! Și acolo are să ți-o ia înainte ! Ce ești tu față de el ? Un fel de rege provincial ! Un sărăntoc care cerșește pomană de la Don Alvaro ! În curînd are să-ți fure și tronul ! Copiii tăi au să rămînă cerșetori ! Regele Franței a arestat și trimis în judecată pe Jacques Coeur, cel mai apropiat sfetnic al său, cînd a constatat că acesta îl jefuiește : De ce nu faci și tu la fel ?“

„Taci ! Taci ! o imploră Juan. Nu știi ce vorbești ! Alvaro de Luna este prietenul meu ! Omul meu de credință !“

Isabella îi lua mîna și i-o plimba pe sînii ei tari, pe pîntecele-i ușor bombat, pe coapsele rotunde, cu piele mătăsoasă, aprinzîndu-l, rătăcindu-i rațiunea. „Ucide-l pe Don Alvaro ! Ucide-l ! Ucide-l !“ Juan se prăbușea asupra ei, dar și în timpul

pătimaşelor îmbrăţişări Isabella nu înceta să-i repete : „Ucide-l pe Don Alvaro ! Ucide-l pe Don Alvaro !..."

Cînd Isabella băgase de seamă că îndemnurile nu biruiesc indolenţa regelui, îi interzisese accesul în patul ei. Pasiunea exacerbată a lui Juan pentru trupul voluptuos care i se refuza fusese mai puternică decît supunerea faţă de ascendentul lui Don Alvaro.

Atît de mare era încrederea acestuia în rege, dar mai ales în propriile puteri, încît nu ţinuse seama de şoaptele cîtorva intimi care prinseseră din zbor zvonuri despre iminenta lui dizgraţiere. Într-o dimineaţă, reşedinţa conetabilului de Castilia fusese împresurată de un detaşament din garda călare a regelui. În fruntea soldaţilor se afla primul magistrat al ţării şi mareşalul palatului. Don Alvaro, care nu-şi luase măsuri de prevedere, adunîndu-şi trupe de mercenari destinate să-l protejeze, rămăsese atît de uluit, încît nu se împotrivise ordinului de arestare. Socotea că influenţa lui asupra suveranului era încă destul de puternică spre a-l determina — după o singură întrevedere — să ordone anularea arestării. Şi regina se temea de rezultatele unei eventuale întîlniri între cei doi bărbaţi, aşa că interzise soţului ei să-l vadă pe captiv. Din porunca lui Juan, smuls din amorţeală de perseverenţa reginei, se instrui în grabă procesul fostului conetabil. Nobilii jubilau, poporul, cuprins de bucurie, dansa pe străzi, ridicînd osanale regelui care ştiuse în sfîrşit să facă dreptate.

Auzind de manifestările publice ostile lui şi de refuzul suveranului de a-i vorbi, Don Alvaro înţelesese că este pierdut.

„Spune, acum nu te simţi liber ? Liber ? Liber ?" îi şoptea Isabella lui Juan cînd îl primea noaptea în alcovul ei şi i se dăruia, zăpăcindu-l cu rafinamentele-i amoroase.

Juan înţelese că şi acum, după scoaterea din joc a prietenului său, era rege numai cu numele. Scăpase de tutela lui Don Alvaro, ca să intre sub tutela — parcă şi mai apăsătoare — a reginei. Îl mustra conştiinţa, îşi făcea amare reproşuri fiindcă se arătase ingrat faţă de omul care ani de-a rîndul fusese totul pentru el. Era însă prea nehotărît spre a ordona eliberarea lui, sau cel puţin o exilare, care ar fi echivalat cu o măsură de clemenţă. Isabella veghea. Procesul îşi urma cursul. Averile lui Don Alvaro, confiscate imediat după arestare, făcură din Juan un om bogat. Avea acum castele multe, latifundii şi mai multe, bijuterii şi bani cu nemiluita.

Dar belşugul acesta nu putea acoperi lipsa favoritului. Sentinţa de condamnare la moarte a lui Don Alvaro îl trezi

pe Juan din apatie. Într-un acces de generozitate, ordonă anularea hotărîrii tribunalului. Dar personalitatea lui era prea slabă față de a Isabellei. Revocă ordinul de anulare, așa că într-o dimineață de primăvară Don Alvaro fu decapitat într-o piață publică, în huiduielile populației îmbulzite ca la circ.

Cînd auzi că sentința fusese executată, regele simți că ceva se rupe înlăuntrul ființei lui. Spre a-și alina durerea sufletească, încercă că se îmbete cu fantasmagorice proiecte de viitor : „Acum a sosit vremea să-ți guvernezi regatul, să-i întinzi hotarele, să izgonești pe mauri din Spania, să trimiți expediții militare peste mări, așa cum fac portughezii, așa cum fac aragonezii vărului tău Alfonso. Ai să poți dobîndi tronul Bizanțului".

Juan avea acum destul aur spre a angaja în slujba sa zeci de mii de mercenari pe care să-i arunce în bătălie împotriva dușmanilor săi dinlăuntru și din afară. Nu se putea însă smulge din pasivitatea cu care-l deprinseseră unchiul Fernando, regina-mamă Caterina, Don Alvaro. Dacă Isabella ar fi luat inițiativa unor acțiuni vaste, el s-ar fi supus fără crîcnire, semnînd toate ordinele care i s-ar fi prezentat spre sancționare. Dar regina era pricepută să țească intrigi, nu să ducă o politică de mare anvergură,

„Sînt un ratat ! își spunea Juan. N-am să fiu niciodată rege ale Neapolelui, împărat al Bizanțului !" Era conștient de paralizia propriei sale voințe. Îmbătrînirea îl împresura cu brațe de caracatiță, înăbușindu-i orice elan, orice veleitate de luptă. Se resemnă să aștepte moartea. Cînd ambasadorii îi aduceau vești din lumea întreagă, le asculta cu apatie. Cînd rămînea singur, începea uneori să viseze. Se vedea guvernîndu-și cu autoritate supușii, înfrîngîndu-și nobilii, organizînd expediții militare, războindu-se cu dușmanii Crucii, care se instalaseră ca la ei acasă în cele două extremități ale Europei : peninsula Iberică și Balcani. Dar se mărginea să viseze. Martor îngrozit al propriei lui îmbătrîniri — pe care nu o putea uita preocupîndu-se de acțiuni cu răsunet, așa cum fac oamenii dinamici — își aștepta sfîrșitul. Îl aștepta cu spaimă, fără să miște un deget...

* *

Vlad Dracula, supranumit Țepeș, fost Domn al Valahiei și în acel an de grație 1453 silnic călător prin lume, stătea reze-

mat în lance și făcea de strajă pe turnul din preajma porții Sigma. Spre a-și mai pierde vremea, se uita la soldații chinciți lingă creneluri, care-și jucau la lumina chioară a unui opaiț leafa neîncasată încă. Cîștigurile și pierderile erau crestate pe un răboj, căci luciul monedelor de aur sau de argint nu-l mai văzuseră demult. Li se făgăduise parte din sumele restante, dar nu-și făceau mari nădejdi că le vor primi. Mulți ar fi fost ispitiți să lepede armele și să declare că nu se vor mai bate pînă nu vor fi plătiți la zi. Știau însă că basileul era tot atît de lipsit de bani ca un negustător falit, așa că așteptau să jefuiască tezaurul sultanului, în eventualitatea puțin probabilă a unei înfrîngeri a trupelor otomane.

Vlad Dracula și oamenii lui, în cap cu Toma armașul, se înrolaseră — sub nume de împrumut — ca simpli ostași printre apărătorii Constantinopolelui. Comandantul unității lor, căpitanul Teodoros Kharystenos, intrigat de comportarea, de felul de a vorbi și de a se lupta al tînărului Dracula, ajunsese după un timp la concluzia că acesta nu era un simplu geambaș — așa cum pretindea — și că sub prefăcuta lui simplitate se ascundea un cavaler de viță nobilă. Dar nu făcuse încercarea de a-l descoase, fiindcă mercenarii își apărau cu gelozie privilegiul ascunderii identității.

Dracula avea temeinice motive să dorească a rămîne necunoscut. Mai toți voluntarii români înrolați sub stindardul basileului Constantinos erau partizani sau coborau din partizani ai Dănești lor, dușmani de moarte ai Drăculeștilor. Dacă tinerii boieri i-ar fi dat de urmă, l-ar fi vînat ca pe o jivină.

Vrăjmășia aceasta fratricidă, neînduplecata sete de răzbunare îl făceau adeseori pe Vlad Dracula să cugete asupra lipsei de înțelepciune a creștinilor, care se mîncau între ei ca lupii. Genovezii se dușmăneau cu venețienii, catalanii cu grecii. Chiar și înlăuntrul aceleiași cetăți erau oameni care se urau crîncen. La Florența, de pildă, partizanii Albizzilor se războiau cu partizanii Medicisilor, ori cu cei ai Pazzilor. Ceea ce se întîmpla în Republica Florentină își găsea replica în mai toate colțurile Europei creștine. În acest timp turcii înghițeau Imperiul Bizantin, Balcanii și se pregăteau să înghită și țările dunărene. Diviziunea lumii creștine era menținută și stimulată fie de răzbunări moștenite din generație în generație, fie de interese materiale meschine, fie în virtutea unor false principii de înaltă politică.

În ajunul începerii asediului, Vlad Dracula se afla cu Toma armașul într-o cîrciumă din cartierul venețian al Con-

stantinopolelui. Se înfrupta dintr-un copan de fazan — pe atunci se mai găseau la negru asemenea minunăţii gastronomice — cînd îi ajunseseră la ureche fragmentele unei convorbiri purtate în limba română. Cînd eşti pribeag prin ţări străine, te bucuri la auzul graiului natal. A întors capul într-acolo. Tinerii — trei la număr — care vorbeau româneşte i-au remarcat gestul. Unul dintre ei l-a privit mai lung, apoi le-a şoptit ceva prietenilor săi. Ceilalţi doi s-au ridicat de la masă. Cu priviri scînteietoare, l-au fixat pe Dracula. S-a sculat de pe bancă şi al treilea tînăr. Nesiguri pe picioare, fiindcă băuseră mult, s-au apropiat de fostul Domn al Valahiei.

Primul tînăr, înalt, frumuşel, cu plete blonde şi veşminte bogate, s-a proţăpit ameninţător în dreptul armaşului Toma, care se prefăcea a nu-l observa. Al doilea tînăr — scund, mai voinic decît primul şi cu obrajii acoperiţi de coşuri — s-a înfipt în faţa lui Dracula.

— Ăsta nu-i Toma armaşul, sluga lui Vlad însetatul de sînge ? a întrebat primul tînăr sarcastic.

— El e ! Iar lîngă slugă se află însuşi Belzebut ! Nu simţiţi mirosul de pucioasă al iadului ? a rostit al treilea tînăr, morfolindu-şi furios buzele.

Bondocul şi-a smuls sabia din teacă.

— Apără-te, Dracula ! Şi pregăteşte-te să mori !

Atunci feciorul Dracului a rîs, înveselit parcă de invitaţia care i se făcuse.

— Şi tu cine eşti, năpîrstocule, de vrei să-ţi încerci puterile cu mine ?

— Sînt Mircea Udrişte, fiul boierului Ştefan Udrişte, ucis din ordinul tău ! Iar prietenii mei sînt Dan Craiovescu şi Vlad Dobrotă. Un Dobrotă şi doi Craioveşti au fost descăpăţînaţi tot din porunca ta. Acum vei plăti pentru toate crimele pe care le-ai săvîrşit !

Vorbea repede, pe nerăsuflate, ca şi cînd ar fi debitat o lecţie învăţată pe de rost. Udrişte, Craiovescu, Dobrotă erau nume întipărite cu slove de foc în memoria Draculei. Printre ucigaşii tatălui său se aflau şi bărbaţi din aceste familii blestemate. Pe unii îi prinsese şi le tăiase capul. Dar dorul de răzbunare nu se stingea decît odată cu nimicirea unei întregi stirpe. În sufletul Draculei a prins atunci să se distileze otrava unei mînii reci.

— Scoate sabia, Dracula, şi te apără, căci ţi-a sunat ceasul ! a strigat şi Dan Craiovescu, scuturîndu-şi pletele blonde aşa cum îşi scutură un leu tînăr coama.

Lama săbiei lui a țîșnit din teacă.

— Soarta v-a fost dușmană cînd v-a scos în calea mea ! a ripostat Dracula, sărind peste masă drept în mijlocul tinerilor boieri.

Toma i-a urmat pilda cu remarcabilă agilitate pentru vîrsta lui.

Mușteriii de la celelalte mese amuțiseră. Nu înțelegeau motivul sfadei, căci limba băieților le era străină. Cîrciumarul, un venețian planturos ca un eunuc, a încercat să intervină, dar privirile crunte ale românilor l-au făcut să dea înapoi.

— *Mama mia ! Ma questi sono impazzitti !* a exclamat speriat de mînia demențială din ochii lor.

Săbiile au prins să se ciocnească, să șerpuiască prin aer ca niște flăcări, să șuiere în impetuoase rotiri. Mușteriii din preajma combatanților își părăsiseră mesele și se înghesuiseră pe lîngă pereți.

— Opriți-i ! a strigat un roșcovan în haine de tîrgoveț, făcînd disperat semne unor soldați venețieni aflați în sală să pună capăt luptei.

Cel mai vîrstnic dintre aceștia a ridicat din umeri.

— Nu e treaba noastră ! Cei trei tineri au început. Bătrînul și însoțitorul lui se descurcă destul de bine.

Pe chipul lui Dracula plutea un zîmbet rău. Sabia lui, mînuită cu dibăcie, nu numai că ridica un obstacol de nepătruns în calea asalturilor furtunoase ale tinerilor boieri, dar prin ripostele ei imparabile i-a silit să treacă în defensivă. Toma juca un rol de figurant, singura lui preocupare fiind să asigure spatele lui Dracula.

Dan Craiovescu a simțit cel dintîi că lucrurile nu mergeau cum trebuie, că el și prietenii lui se grăbiseră și că nu puteau veni de hac unui adversar atît de puternic. Mircea Udriște s-a ales cel dintîi cu o tăietură adîncă de-a curmezișul frunții. Orbit de sîngele care i se prelingea în ochi, bîjbîia lovind în gol. O fandare bruscă a lui Dracula l-a prins descoperit. Lama fostului Domn l-a atins sub coaste, străpungîndu-i ficatul. Tînărul s-a prăbușit zvîrcolindu-se pe scîndurile murdare. O lovitură neprevăzută a deschis vena cavă a lui Craiovescu. Sîngele a țîșnit ca dintr-o fîntînă arteziană. Năucit de senzația nemaiîncercată a sîngelui care izvora în pulsații ritmice, prevestindu-i moartea, băiețandrul a rămas cu sabia întinsă într-o fandare neterminată. S-a clătinat, apoi s-a năruit la picioarele lui Dracula.

Spectacolul morții celor doi camarazi a răcorit brusc avîntul războinic al lui Dobrotă. Fumurile beției i se risipiseră. Abia atunci a înțeles că trebuia să se apere cu disperare, spre a nu fi răpus. Șiroaie de sudoare i se scurgeau pe frunte, pe obraz, îmbibîndu-i cămașa lipită de torsu-i înfierbîntat, umezindu-i mîna, care începuse să-i tremure. Se uita hipnotizat la șerpuirile lamei lui Dracula, care îl silea să se retragă pas cu pas. Toma armașul își vîrîse sabia în teacă. Sfîrșitul duelului era previzibil. Bătrînul si-a turnat pe gît vinul din cană, dezinteresîndu-se de lupta care continua furioasă.

— Țărînă ești și în țărînă ai să te întorci ! vorbi ironic Dracula adversarului, care dădea semne de epuizare. Nu pot să-ți las viața, fiindcă știi cine sînt. Hotărîsem să rămîn anonim aici, în Constantinopole, prichindelule ! Și acum să terminăm !

O fandare adîncă, și lama lui pătrunse pînă la gardă în pieptul lui Dobrotă. Tînărul boier a rămas cîteva clipe cu brațele întinse, în vreme ce sîngele l-a podidit, prelingîndu-se prin colțul gurii căscate. S-a prăbușit apoi cu fața înainte.

Dracula și-a vîrît calm sabia în teacă, a plătit consumația și, urmat de Toma, a părăsit cîrciuma, fără ca vreunul din mușterii să fi cutezat a-l opri. Oamenii erau atît de obișnuiți cu moartea, încît sfîrșitul tragic al celor trei tineri abia dacă le trezise interesul...

Acum, în vreme ce urmărea neatent jocul de zaruri, Vlad Dracula recapitula episodul duelului, nu din părere de rău pentru moartea celor trei băiețandri, ci fiindcă dușmănia acestora ilustra ura pe care i-o nutreau boierii din partida Dăneștilor. Dacă îi va fi dat să se așeze iarăși pe tronul Valahiei, îi va ucide pe toți.

Într-o zi, un soldat din compania lui Kharystenos îl întrebase nedumerit :

— Iartă-mi curiozitatea ! Dar nu înțeleg de ce te-ai înrolat într-o unitate de romei și nu ți-a convenit să lupți alături de românii tăi, sub comanda unui român ?

— Tainele firii omenești sînt de nepătruns.

Răspunsul îl făcuse pe soldat să nu mai stăruie.

Dracula ridică ochii spre cerul care se decolora ușor către soare-răsare. Se năștea o nouă zi, cu întregul ei cortegiu de suferințe. Noaptea fusese liniștită, căci, în afara canonadei cu care constantinopolitanii se deprinseseră, nu se înregistrase nici un atac inamic. Văzduhul căpăta treptat tonuri de un cenușiu spălăcit, ca și pîcla ce se lăsa mai în fiecare dimineață asupra orașului.

Dracula se uită prin deschizăturile crenelurilor spre tabăra turcească. Întrezări o umbră uriașă. Nedumerit, își mijì ochii, încercînd să pătrundă pînzele de negură. Dincolo de ziduri, unde în ajun se desfășura cîmpia străbătută de meterezele turcești, se înălța acum din volutele de ceață un turn înalt, ca de cetate, ce domina fortificațiile orașului. Ceea ce i se păruse la început o nălucire, se contura acum aievea. Turnul exista sub ochii lui, enorm, masiv, impresionant. Dracula dădu alarma. Căpitanul Kharystenos și ofițerii lui apărură, scuturîndu-și somnul care li se mai lipea încă de gene. Giganticul bastion ridicat la mai puțin de o aruncătură de suliță de zidurile Constantinopolelui îi umplu de uimire. Soldații se uitau năuciți la acest edificiu crescut parcă din pămînt. Construit din lemn, turnul era acoperit cu saltele îmbrăcate în piele de bivol, care aveau rostul să amortizeze loviturile ghiulelelor trase de creștini. Numeroase ferestre înguste și puțin înalte se deschideau în pereții de lemn.

Pe coronamentul turnului apărură deodată puzderie de arcași turci, care dezlănțuiră rafale de săgeți asupra asediaților. La ferestruici se iviră guri de tunuri, ce prinseră să verse proiectile, secerînd rînduri întregi de romei.

Creștinii ripostară. Duelul dintre asediați și asediatori se înteți odată cu răsăritul soarelui. Tunurile osmanlîilor loveau neîncetat zidurile de apărare, care începură să se crape.

— Dacă nu distrugem turnul, sîntem pierduți ! exclamă căpitanul Kharystenos.

Romeii primiră întăriri în oameni și materiale. Pierderile erau grele și de-o parte și de cealaltă. Între timp, turnul, susținut de douăzeci de perechi de roți uriașe ca niște pietre de moară, era împins încet spre fortificații. Intenția osmanlîilor era limpede. După ce vor ajunge cu bastionul lor mobil la o distanță potrivită de linia fortificată a orașului, vor arunca punți pe care le vor folosi spre a invada platformele zidurilor. Cu ajutorul catapultelor, romeii zvîrleau spărturi de stîncă, mari și colțuroase, în calea roților turnului, spre a-i stăvili înaintarea. Turcii care alergau să dea bolovanii la o parte erau uciși cu săgețile.

Către prînz, cînd bătălia se desfășura încrîncenată, se răspîndi pe ziduri vestea că numeroase turnuri mobile otomane se iviseră în dreptul Porții de Aur, a porții Sf. Roman, a porților militare doi și trei, precum și pe malul stîng al rîului Lycus.

În tabăra turcească, sultanul Mehmed și ofițerii săi alergau în galopul cailor de la un bastion mobil la altul, spre a urmări progresele realizate.

— N-ați biruit să spargeți în nici un punct linia de apărare a ghiaurilor ! se răsti padișahul la Zaganos-Pașa și la Karagea-Pașa, care dirijau atacul.

— Pînă la urmă îi vom răzbi ! făgădui Karagea-Pașa.

— Vorbe, vorbe, vorbe ! strigă sultanul supărat. M-am săturat de promisiuni.

În tabăra creștină, toate forțele de apărare fuseseră puse la bătaie. Giustiniani, de Brienne, Filippo Contarini, Kharystenos, Theophilos Paleologos, în fruntea companiilor și a batalioanelor lor, încercară cîteva ieșiri, spre a incendia și distruge turnurile mobile, dar de fiecare dată fură nevoiți să se retragă fără a obține rezultate mulțumitoare. Pretutindeni, contraatacurile violente ale pedestrașilor turci le zădărniciseră eforturile.

Împăratul Constantinos era văzut în cele mai periclitate locuri, în ciuda opoziției ofițerilor și sfetnicilor săi, care se străduiau să-i explice că își expune inutil viața.

Odată cu lăsatul nopții, luptele încetară pe tot frontul. Pînă în zori, militarii din ambele tabere aveau să se odihnească, spre a-și reface puterile și a relua bătălia cu mai mare îndîrjire în ziua următoare. După ce distribui soldaților hrana de seară, Kharystenos își convocă ofițerii și pe cei mai destoinici ostași din compania sa.

— Am primit chiar acum un recipient cu foc grecesc, pe care, potrivit ordinelor de sus, urmează să-l aruncăm asupra turnului mobil al turcilor, spre a-l incendia, folosindu-ne de o catapultă. Operația trebuie executată îndată ce se va lumina de ziuă. După cum știți și voi, rezervele de foc grecesc sînt pe terminate. Datorită incendiului de la Arsenal, stocurile intangibile n-au mai putut fi refăcute. Dacă mîine de dimineață nu izbutim să dăm foc de la prima lovitură turnului mobil, înseamnă că am ratat definitiv o ocazie unică. Ieșirile efectuate în timpul zilei n-au dat rezultate. În schimb, pierderile în oameni au fost foarte grele. Pentru că precizia loviturilor de catapultă este relativă, am hotărît să încercăm o ieșire în cursul acestei nopți. Profitînd de învălmășeală, o grupă asupra căreia se va afla recipientul se va apropia de turn atît cît îi va fi necesar spre a-l atinge de la prima lovitură. Cine se oferă să participe la această acțiune ?

Vlad Dracula făcu un pas înainte.

— Kir căpitan, îngăduie-mi să-ți supun un plan mai simplu. Operația poate să fie îndeplinită doar de cîțiva soldați.

Kharystenos îl privi mirat. Nu era deprins să fie întrerupt de soldați de rînd. Dar atitudinea mîndră a lui Dracula, tonul lui de comandă îi impuseră.

— Vorbește ! rosti scurt.

— La ora aceasta sînt ridicați de pe cîmpul de luptă morții și răniții. Eu și cu cinci soldați de-ai mei ne vom înhăma la căratul tărgilor. Vom profita de ocazie spre a ne apropia pe nesimțite de turnul mobil, și de la o distanță potrivită vom arunca asupra lui recipientul cu foc grecesc. La această oră, turcii care-l însoțesc dorm. Santinelele pot fi ușor neutralizate. Kir căpitan, procedeele cele mai simple sînt adeseori cele mai eficace.

— Și dacă dați greș ?

— Nu vom da greș !

Siguranța cu care vorbise Dracula plăcu lui Kharystenos.

— Bine. Îți încredințez recipientul. Ți-ai ales oamenii ?

— Da. Cinci români de-ai mei.

Kharystenos zîmbi.

— Cînd plecați în misiune ?

— Imediat.

— Dumnezeu să vă ajute !

Dracula salută, se răsuci pe călcîie și porni spre oamenii săi. Le vorbi cîteva momente, apoi se îndreptară spre depozitul de materiale.

De sus, de pe fortificații, Kharystenos urmărea cu privirile printre creneluri pe Dracula și pe cei cinci români ai lui, care coborîseră de pe ziduri și acum străbăteau cîmpul de luptă. Patru dintre ei cărau tărgi, iar ceilalți doi îi precedau, purtînd facle care să le lumineze drumul. Spectacolul torțelor aprinse care forfoteau noaptea, după fiecare bătălie, era arhicunoscut lui Kharystenos. De data aceasta îl urmărea fascinat.

— Ce zici, Logadis, se adresă primului său locotenent, vor reuși românii să-și ducă planul la îndeplinire ?

— În situații critice, temeritatea ține loc de prudență, Kir căpitan. Așa spuneau vechii latini, și nu greșeau.

Kharystenos se străduia să nu piardă din ochi cele două torțe aprinse ale grupului de comando. Își concentrase atît de tare privirile, încît vederea începu să-i joace feste. La un moment dat oscilările capricioase ale zecilor de facle îl amețiră.

— Mai poți urmări torțele grupului de comando ? Eu le-am pierdut din ochi.

— Şi eu le-am pierdut, Kir căpitan.

Aşteptarea se prelungea chinuitoare. Cei doi ofiţeri se foiau, cuprinşi de nelinişte. Silueta turnului de lemn se înălţa falnică, întunecată, pe fundalul luminilor mişcătoare. Deodată o flacără orbitoare ţîşni la temeliile lui. Vîlvătăi de foc îşi întinseră braţele incandescente, cuprinzîndu-l într-o fantastică mingîiere.

— Au reuşit ! Au reuşit, Logadis ! strigă Kharystenos în culmea bucuriei. Trimite imediat veste comandanţilor din celelalte sectoare care au de înfruntat turnuri mobile şi comunică-le procedeul nostru. Îndeamnă-i să-l folosească repede, pînă nu se dezmeticesc turcii !

Sultanul dormea adînc cînd în tabăra otomană se vesti alarma. Buimăcit de sunetele ascuţite ale trompetelor, sări de pe sofa şi alergă să dea la o parte draperiile de la intrarea cortului.

— Ce s-a întîmplat ? strigă nerăbdător.

Un ofiţer de ordonanţă i se înfăţişă, cuprins de consternare.

— Trei din cele şase turnuri mişcătoare deplasate în preajma zidurilor au luat foc, Înălţimea-Ta !

Mehmed strigă înfuriat :

— Calul ! Adu-mi imediat calul !

Se îmbrăcă în cîteva clipe, dispensîndu-se de ajutorul icoglanilor, apoi ieşi din cort. Îşi încălecă armăsarul şi porni în galop — urmat doar de cîţiva ofiţeri din gardă — spre unul din turnurile mobile, cel din zona rîului Lycus, care ardea ca o imensă torţă. Cînd ajunse la picioarele enormului bastion de lemn mistuit de flăcări, bîrnele aprinse pocneau sec. Pulberea detonantă din butoiaşele depozitate înlăuntrul bastionului explodară. Pereţii turnului plesniră. Platformele se prăbuşiră antrenînd piesele de artilerie, care fură îngropate în mormanele de tăciuni aprinşi şi de bîrne pe jumătate calcinate.

Cînd Karagea-Paşa sosi în galopul calului spre a se înfăţişa lui Mehmed, uriaşul eşafodaj se nărui cu zgomot asurzitor.

— Au să mi-o plătească ghiaurii ! scrîşni padişahul. Jur că n-au să scape de urgia mea nici dacă se vor ascunde în gaură de şarpe !

*

Se împliniseră cinci zile de la incendierea bastioanelor mobile. De atunci bătălia se desfășura fără întrerupere, de-a lungul întregului brîu de ziduri dinspre uscat. Din porunca sultanului, hotărît să termine o dată pentru totdeauna cu ghiaurii din Constantinopole, atacurile se succedau val după val, zi și noapte, în vreme ce ghiulele năpustite din sute de guri de tun asupra fortificațiilor le crăpau, le dezghiocau, le năruiau, îngropînd sub mormane de piatră soldați și ofițeri. Militari și civili se așterneau la lucru și ridicau noaptea zidurile dărîmate ziua. O muncă istovitoare, care-i uza mai vîrtos decît cele mai înverșunate lupte corp la corp.

Dar toate aceste greutăți erau lăsate în umbră de cumplita foamete care se abătuse asupra orașului. Vitele, în totalitatea lor, fuseseră demult sacrificate. Caii, asinii, catîrii, care scăpaseră de rechiziții, intraseră sub cuțitele măcelarilor. O pulpă de cal, dacă mai putea fi găsită, atingea prețuri astronomice. Cîinii vagabonzi, îndeobște tolerați de populația iubitoare de animale, erau vînați pentru carnea lor. În oalele gospodinelor erau puși la fiert guzgani și pisici, șerpi și șopîrle, vrăbii și bufnițe, care aveau mare căutare. Oameni hămesiți, livizi, storși de puteri, se prăbușeau pe străzi. Poliția semnalase împăratului cazuri de canibalism...

Kristafis, tîmplarul, care încă de la începutul asediului se înrolase voluntar pe ziduri, dispărea din cînd în cînd de la postul său, revenind după cîteva ore de absență. Cazul lui nu era unic, iar ofițerii închideau ochii. Știau, de pildă, că mobilizații ce-și primeau rația de hrană zilnică consumau doar o mică parte, restul ducîndu-l în taină familiilor. De învoirile prin rotație nu mai ținea seama nimeni. Împăratul și generalii săi erau îngrijorați de aceste repetate încălcări ale consemnelor militare, care interveneau mai ales noaptea, cînd controlul era mai greu de efectuat.

Spre a stăvili acest obicei, generalul Chrisogeorghis ordonase aplicarea unor pedepse severe. Doi inși fugiți de pe ziduri, spre a-și vedea familiile, fuseseră spînzurați în văzul trupelor. Dar oamenii continuaseră să plece, în disprețul opreliștilor. Sancțiunile severe poruncite de Chrisogeorghis căzuseră treptat în desuetudine.

Kristafis, deși era omul datoriei, socotea că nu păcătuiește față de împărat și de îndatoririle militare dacă lipsea din post

spre a duce de mîncare copiilor. Participase cu toată dăruirea și patriotismul la luptele din ultimele zile, dar la prima acalmie își luase într-o oală rațiile de fasole aproape neatinse, pe care le pusese deoparte, și, fără să mai ceară îngăduința comandantului, coborîse pe furiș de pe ziduri, îndată după lăsarea nopții, și plecase spre casă.

Precaut, mergea strecurîndu-se pe lîngă case, căutînd locurile cele mai întunecoase, spre a nu fi surprins de patrule. Toate clădirile aveau obloanele trase. Orașul părea mort. Zgomotul unor pași îl făcu pe Kristafis să se ascundă după o coloană. Încercînd să scruteze semiîntunericul, deslușì în fața unei case o cărucioară cu lemne, în jurul căreia se învîrtea un om. Omul se uită bănuitor în jur, apoi scoase de sub lemne un sac voluminos. Îl încărcă în spinare, apoi ciocăni discret într-o ușă care se deschise. La lumina palidă ce răzbătea dinăuntru, Kristafis se lămuri că povara purtată de individ nu era un sac — așa cum își închipuise — ci o jumătate de porc tăiat. O salivație puternică îl făcu să înghită în sec. Ce bine le-ar prinde copiilor cîteva ciozvîrte de porc fript. Totdeodată îl potopi mînia împotriva speculanților care se îmbogățeau, în vreme ce oamenii de nădejde mureau pe ziduri.

Individul ieși din casă și scotoci din nou sub lemne. Era o huidumă numai mușchi, cu două palme mai înalt decît Kristafis. Acesta își zise că trebuia să-și procure hrană pentru copii. În vreme ce namila trăgea de sub lemne altă jumătate de porc, tîmplarul îl acostă.

— Dă-mi și mie o pulpă de porc !

Uriașul îl privi de sus. Din prima clipă își dădu seama că are de-a face cu un calic. Îl repezi, nădăjduind să-l intimideze :

— Hai, plimbă-ți mutra ! N-am vreme de pierdut !

— Dă-mi o pulpă de porc ! Imediat !

Kristafis începuse să clocotească.

Matahala lăsă porcul în cărucioară și se întoarse cu fața spre intrus.

— Ai cu ce să plătești, stîrpitură ?

— Am să te plătesc cînd are să-mi plătească și mie leafa împăratul !

— Dacă n-ai bani, ce-mi mai bați capul ? Șterge-o pînă nu te miruiesc cu pumnul ăsta !

— Încearcă numai ! ripostă Kristafis înfipt.

Colosul ridică brațul, spre a-l păli în creștet cu pumnul lui greu ca un baros. Tîmplarul fu însă mai iute în mișcări.

Scoase într-o fulgerare sabia scurtă de la brîu şi i-o împlîntă pînă la gardă sub coaste. Uriaşul rămase cu braţul în aer. Gemu şi, părăsit de puteri, căzu la pămînt. Kristafis înşfăcă jumătatea de porc, o aruncă pe umăr şi o luă la fugă. Coti pe prima stradă la stînga. Deşi jumătatea de porc cîntărea peste şaizeci de kilograme, nu-i simţea greutatea. Încerca o bucurie năvalnică la gîndul că vlăstarii lui vor avea în sfîrşit de mîncare după pofta inimii.

Un cîine jigărit ieşi după un ungher. De după o poartă se mai ivi unul. Ispitiţi de mirosul cărnii proaspete, din care se scurgeau încă picături de sînge, se luară pe urmele ei. Kristafis era atît de scufundat în visările lui, încît nu-i observă.

Deodată se opri. Dinspre capătul străzii spre care se îndrepta îi ajunse la urechе zgomotul unor paşi. „Rondul !" reflectă speriat. Se ascunse după arcadele unei case. Abia atunci zări cîinii învîrtindu-se în jurul cărnii.

— Marş d-aici, potaie ! se răsti şoptit Kristafis.

Fiindcă animalele nu se îndepărtau, încercă să le alunge lovindu-le cu piciorul. Unul dintre cîini, cu blana jigărită lipită parcă de oase, scheună jalnic. Pe Kristafis îl cuprinse panica. Javrele îl vor da de gol. Vru să o ia la fugă, făcînd drumul întors, dar oamenii apucaseră deja să se apropie. Dacă ar fi ieşit din ascunzătoare, s-ar fi dat pe mîna lor.

Unul dintre inşi văzu cîinii.

— Ia uite ce baftă pe noi ! Două potăi ! Nu sînt prea grase, dar o ciorbă bună tot se poate face ! Pe ele ! Să nu ne scape !

Tăcuţi, oamenii se desfăşurară în arc de cerc, spre a prinde la mijloc cîinii, care simţiseră primejdia şi aruncau în jur priviri hăituite. Bărbatul din extremitatea stîngă a arcului se aruncă asupra unuia din animale, care reuşi să-i fugă printre picioare. Însoţitorii lui se împărţiră în două grupe. Primii se avîntară pe urmele jigăritului fugar. Ceilalţi strînseră semicercul în jurul celui de-al doilea cîine, tărcat ca o hienă, ce se refugie lîngă Kristafis.

— Cine-i acolo ? ! strigă intrigat unul dintre hăitaşi cînd zări o mogîldeaţă ascunsă după un stîlp.

Văzîndu-se descoperit, Kristafis îşi scoase din teacă sabia scurtă şi strigă cu glas îngroşat de emoţie :

— Înapoi, că te spintec !

Nu se temea pentru viaţa lui, ci pentru jumătatea de porc, devenită în clipa aceea unica raţiune a existenţei sale. Omul se trase puţin înapoi, dar în mîna lui luci lama unui cuţit.

Pe la casele din jur se deschiseră ferestre. Tărăboiul atrăsese curioşi.

Kristafis o luă la fugă, lovind cu jumătatea de porc pe unul dintre indivizii care se pregătea tocmai să se repeadă asupra cîinelui rămas pe loc şi încolţit. Bărbatul întinse instinctiv mîna, spre a se feri de mogîldeaţa care trecu în goană pe lîngă el. În aceeaşi clipă îi gîdilă nările mirosul de carne proaspătă şi simţi sub degete grăsimea umedă a porcului. Cînd îşi trase mîna şi o privi, o văzu plină de sînge.

— Fraţilor ! Ăla cară un porc tăiat ! zbieră, arătînd pe urmele tîmplarului.

— Pe unde a luat-o ?

— Pe-acolo !

Locatarii caselor din jur prinseră vorbele rostite de cei doi inşi.

— Un speculant cu carne de porc ! strigă unul.

— Nu i-ar mai răbda Dumnezeu de bandiţi !

— Tîlharul ! Să-l jugănim !

— Pe el !

Prin case, scările începură să duduie sub tălpile locatarilor care se grăbeau să iasă la hăituială înarmaţi cu tot ce găsiseră la îndemînă : cuţite, topoare, ciomege, vătraie... Pe porţile deschise năvăliră cu toţii în stradă.

Kristafis alerga cît îl ţineau puterile, trăgînd cu urechea la vacarmul din urma lui. Auzea paşii oamenilor bocănind pe pietre şi glasurile lor furioase. Jumătatea de porc era grea şi îl împiedica să se mişte în voie. Se încinsese din cauza efortului, iar aerul îi intra şi îi ieşea din piept şuierînd, ca din nişte foale. Ar fi putut să se salveze aruncînd jumătatea de porc şi pierzîndu-se apoi pe vreo stradă lăturalnică. Dar nici nu-i trecu prin gînd aşa ceva. Cînd simţi că pierde teren şi că este ajuns din urmă, se opri şi se lipi cu spatele de un perete.

— Cine se apropie de mine îl omor ! răcni, întinzînd înainte sabia.

Dar hăitaşii erau numeroşi. Văzu o gloată potopindu-l. Simţi sabia pătrunzînd adînc într-un corp, pe care nu-l deosebi în zidul de oameni. O piatră îl lovi în falcă. Năucit, smulse lama săbiei din trupul care se lăsă moale şi începu să o rotească în neştire, într-o nebunească încarcare de a se apăra. O altă piatră îl izbi în frunte. Un ciomag îl pocni peste umăr. Orbit de sîngele care i se scurgea în ochi, se bătea cu încrîncenare, fără să simtă durerea şi nici oboseala. Printre pînzele roşii ale sîngelui care-i înceţoşa vederea, întrezări nişte namile care se năpusteau asu-

pra lui, copleşindu-l. Ciopîrţit, sfîrtecat, străpuns, vărsînd sînge prin zeci de răni căscate, Kristafis căzu în genunchi, continuînd să se bată...

•

— E gata prînzul, nevastă ? întrebă Szabo Tibor, ajutorul primarului din Szegedin, oraş de frunte din regatul Ungariei, după ce intră în casă călcînd ca un urs.

Îşi aruncă pălăria pe un scaun, se aşeză la masa acoperită cu o faţă albă, scrobită, pe care erau frumos orînduite farfurii şi tacîmuri pentru şase persoane, luă sticla cu palincă de lîngă coşul cu pîine şi îşi umplu o cănuţă.

— Gata ! se auzi din bucătărie glasul Krisztei, care trebăluia în jurul unei oale cu supă.

Szabo Tibor sorbi dintr-o înghiţitură băutura de o mare tărie, îşi tăie o felie din pîinea proaspătă, caldă, făcută din cartofi, şi o muşcă pofticios.

— Mi-e o foame de te-aş mînca şi pe tine ! vorbi Krisztei, care intra tocmai cu un castron cu supă, tot atît de rotund ca şi obrajii, sînii şi şoldurile ei.

Dădură apoi năvală patru copii între 6 şi 12 ani, care se aşezară la masă ciorovăindu-se.

— Ce mai e nou prin oraş ? îl întrebă nevastă-sa, în vreme ce turna cu polonicul supa aburindă în farfuriile adînci.

În calitate de soţie a ajutorului de primar, Kriszta se socotea îndrituită să afle mai înaintea tuturora veştile proaspete, spre a le repeta ceva mai tîrziu, plină de importanţă, vecinelor şi prietenelor. Tibor îi cunoştea slăbiciunea, destul de inofensivă, şi îi spunea tot ce se putea spune.

— De cîteva zile s-a pripăşit prin tîrgul nostru un călugăr venit tocmai de la Roma. Cutreieră bisericile şi, după încheierea slujbelor, se urcă în amvon şi îndeamnă bărbaţii să plece în cruciadă. A dat buzna şi la primărie. Ne-a ţinut un logos, mie şi primarului, despre primejdia care ne va paşte dacă turcii se vor împămînteni în Europa. L-am ascultat în linişte, aşa cum cere buna-cuviinţă, apoi i-am spus că avem pe cap treburi mai arzătoare. Ţăranii şi-au început la cîmp muncile de

primăvară, iar neguțătorii și autoritățile se pregătesc pentru tîrgul anual de vară. Ca să nu spună că-l nesocotim, i-am făgăduit că vom pune în discuția notabilităților teoriile lui. Și-a dat seama că nu ne-a convins. A plecat cătrănit, prevestindu-ne din prag, peste umăr, că pe zidurile orașului nostru scrie cu litere nevăzute „Mane Tekel Fares" și că, mai curînd decît ne așteptăm, turcii vor ajunge la picioarele Szegedinului. Ne-am prefăcut foarte îngrijorați, iar după ce a închis ușa, am rîs cu primarul de profețiile lui.

— Și dacă or să vină turcii pînă aici ?

Szabo Tibor făcu un gest de nepăsare.

— Cum să vină ? Pînă la noi, în mijlocul Europei, e cale lungă de tot. Ce treburi avem noi cu bizantinii ? De ce să ne amestecăm în răfuielile lor cu turcii ?

Ajutorul de primar vîrî cîteva bucăți de pîine în supa grasă și strașnic ardeiată, apoi începu să o soarbă cu zgomot. Vorbi printre înghițituri :

— Bine mi-ar mai sta să-mi las nevasta, copiii, stupii, negustoria, daravelile de la primărie și să plec în cruciadă ! Nu ! Așa ceva nu e pentru mine ! Se uită la fiul său mai mare și îl amenință cu degetul : Părintele Zoltan mi-a spus că nu ți-ai învățat catehismul. Să știi, dacă nu te ții de școală și de îndemnurile înțelepte ale părintelui Zoltan, te fac potcovar !

*

Clikor Avakumian deschise înspăimîntat ochii, se ridică în coate și se uită spre obloanele grele de lemn, închise cu lacăte pe dinăuntru. Îl trezise din somn, venind dinspre stradă, un cutremurător strigăt omenesc, un fel de răget deznădăjduit, apoi o zdupăială de pași. Flăcăruia opaițului din odaie tremura de parcă ar fi încolțit-o și pe ea spaima.

Clikor se uită spre nevastă-sa, care se sculase din somn și îl privea cu ochi măriți de groază.

— Ai auzit ? întrebă cu glas scăzut.

— Am auzit ! răspunse soția lui cu tremolo în glas.

— Ce s-o fi întîmplat ?

— L-au mai căsăpit pe vreunul.

Lui Clikor Avakumian i se răcise transpirația pe spinare, și acum îl înfiora ca un înveliș de gheață.

Liniștea se lăsase iarăși grea, încărcată de amenințări. Clikor se temea de noapte fiindcă noaptea se întîmplau omorurile, jafurile, violurile, noaptea se împlineau răzbunările, noaptea ascundea cu giulgiul ei profanarea mormintelor și pîngărirea bisericilor, noaptea îi ocrotea pe nelegiuiți.

Tot din stradă se auziră la un moment dat niște gemete. La început slabe, indistincte, apoi mai tari, ca și cînd victima ar fi încercat să ceară ajutor, dar nu reușea să închege cuvinte.

— Ce fac ? Mă duc să mă uit pe ferestruică ? întrebă Clikor.

— Veți-ți de treabă, omule ! îl dojeni nevasta. În lucruri de-astea e bine să nu te amesteci !

— Cineva are nevoie de sprijin !

— De unde știi că nu e o cursă ? Vor să te atragă afară, ca să te omoare și să năvălească apoi în casă.

Tăcură și își încordară auzul. Gemetele se ridicau parcă în fața ferestrelor.

— Fii sigur că le-au mai auzit și alți vecini, reluă nevastă-sa. Vezi că iese vreunul în stradă ? Toți tac chitic ! Și-au băgat capul între urechi și așteaptă.

— Oamenii au uitat de parabola samariteanului milostiv, rosti cu parapon Clikor, reproșînd parcă seminției sale lașitatea.

Se făcu iarăși liniște.

— Multă nenorocire mai e pe lumea asta ! oftă Clikor.

După o pauză adăugă :

— Nu-mi iese din minte omul de afară !

— Crezi că dacă tu ai fi fost în locul lui, ar fi sărit cineva să te scape ? Ai fi zăcut pe stradă, singur, fără nici un ajutor, pînă s-ar fi scurs tot sîngele din tine !

Clikor lăsă iarăși capul pe pernă. I se umeziseră ochii.

— Mare păcătoșenie ! exclamă. Mare păcătoșenie !

Deodată ciuliră urechile. Auziră zgomot de pași pe caldarîm și zăngănit de arme.

— Ce-o mai fi ? șopti Clikor.

Vorbe scurte, poruncitoare, erau rostite autoritar de un bărbat cu voce groasă, adîncă. Apoi răsunară niște bătăi puternice în poartă.

— Deschideți ! Sîntem jandarmii împăratului ! Deschideți !

Clikor se ridică în capul oaselor.

— Să nu deschizi ! E o capcană ! Să nu deschizi ! îl imploră nevastă-sa.

Bătăile în poartă se repetară, mai puternice. Răbufniră bătăi și în porțile altor case. Printr-o crăpătură a oblonului, Avakumian întrezări o lumină roșiatică. Îl săgetă o nouă spaimă.

— Arde !

În orașul acesta cu străzi strîmte și clădiri înghesuite, incendiile se întîndeau cu repeziciune, ca pecinginea, pornind de la o casă și cuprinzînd cîte un întreg cartier.

— Acum trebuie să ies ! Vrei să ardem ca șoarecii ?

Sări din pat, se îmbrăcă la iuțeală și coborî la parter. Înainte de a deschide poarta, se uită afară printre gratiile unei ferestruici practicate într-unul din canaturi. Ceea ce văzu făcu să i se ridice părul în creștet. Casa de vizavi ardea. Flăcări mari țîșneau prin ferestrele căscate. Oameni aduceau găleți cu apă spre a stinge focul. Desluși pieptarele de zale ale jandarmilor care țineau ordinea.

Clikor descuie lacătele, dădu la o parte șinele de fier care baricadau poarta și, după ce o deschise, ieși în stradă. Un jandarm îl luă la rost :

— Ce așteptai ? Să arzi și tu în casă ? Vă țîțîie curul de frică, tîrgoveți nenorociți ! Îi arătă o mogîldeață lipită de peretele casei : L-ai lăsat pe nenorocitul ăsta să moară la ușa ta, fără să scoți măcar capul pe fereastră ! Sînteți cu toții niște poltroni ! Treci și ajută la stingerea focului !

Clikor alergă după două găleți, le umplu cu apă de la puțul din curte, ieși în stradă, apoi fugi să le toarne peste casa care ardea răspîndind o dogoare insuportabilă. Văzu niște oameni cu hainele pe jumătate arse, întinși pe caldarîm, nemișcați. Nu le recunoscu chipurile tumefiate.

— Ce-i cu ăștia ? îl întrebă pe un vecin care cără două donițe cu apă.

— Nu-i cunoști ? Vecinii noștri ! Papandreu, nevasta și băieții lui. În timpul nopții, bandiții lui Sfîrtecă-Tîrtiță au dat buzna peste ei. Fiindcă Papandreu a refuzat să le spună unde-și ține banii, l-au pus pe el și pe toți ai lui cu tălpile pe cărbuni aprinși. Fiul mai mare al lui Papandreu s-a luptat cu bandiții, a ieșit în stradă și a strigat după ajutor. Tîlharii l-au înjungheat. Eu n-am auzit nimic, Kir Clikor. Am somnul foarte greu. Altfel, de bună seamă că aș fi ieșit să dau ajutor băiatului. Se pare că bandiții, furioși că n-au putut găsi banii lui Papandreu, au dat foc casei.

Clikor se uită cu milă la siluetele întinse pe caldarîm.

— Mai trăiește vreunul ?

— Nu. Au murit cu toţii. Şi băiatul cel mare a murit. Abia a apucat să spună jandarmilor ce s-a întîmplat, înainte de a-şi da sufletul.

Contemplă cîteva clipe clădirea în flăcări.

— Noroc că nu bate vîntul ! Altfel s-ar fi întins focul şi la casele noastre.

Clikor se uită la vecinii lui care se străduiau să stingă incendiul. Îl năpădi deodată o mare ruşine. Stătuseră cu toţii ascunşi ca iepurii, lăsînd pe Papandreu şi pe ai lui să fie ucişi. Dacă locatarii de pe stradă s-ar fi înarmat cu orice ar fi găsit la îndemînă şi s-ar fi năpustit asupra tîlharilor, n-ar mai fi avut pe conştiinţă atîţia morţi. Se simţea vinovat de sfîrşitul tragic al celor din neamul Papandreu. Scuipă, dezgustat de propria lui laşitate.

Se dădu la o parte spre a nu fi strivit de cisternele pompierilor, care sosiră în galopul cailor. Oameni de specialitate, aceştia se aşternură metodic la lucru. Înarmaţi cu nişte cîngi uriaşe, prinseră zidul faţadei, folosindu-se de golurile ferestrelor, şi începură să tragă. Peretele se nărui şi, odată cu el, se scufundară acoperişul şi planşeurile peste flăcările de dedesubt, înăbuşindu-le. Pompele cu apă puse în funcţie manual nu făcură decît să stingă ultimele focare ale incendiului. Din casa lui Papandreu nu mai rămase decît un morman de moloz şi de bîrne pe trei sferturi calcinate, o scobitură neagră ca o imensă carie într-un rînd de măsele sănătoase. Clădirile alăturate scăpaseră doar cu cîteva stricăciuni neînsemnate graţie procedeelor radicale ale pompierilor.

Începuse să se lumineze de ziuă. După ce cadavrele fură ridicate, pompierii şi jandarmii plecară, iar vecinii se înapoiară pe la casele lor, Clikor se întoarse la nevastă-sa, care-l aştepta în bucătărie cu o supă de zarzavat.

— Nu mi-e foame, rosti Clikor istovit.

— Înghite cîteva linguri ! îl îndemnă femeia. E fierbinte. Are să-ţi facă bine.

Clikor sorbi în silă puţină supă. Se săturase de zeama asta lungă, hrana de bază a familiei sale. Carne nu mai văzuseră de cîteva săptămîni. Aproape că uitaseră gustul laptelui şi al ouălor. Din cînd în cînd, Clikor dădea cîte o raită prin cimitire, prin locurile virane umbrite de copaci, printre ruine, căutînd ciuperci. De la o vreme şi acestea erau greu de găsit, fiindcă alţi oameni, tot atît de hămesiţi, i-o luau înainte.

Clikor era disperat fiindcă războiul îl găsise fără un capital din care să rupă puţin cîte puţin, spre a asigura o hrană cum

se cade familiei, așa cum făceau atîția negustători avuți, care plăteau sume fabuloase pentru alimente. Lăsă lingura în castronul pe jumătate plin și se ridică de la masă.

— Mă duc să mă culc. Tu dă de mîncare copiilor !

— Nici ei nu mai vor să se atingă de supa asta nenorocită.

— N-am cu ce să le cumpăr ceva mai bun. Cînd are să-i răzbească foamea, au să mănînce și zeama asta.

Se înapoie în dormitor și, fără să se mai dezbrace, se întinse pe pat. Adormi îndată...

Soarele se ridicase sus pe cer cînd nevastă-sa îl trezi, zguduindu-l de umăr.

— Ei, Clikor !

Armeanul căscă speriat ochii.

— Ce ? Ce s-a mai întîmplat ?

— A venit Kir Kalinikos, negustătorul de brocarturi. L-am poftit în camera de musafiri. Hai, vino repede ! Nu-l lăsa să te aștepte ! E un om important. O să mai ai nevoie de el.

Clikor alergă la bucătărie, se spălă pe ochi, se șterse cu un prosop curat, adus de nevastă-sa, apoi trecu în camera musafirilor.

— Bun venit în casa mea, Kir Kalinikos !

Negustătorul de brocarturi se ridică de pe scaun și îi oferi un coș pe care-l ținuse pînă atunci la picioarele sale.

— Scumpe prietene, ți-am adus în dar pentru copiii dumitale o pulpă de porc afumat, două borcane cu dulceață și un pachet de unt. Iar pentru dumneata, o sticlă de *raké* din cel mai bun.

Lui Avakumian i se înlăcrimară ochii. Încercă în clipa aceea un simțămînt de recunoștință nemărginită pentru omul acesta important care se gîndise la el în momente atît de grele. Îl copleși cu mulțumiri, apoi alergă cu coșul la bucătărie.

— Nevastă, cheamă repede copiii și dă-le cîte o bucată de pîine cu unt !

Femeia desfăcu bunătățile. Aspiră aroma pulpei de porc, puse pe limbă puțin unt, să-i simtă gustul, apoi începu să plîngă de bucurie.

Clikor se întoarse la musafirul său, care se așezase pe un scaun, sprijinindu-și pe genunchi mîinile-i dolofane.

— Pînă să cobori, soția dumitale mi-a istorisit prin ce emoții ați trecut azi-noapte.

Armeanul ridică mîinile spre cer.

— Zău, Kir Kalinikos, am ajuns să mă întreb de cine trebuie să ne temem mai mult : de duşmanii din afara zidurilor, sau de cei dinlăuntrul lor ?

Kalinikos se întunecă la faţă.

— Nu ştii ce spui, Kir Avakumian ! rosti cu ton de mustrare. Cu bandiţii mai poţi cădea la învoială. Dai ceva bani şi îţi cumperi liniştea. În cartierul meu îşi face de cap banda lui Pradă-Biserică. Eu îl ung cu o sumă, lunar. În felul ăsta mi-am asigurat protecţia lui. Notează, ca mine sînt mulţi care fac la fel. Dar dacă vin turcii, s-a terminat cu noi ! Şi cum primejdia asta nu e deloc exclusă, unii oameni au început să-şi ia măsuri de prevedere.

— Ce fel de măsuri ?

— Îşi transformă bunurile imobile în bani şi bijuterii. La ce au să mai folosească fondurile de comerţ, casele, acareturile, cînd turcii au să dea foc oraşului şi au să ucidă întreaga populaţie creştină ? Singura soluţie e să fugi din timp, bineînţeles dacă găseşti mijloace. În momentele de mare criză, monetele de aur, pietrele preţioase pot fi uşor ascunse sau transportate. Kalinikos se plecă la urechea lui Clikor şi îi şopti confidenţial : Şi eu mi-am transformat parte din avere în bani lichizi. Te sfătuiesc să faci la fel. Pe casa dumitale poţi obţine un preţ, evident mai scăzut decît valoarea reală a imobilului, dar puţinul acesta e mai bun decît nimic.

— Se găsesc amatori să cumpere ?

— Oameni dispuşi să înfrunte riscurile s-au găsit şi se vor găsi oricînd. E o afacere să cumperi o casă cu zece la sută din adevăratul ei preţ. În cazul unei conjuncturi politice defavorabile, pierzi însă totul. Kalinikos trecu fără tranziţie la alt subiect : I-ascultă, Kir Avakumian, ştiam că eşti un vechi client al stabilimentului Theodorei, pezevenghea.

Avakumian se uită la repezeală spre uşa care răspundea în bucătărie. Se bucură fiindcă o văzu închisă. Nu i-ar fi convenit ca vorbele lui Kalinikos să ajungă la urechile nevestei.

— *Eram* un client al stabilimentului, Kir Nikos. Dar de cînd o duc prost cu banii, mă mulţumesc cu farmecele, ce-i drept cam fanate, ale soţiei mele. Îţi dă inima ghes la nişte codane de acolo ?

Kalinikos făcu o mutră ofensată.

— De asta îmi arde acum ? Am auzit însă că la Theodora se întîlnesc tot felul de oameni. Pe mine mă interesează inşii care mijlocesc îmbarcări clandestine pe navele veneţiene sau genoveze care vor părăsi portul, în cazul că turcii vor reuşi să

pătrundă cu forța în oraș. Ajută-mă să iau contact cu vreun armator dispus să mă ia pe nava sa — contra cost, desigur — și te ajut și eu să-ți vinzi casa pe un preț convenabil, cu care să-ți cumperi îmbarcarea pe o corabie, în cazul că totul s-ar duce de rîpă.

Clikor se scărpină în creștet.

— Ideea dumitale mă ispitește, Kir Nikos.

— Atunci să mergem la stabilimentul Theodorei ! Trebuie să ne pregătim din timp fuga, Kir Avakumian !

Armeanul își anunță nevasta că îl va conduce o bucată de drum pe Kalinikos, își luă apoi pălăria, pelerina și părăsi locuința, însoțindu-l pe negustătorul de brocarturi.

Ajunseră la localul Theodorei în preajma prînzului. Deși activitatea unei case de toleranță începe în mod normal odată cu lăsarea serii, asediul schimbase și aici rosturile. Mușteriii soseau la orice oră din zi și din noapte, în funcție fie de învoirile militare, fie de propria fantezie. Clikor Avakumian, care nu mai călcase de mult prin stabilimentul Theodorei, rămase uimit de afluența publicului. Aici se găsea și băutură și mîncare din belșug, desigur, la prețuri fabuloase. Oamenii care se străduiau să uite sfîrșitul inevitabil, sau care voiau să „moară sătui", beau, se ghiftuiau și preacurvăsăreau pe întrecute.

Theodora le ieși în întîmpinare, prevenitoare, voioasă.

— Ce e cu dumneata, Kir Clikor ? N-ai mai dat pe aici cu lunile. Aproape nu trece zi fără ca micuța Maria să nu mă întrebe de dumneata ! I-ai sucit capul bietei fete ! Poftiți în sala de primire !

Clikor, flatat de amabilitățile Theodorei, făcu prezentările. Trecură apoi în camera de primire, unde bărbați de toate vîrstele se veseleau în compania tinerelor pensionare ale Theodorei. Nikos Kalinikos rămase foarte surprins cînd zări printre amatorii de petreceri pe cîțiva negustători dintre cunoștințele sale, care-și făcuseră pînă atunci reputația unor stîlpi ai societății, cu severe principii morale. Uimirea lui crescu și mai mult la vederea unui călugăr care se plimba printre clienți, rostind încetișor rugăciuni și învîrtind printre degete un șirag de metanii.

— Ți-am spus eu că asta e casă serioasă, Kir Nikos, îi explică Avakumian. Fetele au duhovnicul lor, care le spală de păcate la orice oră din zi și din noapte.

Apoi armeanul expuse Theodorei în cîteva cuvinte dorințele negustătorului de brocarturi.

— Eu nu mă prea pricep în treburi d-astea, onorabililor, deşi am printre clienţi numeroşi armatori veneţieni şi genovezi. Dar am să vă pun în legătură cu omul care vă trebuie.

Trimise pe o slujnică după Manolakis, iubitul ei, care se înapoiase în zori la locantă după o noapte foarte agitată petrecută în oraş, iar acum dormea în propriul pat al Theodorei.

— În aşteptarea lui Manolakis, să vă trimit două fete care să vă ţină de urît ? îi îmbie patroana.

— Întîi afacerile ! rosti sentenţios Kalinikos. Distracţiile mai tîrziu !

Poftiţi de Theodora, se aşezară pe o sofa, în faţa unei mese mici, pe care o slujnică durdulie, apetisant decoltată, îi servi cu ceai, şerbeturi, alune şi *rakė*.

După puţin timp îşi făcu şi Manolakis apariţia. Era somnoros şi căsca, fiindcă dormise puţin. Cînd Avakumian îi explică despre ce era vorba, tînărul se arătă foarte interesat.

— Treaba e ca şi făcută. Aici în local se află chiar în clipa asta un armator foarte hîrşit în asemenea treburi, cu care puteţi încheia tîrgul.

— Mă bucură că sînteţi pe drumul cel bun ! spuse Theodora. Acum vă las. Trebuie să mă ocup şi de ceilalţi clienţi.

Manolakis se ridică de la masă şi reveni peste cîteva momente cu un bărbat scund, dar vînjos, cu cap pătrat şi picioare scurte, uşor curbate în afară.

— Vă prezint pe căpitanul Fabiani, comandantul şi proprietarul navei „Cassiopéea". L-am pus la curent cu chestiunea.

Fabiani se aşează pe sofa, alături de cei doi neguţători, dădu peste cap un pahar de *rakė*, apoi rosti cu ton profesional :

— Sînt omul de care aveţi nevoie. În afaceri îmi place să fiu expeditiv. Am să vă spun condiţiile mele. Călătoria de aici la Veneţia costă o sută de ducaţi de persoană, la care se adaugă douăzeci şi cinci la sută din valorile transportate. Vă previn că nu mă tocmesc. Ţin să vă atrag atenţia că nici un alt armator nu vă va oferi condiţii mai bune.

Pe chipul lui Kalinikos se aşternu o expresie chinuită, care-i exterioriză procesul de gîndire. Oferta armatorului îi părea oneroasă, dar nu avea de ales.

— Sînt de acord, Kir Fabiani.

— Cîte persoane trebuie să transport ?

— Familia mea. Eu, nevasta şi patru copii.

Aruncă o privire furişă spre Avakumian, care se frămînta alături, pe sofa.

— Poţi să numeri printre viitorii dumitale pasageri şi pe amicul meu Clikor Avakumian, cu familia. Garantez eu pentru el.

— Bun ! rosti scurt armatorul. Mîine de dimineaţă îmi plătiţi şase sute de ducaţi, ca să aveţi locurile rezervate, Kir Kalinikos. Banii mi-i aduceţi aici. Şi dumneata la fel, Kir Avakumian. Îmi lăsaţi şi adresa, ca să vă anunţ din timp plecarea.

Se ridică de pe sofa, goli încă un pahar cu *rakė* şi, după ce salută cu un gest larg pe cei doi neguţători, se îndreptă spre o tînără pensionară a stabilimentului, accentuat machiată şi învesmîntată în văluri transparente.

— Haidem sus, fetiţo ! Azi sînt în formă !

Kalinikos îl urmări cu privirea pînă ce-l pierdu pe scara în şurub ce ducea la etaj.

— Crezi că e serios tipul, Kir Manolakis ?

— Garantez de el ca de mine însumi. Acum să-mi daţi adresele dumneavoastră, aşa cum v-a cerut.

Cei doi neguţători se executară. Manolakis se uită lung la Avakumian.

— După cîte am înţeles, drumul dumitale va fi plătit de Kir Kalinikos !

— Astea sînt treburile noastre, Kir Manolakis, rosti jenat armeanul.

Scurta convorbire îl lămuri pe Manolakis că Avakumian era lefter. Această împrejurare avea să salveze viaţa armeanului şi a familiei sale...

Cei doi neguţători strînseră călduros mîna lui Manolakis, apoi părăsiră încîntaţi localul Theodorei. Înainte de a se despărţi, pentru a pleca pe la casele lor, îşi făgăduiră să se întîlnească a doua zi de dimineaţă în piaţa palatului Blachernelor, spre a merge împreună la noua întrevedere cu Fabiani.

În noaptea aceea Clikor Avakumian dormi legănat de vise trandafirii. Se făcea că se afla cu toţi ai lui pe puntea unei corăbii cu pînze de aur. La orizont răsăreau dintr-o pîclă sidefie turnurile bisericilor şi ale palatelor din Veneţia. O imagine închipuită, fiindcă Avakumian nu vizitase niciodată Oraşul Lagunelor.

Dimineaţa îşi făcu atent toaleta şi se înfiinţă, potrivit înţelegerii, în piaţa palatului. Aşteptă mai bine de o oră, fără ca prietenul lui să-şi facă apariţia. Îngrijorat, se îndreptă spre locuinţa acestuia. Cînd ajunse acolo, crezu că are să-l lovească apoplexia. Casa era arsă pînă la pămînt. De la nişte loca-

tari din vecinătate află că neguțătorul de brocarturi avusese un sfîrșit năprasnic, fiind măcelărit de bandiți laolaltă cu soția și copiii. Din cercetările sumare ale autorităților reieșea că tîlhari necunoscuți pătrunseseră în clădire prin efracție, surprinzîndu-l în somn pe Kalinikos. Pentru a afla ascunzătoarea banilor lui, îl chinuiseră, tăindu-i fîșii de piele și punînd deasupra sare. Nu se știa dacă găsiseră sau nu valorile pe care le căutau. După ce uciseseră pe soția și pe copiii neguțătorului, dăduseră foc casei, spre a șterge orice urme. Vecinii, treziți din somn de violența incendiului, reușiseră să scoată în stradă cadavrele mutilate, mai înainte ca întreaga construcție mistuită de flăcări să se năruiască asupra lor.

Clikor Avakumian părăsi năucit locul sinistrului. O coincidență îi păru mai mult decît tulburătoare. Kalinikos fusese ucis după ce Manolakis și Fabiani aflaseră că acesta deținea valori însemnate. Dar Clikor nu îndrăzni să sufle un cuvînt oamenilor stăpînirii. După ce se înapoie acasă și povesti soției sale grozăvia, bău jumătate din sticla cu *rakė* dăruită de Kalinikos și se culcă, încercînd să-și îngroape în somn supărarea și spaima.

În aceeași dimineață căpitanul Fabiani sosi ca de obicei la stabilimentul Theodorei. Cînd îl văzu pe Manolakis bînd *rakė* cu un prieten în sala de primire, îl interpelă :

— Ce e cu oamenii tăi ? N-au venit să-mi aducă banii ?

Manolakis ridică din umeri.

— N-au venit. Și-or fi schimbat gîndul, Kir Fabiani. Lasă, îți găsesc eu alți clienți. Locuri libere pe corabie să ai dumneata, că de rest mă ocup eu.

— Oameni neserioși ! exclamă armatorul, scuipînd pe covor. M-au făcut să pierd bunătate de timp. Ieri, cînd am ajuns sus cu Arethusa, îmi trecuse pofta de giugiuleală ! Am să-mi încerc și azi norocul. Poate că mi-o merge mai bine !

Se îndepărtă, fredonînd un cîntec italienesc.

Manolakis zîmbi ironic.

— Nu-ți vine să rîzi, Mastrapas ? La vîrsta și la mutra lui se mai ține de femei ! se adresă prietenului său. Și se mai miră că nu-l țin balamalele !

— Pentru noi tot a fost bun la ceva. Prin el ai ajuns la Kalinikos.

— Sssst ! îl repezi Manolakis în șoaptă, uitîndu-se în jur, spre a se asigura că nu erau pe aproape urechi indiscrete. Să nu mai pronunți numele ăsta, ai înțeles ? Sau vrei să te pome-

neşti legănîndu-te în şireang ? Hai, du-te acasă ! Ai băut prea mult !

— Care mult ? Trei pahărele cu *rakí* e mult ? După treaba de azi-noapte, am nevoie de o sticlă întreagă ca să-mi vin în fire !

— Eşti slab, Mastrapas ! Te-am făcut locotenentul meu, dar eşti mai slab decît ultimul om din bandă. Acum şterge-o ! Şi să-ţi ţii gura !

Mastrapas se ridică de pe sofa şi se îndreptă spre uşă. Mergea legănat, fiindcă nu se simţea zdravăn pe picioare. În drum lovi din greşeală o tavă cu băuturi, purtată de o slujnică, răsturnînd paharele pe covor. Spre a-l împiedica să mai facă vreo nouă boroboaţă, Manolakis îl apucă de braţ.

— Vai de capul tău, Mastrapas ! Nu mai ţii la băutură ! N-aş fi crezut că ai să te faci praf după trei pahărele cu *rakí !*

Îl conduse pînă la uşa care răspundea în stradă.

— Du-te şi te culcă ! La noapte avem treabă ! Să nu aflu că te-ai mai cinstit cu vreun pahar ! Altfel ne supărăm !

— Bine, bine ! Azi n-am să mai beau ! Dar să nu mă mai ţii din scurt ! Nu-mi place să fiu dăscălit !

Mastrapas ieşi în stradă. Manolakis închise uşa în urma lui. Era supărat. Pe Mastrapas începuseră să-l lase nervii. Poate din cauza alcoolului. Într-o vreme era cel mai temerar şi mai dibaci membru al bandei. Deodată Manolakis auzi un strigăt gutural şi o bufnitură în tăblia uşii. Intrigat, o deschise. Mastrapas, prăvălit de-a curmezişul scării, lăsă capul să-i cadă peste prag. Din gură i se scurgea un fir de sînge. Sîngele îi îmbibase şi tunica, în jurul unui pumnal împlîntat pînă în prăsele în dreptul inimii. În mînerul pumnalului era înfiptă o bucată de hîrtie scrisă, scîlciat, cu litere stîngace. Manolakis se uită în susul şi în josul străzii, dar nu văzu pe nimeni. Furios, smulse hîrtia şi începu să o citească anevoie, căci nu fusese niciodată prieten cu învăţătura :

„Ai intrat pe teritoriu meu. Treaba asta se pedepseşte cu moartea. După Mastrapas îţi vine şi ţie rîndu. Nici un om din banda ta no să scape viu.

Pradă-Biserică"

O femeie care trecu prin faţa casei şi văzu cadavrul însîngerat al lui Mastrapas îşi duse înspăimîntată mîna la gură, apoi o luă la fugă. Cu vîrful cizmei, Manolakis împinse corpul inert care se rostogoli pe scări în jos. Nu era bine să fie găsit

un mort în localul Theodorei. O crimă săvîrșită pe stradă, în fața stabilimentului, nu-i angaja responsabilitatea. Închise ușa, apoi rupse biletul și îl vîrî în buzunar. „Pradă-Biserică încearcă să mă intimideze ! reflectă Manolakis. Dar și-a și găsit omul care să se înfricoșeze ! Dacă vrea război între bande, are să-l aibă cu vîrf și îndesat !"

Un client al localului se apropie de Manolakis și îl întrebă curios :

— S-a întîmplat ceva ?

— Niște indivizi s-au luat la bătaie pe stradă. E mai înțelept să nu ne amestecăm în răfuielile lor. Hai să bem cîte un păhărel de *raké !* Eu fac cinste !

•

Într-o dimineață, către sfîrșitul lui mai, soldații de pe fortificațiile dinspre mare deslușiră în zare pînzele cenușii ale unei brigantine care se apropia cu iuțeală de Cornul de Aur. Știrea zbură din gură în gură, electrizînd întregul oraș. Nava trimisă pe urmele flotei de război a Veneției se înapoia, aducînd vești. Lumea ieși din case și se revărsă pe străzi. Unii oameni își pavoazară fațadele locuințelor ca pentru sărbătoare. Pe coronamentele zidurilor soldații își agitau armele, chiuind de bucurie.

Înștiințat de apariția navei bizantine în largul mării, marele amiral Hamza-Pașa ordonă unor galere rapide să o intercepteze. Vînătoarea se organiză la repezeală. Vasele militare otomane care patrulau de-a lungul zidurilor maritime încercară să taie drumul brigantinei.

Postat la cîrmă, căpitanul Kristafis își dirija personal nava într-un zig-zag menit să dejoace manevrele corăbiilor turcești care convergeau spre el.

Instalat pe puntea galerei-amiral, Hamza-Pașa urmărea cu privirile, tremurînd de mînie, ușurința cu care brigantina ocolea obstacolele.

Printre ofițerii de marină care-l încadrau se afla și Bekir Sadri, comandantul secund al flotei, care-și frămînta exasperat mîinile. La un moment dat nu-și mai putu stăpîni nerăbdarea :

— Luminate, propun să scufundăm brigantina cu lovituri de tun. Altfel riscăm să ne scape printre degete. Uite, se strecoară ca argintul-viu printre navele noastre...

— Nu ! zbieră Hamza. Echipajul brigantinei trebuie să-l capturăm nevătămat. Numai așa pot afla veștile pe care le aduc din Apus. De unde știi că brigantina nu este eclerorul unei mari flote creștine ?

Spre bucuria romeilor de pe ziduri și spre mînia turcilor, căpitanul Kristafis izbuti să se furișeze pînă în dreptul portului de pe malul stîng al Cornului de Aur, rămas în mîinile bizantinilor. Marile porți care protejau rada se deschiseră, spre a îngădui navei fugărite să pătrundă înăuntru.

După ce debarcă în uralele marinarilor din port, căpitanul Kristafis fu întîmpinat de amiralul Notaras, de Gabriele Trevisan și de Alvisio Diedo.

— Flota venețiană te urmează, căpitane ? întrebă Gabriele Trevisan.

Kristafis ridică din umeri cu tristețe.

— Am străbătut arhipelagul în lung și în lat, fără să întîlnesc vreo navă de război venețiană.

— Ai cutreierat zadarnic Marea Egee, căpitane ! îl apostrofă Notaras. Nu trebuia să faci drumul întors pînă nu dădeai de căpitanul general Loredan ! Ce voi raporta acum împăratului ?

Kristafis se mînie :

— Ați fi preferat să nu mă mai fi întors deloc ? Aș fi putut să mă ascund cu echipajul meu cu tot pe vreo insulă și să aștept acolo în liniște sfîrșitul războiului. N-am făcut-o ! Îmi reproșați neîndeplinirea misiunii. Poate că flota venețiană nici nu se află în arhipelag. M-am înapoiat la Constantinopole pentru a nu lipsi orașul de un grup de apărători. Și iată cum ne mulțumiți ! N-ar mai lipsi decît să ne trimiteți în fața Curții Marțiale !

Alvisio Diedo hotărî să intervină spre a pune capăt discuției, care se angajase pe o pantă nedorită :

— Căpitane Kristafis, nimeni nu contestă eroismul tău și al marinarilor tăi. Ar fi fost poate bine să fi continuat drumul pînă la Veneția, spre a te interesa acolo de situația flotei căpitanului general Loredan. În sfîrșit, acum nu se mai poate face nimic !

Vestea eșecului lui Kristafis se răspîndi la iuțeală în întreg orașul. Rîsetele se schimbară în plînsete. Încă o speranță se spulberase...

*

Marele şambelan Georgios Sphrantzes descălecă în faţa palatului Cantacuzino şi bătu în poartă. Îi deschise un servitor bătrîn, descărnat, într-o livrea mult prea largă pentru el.

— Acasă e stăpînul tău ? întrebă Sphrantzes.

— Acasă, Luminate. Îl găsiţi în grădină.

Marele şambelan pătrunse în clădire, străbătu cîteva săli îmbrăcate în marmoră şi ieşi în parcul care-şi desfăşura în amfiteatru peluzele, fîntînile arteziene, boschetele de trandafiri, avînd drept fundal Marea de Marmara, împestriţată de pînzele corăbiilor turceşti.

Demetrios Cantacuzino, locţiitorul marelui logothet, stătea în mijlocul unui vast covor de gazon, de un verde proaspăt ca smaragdul, şi urmărea zbenguielile uneia din nepoţelele sale, care se fugărea prin iarbă cu un ogar zvelt şi alb.

— Idilic spectacol ! zîmbi marele şambelan, după ce strînse mîna amfitrionului.

Zîmbi şi Cantacuzino.

— Nu s-ar spune că ne aflăm în preajma sfîrşitului ! Asta vrei să spui, nu-i aşa ?

Smulse dintr-un boschet de trandafiri doi boboci. Oferi unul vizitatorului, iar pe al doilea şi-l prinse la piept.

— De ce m-aş lamenta ? Nu murim decît o dată, Georgios ! Pînă la scadenţă vreau să ofer fetiţei acesteia tot seninul unor zile fericite.

— Te înţeleg, zise marele şambelan. Dacă va apuca să supravieţuiască prăpădului, să-şi perinde cu plăcere amintirile din copilărie.

Un surîs amar se aşternu pe buzele lui Cantacuzino.

— Supravieţuirea va însemna o viaţă de mizerie, de suferinţe, de umiliri fără număr. Pentru noi şi pentru cei din lumea noastră, supravieţuirea în aceste condiţii echivalează cu un blestem... Erai în drum spre palat, nu-i aşa ?

— Da. Şi m-am oprit să te iau şi pe dumneata. E mai plăcut să umbli în doi. Stai de vorbă şi nu laşi gîndurile să te copleşească.

— Te însoţesc imediat. Înainte, însă, aştept pe cineva care trebuie să sosească dintr-un moment într-altul. O să întîrziem doar cîteva minute.

— Nu e nevoie să te grăbeşti. Şedinţa consiliului va începe abia peste trei sferturi de oră. Pînă atunci ai timp berechet.

Bătrînul servitor cu haine prea largi se apropie deferent de Cantacuzino.

— Luminate, a sosit Kir Kariagdis, spiţerul.

Demetrios Cantacuzino se întoarse spre marele şambelan.

— Mă ierţi o clipă, Georgios.

Se îndreptă spre o pergolă cu trandafiri, sub care îl adăsta noul-venit. Kir Kariagdis purta o robă lungă, neagră, şi ochelari cu rame de argint.

— Porunceşte, *Clarissime !* se ploconi acesta.

Cantacuzino îi puse mîna pe umăr.

— Spiţerule, am să apelez la dumneata pentru un serviciu. Dar ţin să-ţi recomand că doresc să păstrezi secretul asupra acestei convorbiri.

— Sînt la dispoziţia dumitale, *Clarissime*. Cînd trebuie, ştiu să am gura cusută.

Cantacuzino ezită o clipă.

— Am nevoie de patru doze de otravă.

Spiţerul îşi încreţi sprîncenele.

— Îmi permiţi o întrebare, *Clarissime* ?

— Te rog.

— Pentru cine trebuie... otrava ?

— Pentru mine, pentru soţia mea şi pentru cele două nepoţele ale mele.

Kariagdis făcu ochii mari.

— Nu înţeleg...

— E foarte simplu, spiţerule. Dacă turcii pun stăpînire pe oraş, ştiu ce mă aşteaptă şi pe mine şi pe ai mei. Otrava este cea mai potrivită soluţie. Nu ţi-o recomand şi dumitale, fiindcă sinuciderea este condamnată de morala creştină... Uneori sinuciderea este un act de vitejie.

Spiţerul se bîlbîi :

— Dacă Luminăţia-Ta porunceşte...

— Da, poruncesc ! Mîine de dimineaţă doresc să am dozele. Am să te plătesc împărăteşte. Ne-am înţeles ?

— Am să execut porunca, Luminate. Dar am s-o execut cu mare durere în suflet.

— Acum poţi pleca.

Spiţerul se frînse de mijloc şi se îndepărtă cu privirile în pămînt şi cu umerii lăsaţi. Cîteva clipe, Cantacuzino îl urmări din ochi, apoi se întoarse spre Georgios Sphrantzes.

— Sînt al dumitale !

Înainte de a se despărți de fetița care se juca voioasă cu ogarul, o sărută, apoi se adresă servitorului :

— Ați pus șaua pe cal ?

— Da, Luminate ! Roibul Luminăției-Voastre așteaptă în fața intrării principale.

— Bine. Să mergem, Georgios !

Cîteva minute mai tîrziu, cei doi demnitari imperiali se îndreptau în pasul cailor spre Blacherne.

— Rezultatul negativ al misiunii căpitanului Kristafis schimbă radical viziunea noastră asupra războiului, zise locțiitorul marelui logothet. Începînd din acest moment, trebuie să rostim ca și Dante în pragul Infernului : „*Lasciate ogni speranza voi che entrate !*"...

*

Veneția...

Ploaia cădea în torente asupra orașului, ropotind și pe acoperișul de plumb al Palatului Dogilor.

Consilierul Gabriele Moro se mai uită o dată, încrîncenat, spre ferestrele spălate de ploaia șiruitoare. Reumatismul îi sfredelea oasele, dîndu-i senzația că în măduvă are înfipte cristale de gheață. Blestemă în gînd ploaia, apoi clătină clopoțelul de argint.

— Declar ședința deschisă !

Era apăsat de gînduri. Va cere Consiliului celor Zece, pe care-l prezida în această lună, să ia hotărîri grave.

Consilierii se agitară cîteva clipe, desfăcîndu-și mapele din piele roșie, cu însemnele Serenissimei Republici a Veneției somptuos reliefate în aur.

Gabriele Moro își întinse mîinile pe masă. Faldurile mînecilor lui de mătase roșie luceau discret, ca și broderiile cuverturii de brocart ce acoperea tăblia lată și foarte lungă.

— Îmi revine sarcina neplăcută de a aduce la cunoștința Seniorilor Voastre un fapt de o excepțională gravitate. Un caz care va stîrni un mare scandal, fiindcă într-o oarecare măsură amintește crima de înaltă trădare a lui Marino Falieri. Și acum, ca și atunci, este angajată persoana dogelui.

Consilierii care nu fuseseră încă informați de ancheta deschisă din ordinul lui Gabriele Moro se priviră stupefiați. Parti-

zanii și adversarii dogelui Francesco Foscari se înfruntară din ochi. Se știa de mai multă vreme că în sarcina lui Jacopo Foscari, fiul dogelui, fuseseră aduse grave acuzații. Dar că și șeful Statului putea fi implicat, le părea de neconceput.

Gabriele Moro făcu o pauză, destinată să sporească tensiunea nervoasă a interlocutorilor. Integritatea și imparțialitatea lui erau îndeobște cunoscute. Preambulul său devenea cu atît mai surprinzător.

— Am în această mapă, reluă Moro, o scrisoare semnată de Jacopo Foscari, care stabilește, fără posibilitate de tăgadă, legăturile lui culpabile cu dușmanii declarați ai Republicii : ducele de Milano și sultanul turcilor. Jacopo Foscari a furnizat acestor personaje informații secrete, politice și militare, de natură a pune în primejdie existența Statului. Învinuirile formulate de Luigi Dandolo s-au dovedit deplin întemeiate.

Gabriele Moro puse la dispoziția consilierilor scrisoarea incriminantă, care circulă din mînă în mînă, stîrnind exclamații de indignare sau de îndoială, în funcție de atitudinea fiecărui membru al consiliului față de doge și de familia acestuia.

Pietro Malipiero, un simpatizant al lui Francesco Foscari, citi scrisoarea și, după ce făcu o schimă dispreţuitoare, o trecu mai departe.

— Cine îmi garantează că nu este un fals ? Prin mîinile noastre au trecut multe plastografii, în cele din urmă aruncate la coș. După cum prea bine știți, Jacopo Foscari nu are acces la secretele de Stat.

— Atunci cine i le-a furnizat ? Vreun înalt demnitar al Senioriei ? Dogele însuși ? întrebă veninos Niccolo Molin.

Pietro Malipiero se înfierbîntă :

— Terminați cu aluziile ! Puneți punctul pe *i* ! Îl bănuiți pe doge de înaltă trădare ?

Jacopo Loredan interveni cu ironie acidă :

— Onorabilul consilier Malipiero acuză pe acuzatori. Ce interes are consilierul Malipiero să încerce a spăla de păcate pe fiul dogelui ? Și eventual pe doge însuși ?

Atacul lui era direct și extrem de dur. Dar imparțialitatea lui rămînea discutabilă. Se știa că tatăl său, Pietro Loredan, căpitanul general al armatelor Republicii, fusese contracandidatul lui Francesco Foscari la alegerile de doge, dar că fusese învins de acesta. Întrebările lui Jacopo Loredan nu erau însă lipsite de logică. Cu același calm reluă :

— Aș fi înțeles îndoielile colegului nostru, consilierul Malipiero, în autenticitatea scrisorii supuse Consiliului dacă tre-

cutul lui Jacopo Foscari ar fi fost imaculat. Uită consilierul Malipiero că Jacopo Foscari a fost condamnat pentru prima oară în 1445 fiindcă a violat legea care interzice dogelui şi rudelor sale să primească daruri de la persoane din afara familiei ? Uită consilierul Malipiero că acelaşi Jacopo Foscari a fost exilat din Veneţia deoarece a planat asupra lui bănuiala, în parte dovedită, că a ucis pe Almoro Donati, una dintre cele trei căpetenii ale Consiliului celor Zece ? Almoro Donati, care a pronunţat prima lui condamnare ?

— Ai recunoscut chiar dumneata, *Messer* Loredan, că vina lui Jacopo Foscari în această afacere nu a fost niciodată deplin dovedită. Este nedrept şi inuman să condamni un om la o pedeapsă infamantă numai în temeiul unor prezumţii.

Gabriele Moro aruncă în balanţă un nou argument :

— Autenticitatea scrisorii semnate de Jacopo Foscari a fost stabilită de cinci grafologi, cu o reputaţie deasupra oricăror bănuieli.

— Sînteţi sigur că n-au intrat în joc şi unele influenţe din afară ? întrebă Pietro Malipiero, fără să se lase descumpănit. Cunosc efectul campaniilor de intimidare. Dispuneţi şi de alte probe ?

Consilierii îşi îndreptară privirile asupra lui Gabriele Moro. Duelul devenea tot mai strîns. Moro scoase din mapă cîteva coli de hîrtie, scrise mărunt.

— Aveţi aici declaraţia unui agent al lui Jacopo Foscari, care i-a adus o pungă cu diamante, perle şi zece mii de ducaţi din partea sultanului Mehmed. Diamantele, perlele şi banii, găsiţi dealtfel asupra agentului, au şi fost depuşi în tezaurul Republicii. Chitanţa se află la dosarul cauzei. Mai are nevoie şi de alte probe onorabilul consilier Pietro Malipiero ?

Malipiero bătea nervos cu degetele în tăblia mesei. Vru să riposteze, dar se abţinu.

Jacopo Loredan luă cuvîntul :

— Cer punerea sub acuzare şi trimiterea în judecată a lui Jacopo Foscari, pentru crimă de înaltă trădare !

Consilierul Giovanni Venier, un personaj venerabil, eliberat de pasiunile şi prejudecăţile tinereţii, interveni cu glas domol :

— Evident, nu ne putem împotrivi ca cererea onorabilului consilier Loredan să fie pusă la vot. Este foarte probabil să fie admisă de majoritatea consilierilor. Dar un proces de asemenea natură este susceptibil să arunce o umbră compromiţătoare asupra instituţiilor Serenissimei Republici. Trădarea dogelui

Marino Falieri este încă vie în mintea veneţienilor. Judecarea lui Jacopo Foscari va împroşca inevitabil cu noroi şi numele dogelui Francesco Foscari, părintele său. Nu trebuie să dăm uitării serviciile eminente aduse de Francesco Foscari Veneţiei !

— Siguranţa Republicii primează orice alte considerente ! declară neînduplecat Niccolo Molin. Dacă dogele a săvîrşit greşeli, cu sau fără intenţie, trebuie să sufere consecinţele !

Jacopo Loredan, ca şi tatăl său, condamnase întotdeauna politica externă continentală a dogelui, care neglijase posesiunile de peste mări. Şi de data aceasta atacă violent :

— Nu ne este îngăduit să acoperim corupţia, oricît de înalte ar fi personajele angajate. Datorită trădării lui Jacopo Foscari şi incompetenţei secretarului de Stat al armatei şi al marinei — un om de casă al dogelui — imperiul nostru maritim este compromis, iar Bizanţul, aliatul Veneţiei, se află în primejdie de moarte. Orice indulgenţă din partea noastră ar echivala cu o complicitate la crima de înaltă trădare săvîrşită de Jacopo Foscari. Trebuie acţionat cu energie şi severitate ! Dacă va fi cazul, îl vom destitui pe doge însuşi !

Gabriele Moro puse la vot trimiterea în judecată a lui Jacopo Foscari. Consiliul o admise cu şapte voturi *pentru* şi două voturi *contra.*

*

În cortul său, sultanul Mehmed studia harta Constantinopolelui, cînd kapi-agasi — mareşalul palatului — i se înfăţişă spre a-i raporta sosirea în tabără a grofului Laszlo Kemenyi, ambasadorul regatului ungar, care cerea să fie primit în audienţă. Intrigat, padişahul îl chemă pe Zaganos-Paşa.

— Nu vreau să-l primesc pe trimisul Ungariei înainte de a afla ce gînduri are. Încearcă să-l descoşi. Dacă refuză să-ţi comunice scopul venirii sale, ţine-l cu vorba, plimbă-l, oferă-i un banchet, îmbată-l, aruncă-i în braţe cele mai voluptuoase femei sau cei mai frumoşi băieţi ; după preferinţă. În cazul că este purtătorul unui ultimatum, trebuie să amînăm primirea lui pînă ce cucerim mai întîi Constantinopolele. Fă în aşa fel încît ambasadorul să nu poată intra în contact cu marele vizir ! Ai înţeles ?

Zaganos îşi luă în serios rolul. Ipoteza formulată de sultan era într-adevăr tulburătoare. Ieşi personal în întîmpinarea grofului şi îl preveni, cu toate menajamentele, că Înălţimea-Sa Padişahul era uşor suferind, dar că îndată ce se va simţi mai bine, îi va acorda audienţa solicitată.

— Pînă atunci mă voi strădui să vă fac cît mai plăcută şederea în mijlocul nostru, îi vorbi cu desăvîrşită politeţe Zaganos-Paşa.

Îl pofti apoi în cortul său şi îl tră cu o îmbelşugată gustare.

— Aş putea să cunosc scopul vizitei dumneavoastră ? îl întrebă zîmbind vizirul armatei în vreme ce se înfruptau dintr-un delicios şerbet de trandafiri.

— Regret, Excelenţă, dar nu mi-e îngăduit să vă satisfac curiozitatea, răspunse groful cu aceeaşi amabilitate. Pot să vă informez doar că sînt purtătorul unui mesaj personal al suveranului meu, regele Vladislav, destinat Înălţatului vostru padişah.

Vizirul îşi acunse dezamăgirea.

— Am dat poruncă să vi se pregătească un cort cu mai multe încăperi, pentru dumneavoastră şi pentru persoanele care vă însoţesc. Diseară veţi accepta, sper, să fiţi oaspetele meu la un banchet pe care-l voi oferi în cinstea dumneavoastră.

Ambasadorul îşi dădu seama că Zaganos-Paşa se folosea de acest tertip spre a-i întîrzia audienţa la sultan. Nu avea însă mijloace să-i contracareze manevrele, aşa că se supuse jocului. Zaganos citi contrarietatea oglindită pe chipul ambasadorului, dar se prefăcu a nu o observa. Deşi evita băuturile alcoolice, oferi la cină oaspetelui cele mai rafinate vinuri. Avu plăcerea să constate că groful era mare amator de băuturi tari şi că, după cîteva cupe sorbite cu nesaţ, devenea volubil, comunicativ. În noaptea aceea ambasadorul se dovedi un adept atît de fervent al lui Bachus, încît slujitorii îl duseră pe braţe pînă la cortul său.

A doua zi de dimineaţă, Zaganos îl pofti să-i arate frontul. Era convins că spectacolul forţelor militare otomane în plină acţiune va face mare impresie asupra trimisului regal. Kemenyi admiră disciplina ienicerilor, avîntul başibuzucilor, eleganţa spahiilor, dar se arătă mai puţin încîntat de priceperea tunarilor. În vreme ce vizitau o unitate de artilerie, amplasată pe o poziţie în faţa porţii Sf. Roman, analiză critic tragerile şi efectele lor.

Deodată începu să rîdă cu superioritate.

— Nu mă mir că, deşi dispuneţi de o artilerie atît de numeroasă şi de puternică, nu aţi reuşit să provocaţi distrugeri ireparabile zidurilor bizantine. Fiecare tun trage în cîte un punct al fortificaţiilor. Concentraţi tirul mai multor tunuri asupra unui singur punct şi veţi vedea imediat rezultatele.

Arătă personal artileriştilor turci cum să-şi orienteze tunurile, astfel încît mai multe dintre acestea să lovească simultan acelaşi obiectiv. În urma tirului convergent, un zid care pînă atunci rezistase cu succes bombardamentelor se prăbuşi pe o mare întindere.

Zaganos-Paşa înregistră lecţia. Dădu instrucţiuni unităţilor de artilerie de pe întreg frontul să folosească procedeul recomandat de ambasadorul ungur. Efectele se dovediră distrugătoare pentru fortificaţiile bizantine. În următoarele douăzeci şi patru de ore, bombardamentele provocară stricăciuni mai mari zidurilor decît în tot cursul celor şapte săptămîni care se scurseseră de la începutul asediului.

Apărătorii oraşului asistară consternaţi, apoi pur şi simplu îngroziţi, la prăbuşirea barierei fortificate în mai multe puncte. Repararea breşelor necesita acum un consum de materiale şi de energie care depăşea posibilităţile asediaţilor. Cu preţul unor eforturi supraomeneşti, generalul Ravduhas şi oamenii de sub comanda lui reuşiră în cursul nopţii următoare să acopere spărturile cu valuri de pămînt susţinute de bîrne şi de perdele din nuiele împletite. Dar ritmul acesta de muncă nu mai putea fi continuat. Oamenii vlăguiţi cădeau fără să se mai ridice.

Ambasadorul ungur era uluit de iuţeala cu care apărătorii oraşului ridicau noi bariere fortificate în locul celor distruse.

— Cu asemenea adversari este firesc să aveţi mult de lucru. Vă recomand răbdare şi tenacitate ! vorbi lui Zaganos-Paşa. Pînă la urmă victoria va fi a voastră.

Vizirul armatei se grăbi să repete sultanului îndemnurile binevoitoare ale grofului.

— Faţă de prietenia pe care mi-a arătat-o, deduc că mesajul suveranului său nu poate fi duşmănos. Sînt de părere să-i acordaţi audienţa.

Mehmed îi acceptă sugestia. Spre a-l măguli pe trimisul ungur, îl primi cu toată solemnitatea, în prezenţa căpeteniilor militare şi civile ale imperiului. După ce se ploconi în faţa padişahului, groful citi cu emfază mesajul semnat de stăpînul său :

„Noi, Vladislav, Rege, notificăm Înălţimii-Sale Sultanului Mehmed Khan urcarea noastră pe tronul Regatului Ungar, asi-

gurîndu-l totdeodată de dorinţa noastră sinceră de a se stabili între Statele noastre pace şi prietenie eternă. Regretăm că Înălţimea-Voastră a pornit cu război împotriva Imperiului Bizantin, cu care păstrăm cele mai cordiale relaţii. Dorinţa noastră cea mai vie este ca Înălţimea-Voastră să ridice asediul Constantinopolelui, lăsînd populaţia oraşului să trăiască în linişte şi libertate sub ocîrmuirea basileului Constantinos, suveranul ei legitim. Un asemenea gest de mărinimie ar întări prietenia dintre ţările noastre. În caz că Înălţimea-Voastră va refuza să dea urmare dreptei noastre cereri, Regatul Ungar se va vedea silit să intervină cu armatele sale în sprijinul Imperiului Bizantin. Ţinem să atragem atenţia Înălţimii-Voastre că în Apus marile puteri creştine se pregătesc de război. Depinde numai de înţelepciunea Înălţimii-Voastre ca în Europa să se instaureze o pace generală, atît de iubită de toate popoarele noastre."

Pe Mehmed nu-l speriară ameninţările regelui Vladislav. Ştia că Ungaria era frămîntată de tulburări lăuntrice şi că ducele Iancu de Hunedoara, singurul duşman declarat şi neînduplecat al Imperiului Otoman, era ţinut departe de treburile Statului. Îl impresionase declaraţia referitoare la pregătirile de război ale regatelor creştine din Apus. Dacă vestea aceasta se confirma, trebuia să-şi ia măsuri de apărare. Nu avea de gînd să repete cumplita experienţă a străbunului său Baiazid Ildirim, luat prin surprindere de oştile blestematului Timur Lenk.

Dădu ambasadorului un răspuns ambiguu :

— Iau cunoştinţă cu plăcere de urcarea pe tron a Majestăţii-Sale Regelui Vladislav. Ţin să-l încredinţez, la rîndul meu, de toată preţuirea mea şi de prietenia ce o port ţării şi popoarelor de sub stăpînirea sa. Urăsc războiul ! Dar am fost silit să-l pornesc împotriva Împăratului Constantinos, care a săvîrşit acte de duşmănie împotriva mea şi a imperiului meu, uneltind cu cei mai înrăiţi vrăjmaşi ai ţării mele. Voi reflecta cu toată seriozitatea asupra dorinţei exprimate de suveranul Ungariei. Sînt sigur că în foarte scurt timp se va încheia şi în acest colţ al lumii o pace durabilă, spre binele nostru al tuturor.

După încheierea audienţei, ambasadorul se retrase mulţumit numai pe jumătate. Venise cu vorbe goale şi cu formule stereotipe, şi pleca tot cu vorbe goale şi cu formule lipsite de orice semnificaţie.

Rămas în compania sfetnicilor săi, sultanul încercă să ia în derîdere pretinsele pregătiri de război ale lumii apusene.

— Sperietoarea aşa-ziselor înarmări ale regatelor creştine mă lasă rece.

Marele vizir Khalil clătină din cap, manifestînd o îngrijorare vizibilă.

— Să-mi fie iertat, Înălțimea-Ta, că îndrăznesc a nu-ți împărtăși optimismul. Nu ne este îngăduit să tratăm cu ușurință declarațiile regelui Ungariei cu privire la Europa.

Sultanul se posomorî. Nu-i plăcea să fie contrazis. Se feri însă a-l ataca frontal pe Khalil. Nici el însuși nu știa ce preț putea pune pe avertismentele lui Vladislav.

— Și Maximilian, împăratul Germaniei, m-a amenințat cu fulgerele sale dacă atac Bizanțul. A făcut ceva pînă acum ?

Khalil rosti cu gravitate :

— Chestiunea aceasta este prea serioasă ca să o lichidăm în cîteva fraze. Propun să o aducem în discuția Divanului.

Sultanul se împurpură la față. Tonul marelui vizir suna a ultimatum. Bătrînul acesta voia să-l pună iarăși sub tutelă ? Dacă evenimentele ar lua o întorsătură neplăcută pentru imperiu, sultanului i s-ar atribui responsabilitatea. El, Mehmed, mai pierduse o dată tronul în urma unui conflict cu acest bătrîn încăpățînat !

— Bine, Khalil ! Mîine după-amiază convoacă Divanul în ședință extraordinară. Fiindcă sîntem în stare de război, la dezbateri vor participa și căpeteniile militare !

Marele vizir înțelese jocul lui Mehmed. Vizirii, cu excepția lui Zaganos-Pașa, l-ar fi putut înfrînge pe sultan. Ca să-și întărească poziția, acesta chema pe militari în sprijinul său. Nu era deloc prost padișahul !

În seara aceea Mehmed suspendă consiliul militar în cadrul căruia comandanții de armate își prezentau raportul diurn. Însoțit de doi aghiotanți și de un escadron de gardă, porni să inspecteze tabăra. Voia să se documenteze pe viu asupra stării de spirit a trupelor, a ofițerilor și mai ales a dervișilor, din rîndul cărora se ridicau cei mai primejdioși provocatori de răzmerițe. Înainte de a angaja bătălia cu marele vizir, voia să știe dacă se bucura de popularitate printre soldații de rînd. Inspectă bivuacurile başibuzucilor, ale spahiilor și ale ienicerilor, legînd scurte discuții cu oamenii.

— Ei, ce ziceți, sfîrșitul acestei săptămîni ne va găsi defilînd victorioși pe străzile Constantinopolelui cucerit de noi ?

Unii soldați zîmbeau fîstîciți, ori ridicau din umeri, alții, mai îndrăzneți, își exprimau în vorbe stîngace, dar pline de însuflețire, hotărîrea de a-i zdrobi pe ghiauri și de a pune stăpînire pe oraș. După ce-i asculta zîmbind, le declara cu încredere :

— Vă făgăduiesc : am să vă las pe mînă Constantinopolele cucerit ! Toate bogățiile lui vor fi ale voastre ! Ai voștri vor fi și locuitorii orașului ! Vreau ca fiecare luptător turc să aibă buzunarele doldora cu aur și droaie de robi care să-l slujească !

Oamenii i se aruncau la picioare, sărutîndu-i vîrfurile cizmelor.

— Să ne trăiești, Mărite și Puternice Stăpîne ! Te vom urma pînă la capătul pămîntului ! Viața noastră îți aparține ! Pentru tine sîntem gata să murim !

Dervișilor le vorbi plin de respect, aproape cu umilință :

— Vouă, purtătorii cuvîntului lui Allah, vă făgăduiesc toate odoarele, toate bogățiile bisericilor și monastirilor creștine ! Lăcașurile de rugăciune ale ghiaurilor le vom transforma în geamii ! Sub bolțile lor drept-credincioșii își vor înălța rugile către Allah și către Profetul său !

Osmanlîilor fără sarcini bine definite, care însoțeau trupele regulate, le deschise perspective amețitoare :

— Nu veți mai cunoaște lipsurile, sărăcia ! Cel mai neajutorat turc va fi mai bogat și mai puternic decît cel mai înstărit ghiaur ! Cele mai frumoase femei vor fi ale voastre ! Nu vă rămîne decît să vi le luați !

Mehmed se înapoie la cartierul său general obosit, dar plin de mulțumire. Nu le promisese oamenilor nici fericirile cerești și nici onorurile sterpe. Îi ispitise făcînd să sclipească în închipuirea lor bogății mai fabuloase decît comorile reginei din Saaba. Le flatase lăcomia, setea de avuții, luxura ! Reușise să-i cîștige, să-i înflăcăreze, să-i folosească în slujba ambițiilor lui !

Dar nu-i era de ajuns. În miez de noapte chemă în cortul său pe tînărul Ismail Hamza Iskanderoglu, emir de Sinope și de Kostamboly, căsătorit cu una din fiicele sultanului Murad. Datorită alianței sale matrimoniale cu Casa domnitoare, emirul își manifestase în toate ocaziile devotamentul față de Mehmed. Ismail stătu aproape două ore în cortul padișahului.

A doua zi de dimineață sultanul convocă pe marele vizir și pe comandanții de armate.

— V-am chemat spre a vă înștiința că am hotărît să trimit un sol la împăratul Constantinos, spre a-i propune deschiderea de negocieri în vederea încheierii războiului fără noi vărsări de sînge. Sper că basileul va înțelege imperativele momentului de față și va accepta cererile noastre rezonabile. Am desemnat în calitate de reprezentant al meu pe emirul de Sinope, care în clipa de față se îndreaptă spre ziduri, precedat de steagul alb al parlamentarilor. Am ordonat totdeodată încetarea temporară a ostilităților.

Și Khalil și generalii se vedeau puși în fața faptului împlinit. Teoretic, sultanul era liber să ia orice măsură — oricît de importantă și de gravă — fără să ceară părerea sfetnicilor săi. Practic, însă, în asemenea împrejurări, sultanii obișnuiau a consulta pe marele vizir, care avea în atribuțiile sale și departamentul afacerilor externe.

Khalil se strădui să-și ascundă nemulțumirea. Noua inițiativă a padișahului fu interpretată de generali ca o accentuare a dizgrației în care marele vizir părea să fi căzut în ultima vreme.

Ismail, emir de Sinope, se înfățișă în fața porții Sf. Roman sub faldurile unui steag alb purtat de un soldat din garda imperială. Glasul tunurilor tăcuse pe tot frontul.

Informat de sosirea solului turc, împăratul ordonă căpitanului de Brienne să-i iasă în întîmpinare. Ismail Iskanderoglu era bine văzut la Curte, unchiul său fiind căsătorit cu o principesă din neamul Paleologilor.

După ce emirul, însoțit de de Brienne, pătrunse printr-o breșă a zidului exterior în liniile trupelor creștine, un ofițer se prezentă spre a-i pune pe ochi o fîșie de mătase menită a-l împiedica să vadă mijloacele de apărare ale asediaților.

— Nu e nevoie, zise de Brienne. Emirul Ismail se bucură de prietenia împăratului.

— Vă mulțumesc ! răspunse cu gravitate emirul.

Introdus în prezența basileului, care-l primi într-o încăpere a turnului de pe malul drept al rîului Lycus, emirul salută adînc, după moda orientală. Nutrea o sinceră simpatie împăratului, care-i impusese întotdeauna prin purtarea-i nobilă,

plină de mărinimie. Chipul lui Constantinos, pustiit de griji şi de nopţile de veghe, îi făcu milă.

Consilierii imperiali, chemaţi grabnic spre a fi de faţă la primirea emirului, îi aşteptau cu aviditate cuvintele.

— Venirea ta, nobile emir, este o bucurie pentru sufletul meu, spuse basileul. Sper că-mi aduci veşti bune.

— Aş fi cel mai fericit, Mărite Doamne, dacă mi-ar sta în putinţă să-ţi înseninez inima. Din nefericire, legile războiului sînt aspre, neîndurătoare. Lupta Măriei-Tale şi a poporului tău împotriva colosului otoman este de la început sortită înfrîngerii. Minunile de vitejie pe care le-aţi făcut pînă acum n-au putut şi nici nu vor putea precumpăni zdrobitoarea superioritate numerică a osmanlîilor.

Emirul ar fi vorbit şi despre pierderile cumplite în oameni şi materiale suferite de armatele sultanului. Pentru fiecare creştin ucis, pieriseră zece turci. Proporţia nu era exagerată, ci zugrăvea cu exactitate înverşunata rezistenţă a apărătorilor Constantinopolelui. Trebuia să fie însă prudent, fiindcă trădătorii colcăiau în ambele tabere. Era sigur că vorbele sale vor fi transmise sultanului pe căi subterane de înşişi romeii intraţi tainic în slujba acestuia.

— Înălţimea-Sa Padişahul, în dorinţa-i sinceră de a evita ororile unui masacru de neînlăturat în condiţiile cuceririi oraşului prin forţă, îţi oferă, Mărite Doamne, posibilitatea de a părăsi nevătămat oraşul, împreună cu toate averile tale, însoţit de sfetnici, de familiile lor şi de toţi romeii dornici să te urmeze. Aceştia vor fi liberi să-şi ia cu ei toate bunurile mobile pe care le vor putea duce. Populaţiei creştine care va prefera să rămînă între zidurile oraşului i se vor garanta de către Înălţimea-Sa Sultanul viaţa, libertatea cultului şi respectarea averii. În inalterabila sa bunăvoinţă, puternicul meu stăpîn este gata să-ţi recunoască suveranitatea asupra Peloponezului pentru tine şi pentru urmaşii tăi, sub suzeranitatea sa. Dacă Măria-Ta vei găsi cu cale să respingi această ultimă şi supremă ofertă, oraşul va fi supus din nou grozăviilor asediului, iar după cucerire, toţi bărbaţii vor fi ucişi, în vreme ce femeile şi copiii vor fi luaţi în sclavie.

Împăratul asculta neclintit cuvintele emirului. Voise ca toţi consilierii lui să fie prezenţi, pentru ca nici unul să nu poată pretinde că n-ar fi fost martor la formularea ultimatumului. Cînd li se va cere părerea, vor răspunde potrivit conştiinţei lor şi în deplină cunoaştere a cauzei.

— Implor pe Majestatea-Voastră să cugete temeinic înainte de a da un răspuns. Îndrăznesc să amintesc Majestății-Voastre că orașul se află într-o situație disperată. Zidurile dărîmate în numeroase puncte nu mai pot oferi protecție trupelor creștine, vlăguite și decimate. Populația supusă celor mai grozave privațiuni și cuprinsă de deznădejde socotește că dezastrul abătut asupra ei nu este decît o pedeapsă dumnezeiască pentru nefericita și nelegiuita Unire cu Roma.

Emirul își încheie expunerea. Expresia întipărită pe chipul împăratului era indescifrabilă.

— Nobile emir, rosti Constantinos după cîteva momente de gîndire, îți mulțumesc pentru vorbele tale prietenoase, pentru grija ce ne-o porți, pentru osteneala ta. Voi discuta cu sfetnicii mei oferta stăpînului tău, padișahul. Potrivit rînduielilor diplomatice, un trimis al meu te va însoți pînă în tabăra turcească, spre a expune padișahului răspunsul nostru. Te rog să aștepți în camera alăturată rezultatul deliberărilor noastre.

Emirul salută adînc și, înainte de a ieși, aruncă o ultimă privire asupra consilierilor. Unii stăteau încruntați, cu privirile ațintite în pămînt. Alții, cei mai mulți, țineau dîrzi fruntea sus. În clipa aceea prevăzu răspunsul romeilor.

Căpitanul de Brienne îl conduse într-un culoar de piatră, fără ferestre, luminat și ziua de torțe aprinse. Emirul admiră ținuta mîndră a francezului. Îi zîmbi cu prietenie.

— Mi-ar fi plăcut să luptăm umăr la umăr !

Căpitanul ridică ușor colțul buzelor :

— Mi-ar fi plăcut să ne întindem mîna prietenește, între prieteni !

Emirul clătină din cap.

— Înțelepte cuvinte, căpitane !

Apoi tăcu, afundîndu-se în gînduri.

Într-un tîrziu apăru marele șambelan Sphrantzes, urmat de un personaj în armură militară.

— Luminate emir, căpitanul Mobalis, aici prezent, te va însoți pînă în tabăra turcească, spre a supune sultanului tău răspunsul împăratului Constantinos și al consilierilor săi. Nu-mi doresc, emirule, decît să ne revedem în împrejurări mai plăcute decît cele de azi.

— Rămîi cu bine, *Clarissime !* rosti protocolar Ismail Iskanderoglu.

O oră mai tîrziu, căpitanul Mobalis, flancat de emirul de Sinope, se înfățișa lui Mehmed al II-lea, care-l primi în fața cortului său, astfel ca răspunsul împăratului Constantinos să fie

auzit de cît mai multă lume. Erau prezenți acolo și viziri, și generali, și ofițeri superiori, și soldați din trupele de gardă, și dervișii.

Mobalis dădu citire răspunsului scris al basileului către padișah :

„Dacă vrei, Mărite Sultane, să trăiești în pace cu noi, așa cum au trăit și părinții tăi, mă voi bucura și voi înălța mulțumiri lui Dumnezeu. Să nu uiți că orașul acesta a fost pentru străbunii tăi o a doua patrie. În vremuri de restriște, între zidurile lui și-au găsit limanul, iar strămoșii mei i-au ocrotit și i-au iubit ca pe propriii lor copii. Cei care ne-au voit răul și au încercat să ne urgisească au fost pedepsiți de Atotputernicul. Dacă vrei să ajungem la înțelegere, păstrează cetățile și pămînturile pe care ni le-ai răpit pe nedrept. Ți le lăsăm, fiindcă iubim pacea și prietenia între oameni, chiar dacă aceasta ne păgubește uneori. Ceva mai mult, sîntem gata să-ți plătim un tribut, pe care te poftim să-l hotărăști. Apoi du-te cu Dumnezeu și lasă-ne să ne bucurăm de libertate. Știm ! Nădăjduiești să cîștigi acest război. Dar cine îți garantează că victoria va fi a ta ? S-au mai văzut întorsături ale destinului care au năruit cele mai abile planuri. Cît privește orașul Constantinopole, nu ți-l pot da, fiindcă acest lucru nu stă în puterea mea și nici a altcuiva din locuitorii lui. Intact l-am primit de la moșii și strămoșii noștri, și intact avem datoria să-l predăm celor ce ne vor urma în veacul veacurilor. Dacă vrei totuși a ne sili să ne batem, ne vom bate pînă la moarte. Ne-am ales drumul fără șovăire. Preferăm să pierim ca oameni liberi decît să trăim în robie."

Cînd auzi contrapropunerile împăratului Constantinos, padișahul izbucni în rîs :

— Stăpînul tău este gata să plătească un tribut hotărît de mine. Dacă i-aș cere o sută de mii de besanți de aur anual, nu i-ar putea achita nici dacă s-ar vinde cu toți miniștrii lui și cu întreaga populație a orașului. Condițiile mele nu îngăduie tocmeală. Repet, sînt hotărît să permit împăratului și locuitorilor Constantinopolelui care vor să-l urmeze să se retragă cu toate averile în Moreea. Dacă orașul va rămîne pustiu, îl voi repopula cu oameni aduși tocmai din străfundurile Asiei. Imperiul meu dispune de rezerve umane incomensurabile. Stăpînul tău, ambasadorule, nu este destul de tare spre a-mi face contrapuneri. Are însă de ales : fie predarea orașului evacuat de toți romeii, fie moartea prin sabie ! Ar mai fi o cale : să mi se supună și să treacă la islamism cu toți ai lui. Dacă pînă în două ore nu alege

una din aceste soluții, reiau ostilitățile, cu toate gravele consecințe ce vor decurge pentru constantinopolitani ! Ești liber să te întorci la împăratul tău !

Căpitanul salută scurt, se răsuci pe călcîie și plecă spre poarta Sf. Roman.

Sultanul intră singur în cort, unde îl aștepta masa pusă. Prînzul lui dură exact două ore. Cînd nisipul din clepsidră se scurse fără ca trimisul basileului să se fi înfățișat în fața cortului imperial, Mehmed dădu la o parte tipsia cu fructe din care se înfruptase pînă atunci și, ridicîndu-se în picioare, porunci aghiotantului său :

— Comunică generalilor Zaganos, Karagea, Isak și Hamza ordinul meu de a relua bombardamentele !

Khalil prînzise în compania lui Mahmud-Pașa, iar acum se îndrepta călare spre cortul sultanului, unde avea să aibă loc ședința Divanului.

Tunurile bubuiau iarăși de-a lungul întregului front.

Marele vizir știa că dezbaterile din această după-amiază aveau să fie hotărîtoare pentru cariera, pentru viitorul său politic, pentru existența sa. Cînd intră în cortul vast din incinta cartierului general al padișahului și văzu mulțimea de personaje convocate din ordinul lui Mehmed, se întunecă la față. Prefera adunările restrînse, cu sfetnici puțini, cărora le cunoștea dinainte capacitatea, slăbiciunile, reacțiile. În asemenea cazuri știa pe ce prieteni se putea bizui și de ce dușmani trebuia să se ferească. Acum însă trebuia să se aștepte la lovituri neprevăzute din partea acestor oameni mediocri, versatili, gata să treacă de partea fracțiunii care — în concepția lor — avea să cîștige partida. Va trebui să se bată pe terenul pregătit cu abilitate și viclenie de sultan.

De la o vreme Khalil se simțea apăsat de presentimente tulburi. Îl măcina o teamă insidioasă, neînțeleasă, care-i săpa moralul tocmai acum, cînd avea mai multă nevoie ca oricînd de toate armele de luptă ale spiritului său.

Curînd după sosirea sa, șambelanul de serviciu intră zăngănindu-și pintenii.

— Înălțimea-Sa Padișahul ! anunță cu glas metalic.

Mehmed își făcu apariția și, după ce se așeză pe tron, aruncă o privire semicirculară asupra sfetnicilor prosternați,

întîrziind asupra lui Khalil şi a lui Zaganos, campionii luptei care avea să se încingă în curînd.

— Cunoaşteţi cu toţii rezultatul ofertei rezonabile pe care am făcut-o împăratului Constantinos, vorbi sultanul cu acel timbru de voce aspru pe care-l folosea ori de cîte ori voia să intimideze. Basileul a ales războiul. Mi-a impus războiul. Vreau să ascult acum opiniile voastre, spre a lua o hotărîre care să oglindească voinţa întregii armate, a întregului popor.

Marele vizir îşi dădu seama că era pus în faţa faptului împlinit. Dar nu cedă. Se ridică cel dintîi, spre a slăbi curajul acelor partizani ai continuării războiului care depindeau direct de el.

— Stărui să cred că ridicarea asediului se impune şi că luarea neîntîrziată a acestei măsuri ar dovedi nu numai înţelepciune, dar şi prevedere politică. De două luni batem pasul pe loc, fără să fi cucerit un metru de pămînt. În tot acest timp am suferit numeroase eşecuri, care au necesitat schimbări în cadrul înaltelor comandamente. Asediul Constantinopolelui a reuşit să împace pînă şi pe doi duşmani ireductibili, Republica Genovei şi Serenissima Republică a Veneţiei, care s-au aliat cu Bizanţul împotriva noastră. Deţinem chiar informaţii că flota de război a Veneţiei s-ar afla în drum spre Constantinopole. Solidaritatea popoarelor creştine, aţipită în ultima vreme, prinde iarăşi să se trezească. Ştim cu toţii ce grele încercări au constituit cruciadele pentru Islam. Imprudenţele noastre politice şi militare sînt pe punctul de a face să renască o nouă coaliţie antiotomană. Imperiul nostru, în graniţele lui de azi, a fost durat de-a lungul secolelor cu preţul unor jertfe grele. Nu ne este îngăduit să riscăm totul pe o singură aruncătură de zar.

Mehmed îşi juca nervos între degete şiragul de chihlimbar. Khalil îl acuza — pe ocolite — de incompetenţă şi iresponsabilitate. Începuse să depăşească măsura bătrînul.

— Chiar dacă vom reuşi să cucerim Constantinopolele, continuă marele vizir, vom plăti acest succes cu lacrimi de sînge. Creştinătatea, ulcerată de acest afront, ne va tîrî în războaie fără sfîrşit, care ne vor secătui de puteri. Generaţiile viitoare vor plăti greşelile noastre... Ar fi fost mult mai înţelept, cred eu, dacă ne-am fi mărginit să exercităm asupra Constantinopolelui presiuni economice, care, mai devreme sau mai tîrziu, l-ar fi făcut să ne cadă în mînă asemenea unui fruct copt... Ne aflăm într-un moment de răscruce. Un singur pas greşit ne poate duce la dezastru. Iată de ce propun să acordăm condiţii

acceptabile de pace împăratului Constantinos mai înainte ca nenorociri mari să se abată asupra noastră.

Khalil se înclină în fața sultanului sufocat de mînie și se așează calm pe locul său.

Atunci se ridică Zaganos-Pașa. Demnitarii civili și militari se foiră cîteva clipe, stîrniți anticipat de duelul care avea să urmeze. Dușmănia neîmpăcată dintre Khalil și vizirul armatei era arhicunoscută. Spre deosebire de ponderația antevorbitorului, Zaganos se dezlănțui într-o violentă diatribă, atacînd nu numai teza lui Khalil, dar și persoana acestuia :

— Prea-Înălțate Sultan, nu se cuvine să te întristeze cuvintele marelui vizir și nici să te abată de la mărețele tale planuri. Dispui de forțe militare mai numeroase și mai puternice decît toate armatele lui Alexandru cel Mare. Cu mijloace modeste, acest macedonean cu sînge regal a izbutit să-și înfrîngă toți adversarii și să-și făurească un uriaș imperiu. Prea-Mărite Sultane, geniul lui Alexandru sălășluiește azi în ființa ta ! Întreaga creștinătate tremură numai la auzul numelui tău ! Și acum, cînd ești mai aproape ca oricînd de împlinirea marelui vis islamic : cucerirea Constantinopolelui, ai putea fi ispitit să dai înapoi ? Îndrăznește, Stăpîne, și mergi înainte, căci la capătul drumului te așteaptă victoria și o glorie nepieritoare ! Marele vizir Khalil este stăpînit de teama constituirii unei puternice coaliții creștine antiotomane. Sînt sigur că se înșală. Azi, Apusul nu mai reprezintă pentru noi un pericol ! Creștinătatea este dezbinată. Regii se bat între ei pentru un os. Sînt orbiți de interese meschine. În condițiile acestea, cum îți închipui, Stăpîne, că vor izbuti să constituie o armată de mari proporții care să ne invadeze țara ? Marele vizir Khalil ne amenință cu gogorița flotei de război venețiene. Dacă flota aceasta atît de des pomenită ar fi avut realmente de gînd să vină în ajutorul Constantinopolelui, ar fi avut timpul s-o facă chiar dacă ar fi navigat cu iuțeala melcului. Să nu ne speriem de stafii, Prea-Înălțate Sultane ! Și nici să nu luăm drept bune alarmele închipuite ale marelui vizir ! Ofensiva împotriva Constantinopolelui trebuie să continue cu îndîrjire sporită ! Bombardamentele să fie intensificate ! Avem tunuri și pulbere destulă. Zilele acestea alte tunuri și noi cantități de pulbere detonantă au sosit din Franța, din Republica Venețiană însăși. Nu te lăsa abătut de la drumul tău, Mărite Sultane ! Să ai încredere în tine, în geniul tău, în brațul nostru ! Vom cuceri Constantinopolele ! Sînt tot atît de sigur de izbîndă cum sînt sigur că mîine va fi iarăși zi !

După Zaganos ceru cuvîntul Karagea-Paşa, comandantul suprem al contingentelor din Tracia :

— Nici o forţă din lume nu poate zăgăzui expansiunea Islamului ! Prefer să cad pe cîmpul de bătălie, purtînd steagul verde al Profetului, decît să-mi rotunjesc pîntecele şi averile în vreme de pace !

Marele şeic Ak-Şamezeddin clamă cu fanatică înflăcărare, scoţîndu-şi iataganul din teacă :

— Sînt gata să înfig iataganul ăsta în pieptul primului om care-mi va mai vorbi de pace ! Războiul constituie raţiunea noastră de a fi !

Înţeleptul şi venerabilul ulema Ahmed Kuroni, cel care veghea la aplicarea strictă a prescripţiilor *Koranului,* declară cu vehemenţă :

— Pacea şi Islamul sînt două noţiuni care se exclud. Chiar dacă în politica externă preamărim uneori beneficiile păcii, nu o facem decît spre a arunca praf în ochii naivilor. Războiul este rostul nostru !

Reşat Nuri, tînărul agă al ienicerilor, strigă, cuprins de extaz mistic :

— Victoria Islamului sau moartea ! Nu există alternativă ! Cei care vorbesc de pace sînt fie nebuni, fie trădători !

Generalii tineri vociferau, rostind cuvinte de ameninţare la adresa defetiştilor.

Partizanii lui Khalil, în marea lor majoritate civili, nu îndrăzniră să se ridice împotriva valului. Terorizaţi, se uitau cînd la sultan, pe care-l molipsise entuziasmul militarilor, cînd la marele vizir, care asculta impasibil tiradele războinice.

Padişahul ridică mîna, cerînd linişte :

— Zaganos-Paşa, du-te în mijlocul soldaţilor şi cere-le să-şi spună cuvîntul, căci ei sînt aceia care-şi varsă sîngele pe cîmpul de bătălie !

„Demagogie ! Demagogie ieftină !" reflectă Khalil scîrbit.

— În aşteptarea ta vom continua discuţiile, adăugă Mehmed, făcînd semne lui Zaganos să plece.

Vizirul armatei părăsi euforic cortul imperial.

Khalil nu mai asculta îndemnurile isterice ale militarilor, angajamentele lor grandilocvente de a-şi dărui viaţa pentru sultan, pentru imperiu. Cufundat în gînduri, căuta arme de apărare împotriva atacurilor lui Zaganos şi ale partizanilor săi. Deodată tresări. De afară se auziră, umflîndu-se ca vuietul unei avalanşe, uralele trupelor masate în jurul colinei pe care fusese durat cartierul general al sultanului.

În clipa aceea Khalil înțelese că pierduse partida. Zaganos și oamenii lui îl manevraseră cu dibăcie, perfid. „Nu-mi rămîne decît să-mi număr zilele pe care le mai am de trăit!" cugetă cu amărăciune. Încercă să-și imagineze senzația provocată de lațul de mătase neagră cînd se strînge în jurul gîtului. Suspină. „Orice început trebuie să aibă și un sfîrșit"...

În aceeași seară, după ședința Divanului, care se încheiase cu înfrîngerea marelui vizir, Zaganos-Pașa supuse padișahului un raport documentat, subliniind moralul ridicat al trupelor otomane, hotărîrea lor fermă de a cuceri Constantinopolele. Stărui asupra excelentei lor pregătiri de luptă și a belșugului de armament, factori esențiali în bătălia finală care avea să se angajeze. Analiză apoi în paralel epuizarea trupelor inamice, lipsa lor de aprovizionare, pierderile de neînlocuit pe care le suferiseră în cursul celor cincizeci de zile de asediu. Zugrăvi apoi tragica stare a fortificațiilor orașului, în mare parte distruse. În concluzie, Zaganos-Pașa arătă că erau întrunite cele mai favorabile condiții pentru declanșarea unui asalt general asupra Constantinopolelui.

Sultanul lovi cu pumnul în masă.

— Asta vom și face! Îi voi dovedi lui Khalil că nu este decît o cobe, un defetist! Începi imediat pregătirile pentru marele asalt! Vor participa trei sute de mii de oameni, care vor ataca în valuri, astfel ca ghiaurii să nu aibă o clipă de răgaz. Sînt puțini la număr și, în actuala lor condiție fizică, nu vor fi în stare să reziste la infinit presiunii mereu reînnoite a trupelor noastre. În cursul zilei de mîine, ienicerii, spahiii, başibuzucii, elementele care însoțesc trupele regulate vor ține un post riguros. Se vor oficia cele șapte rugăciuni și spălările rituale legiuite de *Koran*. În acest chip vom pregăti sufletește soldații pentru marea bătălie și vom da satisfacție dervișilor, apărătorii zeloși ai prescripțiilor religioase. Din clipa de față și pînă la asaltul final, toți militarii, începînd cu generalii și terminînd cu ultimele elemente ale trupelor auxiliare, vor sta la posturile lor! Cei care le vor părăsi — pentru orice motiv — se fac pasibili de pedeapsa cu moartea! La noapte vei întocmi ordinele de operații împreună cu Işak, Mahmud, Karagea și Hamza! În preziua atacului să aduni ofițerii aici, în fața cortului meu! Am să le vorbesc. Mîine de dimineață voi inspecta personal trupele. Să te văd la lucru, Zaganos! Vreau să văd ce poți! Acum ești liber!

Zaganos-Pașa se prosternă plin de umilință, apoi părăsi cortul imperial.

Rămas singur, Mehmed se întinse pe o sofa. Era atît de agitat, încît simţea pulsaţiile sîngelui în tîmple. Îl frămîntau gîndurile. Potrivit informaţiilor furnizate de agenţii lui Yakub-Paşa din Constantinopole, foametea care bîntuia oraşul luase asemenea proporţii, încît o rezistenţă prelungită n-ar mai fi fost posibilă. Trupele creştine decimate dădeau semne de istovire. În asemenea condiţii, basileul va fi obligat să capituleze fără luptă. Dar el, Mehmed, nu avea timp să aştepte. Trebuia să cucerească oraşul mai înainte ca Apusul să se mişte. Nu-i era îngăduit să nesocotească în totul avertismentele lui Khalil...

A doua zi de dimineaţă îşi îmbrăcă veşmintele de ceremonie, brodate cu aur şi acoperite de pietre scumpe. Sultanii care-l precedaseră se îmbrăcau îndeobşte sobru, ca şi războinicii turci, supuşii lor. El, Mehmed, atribuindu-şi calitatea de urmaş al basileilor, înţelegea să se înconjoare de întreaga pompă bizantină, de acea măreţie teatrală care le ridicase pe culmi de legendă prestigiul.

Cînd ieşi din cort, trompetele sunară „onorul la sultan". Soldaţii din garda imperială prezentară armele. Mehmed încălecă pe calul său acoperit cu un somptuos valtrap de brocart, apoi, urmat de ofiţeri din casa militară, porni să inspecteze trupele orînduite pe poziţii.

*

Haldun adăpa în rîul Lycus cei patru cai personali ai sangiac-bey-ului Omer Seyda, cînd auzi dinspre tabăra spahiilor urale atît de puternice, încît acoperiră pînă şi bubuiturile tunurilor. Curios ca o babă, porni pe povîrnişul malului în sus, trăgînd de căpestre telegarii. Cînd ajunse în tabără, văzu o mulţime de spahii şi de cabeli adunaţi în jurul cîtorva trompeţi călări, escortă a unui crainic imperial ce dădea citire unei proclamaţii. Fiecare pasaj era salutat de aplauze şi de aclamaţii. Cînd Haldun ajunse îndeajuns de aproape de crainic spre a-i putea deslui vorbele, prinse un sfîrşit de frază greu de înţeles :

— ...ale voastre vor fi toate comorile. Îmi întăresc făgăduiala făcînd jurămînt în numele lui Allah, al lui Mahomed şi al celor două mii de prooroci, în memoria părintelui meu — răposatul sultan Murad — pe capul copiilor mei şi pe sabia lui Osman !

Ovațiile izbucniră iarăși, furtunoase.

— Trăiască Sultanul Mehmed !

— Trăiască Stăpînul și binefăcătorul nostru !

— Trăiască Padișahul !

— Numele lui să fie binecuvîntat de Allah !

— Glorie veșnică Padișahului !

— *Allah ilallah, Mahomed profetam marladî !*

Crainicul făcu sul proclamația, apoi plecă, urmat de trompeți, spre a răspîndi cuvintele sultanului și în alte părți ale taberei.

— Ce-a spus ? Ce-a spus ? întrebă Haldun pe un tînăr cabel, căci nu îndrăznea să tulbure pe un spahiu.

Ochii cabelului reflectau o bucurie sălbatică. Îl bătu pe Haldun cu palma peste umăr.

— Bucură-te și tu, fecior al lui Mahomed ! Padișahul a făgăduit să ne dea pe mînă Constantinopolele.

Haldun era cam greu de cap.

— Cum să ni-l dea dacă nu este încă al nostru ?

— După ce-l vom cuceri, omule !

Ținе-calul își vîrî degetele bătătorite, cu unghii îndoliate, sub turbanul soios și începu să se scarpine nedumerit.

— Și ce-o să fie al nostru ?

— Întreg orașul, cu toți locuitorii și cu toate comorile lui. O să avem atîtea bogății, încît n-o să mai știm ce să facem cu ele. Dacă luăm numai cîte zece aspri pe fiecare ghiaur înrobit, și tot ne umplem de aur ! O să avem însă atît de mulți robi, încît n-o să găsim cumpărători și or să ne rămînă pe cap. Pînă la urmă o să împletim din bărbile și pletele lor frînghii pentru șei și căpestre. Fiecare soldat o să aibă un harem cu cîte o sută de femei și de fecioare.

Haldun se scărpină și mai aprig.

— Eu aș vrea numai fecioare !

Cabelul începu să rîdă.

— Țap bătrîn, te trage inima la fecioare ! Mai bine pregătește-te să-i urezi padișahului viață lungă și cuceriri fără de sfîrșit ! Căci o să vină în mijlocul nostru. Să-i spui cîteva cuvinte frumoase, știi, cu întortocheri, așa cum face imammul !

Haldun se înspăimîntă.

— Eu ? Tocmai eu ? O să mi se împleticească limba !

— Trebuie să-i vorbești în numele ține-cailor din sangiacul stăpînului tău, Omer Seyda ! Așa e datina !

Haldun clătină jalnic din cap.

— Dacă așa e, o să mă supun !

Cabelul îl bătu din nou pe umăr și se îndepărtă rîzînd. Rămas cu caii pe care-i ținea de căpestre, Haldun se uită în jur la spahiii și la cabelii care se veseleau, comentînd proclamația padișahului. Numai el era posomorît, fiindcă îl strivea grija. Ce va spune sultanului ca să nu-l supere ?

Duse caii în țarcul lor, și acolo, printre bidiviii neastîmpărați, se așeză pe pămînt, turcește, și începu să cugete. Deodată auzi trompetele vestind „onorul la sultan". Se stîrni mare agitație. Spahiii, cabelii se aliniau de-a lungul drumului pe care avea să treacă darnicul lor stăpîn, padișahul. Sangiac-bey-ul Omer Seyda ieși din cort și se așeză cu ofițerii lui în fața frontului.

Haldun se strecură în primele rînduri ale spahiilor. Își scutură la repezeală hainele de colb și de resturi de fîn, își netezi barba, mustățile și, în așteptarea sultanului, continuă să-și stoarcă mintea, căutînd cuvintele pe care avea să le rostească în numele ține-cailor.

Văzu în depărtare scăpărări de lumină, ca și cînd ar fi fulgerat, deși cerul era senin. Auzi ropot de cai și ovații care creșteau în putere. Cînd spahiii și cabelii din jurul lui începură să răcnească aclamîndu-l pe sultan, ieși din front spre a-și debita vorbele de mulțumire pe care — cu chiu, cu vai — le pregătise în vreme ce stătuse în țarc printre cai. Dar un spahiu îl trase de haină.

— Ce, ai înnebunit ? Înapoi, omule !

Haldun se uită înfricoșat și descumpănit la spahiul care-l interpelase, apoi la cortegiul imperial care se apropia în galopul telegarilor. Nimbul de scăpărări ce înconjura făptura padișahului îl orbi. Mehmed al II-lea trecu ca un vîrtej prin fața lui, agitîndu-și în chip de salut mîna înmănușată.

— Mărite Doamne ! bolborosi Haldun.

Calul unui ofițer din garda imperială îl lună în piept, proiectîndu-l peste spahiii dinapoia sa. Șocul făcu să sară cît colo turbanul lui Haldun, care rămase cu capul lui ras și rotund ca o bilă descoperît în văzul lumii.

— Băgați-l la carceră ! porunci sangiac-bey-ul Omer Seyda.

Haldun se văzu luat pe sus de niște cabeli și zvîrlit într-un fel de cușcă strîmtă, cu gratii, de înălțimea unui om, folosită pentru disciplinarea soldaților căzuți în greșeală.

Stînd în picioare, căci spaţiul era prea restrîns spre a-i îngădui să se aşeze jos, Haldun suspină fericit. Allah întorsese în aşa fel lucrurile încît îl scutise să se facă de batjocură, bîlbîindu-se în faţa padişahului. Nu-i mai rămînea decît să devină stăpînul celor o sută de fecioare creştine, care i se vor cuveni după cucerirea Constantinopolelui...

Sangiac-bey-ul Omer Seyda era scîrbit. Asediul acesta nu-i plăcea deloc. El, spahiu coborîtor din buni şi străbuni spahii, legaţi de războiul de mişcare prin însăşi profesiunea lor de luptători călări, se vedea silit să renunţe la pasionantele şarje de cavalerie, spre a-şi îngropa oamenii în tranşee, ori a-i ascunde după valuri de pămînt, în aşteptarea unor atacuri pedestre asupra fortificaţiilor constantinopolitane. Padişahul făgăduise generalilor, ofiţerilor şi soldaţilor săi bani, sclavi şi mai ales sclave. El, Omer Seyda, era prea bogat spre a-l mai încînta cîteva mii de aspri în plus şi prea vîrstnic spre a se mai bucura de plăcerile carnale. Visul lui ar fi fost să moară şarjînd inamicul în fruntea spahiilor săi.

Deopotrivă cu majoritatea ofiţerilor din vechea gardă, privea cu neîncredere tinereţea şi avînturile sultanului. Avusese însă prudenţa să nu-şi destăinuie nimănui opiniile, fiindcă nu se bizuia pe discreţia oamenilor. Fusese de faţă cînd padişahul trecuse în revistă trupele călări, pe care el, Omer Seyda, le comanda de peste treizeci de ani. Îl văzuse pe Zaganos-Paşa călărind ţanţoş în stînga sultanului, şi pe marele vizir, pămîntiu la faţă şi pierdut în mijlocul suitei imperiale. „Cînd Zaganos, parvenitul, va ajunge mare vizir, toată ţara se va face de batjocură !“ cugetase îngreţoşat.

Stătea între ofiţerii săi şi dădea ordine pentru a doua zi, cînd un aghiotant veni să-l anunţe că era convocat de către Karagea-Paşa, aflat în acel moment în inspecţie pe una din poziţiile înaintate din preajma rîului Lycus.

Omer încălecă şi, urmat de doi ofiţeri, porni spre ziduri. Îl găsi pe Karagea-Paşa dînd porunci lui Haçik-Aga, comandantul artileriei din sectorul Mesoteichion. Canonada acoperea

uneori cu vuietul ei vorbele generalului, care părea că-şi mişcă doar buzele, fără să scoată un cuvînt.

— Concentrează tirul tuturor bateriilor din sectorul tău asupra fortificaţiilor din stînga porţii Sf. Roman. Zidurile sînt şubrezite. Cu cîteva lovituri bine plasate le dărîmi. Vom folosi aceste breşe spre a pătrunde în oraş.

Se întoarse spre sangiac-bey-ul Omer Seyda.

— Omer-Bey, aici vor da asaltul spahiii tăi !

Bătrînul Seyda înclină din cap în semn de încuviinţare. „Mai mare păcatul ! reflectă necăjit. Pentru treaba asta, potrivită pedestraşilor de rînd, ar fi fost mai de recomandat başibuzucii lui Murtaza-Paşa. E mai mare păcatul să obligi nişte călăreţi să facă pe infanteriştii !" Îşi păstră însă gîndurile pentru sine.

— Omer-Bey, în seara asta, după încetarea focului, te poftesc la cină ! zise Karagea. Vii şi tu, Haçik ! Va fi ultimul praznic înaintea marelui asalt.

Un proiectil tras de pe fortificaţii trecu vîjîind pe lîngă Omer Seyda şi zbură capul unui aghiotant. Ofiţerul decapitat rămase cîteva clipe în picioare, în vreme ce sîngele îi ţîşnea din venele gîtului retezat, apoi se prăbuşi pe iarbă. Ţeasta făcută zob nimeri ceva mai departe, sub copitele unui cal care cabră speriat.

Omer Seyda îl privi cu milă. Ofiţerul acesta, deşi foarte tînăr, îl slujise cu pricepere şi devotament în tot cursul campaniei din Karamania, cît şi aici, la asediul Constantinopolelui.

„Pentru el bătălia s-a încheiat ! reflectă cu tristeţe. Ar fi trebuit să moară cu picioarele în scări şi cu frîul calului în mînă ! Ar fi fost o moarte demnă de un călăreţ ! Eh, am îmbătrînit de vreme ce am început să devin sentimental !"

Un alt proiectil se apropie fîşîind. Bătrînul se întrebă curios : „Dar ăsta pentru cine o mai..."

Un şoc năprasnic !

Ghiuleaua îl izbi în coşul pieptului, pulverizîndu-l. Membrele rupte, capul zdrobit, torsul redus la un fel de pastă însîngerată, amestecată cu frînturi de oase, împroşcară pe Karagea-Paşa şi Haçik-Aga.

Karagea îşi scutură de pe umărul platoşei o zdreanţă de creier.

— Omer Seyda a murit aşa cum şi-a dorit. Cu picioarele înfipte în scări şi cu privirile îndreptate spre duşman. Cinste lui ! În seara aceasta o să cinăm numai doi doi, Haçik-Aga.

*

Cînd contele Szent-Györgyi, ambasadorul regelui Ungariei, se înfăţişă cardinalului Zbygniew Olesnicki, primul ministru al regatului Poloniei, spre a-i aduce la cunoştinţă demersul diplomatic făcut de augustul său stăpîn pe lîngă sultanul Mehmed Khan, bătrînul demnitar polonez îşi prinse consternat tîmplele în palme.

— Iartă-mi sinceritatea brutală, conte. Aţi săvîrşit o gravă eroare tactică. Mesajul suveranului dumitale a dezvăluit sultanului — care nu e deloc prost — că regatul Ungariei nu are de gînd să se bată şi că ameninţările voastre sînt lipsite de orice conţinut. Dacă notele verbale drastice nu sînt însoţite de mişcări de trupe, de o campanie de zvonuri care să exprime o isterie războinică, de o activitate diplomatică intensă, menită să-l alarmeze pe adversar, ultimatumurile devin tot atît de inoperante ca nişte lovituri de bici aplicate apelor mării. Ce efect a avut nota ultimativă trimisă de împăratul Germaniei sultanului ? Ar fi fost preferabil să vă fi mărginit a zăngăni armele, fără a face declaraţii directe. L-aţi fi lăsat pe Mehmed în incertitudine. Acum ştie însă cu precizie că nu veţi acţiona.

Ambasadorul, vexat de declaraţiile cardinalului, frămînta nervos cu degetele verigile colanului gros de aur pe care-l purta pe piept. Olesnicki suspină cu tristeţe, apoi continuă :

— Voi raporta suveranului meu mesajul verbal al regelui vostru, conte. Am să vă ţin la curent cu hotărîrile sale în această chestiune.

Ambasadorul înţelese că audienţa se încheiase. Se retrase nemulţumit de aprecierile cardinalului.

Deşi era în plină zi, cerul se întunecase ca în fapt de seară, acoperindu-se de nori plumburii de furtună. Olesnicki se apropie de fereastră şi trase la o parte draperiile. Îl durea tot corpul. Reumatismul şi guta, tristele tovarăşe ale bătrîneţii lui, îl supărau de la o vreme tot mai tare.

Sună din clopoţelul de argint de pe masă. Călugărul Ieronim, secretarul şi confidentul său, se ivi în pragul uşii, încovoiat, coliliu, abia trăgîndu-şi suflul. Pe urmele paşilor lui veni un servitor tot atît de bătrîn, care aprinse lumînările din sfeşnice.

— Sînt mulţi oameni în anticameră, Ieronim ? întrebă cardinalul.

— Mulţi, Eminenţă. Nunţiul papal, trimisul ducelui Philippe de Bourgogne, o delegaţie de nobili din Lituania, principesa Marina Muşat, episcopul Cracoviei, trimisul Ordinului Cavalerilor Teutoni, cîţiva generali...

— Destul, destul ! rosti cardinalul, lăsîndu-se să cadă în jilţ.

Durerea surdă din oase îl scotea din fire. Din cînd în cînd guta îi sporea suferinţa, răsucindu-i parcă în piciorul stîng un cuţit înroşit în foc. Cardinalul se uită cu milă şi simpatie la călugărul care-şi tîrşîia încălţările pe pardoseală.

— Nu-ţi mai tîrî picioarele, Ieronime !

— Cer iertare Eminenţei-Voastre ! Dar mi-au înţepenit încheieturile. Parcă aş avea nişte picioroange de lemn.

— De cîţi ani lucrezi cu mine, Ieronime ?

— De patruzeci de ani, Eminenţă.

— Ai îmbătrînit, Ieronime !

— Slujindu-vă pe dumneavoastră, Eminenţă.

Pe cardinal nu-l supără replica îndrăzneaţă a călugărului. Îi tolera inofensivele riposte, căci era un secretar muncitor şi foarte conştiincios, care păstra cu străşnicie secretele încredinţate. Privindu-l critic, îşi dădu seama că şi el, Zbygniew, îmbătrînise. Tîrît în vîrtejul luptelor politice şi religioase, nu avusese niciodată timp să reflecteze cu melancolie asupra trecutului.

După ce termină de aprins lumînările, servitorul ieşi.

— Să intre principesa Marina Muşat, Ieronime !

— Aşteaptă nunţiul papal, Eminenţă ! protestă călugărul.

— Ştiu. Dar principesa e sora reginei şi nu se cuvine să o lăsăm să se îmbulzească de-a valma cu ceilalţi solicitanţi.

În vreme ce secretarul plecă pentru a executa porunca, cardinalul se ridică din jilţ, spre a o primi pe principesă stînd în picioare. Cînd vorbise de regină, sufletul lui bătrîn se încălzise cîteva clipe la flacăra reminiscenţelor tinereţii. Într-o vreme îi plăcuseră mult femeile. Şi ele i se aruncaseră în braţe, cucerite de virilitatea lui, dar mai ales de discreţia-i de cleric dornic să nu dea naştere la comentarii nepotrivite cu veşmîntul său bisericesc. Printre cuceririle lui se numărase şi regina Sophia. Pe atunci fusese tînără şi frumoasă. Bărbatul ei, regele Vladislav, depăşise hotarul celor 70 de ani. Fusese o iubire de neuitat, care cuprinsese şi de o parte şi de alta o doză de interes. El, Zbygniew, se simţise flatat să fie amantul unei regine, iar ea, Sophia, îşi asigurase un suport politic deloc neglijabil în eventualitatea unei morţi subite a regelui.

— Principesa Marina Muşat ! anunţă secretarul deschizînd uşa.

Sora reginei intră manifestînd o mare agitaţie. Purta veşminte de doliu şi pe chip îi era întipărită o expresie tragică.

— Eminenţă, începu ea cu alarmă în glas, după ce răspunse cu o înclinare a capului la salutul înaltului ecleziast, fiul meu Alexandru, Domnul Moldovei, este în primejdie de moarte. Am primit ieri seară veşti îngrozitoare. Duşmanii îi pregătesc pieirea.

— Aţi verificat ştirile, principesă ? De multe ori umblă zvonuri neîntemeiate...

— Nu sînt zvonuri, Eminenţă ! După ce soţul meu, Iliaş-Voievod, a murit în temniţă, detronat şi orbit de vrăjmaşi, după ce fiul meu Roman s-a stins din viaţă otrăvit, n-aş mai putea îndura să-l pierd şi pe Alexandru.

— Poziţia lui Vodă Alexandru este destul de puternică, rosti cardinalul, care nu putu rezista tentaţiei de a arunca o săgeată. După cîte sînt informat, a acceptat suzeranitatea ducelui Iancu de Hunedoara, zice-se, spre a-şi întări poziţia... De ajutorul Poloniei s-a bucurat întotdeauna.

— Da, dar nu s-a bucurat niciodată de simpatia turcilor, care vor să ridice un om de-al lor pe tronul Ţării Româneşti.

Cardinalul ridică braţele în semn de neputinţă.

— Primejdia otomană ne ameninţă pe toţi în egală măsură. Din nefericire, Europa stă cu braţele încrucişate.

Principesa era atît de agitată, încît nu se aşezase pe jilţul oferit de cardinal, care se vedea obligat să stea în picioare, deşi suferea cumplit.

— Am rugat pe sora mea, regina, să intervină pe lîngă fiul ei, regele Cazimir, în sprijinul lui Vodă Alexandru. Vă implor, vorbiţi şi dumneavoastră cu Majestatea-Sa !

— Principesă, ştiţi prea bine că relaţiile mele cu regele Cazimir nu sînt tocmai cordiale. Deşi i-am fost întotdeauna cel mai devotat sfetnic, s-a înconjurat de toţi duşmanii mei, care au reuşit să-i cîştige încrederea, spre nenorocirea acestei ţări.

Gîndul îi fugi la arhiepiscopul de Gniezno, primatul Poloniei şi rivalul său declarat, pe care regele Cazimir îl sprijinise în mod sistematic. Datorită intervenţiei personale a suveranului în Dietă, i se recunoscuse arhiepiscopului dreptul de a ocupa locul rezervat pînă atunci cardinalului. El, Zbygniew, nu putea să uite expresia triumfătoare din ochii arhiepiscopului cînd îşi ocupase mult rîvnitul scaun. Apoi venise a doua lovitură, tot la instigaţia lui Cazimir. Dieta nu numai că acordase primatului Poloniei dreptul de a încorona pe rege şi pe regină, dar inter-

zisese episcopilor poloni de a mai face demersuri la Roma în vederea obținerii baretei de cardinal fără încuviințarea prealabilă a regelui. Această măsură era făţiş îndreptată împotriva atotputerniciei lui Olesnicki, care devenise cardinal fără a cere aprobarea suveranului. Părintele, şi apoi fratele mai mare al lui Cazimir, care domniseră pe rînd în Polonia, îi acordaseră lui Olesnicki toată încrederea lor. Ostilitatea pe care i-o arăta Cazimir constituia o enigmă pentru nobilimea poloneză.

— Principesă, voi face tot ce-mi va sta în putinţă pentru a întări tronul augustului vostru fiu, Alexandru-Voievod.

Marina Muşat scoase o batistă şi îşi tamponă ochii înlăcrimaţi.

— Sînt disperată, Eminenţă !

— Liniştiţi-vă, principesă ! Voi lua măsurile necesare. Îmi voi permite să vă ţin la curent cu evoluţia situaţiei politice din Moldova.

— Vă mulţumesc, Eminenţă ! Vă mulţumesc !

Cardinalul o conduse pînă la uşă, iar după ieşirea ei răsuflă uşurat. Neîncetatele războaie civile din Moldova îi dădeau multă bătaie de cap. Urmaşii lui Vodă Alexandru cel Bun se ucideau între ei cu aceeaşi înverşunare cu care se măcelăreau în Muntenia urmaşii lui Mircea cel Bătrîn. Şi de frămîntările acestea lăuntrice profitau toţi vecinii lor, în cap cu turcii. El, Zbygniew, ar fi preferat să aibă în sud o Moldovă puternică, un Stat-tampon între Polonia şi Imperiul Otoman în plină revărsare. Se părea însă că lumea creştină fusese cuprinsă de nebunia zavistiei, tocmai acum, cînd primejdia turcească era mai ameninţătoare ca oricînd.

— Să intre nunţiul papal ! porunci secretarului care stătea tăcut deoparte, aşteptîndu-l să-şi depene gîndurile.

Episcopul Hildebrandt, trimisul Sfîntului Scaun, intră mişcîndu-se cu vioiciune, ca un vrăbioi. Deşi mic de statură, respira prin toţi porii o energie explozivă.

— Eminenţă, vă aduc un mesaj din partea Sfîntului Părinte. Sanctitatea-Sa vă solicită stăruitor sprijinul pentru o intervenţie armată a Poloniei în conflictul dintre Bizanţ şi Imperiul Otoman.

— Crede-mă, Monseniore, nu am aşteptat apelul Sanctităţii-Sale spre a încerca să trezesc simpatia suveranului meu pentru cauza basileului Constantinos. N-am obţinut însă nici un rezultat mulţumitor. Ştiţi bine, cînd am avut un cuvînt de spus, am determinat constituirea unei cruciade antiotomane. Răposatul rege Vladislav al III-lea şi-a pierdut viaţa la Varna în luptă

cu păgînii. Aproape că îl am pe conştiinţă. Am fost acuzat chiar că m-am făcut unealta cardinalului Cezarini, trimiţîndu-l pe rege cu bună-ştiinţă la moarte.

— Duşmanii Sfintei noastre Biserici Catolice sînt mulţi şi puternici, Eminenţă. Unii se bat cu pumnii în piept, pretinzînd că ar fi nişte vajnici apărători ai dreptei noastre credinţe. În realitate îşi fac interesele... Trebuie totuşi să facem ceva pentru Bizanţ, Eminenţă ! Sprijiniţi-mă să obţin o audienţă la regele Cazimir. Mă voi strădui să-l determin a se ridica împotriva turcilor.

Cardinalul zîmbi trist.

— Nu veţi obţine nimic, Monseniore. Voi încerca totuşi să vă înlesnesc o audienţă. Nu garantez însă că are să vă primească. De ce ar accepta o discuţie penibilă cu trimisul Vaticanului, cînd mă are pe mine pentru asemenea corvezi ?

Episcopul îşi scoase mănuşile şi îşi examină cu cochetărie degetele lungi şi subţiri, ca de femeie, cu unghii atent îngrijite.

— Trebuie să vă previn, Eminenţă, că aici, în Polonia, aveţi mulţi duşmani.

— Credeţi că nu ştiu ?

— De curînd Sfîntul Părinte a primit un mesaj din partea suveranului dumneavoastră.

Cardinalul îşi încreţi fruntea.

— Un mesaj direct ?

— A preferat să nu fiţi încunoştinţat de conţinutul lui. Regele a cerut Papei să accepte a se da un caracter retroactiv hotărîrii Dietei poloneze referitoare la interzicerea acordării de către Vatican a baretei de cardinal episcopilor polonezi care nu au obţinut în prealabil asentimentul Coroanei.

— Cu alte cuvinte...

— Revocarea titlului dumneavoastră de cardinal. Bineînţeles, Sfîntul Părinte a respins cererea.

Olesnicki făcu o schimă plină de amărăciune.

— Am slujit cu credinţă pe ultimii trei suverani ai Poloniei. Recompensa pe care mi-a hărăzit-o regele Cazimir mă surprinde cu atît mai mult.

Episcopul se ridică din jilţ.

— Ţin să vă informez că m-am eschivat de la o întîlnire solicitată de primatul Poloniei.

— Îl veţi înrăi şi mai mult, Monseniore.

— Am primit instrucţiuni în acest sens. Sfîntul Părinte a voit să-şi manifeste în mod expres preferinţa pe care v-o

acordă. Contez deci pe bunăvoința dumneavoastră în chestiunea audienței la rege ?

— Chiar acum plec la palat. Vă făgăduiesc !

După un ceremonios schimb de saluturi, episcopul Hildebrandt se retrase.

— Să mi se pună caii la trăsură ! porunci cardinalul secretarului care revenise în cabinet. Suspend audiențele !

— Eminență, trimisul Ordinului Cavalerilor Teutoni vă roagă să-l primiți cu precădere. Pretinde că are să vă facă o importantă comunicare, ce nu suportă întîrziere.

Cardinalul închise mapa cu documente de pe masa de lucru.

— Bine. Să intre ! Restul solicitanților să vină mîine !... Bagă de seamă ! Îl introduci pe trimisul Cavalerilor Teutoni prin vestibulul de serviciu ! Să nu se observe că îi acord un tratament deosebit !

Cardinalul se plecă și își frecă încet cîteva clipe pulpele, într-o zadarnică încercare de a-și domoli durerea surdă din picioare. Cînd auzi zgomot de pași în vestibulul de serviciu, se îndreptă de spinare și adoptă o poză demnă.

Ulrich von Eulenburg, trimisul marelui maestru al Ordinului Teutonic, pătrunse în încăpere călcînd apăsat, milităreşte. Salută cu o înclinare scurtă a capului.

— Cavalere von Eulenburg, ia loc ! îl pofti cardinalul. Mă ierți că n-am să-ți acord decît cîteva minute, dar mă reține treburi foarte importante. Te ascult !

Ulrich von Eulenburg se așeză scorțos în jilț. Avea rigiditatea tipică a soldatului de carieră, care-și exhibează profesia chiar și cînd poartă haine civile. Cardinalul încercă să și-l închipuie în armura lui de luptă, acoperită cu veșmîntul alb de călugăr, pe care era brodată crucea.

— Marele maestru al ordinului nostru, începu cavalerul, este nu numai surprins, dar și profund mîhnit de sprijinul pe care regele Cazimir îl acordă rebelilor de pe teritoriile supuse jurisdicției noastre. Marele maestru m-a însărcinat să vă reamintesc că între Ordinul Cavalerilor Teutoni și Polonia există un tratat de pace perpetuă, semnat și de Eminența-Voastră. Nu știm ca acest tratat să-și fi pierdut valabilitatea. Dacă regele Cazimir înțelege să-i încalce prevederile, nu ne rămîne decît să tragem consecințele pînă la ultimele lor limite.

Cardinalul Olesnicki se uită pe fereastră la fulgerele care-și deșirau pe cer fuioarele incandescente. Un tunet îndepărtat se rostogoli, făcînd să vibreze ferestrele.

— Nobile cavaler, dacă doriți să faceți din aceste divergențe politice un *casus belli,* nimic nu este mai simplu. Nu înțeleg însă cum veți justifica un război cu regatul Poloniei catolice. Ordinul Cavalerilor Teutoni a fost creat cu un scop precis, și anume răspîndirea creștinismului în sînul popoarelor cufundate în întunericul păgînismului. Astăzi, în jurul dumneavoastră sînt numai State creștine. Lituania păgînă a intrat în marea familie catolică. Nu credeți că rolul dumneavoastră în această parte a Europei a încetat ? Dacă vreți să vă bateți, de ce nu alergați în ajutorul Bizanțului creștin, împresurat de turci ? Pentru Ordinul Cavalerilor Teutoni lupta împotriva Islamului ar trebui să constituie astăzi o datorie de onoare.

— Îmi permit să vă atrag atenția, Eminență, că Ordinul nostru și-a făcut datoria participînd la două cruciade, a căror povară a atîrnat aproape în exclusivitate pe umerii poporului german.

— Organizați acum a treia cruciadă, nobile cavaler ! Justificați-vă existența ! Mi-ați amintit de tratatul de pace perpetuă pe care l-am semnat eu însumi alături de împuterniciții Ordinului dumneavoastră. Știți de ce l-am încheiat ? Ca să ne unim forțele împotriva Islamului. Regele Vladislav, sau Ladislaus după forma sa latinizată, a murit la Varna luptîndu-se pentru gloria Crucii. Ce-ați făcut dumneavoastră atunci pentru lumea creștină ? Ce faceți astăzi, cînd valurile Islamului deferlează asupra Europei de sud-est, amenințînd să îngroape în ruine Imperiul creștin al Bizanțului ? Și eu sînt dezamăgit de comportarea cavalerilor teutoni.

Cardinalul se ridică de la masa de lucru, arătînd în acest chip trimisului german că audiența se sfîrșise. Se ridică și Ulrich von Eulenburg. Olesnicki continuă :

— Voi comunica suveranului meu doleanțele marelui maestru. Sper să le dea ascultare, astfel ca între Ordinul Cavalerilor Teutoni și regatul Poloniei să se încheie o înțelegere trainică în vederea constituirii unui front comun antiotoman.

Emisarul german făgădui să raporteze marelui maestru propunerile formulate de cardinal, apoi se retrase tot atît de bățos ca și la sosire. Olesnicki nu-și făcea iluzii. Nici cavalerii teutoni și nici regele Cazimir nu aveau de gînd să se bată pentru Constantinopole. Cînd înaltul ecleziast se urcă în trăsură spre a pleca la palat, se dezlănțui o ploaie torențială, cu grindină și cu descărcări electrice atît de violente, încît vizitiul abia biruia să-și stăpînească telegarii înspăimîntați. Cardinalul era atît de absorbit de propriile-i gînduri, încît nici nu observa toanele

cerului. De la o vreme, audiențele la rege deveniseră pentru el o adevărată pacoste. S-ar fi zis că tînărul suveran încerca o plăcere sadică lăsîndu-l să aștepte ore întregi în anticamera cabinetului său de lucru. Așa după cum pădurarii calculează vîrsta unui copac după inelele concentrice ale trunchiului, tot așa curtenii poloni calculau adîncirea dizgrației în care căzuse cardinalul după așteptările lui tot mai prelungite în anticamera regelui. „Calc pe urmele lui Jacques Coeur, își spunea Olesnicki cu obidă. Poate și pe urmele bietului duce de Luna. Și Iancu de Hunedoara trece prin mari dificultăți, ca și mine. S-ar crede că un vînt turbat s-a înverșunat să sufle în anii aceștia, spre a dezrădăcina căpeteniile politice de pretutindeni. Și marele vizir Khalil și dogele Veneției au început să guste veninul dizgrației. Suveranii și popoarele au memoria scurtă. S-ar părea că serviciile slujitorilor devotați îi supără."

Un șambelan îl introduse, în sfîrșit, la rege.

„Era și timpul !" își zise cardinalul. care începuse să-și piardă răbdarea.

Suveranul, un tînăr de 26 de ani, cu ochi iscoditori și zîmbet aspru, îl primi într-un salon îmbrăcat în tapiserii de Flandra, ce înfățișau personaje din mitologia greacă. Într-o epocă în care artele erau dedicate aproape în întregime glorificării creștinismului, regele Cazimir se înconjura de imagini ale zeităților păgîne. Faptul era semnificativ.

Monarhul se juca plin de însuflețire cu niște ogari superbi. La apariția cardinalului, îl salută cu aparent respect, dar nu-și întrerupse plăcuta ocupație.

— Ce vînt te aduce pe la mine, Eminență ?

Lui Olesnicki nu-i plăcu tonul ușor zeflemitor al regelui. Știa că acesta nu-l putea suferi, dar mai știa că antipatia era reciprocă. „Glasul sîngelui este o poveste răsuflată !" își spunea cardinalul, care nutrea unele bănuieli în legatură cu ascendența monarhului. Bănuielile lui se întemeiau pe anumite calcule tulburătoare. Regele Vladislav Iagello atinsese o vîrstă venerabilă cînd se însurase pentru a patra oară cu Sophia, fiica ducelui lituanian Andrei Oligmandovici. Pe primul său fiu, Ladislaus — destinat să piară descăpățînat de turci la Varna — îl avusese la 76 de ani, iar pe Cazimir, după ce trecuse de 79 de ani. Or, în acea epocă, el, Zbygniew, întreținea relații intime cu regina. Cum era și firesc, aceasta susținuse întotdeauna că cei doi vlăstari regali erau sînge din sîngele lui Vladislav Iagello, care ar fi dat dovadă pînă la moarte de o miraculoasă potență sexuală. Cardinalul privea cu suspiciune această le-

gendă. Dacă Ladislaus şi Cazimir nu erau fiii lui Iagello, atunci cine şi-ar fi putut atribui paternitatea lor ? După cîte se ştia, regina se mărginise la clasicul triunghi conjugal : regină-rege-cardinal. În acest caz, nu era firesc pentru el, Zbygniew, să presupună că Ladislaus şi Cazimir erau propriii săi fii ? I se întîmplase nu o dată să se examineze în oglindă, căutînd să descopere trăsături ale chipului său comune cu ale celor doi principi. Cu Ladislaus nu semăna deloc, dar Cazimir avea ochii lui, ovalul feţei şi chiar forma nasului său.

Lui Cazimir îi ajunseseră la ureche aceste zvonuri, dar în loc să-l facă mai binevoitor faţă de cardinal, îi sporiseră antipatia, pe care i-o arăta dealtfel făţiş.

Olesnicki îi transmise mesajul regelui Ungariei. Cazimir nu-i acordă o importanţă deosebită.

— A făcut şi el tot ce a putut pentru Bizanţ. În ceea ce mă priveşte, îl înţeleg, Eminenţă. Ca şi mine, are de dărîmat numeroasele obstacole ridicate de duşmani dinlăuntru şi din afară, care vor să împiedice propăşirea ţării. Faţă de această preocupare, ameninţarea otomană, care pentru moment nu ne angajează direct, rămîne o chestiune secundară.

— Nu este moral, Sire, să lăsăm Bizanţul singur în calea furiei otomane. Într-o zi s-ar putea întîmpla ca şi Polonia să fie pusă într-o situaţie asemănătoare. Ce simţăminte am încerca dacă Europa ne-ar lăsa în părăsire ?

Regele făcu un gest de nepăsare.

— Pentru moment, recucerirea gurilor Vistulei mă preocupă mai mult decît soarta împăratului Constantinos.

În ciuda aparenţelor, regele nu judeca superficial. Deşi îl ura, Zbygniew îi recunoştea seriozitatea, perseverenţa, curajul. Cazimir vedea însă altfel evenimentele. Neînţelegerile dintre suveran şi primul său sfetnic deveniseră de notorietate publică. Dacă se mai tolerau încă, aceasta se datora poziţiei puternice pe care fiecare dintre ei o cîştigase între timp.

Cardinalul se înclină resemnat.

— Îmi dau seama că orice încercare aş face pentru a vă determina să interveniţi în ajutorul Bizanţului este sortită eşecului.

— Da, da. Puteţi trage această concluzie, Eminenţă. Dealtfel, acum este şi prea tîrziu ca să mai fac ceva. Zilele Constantinopolelui bizantin sînt numărate. Acest lucru îl ştiţi şi dumneavoastră

foarte bine. Să-i lăsăm deci pe romei cu problemele lor, iar noi să ne concentrăm asupra problemelor noastre. Sînt informat că trimisul marelui maestru al Ordinului Cavalerilor Teutoni v-a făcut o vizită. Nu-i așa ?

*

În vreme ce străbătea călare tabăra, îndreptîndu-se spre cartierul general al sultanului, marele vizir Khalil asculta cu inima strînsă cîntecele vesele ale soldaților. Potrivit poruncii imperiale, trupele care postiseră toată ziua se așternuseră pe chiolhanuri îndată după lăsatul nopții. Fanfarele militare primiseră ordin să cînte pe întrecute. Întreaga armată otomană era animată de o atît de zgomotoasă bucurie, încît vacarmul se auzea desigur pînă în inima Constantinopolelui. Khalil avea impresia că deslușește în chiotele, strigătele și rîsetele soldaților propria lui condamnare la moarte.

Mehmed al II-lea îl poftise la cină. Această dovadă de înaltă cinstire căpăta în împrejurările de față semnificația unei torturi rafinate. La festinul oferit în cortul imperial avea să participe, fără îndoială, și Zaganos-Pașa, care-și va savura triumful, aruncîndu-i priviri batjocoritoare. Khalil ar fi putut să absenteze, pretextînd o indispoziție firească la vîrsta lui relativ înaintată. Ar fi însemnat însă a-și recunoaște înfrîngerea. Sfidîndu-și adversarii, dovedea că este încă puternic și deci primejdios. Un crocodil cuprins de convulsiunile agoniei este capabil să aplice cu coada lovituri mortale. Chiar dacă va fi să moară, Khalil era hotărît să-l tragă după sine și pe Zaganos-Pașa. Mahmud, șeful poliției și omul său de încredere, ticluise — folosindu-se de niște falsificatori uciși ulterior spre a nu deveni jenanți — niște documente din care reieșea că Zaganos plănuia să-și însușească tronul după ce-l va fi suprimat pe sultan.

Khalil zîmbi cu răutate. Chiar și de dincolo de mormînt își va nimici dușmanii. Gîndul acesta îi mai risipi amărăciunea. „Ehe, Zaganos, am în tolbă mai multe săgeți decît îți închipui. Dădu pinteni calului. Lupta noastră nu s-a încheiat încă, Zaganos ! își zise, strîngîndu-și îndîrjit buzele. Nu, nu s-a încheiat !"...

*

Leandru Comnen era animat de o înflăcărare războinică de nestins. Deşi nu împlinise încă 18 ani, fusese înălţat la rangul de locotenent într-al treilea escadron de gardă. Toţi ofiţerii unităţii, cu excepţia comandantului, căpitanul Stefanos Rossa, căzuseră în luptele din ultimele zile. Leandru era foarte mîndru de penele de struţ de pe coiful său, podoabă îngăduită numai ofiţerilor.

Escadronul lui se afla pe ziduri de patruzeci şi opt de ore, fără să se fi bucurat de o clipă de răgaz. Soldaţii săi aveau misiunea să tragă săgeţi — salvă după salvă — asupra inamicului, care se străduia, fără să ţină seama de pierderile omeneşti, să acopere cu pămînt şi cu fascine toate şanţurile din faţa fortificaţiilor exterioare ale oraşului.

Leandru regreta că nu-i fusese în putinţă să anunţe celor apropiaţi lui promovarea sa militară. Dar timpul nu era încă pierdut. De îndată ce va obţine cîteva clipe de odihnă, va trimite un mesaj scris tatălui său şi un altul Irinei. Prin intermediul unei spălătorese care lucra la monastire, izbutise să înfiripe o corespondenţă secretă cu iubita lui.

Îşi făgăduiseră, în scris, să se căsătorească îndată după terminarea războiului, indiferent dacă familiile lor îşi vor da sau nu încuviinţarea. La nevoie o va răpi pe Irina — bineînţeles cu acordul ei — şi împreună vor pleca în lume. Fără să-şi dea seama, Leandru încerca să se îmbete cu visuri.

Acum mînuia arcul umăr la umăr cu soldaţii săi. Îşi încordase de atîtea ori braţul, încît începuse să aibă crampe musculare. Din cînd în cînd se uita printre creneluri la mulţimea de ruguri aprinse pe întreg cuprinsul taberei otomane. În vreme ce turcii din prima linie şi de pe poziţiile înaintate se agitau febril, cei din bivuacuri cîntau, jucau, benchetuiau, zbierau, stîrnind o larmă care se revărsa peste ziduri pînă înlăuntrul oraşului.

Curînd după miezul nopţii, tărăboiul încetă brusc. Pînă şi bateriile turceşti încetară să mai tragă. Liniştea grea părea anormală după zgomotul asurzitor care de aproape două luni înconjura oraşul cu un infernal brîu sonor. Soldaţii creştini îşi aruncau priviri nedumerite. Hotărîseră turcii să ridice asediul ? Pînă şi focurile din bivuacurile duşmane se stinseseră. Abia

dacă se mai zăreau ici și colo grămezi pîlpîitoare de tăciuni aprinși.

„A încetat războiul ? se întrebă Leandru. Tocmai acum, cînd am devenit ofițer ?“ Aproape că îi părea rău.

Deodată auzi fîșîitul caracteristic al unei săgeți, care, după ce zbură prin aer, căzu pe pardoseala de piatră în apropierea lui. Se uită într-acolo. Văzu în semiîntunericul nopții cu lună pata albă a unei hîrtii înfășurate în jurul tijei săgeții și legată cu o sfoară subțire. Intrigat, desfăcu hîrtia. La lumina unei torțe descifră cîteva fraze scrise stîngaci în greceşte.

„Turcii pregătesc un asalt general asupra Constantinopolelui. Luați-vă măsuri de apărare. Bătălia va fi crîncenă. Vă scrie un soldat creștin silit să lupte alături de dușmanii Crucii. Dumnezeu să vă ajute !“

Leandru alergă la comandantul escadronului și îi raportă cele întîmplate. Căpitanul Rossa luă biletul și îl citi cu atenție.

— Am să-l duc personal împăratului. Pînă la înapoierea mea preiei comanda escadronului !

*

Sultanul Mehmed ieși din cort și își plimbă privirile asupra taberei adormite. Stelele scăpărau aninate de bolta văzduhului, asemenea unor minuscule lampioane chinezești. Padișahul savură cîteva clipe tăcerea profundă. Pentru întîia dată în viață, firea lui viforoasă se acomoda cu liniștea. Constatarea aceasta îl surprinse.

Hotărîse să acorde soldaților săi o binemeritată odihnă în ajunul marii bătălii. Și el ar fi dorit să doarmă cîteva ceasuri, dar somnul nu i se lipea de gene.

Un cal necheză undeva, departe ; un cîine îi răspunse lătrînd. Apoi se așternu iarăși tăcerea. Mehmed avu deodată impresia că simte ritmul respirației taberei, pulsul ei. Și inima lui bătea în aceeași cadență.

Zîmbi. Se simțea legat de soldații lui prin miriade de fire invizibile, asemenea unei fantastice rețele de nervi cu prodigioase ramificații.

Intră în cort și trase draperia de la intrare, fără să se supere fiindcă nu se ivise vreunul dintre icoglanii de serviciu spre a îndeplini această umilă sarcină, atît de puțin potrivită padișahului...

*

Dimineața, soarele se ridicase sus cînd Maurizio Lomellino, *podesta*-ul coloniei genoveze din Galata, se înfățișă în tabăra turcească, spre a răspunde la o convocare a sultanului. Era însoțit de doi membri ai consiliului coloniei. În vreme ce aștepta în fața cortului imperial spre a fi primit în audiență, Lomellino contempla imensa tabără otomană, tot atît de întinsă ca și apele unei mări.

— Te interesează priveliștea, *Messer* Lomellino ?

Podesta-ul tresări surprins. Întoarse capul și îl văzu uluit pe sultan, care se apropiase neobservat. Interpretă drept un semn de bunăvoință faptul că acesta i se adresase în italienește, încălcînd ceremonialul care impunea sultanului și înalților demnitari turci să vorbească străinilor primiți în audiență numai prin intermediul unor tălmaci. Padișahul era însoțit de un singur aghiotant.

— Cer cu umilință iertare, Înălțimea-Ta ! se ploconi genovezul. Nu mă săturam să admir puterea militară a Măriei-Tale, oglindită atît de cuprinzător în această măreață tabără.

— Te pricepi să meșterești frazele, *Messer* Lomellino. După cum vezi, ostașii mei se pregătesc pentru un asalt general. Ceasurile Constantinopolelui creștin sînt numărate. În această ultimă bătălie care se va da, aștept să vă respectați angajamentul luat, păstrînd cea mai strictă neutralitate. Vă previn : dacă veți acorda cel mai mic ajutor romeilor și aliaților lor, vă voi socoti dușmanii mei și vă voi trata ca atare ! Numai de buna voastră credință față de mine și de imperiul meu depinde supraviețuirea în pace a coloniei genoveze, chiar și după ce voi lua în stăpînire Constantinopolele.

„Aș vrea să te cred !" reflectă Maurizio Lomellino, în vreme ce asculta smerit vorbele sultanului. Își duse mîna la inimă și rosti reverențios :

— Vrerea noastră este să nu ieșim din placul Înălțimii-Tale. Reînnoim făgăduiala noastră de a nu ne amesteca în treburile Măriei-Tale. Mi-aș îngădui să adaug că am făcut dovada credinței noastre față de Înălțimea-Ta și față de viteaza armată turcă furnizînd ofițerilor tăi valoroase informații cu caracter militar.

— Știu ! Și n-am să uit aceste servicii, *Messer* Lomellino. Acum ești liber să te înapoiezi printre concetățenii tăi și să le repeți vorbele mele. Te autoriz să-i asiguri de bunăvoința mea.

Podesta-ul și cei doi consilieri se frînseră de mijloc, apoi se retraseră de-a-ndaratelea, salutînd la fiecare pas.

Zîmbind în colțul gurii, Mehmed se întoarse în cortul său. Avea un mare dispreț pentru creștinii aceștia care se vindeau pentru un blid de linte. Dar se folosea de ei, deși mai tîrziu avea să-i arunce la lada cu gunoi...

*

Pripățul soarelui de amiază era atenuat de vînticelul care se pornise să bată dinspre mare. Pe platoul din fața cortului imperial se adunaseră, din ordinul padișahului, toți comandanții de unități, începînd cu căpeteniile de armate și terminînd cu comandanții de companii, de baterii și de escadroane. Se aflau acolo ofițeri din corpul de ieniceri și din diviziile de gardă, din trupele de başibuzuci și de spahii, din marină și din armele auxiliare. Orînduiți într-un vast careu, așteptau cu toții apariția sultanului, care le dăduse de veste că le va vorbi. În mijlocul careului se afla o estradă acoperită cu covoare și străjuită de icoglani înarmați.

Rafale scurte de vînt se stîrniră din senin, agitînd penajele ofițerilor generali, pulpanele ample ale mantalelor, drapelele verzi cu emblema Profetului. Draperiile de la intrarea cortului imperial fură date la o parte de paji, și Mehmed se ivi, urmat de marele vizir Khalil, de generalii Zaganos, Karagea și Işak, comandanții celor trei grupuri de armate, de marele amiral Hamza, precum și de Mahmud Anghelos, cel mai tînăr consilier imperial.

Ofițerii îl întîmpinară cu ovații frenetice. Mehmed se urcă pe estradă, își plimbă privirile asupra lor, apoi ridică brațul drept, cerînd liniște. Aclamațiile încetară brusc. Nu se mai auzeau decît fîlfîirile zbuciumate ale drapelelor.

— Nu v-am convocat aici spre a vă îndemna la luptă, începu padișahul cu glas puternic, sacadat. Vă cunosc curajul și vitejia, căci v-am urmărit comportarea pe cîmpul de bătălie. Mulți dintre voi ați auzit cuvintele pe care le-am rostit în fața soldaților. Vreau să vă vorbesc despre recompensele care vă așteaptă după ce veți lua cu asalt orașul. Pe lîngă cinstea și gloria de a fi cucerit cel mai mare și mai strălucit centru al Imperiului Bizantin, veți găsi în această metropolă bogății fără

seamăn. Palatele, bisericile, monastirile, edificiile publice, cu inestimabilele lor comori, vor cădea în stăpînirea voastră. Toţi locuitorii oraşului, în frunte cu înalţii demnitari şi cu familiile lor, vor deveni sclavii voştri. Vă dau pe mînă capitala străvechiului Imperiu Roman de Răsărit, metropola care, prin splendoarea, luxul şi măreţia sa, a ajuns centrul Universului. Da, da! Aceasta nu e o figură de stil, ci o realitate! Oraşul fabulos al visurilor noastre de totdeauna va fi în sfîrşit al nostru. Vi-l dau pe mînă. Jefuiţi-l! Voi şi urmaşii voştri veţi deveni atît de bogaţi, încît veţi pierde socoteala avuţiilor voastre!

Ochii ofiţerilor sticleau, oglindindu-le poftele stîrnite de perspectivele ispititoare zugrăvite de sultan. Mehmed îşi dădea seama cu tainică satisfacţie că îşi stăpînea auditoriul. Stimulase pînă la paroxism slăbiciunile omeneşti.

— Să nu vă închipuiţi că fortificaţiile acestui oraş sînt inexpugnabile! Vă asigur, nu vor rezista ultimului vostru asalt! Şanţurile au fost umplute, zidurile exterioare dărîmate pe mari întinderi. Tunurile noastre au provocat trei mari breşe în zidurile interioare, prin care vor pătrunde în oraş nu numai pedestraşii, ci şi cavaleria grea. Trupele de apărare sînt decimate, iar supravieţuitorii au ajuns la capătul puterilor. Garnizoana constantinopolitană este ca şi inexistentă faţă de forţa şi de avîntul nostru. Sînt informat că perdeaua de apărare alcătuită din soldaţii ghiauri este atît de subţiată, încît un om a ajuns să facă de pază la două sau trei creneluri. Voi sînteţi atît de mulţi şi ei atît de puţini, încît orice rezistenţă a lor devine neglijabilă. Nu vom înceta lupta decît după ce vom ucide pe ultimii ghiauri de pe ziduri! Mă tem că nici nu-i vom putea măcelări pe toţi, fiindcă în toiul bătăliilor o vor lua la fugă spre a-şi salva pielea. Avîntaţi-vă deci la asalt plini de curaj şi de înflăcărare! Îndepliniţi cu străşnicie poruncile comandanţilor voştri! Arătaţi-vă demni de încrederea mea, şi victoria va fi a armatelor noastre! În ceea ce mă priveşte, jur să lupt în fruntea voastră! Am să vă urmăresc faptele de vitejie şi am să răsplătesc înmiit pe cei care-mi vor trezi admiraţia! Cei care vor cădea pe cîmpul de onoare, căci aşa le-a fost scris în cartea destinului, vor cunoaşte după moarte fericirea supremă făgăduită de *Koran*. Vor sta în paradis, cu Mahomed la masă, se vor îndestula cu mîncăruri bogate şi cu băuturi de tot felul, apoi vor petrece cu femei trupeşe, cu băieţandri frumoşi şi cu fecioare gingaşe. Sătui de desfătări, se vor scălda în ape limpezi de cleştar şi se vor odihni pe covor de verdeaţă şi de flori... Acum înapoiaţi-vă la posturile voastre! Odihniţi-vă şi voi şi soldaţii

voştri ! Aşteptaţi în linişte şi reculegere sunetul goarnelor care vor vesti asaltul. Atunci să vă ridicaţi cu toţii şi să porniţi la atac sub faldurile steagurilor noastre sfinte ! Mehmed se întoarse spre grupul generalilor : Vor rămîne aici numai comandanţii de mari unităţi !

Coborî de pe estradă şi se îndreptă spre cortul imperial, în vreme ce ofiţerii — potrivit poruncii sale — păstrau tăcerea. Generalii şi înalţii demnitari ai Curţii îl urmară. Abia după ce draperiile de la intrarea cortului fură închise, ofiţerii rupseră rîndurile, îndreptîndu-se spre unităţile lor.

Ajuns în încăperea rezervată conferinţelor militare, Mehmed vorbi generalilor :

— În curînd toate trupele noastre concentrate în jurul Constantinopolelui vor fi angajate într-o bătălie hotărîtoare pentru cucerirea oraşului. Hamza-Paşa, se adresă marelui amiral, forţele noastre navale din Marea de Marmara şi flota din Cornul de Aur vor ataca în acelaşi timp zidurile dinspre mare ale oraşului, spre a nu îngădui apărătorilor creştini din aceste sectoare să-şi trimită rezervele în ajutorul trupelor ce apără fortificaţiile dinspre uscat. În Cornul de Aur vei executa o debarcare sprijinită cu foc de bateriile noastre de pe înălţimile Perei... Tu, Zaganos-Paşa, vei întări cu diviziile tale aripa stîngă a grupului de armate comandat de Karagea-Paşa. Îţi vei concentra atacurile asupra Blachernelor ! Tu, Karagea-Paşa, îţi vei spori eforturile spre a lărgi breşele deschise de artileria noastră şi a pătrunde în oraş !... Tu, Khalil-Paşa, vei comanda corpul ienicerilor, iar tu, Sarudja-Paşa, vei comanda unităţile de gardă. Obiectivul vostru principal va fi cucerirea porţii Sfîntul Roman, apărată de genovezul Giustiniani. Khalil, Sarudja, vă atrag atenţia că acoperiţi cel mai important sector !... Tu, Mahmud Anghelos, vei întări cu corpul de spahii din Asia aripa stîngă a grupului de armate comandat de Işak-Paşa !... Ţie, Işak-Paşa, îţi rămîne în sarcină sectorul sudic al fortificaţiilor, pînă la Marea de Marmara. Primul tău obiectiv va fi poarta Selymbriei !... Eu îmi asum comanda supremă a tuturor forţelor otomane de uscat şi de mare. În încheiere vă reamintesc instrucţiunile mele : asaltul va fi dat în valuri. Eşalonul unu va ataca, fiind sprijinit cu săgeţi de eşalonul doi. Atacul eşalonului doi va fi sprijinit de eşalonul trei, şi aşa mai departe. Obiectivul unu va fi cucerirea zidurilor exterioare ale oraşului, obiectivul doi — cucerirea zidurilor interioare, obiectivul trei — pătrunderea în oraş şi cucerirea lui. Şi cu aceasta conferinţa noastră s-a terminat !

Mehmed își îndreptă privirile asupra marelui vizir.

— Khalil, îți cunosc înclinarea spre căutarea de soluții pașnice. Romeii ne-au impus să alegem calea războiului. Acum și tu trebuie să te dedici războiului. Voi fi cu ochii asupra ta ! La încheierea biruitoare a campaniei mi-ar plăcea să-mi dai prilejul de a te felicita pentru felul cum ți-ai condus trupele în luptă. Marele agă al ienicerilor te va seconda, folosindu-și întreaga pricepere militară.

Marele vizir înțelese avertismentul. În tot timpul bătăliei va fi supravegheat de sultan și de marele agă al ienicerilor. Va trebui să se bată cu disperare, să nu dea nici un semn de slăbiciune, să nu facă nici o greșeală. Dacă va trezi suspiciuni, se va putea socoti un om pierdut.

— Sînteți liberi ! se adresă Mehmed generalilor.

Aceștia salutară cu gravitate, apoi părăsiră încăperea.

Rămas singur, sultanul se plecă asupra hărții orașului asediat, sprijinindu-se cu palmele de tăblia mesei.

— Vei fi al meu, Constantinopole ! Te voi lua în stăpînire, chiar dacă lumea întreagă mi se va împotrivi ! Jur pe capul lui Allah și al lui Mahomed că vei fi al meu ! Jur !

*

Apăsat de gînduri, împăratul Constantinos se uita posomorît la peticele de hîrtie murdare și mototolite de pe masa lui de lucru. Toate acestea veniseră purtate de săgeți în zbor, peste zidurile orașului, spre a-i vesti pe constantinopolitani să fie pregătiți spre a înfrunta marele asalt al otomanilor. Basileul își sprijini fruntea de mîinile împreunate. Rosti, cutremurat de emoție : „De ce, Doamne ? De ce ?"...

Se ridică de la masă și se îndreptă spre icoana Sfintei Fecioare, așezată pe un mic altar străjuit de sfeșnice cu lumînări aprinse. Îngenunche. „De ce ne-ai hărăzit atîta suferință, Doamne ? Cu ce ți-am păcătuit ? Ne-ai părăsit și tu așa cum ne-a părăsit întreaga creștinătate ! Nu ne mai bizuim decît pe slabele noastre puteri spre a ne apăra de urgia Islamului. Cum pot oare să doarmă liniștiți regii și împărații, principii și cardinalii, militarii și călugării, cînd știu că noi, oameni de-o credință cu ei, ne trăim ultimele clipe, înainte de a fi striviți de păgîni ? Nu-i macină conștiința ? Nu-i tulbură agonia noastră ?

Nu se gîndesc că aceeaşi năpastă se poate abate şi asupra lor ?"

Împăratul ridică mîna spre a-şi face semnul crucii, dar îşi lăsă gestul neterminat. După cîteva clipe îşi scutură fruntea, ca şi cînd ar fi vrut să se elibereze de o viziune apocaliptică. „Iartă-mă, Doamne, că am cîrtit împotriva Ta ! Numai credinţa în tine ne-a mai rămas !"

Se auzi o toacă bătînd undeva, aproape de palat. O toacă ceva mai îndepărtată o îngînă, urmată de multe altele. În curînd bătăile lor ritmate prinseră să răsune în întreg oraşul. Basileul se opri în dreptul ferestrei deschise. Contemplă cîteva clipe imensa metropolă, cu palatele, clopotniţele şi monumentele ei, peste care soarele în asfinţit arunca tonuri de un roşu-palid.

Sphrantzes, marele şambelan, intră în încăpere.

— Ce-ai făcut cu procesiunea ? îl întrebă împăratul.

— Am executat porunca Majestăţii-Tale, şi am trimis crainici în tot cuprinsul oraşului. Va veni multă lume.

Basileul se apropie de sfetnicul său şi îi puse afectuos mîna pe umăr.

— Am dorit ca în preajma marii încercări, oamenii să se împace cu dumnezeirea. Şi am mai dorit să le strecor în suflet credinţa că au un aliat. Pînă şi un aliat spiritual este mai bun decît nimic.... M-ai slujit cu credinţă, Sphrantzes. Mă tem că Dumnezeu nu-mi va da răgazul să te răsplătesc aşa cum s-ar fi cuvenit. Vreau să ştii că te-am preţuit mai mult decît pe toţi ceilalţi sfetnici ai mei. Acum să mergem ! Să nu lăsăm lumea să aştepte !

•

Kostaros, poetul, ştia că trebuia să moară. Slăbise atît de tare, încît pielea îi atîrna pe oase cum atîrnă guşa la şopîrle. În schimb, pîntecele i se umflase ca un cimpoi. Spre a-l mai uşura, un medic îi făcea din cînd în cînd cîte un cep în burtă, lăsînd să iasă un lichid tulbure, puturos.

— Dacă puţurile din oraşul ăsta s-ar usca şi cisternele s-ar goli, aş putea să le umplu cu apă izvorîtă din pîrdalnicul ăsta de pîntece, zîmbea amar Kostaros.

Simţea o durere surdă la ficat, avea fierbinţeli, cînd mai mari, cînd mai potolite, îi lipsea pofta de mîncare şi nici femeile nu-l mai ispiteau.

Kostaros băuse mult alcool în viaţa lui şi, pe deasupra, se mai lăsase adeseori şi tîrît în păcatul preacurviei, spre ciuda soţiei sale, Arhondula. Arhondula avea gura spurcată, şi uneori îşi descărca asupra lui paraponul îngrămădit în suflet atîta amar de ani.

— Acum te-ai săturat, cred, de băutură şi de femei, neisprăvitule ! Ţi-ai spulberat banii şi ţi-ai ruinat sănătatea, îmbogăţindu-i pe cîrciumari şi îmbuibîndu-ţi tîrfele !

Ieşea apoi din odaie, trîntind cu obidă uşa. Rămas singur, Kostaros ofta pocăit, lua o pană de gîscă şi începea să scrie versuri triste, macabre, în care figurau Styxul, regatul lui Pluton şi tot felul de simboluri funebre : torţe întoarse cu coada în sus, coloane frînte, schelete şi coase purtate pe umăr de nişte arătări drapate în cape negre.

Într-o vreme Kostaros fusese foarte preţuit pentru poemele lui de dragoste. Era chemat la tot felul de petreceri şi banchete, spre a face improvizaţii spirituale în jurul frumuseţii feminine. Dar de cînd se îmbolnăvise, iar coarda veselă a lirei lui amuţise, foştii tovarăşi de chiolhanuri îl uitaseră. Îl mai vizitau doar cîţiva vecini, deloc iluştri, dar săritori la nevoie.

Kostaros se simţea foarte slăbit, aşa că rareori mai ieşea din casă, şi atunci doar ca să mai afle veşti. Şi asta nu fiindcă i-ar fi fost frică de turci ; starea sănătăţii lui era atît de rea, încît nu spera să apuce sfîrşitul războiului. Interesul lui era trezit însă de listele eroilor căzuţi în luptă, pe metereze. Cînd afla cîţi tineri — care teoretic aveau toată viaţa înainte — piereau zilnic, îşi zicea că soarta lui nu era, la urma urmei, chiar atît de păcătoasă, de vreme ce îi îngăduise să guste pînă atunci toate plăcerile.

Cînd Arhondula se înapoie de la piaţă, văităndu-se de lipsa alimentelor, Kostaros nu se necăji, fiindcă tot nu-i mai plăcea să mănînce.

Mai tîrziu, cînd Clikor Avakumian, neguţătorul de mătăsuri şi vecinul său cel mai binevoitor, veni să-i spună, plin de îngrijorare, că turcii pregăteau un mare şi decisiv asalt şi că împăratul ordonase populaţiei să participe la o procesiune spre a implora sprijinul dumnezeirii, Kostaros se hotărî să iasă din casă, spre a asista personal la ceremonie.

— Uite la mîinile mele ce aspre şi bătătorite sînt ! îl pofti armeanul, întinzîndu-i-le. De cîteva săptămîni încoace nu fac decît să car pămînt şi pietre pentru repararea zidurilor. Nu cred că voi mai fi în stare vreodată să mînuiesc acul, să combin acele minunate broderii de aur cu care împodobeam veşmintele lucrate în atelierul meu. Eh, dar ce să mai vorbim de găteli acum, cînd pe toţi ne pîndeşte moartea, sau în cel mai bun caz robia !

„După cît se pare, n-am să plec singur la drum ! reflectă Kostaros, imaginîndu-şi cortegiul de suflete care-l va însoţi în marea-i călătorie de dincolo de viaţă. Este totuşi o consolare să ştii că n-ai să rătăceşti solitar în regatul umbrelor !"

Spuse Arhondulei, care trebăluia prin bucătărie, că nu va lipsi mult, apoi plecă de acasă sprijinindu-se de braţul armeanului.

— Unde mergem ?

— În piaţa palatului. Acolo ne-au chemat crainicii imperiali.

Neguţătorul şi poetul păreau două umbre care se tîrau clătinîndu-se pe strada scăldată în soare. Oraşul era ca şi mort. Obloanele de la prăvălii şi de la casele de locuit erau trase şi ferecate. Oameni nu se vedeau. Pisicile, cîinii, pînă şi şobolanii dispăruseră. Tăcerea adîncă lăsată asupra metropolei — după ce toacele încetaseră să mai bată — accentua ambianţa aceea stranie, de cimitir părăsit.

— M-am dezvăţat de linişte, spuse Kostaros. Face să-mi ţiuie urechile. Ştii, dacă nu mi-ar fi scos aseară apa din burtă, n-aş fi putut merge cu dumneata la procesiune. Trebuie să-ţi mulţumesc că ai venit să mă iei.

Clikor nu-i răspunse, căci nici nu-i auzise vorbele, atît de mult îl preocupau propriile lui griji. Copiii lui cei mari lucrau la ziduri, nevîrstnicii se smiorcăiau toată ziua, plîngîndu-se de foame. Slăbiseră cu toţii atît de tare, încît li se topiseră muşchii şi rămăseseră cu pielea lipită de oase. În schimb, li se umflaseră burţile, de parcă ar fi vrut să-l concureze pe Kostaros.

Deodată, cei doi prieteni îşi încordară auzul. De undeva, de departe, veneau purtate pe aripi nevăzute frînturile unui imn, care aducea mai degrabă a cîntec de jale.

— În piaţă, la Blacherne, a început slujba religioasă, zise Clikor.

— Să ne grăbim ! propuse Kostaros.

Dar nu iuţiră pasul, fiindcă pe el nu-l ţineau picioarele. Trăgeau cu urechea la răbufnirile unui cor polifonic, de un patetism dureros, ce părea să înalţe spre cer o supremă implorare.

— Străzile sînt pustii, zise Kostaros, sugrumat de emoţie. Toată lumea e acolo.

Disperarea exprimată în acel limbaj muzical îi răscolise brusc propria-i durere. Moartea, care-l aştepta la capătul unui drum plin de suferinţe, îl făcu să se gîndească şi la alţi semeni ai lui, cunoscuţi sau necunoscuţi, care, fără să fi fost condamnaţi la moarte, trebuiau să moară, fiindcă aşa cereau legile războiului. Uită de propria lui disperare, spre a se pierde în jalea şi în durerea colectivă. Îl podidiră lacrimile. Se uită cu coada ochiului la armeanul care-l sprijinea de braţ şi văzu că şi pe obrajii lui se rostogoleau lacrimi.

— Tristă soartă ! Foarte tristă ! rosti poetul într-un suspin. Eu am să mor, fiindcă aşa mi-am aşternut. Dar de ce trebuie să moară atîţia copii, atîţia tineri ?

Avakumian grăbi pasul, atît cît îi era cu putinţă. Stimulat de energia prietenului care se străduia să-l ajute, Kostaros încercă să-şi înfrîngă slăbiciunea, să-şi uite suferinţele.

După o cotitură a străzii apăru imensa piaţă din faţa palatului imperial. O mare mulţime de oameni, cu privirile aţintite spre poarta Blachernelor, cînta un imn religios. Prapuri brodaţi cu aur pluteau deasupra capetelor, mişcîndu-se uşor în vîntul ce bătea dinspre Marea de Marmara. Erau acolo, în piaţă, militari şi călugări, oameni de rînd şi senatori, femei umile şi înalte doamne, orbi şi schilozi, prelaţi în odăjdii şi cerşetori în zdrenţe. Unii plîngeau cu hohote, alţii se izbeau cu pumnii în piept, mărturisindu-şi în public păcatele. Femeile întindeau braţele spre cer, implorînd milostivirea dumnezeiască. Nişte bătrîni îngenunchează şi îşi presărau ţărînă în creştet.

— Unde e împăratul ? întrebă Kostaros. Îl vezi ?

— Îl văd. E acolo, pe scările de la intrarea în palat. Acum coboară şi se amestecă prin mulţime.

Gloata aceea imensă începu să intoneze cu evlavie *Kirie eleison*. Preoţii, înveşmîntaţi în aur şi cu icoanele purtate pe braţe, porniră apoi spre ziduri, spre a binecuvînta pe apărătorii oraşului. Mulţimea se încolonă în urma lor, umblînd desculţă, în semn de umilinţă, rugîndu-se şi plîngînd. Procesiunea, în care se încadră şi împăratul, îşi pierdu treptat caracterul solemn, sobru, căpătînd aspectul unui alai mortuar.

Vaietele, țipetele isterice, suspinele, hohotele de plins, imprecațiile la adresa turcilor, disperarea fără margini a oamenilor îl făcură pe basileu să-și regrete inițiativa. Procesiunea nu numai că nu izbutise să întărească spiritul combativ și puterea de rezistență ale supușilor săi, ci îi demoralizare chiar și pe aceia care pînă atunci mai păstraseră o scînteie de încredere într-un sfîrșit acceptabil al războiului.

În vreme ce cortegiul șerpuia pe lîngă ziduri, preoții și mulțimea binecuvîntau pe soldații de pe metereze și implorau pe Sfînta Fecioară să izbăvească orașul de urgia păgînilor.

Începuse să se întunece. Împăratul și însoțitorii lui se desprinseră de lumea încolonată și se înapoiară la palat, unde fuseseră convocați înalții demnitari, membrii corpului senatorial, generalii și ofițerii superiori, romei, genovezi, venețieni, români și catalani, reprezentanții familiilor nobile. Toți aceștia îl așteptau pe împărat în sala tronului. Pe chipurile tuturora se citea o tristețe profundă. Știau că vor pieri, că soarta Constantinopolelui era pecetluită, că războiul era definitiv pierdut. Mergeau însă înainte, fiindcă onoarea nu le îngăduia să șovăie. Se aflau printre ei și poltroni care și-ar fi salvat bucuroși viața în schimbul oricăror compromisuri sau ticăloșii. Erau însă tîrîți de curentul general și nu se mai puteau desprinde.

Basileul își făcu apariția purtînd veșminte de ceremonie, coroana imperială, sceptrul, hlamida și încălțările purpurii, brodate cu vulturul bicefal. Chipul îi era impasibil, ținuta impunătoare, hieratică.

— Nobilii mei sfetnici, iluștri conducători de oști, înțelepți senatori și viteji tovarăși de arme, a sosit ceasul bătăliei supreme, rosti împăratul cu glas vibrant. Dușmanul se pregătește să ne izbească năprasnic și dinspre uscat și dinspre mare, folosindu-se de toată puterea și veninul lui. Mîinilor voastre bărbătești le încredințez acest mîndru oraș, plin de faimă și de glorie, capitală fără seamăn a întregii lumi. Sînteți datori să vă jertfiți pentru credința și legea voastră, pentru patria mult iubită, pentru basileu, unsul lui Dumnezeu, pentru femeile și copiii voștri. Se împlinesc astăzi cincizeci și șapte de zile de cînd nelegiuitul padișah ne-a împresurat, lovindu-ne cu toate armatele, tunurile și mașinile lui de război. Pînă acum, grație Domnului nostru Isus Christos și Sfintei Preciste, au fost respinși, cu grele pierderi omenești și cu mare rușine. Este adevărat că o mică parte din ziduri au fost dărîmate de pe urma necurmatelor bombardamente, dar pe cît

ne-a stat în putinţă, le-am refăcut. Sultanul se bizuie pe marea lui armată. Noi ne-am pus încrederea în puterea nebiruită a lui Dumnezeu, în dreptatea cauzei noastre, în tăria braţelor care ne vor sluji spre a-i înfrînge pe păgîni. Veţi îngădui oare să cadă în stăpînirea vrăjmaşului Constantinopolele, această strălucitoare metropolă care a stăpînit odinioară Pontul şi Armenia, Persia şi Paflagonia, Capadocia şi Media, Siria şi Cilicia, Mesopotamia şi Fenicia, Palestina şi Arabia, Macedonia şi Tesalia, Peloponezul şi Epirul, Italia şi Iberia, Libia şi Mauretania, Africa şi Egiptul ? Veţi îngădui oare ca păgînii să-şi facă din sfintele voastre biserici loc de închinare pentru blasfemiile lui Mahomed, profetul lor mincinos ? Veţi îngădui oare cîinilor acestora să se culce în paturile voastre, să vă siluiască femeile şi fetele, să vă jefuiască bunurile, să vă tîrască pe voi şi pe fiii voştri în ruşinea sclaviei ? Lupta voastră pentru libertate trebuie să rămînă pe veci ancorată în amintirea oamenilor !

Basileul îşi întoarse privirile către căpeteniile veneţienilor orînduiţi în dreapta tronului :

— Nobili veneţieni, fraţi iubiţi întru Christos, Dumnezeul nostru, bărbaţi puternici, încercaţi în războaie, care aţi dat morţii cu săbiile voastre sclipitoare mulţime de păgîni, vă rog să apăraţi cu tot sufletul acest oraş aflat în mare cumpănă, căci este a doua voastră patrie !

Se întoarse spre genovezii în cap cu Giustiniani Longo, spre românii şi catalanii aflaţi în stînga tronului :

— Iubiţi şi preacinstiţi fraţi genovezi şi catalani, luptaţi-vă cu îndîrjire pentru acest oraş, care este nu numai al nostru, ci şi al vostru ! Căci dacă noi vom pieri, şi voi ne veţi împărtăşi mai tîrziu soarta !

Se uită apoi spre grupul de români :

— Şi voi, fraţi români, ca şi noi, urmaşi ai mîndrei Rome, care aţi venit de departe spre a apăra cu preţul sîngelui vostru ultimul bastion al străvechiului Imperiu Roman, în cimitirele căruia zac oasele strămoşilor voştri, aruncaţi-vă cu furie în bătălie spre a-l nimici pe Antichrist !

Aruncă o privire circulară asupra tuturor acelora care-i ascultau cu reculegere vorbele :

— Vă încredinţez vouă oraşul nostru mult iubit, sceptrul meu purtat cu mîndrie de atîţia luminaţi şi viteji împăraţi, şi vă rog să le păziţi aşa cum aţi păzi propriii voştri ochi. Dacă va fi să murim, ne va aştepta în ceruri cununa nevestejită în veci a eroilor şi a martirilor. Am însă credinţa că Dum-

nezeu nu ne va lăsa pradă fiarelor păgîne. Vă conjur ! Nu vă pierdeţi curajul ! Dacă-mi veţi da ascultare, victoria va fi a voastră !

În ochii lui străluceau lacrimile. Mulţi dintre cei care-l ascultaseră plîngeau încet, fără schime.

— Vom lupta pînă la ultimul pentru credinţa noastră întru Christos, pentru patria noastră ! strigă senatorul Constantinos Comnen, ridicînd sabia deasupra capului.

Se ridicară voci zguduite de emoţie :

— Jurăm să învingem sau să murim !

— Jurăm pe Sfînta Cruce şi pe sîngele eroilor nostri !

— Jurăm pe amintirea strămoşilor şi pe capul copiilor noştri !

— Jurăm !... Jurăm !... Jurăm !...

Împăratul părăsi sala tronului ţinînd capul sus şi privirile aţintite parcă spre neantul veşniciei. Toţi cei care-i ascultaseră îndemnurile ieşiră la rîndul lor şi se îndreptară, cu inima grea, spre posturile lor de comandă de pe ziduri. Cu toţii făceau primii paşi pe drumul martiriului...

*

După ce şerpuise de-a lungul zidurilor interioare şi atinsese ţărmul Mării de Marmara, procesiunea, socotindu-şi ţelul atins, se destrămase. Clericii se înapoiaseră pe la bisericile şi monastirile lor, militarii reveniseră la posturi, civilii pe la casele lor ori la lucrările de reparare ale fortificaţiilor, în sfîrşit, fiecare acolo unde îl chemau rosturile şi datoria. Acakios, călugărul de pe Muntele Athos, mersese odată cu solemnul cortegiu, rugîndu-se, plîngînd şi invocînd puterea lui Dumnezeu, iar cînd oamenii plecaseră care încotro, rămăsese descumpănit în mijlocul străzii. Nefiind legat de nici un lăcaş religios din Constantinopole, nu-i ţinuse nimeni socoteala. Nu fusese trimis, ca alţi călugări, să se bată pe ziduri, să ajute la căratul pietrelor şi al pămîntului, să slujească prin spitale şi infirmerii.

Nu se înapoie la stabilimentul Theodorei — unde se oploşise temporar — fiindcă îşi zise că nu se cuvenea să asculte cîntecele deşucheate ale clienţilor beţivani după ce corurile religioase îi desfătaseră atît de încîntător auzul. Porni singuratic spre biserica Sfînta Sophia, unde-şi petrecea zilnic cîteva ore, întreţinînd dialoguri — numai de el ştiute — cu Dumnezeu,

un moşneag solemn şi milostiv, care cobora din înaltul catapetesmei spre a-i ţine de urît, cu sfinţii înveşmîntaţi în odăjdii scumpe, dar atît de accesibili lui, cu îngerii bucălaţi şi trandafirii, pe care-i dojenea uneori pentru goliciunea lor păcătoasă, chiar şi cu diavolii smoliţi, încornoraţi ca berbecii, cu ochi din cărbuni aprinşi, copite de ţap şi coadă cu smoc de păr în vîrf, cu care se sfădea uneori, acuzîndu-i că duc în ispită pe oamenii cumsecade.

Atît de puţină lume venea la Sfînta Sophia, biserică socotită spurcată fiindcă preoţii catolici şi ortodocşi oficiaseră împreună sfînta slujbă, încît Acakios stătea adeseori ceasuri de-a rîndul sub cupolele ei aurite, fără ca vreun drept-credincios să-i tulbure liniştea şi singurătatea. S-ar fi zis că măreţul lăcaş dumnezeiesc fusese durat numai pentru el. Acakios nu-şi făcuse probleme de conştiinţă cînd alţi călugări încercaseră să-l îndemne a îmbrăţişa cauza ortodoxismului intolerant. Diferenţele subtile de dogmă erau pentru el ca şi inexistente. În concepţia lui simplistă, dar în acelaşi timp plină de bun-simţ, Sînta Treime, armatele de sfinţi, de îngeri şi de diavoli erau aceleaşi şi pentru ortodocşi şi pentru catolici.

Spre marea lui uimire, cînd ajunse la biserică, găsi o mare mulţime, bulucită şi afară şi înăuntru. Încercă o vagă supărare. Ajunsese să considere Sfînta Sophia drept un bun rezervat lui în exclusivitate. Apoi îşi zise că o astfel de pornire este potrivnică umilinţei creştine şi sărăciei impuse monahilor. Mirarea lui nu mai cunoscu margini cînd deslusi printre drept-credincioşii adunaţi acolo călugări şi călugăriţe care propovăduiseră pînă atunci cu neostoită mînie boicotarea acestui lăcaş sfînt, pîngărit — zice-se — de prezenţa catolicilor. Marea bătălie de pe ziduri, pe care constantinopolitanii o aşteptau cu înfricoşare, acoperise prăpastia deschisă între creştinii catolici şi ortodocşi. „S-au adunat cu toţii ca la Judecata de Apoi ! cugetă Acakios, făcîndu-şi cu evlavie semnul crucii. Sau poate că Dumnezeu le-a luminat mintea !"

Preoţii nu-şi începuseră încă slujba şi, în liniştea din biserică, nu se auzeau decît suspine şi un fel de murmur ciudat, care exterioriza frămîntarea nervoasă a oamenilor.

Deodată un zvon de glasuri încărcate de furie prinse a se ridica în piaţa din faţa Sfintei Sophia. Curios, Acakios ieşi afară ca să vadă ce se întîmplă.

Un bărbos tuciuriu, în haine simple de tîrgoveţ, se urcase pe postamentul statuii împăratului Theodosios şi de acolo vorbea mulţimii, făcînd gesturi largi :

— N-are rost să ne mai batem cu turcii ! De ce să moară zadarnic atîţia soldaţi, cînd ştim dinainte care va fi sfîrşitul ? Numai un idiot îşi poate închipui că noi, o mînă de oameni, putem rezista potopului de osmanlîi. Nu ne rămîne decît un singur lucru de făcut : să primim condiţiile sultanului Mehmed şi să-i deschidem porţile oraşului !

Cuvintele lui stîrneau huiduieli, dar şi strigăte de aprobare, mai puţine, ce-i drept, dar îndeajuns de stăruitoare. Amestecat printre oameni, senatorul Kalamides urmărea cu atenţie reacţiile publicului. Bărbosul în haine de tîrgoveţ nu era decît unul dintre numeroşii lui agenţi pe care-i răspîndise în întreg oraşul spre a semăna neîncrederea în împărat şi în sfetnicii lui, spre a spori zîzania dintre prietenii şi duşmanii Unirii şi a crea astfel un curent favorabil capitulării.

Un călugăr protestă împotriva îndemnurilor defetiste ale vorbitorului.

— Trebuie să fii venetic ! Un cetăţean al acestui oraş n-ar rosti asemenea cuvinte. Du-te de unde ai venit ! Dacă n-aş purta rasa monahală, te-aş izgoni cu pietre !

— Lasă-l să vorbească ! strigă o femeie slăbuţă, cuprinsă de isterie. De ce să-mi moară copiii pe metereze ? De ce să piară copiii atîtor mame ?

— Tacă-ţi gura, muiere spurcată ! zbieră un bătrîn. Dacă te-ar auzi copiii tăi, s-ar cutremura de ruşine !

— Jos cu defetiştii !

— Huideo !

— Moarte lor ! Moarte trădătorilor !

— Îţi convine să vorbeşti ! Dacă ai lupta pe ziduri, n-ai mai fi atît de bătăios ! Stai la curu nevestei şi faci pe viteazu !

— Să-l spînzurăm pe trădătorul de neam şi de ţară !

— Da, să-l spînzurăm !

Bărbosul se uită descumpănit la Kalamides, cerîndu-i din ochi ajutorul. Pentru bani acceptase să vorbească în public, dar nu să-şi primejduiască viaţa. De poliţie nu se temea, căci mai toţi apărătorii ordinii publice fuseseră trimişi să se lupte pe ziduri. Îl înspăimîntase însă reacţia oamenilor.

Kalamides înţelese ezitarea agentului său. Dacă voia să creeze un curent de opinie favorabil ideilor lui, trebuia să dea apă la moara acelora care n-ar fi fost ostili unei capitulaţii. Dacă nu profita de momentul psihologic, pierdea totul. Adunîndu-şi curajul, se căţără pe o grămadă de pietre.

— Să nu ne pripim, condamnînd pe cei care ne vor binele ! strigă de acolo, de sus.

Priviri se îndreptară spre el, nedumerite.

— Ce vrea să spuie ?

— Dar ăsta cine mai e ?

— Nu-l cunoașteți ? E Kalamides ! Senatorul Kalamides !

— Sfetnicul împăratului !

— Să-l auzim !

— Vorbește, senatorule !

— Prudența nu este totuna cu lașitatea, rosti cu glas puternic Kalamides. Judecata înțeleaptă nu este totuna cu trădarea ! Partizanii rezistenței cu orice preț n-au dreptul să împingă la sinucidere întreaga populație a Constantinopolelui. Împăratul a căzut victima unor aventurieri care nu au ce pierde dacă orașul acesta va fi nimicit, iar toți locuitorii lui vor fi trecuți prin tăișul sabiei !

Stupefiați, partizanii continuării războiului rămaseră fără glas. Nu le venea să creadă că un senator putea rosti asemenea vorbe. Kalamides știa că se expusese unor mari riscuri. dar acum nu mai putea da înapoi. Cine s-ar mai fi gîndit acum să-l aresteze ? În schimb, turcii, după ce vor cuceri orașul, îl vor lăuda pentru atitudinea lui și-l vor răsplăti din plin.

— Să mergem cu toții la palat, să-i cerem împăratului să se supună condițiilor puse de sultan ! Numai așa va supraviețui Constantinopolele !

Printre mulțimea care-l asculta se aflau și cîțiva oameni cu hainele mai mult zdrențe, care trăgeau o culevrină. Se opriseră pentru a mai răsufla puțin și profitaseră de ocazie spre a căsca gura la perorația lui Kalamides. Printre servanții piesei de artilerie se deosebea, datorită staturii sale atletice, musculaturii de gladiator, chipului său aspru, cu trăsături săpate adînc, un bărbat cu fruntea strînsă într-un bandaj pătat de sînge. Se urcă pe culevrină și întinse spre Kalamides un deget acuzator :

— Senatorule, căci am auzit cu uimire că ești senator, ai merita să-ți răsucesc gîtul ca la un pui de găină ! Eu nu sînt sfetnic împărătesc așa cum ești tu ! Am mîini bătătorite de țăran, fiindcă în viața mea n-am făcut altceva decît să țin coarnele plugului. Cu mintea mea proastă, mă întreb, totuși, cum de nu te înăbușă rușinea ? Eu am venit tocmai de pe malurile Vardarului ca să apăr orașul sfînt pentru toți romeii, iar tu, care ești de aici, poate că te-ai și născut aici, ne îndemni să ne supunem turcilor ? Laptele pe care l-ai supt de la maică-ta era otrăvit de ți-a rătăcit mințile ? Nu mă mir că țara asta a ajuns la așa grea cumpănă de vreme ce tu, un bărbat

de seamă, ai ajuns să-ţi împingi concetăţenii la trădare ! Coboară de acolo, de pe pietrele alea, şi piei din ochii mei ! Altfel te străpung cu jungherul ăsta, te jupoi de piele şi te atîrn de stîlpul ăla, ca să fii pildă tuturor acelora care ar fi ispitiţi să-ţi urmeze îndemnurile veninoase ! Fugi, pînă nu ajung eu la tine !

Înspăimîntat, Kalamides sări de pe grămada de pietre şi se pierdu prin mulţime, împroşcat cu huiduieli şi însoţit de rîsete batjocoritoare.

Uriaşul îşi întoarse privirile spre soclul statuii lui Theodosios, dar şi bărbosul îşi luase tălpăşiţa.

— Bravo, Kosmas, să ne trăieşti ! strigară camarazii săi. L-ai pus pe senator cu botul pe labe ! Bine i-ai făcut !

— Merita să-l jugăneşti !

— Nemernicul !

De data aceasta, duşmanii rezistenţei amuţiseră.

— La drum ! porunci Kosmas tovarăşilor săi. Pînă la poarta Sfîntul Roman mai avem de tras !

Servanţii se înhămară iarăşi la culevrină şi, încordîndu-se, o urniră. Se stîrni deodată un vînt puternic, ridicînd trîmbe de praf. Din văzduhul negru ca un fund de ceaun se sloboziră picături mari şi reci de ploaie.

— Mulţumescu-ţi, Doamne, că ne mai răcoreşti ! Pe ziduri o să ne încingem destul ! strigă unul dintre servanţi, în vreme ce trăgea cu nădejde culevrina. Curaj, fraţilor ! Înainte !...

*

Sprijinindu-se cu mîinile de un parapet improvizat din bîrne fixate între două butoaie încărcate cu pămînt, ce ţineau loc de creneluri, Leandru Comnen se necăjea fiindcă nu putea pătrunde cu privirile întunericul care învăluia tabăra turcească. Nori negri, compacţi şi joşi, cotropiseră văzduhul, cernind perdele de apă ce cădeau ropotind peste soldaţii zgribuliţi. Ploaia rece răzbătea prin mantăi, prin sacii goi care ţineau loc de glugi, printre încheieturile armurilor, udîndu-i pînă la piele. Valul de pămînt — întărit cu reţele de nuiele susţinute de bulumaci — ce înlocuia spărtura făcută de tirul artileriei în zidul interior începuse să se înmoaie. Piciorul se adîncea într-un fel de clisă care se lipea de tălpile încălţărilor, făcîndu-le să atîrne grele ca plumbul. Penajul de pe casca lui Lean-

dru — semn al proaspătului său rang de locotenent — se pleoștise din cauza ploii și lăsa să i se scurgă pe ceafă picături reci, care i se insinuau pe sub platoșă, udîndu-i cămașa și lipindu-i-o de corp.

— Trebuie să fim cu ochii în patru, Comnen ! i se adresă comandantul său, căpitanul Rossa, materializîndu-se în preajma lui printre draperiile de ploaie. Asta e vremea cea mai potrivită pentru un atac prin surprindere. Se uită la butoaiele cu pămînt și începu să rîdă : Barem dacă în poloboacele astea ar fi fost vin ! Ne-am mai fi încălzit gîtlejul cu cîte o duşcă !

Căpitanul se îndepărtă, lăsîndu-se înghițit de torentele de apă.

Lîngă Leandru, stătea ghemuit, sprijinindu-se în lancea pe care o ținea strîns la piept ca pe o iubită, Alexios, un soldat tînăr, de fel din Naxos. Comunitatea vîrstei, ori poate o afinitate de sentimente, îi făcuse să se apropie. Pe Leandru îl intrigase tristețea întipărită în ochii lui Alexios. O tristeţe care nu-l părăsea niciodată și se identifica oarecum cu propria lui ființă. Încercase să-l descoase, dar tînărul, cu acea decenţă, cu acea discreţie caracteristică ţăranului, se închisese ca un melc în cochilie, zăvorîndu-și amărăciunea în adîncul sufletului. Atenţia pe care i-o arătase locotenentul îl mișcase însă profund, și de atunci i se ataşase ca o umbră.

— Ți-e frig, Alexios ? îl întrebă Leandru cu solicitudine.

— Nu prea sînt deprins cu ploaia, surîse sărman soldatul. Acolo unde m-am născut eu, cerul e mai tot timpul senin.

Pe Alexios îl străbătu un fior. Dinții îi clănțăneau. Se strădui să-și stăpînească tremurul. Vru să spună ceva ofițerului, dar se abținu. La lumina unui fulger, Leandru îi deslușì expresia chinuită a feţei.

— Te frămîntă ceva, Alexios ?

Soldatul înclină capul, apoi, făcîndu-și curaj, își vîrî mîna dreaptă în buzunarul tunicii și scoase un obiect, pe care-l ținu un timp întemniţat între degete.

— Pot să vă rog ceva, *Kir* locotenent ?

— Dă-i drumul !

— Am aici o iconiță sfințită. A sfintei Maria-Magdalena. Soldatul lăsă să se scurgă cîteva clipe, apoi reluă cu un efort : După terminarea luptei, să trimiteți iconița mamei mele, Glafira Rizos.

— Ce vorbă e asta ?

— Eu am să mor în noaptea asta, *Kir* locotenent.

— Nimeni nu știe dinainte cînd are să moară. Ascultă-mă pe mine : păstrează iconița, căci n-are să ți se întîmple nimic.

Tînărul soldat zîmbi.

— Eu știu mai bine, *Kir* locotenent. O luați ?

Leandru șovăi, apoi îi îndeplini dorința.

— Fie ! O iau, ca să te liniștești. După luptă, am să ți-o restitui.

— Să o trimiteți mamei mele.

Leandru strecură iconița în buzunar.

— Îmi făgăduiți ? întrebă Alexios.

— Îți făgăduiesc. Dar n-o să fie nevoie.

Soldatul își ridică umerii, zgribulindu-se, ca și cînd gestul acesta ar fi pus punct discuției. Închise ochii, și pe fundalul pleoapelor întrezări locurile unde-și petrecuse copilăria și adolescența. Mulți greci spuneau că Naxos este cea mai neprietenoasă insulă din arhipelag. Că munții au chelit din cauza caprelor care au ros mai toată vegetația, că satele sînt urîte și sărace, că văile sînt pietroase, aride, cu cîte un firicel de apă tîrîndu-se printre bolovani, că țărmurile inospitaliere sînt ocolite de corăbii, iar locuitorii sînt ursuzi, mohorîți și niciodată sătui. Pentru Alexios insula aceasta era mai frumoasă decît paradisul. Un paradis otrăvit însă de o mizerie neagră. Nu-și amintea, de pildă, ca maică-sa și cei opt frați mai mici ai lui să-și fi astîmpărat vreodată cu adevărat foamea. De asta și plecase la Constantinopole. I se spusese că acolo mercenarii au căutare și sînt plătiți bine. Cu o leafă de soldat poți întreține acasă o întreagă familie. Poate că așa o fi fost pe vremuri. Abia după ce Alexios se angajase în armata bizantină, constatase că își făcuse prost socotelile. Drepturile bănești erau plătite cu mari întîrzieri. De trei luni încoace nu mai primise nici o para. Și cu mîncarea o ducea greu, dar de asta Alexios nu se plîngea, fiindcă era învățat cu lipsurile. Însă îl durea sufletul pentru că nu putea trimite bani mamei lui.

Știa că are să moară. Toți oamenii își presimt sfîrșitul, dar se înșală pe ei înșiși, refuzînd să creadă că inima lor va înceta să mai bată, că își vor găsi odihna sub pămînt, că viermii au să se înfrupte în curînd din rămășițele lor pămînțești.

Pe Leandru îl impresionase liniștea cu care Alexios își aștepta sfîrșitul. Își zise că ființele primitive sînt probabil mai accesibile unor mesaje venite de dincolo de lume. Cultura, civilizația nu i-au rafinat, tocindu-le în schimb instinctele. Îl fulgera și pe el gîndul că ar putea să piară în bătălia făgăduită de turci. Era însă prea tînăr spre a concepe moartea altfel

decît ca o perspectivă îndepărtată, atît de îndepărtată, încît îşi pierdea pînă şi puterea de a-l îngrozi. Ploaia sîcîitoare, neplăcută, îl supăra mai mult, de pildă, decît frica de moarte. Îşi dori ca bătălia să înceapă mai repede. Cînd eşti prins în vîrtejul acţiunii, nu ai timp să depeni gînduri negre. Dar aşteptarea îţi macină adeseori nervii.

Ploaia, însoţită de rafale de vînt, se mai zborşi cam o jumătate de ceas, apoi începu să se potolească. Undeva, spre miazănoapte, se ivi un petic de văzduh senin, cu stele multe şi atît de sclipitoare, încît s-ar fi zis că torentele de apă le spălaseră de praf.

*

Împăratul Constantinos ieşi din palat, însoţit de marele şambelan Georgios Sphrantzes şi de un aghiotant. Înainte de a coborî scările, se uită spre cer şi întinse mîna cu palma în sus. Cîteva picături răzleţe căzură în căuşul degetelor.

— Se îndreaptă vremea, Sphrantzes !

Îl izbi banalitatea frazei pe care o rostise. În noaptea aceasta, în care se juca destinul imperiului, făcea aprecieri anodine asupra vremii. În mai toate cronicile, personajele de frunte pronunţă în miezul marilor evenimente cuvinte memorabile, pe care generaţiile următoare le repetă cu evlavie. Capacitatea lui de a se zbuciuma în căutarea unei soluţii a crizei grave prin care trecea ţara, de a suferi laolaltă cu supuşii săi, părea să fi secătuit. O stare de tensiune care se prelungeşte îşi pierde din puterea de a impresiona. Nervii permanent încordaţi încep să slăbească, nu mai răspund cu aceeaşi intensitate la solicitări.

Basileul încălecă pe roibul său preferat şi porni de-a lungul fortificaţiilor dinspre uscat, într-o ultimă inspecţie. Zidurile, văzute dinspre oraş, se ridicau uriaşe, aparent intacte. Auzea în urma lui ropotul telegarilor călăriţi de Sphrantzes, de aghiotantul de serviciu şi de ţine-cal. Întoarse capul spre marele şambelan şi îi făcu semn să se apropie. Îi vorbi gînditor :

— Mă întreb, Sphrantzes, dacă asaltul din noaptea aceasta va eşua, va renunţa oare Mehmed la continuarea asediului ?

Marele şambelan ridică din umeri.

— Cine poate să cunoască intenţiile sultanului ? Omul acesta e insondabil. Este adevărat, iscoadele noastre au raportat o oarecare oboseală manifestată vizibil de soldaţii şi ofiţerii turci. N-ar fi exclus ca aceştia să-l silească pe Mehmed a ridica asediul.

Încerca să-l îmbărbăteze pe împărat, deşi în sinea lui îşi pierduse orice iluzie.

— Trupele noastre sînt înjumătăţite, Sphrantzes.

— Turcii au suferit pierderi mult mai mari.

— Dar şi rezervele lor umane sînt uriaşe...

Inspectară porţile Charisiană, Sfîntul Roman şi Rhegion, precum şi cea de-a patra poartă Militară, toate vizate cu deosebire de osmanlîi. Lucrările de întărire executate sub directa supraveghere a generalului Ravduhas oglindeau eforturile istovitoare depuse de populaţia civilă chemată să participe prin muncă la apărarea oraşului.

Basileul şi însoţitorii lui se înapoiară la Blacherne. După ce descălecară, se urcară pe o scară în spirală pe platforma turnului celui mai înaintat din sistemul de fortificaţii al palatului. Acolo împăratul îşi stabilise un post de observaţie, de unde putea îmbrăţişa cu privirile întreaga zonă cuprinsă între Mesoteichion şi Cornul de Aur. Acum însă un întuneric de genune acoperea întreaga fire.

Constantinos se uită cu tristeţe la soldaţii care-l salutau, coborînd oblic lăncile. Torţa purtată de aghiotantul care-l preceda pe basileu lumina numai chipuri obosite. Ochii oglindeau însă un nestins foc lăuntric.

— Mîndri ostaşi, Sphrantzes, nu-i aşa ?

— Mîndri şi viteji, Majestate.

Un ofiţer se înfăţişă şi dădu raportul :

— Sire, compania a treia, cu un efectiv de optzeci şi şapte de oameni, apără zidurile din zona înaintată a Blachernelor. Să trăiţi !

Împăratul îi răspunse la salut ducînd mîna la coif. Se sprijini apoi de balustrada de piatră a turnului şi îşi aruncă privirile spre tabăra turcească. Norii care se spărseseră spre miazănoapte invadaseră iarăşi cerul, îngroşînd bezna.

— E atîta linişte, Sphrantzes, încît ai zice că nu numai oamenii, ci şi natura a căzut într-un somn letargic.

— Liniştea aceasta este înşelătoare, Sire.

Lui Constantinos îi ajunse la ureche, de undeva, de departe, un zgomot surd, foarte vag. Era ca şi cînd ecourile unui tunet s-ar fi transmis pînă la zidurile Blachernelor.

— Auzi şi tu ceva, Sphrantzes ?

Marele şambelan se încruntă.

— Aud, Sire.

— Se pare că se pregătesc de atac.

— Cred că vor încerca să se apropie de ziduri, ocrotiţi de beznă.

Basileul îşi mîngîie garda săbiei.

— Nu mai am răbdare să aştept ! Mă duc să inspectez breşele. Apărarea lor mă preocupă mai mult decît orice. Tu ai să rămîi aici, Sphrantzes ! Să-mi ţii locul pînă mă întorc ! Dacă intervine ceva important, mă anunţi ! Te las cu bine, Sphrantzes !

— Dumnezeu să te ocrotească, Sire !

Împăratul se îndepărtă. Cînd contururile siluetei lui se topiră în obscuritate, marele şambelan încercă o strîngere de inimă. Avu brusc presentimentul că despărţirea lor era definitivă.

*

Generalul Ravduhas, comandantul fortificaţiilor, străbătu în noaptea aceea mulţi kilometri, parcurgînd zidurile interioare, cercetînd valurile de pămînt ce acopereau breşele, urcînd pe platformele turnurilor, cîntărindu-le din ochi soliditatea, examinîndu-le fisurile, cu grija pe care un medic o manifestă pentru pacienţii lui. N-avusese niciodată o familie în sensul obişnuit al cuvîntului. Se simţea însă legat de fortificaţii ca şi cînd acestea ar fi fost propriile lui vlăstare. Pentru Ravduhas, blocurile acestea de granit palpitau, respirau, aveau o viaţă a lor, proprie, calculată nu în ani sau în zeci de ani, ci în secole, în milenii. Le cunoştea bine trecutul, fiindcă studiase cronicile fortificaţiilor, se documentase asupra lor nu numai cu interes, ci şi cu înţelegere, cu dragoste. Le cunoştea în starea lor actuală mai bine ca oricare altul, căci le purta de grijă de aproape patru decenii. Viitorul lor rămînea însă cufundat în negură. Sau poate că nu voia să-l cunoască, deşi îl bănuia.

În vreme ce cutreiera zidurile, îşi nota mintal lucrările de reparaţii pe care trebuia să le facă. Deşi încerca să se mintă, avu deodată revelaţia sterilităţii eforturilor lui. Dacă oraşul va fi cucerit de turci, sultanul Mehmed va rade de pe faţa pămîntului brîul de fortificaţii.

În cursul inspecției sale, Ravduhas remarcă, plin de tristețe, și starea jalnică a apărătorilor creștini. Soldații și ofițerii — cîți mai rămăseseră în viață — erau vlăguiți, aveau chipurile pustiite de oboseală, se jigăriseră ca niște cîini de pripas. Generalul Chrisogeorghis, spre a întări apărarea zidurilor, chemase pînă și pe răniții care se mai puteau folosi de un arc, ori care mai erau în stare să ajute la mînuirea catapultelor. Unii generali ajunseseră să comande unități militare reduse la niște efective derizorii, „Cu oamenii aceștia va trebui să rezistăm sutelor de mii de turci !" reflectă cutremurat Ravduhas.

Ajunsese în sectorul apărat de escadroanele de gardă de sub comanda căpitanului Reynaud de Brienne. Francezul acesta părea să fi făcut minuni. Soldații lui erau fercheși, purtau platoșe strălucitoare și, în ciuda oboselii, păstrau o atitudine marțială.

De Brienne îl întîmpină cu un zîmbet plin de încredere :

— Le-am pregătit osmanlîilor o primire să o ținî minte, *Clarissime !*

— Văd ! replică încîntat generalul. Soldații dumitale se prezintă admirabil ! Ce le-ai făcut ? Le-ai dat să mănînce jăratic ?

Se apropie de creneluri și trase cu urechea.

— Dinspre tabăra turcească se aude un freamăt, căpitane ! N-ai impresia ?

În aceeași clipă, de dincolo de ziduri se ridică un vuiet care făcu să se cutremure pămîntul. Bateriile turcești dezlănțuiră un bombardament infernal de-a lungul întregului front. Grindina de proiectile izbea în pereții de piatră, zguduindu-i din temelii. Simultan, tabăra turcească fu luminată de zeci de mii de torțe, aprinse parcă la un semnal. S-ar fi zis că spațiile imense cuprinse între ziduri și orizont fuseseră invadate de flăcări.

Pe centura de fortificații se dădu alarma. Soldații creștini trecură la posturi. În oraș clopotele prinseră să bată. Dangătele lor se împleteau într-o vibrație care izbea cu putere nu numai timpanele, ci era resimțită de întregul înveliș viu al trupurilor omenești.

Pregătirea masivă de artilerie avea menirea să sfărîme apărarea organizată a creștinilor, să provoace haosul, astfel ca trupele de asalt să nu întîmpine decît o rezistență neglijabilă.

Bătălia începuse...

*

Reşid-Paşa, comandantul artileriei otomane, supraveghea de pe o înălţime tragerile bateriilor sale. În ajun sultanul îi poruncise :

— Să nu menajezi nici tunurile şi nici oamenii ! Să foloseşti toată muniţia ! Iadul să se abată asupra Constantinopolelui ! N-au decît să explodeze toate tunurile, n-au decît să sară în aer toate chesoanele, n-au decît să piară toţi servanţii ! Dar mai înainte oraşul trebuie să cadă în mîna mea ! Să dărîmi zidurile astea blestemate, să spulberi valurile de pămînt care acoperă breşele, să deschizi drum trupelor mele ! Ai timp o jumătate de ceas ! Apoi încetezi focul ! Bagă de seamă, răspunzi cu capul tău de îndeplinirea întocmai a misiunii ! Am cheltuit sume imense ca să-mi creez o artilerie cum nu s-a mai văzut în lume. De data asta vreau să o văd la lucru !

Reşid-Paşa coborî la una din baterii. Tirul rapid înroşise ţevile. Servanţii sufereau arsuri cînd le atingeau în timpul încărcării ghiulelelor. Generalul privi critic piesele de artilerie supuse unui efort care avea să le scurteze cu cîţiva ani viaţa. Dar porunci fără să şovăie :

— Accelerați tragerea !

De pe platoul pe care-şi instalase postul de comandă, sultanul urmărea cu privirile efectele bombardamentului. Vedea foarte bine, fiindcă marea de torţe şi rugurile uriaşe aprinse nu prea departe de ziduri luminau ca ziua. O porţiune de zid din stînga porţii Charisiene se prăbuşi într-un nor de praf. Sultanul îşi strînse satisfăcut pumnii. Reşid-Paşa îşi cunoştea meseria. Cînd trîmbele de praf dispărură, măturate de rafalele de vînt, Mehmed desluşi zidul dărîmat doar pînă la cîţiva metri deasupra solului. Încă o serie de lovituri în acelaşi punct, şi restul peretelui de piatră se va nărui de la sine. Îşi mută privirile asupra celor trei mari breşe acoperite cu parapete de pămînt întărit cu împletituri de nuiele. Ghiulelele cădeau ploaie.

„Am să vă învăţ minte, romei netrebnici ! bolborosea padişahul pentru sine. Aţi cutezat să mă înfruntaţi ! Acum vă primiţi răsplata !"

Leandru Comnen şi soldaţii lui stăteau culcaţi la pămînt, în vreme ce proiectilele şuierau în jurul lor, muşcînd din parapete, spărgînd butoaiele care ţineau loc de creneluri, frîngînd ca pe nişte beţe bulumacii groşi, transformînd în mase de carne sîngerîndă oamenii loviţi în plin. Leandru simţea sub obraz

atingerea pămîntului ud și moale pe care își rezema capul. „Dacă o mai ține mult așa, ne prăpădesc !“ gîndea cu ciudă. Dar nu îl înfricoșa primejdia, ci perspectiva de a muri stupid, cu nasul vîrît în noroi, fără să fi apucat a-și încerca puterile în luptă corp la corp cu turcii.

Deodată proiectilele încetară să mai cadă. În locul bubuiturilor de tun țîșniră din zeci de mii de piepturi răcnete de luptă, amestecate cu ropotiri de tobe, cu sonorități ascuțite de trompete, cu răbufniri violente de chimvale, cu sunete stridente de fluiere. Masa aceea uriașă de oameni se urni, pornind la atac.

Leandru înălță precaut capul. Soldații lui continuau să stea cu burțile lipite de pămînt. Se ridică de jos și roti sabia pe deasupra capului.

— Toată lumea în picioare ! răcni spre a se face auzit în vacarmul care se prăvălea asupra lor.

Alexios îi execută cel dintîi porunca. Se ridicară și ceilalți soldați. Toți erau murdari de noroi ca niște rîmătoare.

— În picioare ! strigă Leandru, atingînd cu vîrful cizmei pe un ostaș care continua să stea culcat.

Acesta nu reacționă. Leandru se plecă și îl întoarse cu fața în sus. Abia atunci îi observă rana urîtă din coșul pieptului. Sîngele se amestecase cu noroiul. Omul nu mai respira.

Căpitanul Rossa mergea prin mijlocul soldaților lui, uitîndu-se cu tristețe la rîndurile lor rărite. Celor rămași în viață le dădu porunci cum să-i întîmpine pe turci. Pe răniți îi încuraja, îndemnîndu-i să aștepte, fără să se agite, venirea sanitarilor. De morți se vor ocupa doar cioclii și groparii, după încetarea bătăliei.

Din văzduh se slobozi cascadă de săgeți.

— Toate le fac în mare turcii ăștia ! zise căpitanul, dînd să-și lase în jos viziera zăbrelită a coifului.

Nu apucă să-și termine gestul, că o săgeată i se înfipse în ochiul stîng, pătrunzînd pînă la creier. Căpitanul o apucă instinctiv cu amîndouă mîinile și căzu în genunchi. Leandru se repezi să-l sprijine.

— Lasă-mă ! îi vorbi șuierat Rossa. S-a terminat cu mine ! La comanda trupei ! Să ții bine oamenii în mînă, căci...

Fraza i se sfîrși într-un horcăit. Se prăvăli în noroi.

Leandru se uită la ostașii lui, la săgețile care-i potopeau, la furnicarul de turci care se apropia în pas alergător de ziduri. Comandant ! Era, în fine, comandant !

— Încărcați arcurile ! porunci soldaților săi, străduindu-se să se facă auzit...

Yusuf, icoglanul, mergea la atac în fruntea unei ordii de başibuzuci. Ştia că unităţile din primul val — din care făcea şi ordia lui parte — erau socotite trupe de sacrificiu. Aceasta nu-i slăbea înflăcărarea. Se va bate cu îndîrjire, pînă ce al doilea val va veni să-l sprijine. Nu va muri. Avea încredere în steaua lui.

— Înainte ! zbieră başibuzucilor. Înainte !...

De la postul său de comandă din preajma rîului Lycus, Karagea-Paşa contempla înaintarea trupelor lui. Primele elemente ajunseseră la marele şanţ. Unele porţiuni nu fuseseră umplute în întregime cu pămînt şi cu fascine, aşa că oamenii lui vor avea acolo ceva de furcă.

Vîntul care bătea dinspre mare îi răcorea obrajii şi îi răsfira barba lungă şi albă. Îi plăcea vîntul acesta, căci mai risipea duhoarea de urină, excremente, gunoaie şi putreziciune, care se lipea de nări, îmbîcsea hainele, plutea în aer, mai tenace decît păduchii, decît viermii intestinali, decît eczemele rebele. În ciuda acestor condiţii, bătălia oferea o privelişte magnifică. Karagea îşi zise că sultanul era un neîntrecut organizator de spectacole. Nici Neron, incendiatorul Romei, nu dăruise supuşilor săi o desfătare mai plină, mai aleasă.

Făcu semn unui aghiotant, care-i aduse o cană cu bragă rece. Spre deosebire de ceilalţi generali turci, care afectau în campanie o existenţă spartană, spre a fi pe placul sultanului şi al trupelor, Karagea se înconjura de toate comodităţile cuvenite unui personaj de rangul său. Un cort cu sofale moi şi covoare preţioase, o bucătărie rafinată, o gheţărie pentru băuturi şi provizii întreţinută cu multe osteneli, o garderobă bogată, uleiuri parfumate, apă multă pentru băile-i zilnice, cai numeroşi şi arme foarte scumpe îi erau de nelipsit. Sultanul îi cunoştea gusturile şi îl lăsa să şi le împlinească, deoarece Karagea adusese mari servicii imperiului. Într-un fel îl admira — evident, fără să o recunoască în mod public.

Generalul îşi sorbi braga, apoi îşi şterse buzele roşii, cărnoase şi foarte senzuale, cu o batistă de mătase parfumată cu mosc.

— Hasan ! strigă unui ofiţer din suită. Aleargă la şanţurile din faţa porţii Charisiene şi trage-le o săpuneală comandanţilor ! Abia se mişcă blestemaţii de başibuzuci ! Hai, fugi !

Avea un glas aspru, atît de puternic, încît se făcea auzit pînă şi în hărmălaia din jur...

Vacarmul stîrnit de trupele otomane se revărsa peste ziduri în oraș, potopind străzile, pieţele, casele, monastirile, bisericile, întrecîndu-se cu vuietul modulat al clopotelor...

Clikor Avakumian, neguţătorul de mătăsuri, ieşise din casă, îmbrăcat doar cu nişte pantaloni boţiţi traşi peste cămaşa de noapte. Se oprise înspăimîntat în mijlocul străzii şi se uita spre cerul de un roşu-aprins, peste care fîlfîiau într-un drăcesc zbor aripi de umbră şi de lumină. Se mai uitau într-acolo şi alţi oameni ieşiţi de prin locuinţele lor. Clikor simţi instinctiv o prezenţă umană înapoia lui. Privi peste umăr şi văzu chipul livid al lui Kostaros, poetul bolnav, care contempla văzduhul împurpurat de vîlvătaie.

Buzele lui Kostaros se mişcau mărunt şi aproape tăcut, ca la rugăciune, repetînd vorbele grozave din *Biblie* : „Şi s-au pornit fulgerele, şi vuietele, şi tunetele, şi s-a făcut cutremur mare, atît de mare cum nu s-a mai văzut de cînd s-a zidit omul pe pămînt... Şi cetatea cea trufaşă s-a rupt în trei bucăţi, şi zidurile s-au prăbuşit..."

Clikor văzu frămîntarea buzelor şi crezu că poetul îi vorbea lui.

— Iadul îşi revarsă focul asupra noastră, *Kir* Kostaros ! grăi cu glas înfiorat, apropiindu-şi gura de urechea lui. Au să ne sfărîme păginii !

Ridică pumnii spre cer într-o imprecaţie tot atît de inutilă şi de neputincioasă ca şi propria lui mînie :

— De ce ne-ai părăsit, Doamne ? Am crezut în tine şi în puterea ta ! Şi iată unde am ajuns !

— Nu cîrti, Clikor, că te trăsneşte Cel-de-Sus ! se jelui nevastă-sa, prinzîndu-l de umăr. Iartă-l, Doamne, că nu mai ştie ce spune ! strigă ea, izbucnind în plîns.

— Lasă-mă, femeie ! Cu bocete nu faci nimic ! Plec pe ziduri ! Acolo e locul meu !

— Să nu te duci, Clikor ! ţipă nevastă-sa, agăţîndu-se de braţul lui. Gîndeşte-te la copiii noştri nevîrstnici ! Ce are să se întîmple cu ei dacă au să vină turcii ? E destul că băieţii noştri cei mari îşi fac datoria pe ziduri !

Vru să se smulgă din mîinile ei, dar era prea slăbit de lipsuri, iar deznădejdea dădea femeii puteri nebănuite. Bolborosind, Clikor abandonă lupta.

— La biserică ! Să mergem la biserică ! chirăi o babă.

— Da, la biserică ! Să ne rugăm ! întări o femeie tînără cu un cîrd de copii nevîrstnici agăţaţi de fustele ei.

— Maica Precistă n-are să ne părăsească !

Mulțimea răzlețită de pe stradă se buluci, ca la poruncă, spre cel mai apropiat lăcaș al Domnului.

— Sfîntul Gheorghe și armatele lui de serafimi au să ne apere de vrăjmași !

— La biserică, oameni buni ! Să ne mărturisim păcatele și să ne rugăm ! La biserică !...

Clopotele sunau, agitate parcă de vînturi năprasnice. Dangătul lor spărgea văzduhul. La unele ferestre geamurile plesneau, făcîndu-se țăndări...

În pofida vacarmului făcut de trupele sale, sultanul auzea dangătele grave, puternice, ale clopotelor de dincolo de ziduri. „Am să vă amuțesc eu glasurile ! murmura, pungindu-și cu ciudă buzele. În Constantinopolele cucerit de mine nu vor mai exista clopote !"

Se uita la primul val de başibuzuci, care ajunseseră la ziduri. Acolo bătălia începuse furioasă. „Carne de sacrificiu ! șopti neauzit de ofițerii din preajmă. Muriți, dar dăruiți-mi victoria ! Am nevoie de această victorie mai mult decît de aerul pe care-l respir !"...

Nadir, spahiul, pășea cu hotărîre în urma unei ordii de başibuzuci. Deși avea să intre în curînd în luptă, iataganul îi era vîrît în teacă, iar cuțitul curbat de la brîu stătea în lăcașul lui, căci în mîna dreaptă ținea un bici scurt cu șapte cozi, terminate cu plumbi, iar în stînga, o măciucă ghintuită. Cînd başibuzucii care mergeau în fața lui, la atac, micșorau pasul, le reanima zelul lovindu-i cu biciul. Dacă dădeau semne de slăbiciune și încercau să se tragă înapoi, îi trăsnea în creștet cu măciuca.

Nadir nu era singur. Zeci de spahii umblau printre başibuzucii orînduiți în linii de front paralele, stimulîndu-i, îndemnîndu-i cu strigăte de luptă, ori plesnindu-i cu biciul.

Lui Nadir nu-i plăcea sarcina aceasta de paznic. În vreme ce alți camarazi de-ai lui se băteau folosindu-se de iatagane, de sulițe, de arcuri, de arbalete, de arme de foc portative, el mînuia biciul ! Scuipă, plin de scîrbă.

Nu vedea înaintea lui decît spinările, cefele și turbanele başibuzucilor care înaintau spre dușman, făcînd o zarvă infernală. Unii purtau scări pentru a se cățăra pe ziduri. Deși nu primiseră instrucția severă a ienicerilor și a spahiilor, se băteau vitejește și nu-și precupețeau viața. Nu erau în stare însă de eforturi prelungite. Își pierdeau repede răsuflarea și cumpătul dacă întîmpinau o rezistență dîrză. Nu o dată se întîmplase să

dea înapoi, cuprinşi de panică. Atunci o luau la fugă, se risipeau, antrenînd în debandada lor şi alte trupe.

La un moment dat Nadir observă că ritmul înaintării încetinise. Oamenii din primele rînduri întîlniseră un obstacol, sau puterea lor combativă începuse să scadă ? Cîţiva başibuzuci din apropierea lui Nadir prinseră a bate pasul pe loc, continuînd să scoată strigăte de luptă. Spahiul ridică biciul cu şapte cozi şi porni să-i lovească peste spinare. Unul dintre başibuzucii atinşi cu biciul — un tînăr mai ţîfnos decît ceilalţi — se uită furios la Nadir şi îl apostrofă :

— De ce dai în noi ? Nu ne facem datoria ? Ţi s-a urît cu binele ? Sau vrei să...

Nadir nu-l lăsă să termine fraza. Repezi măciuca, trăsnindu-l în cap. Ţeasta tînărului se sparse ca un pepene. Creierii, ochii ţîşniră din cutia lor de oase sfărîmate.

Ceilalţi başibuzuci nici nu cîrtiră. Disciplina militară era mai puternică decît mînia, decît spiritul de revoltă. Se avîntară înainte, dînd buzna peste rîndurile din faţă...

De pe platforma turnului unde basileul îi poruncise să rămînă spre a face de veghe, Sphrantzes, marele şambelan, se uita întunecat la marea de başibuzuci care loveau ca nişte talazuri furioase fortificaţiile, de-a lungul întregului front. Creştinii aruncau asupra lor săgeţi, substanţe incendiare, bolovani, smoală topită, dar turcii veneau la asalt plini de elan, se căţărau pe scări, se agăţau de creneluri, încălecau parapetele, inundau zidurile exterioare. Apărătorii îi secerau cu zecile, cu sutele, cu miile.

Chipul lui Sphrantzes se mai înseninâ. „Atacul nu va reuşi ! îşi zise. Destinul pe care Mehmed a încercat să ni-l hărăzească nu se va împlini !"...

La poarta Sfîntul Roman, Giustiniani Longo şi genovezii lui ridicaseră un zid uman în calea potopului de başibuzuci. Impetuozitatea asaltului se frîngea, în ciuda eforturilor comandanţilor turci de a-i îmbărbăta, de a-i face să se depăşească pe ei înşişi, precum şi spre exasperarea spahiilor, care ucideau cu sutele pe şovăielnici. Mai bine echipaţi şi pregătiţi pentru lupta corp la corp, condottierii îi măcelăreau, acoperind cîmpul de bătălie cu grămezi de cadavre. Focul culevrinelor concentrate în sectorul lui Giustiniani sporea numărul pierderilor turceşti. Servanţii creştini nu aveau nevoie de o mare pricepere. Era destul să tragă în grămadă, ca să facă prăpăd...

Pe Zaganos-Paşa nu-l tulbura peste măsură învălmăşeala nedecisă de la picioarele zidurilor. Curieri îi aduceau la intervale

scurte rapoarte verbale din partea comandanților de mari unități angajate în acțiune. Puterea ofensivă a başibuzucilor scădea treptat. Dar asta nu avea nici o importanță. În curînd avea să se încheie doar prima fază a bătăliei...

Sunetele ascuțite ale goarnelor vestiră încetarea luptei. Regimentele de başibuzuci, sau mai bine zis resturile lor, începură să se retragă, lăsînd în urmă mii de morți.

Împăratul Constantinos se uita printre creneluri la formațiile de başibuzuci care se îndepărtau în grabă.

— Dumnezeu ne-a ajutat și de data aceasta ! Numele lui să fie binecuvîntat ! vorbi ofițerilor din suita sa. Fără îndoială, asaltul inamic a dat greș ! Trupele noastre au repurtat un frumos succes !

Generalul Camatiros, unul dintre comandanții artileriei, replică sceptic :

— Sire, este prea devreme să vorbim despre un succes. Mă tem că nu am asistat decît la preludiul marii bătălii. Priviți în depărtare marea aceea de torțe ! Acolo sînt alte trupe inamice, care — după părerea mea — vor porni la atac de îndată ce başibuzucii vor elibera terenul. Sultanul Mehmed cunoaște jocul de șah. Știe să sacrifice pioni, spre a deschide drum turelor și reginei...

Leandru Comnen ordonă arcașilor săi să nu mai tragă. Başibuzucii se îndepărtaseră îndeajuns spre a nu mai fi atinși de săgeți. Culevrinele continuau să arunce proiectile, dar în curînd își curmară și ele tirul. De-a lungul întregului front se așternu liniștea.

Sub supravegherea lui Leandru, oamenii lui începură să dreagă stricăciunile făcute valului de pămînt care acoperea breșa. Refăceau gardurile de nuiele și umpleau cu pietriș și nisip butoaie pe care le instalau în chip de creneluri, spre a le înlocui pe cele nimicite de bombardament.

De la un cap la altul al liniei de fortificații se auzeau acum doar zgomotele făcute de tîrnăcoapele și lopețile mînuite de romei.

Sfîrșitul vacarmului bătăliei stîrni mari speranțe în sufletele constantinopolitanilor. Ieșiți iarăși pe străzi, își aruncau priviri întrebătoare. Pe chipurile lor mijiră zîmbete. Spaima care-i sugrumase pînă acum lăsa loc unor simțăminte de ușurare, de bucurie, atenuate însă de o vagă neîncredere. Cei mai mulți oameni intrară iarăși în biserici spre a mulțumi Domnului fiindcă îi izbăvise de dușmani.

Dar răgazul acesta nu se prelungi. Liniștea fu sfărîmată de artileria otomană, care intră din nou în acțiune, vărsînd foc și moarte. În sunete tăioase de goarne, marea de torțe pe care generalul Camatiros o arătase cu atîta îngrijorare basileului se urni, pornind la vale, spre fortificații. Culmile pereților de piatră, încoronate de lăncile creștinilor, evocau niște arici gigantici cu țepi de fier. Regimentele din Anatolia, cele mai glorioase unități militare de sub comanda lui Işak-Paşa, înaintau în pas de paradă — sub acoperirea tirului artileriei turcești — spre șiragul de ziduri și turnuri profilate în zare. Scînteierile de la gurile culevrinelor împodobeau fortificațiile cu un bizar colier de rubine incandescente. Și regimentele de spahii din Rumelia, aflate în subordinea lui Karagea-Paşa, își începură marșul spre inamic.

Ploaia se oprise, iar norii mînați de rafalele vîntului alergau pe cer, acoperind și descoperind capricios luna...

În oraș, reluarea bombardamentului topi bruma de bucurie încercată de constantinopolitani după retragerea primului val de trupe otomane.

Adăpostiți după niște coloane, care așterneau pe pavaj pete prelungi de umbră intercalate cu șuvițe de lumină roșiatică izvorîtă din văzduh — oglindă concavă a uriașei aglomerări de torțe aprinse de pe pămînt — Manolakis și cu derbedeii lui se uitau plini de curiozitate la mulțimea cuprinsă iarăși de deznădejde, ce se înghesuia în jurul bisericilor arhipline. Clopotele își sloboziseră din nou jelania.

— Cînd bisericile gem de lume, casele stau goale ! rosti sentențios Manolakis.

Ochii lui Kolivas se aprinseră.

— Știu unde bați, șefule !

— Văd că îți merge mintea, Kolivas !

— Putem face treabă și fără Mastrapas, vorbi Fanurios, plin de zel.

Manolakis se încruntă. Amintirea morții lui Mastrapas, căsăpit de oamenii lui Pradă-Biserică, îi stîrnea fierea, făcîndu-l să fiarbă la foc mic. Amorul lui propriu suferea fiindcă nu izbutise încă să răzbune uciderea locotenentului său. Dar timpul nu era pierdut.

— Să mergem ! zise Manolakis, frămîntîndu-și mușchii fălcilor.

Cotiră pe o stradă laterală. Pe dreapta, într-un șir de case, se singulariza un edificiu impunător, pe care Manolakis pusese de mai multă vreme ochii. Odată, pe cînd trecea pe acolo, ieșise

din acea clădire o femeie între două vîrste, acoperită cu bijuterii şi legănată într-o lectică purtată de patru slujitori în livrele bogate. Într-un astfel de palat, Manolakis n-ar fi cutezat să viseze că ar putea pătrunde, fiindcă în vremuri normale paza ar fi fost asigurată de servitori numeroşi şi bine înarmaţi. Acum însă condiţiile se schimbaseră. Oamenii în putere fuseseră luaţi pe ziduri, iar cei rămaşi pe la casele lor se înghesuiau prin biserici. Ar fi pus rămăşag că şi în clădirea ochită de el abia dacă se va mai fi aflat vreun bătrîn stors de vlagă.

Ajuns în faţa palatului, se opri. Aruncă o privire semicirculară asupra tovarăşilor săi de bandă. Erau prezenţi şi Pitsokolas Roade-Vacă, şi Fanurios Cap-de-Fier, şi Kolivas Înfulecă-Ţară, şi Miaulis-Chiorul, şi Manusakas Suge-Uger, şi Hariton, propriul lui frate, pe care-l tîrîse în lumea hoţilor şi a ucigaşilor.

— La treabă ! porunci.

Pe din afară clădirea semăna cu o cetăţuie. Avea ferestre zăbrelite, balcoane mult ridicate de la sol, ziduri groase şi porţi ferecate. Perdele de iederă îmbrăcau parţial faţada.

Manolakis bătu cu autoritate în poarta principală. Se auzi un zgomot de zăvoare, apoi unul din canaturi se deschise cam de un lat de palmă.

— Pe cine căutaţi ? întrebă un glas tremurat, bătrîn.

Manolakis se repezi cu umărul în poartă, dînd-o de perete şi doborînd pe slujitorul care o ţinea cu mîna. Derbedeii se năpustiră pe urmele şefului lor. Se aşteptaseră la o rezistenţă mai serioasă, dar în afară de servitorul cel bătrîn, pe care Kolivas îl linişti pe veci vîrîndu-i lama unui pumnal în pîntece, nu mai găsiră pe nimeni în întreaga clădire.

— De ce l-ai omorît ? întrebă Hariton.

— L-am scăpat de povara bătrîneţii, rîse Kolivas cinic.

Se puseră apoi pe jefuit. Alegeau numai obiecte de mare valoare şi cu un volum mic : bijuterii, bani, tăvi şi tacîmuri de aur, veşminte de brocart şi de mătase. Toată treaba o făcură cu acompaniament de clopote. Vîrîră prada în nişte feţe de masă, apoi, încărcaţi cu voluminoasele boccele, ieşiră nestingheriţi în stradă. Acolo îi aştepta o surpriză neplăcută. Dinspre celălalt capăt al străzii vremea Pradă-Biserică, însoţit de briganzii lui. Şi aceştia purtau în spinare boccele.

Manolakis ar fi preferat să amîne răfuiala după ce va fi pus deoparte, în siguranţă, obiectele furate. Dar nu era cu putinţă. Cele două bande se întîlniră faţă în faţă. La un semn al lui

Pradă-Biserică, oamenii lui puseră jos legăturile. Manolakis știa ce va urma.

O schimă urîtă strîmba gura lui Pradă-Biserică. Și tovarășii lui Manolakis se eliberară de boccele. Și de o parte și de alta, gesturile erau executate cu un fel de solemnitate lentă, bizară. Nu se vorbea. Oamenii se priveau în ochi și își zîmbeau. Dar în zîmbetele lor se distila otrava.

Pumnalele țîșniră la vedere în aceeași clipă și într-o tabără, și în cealaltă. Și aici, ca și pe ziduri, oamenii se pregăteau să moară.

Șuierînd ca un șarpe, Pradă-Biserică se aruncă asupra lui Manolakis. Și ceilalți bandiți angajară lupta. De la prima ciocnire doi inși căzură : Miaulis-Chiorul și un tip pistruiat din tabăra adversă. Ceilalți oameni, perechi-perechi, se învîrteau ca niște cocoși puși pe harță. Cuțitele păstrate în cumpăna mîinii zvîcneau fără veste, săgetînd aerul. Cel amenințat se eschiva, făcînd un salt în lături. Lama descria atunci o curbă rapidă, revenind la poziția inițială. Cînd își atingea ținta, înfigîndu-se adînc între coaste, ori deasupra șalelor, se auzea cîte un icnit, apoi un trup se prăvălea pe caldarîm, sîngerînd ca un porc la abator.

Manolakis și Pradă-Biserică se deplasau elastic, în cerc, asemenea unor feline, privindu-se în ochi, pîndindu-și fiecare mișcare, pregătindu-se să lovească scurt, dar năprasnic. Fandările lor nu-și găsiseră încă ținta. Lupta dintre ei dura, fiindcă și măiestria lor era mare. La un moment dat, Pradă-Biserică lunecă ușor în băltoaca de sînge a unuia dintre banditii uciși. Profitînd de ocazie, Manolakis își repezi cuțitul în pîntecele rivalului, înfigîndu-i-l pînă în plăsele deasupra buricului. Pradă-Biserică făcu ochii mari, scăpă pumnalul din mînă și căzu cu fața în jos. Manolakis îl scuipă cu scîrbă, apoi privi în jur. Numai el și Kolivas rămăseseră teferi, pe picioarele lor. Ceilalți zăceau morți.

Manolakis își căută din ochi fratele. Îl văzu încolăcit ca un cîine, lîngă peretele casei, avînd un cuțit înfipt între omoplați. Șterse lama propriei sale arme de tunica lui Pradă-Biserică și, după ce o vîrî la brîu, se plecă asupra lui Hariton. Ochii sticloși ai adolescentului fixau un punct în gol. Îi pipăi vena jugulară. Nu-i mai simți pulsațiile. Se îndreptă de șale.

— Kolivas, ne umflăm buzunarele cu tot ce e mai scump și o ștergem !

Scormoni prin boccele și scoase dinăuntru numai bijuteriile și banii. Nu uită să dijmuiască și boccelele rămase moștenire de la Pradă-Biserică. Se gîndi cu regret la tăvile și la cupele

de aur, dar își zise că erau prea multe și prea grele ca să le mai poată căra pe toate ajutat doar de singurul om care-i mai rămăsese.

Ascultă un timp dangătul funebru al clopotelor și rîse :

— Pe zgomotul ăsta poți să jugănești un cartier întreg, fără să se audă un țipăt !...

Dangătele clopotelor se îngînau cu bubuiturile tunurilor, făcînd să vibreze vitraliile bisericii din monastirea Sfînta Treime. Călugărițele, prosternate pe lespezile reci, plîngeau înohotit și implorau cu glas tare mila dumnezeiască. Vocile lor se împleteau într-un fel de melopee dominată de vuietul ce răzbătea din afară. Printre novicele grupate în fundul bisericii se afla și Irina Kalamides. Îngenuncheată în fața unei icoane a Sfîntului Ioan Botezătorul, înălța rugăciuni pentru Leandru, pentru tatăl și pentru fratele ei.

O călugăriță din primele rînduri se ridică deodată în picioare. Smulgîndu-și culionul și izbindu-se cu pumnii în piept, începu să strige isteric :

— Cuvioaselor, Isus Christos, mirele nostru, a coborît printre noi ! Priviți acolo, pe catapeteasmă ! Din palmele și de sub coasta Mîntuitorului crucificat se prelinge sînge ! Sînge adevărat !

Toate călugărițele și toate novicele se uitară la crucea care înfățișa răstignirea lui Christos. Deși chipul și trupul lui erau zugrăvite, văzură — sau crezură că văd — șiroaie de sînge prelingîndu-se în lumina buchetelor de lumînări aprinse, înfipte în sfeșnicele înalte. Cuvioasele izbucniră în strigăte :

— Minune !

— Semn dumnezeiesc !

— Mîntuiește-ne, Doamne !

— Pleacă-ți ochii asupra noastră, păcătoasele !

Căzute în extaz, se izbeau cu fruntea de pămînt și își făceau cu evlavie semnul crucii.

— Orașul nostru sfînt va fi salvat !

— Păgînii vor fi izgoniți cu rușine !

— Constantinopolele va rămîne de-a pururi creștin !

— Mulțumescu-ți, Doamne !

Maicile plîngeau și rîdeau, rîdeau și plîngeau, îmbrățișînd cu priviri extatice trupul gol al lui Isus...

Regimentele din Anatolia și din Rumelia, orînduite în formații de atac, mărșăluiau spre ziduri, făcînd să duduie sub pașii lor cadențați pămîntul colinelor. Coifurile și cămășile de zale

luceau în lumina torţelor. Cînd avangărzile ajunseră în preajma fortificaţiilor, tragerile artileriei otomane se curmară.

Sultanul Mehmed îşi contempla trupele mîndre, care înaintau în ritmul fanfarelor militare, pregătindu-se a lua cu asalt ultima, dar şi cea mai puternică cetate a ghiaurilor bizantini. Îl rodea însă şi o nemărturisită teamă. Dacă şi cel de-al doilea val de trupe se va zdrobi de centura de granit a Constantinopolelui, lucrurile vor lua o întorsătură neplăcută.

Soldaţii ajunseră în bună rînduială la şanţurile umplute de data aceasta pînă la buze cu leşuri de başibuzuci. Trecură peste trupurile sfîrtecate fără să şovăie. Nu şovăiră nici cînd asediaţii îi potopiră cu săgeţi, ghiulele, apă clocotită şi smoală topită. Căderea mulţi, dar locul celor căzuţi era luat de alţii, şi mai mulţi. Nepăsători în faţa morţii, osmanlîii începură să escaladeze zidurile exterioare, fie cu ajutorul scărilor acolo unde pereţii erau intacţi, fie căţărîndu-se ca alpiniştii în zonele în care bombardamentele deterioraseră ori dărîmaseră bariera de piatră.

Se încinseră iarăşi lupte corp la corp. Creştinii se băteau cu disperare. Mulţi îşi găsiră moartea, dar pentru fiecare creştin ucis, turcii pierdeau zeci de combatanţi.

Sultanul se întunecase la faţă. Mult lăudatele regimente ale lui Işak-Paşa băteau pasul pe loc, stăvilite de uluitorul baraj uman al romeilor. Mehmed se întoarse spre ofiţerii săi.

— Ce face Işak ? Ce fac Zaganos şi Karagea ? Ghiaurii ăştia au să ne vină de hac ! Să tragă artileria ! Toate tunurile să tragă asupra zidurilor ! Să le năruie ! Să deschidă drum regimentelor mele !

— Dar pe ziduri se bat şi soldaţii noştri ! îndrăzni să-i amintească Murad-Paşa, şeful de Stat-Major. Vom suferi şi noi pierderi...

— Să tragă tunurile ! zbieră padişahul. Nu-mi pasă dacă vor muri cîţiva oameni. Menirea soldatului este să învingă sau să moară ! Jumătate din armata mea să piară, dar supravieţuitorii să cucerească oraşul ! Ordon : să intre artileria în acţiune !

Curieri călări purtară porunca padişahului către comandanţii de baterii. Tunurile de toate mărimile porniră să toarne ghiulele asupra fortificaţiilor. Bombardamentul făcu prăpăd şi printre osmanlîi şi printre creştini...

Daud Ali, şeful Camerei Private a sultanului, comanda un regiment de anatolieni, avînd drept obiectiv cucerirea celei mai mari dintre breşele deschise de artilerie în centura fortificată constantinopolitană. Cînd i se încredinţase această misiune, Daud îşi zisese că sarcina lui era în orice caz mai uşoară decît a

comandanţilor care trebuiau să escaladeze ziduri intacte sau uşor avariate. Spre surprinderea lui, ghiaurii care apărau acest sector se băteau ca nişte diavoli. Daud era hotărît să spargă cu orice preţ linia lor defensivă. Dacă ar izbuti să străpungă breşa atît de bine apărată, ar obţine rangul de paşă şi un înalt guvernămînt, ceea ce i-ar deschise automat drumul spre marele Divan. Calculat, dar în acelaşi timp plin de înflăcărare, se bătea în prima linie, împrăştiind moartea printre duşmani. Încrucişase tocmai sabia cu un ofiţer bizantin al cărui chip nu-l putea desluşi prin gratiile vizierei lăsate, cînd artileria turcă îşi dezlănţui bombardamentul asupra zidurilor. Giulelele de marmoră decapitau, spintecau, spulberau, fără alegere, şi amici şi inamici. Daud observă că soldaţii lui încep să şovăie. Blestemă neghiobia comandanţilor de baterii, dar nu încetă lupta.

— Înainte ! răcni, dornic să-şi electrizeze oamenii dezorientaţi. Înainte !

În jurul său, butoaie încărcate cu pămînt, blocuri de piatră, îngrădituri de nuiele, bulumaci sfărîmaţi ţîşneau spre văzduh parcă sub impulsul unor puteri malefice. Scormonit de ghiulele, valul de pămînt care acoperea breşa se prăbuşi, îngropînd oameni, revărsîndu-se, întinzîndu-se ca o mare de noroi. Daud simţi cum solul se dislocă sub el, cum îl înghit adîncurile, cum se rostogoleşte pe un povîrniş fără sfîrşit. Orbit, contuzionat, se pomeni oprindu-se într-un zid pe jumătate dărîmat. Se sculă anevoie de jos, se şterse la ochi şi se uită în jur. Cîţiva turci năuciţi se străduiau — ca şi el — să se ridice în picioare. Mai văzu şi case, unele pe jumătate ruinate, altele arse, ori cu acoperişurile desfundate.

— Sîntem în oraş ! zbieră Daud. Am pătruns în oraş ! Constantinopolele este al nostru !

Prin spărtura larg deschisă în zidul interior porniră să coboare puhoi de turci.

— Înainte ! răcni Daud. Am învins ! Înainte !

Leandru Comnen se desprinse din învelişul de noroi care-l acoperise pe jumătate şi se sculă în picioare. În preajma lui se mai aflau cîţiva romei, toţi ameţiţi, murdari, plini de vînătăi, care — ca şi el — scăpaseră cu viaţă. Văzu şi turci, mulţi turci, amestecaţi printre creştini. Reculegîndu-se, reuşi să înţeleagă că valul de pămînt, prăbuşindu-se, deschisese drum osmanlîilor. Ridicînd sabia, se năpusti asupra lor.

— Pe ei ! Moarte păgînilor !

Osmanlîii şi creştinii se băteau acum înotînd prin mocirlă, străpungîndu-se cu săbiile şi cu hangerele, încrîncenîndu-se în

lupte corp la corp, sugrumîndu-se, sfîşiindu-se. Alte cete de turci veneau tîrîndu-se prin noroi.

În vreme ce ţinea piept duşmanilor, Leandru judeca la rece situaţia. Presiunea turcilor se înteţea. În curînd nu-i va mai putea zăgăzui. Oboseala începuse să se facă resimţită. Gîfîia, iar braţele şi picioarele îi erau din ce în ce mai grele. „Dacă ai noştri nu ne vin în ajutor, sîntem pierduţi !“ cugetă, străduindu-se să nu se lase tîrît de panică. Un turc îl atacă, repezindu-şi asupra lui ghioaga. Leandru făcu un salt în lături, apărîndu-se în acelaşi timp cu scutul, apoi fandă, ţintind cu vîrful săbiei vintrele duşmanului. Simţi cum lama pătrunde în cărnuri. Turcul scăpă ghioaga şi se prăbuşi, ţinîndu-şi cu mîinile boaşele din care sîngele curgea gîlgîind.

Alţi osmanlîi se năpustiră asupra lui Leandru, care se retrase cîţiva paşi, spre a nu fi prins la mijloc. Pară cîteva lovituri, cînd auzi înapoia lui strigăte de luptă în greceşte :

— Moarte păgînilor !

— Ucide ! Nu te lăsa !

— Unul să nu ne scape !

Leandru zări prin reţeaua vizierei siluetele unor romei — ofiţeri şi soldaţi — în uniforma regimentului de gardă călare. Loviţi din flanc, turcii care-l împresuraseră se dădură înapoi. În cîmpul lui vizual apărură şi cîţiva cavaleri în armuri magnifice. În lumina aceea bizară, de culoarea sîngelui, întrezări casca încununată de însemnele imperiale. „Basileul !“ exclamă Leandru, fericit şi recunoscător. Ajutorul acesta atît de oportun îi dădu aripi. Cu puteri înzecite, începu să lovească în dreapta şi în stînga, deschizînd pîrtie printre osmanlîi.

Împăratul se bătea cu dîrzenie. Pilda sa era contagioasă. Romeii se întreceau să-l imite. Emulaţia aceasta magnifică, în faţa unui inamic surprins, dezorientat de violenţa contraatacului creştinilor, făcea minuni. Oamenii lui Daud începură să se retragă, pas cu pas, în faţa irezistibilei presiuni a romeilor.

Daud se lupta cu un dispreţ faţă de primejdie care stîrni pînă şi admiraţia creştinilor. Înfuriat de şovăielile soldaţilor săi, îi îndemna să reziste. Pe cei care continuau să se retragă îi împroşca nu numai cu blesteme şi injurii, dar îi şi lovea cu latul iataganului.

Alexios, tînărul soldat de baştină din insula Naxos, uitase de temerile lui neînţelese şi se bătea cu bărbăţie, încercînd o stare de euforie nemaicunoscută. De fiecare dată lovea în plin. Începuse să-i numere pe turcii căsăpiţi de mîna lui.

— Moarte diavolilor cu turban ! răcnea exaltat.

Deodată încălţarea i se prinse în intestinele unui turc care zăcea în noroi cu pîntecele spintecat. Căzu. Vru să se ridice, dar oamenii care se băteau deasupra lui îl călcau în picioare. O cizmă galbenă îl pocni cu vîrful peste gură, spărgîndu-i dinţii din faţă. Înnebunit de durere, Alexios ridică ochii. Deasupra lui se afla un turc, probabil ofiţer, fiindcă purta veşminte brodate cu aur. Alexios îşi aminti fulgerător chipul în care pedestraşii doboară pe călăreţi. Îşi smulse de la brîu cuţitul şi, cramponîndu-se de picioarele ofiţerului, îi reteză cu o singură lovitură tendoanele.

Daud simţi o durere ascuţită deasupra călcîielor şi se nărui peste un soldat grec, care-l înlănţui cu braţele, spre a-l sugruma. Acolo, în noroiul amestecat cu sînge, se încinse o luptă tăcută, cu icneli şi gîfîiri scurte, în care Alexios creştinul şi Daud turcul se străduiau reciproc să se suprime. Cizmele combatanţilor care se războiau deasupra lor îi izbeau în neştire. Ofiţerul otoman profită de un moment favorabil şi îşi înfipse degetele mîinii stîngi în ochii soldatului, apoi, cu dreapta îi adînci hangerul în grumaz. Alexios scăpă un geamăt de moarte, dar, adunîndu-şi ultimele puteri, îşi vîrî lama cuţitului printre zalele ofiţerului. Pe Daud îl străbătu o săgetare de foc în rinichiul stîng. Vru să se ridice deasupra grecului, care încremenise cu faţa în sus, dar forţele îl părăsiră şi căzu cu obrazul în noroi, alături de duşmanul pe care-l ucisese...

De la postul său de comandă, Karagea-Paşa văzu şuvoiul de turci care-şi făcuseră loc prin breşa deschisă de artileria turcă. Făcu semn să i se aducă armăsarul. Se aruncă în şa şi, înainte de a se avînta spre breşă, ordonă aghiotanţilor :

— Rezervele ! Toate rezervele să vină după mine !

Biciuindu-şi calul, porni în galop spre ziduri. Dar cînd ajunse la şanţul acoperit cu cadavre din faţa centurii exterioare de piatră, năruită în mare parte, fu oprit de năvala turcilor care părăseau în debandadă breşa, izgoniţi de împăratul Constantinos şi de soldaţii săi.

— Înapoi ! Înapoi, ceată de laşi ! Înapoi, ticăloşilor ! Nemernicilor ! Pui de căţele ! Înapoi !

Zbieretele lui nu mai aveau nici un efect. Osmanlîii fugeau purtînd pe chip o spaimă dementă. Karagea-Paşa fu nevoit să facă drumul întors, spre a nu fi răsturnat cu cal cu tot de turma de oameni îngroziţi...

Sultanul îşi acoperi cu mîinile ochii, ca să nu mai vadă retragerea dezordonată a regimentelor din Anatolia şi din Rumelia. Îi era atît de ciudă, încît îi venea să urle. Soldaţii

în care-şi pusese toată încrederea se dovediseră tot atît de nevolnici ca şi başibuzicii. Acum trebuia să ia măsuri spre a împiedica transformarea retragerii într-o fugă zănatică, imposibil de stăpînit.

— Trompetele să sune încetarea atacului ! strigă, agitîndu-şi braţele. Să sune imediat încetarea atacului !

Regimentele din Rumelia şi Anatolia nu aşteptaseră glasul goarnelor spre a o lua la goană. Îmbulzindu-se, împingîndu-se ca nişte animale înspăimîntate, săreau peste cadavre, peste şanţuri, căutîndu-şi salvarea cît mai departe de zidurile constantinopolitane. Groaza se întinsese ca o pecingine, cuprinzînd unităţile militare de pe o largă arie a frontului. Cînd trompeţii vestiră încetarea atacului, generalii turci răsuflară uşuraţi. Padişahul intervenise la timp, salvînd ceea ce mai putea fi salvat...

Instalat pe puntea navei-amiral, Hamza-Paşa dirija personal operaţiile navale îndreptate împotriva fortificaţiilor dinspre Cornul de Aur. Era uluit. Ghiaurii, atît de puţini la număr, rezistau cu o vigoare de neînţeles, zădărnicind încercările de debarcare ale zecilor de mii de marinari turci. Comandanţii de nave care acţionau de-a lungul zidurilor dinspre Marea de Marmara raportaseră prin semnalizări luminoase eşuarea tentativelor lor de a lua cu asalt portul Bucoleon şi portul Eleutheris. În acest chip dăduseră greş strădaniile lui de a pătrunde în oraş înaintea trupelor de uscat. Ce glorie nemuritoare i-ar fi încoronat fruntea dacă marinarii lui ar fi reînnoit isprava dogelui Dandolo, care cu un secol şi jumătate în urmă răzbătuse în oraş prin Cornul de Aur !...

De pe zidul exterior al Blachernelor, bailul Girolamo Minotto dădu cu tifla soldaţilor turci care se retrăgeau în dezordine. Gestul copilăresc, puţin potrivit cu importanţa personajului, exterioriza bucuria pe care o resimţise după retragerea ruşinoasă a trupelor de asalt inamice.

În sectorul din stînga sa, fraţii Bocchiardi făcuseră de asemenea treabă bună, respingîndu-i cu mari pierderi pe osmanlîi.

Căpitanul Ioan şi românii lui îşi păstraseră poziţiile, sfărîmînd o tentativă de debarcare a marinarilor turci, pe care-i aruncaseră în mare...

Expresia funebră de pe chipul lui Zaganos-Paşa strecura fiori aghiotanţilor săi, care-i cunoşteau toanele. În asemenea momente era în stare să-şi descarce cu violenţă nervii asupra persoanelor din anturajul său, chiar dacă acestea nu erau cu nimic vinovate. În cazul de faţă, vizirul armatei încerca o tainică mulţumire la gîndul că Işak şi Karagea suferiseră o în-

frîngere umilitoare. Dar cum ştia că sultanul îşi spiona generalii spre a le afla reacţiile în orice împrejurare, afişa o mînie amară, în ton cu starea de spirit din sînul armatei.

Încălecă şi alergă la cartierul general imperial. Îngenunche în faţa sultanului şi îi vorbi cu supunere :

— Îngăduie-mi, Mărite Stăpîne, să iau comanda trupelor de rezervă şi să lupt în linia întîi împotriva duşmanilor tăi şi ai Semilunii. Sînt gata să-mi dau viaţa pentru a spăla ruşinea înfrîngerii de pe obrazul armatei.

Mehmed îl privi lung, ca şi cînd ar fi încercat să-i citească în suflet.

— Îţi mulţumesc pentru cuvintele tale, Zaganos. Dar nu se poate vorbi încă de o înfrîngere. Eşecurile regimentelor din Anatolia şi din Rumelia m-au dezamăgit, dar nu m-au descurajat. Bătălia este în plină desfăşurare ! Trupele dintr-al treilea val vor intra foarte curînd în acţiune. N-am să le dau o clipă de răgaz ghiaurilor ! De patru ore aceştia fac faţă unei presiuni formidabile. În clipa asta sînt desigur istoviţi. Al treilea val le va da lovitura de graţie, îi va înghiţi cu împăratul lor cu tot !

Sultanul se lăsă îmbătat de propriile sale cuvinte. Dacă avusese oarecare îndoieli în ceea ce priveşte soarta bătăliei, acum căpătase certitudinea victoriei.

— Murad ! se adresă şefului de Stat-Major. Bateriile de artilerie să reia bombardamentul !

Focuri de artificii se ridicară în pulsaţii purpurii, semnalizînd tunarilor porunca padişahului. Ghiulelele prinseră iarăşi să descrie traiectoriile lor curbe, abătîndu-se asupra fortificaţiilor.

După un sfert de ceas de aşteptare, în care timp ascultase cu sadică bucurie corul de bubuituri, ordonă :

— Să pornească al treilea val !

Rachete verzi ţîşniră spre zenit, într-un evantai feeric. Mehmed contemplă cîteva clipe jocurile incandescente.

— Rachetele astea vestesc sfîrşitul Bizanţului ! rosti cu nestrămutată convingere...

Călare pe un armăsar arab, Reşat Nuri, tînărul agă al ienicerilor, se uita la dîrele verzi, luminoase, ca nişte fire de beteală aruncate în neant. Soldaţii lui aveau să intre în luptă. Întoarse capul spre marele vizir, care stătea pe cal în dreapta sa şi privea oarecum visător aceleaşi fire de beteală verzuie. Reşat Nuri aştepta ca marele vizir să ridice mîna, spre a da semnalul de plecare. Aşa cerea regulamentul militar.

Khalil își zicea că în clipa în care va ridica brațul la verticală, spre a face să se urnească ienicerii orînduiți în formații perfect aliniate în front și în adîncime, va semna și propria sa distrugere. Zdrobirea primelor valuri de trupe îi refăcuse în parte moralul. Dar başibuzucii și regimentele de anatolieni și de rumelioți nu se puteau asemui cu ienicerii, mai ales cînd aceștia erau flancați de unitățile de elită ale spahiilor.

În ceasul care va urma se va vedea cine a avut dreptate : sultanul Mehmed sau el, Khalil, marele vizir al imperiului ! Se întrebă dacă va mai apuca să vadă răsăritul soarelui. Ar fi mai bine să cadă în luptă decît să piară sugrumat de mîna unui călău african. Orice turc știe că cea mai frumoasă moarte a unui soldat este cu arma în mînă pe cîmpul de bătălie.

Khalil simți privirile lui Reșat Nuri ațintite asupra sa. Întoarse capul spre tînărul agă și zîmbi :

— Știi ce spunea U-Tse, un mare gînditor chinez, acum două mii de ani ? Statul care a obținut cinci victorii se află în pragul ruinei !

Îl amuză perplexitatea oglindită pe chipul lui Reșat Nuri. Nu se osteni să-i explice sensul adînc al maximei citate. Dealtfel, nici nu era timp. Ridică brațul, apoi dădu pinteni calului, pornind la pas spre ziduri. Ienicerii se puseră în mișcare, izbucnind în urale frenetice. Fanfarele militare le însoțeau pasul cadențat.

Împotriva voinței sale, pașnicul Khalil se simți cuprins de înflăcărarea molipsitoare a ostașilor și ofițerilor de sub comanda sa. Îl furnica pielea, iar părul i se ridicase perie sub acoperămîntul metalic al coifului. Pentru cîteva clipe retrăi elanurile din tinerețe. Se va bate ! Se va bate așa cum numai un coborîtor dintr-un șir neîntrerupt de generali și de mari viziri știe să se bată !

Ienicerii și spahiii păşeau cu solemnitate, ca la paradă, conștienți că asupra lor veghează sultanul infailibil și omniprezent. Atît de pronunțat, de puternic era ritmul marșului lor, încît s-ar fi zis că pămîntul intrat în rezonanță se va prăbuși în adîncuri, înghițind și pe asediați și pe asediatori. Nu ocoleau obstacolele. Călcau peste cadavre ciopîrțite, peste răniți care horcăiau agonizînd, peste tot felul de arme părăsite, peste zeci de mii de săgeți căzute pe jos, care se rupeau scrîșnind sub tălpile grele.

Cînd turcii ajunseră în bătaia săgeților, arcurile creștinilor le sloboziră în rafale. Dar erau mai puține și cu un efect mai redus, fiindcă și apărătorii se împuținaseră.

Primele rînduri ale ienicerilor depășiseră șanțurile umplute cu leșuri, cînd Reșat Nuri văzu apropiindu-se în galopul cailor pe sultan și pe ofițerii săi de Stat-Major. Electrizați de augusta prezență, osmanlîii îl primiră cu ovații, apoi se avîntară spre ziduri. Khalil și Reșat Nuri îl salutară ridicînd iataganul la verticală, apoi plecîndu-l în semn de supunere.

— Să străpungeți apărarea inamică și să cuceriți orașul ! striga Mehmed, acoperind cu glasul său metalic zgomotul bătăliei. Să nu vă înapoiați decît victorioși, sau pe năsălie !

Khalil era uimit de nepăsarea padișahului față de săgețile și ghiulelele inamice care cădeau în jurul lui. Un ofițer de ordonanță și doi icoglani, loviți de moarte, se prăvăliră de pe cai.

Într-un iureș irezistibil, ienicerii și spahiii luară cu asalt zidurile exterioare ruinate în mare parte, apoi se năpustiră urlînd sălbatic asupra culoarului dintre fortificațiile interioare și cele exterioare. Mercenarii genovezi ai lui Giustiniani Longo, sprijiniți de romeii lui Theophilos Paleologos, se băteau cu energia disperării. Bătălia se angajase de-a lungul întregului front. În sectorul Porții de Aur, apărat de Catarino Contarini, spahiii izbutiră să măture formația subțiată a creștinilor care apărau culoarul. Se avîntară apoi la asaltul fortificațiilor interioare. Scările sprijinite de pereții de granit, atît de înalți încît păreau a-și pierde culmile în negura nopții, se îndoiau sub greutatea turcilor care se urcau cu mare iuțeală, ținînd între dinți lamele hangerelor și pumnalelor.

În fruntea oamenilor săi, Mustafa Sabri, comandant de spahii, se cățăra pe o scară. Mai avea de urcat cîteva trepte pînă la crenelurile apărate doar de cîțiva ghiauri. Sabri își zise că era mai aproape de victorie ca niciodată. Nădăjduia să fie primul turc ce va pune piciorul în chip de stăpîn pe creasta zidurilor.

Deodată ochii i se căscară de spaimă. Văzu deasupra lui un cazan pe care mîini dușmane îl aplecau încet spre el și spre oamenii care-l urmau. Sabri știa la ce se putea aștepta. Într-o zecime de secundă se gîndi să sară în gol, dar cînd se uită în jos, își dădu seama că hăul era atît de adînc, încît l-ar fi zdrobit. Vru să strige spahiilor lui să coboare, dar aceștia îl împingeau de la spate, dornici să ajungă mai repede sus. Se mai uită o dată spre creneluri. Din gura cazanului porni să se reverse un lichid negru, vîscos. Sabri încercă să strige, dar lichidul negru, arzător ca focul, îi acoperi obrajii, îi intră pe gîtlej, îi învălui corpul cu o masă moale, aprinsă, care-i calcină veșmintele, pielea, cărnurile, transformîndu-l într-un fel de mumie. În căderea

lui îi trase şi pe turcii de pe treptele de mai jos. Se prăbuşiră cu toţii, potopiţi de smoala topită...

O geană de lumină cenuşie părea să decoloreze cerul spre Marea de Marmara. Asaltul ienicerilor şi al spahiilor continua să se desfăşoare cu violenţă, fără ca asediaţii să-şi fi slăbit împotrivirea. Mehmed aruncase în luptă şi regimentele de gardă, ultimele lui rezerve, pe care le folosea numai în momentele de mare cumpănă. O teamă ascunsă îi încleştă inima. Întrezări spectrul înfrîngerii... Călare pe armăsarul său, galopa printre ieniceri, îndemnîndu-i să se lupte, alternînd blestemele şi rugăminţile, lovindu-i cu latul iataganului. Se apropia momentul decisiv. Înfrîngerea sau izbînda, totul era pe muchie de cuţit. Armura lui strălucitoare reflecta focul torţelor, dîndu-i înfăţişarea unui diavol al războiului.

— Înainte ! Înainte ! Pe cel care va face un pas înapoi îl voi ucide cu mîna mea ! Înainte !

Apariţia lui, în armura aceea sclipitoare, strecura o înfricoşare superstiţioasă în sufletele ienicerilor.

— Înainte ! Înainte !...

Cei trei fraţi Bocchiardi — Antonio, Paolo şi Troilo — laolaltă cu oamenii lor, aşezaţi cu spatele spre zidul interior, căci cel exterior fusese demult luat cu asalt de către ieniceri, se băteau nebuneşte, străduindu-se să reziste presiunii păgînilor care-i încolţiseră, decimîndu-i în mai puţin de o jumătate de oră.

În vreme ce schimba lovituri de sabie cu doi ieniceri, Troilo Bocchiardi strigă către fratele său, care se lupta cu patru turci deodată :

— Paolo, să intrăm în cetate ! Nu mai putem face faţă ticăloşilor ! Altfel pierim zadarnic pînă la ultimul ! De pe zidurile interioare putem continua lupta !

— Are dreptate ! exclamă Antonio Bocchiardi, care ţinea piept unei cete de ieniceri. Nu mai sîntem decît o mînă de oameni !

— Bine ! Ne retragem ! încuviinţă Paolo, care-şi vîrîse sabia pînă la gardă în beregata unui turc. Fabio ! strigă unui soldat din subordine. Deschide portiţa ! După ce ne strecurăm înăuntru, o închizi în urma ta !

Fabio, un tînăr genovez cu platoşa burduşită de lovituri, se execută, descuind una din acele portiţe practicate în ziduri, spre a asigura comunicaţia între culoarele dintre fortificaţii şi oraş. Intrarea aceasta, folosită numai de soldaţi, se numea Kerkoporta. Fraţii Bocchiardi şi genovezii lor începură să se re-

tragă în ordine, unul cîte unul, prin mica deschidere. Turcii, observînd manevra, îşi sporiră presiunea. Nădăjduiau să forţeze portiţa şi să intre peste ceata de ghiauri, care izbutiră în cele din urmă să-şi pună în practică ideea. Îşi tîrîseră şi răniţii. După ce se asigură că intraseră ultimii oameni, Fabio zăvorî portiţa.

Cînd se văzură la adăpost, genovezii răsuflară cîteva clipe. Civilii care făceau reparaţii la ziduri se buluciră în jurul lor, privindu-i întrebători. Printre aceştia se aflau şi doi călugări, Jagarus şi Neofit — fanatici partizani ai lui Ghenadios Scholarios — care făceau pe brancardierii.

— Sus pe ziduri ! îşi îndemnă Antonio Bocchiardi oamenii. Haidem mai repede ! Cred că turcii şi-au şi pus scările !

Ajunşi pe platforma zidului, începură să arunce cu bolovani asupra ienicerilor care se suiau pe scări mobile, ţintind să ajungă la creneluri. O scară lovită în plin pîrîi, apoi se frînse, prăbuşindu-se cu ciorchinii de osmanlîi agăţaţi de ea.

— Iadul să vă înghită ! zbieră Antonio Bocchiardi, plin de entuziasm.

Deodată atenţia îi fu atrasă de o hărmălaie care se ridica de la picioarele zidurilor dinspre oraş. Se uită de pe platformă în jos. Deodată urlă înspăimîntat :

— Turcii au pătruns în oraş !

— Nu se poate ! exclamă Troilo.

— Fabio ! zbieră Paolo. N-ai încuiat portiţa în urma ta ?

— Sigur că am încuiat-o !

— Dă alarma, Troilo ! Turcii au năvălit în oraş ! Tu şi cu oamenii tăi rămîneţi pe ziduri ! Antonio, ia-ţi grupa şi vino după mine !

În vreme ce cobora în fugă scara interioară, Paolo se întreba perplex dacă nu cumva Fabio uitase — din zăpăceală — să zăvorască portiţa. Ar mai fi fost posibil ca vreun individ — dintre civilii de jos — să o fi descuiat dinadins. Poate că printre ei se afla vreun agent de-al turcilor. Acum nu era însă timp să deschidă anchete.

Fabio alerga în urma lui, izbindu-se cu pumnul în piept.

— Vă jur, *Messer* Paolo ! Am încuiat portiţa ! Nu sînt eu de vină !

Paolo, Antonio, Fabio şi ceata lor de genovezi dădură buzna în mijlocul turcilor care pătrundeau şuvoi prin Kerkoporta.

— Fabio ! strigă Antonio Bocchiardi. Aleargă la căpitanul Trevisan şi cere-i să ne vină în ajutor ! Fugi ! Să nu te întorci fără el !

În vreme ce Paolo cu grosul trupei sale căzu în flancul turcilor, Antonio, însoţit de patru oameni, încercă să profite de învălmăşeală spre a se strecura pe lîngă zid pînă la portiţă, pe care să o închidă, pentru a curma revărsarea osmanlîilor în oraş. Dar presiunea acestora era prea puternică.

— Doamne, sîntem pierduţi ! bolborosea Antonio, în vreme ce se împotrivea puhoiului, descriind zigzaguri fulgerătoare cu sabia...

În zona rîului Lycus, care inspira cele mai mari temeri împăratului Constantinos, cavalerul Giustiniani Longo şi mercenarii îşi îndeplineau strălucit sarcinile lor militare. Flancul lor drept era acoperit de căpitanul Reynaud de Brienne, iar cel stîng, de Don Francisco de Toledo, care sosise în ajutor, urmat de rămăşiţele unui escadron de gardă. Basileul însuşi, secondat de Theophilos Paleologos, participa la luptă. Breşa din spatele liniei de apărare a creştinilor fusese lăsată în grija tînărului locotenent Leandru Comnen şi a puţinilor săi oameni rămaşi în viaţă.

Împăratul se bătea umăr la umăr cu soldaţii. Ucisese cu mîna lui cîţiva ieniceri. Nu resimţea oboseala, deşi de patru ceasuri se arunca acolo unde vîltoarea luptei era mai încrîncenată.

— Atacul turcilor începe să slăbească ! strigă basileul, încurajîndu-şi oamenii. Încă o sforţare şi îi punem pe fugă ! Arătaţi-le păgînilor ce înseamnă vitejia romană !

Cavalerul Giustiniani lichidase o pungă pe care turcii reuşiseră să o formeze în inima dispozitivului de apărare al creştinilor, iar acum trecuse la contraatac...

Sultanul Mehmed alerga călare de la un capăt la celălalt al sectorului Lycus, îmboldindu-şi ienicerii să-şi sporească vigoarea atacului.

— Rupeţi linia de apărare a ghiaurilor ! Aruncaţi-i dincolo de ziduri ! Nu le daţi o clipă de răgaz ! Voi sînteţi odihniţi, pe cînd duşmanul este sleit de puteri ! Înainte ! Nu vă lăsaţi !

Turcii, cuprinşi de frenezie, loveau şi erau loviţi, ucideau şi erau ucişi, striveau şi erau striviţi. Voluptatea distrugerii atinsese paroxismul.

Giustiniani Longo savura din plin această voluptate. Practica arta de a ucide cu un adevărat rafinament. Prezenţa împăratului îl stimula, gîdilîndu-i vanitatea. Nişte strigăte îndepărtate, la început nedefinite, dar care se apropiau cîştigînd în intensitate, îi ajunseră la ureche.

— Turcii au pătruns în oraş !

— Ne prăpădesc ienicerii !
— Nenorocire nouă !
— Constantinopolele e pierdut !

Strigătele de deznădejde se umflau, răbufnind în rafale.

„Nu e cu putinţă !“ gîndi Giustiniani stupefiat, în vreme de schimba năprasnice lovituri de ghioagă cu un ienicer vînjos ca un taur. „Numai în sectorul meu exista pericolul ca turcii să năvălească în oraş ! Iar pe aici nu se trece ! Acolo unde se află Giustiniani, duşmanul nu poate răzbi, chiar dacă l-ar ajuta toate cohortele de diavoli din infern !“

Avea o încredere de nezdruncinat în forţa, în steaua lui.

De pe ziduri ţîşniră alte strigăte :

— Turcii sînt stăpîni pe oraş !
— Fugiţi !
— Să scape cine poate !

Glasurile acelea înspăimîntate îl tulburară pe împărat.

— Nu poate să fie adevărat ! exclamă.

Se temea ca vestea să nu semene panică printre romei.

Schija unei ghiulele de marmoră, care se sfărmă în zeci de bucăţi, lovi în plin pe Giustiniani în regiunea dreaptă a pieptului, spărgîndu-i platoşa, fracturîndu-i coastele, pătrunzînd în plămîn. Genovezul se prăvăli, secătuit de puteri. Doi dintre mercenarii săi îl luară pe braţe şi îl scoaseră afară din vîltoarea luptei. Îl rezemară cu spinarea de un zid de piatră. Giustiniani îşi duse mîna la spărtura din platoşă şi şi-o retrase plină de sînge. Nu-i venea să creadă ! El, neînvinsul condottier, căzuse victimă a războiului pe care-l slujise cu atîta patimă. Norocul îl părăsise brusc. Deodată îl încolţi o spaimă dementă. Nu voia să moară tocmai acum, cînd era mai aproape ca oricînd de împlinirea visurilor sale de mărire. Apoi renunţă şi la acestea. Numai viaţa să şi-o păstreze ! Se cutremură la gîndul că osmanlîii ar putea să-i împresoare, lipsindu-l de îngrijirile medicale de care avea atîta nevoie. Da, da ! Un medic ! Să vină un medic ! Mişcă buzele, dar nu reuşi să scoată decît un geamăt. Simţea în piept o durere sfîşietoare.

— Un medic ! murmură cu preţul unui efort. Anunţaţi-l pe împărat că sînt grav rănit !

Vestea vătămării lui Giustiniani zbură din gură în gură, semănînd consternarea şi printre mercenarii genovezi şi printre romei.

Informat de cele întîmplate, basileul se retrase din învălmăşeala luptei şi alergă la căpătîiul condottierului. Îi examină rana atît cît se pricepea.

— Am şi trimis după medicul meu personal, ca să vină cît mai degrabă spre a te pansa. Sper că nu e ceva grav !

— Abia pot să mă mai mişc ! Sufăr cumplit ! se văită Giustiniani. Porunciţi, vă rog, oamenilor Măriei-Voastre să deschidă poarta ca să pot intra în oraş !

Basileul se făcu palid. Retragerea genovezului ar fi dezorganizat întreaga apărare. Pe experienţa şi priceperea lui se bizuise cînd îi încredinţase acest sector atît de periclitat.

— Bine, dar dumneata eşti cheia de boltă a apărării noastre ! Rămîi aici pînă la încheierea luptei, care nu mai poate dura mult ! Turcii se vor retrage ! Au ajuns şi ei la capătul puterilor !

Giustiniani era obsedat de teama că va fi prins ca într-o cursă de şoareci de turcii care pătrunseseră deja în oraş.

— Ienicerii au străpuns linia de apărare, Sire, în sectorul fraţilor Bocchiardi. N-aţi auzit ? Apă, daţi-mi apă !

Un mercenar îi turnă pe gît puţin *rakė* dintr-o gamelă, întărindu-l.

— Rezervele lui Notaras vor intra în acţiune ! stărui basileul.

— Vă faceţi iluzii, Sire ! replică genovezul exasperat. Oraşul este pierdut ! Vreau să mă retrag pe bordul navei mele ! Acolo am şi un medic...

— Giustiniani, te implor, în numele tuturor creştinilor care se luptă pe ziduri, în numele locuitorilor acestui oraş urgisit, care şi-au pus încrederea în braţul tău ! Nu ne părăsi !

Condottierul clătină din cap cu îndărătnicie.

— Inutil, Sire ! Trebuie să plec ! Nu vreau să mor aici, ca un cîine ! Ordonaţi să se deschidă poarta ! Altfel poruncesc eu oamenilor mei să o deschidă cu forţa.

Cu durerea în suflet, basileul se resemnă să-i împlinească dorinţa.

— Ne vei avea pe conştiinţă, Giustiniani !

— Cum va fi voia lui Dumnezeu, Sire ! Te las cu bine !

I se deschise poarta. Cîţiva mercenari îl instalară pe o brancardă.

— La corabie ! porunci Giustiniani.

Împăratul urmări cu privirea modestul cortegiu, pînă ce îl pierdu din ochi. După ce se înapoie în prima linie, constată cu înfricoşare că temerile lui erau justificate. Observînd plecarea şefului lor, mercenarii — individual sau în grupuri mici — porniră pe urmele lui, ca şi cînd bătălia nu i-ar mai fi interesat. În zadar ofiţerii împăratului alergară în mijlocul lor şi îi

implorară să nu dezerteze. În locul fugarilor se instalară pe poziție soldații căpitanului de Brienne și ai lui Leandru Comnen. Spre a putea acoperi un sector atît de larg, trebuiră să se răsfire, astfel încît alcătuiră un cordon de apărare foarte subțiat în calea turcilor...

De dincolo de șanț, sultanul observase agitația din rîndurile creștinilor și șuvoiul de mercenari genovezi care se scurgeau pe poartă în oraș.

— Romeii sînt la pămînt ! Mercenarii fug ! Aruncați-vă asupra lor, ieniceri ! Zdrobiți-i ! Să nu mai rămînă picior de năpîrcă necredincioasă între zidurile acestui oraș, care de acum înainte este al vostru ! Înainte, vitejii mei ieniceri, înainte, spahii, fiii mei iubiți ! Înainte ! Să dovediți lumii întregi că ostașii Islamului sînt neînvinși ! Înainte !

Turcii se năpustiră asupra ghiaurilor cu reînnoită energie. Simțeau că norocul trecuse de partea lor...

Hasan, comandantul unei companii de ieniceri, un colos cu mușchi zdraveni, noduroși, și un cap cît o baniță, se repezi cu oamenii lui asupra rîndurilor de creștini, străpungîndu-le așa cum străpunge o pană de fier butucul cel mai rezistent. Padișahul făgăduise rangul de pașă primului ofițer turc care va împlînta drapelul verde pe culmile fortificațiilor bizantine. Folosindu-se de breșa deschisă în trupul zidurilor, se căță pe povîrnișul de pămînt spre crestele crenelate. În impetuosul lui asalt, răsturnă pe toți ghiaurii care încercară să-i stăvilească elanul. Cu dreapta mînuia iataganul, iar în stînga ținea steagul verde. Din cîteva salturi ajunse sus, pe muchea pereților de piatră. Exaltat, înfipse cu putere lemnul drapelului într-o crăpătură deschisă între blocurile de stîncă. Faldurile verzi prinseră să filfîie în bătaia vîntului, vestind și luptătorilor de pe fortificații, și turcilor din tabăra otomană, și locuitorilor orașului că osmanlîii stăpîneau acum zidurile.

Leandru Comnen, urmat de o ceată de romei, se avîntă asupra lui Hasan și a ienicerilor lui. Acolo, pe povîrnișul de pămînt și de piatră, se încinse o luptă aprigă, confuză. Leandru era hotărît să ajungă la drapel, deși turcii făcuseră cerc spre a-l apăra. Sudoarea îi curgea gîrlă, buzele i se crăpaseră, mușchii îl dureau, dar, fără să țină seama de oboseală, se bătea cu tenacitate. Noi cete de ieniceri alergară spre Hasan, spre a-l sprijini. Creștinii și islamicii se înfruntau cu aceeași oarbă încordare.

Leandru — copilandrul care abia se deprinsese să ucidă — spintecase trei turci și se urca pas cu pas spre creasta crenelată

a zidului. Dar rîndurile dușmanilor din fața lui se îndesau, împiedicîndu-l să ajungă la țintă. Deodată privirile îi căzură întîmplător asupra cadavrului unui genovez care ținea o praștie între degetele-i închircite. Leandru i-o smulse. Luă apoi de jos o piatră cu colțuri ascuțite și muchii tăioase ca briciul. Experiența lui din copilăria nu prea îndepărtată, cînd trăgea cu praștia, avea acum să-și dea roadele. Piatra, slobozită din căușul ei de piele, descrise prin aer o traiectorie rapidă, lovindu-l pe Hasan între ochi. În clipa aceea băiețandrul reedita isprava lui David. Hasan, reîncarnarea lui Goliath, scăpă iataganul din mînă și își acoperi cu degetele fața năclăită de sînge. Piatra îi spărsese sinusoidul și atinsese creierul. Hasan căzu în genunchi. Altă piatră îl păli în bărbia rămasă descoperită. Falca pîrîi, plesnind. Sub ochii camarazilor săi, Hasan se prăbuși, rostologindu-se pe taluzul de pămînt. În vreme ce lupta continua furioasă, Leandru ajunse la drapel. Sub ochii creștinilor și ai turcilor, îl smulse din lăcașul lui, îi rupse lemnul, frîngîndu-l de genunchi, și, după ce sfîșie pînza verde pe care era brodat un verset din *Koran*, o călcă în picioare.

Din rîndurile osmanlîilor se ridică un strigăt de consternare, dar și de mînie. Creștinii ovaționară isprava lui Leandru. Dar acesta fu ultimul lor triumf. Valurile de ieniceri și de spahii la care se adăugară unitățile gărzii imperiale turcești, deferlară cu sporită impetuozitate asupra romeilor decimați...

Clopotele vuiau grav, obsedant, cîntînd parcă prohodul Constantinopolelui creștin...

— De Brienne !

— Poruncește, Sire !

— Cavalerul Giustiniani ne-a părăsit. Preiei comanda trupelor din sectorul Sfîntul Roman ! Eu alerg la Kerkoporta, să văd ce se întîmplă acolo !

Încălecă și, după ce intră în oraș prin mica poartă folosită în retragerea lor de către Giustiniani și mercenarii lui, porni în galop spre Kerkoporta. Nu era urmat decît de Ioan Dalmatul, un nobil din Iliria atașat Casei Imperiale, de un ofițer de ordonanță și de un ține-cal.

Dacă se adeverea zvonul cum că turcii ar fi pătruns în oraș, însemna că situația luase o întorsătură foarte gravă. Desigur, nu va înceta lupta, căci istoria oferea nenumărate exemple în care citadele împresurate de dușman și aflate pe punctul de a se preda fuseseră salvate în ultimul moment de ajutoare providențiale venite din afară. De ce nu s-ar întîmpla minunea asta și aici, la Constantinopole ? O flotă venețiană se găsea în

drum spre Bizanț. Pe de altă parte, emisari ai lui trataseră cu diverși suverani și principi, propunîndu-le în schimbul ajutorului lor militar diferite compensații teritoriale. Ducelui Iancu de Hunedoara îi făgăduise Selymbria. Regelui Alfonso de Aragon îi promisese insula Lemnos. Trimisese un agent pînă și la Ismail, emir de Sinope, un personaj foarte apreciat la Curtea otomană, cu un bogat dar, solicitîndu-l să facă o ultimă intervenție pe lîngă sultan. Și Iancu de Hunedoara și Alfonso de Aragon lăsaseră a se înțelege că vor lua în considerație ofertele basileului. Poate că trupele vreunuia dintre ei se și aflau în drum spre Constantinopole. Împăratul surîse amar. Își dădu seama că încerca să se înșele, hrănindu-se cu iluzii. Trebuia să renunțe la himere și să revină la realitate.

În goana lui spre Kerkeporta, începu să se încrucișeze cu cete de civili — bărbați, femei, copii — care alergau îngroziți, cărînd tot felul de boarfe. Pe măsură ce se apropia de Blacherne, numărul fugarilor creștea. Dintr-acolo răzbătea o hărmălaie inexplicabilă. Iuți calul, îndemnîndu-l cu cravașa și cu pintenii.

Deodată drumul îi fu barat de un cordon de soldați care încercau să baricadeze strada. Un ofițer, recunoscîndu-l pe împărat, veni să-i dea raportul :

— Sire, turcii au reușit să ia în stăpînire zidurile cuprinse între Kerkoporta și poarta Adrianopolelui. Palatul imperial este direct amenințat de trupele inamice care au pătruns în oraș.

— Marele amiral Notaras nu v-a trimis ajutoare ?

— Nu mai știm nimic despre marele amiral. Legăturile noastre cu cartierul Hebdomon sînt tăiate.

Dinspre capătul opus al străzii răbufni un mare vacarm. Ofițerul întoarse capul într-acolo.

— Vin turcii ! strigă. Cer Majestății-Voastre permisiunea de a mă înapoia printre soldații mei !

— Du-te și fă-ți datoria ! Dumnezeu să te ajute ! rosti basileul. Eu voi încerca să vă trimit trupe în sprijin.

Se repezi în galop spre cartierul general al lui Notaras, dar înainte de a ajunge în piața Sfîntul Pankratios, întîlni o nouă stavilă. Resturile unui escadron din garda imperială ridicaseră o baricadă spre a împiedica revărsarea turcilor în cartierul Constantinian. Comandantul escadronului, un ofițer foarte tînăr, care înlocuise pe căpitanul său căzut în luptă, dădu un raport neclar, din care reieșea doar că soldații lui, după o ciocnire violentă cu osmanlîii, fuseseră respinși cu mari pier-

deri, iar acum încercau să organizeze un nou punct de rezistență.

— Spune-le soldaților tăi că am să le trimit ajutoare! Țineți piept dușmanului! Nu vă pierdeți nădejdea! Dumnezeu ne va izbăvi!

Întoarse calul trăgîndu-l de dîrlogi și porni spre cazarma „Theodosios cel Mare". Spera că va găsi la partea sedentară cîțiva oameni pe care să-i trimită în luptă. Îl mustra conștiința fiindcă făcuse o făgăduială greu de îndeplinit. Cîte trupe i-ar trebui spre a le îndrepta în sprijinul romeilor care se băteau apărînd stradă cu stradă? „Sîntem pierduți!" rosti pentru sine. „Sîntem pierduți!"

Cînd ajunse la destinație, avu o surpriză penibilă. Cazarma era goală. Prin curțile pustii bătea doar vîntul. Pe culoarele clădirilor abandonate erau risipite tot felul de hîrtii și de obiecte fără valoare.

Ioan Dalmatul îl privea pe împărat fără a îndrăzni să-i tulbure gîndurile. Mesajul telepatic îl făcu pe basileu să-și întoarcă fața spre ilirian.

— Dalmatule, mă înapoiez la poarta Sfîntul Roman! Acolo e locul meu!

— Te însoțesc, Sire!

— De ce? Întoarce-te la ai tăi! Iliria e țara ta, nu Bizanțul!

— Vreau să lupt alături de tine, Sire!

Basileul zîmbi.

— Atunci să mergem!

În goana lor spre poarta Sfîntul Roman întîlniră alte cete de refugiați civili, care alergau în dezordine spre centrul orașului.

— De unde veniți? întrebă împăratul pe un bătrîn care pășea anevoie sprijinindu-se într-un toiag.

— Pe turnurile porții Rhegion flutură drapelele turcilor. Lumea fuge ca să nu se afle în calea dușmanului cînd acesta va năvăli în oraș. Am auzit că și la poarta Sfîntul Roman turcii au răzbit în Constantinopole și că...

Basileul nu mai aștepta restul cuvintelor bătrînului. Plecă în galop mai departe. Îi reveni în minte un dicton militar: „Cîștigă războiul armata care rezistă cu un minut mai mult decît armata adversă". Puterea romeilor de a ține piept inamicului se curmase prea devreme. Dar acum era inutil să mai cugete asupra cauzelor înfrîngerii. Și dinspre poarta Sfîntul Roman

se scurgeau șuvoaie de refugiați civili și militari. Un vînt de panică sufla asupra lor.

— Fugiți ! Fugiți ! strigau. Ai noștri au fost dați peste cap ! Fugiți ! Turcii fac prăpăd ! Vai de noi, vai de noi !

Făcîndu-și cu greu loc prin mulțimea înspăimîntată, basileul ajunse la poarta Sfîntul Roman. Pe sub arcadele ei se scurgeau șiroi, ca sîngele dintr-o rană deschisă, dezertori care-și aruncau armele. Nici nu mai ținea seamă de prezența împăratului.

Constantinos descălecă. Își scoase de pe deget inelul cu sigiliul imperial și făcu semn ține-calului să se apropie.

— Ia inelul acesta și aleargă la căpitanul Ioan, căpetenia românilor ! Îl cunoști, nu-i așa ?

— Îl cunosc, Majestate !

— Știi unde să-l găsești ?

— Pe zidurile dinspre Cornul de Aur.

— Să-i dai inelul și să-i spui că e de la mine pentru Vodă Vladislav ! Ia armăsarul meu, căci e mai iute, și fugi !

Ține-calul execută porunca.

Basileul străbătu poarta cu canaturi date de perete fără să ia în seamă pe fugarii care-l îmbrînceau și ieși pe culoarul din fața zidului interior. Acolo bătălia continua cu îndîrjire. Palisadele care înlocuiau zidul exterior năruit pe mari întinderi fuseseră la rîndul lor dărîmate. Masele de osmanlîi executau o presiune formidabilă asupra subțirelui baraj de creștini, care erau pe punctul de a fi debordați.

Căpitanul de Brienne, Don Francisco de Toledo și Theophilos Paleologos se aflau la posturile lor și se băteau umăr la umăr cu soldații din garda imperială care mai rezistau încă.

Împăratul se avîntă în luptă animat de acea paroxistică voluptate a morții care-i determină pe războinici să nu dea cu un pas înapoi în fața unui inamic de o sută de ori mai puternic, deși știu că îi așteaptă pieirea. Învîrtejindu-și sabia, se năpusti asupra osmanlîilor. Sîngele turcilor uciși de mîna lui îl împroșca, mînjindu-i obrajii, scutul, armura. Theophilos Paleologos și Don Francisco de Toledo, însuflețiți de exemplul lui, îl încadrară, înfigîndu-se ca un pinten în frontul turcesc. Pe chipul transfigurat al lui Theophilos Paleologos se scurgeau șiroaie de lacrimi, în vreme ce brațul său lovea nimicitor pe dușmanii ieșiți în cale. Don Francisco de Toledo ucidea cuprins de o exaltare mistică. Trei oameni — împăratul și cei doi principi — rămaseră ca o insulă izolată în mijlocul unei mări pline de vîrtejuri. Don Francisco surîdea morții. O moarte cu chip

de o frumusețe stranie, cu veșminte albe, incandescente, ca și zorile ce se ridicau la orizont. Îl mai văzu o dată pe împărat, care-și deschidea drum înainte, făcînd pîrtie sîngerie cu sabia lui înaripată. Dar la un moment dat sabia se frînse. Basileul dispăru, copleșit de avalanșa de oameni. Pieri din preajma lui și Theophilos Paleologos, străpuns de zeci de hangere.

— Sire ! Sire ! Așteaptă-mă, Sire ! strigă Don Francisco de Toledo, făcîndu-și cu spada loc printre turci.

O lumină orbitoare îl învălui într-un fel de crisalidă bizară, dar atît de prietenoasă, amortizînd vuietul din jur, izolîndu-l de vrăjmași, lăsîndu-l singur în fața eternității.

— Așteaptă-mă, Sire ! bîigui. Așteaptă...

Căzu în genunchi...

Lumina se stinse. O beznă caldă, ocrotitoare, îl înfășură, scufundîndu-l în neant...

Căpitanul Reynaud de Brienne — soldat de carieră — disprețuia actele de bravură gratuite. După ce ienicerii luaseră cu asalt ruinele zidurilor exterioare și se revărsaseră în peribol, masacrîndu-i pe romeii surprinși acolo, se retrăsese pe una din brețele zidurilor interioare, unde avea de gînd să reziste atît cît va fi posibil atacurilor turcești.

Știuse de la începutul asediului că situația romeilor era foarte grea. Sperase totuși — prin absurd — că un complex favorabil de împrejurări îi va ajuta să respingă atacul otomanilor, astfel încît Constantinopolele să supraviețuiască și acestei crize, așa cum supraviețuise de-a lungul unui mileniu și altor crize, poate mai acute. Dacă operațiile militare din primele faze ale asediului păruseră a-i justifica speranțele, ultimul atac i le năruise definitiv. Bizantinii fuseseră urmăriți de un ghinion feroce. Ploaia torențială din ajun muiase valurile de pămînt ce acopereau brețele ; strania pățanie de la Kerkoporta și rănirea lui Giustiniani contribuiseră spre a zădărnici eforturile apărării creștine, atît de eficace pînă atunci.

De sus, de pe breșe, de Brienne asistase cu inima strînsă la scena morții împăratului, pentru salvarea căruia nu putuse ridica un deget. Tot de acolo îi văzuse pe osmanlîi invadînd zidurile din sectoarele alăturate, pe care abia mai rezistau grupuri răzlețe de creștini împresurați. Trupele de gardă de sub comanda sa, reduse la vreo cincizeci de oameni, ar mai fi putut ține piept maximum un sfert de ceas. Printr-o stranie ironie a sorții, singurul ofițer care supraviețuise și îi ținea companie în aceste clipe supreme era rivalul său, Leandru Comnen. Datoria lui de comandant și de soldat îi impunea să

rămînă pe poziţie pînă la urmă, potrivit consemnului şi ordinelor primite. Dar de la cine mai putea primi acum ordine ? Împăratul — simbolul viu al autorităţii imperiale — pierise. Nimeni nu se ridicase spre a-i lua locul. Înaltul comandament militar bizantin se destrămase. Chiar dacă generalul Chrisogeorghis şi adjuncţii săi mai rezistau în cîteva pungi — care nu vor întîrzia să fie lichidate — noţiunile de ordine, de disciplină, de respect al jurămîntului militar deveniseră lipsite de orice conţinut, căci nu mai avea cine să vegheze la aplicarea lor.

De Brienne rămăsese printre ultimii apărători ai Constantinopolelui creştin. Va sfîrşi fie murind cu sabia în mînă, fie predîndu-se învingătorilor. Prima variantă nu-i surîdea. Era încă tînăr, iar viaţa merita a fi trăită. A doua variantă era şi mai repulsivă. Nu avea de gînd să aştepte a fi spînzurat sau tras în ţeapă, aşa cum îşi încheiaseră existenţa atîţia prizonieri ai osmanlîilor, şi cu atît mai mult să-şi amărască anii pe care-i va mai avea de trăit trăgînd la rame pe vreo galeră a sultanului. Nu-i rămînea decît să se facă nevăzut.

Turnul din dreapta breşei pe care se afla acum era legat printr-un lanţ de galerii subterane de o cisternă din cartierul Blachernelor, care asigura alimentarea cu apă a trupelor amplasate pe zona centrală a fortificaţiilor. Folosindu-se de această reţea subpămînteană, putea ieşi la suprafaţă undeva, în centrul oraşului. De acolo se va strecura pînă în port şi va încerca să se îmbarce pe vreuna din navele genoveze sau veneţiene care vor ridica ancora spre a se refugia în larg.

Profită de o scurtă acalmie în desfăşurarea luptei spre a se adresa oamenilor săi :

— Soldaţi, atenţie la mine ! strigă, aruncînd o privire circulară asupra lor.

Palizi, istoviţi, acoperiţi de răni şi mînjiţi de sînge, ostaşii arătau ca nişte fantome.

— Din clipa aceasta, le vorbi căpitanul, misiunea voastră s-a încheiat ! Sînteţi liberi să plecaţi oriunde ! Eu am de gînd să mă refugiez în tunelurile subterane. Cine vrea să mă urmeze nu are decît ! Cei care au soluţii mai bune sînt liberi să le adopte !

— Eu rămîn pe poziţie ! anunţă cu hotărîre Leandru Comnen.

De Brienne îl privi zîmbind ironic.

— Te felicit pentru bravura dumitale ! Te previn însă că te expui unei primejdii inutile ! Pentru salvarea acestui oraş nu se mai poate face nimic !

Cîțiva soldați romei se grupară în jurul lui Leandru.

— Rămînem și noi !

De Brienne nu se mai osteni să le răspundă. Intră în turn printr-o spărtură a zidului și porni în jos pe o scară în spirală. Cei mai mulți soldați se consultară din ochi, apoi îl urmară. Pe drum își aruncară arcurile, lăncile, praștiile, arbaletele, păstrînd doar săbiile și pumnalele necesare în eventualitatea unei lupte corp la corp.

După ce ajunse la nivelul cel mai de jos al turnului, de Brienne ridică un chepeng metalic care deschidea drumul pînă la cisterna subterană.

— Ultimul care va coborî după mine să tragă chepengul și să-l zăvorască pe dinăuntru ! porunci soldaților care-l urmau. Turcii au altceva mai bun de făcut decît să se ia după noi.

Desprinse una din torțele aprinse înfipte în suporturi de fier și se lăsă în jos pe scara îngustă cu trepte de piatră tocite care duceau în adîncurile pămîntului. La un moment dat, ropotul de pași ai soldaților fu acoperit de zgomotul metalic al chepengului trîntit, după care se auzi clănțănitul zăvoarelor. „Moartea ne-a acordat o păsuire", reflectă de Brienne.

În tunel domnea o umezeală rece, care făcu să-i înghețe pe spinare cămașa udă de transpirație. Pe pereții de piatră se scurgeau firișoare de apă tulbure. Panta coridorului se accentuă. Din cînd în cînd, francezul se oprea spre a mai răsufla, căci oboseala începuse să se facă resimțită. Uneori tunelul se bifurca. Atunci lăsa instinctul să-l orienteze.

După o cotitură a tunelului se pomeniră în pragul unei încăperi imense. Tavanul, pierdut în întuneric, era susținut de șiruri de coloane cu picioarele cufundate în apă. De Brienne își dădu seama că ajunsese într-una din acele uriașe cisterne despre care auzise adeseori vorbindu-se. Nu avusese însă niciodată curiozitatea să vadă cum arată în realitate. Păși pe un fel de brînă îngustă, construită de-a lungul peretelui cisternei, pînă ce li se deschise în față gura neagră a unui alt tunel. De Brienne se întrebă cum vor ieși din acest labirint.

De cîte ori drumul se bifurca, alegea tunelul cu pantă coborîtoare, socotind că numai în acest chip putea ajunge în partea dinspre mare a orașului. La un moment dat culoarul se termină într-o încăpere cu pereți circulari de piatră, în tavanul căreia se deschidea o galerie verticală — un adevărat puț — cu trepte de fier ruginite înfipte în zidul năpădit de umezeală. Pentru a ieși la lumină, era limpede că trebuiau să se folosească de această cale. De Brienne și oamenii lui înce-

pură urcușul. Ajunseră astfel la un chepeng metalic ce acoperea puțul.

„Dacă-l voi ridica, se întrebă cu emoție căpitanul, nu ne vom pomeni în vreun cartier ocupat deja de turci ?“ Dar acum nu mai putea da înapoi. Împinse capacul metalic și scoase capul afară. Începuse să se lumineze de zi. Oameni de toate vîrstele, cu tot felul de boccele în spinare, alergau care încotro. De Brienne ieși din puț, urmat de soldații săi. Lumea de pe stradă, închipuindu-și că are de a face cu niște turci, care irupseseră dintr-o galerie subterană, o luă la fugă înspăimîntată. Romeii se mai liniștiră doar cînd văzură că militarii purtau uniforma bizantină.

Uitîndu-se în jur, de Brienne recunoscu împrejurimile portului Bucoleon dinspre Marea de Marmara. Bucoleonul nu-l interesa, fiindcă navele care ar fi putut servi la o eventuală evadare din Constantinopole se aflau concentrate în portul Prosforian de pe țărmul Cornului de Aur.

Cei mai mulți dintre soldați se grăbiră să plece pe la căminele lor. Cîțiva rămaseră în preajma căpitanului. De Brienne îi privi cu simpatie, dar și cu milă. Oamenii aceștia se deprinseseră într-atît a fi comandați, încît își pierduseră orice spirit de inițiativă.

— Să mergem spre portul Prosforian ! le spuse. Poate izbutim să ne îmbarcăm pe vreo navă venețiană.

Ostașii îl urmară cu supunere. Aveau în ofițerul acesta o încredere oarbă. Grație lui — erau convinși — își vor găsi salvarea...

La Kerkoporta, frații Troilo și Paolo Bocchiardi erau pe punctul de a fi împresurați de turci. Antonio cu oamenii lui nu fuseseră în stare să zăvorască poarta pe care osmanlîii se revărsau irezistibil. Dacă nu vor profita de semiobscuritatea care mai domnea încă — își zise Paolo — vor pierde orice șansă de a mai scăpa. Hotărîrea de a-și abandona poziția încredințată de împărat îl durea sufletește, dar își dădea seama că o continuare a rezistenței ar fi fost nu numai zadarnică, ci și nebunească. Ajutoarele așteptate nu-și făcuseră apariția și nici nu era de presupus că și-o vor mai face vreodată.

Paolo își strigă frații :

— Încetați lupta și plecați ! Cu cei nouă oameni care mi-au mai rămas, am să vă acopăr retragerea !

— Nu se poate ! protestă Antonio. Ar însemna să mergi la sinucidere !

— Dacă plecați acum, tot mai aveți o șansă ! stărui Paolo. Străduiți-vă să ajungeți la portul Prosforian ! Ce Dumnezeu, veți găsi acolo vreun mijloc spre a trece în Galata ! Hai, nu vă mai tocmiți ! Mă așteptați pe chei un sfert de ceas ! Dacă la sfîrșitul acestui interval nu v-am ajuns din urmă, îmbarcați-vă ! Și acum luați-o din loc ! Nu mai aveți o clipă de pierdut !

Troilo și Antonio se învoiră să plece. Acoperiți de Paolo, o luară pe lîngă ziduri, spre piața Blachernelor, pe care o ocoliră. Se afundară într-o încîlceală de străzi și străduțe pe care le cunoșteau bine, căci orașul acesta devenise demult pentru ei o a doua patrie.

Mergeau în pas alergător, întretăindu-se cu tot felul de constantinopolitani năuciți de spaimă. Vestea străpungerii liniei de apărare creștine se răspîndise cu iuțeală. Bărbați, femei, copii, purtînd tot soiul de obiecte, majoritatea inutile, fugeau în neștire. Bătrîne pe care nu le mai ajutau picioarele se trîntiseră la pămînt și boceau făcînd metanii. În pragul intrării unei case dărăpănate, un moșneag stătea nemișcat, sprijinindu-se într-un toiag. Vîntul îi răsfira barba albă.

„Sîntem niște dezertori ! cugeta Troilo. Acum alergăm să ne salvăm pielea ! Mi-e scîrbă de mine !" Fugea însă fără să se oprească, fiindcă instinctul de conservare era în clipa aceea mai puternic decît simțul onoarei. Îi revenea în minte chipul fratelui său Paolo. Paolo era un om adevărat. Știa că va muri, dar nu se temea de moarte. Se jertfise pentru frații lui și pentru cei cîțiva soldați ai lor care supraviețuiseră măcelului.

Antonio își simțea picioarele grele, fiindcă oboseala începuse să-l răpună. Alerga însă cu disperare, căci orice întîrziere le putea fi fatală.

Cînd ajunseră în portul Prosforian de la poalele Acropolei, îi ului mulțimea îmbulzită pe cheiuri. Prin mii de glasuri, refugiații implorau să fie luați pe bordul navelor genoveze și venețiene care se pregăteau febril de plecare. Se ofereau sume fabuloase și bijuterii cu pumnul pentru un loc pe punte. Concurența era atît de aprigă, încît nenorociții se îmbrînceau, se loveau, se sfîșiau, spre a ajunge primii la pasarele.

În dementialul furnicar de oameni, Troilo avu norocul să întîlnească doi barcagii care făcuseră adeseori transporturi pentru vestita Casă Bocchiardi. Barcagiii convenire să-i treacă în Galata.

— Grăbiți-vă ! îi îndemnă cel mai bătrîn dintre barcagii. Navele turcești se apropie de port. Dacă mai întîrziem un minut, ne prind aici și ne jugănesc !

Antonio şi Troilo se priviră în ochi, întrebîndu-se fără vorbe : „Ce facem cu Paolo ? Îl mai aşteptăm ?“

Barcagiul le observă ezitarea.

— Dacă nu mergeţi în clipa asta, vă lăsăm aici ! Slavă Domnului, muşteriii nu ne lipsesc !

Cei doi fraţi se uitară la cei cîţiva oameni care-i urmaseră pînă în port. Gîfîiau şi erau atît de istoviţi, încît abia se mai ţineau pe picioare. Şi faţă de ei aveau îndatoriri.

— Ne îmbarcăm ! vorbi Troilo barcagiilor.

— Bun ! răspunse bătrînul barcagiu, ridicîndu-şi cu mulţumire sprîncenele cenuşii lăsate ca nişte minuscule perdele asupra ochilor apoşi. Ne fofilăm pe lîngă far. Acolo e cimitirul de nave scoase la reformă. Turcii n-au ce să jefuiască acolo, aşa că vom trece neobservaţi...

Zîmbind cu duioşie, Theodora Cantacuzino se uită la Rinio şi Hera, cele două fetiţe care dormeau în pătuţurile lor aurite, fără ca dangătele clopotelor să le tulbure somnul. Încă de la începutul asediului, nevinovata lor existenţă se depăna ca şi cînd nimic rău nu s-ar fi întîmplat dincolo de zidurile palatului care le adăpostea.

Theodora Cantacuzino trecu la fereastră, dădu la o parte perdelele grele de catifea, şi de acolo, de la etaj, privi lumea care alerga năucă în josul străzii, cărînd boccele şi luminîndu-şi cu torţe aprinse drumul. Bubuiturile tunurilor încetaseră, în schimb se auzea dinspre fortificaţii un vuiet surd, ca şi cînd s-ar fi rupt nişte zăgazuri, lăsînd apele să se reverse cu furie la vale.

Instinctele atavice, care se trezesc la oamenii civilizaţi în clipele de mare cumpănă, o făcură să presimtă nenorocirea. Deşi nu primise nici o veste de la soţul ei, care plecase de cu seară pe ziduri, *ştia* că ireparabilul se produsese. Încercă să-şi stăpînească nervii. Poate că imaginaţia ei o luase razna.

Se îndreptă spre uşa care răspundea în vestibul. O deschise şi îşi aruncă privirile în încăperea luminată discret de cîteva lumînări înfipte într-un sfeşnic aşezat pe o masă. Uşile vestibulului erau date de perete, lăsînd să se vadă un şir de săli pe jumătate cufundate în întuneric.

— Pulcheria ! chemă cu voce scăzută, spre a nu le trezi pe fetiţe. Pulcheria !

Nu primi nici un răspuns. Apelul ei se pierdu în şiragul de încăperi pustii. Pulcheria ar fi trebuit să se afle în vestibul. Rostul ei era să vegheze la uşa dormitorului fetiţelor de la lăsatul serii şi pînă în zori. „S-a întîmplat ceva grav, îşi zise Theodora, de vreme ce nici slugile nu-şi mai fac datoria !“

Coborî pînă la parter. Pretutindeni uşile erau lăsate vraişte. Zorile prinseseră să aştearnă peste vitralii lumina lor palidă, cenuşie. Şi uşile dinspre stradă erau deschise. Theodora ieşi afară şi coborî treptele scării monumentale pînă la oamenii care alergau purtînd tot felul de baloturi, sau împingînd cărucioare încărcate cu cele mai heteroclite lucruri casnice. Din rîndurile lor ţîşneau strigăte, vaiete, blesteme, hohote de plîns.

— Ce s-a întîmplat ? întrebă Theodora pe o bătrînă care se oprise spre a-şi mai trage răsuflarea.

— Ce să fie, măiculiţă ! N-ai auzit ? Au intrat turcii în oraş, bătu-i-ar Dumnezeu să-i bată !

Bătrîna clătină din cap, vorbindu-şi singură, şi porni mai departe, şchiopătînd.

Theodora rămase uimită de liniştea cu care primise această veste. O aşteptase, era pregătită sufleteşte şi o accepta ca pe un fapt normal. Se uita la oamenii care fugeau, încercînd un simţămînt de detaşare, ca şi cînd ar fi fost străină de această zarvă. Le întoarse spatele şi urcă încet treptele de piatră. Era calmă. Turcii nu se vor atinge nici de ea şi nici de fetiţe. De acord cu soţul ei, îşi luase măsuri de prevedere. Pătrunse în palat şi închise pe dinăuntru uşile de la intrare. După ce le zăvorî, păşi uşor pe scara care ducea la etaj. Traversă încăperile pustii fără să se grăbească. Tumultul de afară se auzea în surdină. Ajunsă în camera fetiţelor, le trezi din somn, sărutîndu-le pe frunte.

— Trebuie să vă îmbrăcaţi ! Plecăm într-o călătorie lungă şi frumoasă !

Fetiţele scînciră, frecîndu-şi cu pumnii lor mici ochii înceţoşaţi de somn. Nu erau deprinse cu orele atît de matinale. Theodora le scoase pe rînd cămăşuţele, apoi le îmbrăcă pe îndelete cu rochiţele lor cele mai drăguţe.

— De ce plecăm atît de devreme ? întrebă Hera, în vreme ce Theodora o încălţa.

— Vreau să vă arăt răsăritul soarelui. Aţi văzut vreodată răsăritul soarelui ?

— Nu ! răspunseră amîndouă fetiţele.

— Este tot ce poate fi mai frumos !

După ce le îmbrăcă, le privi cu dragoste.

— Înainte de plecare, să bem cîte un sirop răcoritor ! Dulce ca mierea !

În vreme ce fetiţele trecură la fereastră, atrase de priveliştea mulţimii care se perinda gălăgioasă prin faţa palatului, Theodora intră în camera alăturată. Dintr-un dulap italienesc

încrustat cu fildeș scoase un pachețel cu un praf incolor. Deșertă pachețelul în trei pahare, avînd grijă să dozeze praful în doze egale. Deasupra turnă sirop. Amestecă bine conținutul, pînă ce praful se topi. Așeză paharele pe o tavă și se înapoie cu ele în camera copilelor.

— Unde merge lumea asta multă ? întrebă Rinio, căscînd somnoroasă.

— Merge, ca și noi, să vadă răsăritul ! Astăzi e sărbătoare mare ! Haide, beți siropul, ca să putem pleca !

Cuminți, fetițele luară paharele în mînă. Theodora simți că i se sfîșie inima. Săvîrșea cu bună-știință o crimă. Fu ispitită să smulgă paharele și să le zdrobească pe pardoseală. Dar vacarmul de afară îi reaminti hotărîrea pe care o luase împreună cu Demetrios.

Hera duse paharul la gură, gustă băutura și făcu o strîmbătură.

— Amară mai e !

— Migdalele îi dau puțină amărăciune. În schimb are un parfum...

Încercă să le surîdă, dar nu reuși decît să facă o schimă grotescă. În vreme ce fetițele beau siropul, Theodora avu senzația că gheare nevăzute o sugrumau, tăindu-i respirația. „Le ucid, dar este spre binele lor !"

— Tu nu bei ? întrebă Rinio după ce goli paharul.

— Cum să nu ! replică Theodora, sorbind pînă la fund lichidul amărui.

O ameteală ușoară o făcu să se sprijine de masă. Se uită la fetițe. Otrava acționa mai repede asupra organismelor lor plăpînde. O paloare ciudată le goli obrajii de tot sîngele. Picături de sudoare le apărură pe gît, pe frunte, pe bărbie.

— S-a făcut întuneric ! gemu Hera, întinzînd brațele, ca și cînd ar fi bîjbîit prin beznă.

Capul i se lăsă pe piept, de parcă i s-ar fi muiat șira spinării. Făcu un pas și se prăvăli la pămînt. Rinio avu o agonie mai lungă și mai grea. Căzută pe spate, cu ochii sticloși, pe jumătate deschiși, tresărea, zbuciumată de convulsiuni care-i zguduiau corpul firav.

Theodora îngenunche lîngă trupurile lor. Mîngîie fruntea asudată a primei fetițe și mîinile învinețite ale celeilalte, pînă ce resimți o slăbiciune stranie. O podidi o transpirație rece și un frig pătrunzător o făcu să se înfioare. Respirația i se îngreună și imaginile prinseră să se încețoșeze, să se întunece. Un fir de salivă îi apăru în colțul buzelor. Deschise gura, căutînd aer.

Se sufoca. O înconjura bezna. Întinse brațele și se prăbuși într-un abis negru, fără sfîrșit...

Bailul Girolamo Minotto și puținii venețieni de sub comanda sa rămași în viață se băteau împotriva unui zid de ieniceri care se strîngea inexorabil. Spada bailului, lovită lateral de o ghioagă, se frînse. Înconjurat de dușmani, care-l izolaseră treptat de venețienii lui, căută din ochi o armă printre cadavrele din jur. Se aplecă după un iatagan căzut lîngă un turc mort, dar în aceeași clipă se simți înșfăcat și imobilizat de niște brațe vînjoase. Se zbătu cu disperare fără a se putea elibera din strînsoarea ca de menghină. Pentru el marea bătălie se terminase...

Ofițeri turci, cu armele și veșmintele maculate de noroi și de sînge, soseau din diverse puncte ale frontului, spre a raporta tînărului padișah progresele realizate de trupele otomane în înaintarea lor. Se prosternau la picioarele lui și rosteau pe rînd, cu nestăpînită bucurie și fală :

— Înălțimea-Ta, trupele de ieniceri comandate de marele vizir Khalil-Pașa au spart apărarea ghiaurilor la poarta Sfîntul Roman și au pătruns adînc în cartierul Mesoteichion !

— Mărite Stăpîne, trupele de spahii ale preaplecatului tău rob Karagea-Pașa, sprijinite de ieniceri, au sfărîmat unitățile creștine de la Kerkoporta, și după ce au răzbit în Constantinopole, au ocupat cartierul Hebdomon. Palatul Blachernelor este înconjurat de trupele noastre !

— Înălțate Doamne, regimentele umilului tău supus Işak-Pașa au dat peste cap trupele creștine care apărau Poarta de Aur. Companiile de vîrf au răzbătut adînc în cartierul Deuteron. Ghiaurii au fost măcelăriți pînă la unul. Demetrios Cantacuzino, locțiitorul marelui logothet, a căzut în luptă, secerat de săbiile noastre !

— Preaputernice Stăpîne, regimentele de ieniceri ale sclavului tău Aga Reșat Nuri, după ce au luat cu asalt zidurile Thedosiene, înaintează de-a lungul riului Lycus spre centrul Constantinopolelui !

— Înălțimea-Ta, divizioanele de gardă au cucerit poarta militară numărul patru și poarta Rhegion. În avîntul lor, au străpuns și au depășit străvechile ziduri ale lui Constantin !

— Neînfricate Stăpîne, bailul Girolamo Minotto a căzut prizonier în mîinile noastre !

Chipul padișahului se lumină.

— Pentru capturarea cîinelui venețian am să vă răsplătesc după merit ! Dar celui care-mi va aduce capul împăratului

Constantinos mă leg în faţa lui Allah să-l ridic pe culmi nevisate !...

Prinţul Orkhan, din neamul imperial al lui Osman, de mulţi ani oaspete al Bizanţului, află ştirea spargerii apărării creştine în vreme ce dirija lupta turcilor rămaşi credincioşi lui împotriva unităţilor navale ale lui Hamza-Paşa, care încercase fără succes să debarce trupe în portul Eleutherios.

Chemă pe Bekir Halit, locotenentul şi omul său de încredere. În acompaniamentul tunurilor de pe navele otomane ce băteau năprasnic în ziduri, îl luă deoparte şi îi vorbi tainic :

— Bekir, zarurile s-au întors contra noastră. Acum trebuie să dăm socoteală pentru trecut. Ar fi fost preferabil să cădem în luptă, dar Allah ne-a ferit de o astfel de moarte. Să nădăjduim că nu a hotărît să ne sfîrşim viaţa atîrnînd în streang. Acum ce facem ?

Aştepta un sfat din partea înţeleptului şi inventivului Bekir, care îşi legase soarta de a lui.

— Nu ne rămîne, Luminate Stăpîne, decît să ne lepădăm veşmintele turceşti şi să ne dăm drept creştini. Amîndoi ştim bine greceşte, aşa că nu ne va fi greu să înşelăm vigilenţa nerusinatelor slugi ale lui Mehmed. Am putea pretinde că sîntem doi călugări inofensivi prinşi în Constantinopole de vîrtejul războiului.

Soluţia era riscantă, dar trebuiau să facă o încercare.

Prinţul Orkhan era tras la faţă, avea ochi de animal hăituit, iar mîinile îi tremurau. Îi tremurau din cauza oboselii sau a fricii ? se întrebă Bekir cu ascuns dispreţ faţă de vizibilele semne de slăbiciune ale stăpînului său.

— Crezi că are să meargă ? întrebă Orkhan cu îndoială.

— Oamenii tăi, Înălţate Stăpîne, n-au să te trădeze. Şi-au dovedit pînă acum credinţa împărtăşindu-ţi exilul. Bekir zîmbi şiret, apoi îşi apropie gura de urechea prinţului : M-am pregătit din timp şi pentru această eventualitate. Am veşminte de ghiauri în camera mea. Nu-ţi rămîne decît să le îmbraci, Stăpîne. Am să-ţi cănesc părul şi am să-ţi scurtez barba, după moda creştină.

— Să-mi scurtez barba ? se scandalizează Orkhan. Mai mare ruşinea !

— Vrei să fii recunoscut, Luminate ? Oamenii lui Mehmed te vor căuta şi în gaură de şarpe.

Prinţul îşi încleştă şi îşi descleştă nervos degetele subţiri, ca nişte gheare de pasăre.

— Fie, Bekir ! Am să fac așa cum spui tu ! Își trecu mîna peste ochi, într-un gest care-i trădă iarăși oboseala și deznădejdea : N-am crezut că voi ajunge să-mi ascund numele și credința, spre a-mi salva pielea ! Ai să crezi, Bekir, că sînt lipsit de demnitate.

— Lasă scrupulele, Stăpîne ! Faci totul numai de formă !

Dinspre cartierele de nord ale orașului se ridica un vuiet nedefinit, din care se desprindeau doar ropote de tobe.

— Turcii ! exclamă Bekir. Să ne schimbăm hainele ! Repede ! Nu mai avem timp de pierdut !

Îl apucă de braț pe Orkhan, care amuțise, și îl împinse spre scara din interiorul turnului.

— Îmbrăcămintea este într-o ladă ! îi vorbi, în vreme ce coborau treptele în spirală. De acum înainte, Stăpîne, te vei numi Spiros, iar eu voi răspunde la numele de Sarbolos...

Marele vizir Khalil, călare pe armăsarul său, stătea pe un mamelon în fața porții Sfîntul Roman și se uita cu amărăciune ascunsă la regimentele de ieniceri și de spahii care se revărsau în oraș prin cele trei spărturi deschise în zidurile de apărare ale Constantinopolelui. Își condusese trupele la victorie, dar știa prea bine că succesul acesta avea să-l coste viața...

Suat, tătarul coborît de pe platourile Pamirului, umblase în lungul și în latul Asiei Răsăritene mai înainte de a se înrola în rîndurile armatei otomane. Într-o vreme își rostise rugăciunile în umbra cupolei de deasupra mormîntului lui Timur Lenk, apoi jefuise caravane și turme în Bukaria. Mai tîrziu se bătuse cu circazienii și cu soldații împăratului din Trebizonda. Străbătuse cîmpiile ducatului Moscovei și munții Armeniei, făcînd comerț cu cai de furat, și în toate aceste peregrinări trimisese la dreapta Tatălui Ceresc mulți ghiauri, dar și mulți musulmani, fără alegere. Ordia de başibuzuci din care făcea parte și Suat fusese înjumătățită în bătăliile de sub zidurile Constantinopolelui.

După ce ienicerii rupseseră lanțul apărării creștine și răzbiseră în oraș, Suat și başibuzucii din ordia lui se repeziseră pe urmele învingătorilor, răspîndindu-se lacomi pe străzile orașului cucerit. Răcnind, însetați de jaf, de răzbunare și de luxură, începură să spargă ușile zăvorîte ale caselor, să vîneze pe romei, să ucidă, să violeze, să fure tot felul de obiecte. Se grăbeau, fiindcă alți osmanlîi îi împingeau de la spate, dornici și ei să-și umple tolbele.

Suat, cu o torță aprinsă în mîna stîngă, iar în dreapta cu iataganul mînjit de sînge, alerga în fruntea unei bande de başi-

buzuci cuprinşi de frenezia distrugerii. Cocioabelor le dădea foc. Spărgea însă cu piciorul uşile caselor mai arătoase şi, după ce năvălea în mijlocul romeilor terorizaţi, se punea pe treabă. Trecea prin tăişul săbiei pe bărbaţii care încercau să i se împotrivească, îi lega de mîini pe cei paralizaţi de spaimă, se năpustea asupra fetelor şi, după ce o alegea pe cea mai frumoasă, o încăleca acolo, pe podea, sub ochii măriţi de groază şi de durere ai părinţilor şi rudelor ei, iar după ce termina, însoţit de hohotele de rîs şi de îndemnurile zbierate ale celorlalţi başibuzuci, îi îmbia să-şi facă pe rînd poftele.

Înnebuniţi de bătălia sîngeroasă care abia se sfîrşise, unii turci îşi puseseră în gînd să nimicească oraşul care le rezistase cu atîta înverşunare două luni încheiate. Suat era mai practic. După ce îşi potoli setea de trup femeiesc, începu să scotocească peste tot, dornic să găsească lucruri de valoare. Dezamăgit de fleacurile care-i căzură sub mînă, răcni către camarazii săi :

— Ticăloşii ăştia de ghiauri au lăsat la vedere numai boarfe lipsite de orice preţ. Dar au ascuns banii şi giuvaerurile. Să-i punem la cazne pînă au să spună tot ! Însă nu pe sărăntocii care nu au să ne dea decît păduchii de pe ei ! Pe bogătaşii care şi-au tăinuit avuţiile să-i strîngem de boaşe !

— Cum să-i recunoşti ? S-au îmbrăcat cu toţii ca nişte cerşetori ! zbieră un başibuzuc spătos, care-şi încheia tocmai brăcinarul după ce batjocorise un copilandru.

— Cum să-i recunoşti ? Simplu ! După grăsime, după obrajii rozalii, semn al îmbuibării, după palmele netede şi unghiile îngrijite ! De acum înainte să-i lăsăm pe proşti să scotocească prin cocioabe ! Noi să pornim în căutarea palatelor !

Îl îmbătau comorile pe care şi le imagina închise în tainiţele acestui oraş legendar, care secole de-a rîndul orbise omenirea cu strălucirea bogăţiilor sale.

— Veniţi după mine ! strigă Suat.

Entuziasmul lui era contagios. Cîţiva başibuzuci care începuseră să-şi umple buzunarele cu tot soiul de podoabe ieftine, bătătoare la ochi, înţeleseră tîlcul vorbelor tătarului. Îi acceptară tacit conducerea. Erau vreo douăzeci la număr. Aruncară fleacurile cu care se încărcaseră pînă atunci şi se luară după Suat.

Ieşiră în stradă şi cîrmiră către centrul oraşului, deasupra căruia se ridicau cupolele aurite ale bisericilor şi edificiilor publice. Cîteva clădiri ceva mai arătoase îi ispitiră, dar Suat nu le dădu răgaz.

— Înainte ! Deşteptii să vină după mine ! Proştii n-au decît să rămînă aici !

Îl ascultară și porniră mai departe. Într-o piațetă se întîlniră cu o ceată de turci încărcați cu potire, cădelnițe, cruci de aur, sfeșnice și care împingeau de la spate o turmă de creștini — femei, fete, băieți — pe care-i luaseră robi.

Însoțitorii lui Suat șoviră. O biserică nu prea vastă, dar luminată ca de sărbătoare, se înălța în fața unei fîntîni cu ghizduri de marmoră. Din biserică răzbătea un cor jalnic, de înmormîntare. Voiră să se îndrepte într-acolo.

— Lăsați biserica asta ! Veniți după mine ! urlă Suat.

Bașibuzucii se priviră nedumeriți, dar visurile sădite în mintea lor de făgăduielile tătarului fură mai puternice decît lăcomia lor de moment. Plecară mai departe. Se adînciră pe străzile orașului, din ce în ce mai pustii, căci creștinii fugeau din calea lor, ascunzîndu-se prin toate ungherele.

— După ei ! Să-i luăm robi ! răcni un bașibuzuc stîrnit de o ceată de romei care se topiră după niște ruine.

— Avem ceva mai bun de făcut ! se împotrivi Suat. După mine !

Ajunseră într-o stradă largă cu prăvălii multe, strașnic oblonite.

— Aici e de noi ! chiui un turc cu fața mîncată de vărsat.

— Nu aici ! Acolo ! îl contrazise Suat, arătînd un palat măreț, durat către capătul străzii. Edificiul avea scări de marmoră, coloane grecești, ferestre înalte cu grilaje aurite. Acolo ! repetă, fermecat de splendoarea clădirii, a cărei siluetă se profila pe cerul vag luminat de zorile viorii...

Senatorul Kalamides se plimba agitat de-a lungul cabinetului său de lucru. Se opri la una din ferestre, dădu la o parte draperiile și se uită spre Marea de Marmara, ascunsă în parte de fortificațiile aparent neatinse.

Senatorul își zise că eforturile sale fuseseră încununate de succes. Acum, după căderea Constantinopolelui, alianța pe care o încheiase cu Zaganos, vizirul armatelor, avea să-și dea roadele. Nu i se făgăduise oare demnitatea de mare logothet în Bizanțul turcit ? Își va respecta sultanul cuvîntul dat ? se întrebă Kalamides, mușcat de îndoieli. „În cîteva ceasuri voi ști la ce trebuie să mă aștept. În cel mai rău caz, turcii îmi vor cruța familia și bunurile, fiindcă nu se poate contesta că le-am făcut mari servicii !"

Starea lui sufletească pendula între speranțe euforice și momente de deprimare. Tresări cînd auzi bătăi puternice în porțile de la intrare ale palatului. „Să fi și venit emisarii lui Zaganos ?" își zise. Porțile de bronz deschise cu violență răsu-

nară, făcînd să vuiască palatul. Senatorul își orîndui instinctiv îmbrăcămintea și părăsi palpitînd cabinetul de lucru. „Să le ies în întîmpinare, cugetă. Să nu se spună că am întîrziat să-i primesc. Chipul meu să oglindească bucuria în cinstea măreței victorii a padișahului !"

Traversă anticamera și coborî scara care ducea la parter. Ajunsese pe ultima treaptă de jos, cînd ușile sălii în care se afla se deschiseră date de perete. În prag apăru o ceată de turci agitînd iatagane, vociferînd, îmbrîncind pe servitorii care încercau să-i oprească. Un mongol cu nas turtit, ochi oblici și pometi ascuțiți, care părea să le fie comandant, îl trăsni în frunte cu o măciucă pe majordomul care se proțăpise vitejește în fața lui, culcîndu-l la pămînt.

Kalamides ridică uluit brațele. Mongolul veni spre el și-i vorbi într-o limbă guturală, lătrată, pe care senatorul nu o înțelese. Căpetenia făcu semn cu mîna unuia dintre însoțitorii lui să se apropie. Îi spuse cîteva cuvinte. Interpelatul le tălmăci într-o grecească stîlcită.

— Duci pe noi la tezaurul tău ! Dai chei la noi ! Altfel ucidem la tine, cîine ! Haide, repede !

Senatorul scoase febril din buzunarul dinăuntru al tunicii un sul de hîrtie, pe care-l desfășură sub ochii mongolului.

— Persoana mea și acest palat sînt puse sub protecția Înălțimii-Sale Padișahul ! explică tălmaciului.

Mongolul îi smulse documentul, îl făcu bucățele și, după ce îi înfipse mîna în piept, începu să-l zguduie, vorbind iarăși tălmaciului. Acesta se adresă senatorului :

— Dacă nu duci pe noi la comori, ești mort !

Kalamides se congestionă, cuprins de o mînie subită. Nu o dată își pusese viața în primejdie pentru turci, iar acum, drept mulțumire, niște soldați necioplîți veneau peste el să-l terorizeze, să-i omoare slujitorii.

— Ieșiți afară ! urlă. Altfel, unde vă stau picioarele are să vă stea și capul ! Prealuminatul vizir Zaganos-Pașa este prietenul meu și...

Mongolul îl pocni cu garda iataganului peste gură, crăpîndu-i falca și făcînd să-i sară dinții din față. Kalamides căzu în genunchi, scuipînd sînge.

— Dai chei la noi ! strigă tălmaciul.

— Chei ! Chei ! bolborosi furios tătarul. Chei, cîine !

Erau singurele cuvinte grecești pe care le învățase. Înfricoșat, senatorul duse mîna la gură, făcînd semn că nu poate vorbi. Nu știa cum să le explice că nu mai are aur, că puținele giuvae-

ruri rămase în posesia lui se aflau la etaj, într-o încăpere ferecată. Mongolul crezu că este înfruntat. Cu un icnet de furie, îi repezi iataganul în pîntece, spintecîndu-i-l de la stern și pînă la osul sacru. Kalamides rotunji neîncrezător ochii și încercă instinctiv să prindă în mîini intestinele care se revărsară pe trepte.

Ridică privirile spre mongol.

— Tocmai acum ! bîigui împleticit. Tocmai acum !

Ochii i se împăienjeniră. Lovitura de iatagan fusese atît de puternică, încît îi amorțise durerea. Puterile i se scurseră ca și apa care se scurge dintr-o băsică de bou spartă. Căzu cu fața în jos. Unghiile lui rîcîiră spasmodic lespezile de marmoră.

— Tocmai acum ! Tocmai...

Urmat de un grup de ofițeri, Reșat Nuri, tînărul agă al ienicerilor, inspecta fortificațiile dinspre uscat, cucerite de otomani. Examina curios meterezele, ferestruicile folosite pentru lansarea săgeților și a diferitelor proiectile, grosimea zidurilor, dimensiunile platformelor, dispoziția contraforturilor.

— Splendidă construcție ! exclamă. Dacă n-am fi avut la dispoziție artileria, Bizanțul creștin ar mai fi supraviețuit o mie de ani !

Un ofițer de legătură cu armata lui Işak-Paşa i se înfățișă, raportîndu-i că rezistența creștină în sectorul acestuia, deși se mai manifesta sporadic în cîteva puncte, putea fi socotită virtualmente terminată.

— Karagea-Paşa a fost mai vrednic, replică Reșat Nuri. Fortificațiile din sectorul lui au și fost curățate de inamici. Trebuie totuși să recunoaștem că ienicerii noștri au salvat situația, se adresă cu mîndrie subalternilor săi. Ienicerii și regimentele de gardă, adăugă concesiv. Dacă trupele noastre de uscat și-au făcut cu prisosință datoria, nu se poate spune același lucru și despre marinarii noștri. Fortificațiile dinspre Marea de Marmara și dinspre Cornul de Aur sînt încă în mîinile inamicului. Auziți ! Acolo canonada este încă violentă ! Trist ! Foarte trist ! Flota militară nu ne face deloc cinste !

În sectorul rîului Lycus, inspectat de Reșat Nuri, luptele se sfîrșiseră, dar hărmălaia nu încetase. Soldații turci, care intrau de-a valma în oraș, făceau o gălăgie infernală.

Deodată, atenția agăi fu atrasă de zgomotul unei învrăjbiri armate care răzbătea din afara zidurilor. Se auzeau săbii ciocnindu-se și strigăte de luptă. Se uită peste creneluri în jos. Într-un intrînd al fortificațiilor, o mînă de romei — să tot fi

fost zece sau cincisprezece — continuau să se bată, ţinînd piept unui întreg divizion de gardă.

— Ghiaurii ăştia sînt eroi sau nebuni ? se miră Reşat Nuri.

— Şi una şi alta ! replică Yaşal Dursun, un ofiţer cu faţă lată şi o gură atît de largă, încît aducea cu un bot de broască.

— Sinucigaşi ! rosti impasibil căpitanul Samim Tarus, mîngîindu-şi mustaţa cu colţuri răsucite fuior. Printre ei se află şi un ofiţer cu rang înalt, dacă ţinem seama de frumuseţea armurii pe care o poartă.

Reşat Nuri şi însoţitorii lui priveau lupta cu acelaşi interes cu care locuitorii Romei antice urmăreau evoluţiile înfruntărilor armate dintre gladiatori.

— Cum de nu izbutesc să-l ia prizonier ? ! exclamă Yaşal Dursun, iritat de incapacitatea războinicilor turci.

— După cum se bate ghiaurul, numai moartea îl mai poate stăpîni ! opină Samim Tarus.

Samim Tarus nu se înşela. Sub ochii lor, generalul Chrisogeorghis mînuia sabia cu o înverşunare concentrată în ultimele-i pîlpîiri de viaţă. Îşi pierduse coiful. Ochiul lui stîng, smuls din orbită de o lovitură de hanger, atîrna pe obraz, ţinîndu-se doar într-un cartilagiu. Cu ochiul drept încă neatins, se străduia să cuprindă în cîmpul său vizual pe duşmanii care-l încolţiseră. Armura lui măiestrit cizelată era acum burduşită de şocurile puternice provocate de săbiile şi ghioagele duşmane. Pulpa stîngă îi era sfîşiată pînă la os. Această ruină omenească găsea totuşi puterea să împrăştie moartea în jurul ei. Soldaţii care se luptau alături de el cădeau unul cîte unul. La un moment dat generalul rămase singur. Se bătea sprijinindu-se cu spatele de perete. Numai aşa se mai putea ţine pe picioare. Zidul acela era acum singurul lui prieten.

— Halal războinici turci ! Nu sînt în stare să vină de hac unui creştin pe jumătate mort ! exclamă scîrbit Reşat Nuri.

Se uită în jur. Lîngă creneluri văzu o grămadă de bolovani pe care asediaţii nu apucaseră să-i mai folosească. Făcu un semn ofiţerilor din preajma sa, care înţeleseră ce li se cerea. Luară fiecare cîte un bolovan şi se aplecară peste creneluri deasupra generalului care se bătea dedesubt fără să moară. Dădură simultan drumul la blocurile de piatră, strivind sub greutatea lor şi pe generalul bizantin şi pe turcii care-l împresuraseră, fără a-l putea înfrînge.

— Nu e păcat că am ucis şi oameni de-ai noştri ? spuse căpitanul Yaşal Dursun.

— Nu e păcat ! răspunse cu simplitate Reşat Nuri. L-am scăpat pe sultan de cîţiva ostaşi nevrednici !...

Instalat pe puntea navei-amiral, Hamza-Paşa se agita, blestemînd încercările nereuşite ale marinarilor săi de a debarca şi lua cu asalt fortificaţiile dinspre Marea de Marmara. Ficatul îi era plin de venin fiindcă făgăduielile pe care şi le luase în faţa sultanului rămîneau nişte vorbe goale. Flota militară otomană, acoperită de ruşine sub comanda lui Balthoglu, nu se arăta nici acum mai vrednică de laudă.

Hamza-Paşa vedea în lumina viorie a zorilor steagurile verzi ale Profetului înălţîndu-se pe rînd deasupra fortificaţiilor dinspre uscat. Zidurile dinspre mare nu puteau fi cucerite, sau marinarii lui erau nişte netrebnici care nu meritau decît dispreţul ?

Oraşul, orînduit în amfiteatru, se desfăşura sub privirile lui ca o hartă vie. Îşi putea da seama de fazele cotropirii oraşului după chipul în care clopotele îşi încetau dangătele. Mai întîi în cartierele limitrofe fortificaţiilor, apoi gradat, în cele mai apropiate de centru.

Abia cînd ienicerii atinseră zidurile dinspre Marea de Marmara, apărătorii creştini, prinşi între două focuri, îşi părăsiră posturile de luptă. Numai atunci putură şi marinarii lui să debarce şi să ia în stăpînire fortificaţiile dinspre Studion şi Psamathia. Locuitorii din acele cartiere, sperînd că avuţiile şi bisericile lor vor fi cruţate, deschiseseră de bunăvoie porţile în calea invadatorilor. Acelaşi lucru se repetă parţial şi în Cornul de Aur. Rămăseseră însă destule cuiburi de rezistenţă, în care creştinii stăruiau să se bată, sperînd într-o minune care însă nu se materializa.

Hamza-Paşa se simţea nu numai umilit de comportarea marinarilor săi, dar şi îngrijorat de nemulţumirea pe care aceştia aveau să o provoace sultanului. Nutrea doar speranţa că padişahul, fericit de cucerirea oraşului, va trece cu vederea eşecurile forţelor navale...

Cardinalul Isidor îşi desprinse curelele platoşei purtate peste veşmîntul său de cleric şi, după ce şi-o scoase, o aruncă pe deasupra crenelurilor în golul din afara zidurilor. Se uită gînditor asupra oraşului în care turcii apucaseră să se reverse. În cel mult un sfert de ceas vor ajunge în sectorul său.

Detaşamentul care luptase sub comanda lui se subţiase pînă ce nu mai rămăseseră în preajmă decît vreo douăzeci de oameni, şi aceştia puşi pe fugă. În curînd, înaltul lui rang ecleziastic îl va apăsa mai greu decît o piatră de moară. Auto-

rităţile imperiale bizantine care-i acordaseră protecţie încetaseră să mai existe. Pînă la instalarea noilor stăpîni, în Constantinopole avea să domnească haosul. Trebuia să profite de împrejurare spre a-şi căuta salvarea. Era mulţumit fiindcă îşi făcuse datoria. Deşi purta straie de cleric, se bătuse pe ziduri ca un soldat.

Ultimii romei din jurul lui se topiră. Rămas singur pe ziduri, se miră că marinarii turci care debarcaseră pe ţărm nu luau cu asalt fortificaţiile. Apoi obţinu explicaţia. Comozi, se îndreptau în şuvoaie spre porţile deschise.

Pe cardinal îl străbătură fiori de frică. Dacă turcii îl vor captura, îl vor spînzura cu siguranţă. Nici din partea ortodocşilor habotnici nu se aştepta la un tratament mai bun. Îl încolţi disperarea. Încotro să fugă ?

Coborî în oraş. Nimeri pe o stradă aproape pustie. Spre a-şi ascunde identitatea, trebuia să-şi lepede veşmîntul violet de cardinal. Dar cu ce să-l schimbe ? În faţa unei biserici arhipline văzu un cerşetor care întindea mîna cerînd pomană. Calmul acestuia îl uimi. Se opri în dreptul lui.

— Făceţi-vă milă de un biet bătrîn ! se jelui cerşetorul.

— Tu nu fugi ? îl întrebă cardinalul.

Cerşetorul făcu o schimă.

— Unde să fug ? Sub romei sau sub turci, tot cerşetor am să rămîn.

Isidor se uită la propria sa robă violetă, apoi o arătă unchiaşului.

— Îţi place veşmîntul acesta ? îl întrebă.

Bătrînul privi suspicios mătasea moarată, care făcea ape luminoase.

— Îmi place ! rosti cu jumătate gură.

— Facem schimb ? îl îmbie cardinalul. Îţi dau roba mea şi îmi dai zdrenţele tale. Pe deasupra te alegi şi cu cîteva monede de aur.

Se scormoni în buzunar şi scoase un pumn de ducaţi, pe care-i întinse cerşetorului. Citi în ochii acestuia o bucurie lacomă, dar şi o umbră de neîncredere.

— Îţi baţi joc de mine, Luminate !

— Nu-mi bat joc ! replică Isidor. Ei, încheiem tîrgul ?

— Îl încheiem, Luminate !

Îşi schimbară hainele acolo, pe treptele bisericii. Cîteva momente mai tîrziu, cardinalul, îmbrăcat în hanţele cerşetorului, porni în grabă spre portul Prosforian. Bătrînul milog, înfăşurat în somptuoasa robă de prinţ al Bisericii Catolice, atît

de puțin potrivită cu părul lui răvășit și cu barba-i hirsută, începu să se plimbe fălos pe străzile orașului, gîndindu-se totdeodată cum să-și cheltuiască în chip cît mai plăcut ducații. Îl indispunea că lumea absorbită de propriile ei griji nu dădea nici o atenție veșmintelor lui de mătase violetă...

Messer Maurizio Cattaneo, comandantul navei genoveze „Santa Maria", se bătuse vitejește pe ziduri, sprijinind cu marinarii lui detașamentul căpitanului Trevisan. După zdrobirea apărării creștine și după căderea lui Trevisan în captivitatea turcilor — cădere pe care nu o putuse împiedica, în ciuda străduaniilor sale — se refugiase în portul Prosforian și se îmbarcase grabnic pe propria lui corabie. Era hotărît să iasă în larg, chiar dacă va fi nevoie să intre în luptă cu navele lui Hamza-Pașa. Sarcina era grea, dar nu imposibilă. Cu cîteva săptămîni în urmă nu izbutise el să acosteze la cheiurile constantinopolitane, laolaltă cu alte trei nave creștine, după ce spărsese blocada navală a otomanilor ?

Înainte de a ordona marinarilor lui să ridice pînzele, aruncă o privire circulară asupra Cornului de Aur. Spectacolul nu-i păru deloc încurajator. În fundul golfului, galerele turcești continuau să verse ghiulele asupra fortificațiilor maritime apărate încă de detașamente creștine izolate. Dincolo de marele lanț, navele lui Hamza-Pașa patrulau, gata să atace corăbiile creștine care ar fi încercat să părăsească portul Prosforian.

— Au să ne dea mult de lucru păgînii ăștia blestemați ! vorbi secundului său. Ce e larma asta pe chei ?

Cînd întoarse privirile într-acolo, văzu o mulțime de refugiați îmbulzindu-se la pasarela navei sale și încercînd să străpungă cordonul de marinari care le împiedicau accesul pe punte. Cattaneo duse portavocea la gură și le vorbi cu duhul blîndeții :

— Oameni buni, aveți răbdare ! Nu vă pot primi pe bordul corăbiei mele decît în preajma plecării. Nu vreau să împiedicați manevrele marinarilor. Să știți însă că n-am să pot lua cu mine mai mult de cincizeci de refugiați. Puneți în primele rînduri femeile și copiii !

De pe chei răbufniră strigăte, proteste, rugăminți.

— Dacă aș putea, v-aș lua pe toți, adăugă. Dar capacitatea corăbiei mele e limitată !

În clipa aceea se auzi chemat pe nume dintr-o barcă mînată de cîțiva vîslași înarmați, ce trecea pe lîngă prova „Sfintei Maria". Alvisio Diedo, comandantul flotei aliate din Cornul de Aur, îl vesti prin portavoce :

— *Messer* Cattaneo, sînt în drum spre Galata. Vreau să cer aprobarea *podesta*-ului ca navele noastre să poată părăsi porturile constantinopolitane luînd refugiaţi romei.

— Credeţi că mai e nevoie ? întrebă Cattaneo.

— Este nevoie ! Spre a-şi respecta angajamentul de neutralitate luat faţă de turci, este în stare să ne bombardeze corăbiile cînd vom încerca să ieşim din Cornul de Aur.

— Dar e lipsit de logică...

— *Podesta*-ul Lomellino are o logică personală, sui-generis... Aşteaptă ordinele mele, *Messer* Cattaneo !

— Fiţi atent să nu vă captureze turcii ! îl preveni comandantul „Sfintei Maria".

Barca se îndepărtă, propulsată de vîslele marinarilor.

Cattaneo se întoarse spre secundul său.

— Mă întreb de ce Hamza-Paşa nu atacă portul Prosforian ?

Secundul replică rîzînd :

— Dumnezeu mai ţine şi cu noi, *Messer !* În lăcomia lor, marinarii turci se grăbesc să intre în oraş, spre a nu lipsi de la împărţirea prăzii. Pe noi ne-au dat uitării. Ce reprezintă capturarea cîtorva nave veneţiene şi genoveze pe lîngă bogăţiile care-i aşteaptă în Constantinopole ?...

Fără să fie tulburat de osmanlîi, Alvisio Diedo debarcă în Galata. Recunoscut de comandantul detaşamentului genovez care avea misiunea să împiedice pe romei a se refugia în colonia genoveză, Diedo fu autorizat să se înfăţişeze *podesta*-ului.

Podesta-ul îl primi în prezenţa tuturor consilierilor săi, convocaţi spre a analiza urmările căderii Constantinopolelui. Cererea lui Diedo îl tulbură. Făcînd gesturi mari, începu să strige :

— Fără a fi obţinut în prealabil autorizaţia noastră, v-aţi angajat în luptă împotriva turcilor. Acum suportaţi consecinţele. Dacă veţi cădea în captivitatea otomanilor, n-am să pot face nimic pentru dumneavoastră. Dar pentru că aţi încălcat neutralitatea proclamată de colonia genoveză a Galatei, vă declar arestat. Am să vă împiedic în acest chip să mai compromiteţi pe viitor interesele noastre legitime.

— Republica Genoveză şi Serenissima Republică a Veneţiei nu s-au legat să respecte tratatul de neutralitate încheiat între dumneavoastră şi sultan. Dacă cetăţeni ai acestor state vor fi capturaţi de păgîni datorită complicităţii dumneavoastră cu padişahul, urmările le veţi suferi personal. Cît priveşte arestarea mea, vă previn că veţi da socoteală Senioriei Republicii Genoveze. Reţinerea mea abuzivă în Galata poate

compromite salvarea corăbiilor de sub pavilion genovez și venețian aflate în portul Prosforian.

Podesta-ul recunoscu în sinea lui că argumentele lui Diedo aveau greutate. Republica Genoveză era foarte susceptibilă cînd era în joc soarta cetățenilor ei. Se întoarse spre consilieri.

— Vă poftesc să vă dați avizul ! Răspunderea dumneavoastră este tot atît de angajată ca și a mea.

Consilierii se foiră neliniștiți pe scaunele lor.

— Sultanul Mehmed este la o aruncătură de băț, pe cînd Senioria Republicii Genoveze se află peste patru mări, opină Rafaele Giletti, un partizan convins al respectării convențiilor semnate cu turcii.

— Acesta este limbajul unui laș ! ripostă Alvisio Diedo, fulgerîndu-l cu privirea.

Giletti se învineți de supărare, dar nu ripostă. Luigi Pantaleone, un consilier cu plete albe și barbă de patriarh, ceru cuvîntul :

— Jurisdicția noastră se întinde numai asupra genovezilor din Galata. Nu stă în puterea noastră să cenzurăm actele cetățenilor Genovei și ai Veneției. Vor să părăsească apele constantinopolitane ? N-au decît ! Dar s-o facă pe propria lor răspundere. Putem asigura pe căpitanul Diedo că artileria noastră nu se va opune ieșirii navelor aliate din Cornul de Aur.

Consilierii, bucuroși că găsiseră un purtător de cuvînt care-i scutea să se pronunțe personal, îi acceptară imediat concluziile.

Podesta-ul se uită nehotărît la Diedo.

— Mă întreb, *Messer*, ce v-a făcut să participați la această luptă, pe care o știam cu toții pierdută dinainte ?

Căpitanul zîmbi cu superioritate :

— Datoria de creștini ! Dacă și alți oameni ar fi gîndit ca noi, războiul nu s-ar fi încheiat printr-o înfrîngere a Bizanțului, care va avea consecințe mai tîrziu asupra întregii creștinătăți. Victoria turcilor a ținut de un fir de păr. Dar nu este momentul să discut acum aceste probleme. Istoria ne va judeca pe toți. Mă aflu încă sub stare de arest ?

Podesta-ul își frămîntă degetele. Suspină adînc, apoi rosti învins :

— Sînteți liber, *Messer* Diedo, să vă întoarceți la corăbiile dumneavoastră. Colonia genoveză nu vă mai face nici o obstrucție.

Alvisio Diedo salută asistența, se răsuci pe călcîie și părăsi țanțoș încăperea. După ce se instală în barca sa, ordonă

echipajului să se îndrepte spre capătul marelui lanţ prins de Turnul Crucii din Galata. Doi marinari retezară cu securile legăturile care-l prindeau de inelul fixat în peretele de piatră. Lanţul susţinut din loc în loc de plute fu cu încetul tirît de curentul apelor, lăsînd liberă ieşirea din port. În drum spre nava sa, Diedo trecu pe lingă „Santa Maria".

— *Messer* Cattaneo, îl vesti prin portavoce, te autorizez să ieşi în larg. Te las cu bine !

Maurizio Cattaneo urmări cu privirile ambarcaţiunea lui Diedo, pînă ce aceasta se pierdu după flancurile negre ale unei corăbii veneţiene. Îmbarcă cincizeci de refugiaţi, aşa cum făgăduise, apoi dădu comenzile de plecare :

— Ridicaţi pasarela ! Desprindeţi parîmele ! Înălţaţi pînzele !

Se uită cu tristeţe la puzderia de constantinopolitani rămaşi pe chei. Pentru ei nu mai putea face nimic. Cînd corabia începu să se depărteze de ţărm, cîţiva dintre romeii care nu fuseseră primiţi pe bordul „Sfintei Maria" se aruncară în apă, încercînd nebuneşte să se prindă de parîmele pe care echipajul navei le ridica în mare grabă.

Corabia ieşi din Cornul de Aur, împinsă de un vînt prielnic. Alte vase o urmară, descriind pe învelişul mării dîre argintii de spumă.

Soarele răsărea dincolo de înălţimile Chrisopolisului, aşternînd peste valuri feerice tente albastre-aurii...

Cramponat de parapetul dunetei, Hamza-Paşa urmărea cutremurat de mînie exodul corăbiilor creştine pe care nu era în stare să-l stăvilească. Marinarii de pe galerele şi *fustae*-le otomane debarcau în masă pe ţărmurile Constantinopolelui şi alergau spre porţile deschise ale oraşului...

Prin faţa sultanului şi a suitei sale, regimentele de ieniceri şi de gardă care-şi păstraseră intactă disciplina defilau în sunetele fanfarelor, purtîndu-şi marţial drapelele zdrenţuite. Capul coloanei trecu pe sub arcada porţii Sfîntul Roman, deblocată de pionierii turci. Ajunsă în interiorul oraşului, impecabila formaţie militară se dislocă potrivit ordinelor de sus, care îngăduiau soldaţilor să se avînte după pradă.

Spre deosebire de ienicerii disciplinaţi, spahiii, başibuzucii şi masa heteroclită de însoţitori ai armatei regulate otomane potopeau Constantinopolele într-o dezordine dementă. Eliberaţi de orice constrîngere ierarhică, dădeau frîu liber instinctelor, săvîrşind cele mai îngrozitoare excese.

Pentru locuitorii Bizanțului cucerit, infernul se mutase pe pămînt...

La numai 17 ani, Yusuf icoglanul comandase o ordie de başibuzuci, încadrată în primul val al trupelor de asalt. Pe cîmpul de bătălie se comportase vitejește, împlinind așteptările șefilor săi din Casa Militară a Sultanului. După ce puținii supraviețuitori ai unității lui fuseseră scoși din linia întîi, se unise cu alți icoglani aflați într-o situație similară și, de comun acord, hotărîseră să intre în grup în Constantinopolele căzut în puterea războinicilor otomani. Toți știau că în primele ore după cucerirea unui oraș confuzia este atît de mare, încît nimeni nu mai ține seama de diferențierile dintre gradele militare. Pentru însușirea unei prăzi bogate, foști camarazi de arme sînt în stare să se bată pe viață și pe moarte. Pe de altă parte, în grup te poți lupta cu mai mult succes împotriva rivalilor.

Yusuf și colegii lui, mai toți adolescenți, erau niște visători care-și puseseră în gînd să intre în stăpînirea coroanei imperiale bizantine. Aceasta căpătase, în concepția lor, aceeași valoare pe care sfîntul Graal, de pildă, o avea pentru cavalerii și tineretul din Apus.

Pentru a-și îndeplini dorința, trebuiau să intre cei dintîi în palatul Blachernelor. Se pregătiseră deci din timp, întocmind un plan de acțiune întemeiat pe informațiile obținute de la cîțiva prizonieri romei. Se documentaseră astfel asupra configurației orașului, precum și asupra celor mai scurte căi de acces pînă la reședința imperială bizantină, gîndindu-se că numai folosindu-se de aceste mijloace vor putea ajunge acolo înaintea altor turci.

După prăbușirea apărării creștine, pătrunseseră în Constantinopole laolaltă cu zecile de mii de războinici osmanlîi. Dar, spre deosebire de aceștia — care aveau drept țintă cartierele din centru, ademenitoare prin mulțimea și bogăția bazarurilor — Yusuf și prietenii lui porniră în fugă spre Blacherne. Străbătură mai multe străzi și ajunseră în cele din urmă în piața palatului. Splendoarea edificiului imperial, colonadele lui de marmoră, cupolele îmbrăcate în aur, scările revărsate în cascade, fîntînile monumentale, statuile gigantice ale împăraților romani depășeau cele mai exuberante închipuiri. Icoglanii nu avură timp să admire îndelung palatul, fiindcă alt spectacol le atrase atenția. Elemente răzlețe din garda imperială încercau să împiedice prin luptă intrarea în clădire a unor bande de başibuzuci îngroșate de cete de spahii ce irupeau din străzile adiacente.

— Ne-au luat-o alții înainte ! exclamă Yusuf cu ciudă.

— Dar n-au apucat să intre în palat ! replică prietenul său Adnan. Noi îi vom călca cei dintîi pragul !

— Să nu ne mai tocmim ! interveni brunetul Necati, abisinian de origine. Pierdem vremea ! Să ne băgăm ca un pinten printre ghiauri !

Făcîndu-și loc printre başibuzucii de la margine, icoglanii ajunseră la linia de apărare a creștinilor. Soldații din garda imperială, mai toți foarte tineri, erau sprijiniți de pajii basileului, niște copilandri care mînuiau cu stîngăcie sabia. Disperarea le dădea însă puteri care suplineau lipsa de măiestrie. După prima ciocnire cu romeii, Yusuf își dădu seama că rezistența acestora se va nărui în curînd. Oboseala întipărită vizibil pe chipurile lor trase începea să le depășească puterea de rezistență. Se retrăgeau pas cu pas, gîfîind, pierzînd sînge din răni deschise, prăvălindu-se pe rînd, dar păstrînd în ochi acea scînteiere fanatică a luptătorului hotărît să nu cedeze pînă în ultima clipă.

La un moment dat linia apărătorilor se frînse. Debordați de elanul icoglanilor și al başibuzucilor, romeii văzură cu deznădejde numeroși dușmani inflitrîndu-se printre ei și avîntîndu-se spre intrările palatului.

Dar porțile masive de bronz erau zăvorîte. Înciudați, osmanlîii izbeau cu pumnii, cu picioarele, cu garda iataganelor în canaturile înalte care nu puteau fi urnite. Atunci își asumă Yusuf comanda. Cu glas puternic le porunci să doboare de pe soclu una dintre statuile gigantice și să o folosească drept berbece. Başibuzucii și spahiii, mai toți în puterea vîrstei, se uitară cu uimire la băiețandrul care cuteza să le dea ordine. Își dădură totuși seama că acesta avea dreptate. Veșmintele lui de icoglan le sporiră respectul.

Făcură dintr-o frînghie groasă un laț pe care-l petrecură pe după mijlocul unei statui, care, printr-o ironie a destinului, înfățișa pe fondatorul Constantinopolelui. Încordîndu-și puterile, o traseră de pe soclu, răsturnînd-o. O ridicară apoi de jos și, făcîndu-și din ea un berbece, se repeziră asupra porților. Loviturile repetate făcură să răsune canaturile de bronz, care cedară, prăbușindu-se cu zgomot.

Yusuf chiui de bucurie. Urmat de icoglanii lui și de ceilalți turci, dădu năvală în palat. Interiorul îl dezamăgi. Se așteptase să găsească niște încăperi fastuoase, ca în povești. Sălile vaste în care pătrunse erau goale, lipsite de podoabe, ca și cînd ar fi fost jefuite dinainte. Osmanlîii năpădiră sala tronului, camerele

destinate consiliului, recepţiilor, banchetelor, apartamentele imperiale, giîneceul, capela... Pretutindeni domnea aceeaşi sărăcie. Başibuzucii şi spahiii scotoceau sală după sală, înjurînd şi blestemînd.

Yusuf îşi chemă icoglanii deoparte.

— Să căutăm tezaurul imperial ! le şopti. Pentru asta am venit ! Nu mă las pînă nu găsesc coroana imperială !

Răscoliră cameră după cameră. Într-un culoar întunecos descoperiră un slujitor bătrîn, ascuns după un dulap. Îl scoaseră la lumină şi începură să-l descoasă. Bătrînul tremura ca o frunză de plop. Atît de tare tremura, încît îi clănţăneau dinţii, împiedicîndu-l să articuleze vreun cuvînt. Furios, Yusuf îi puse vîrful iataganului în piept.

— Dacă nu ne duci la tezaurul împăratului, te spintec ca pe un porc !

Servitorul luă un felinar şi îl aprinse anevoie, căci degetele-i agitate de tremur abia îl mai ajutau.

— Vă poftesc să mă urmaţi, Luminăţia-Voastră ! bolborosi, încurcîndu-se în limbă.

Îi călăuzi printr-o uşă secretă într-un coridor îngust, care părea să nu se mai termine. Coborîră o scară în spirală şi se opriră într-o încăpere boltită, fără ferestre, dominată de o uşă masivă de fier, cu drugi groşi, dar fără nici un lacăt. Servitorul dădu la o parte drugii şi deschise uşa.

— Aici este tezaurul ! rosti morfolit.

— Ia-o înainte ! porunci Yusuf.

Precedaţi de bătrîn, icoglanii pătrunseră într-o încăpere joasă, dar îndeajuns de spaţioasă spre a cuprinde o masă lungă, acoperită cu un valtrap de catifea roşie. Pe fundalul acesta ieşeau în evidenţă, sub privirile minunate ale tinerilor turci, coroana imperială, sceptrul, globul pămîntesc, diferite paftale, centuri, inele, colane, toate încrustate cu nestemate care sclipeau feeric în lumina felinarului. Icoglanii înşfăcară înfiguraţi magnificele obiecte. Yusuf examină extatic diamantele, rubinele şi perlele orînduite cu artă pe somptuoasa coroană a basileilor. Deodată chipul i se întunecă. Rosti scrîşnit :

— Pietrele sînt false, iar aurul nu este decît fier poleit ! Imitaţii foarte reuşite, dar nimic mai mult decît imitaţii !

Servitorul înclină capul, ruşinat parcă de declaraţiile pe care avea să le facă.

— Giuvaerurile adevărate au fost de multă vreme vîndute, Luminăţia-Ta ! rosti cu sfiiciune.

Tonul bătrînului avea amprenta sincerității. Yusuf auzise unele zvonuri în legătură cu operația dezvăluită de servitor, dar pe atunci nu le dăduse crezare. Se mai uită o dată la falsele bijuterii ale Coroanei.

— Ciudat om și împăratul Constantinos ! De ce și-o fi apărat sărăcia cu atîta înverșunare ?

Ridică din umeri, apoi, fără să se grăbească, părăsi încăperea...

Omar, arabul, răscolea cadavrele îngrămădite de-a lungul zidurilor dintre rîul Lycus și poarta Sfîntul Roman. Atît de multe erau, încît stăteau unele peste altele, în straturi. Picioarele lui se afundau alocuri într-un fel de pastă vîscoasă în care se amestecau intestine și materii fecale, sînge închegat și țărînă, creieri storciți și zdrențe de îmbrăcăminte, cărnuri sfîșiate și bucăți de membre. Începuse să-l cotropească oboseala, fiindcă stîrvurile, sudate parcă între ele, erau greu de urnit. Continua însă perseverent cercetările, fiindcă sultanul făgăduise o recompensă strălucită celui care-i va aduce pe împăratul Constantinos, viu sau mort.

Omar era convins că basileul își dăduse duhul undeva, pe cîmpul de bătălie. Numai așa se putea explica dispariția lui. Dacă ar mai fi fost în viață, ar fi căzut în captivitatea turcilor. Nu era de presupus că s-ar fi ascuns ca șobolanii, prin găuri. Basileul avea faima unui viteaz. Tot umblînd după leșul acestuia, își mai afunda mîna și prin buzunarele, chimirele și pungile altor morți, așa, ca să nu-și piardă obișnuința.

Ajunsese în apropierea porții Sfîntul Roman. Dădea la o parte stîrv după stîrv, căutînd să identifice după strălucirea veșmintelor și a armurilor personajele de seamă. Dar pînă acum eforturile nu-i fuseseră răsplătite după dorință. De trei ceasuri de cînd manipula cadavrele, nu găsise decît soldați de rînd și, ici-colo, cîte un ofițer cu rang nu prea înalt. Poate că s-ar fi odihnit cîteva clipe dacă alți turci, care căutau de asemenea leșul basileului, nu l-ar fi stimulat să-și continue fără răgaz munca.

Deodată simți un fior de bucurie. Ridicase tocmai hoitul unui ghiaur tînăr, cu o gaură adîncă în coșul pieptului, cînd zări, lîngă cizma galbenă a unui ofițer turc, o încălțare purpurie, brodată cu fir. Broderia de aur, deși maculată de sînge, înfățișa deslușit un vultur bicefal. Omar cunoștea datinile bizantine.

Înfrigurat, începu să tragă în lături cadavrele, spre a degaja pe cel care-l interesa. În tot acest timp arunca priviri furișe în jur, spre a se asigura că descoperirea lui nu fusese observată de

ceilalți care-l concurau. Smulse din picioarele leșului încălțările pe care le vîrî în buzunar, apoi, ridicîndu-i capul și ținîndu-l de păr, îl reteză conștiincios cu cuțitul. Îl băgă într-un sac. Țeasta și încălțările vor dovedi sultanului că dușmanul său, basileul, încetase să mai existe...

Halit Memduh comanda una dintre flotilele afectate patrulării apelor din preajma fortificațiilor maritime. I se încredințase și misiunea de a intercepta și captura navele creștine care ar fi încercat să fugă din porturile constantinopolitane. De pe puntea navei lui văzuse drapelele verzi înălțîndu-se pe ziduri și auzise glasul fanfarelor care cîntau victoria otomanilor.

Halit Memduh își morfolea furios vîrfurile mustății. Se afla în fața unei grele dileme. Pe de o parte, executarea ordinelor primite de sus, pe de alta, dorința de îmbogățire rapidă. Frămîntarea lăuntrică a căpitanului, reflectată pe chipul său posomorît, fu pe înțelesul tălmaciului de pe navă, grecul Kriaros, care se apropie de urechea lui și-i vorbi cu voce scăzută :

— Luminate, dincolo de zidurile din fața noastră se află ghetto-ul evreiesc. Musulmanul care va avea norocul să pătrundă cel dintîi în această lume închisă va deveni mai bogat decît marele vizir.

În ochii căpitanului se aprinse o scînteie de cupiditate.

— Ce tot spui, grecule ? Vrei să mă duci în ispită ?

— Sublimă ispită, stăpîne ! Tot aurul din lume se află în ghetto. Și eu mi-am lăsat acolo trei sferturi din pene. M-au jumulit cămătarii evrei atît de nemilos, încît aș vrea să le plătesc cu aceeași monedă.

— Vrei să te ajut eu ? rînji Halit Memduh.

— Te ajuți pe tine, Luminate ! ripostă cu îndrăzneală Kriaros.

Căpitanul se uită șovăielnic spre zidurile constantinopolitane. De dincolo de promontoriul care ascundea vederii sale portul Prosforian, zări pînzele cîtorva corăbii creștine care navigau cu toate pînzele sus, îndreptîndu-se spre flotila sa. În schimb, în portul Bucoleon, care se predase în sfîrșit turcilor, acostau tot felul de nave otomane, revărsînd pe chei echipajele setoase de jaf.

În sufletul lui Halit Memduh se dădu o luptă grea. Era cazul să-și compromită șansa de a se îmbogăți, participînd la jaful general, numai pentru cinstea de a intercepta vasele ghiaurilor ? Sau era preferabil să le lase a-și vedea de drum ? Procesul lui de conștiință nu dură mult. Sub privirile vag ironice ale tălmaciului grec, ordonă secundului :

— Acostăm ! Marinarii noştri s-au bătut destul ! Au şi ei dreptul la o recompensă !

Apoi continuă numai pentru sine : „Eh, la urma urmei, războiul s-a terminat ! Mare lucru dacă vor scăpa cu fuga cîteva nave duşmane ! Ne rămîne în schimb Constantinopolele ! Un oraş care preţuieşte mai mult decît toate corăbiile din lume !"...

Zaganos-Paşa, înconjurat de ofiţerii săi de Stat-Major, inspecta teatrul operaţiilor militare — de curînd încheiate — din sectorul afectat trupelor sale. La un pas în urma vizirului armatei, mergea posomorît — între doi soldaţi, care-l păzeau — generalul bizantin Veilas, capturat de turci în ultima fază a bătăliei.

Ajunseseră pe platforma unui zid foarte lat, care făcea legătura între fortificaţiile dinspre uscat şi cele dinspre Cornul de Aur. Zaganos ocolea cadavrele creştinilor căzuţi în luptă. Prizonieri romei, escortaţi de soldaţi turci, începuseră să ridice leşurile şi să le care spre gropile comune pe care alţi captivi le săpau dincolo de centura zidurilor.

— Cioclii vor avea ceva de lucru ! rosti vizirul armatei, uitîndu-se gînditor la grămezile de trupuri neînsufleţite, ale căror chipuri păstrau pecetea încrîncenării din ultimele lor clipe. Cine a luptat în sectorul acesta, generale Veilas ?

— Căpitanul Ioan şi voluntarii români.

— Va trebui să-l obligăm pe Voievodul Vladislav al Valahiei să ne plătească despăgubiri pentru distrugerile săvîrşite de aceşti voluntari, zise Zaganos. Osman ! se adresă el unui ofiţer de Stat-Major. Printre prizonierii voştri se numără şi români de-ai lui Vladislav ?

— După cîte ştiu, voluntarii comandaţi de căpitanul Ioan au pierit pînă la ultimul, spuse generalul Veilas. S-au luptat eroic, binemeritînd elogiile împăratului Constantinos.

— Locul lor ar fi fost sub drapelele noastre ! declară iritat vizirul armatei. În timp de război, popoarele tributare au obligaţia să trimită trupe în sprijinul suzeranului lor. Vladislav a uitat acest lucru. Vom avea grijă să i-o reamintim ! adăugă cu ton de ameninţare.

Un ofiţer de spahii i se înfăţişă, raportîndu-i că, în sectorul Horaia, un detaşament de cretani — uşor de recunoscut după uniformele lor — constituiseră un cuib de rezistenţă care nu putea fi lichidat.

Zaganos se congestionă la faţă.

— Cum se poate ? Întreg frontul creştin s-a prăbuşit, unităţile militare de elită ale duşmanului au fost nimicite, iar voi nu

sînteţi în stare să veniţi de hac unei cete de catalani ? Ce va spune Înălţimea-Sa Padişahul cînd va auzi că spahiii mei sînt nişte nevolnici ? Dacă nu-i puteţi extermina singuri pe catalani, cereţi ajutorul başibuzucilor ! Sper că nu veţi aştepta să implor sprijinul ienicerilor sau al regimentelor de gardă ! Cel mai tîrziu în două ceasuri să-mi raportaţi că aţi lichidat cuibul de rezistenţă ! Du-te !

Îl cuprinsese turbarea. Acum, cînd combatanţii turci victorioşi invadaseră oraşul în goană după pradă, va fi aproape imposibil să adune trupe, pe care să le trimită în luptă împotriva catalanilor. Nu ! Nu trebuia să se mai facă vîlvă în jurul acestor ghiauri ! Duşmanii săi vor profita de ocazie spre a-i întuneca reputaţia, asemuindu-l cu Balthoglu.

— Aşteaptă ! strigă după ofiţerul care pornise în fugă.

Acesta se înapoie, surprins şi speriat.

— Ordonaţi, Luminăţia-Voastră !

— Făgăduiţi catalanilor că le garantaţi viaţa şi bunurile dacă acceptă să se retragă şi să predea fără luptă poziţiile de pe Horaia ! Vreau ca luptele să înceteze cît mai grabnic ! Să-mi aduci de veste că totul s-a terminat !...

O procesiune de femei de toate vîrstele, la care se adăugau cîţiva bătrîni şi o mulţime de copii, se îndrepta spre biserica Bunei-Vestiri, purtînd lumînări aprinse şi cîntînd în cor un imn în cinstea Sfintei Fecioare. În fruntea cortegiului umbla un călugăr care asigurase pe toţi cei ce-l urmau că se aflau sub protecţia divină şi că deci nimic nu li se putea întîmpla.

Procesiunea străbătea tocmai Forum-ul Amastrianorum, cînd de pe o stradă ce cobora dinspre ziduri irupseră primele bande de turci. Răcnind, învîrtejindu-şi iataganele şi hangerele, se năpustiră asupra victimelor nevinovate, care îngenuncheară gemînd. Totul se sfîrşi în cîteva minute. Triumfători, osmanlîii îşi continuară drumul, lăsînd în urmă o hecatombă macabră...

Cînd auzi că islamicii au pătruns în oraş, neguţătorul de mătăsuri Clikor Avakumian şi toţi ai lui încuiară uşile, traseră obloanele şi le ferecară, iar după ce aprinseră multe lumînări în faţa icoanei Sfîntului Georgios, protectorul familiei şi al casei, căzură în genunchi, înălţîndu-i rugi.

— Doamne, murmură Clikor, izbindu-se cu pumnii în piept, străbunii mei au fugit din Armenia urgisită de turci spre a-şi găsi un liman în Bizanţul creştin ! Şi eu am crezut că aici, la adăpostul zidurilor constantinopolitane, voi putea trăi cu ai mei în linişte şi pace ! Ţi-am slăvit numele, Doamne, iar tu ne-ai lăsat pradă păgînilor !

Ridică privirile spre uşa care dădea în stradă. Se auzeau dintr-acolo ţipete şi ropot dezordonat de paşi. Şi nevastă-sa şi copiii încetaseră să se mai roage. Părea că toată fiinţa lor se concentrase în auzul care înregistra cu încordare cumplitele zgomote de afară. Apoi le ajunse la ureche alt tropot de paşi, mai apăsat, mai puternic, întovărăşit de răcnete furioase şi de înjurături rostite în turceşte.

În uşă răsunară lovituri.

— *Su cantayi ! Su cantayi !*

Clikor Avakumian se ridică în picioare.

— Ce facem ? Deschidem ? întrebă nevastă-sa.

— Nu ! Nu deschidem ! Poate se duc mai departe !

Uşa începu să se zguduie.

— Doamne, ai milă de noi ! şopti Clikor.

Desfiguraţi de groază, copiii se uitau la uşa care se mai cutremură o dată, apoi se prăvăli, scoasă din ţîţîni. Osmanlîii năvăliră în casă. Clikor căzu cel dintîi, cu capul zdrobit de o ghioagă...

Vlad Dracula, Toma armaşul şi cei trei flăcăi români care-i slujeau se îmbrăcaseră în veşmintele smulse de pe nişte başibuzuci ucişi de ei şi se amestecară printre torentele de turci slobozite asupra oraşului.

— Ieşim noi, Toma, şi din impasul ăsta ! îi vorbi în surdină fostul Voievod al Ţării Româneşti. O să ne mai învîrtim pe aici, agitîndu-ne din cînd în cînd iataganele, ca să nu ne deosebim prea mult de lupii ăştia cu turbane, iar după ce se va lăsa noaptea, ieşim din Constantinopole. Porţile cele mari n-au să fie bine păzite. Turcii au treburi mai profitabile de făcut decît să stea de strajă.

Toma se uita încrîncenat de mînie la osmanlîii care dădeau buzna prin case, jefuiau, fugăreau femei, puneau în lanţuri pe bărbaţii valizi, spintecau cu iataganele pe copiii nevîrstnici şi pe bătrînii socotiţi inutili.

— Mi se răscoleşte sîngele în vine cînd văd atîta ticăloşie ! scrîşni armaşul.

Vlad Dracula clătină din cap în semn de încuviinţare.

— Dacă aş fi fost vreodată ispitit să ajung la un compromis cu turcii, masacrele la care mi-a fost dat să asist aici m-au făcut să-mi dau seama că o înţelegere cu ei este nu numai imposibilă, ci şi împotriva firii. Crezi că mişeliile lor nu mă revoltă şi pe mine ? Dar în clipa de faţă mîinile noastre sînt legate. Ce putem face noi, cîţiva oameni, împotriva hoardelor acestora de turci fanatizaţi ? Îi voi răzbuna pe martirii de aici

după ce mă voi urca iarăşi pe tronul străbunilor mei. Şi asta se va întîmpla foarte curînd, fiindcă eu sînt plămădit din aluatul acelor luptători care nu cedează pentru nimic în lume ! Turcii înşişi îmi vor da prilejul să-i lovesc, pentru că vor veni cu oşti peste noi. Vor veni spre a ne pedepsi fiindcă am cutezat să participăm cu voluntari la apărarea Constantinopolelui. Vor veni însetaţi de glorie şi de cuceriri, pentru că au în sînge războiul, cotropirile, împilările... Plecăm de aici înfrînţi. Dar lupta noastră împotriva păgînilor nu s-a terminat ! Abia începe !

Vlad Dracula şi oamenii lui se pierdură în gloata de osmanlîi...

Iakumi Paraskevos, leprosul, rătăcea pe străzi în căutarea hranei, cînd coloanele militarilor turci începură să se răsfire prin cartierele alipite centurii de fortificaţii. Cunoştea, din dezlînatele lui convorbiri cu Aleksandros, pe care-l mai întîlnise de cîteva ori în cursul ieşirilor clandestine ale acestuia din leprozerie, amănunte asupra tragediei asediului. Suferinţele populaţiei constantinopolitane, cu care nu avusese nici un contact, nu-l impresionaseră prea mult. De Aleksandros — bolnav ca şi el — se simţea însă legat, fiindcă acesta era singurul om care-i dăduse o mînă de ajutor. De cîteva zile nu-şi mai văzuse prietenul. Absenţa-i inexplicabilă îl durea sufleteşte.

În ultima vreme Iakumi începuse să-şi procure singur hrană. Meşterea nişte curse rudimentare, le plasa prin locuri dosnice şi prindea şobolani. Şobolanii se împuţinaseră fiindcă îi mai vînau şi alţi oameni, dar Iakumi se întorcea rareori cu mîna goală din expediţiile-i nocturne. De cîteva ori îl îndestulase şi pe Aleksandros cu friptura de şobolan.

Odată, prietenul său îi spusese că turcii au obiceiul să-i ucidă pe leproşi, spre a nu fi nevoiţi să le poarte de grijă. Acum, în vreme ce umbla pe străzile luminate vag de zorile viorii, Iakumi se gîndea cu groază la masacrul pe care-l vor dezlănţui osmanlîii după ce vor ajunge la leprozerie. Îl şi vedea cu ochii minţii pe Aleksandros ciopîrţit de başibuzuci. „Nu ! Alecksandros, singurul meu prieten, nu trebuie să moară !“ îşi zise.

Luă hotărîrea să-l scape. Ştia unde se afla leprozeria, căci răposatul lui tată fusese gardian peste leproşi. Deşi îl cuprindea groaza numai cînd se gîndea la clădirile acelea cenuşii, respingătoare, înconjurate de ziduri înalte cu creste acoperite de o perie de ţepi metalici, se înarmă cu o rangă de fier ruginit găsită lîngă o grămadă de gunoi şi porni într-acolo. Ştia că în timpul nopţii numai doi sau trei gardieni făceau de pază la

leprozerie. De obicei dormeau. Putea trece pe lîngă ei fără să-i trezească. Era conştient că înfrunta riscul de a fi descoperit, prins şi închis laolaltă cu ceilalţi leproşi. Îl fanatiza însă devotamentul faţă de Aleksandros.

Mergînd şontîcăit, ajunse la zidurile înconjurătoare ale leprozeriei. Îl apucă deodată o spaimă nebună. Fu ispitit să facă drumul întors, dar larma făcută de turcii care inundaseră străzile din vecinătate îl determină să-şi îndeplinească mai departe planul. Palpitînd de emoţie, se opri în dreptul porţii celei mari. Spre mirarea lui, o găsi deschisă. Precaut, băgă capul înăuntru. Curtea interioară, cu clădirile rezervate administraţiei şi paznicilor, era goală. Ce se întîmplase ? Fugiseră toţi gardienii ?

Cerul începuse să se lumineze bine de ziuă. Răcnetele osmanlîilor se apropiau. Iakumi îşi zise că trebuia să se grăbească dacă voia să-l scape de moarte pe Aleksandros. Zidurile marelui ţarc în care erau izolaţi leproşii constituiau un fel de cerc înlăuntrul zidurilor exterioare, flancate de turnuri de veghe, ca şi temniţele. Porţile ţarcului erau însă închise pe din afară, cu drugi de fier. Paznicii, în fuga lor, îi uitaseră pe leproşi încuiaţi în ţarc, raţionă Iakumi. Sau poate că o făcuseră dinadins !

Încercă să ridice drugii, dar cioturile mîinilor abia îl puteau sluji.

— Aleksandros ! strigă. Aleksandros, vin turcii, Aleksandros! Eu sînt ! Iakumi ! Vreau să vă dau drumul !

Dinlăuntrul ţarcului se ridică deodată un vaier ţîşnit din sute de piepturi. Iakumi îşi încordă din nou puterile, străduindu-se să desprindă barele de fier din lăcaşurile lor.

— Aleksandros ! strigă, izbucnind în plîns.

Drugii cu muchii ascuţite îi tăiau carnea mîinilor acoperite cu solzi cenuşii ca de reptilă.

— Aleksandros !

Încă o sforţare, şi primul drug cedă. Cu un strigăt de triumf, Iakumi atacă şi al doilea drug. Pe acesta îl urni mai uşor. Poarta grea se deschise, trasă de Iakumi, dar şi împinsă de corpurile leproşilor dinăuntru.

— Aleksandros ! strigă Iakumi în culmea bucuriei.

Canaturile înalte, date cu putere la o parte, îl izbiră în plin, doborîndu-l. Zeci de picioare înfăşurate în cîrpe şi în tot felul de încălţări diforme trecură peste el într-un iureş de turmă zănatecă, zdrobindu-i obrajii roşi de boală, braţele sub-

ţiate, coşul pieptului, transformîndu-l într-o masă de carne amestecată cu sînge şi cu ţărînă...

Acakios, călugărul de pe muntele Athos, pripăşit în Constantinopolele muribund, stătea îngenuncheat în faţa unui iconostas înconjurat de lumînări aprinse şi se ruga, plin de umilinţă. Deasupra lui îşi desfăşurau semeţ podoabele de mozaic cupolele luminate feeric ale bisericii Sfînta Sophia. Mulţimea de credincioşi, prosternaţi pe pardoseala de marmoră, îşi plîngeau nenorocirea, vărsînd lacrimi amare şi bolborosind rugi incoerente. Preoţii, înveşmîntaţi în odăjdii strălucitoare, oficiau cu exaltare serviciul religios. Corul, alcătuit din sute de glasuri, ridica un imn de slavă Sfintei Fecioare. Atmosfera era de o solemnitate tragică.

Un bărbat cu părul vîlvoi şi îmbrăcămintea în dezordine intră în fugă printre oamenii prosternaţi în faţa dumnezeirii. Oprindu-se în mijlocul bisericii, urlă înspăimîntat :

— Vai nouă ! Turcii au înaintat adînc în oraş ! Au trecut de Forum Tauri şi acum vin spre Sfînta Sophia ! Deschide-ne, Doamne, porţile paradisului, căci viaţa noastră pe acest pămînt se apropie de sfîrşit !

Corul încetase să mai cînte. De pretutindeni izbucniră ţipete isterice, de groază.

Un arhiereu gîrbovit de ani, cu barbă ninsă şi cu chip venerabil de sfînt, ridică braţul şi, cu o voce nefiresc de puternică pentru vîrsta lui, ceru să se facă linişte.

— Fraţi întru Domnul, nu lăsaţi frica să vă copleşească ! Urgia păgînilor se va frînge neputincioasă faţă de trupul şi de sufletul vostru ! În apărarea voastră, creştini drept-credincioşi, se va ridica Sfîntul Arhanghel Mihail, cu cohortele lui de îngeri înarmaţi cu săbii de foc ! Nu uitaţi vorbele inspirate ale Sfîntului Pankratios : „Cînd păgînii vor cuceri oraşul şi vor pătrunde spre inima lui, nu vor putea trece de Coloana lui Constantinos, căci Sfîntul Mihail va coborî din ceruri şi-i va nimici aşa cum a nimicit pe balaurul necredinţei ! Pe duşmanii Crucii care vor supravieţui măcelului îi va izgoni pînă în Persia cea îndepărtată ! Aici, în Sfînta Sophia, nu va călca în vecii vecilor picior de turc !" Să cînte corul şi să bată clopotele, slăvind numele Domnului ! Iar voi rugaţi-vă, căci în rugăciuni veţi găsi izbăvirea ! Şi acum să se închidă uşile sfintei biserici !

În vreme ce glasurile armonios împletite îşi reluară imnul, însoţite de dangătele vibrante, puternice, ale clopotelor, porţile fură zăvorîte. Drept-credincioşii se rugau plini de fervoare, aşteptînd cu sufletul la gură împlinirea faimoasei proorociri.

Cuvioşii prelaţi porniră iarăşi să oficieze slujba. Acakios asculta cutremurat de emoţie sonoritătile minunate ale corului. Se întreba, plin de uimire, cum de reuşeau coriştii să cînte ? O salivaţie atît de puternică îi năpădise gura, încît n-ar fi fost în stare să scoată nici un sunet !

În porţile metalice răbufniră deodată bubuituri asurzitoare. Femeile din biserică începură să urle. Împinse cu violenţă din afară, canaturile se deschiseră, izbindu-se de perete. Un puhoi de turci cu hainele îmbibate de sînge irupseră în vastul lăcaş al lui Dumnezeu. Puţinii romei care încercară să le ţină piept fură măcelăriţi pe loc. Apoi osmanlîii trecură prin tăişul săbiei pe bătrîni, preoţi şi laici, de-a valma. Femeilor tinere şi copilandrilor li se cruţă viaţa, dar acolo, sub privirile sfinţilor imortalizaţi în mozaicuri şi în faţa catapetesmei luminate de mii şi mii de lumînări, fură despuiaţi şi pîngăriţi fără deosebire. Alţi islamici dăduseră buzna în altar. În apriga lor lăcomie se băteau între ei pentru odoarele sfinte, smulgeau cu unghiile şi cu cuţitele nestemate de pe icoane şi aurul de pe pereţi, profanau raclele cu moaşte, sfărîmau crucile, urinau în potire, îmbrăcau odăjdiile preoţilor şi-i maimuţăreau, hohotind de rîs.

Atît de înspăimîntat fu Acakios de această infernală dezlănţuire, încît, în ciuda corpolenţei lui, găsi mijlocul să se strecoare neobservat între spătarele înalte, bogat sculptate, ale unor strane şi peretele dinapoia lor. Stătea acolo nemişcat, şi din cînd în cînd se uita prin crăpătura unui spătar. Văzu de acolo femei, copii şi tineri, aproape goi, legaţi de mîini cu frînghii şi împinşi spre ieşire de cei care-i înrobiseră. Acakios nu mai putea deosebi pe femeile nobile de slujnice, pe feciorii arhonţilor de fiii celor sărăntoci, pe oamenii cinstiţi de derbedeii şi vagabonzii oraşului, pe prostituate de preacucernicele călugăriţe. Copleşit de durere, plîngea încet, închizînd ochii spre a nu mai fi martor la împerecherile scîrbavnice şi acoperindu-şi urechile spre a nu mai auzi ţipetele victimelor şi răcnetele excitate ale călăilor...

Soarele răsări asupra oraşului, revărsîndu-şi ploaia de raze aurii peste casele care ardeau, peste prăvăliile şi depozitele golite de mărfuri, peste palatele prădate şi devastate, peste bisericile profanate, peste pieţele şi străzile acoperite de cadavre, peste coloanele de creştini înrobiţi duşi sub escortă de osmanlîii îmbătaţi de fericire, peste monumentele ciopîrţite, peste statuile decapitate, peste leşurile fetelor violate la colţuri de stradă, peste preoţii şi călugării tîrîţi de plete şi de bărbi în rîsetele batjocoritoare ale turcilor, peste băltoacele de

sînge din care lingea timid cîte un cîine scăpat din marele prăpăd, peste hoiturile intrate în putrefacție pe care le sfîșiau șobolanii și corbii...

Înlăuntrul orașului, cioclii și groparii nu-și vedeau de îndeletnicirile lor obișnuite. Profesioniștii romei se ascundeau pentru a nu fi luați robi, iar profesioniștii turci aveau treburi mai bune de făcut. Așa că morții zăceau pretutindeni, fără să se ocupe cineva de ei...

Osmanlîii care pătrunseră într-un aspectuos palat din apropierea Acropolei rămaseră dezamăgiți cînd, în locul giuvaerurilor, al aurului, al covoarelor și al altor bogății la care se așteptaseră, găsiră numai încăperi cu rafturi peste rafturi, încărcate cu manuscrise și cărți. Fură atît de supărați, încît, spre a se mai răcori, smulseră volumele și documentele din locurile lor și, după ce le rupseră, le dădură foc. Unii, mai pricepuți, sau poate mai prevăzători, gîndindu-se că mai tîrziu ar putea obține prețuri bune, aleseră manuscrisele cu chenare frumos colorate, tomurile cu îmbrăcăminte aurită, precum și desenele cu flori. Pe cele care înfățișau chipuri omenești le nimiciră, fiindcă așa dictau preceptele lor religioase. Părăsiră apoi palatul, întrebîndu-se cu îndoială dacă nu se înșelaseră totuși, încărcîndu-se cu o pradă lipsită de valoare...

Marea bibliotecă de pe Artopolia avu o soartă și mai tristă. Dervișii care se văzură în marea aceea de manuscrise și de volume de toate dimensiunile își ziseră că un mohamedan dreptcredincios trebuie să studieze numai *Koranul*. Incendiară deci clădirea, spre a distruge, odată cu zidurile, și zecile de mii de cărți incompatibile cu învățăturile Profetului. Flăcările se întinseră, mistuind întreg cartierul...

Marele eunuc negru Abdul Rahman, satrapul Haremului imperial, intrase în Constantinopole prin poarta Sfîntul Roman, odată cu primele trupe turcești, expunîndu-se cu nepăsare primejdiilor greu de înlăturat într-un oraș de curînd cucerit, în care soldații învingători se dedau la cele mai violente excese. Hotărîse să facă personal această expediție, deoarece fusese informat că prin Kerkoporta pătrunsese îndată după cele dintîi eșaloane de ieniceri însuși Husein Devlat, locțiitorul marelui eunuc alb, agă al Saraiului.

Între marele agă al Haremului și marele agă al Saraiului dăinuia o mare rivalitate. Primul împrospăta rîndurile odaliscelor sultanului, iar al doilea furniza băieți andri frumoși, atît de dragi lui Mehmed al II-lea. Și marele eunuc negru și marele

eunuc alb ştiau că prin intermediul unei favorite sau al unui favorit imperial pot influenţa indirect hotărîrile padişahului.

Abdul Rahman suferea însă în tăcere, fiindcă Haremul era neglijat de tînărul sultan, care nu-şi mai vizitase de cîteva luni cadînele şi odaliscele. Sub înaintaşii lui Mehmed al II-lea, Haremul era centrul intrigilor. Favorurile şi dizgraţiile acolo erau uneltite. În timpul domniei răposatului sultan Murad Khan, părintele actualului suveran, marele agă al Haremului era un personaj cu puteri considerabile, exercitate însă din umbră.

După urcarea pe tron a lui Mehmed, Haremul intrase într-o toropeală, într-o obscuritate din care nu părea să mai iasă. Marele eunuc negru lîncezea, prefirînd amintiri din epoca lui de glorie. Acum sforile se trăgeau în Sarai, din sînul căruia noul padişah îşi recruta aproape în exclusivitate favoriţii. Marele agă al Saraiului îşi afirma supremaţia ocultă, obţinînd de la Mehmed, prin mijlocirea pajilor intraţi în graţii, tot felul de avantaje şi privilegii pentru protejaţii lui politici.

Îndeobşte, după încheierea victorioasă a unui război, agenţi ai Haremului şi ai Saraiului cutreierau oraşele sau teritoriile cucerite, căutînd fete şi băieţi pe gustul suveranului. Se respecta astfel o tradiţie care impunea suveranului să împărtăşească plăcerile şi bucuriile soldaţilor săi manifestate în neînfrînate orgii.

Abdul Rahman renunţase la serviciile agenţilor şi îşi asumase personal această delicată misiune, conştient fiind că numai prin descoperirea unei tinere fete capabile să-l cucerească pe sultan îşi putea recîştiga prestigiul şi influenţa de odinioară.

Marele agă al Saraiului era prea bătrîn ca să se mai deplaseze personal, aşa că delegase această sarcină locţiitorului său, un tînăr ambiţios, care-i slujea cu zel interesele, fiindcă avea toate motivele să preia o poziţie solidă după moartea actualului său şef.

Abdul Rahman îşi dădea seama că într-o metropolă de dimensiunile Constantinopolelui nu-i va fi deloc uşor să depisteze pe cea mai frumoasă fată. Dar dificultăţile nu-l speriau. După ce intrase în oraş, îl străbătuse în lung şi în lat, făcîndu-şi cu greu loc printre grămezile de cadavre şi printre turmele de captivi creştini, cercetase case şi palate, pătrunsese prin biserici şi monastiri, răscolise şcolile şi azilurile. În drumul său, asistase la tot felul de excese săvîrşite de soldaţii turci, dar trecuse netulburat mai departe. În tot acest timp luase cu arcanul — în-

tringînd adeseori prin forţă împotrivirea unor osmanlîi îndărătnici — cîteva tinere fete extrem de frumoase. Dar Abdul Rahman era nemulţumit, căci nu dăduse încă peste acea fiinţă perfectă după care umbla cu atîta rîvnă.

Călăuzit de un instinct care-l slujise adeseori bine, se opri la un moment dat în dreptul monastirii cu uşi vraişte, din care răzbăteau pînă în stradă ţipete ascuţite, femeieşti, precum şi răcnetele şi hohotele de rîs ale unor bărbaţi.

Urmat de ienicerii lui, intră în curtea monastirii. Privelişteа care-l întîmpină era banală prin repetirea ei. Văzu cîteva femei goale — probabil călugăriţe — aruncate din mînă în mînă. Descălecă. Parcurse refectoare, săli de învăţătură, bucătării, dormitoare comune, celule, îşi aruncă privirile şi în biserica monastirii. Într-un ungher al unei curţi interioare, străjuită de coloane de piatră delicate, învăluite în perdele de trandafiri agăţători, zări o fată tînără, despuiată, care se zbătea în braţele unor başibuzuci. Liniile desăvîrşite ale corpului ei îi stîrniră numaidecît admiraţia. Vru să-i vadă şi chipul. Se apropie de osmanlîii care o trîntiseră pe pardoseala de piatră şi începuseră să-şi lase în jos şalvarii. Cînd văzu faţa tinerei, înţelese că descoperise ceea ce căuta.

— Lăsaţi-o ! ordonă başibuzucilor. Fata aceasta a intrat sub protecţia padişahului !

Soldaţii se opriră uluiţi. Cel mai vîrstnic dintre ei, o huidumă cu un cap teşit, disproporţionat de mic faţă de masivitatea corpului, se întoarse spre Abdul Rahman şi, fără să-şi lege şalvarii, îl repezi batjocoritor :

— Tot e bine că nu vorbeşti în numele Profetului !

Abdul Rahman scoase cu rapiditate un pumnal de la brîu şi-l înfipse în pieptul colosului, care se clătină, ridică pumnii convulsiv, apoi se prăbuşi. Marele eunuc negru nu săvîrşise o crimă gratuită. Numai aşa se putea impune şi celorlalţi başibuzuci. În acelaşi timp, ienicerii lui îşi scoaseră iataganele. Osmanlîii, descumpăniţi de uciderea şefului lor, înţeleseră că o luptă împotriva ienicerilor — de cinci ori mai numeroşi — ar fi fost zadarnică.

— Călugăriţa aceasta este sclava sultanului! vorbi cu autoritate Abdul Rahman. Iar eu sînt marele eunuc negru !

Unul dintre başibuzuci spuse cu glas scăzut :

— Potrivit datinii, Luminate, fata este a noastră !

— Înălţimea-Sa padişahul are dreptul să-şi aleagă jumătate din prada soldaţilor săi. Dar pentru că nu vreau să mă prevalez de acest drept, v-o plătesc !

Aruncă basibuzucilor o pungă plină cu aur. Convinşi de acest argument, aceştia începură să-şi împartă monetele.

— Cum te cheamă ? se adresă Abdul Rahman fetei, care încerca, înspăimîntată, să-şi ascundă cu mîinile goliciunea.

— Irina mă cheamă, şopti ea într-un suflu. Irina Kalamides. Sînt novice în această monastire.

Numele era cunoscut lui Abdul Rahman. Îşi smulse de pe umeri propria pelerină şi acoperi cu ea trupul înfrigurat al fetei.

— Eşti rudă cu senatorul Kalamides ? o întrebă.

— Sînt fiica lui.

— Bun ! zise Abdul Rahman. Ai să mergi cu mine !

O înşfăcă de mijloc şi, ţinînd-o sub braţ, ca pe un pachet, încălecă.

— Ne înapoiem la Marele Cartier Imperial ! porunci ienicerilor.

Copitele calului său răsunară pe pardoseala de piatră a curţii, îndepărtîndu-se. Ienicerii, purtînd fiecare pe oblînc cîte o captivă, porniră la rîndul lor pe urmele lui Abdul Rahman...

Pe calea Artopolia se scurgea o lungă coloană de creştini înrobiţi, sub supravegherea unor osmanlîi, care se văzuseră devenind peste noapte, din nişte simpli soldaţi, mari proprietari de sclavi. Turcii se uitau cu mulţumire şi mîndrie la şirurile nesfîrşite de romei intraţi în stăpînirea lor. Se aflau printre aceştia patricieni şi tîrgoveţi, meseriaşi şi învăţaţi, artişti şi foşti militari, vagabonzi şi prelaţi, femei nobile şi prostituate, fete şi băieţandri, poeţi şi măscărici. Pentru mulţi dintre ei, turcii sperau să obţină preţuri bune, fiindcă robii de neam mare, artiştii şi meseriaşii dibaci erau foarte căutaţi de arabii din Orientul Apropiat şi din nordul Africii.

Printre captivii aproape goi şi atît de osteniţi încît abia se mai ţineau pe picioare, se afla şi Diamandis, neguţătorul de covoare retras din afaceri. În timpul asediului, o bandă de hoţi îl jefuiseră în toiul nopţii de toată agoniseala. Atunci Diamandis plînsese cu hohote, socotind că o nenorocire mai mare nu s-ar mai putea abate asupra lui. Nu-şi închipuise că destinul îi va rezerva suferinţe şi mai cumplite, cum dealtfel se şi întîmplă după căderea oraşului în mîinile turcilor. Acum, în vreme ce stătea umăr la umăr cu atîţia creştini înrobiţi, se gîndea că îşi pierduse şi ultimul bun : libertatea. Supărările îl făcuseră să slăbească. Pieile, obrajii, burta, guşa, golite de osînză, atîrnau moi ca nişte cîrpe. Aproape că se simţea umilit să umble despuiat printre atîţia bărbaţi voinici, arătoşi, sclavi ca şi el.

Coloana se opri pentru un scurt popas în Forumul lui Constantin. Diamandis era atît de istovit, încît nu mai găsea nici puterea să plîngă. Din cînd în cînd pieptul îi era agitat de cîte un suspin adînc. Lîngă coloana din care făcea şi el parte se opri altă coloană de robi, care venise dinspre Makros Embolos. Printre aceştia, Diamandis recunoscu stupefiat într-un bătrîn îmbrăcat în zdrenţe pe Alexios Lascaris, preşedintele Senatului. Dacă nu l-ar fi avut client, ar fi crezut că este victima unei halucinaţii. Ceva mai departe, între nişte femei despletite, desluşi pe Chrisanta Lucan, „frumoasa Chrisanta", soţia fostului ministru al Marinei. Trupul ei sculptural era acoperit pînă la genunchi de resturile unei cămăşi ţărăneşti. Prin găurile pînzei i se vedeau sînii goi, superbi, dar plini de vînătăi, şoldurile şi umerii zebraţi de zgîrieturi. Era de înţeles după aceste urme prin ce încercări trecuse. Compania aceasta ilustră îl consolă oarecum.

Întîmplător, observă la mîna unui bărbat înlănţuit alături de preşedintele Senatului propriul său inel, care-i fusese furat în acea noapte de groază. Ridică privirile deasupra acelei mîini, de-a lungul braţului vînjos, a pieptului larg, a grumazului puternic, şi cînd ajunse la chipul acestuia, recunoscu pe tînărul brigand care-l jefuise. Şi Manolakis îl văzu. Ochii lui Diamandis exprimară o satisfacţie morbidă. Manolakis îi zîmbi plin de sfidare.

În acelaşi timp, un başibuzuc care-şi trecea în revistă robii remarcă inelul de la mîna lui Manolakis. Piatra sclipitoare, încrustată în veriga-i de aur, îl făcu să rînjească. Făcu semn lui Manolakis să întindă mîinile. Acesta se execută, fără să dea semne de teamă. Başibuzucul încercă să-i tragă inelul din deget, dar giuvaerul era atît de înţepenit, încît refuză să iasă. Nerăbdător, turcul scoase de la brîu un pumnal curbat şi, cu o mişcare scurtă, reteză degetul, cu inel cu tot. Manolakis se strîmbă de durere, în timp ce sîngele ţîşni din rană. Involuntar, Diamandis scăpă un strigăt. Intrigaţi, doi spahii se apropiară de el. Fostul negustor închise gura cu un fel de hăpăit care făcu să-i clănţăne dinţii.

Cel mai vîrstnic dintre cei doi spahii îl măsură cu privirile din cap pînă în picioare, apoi rosti cu dispreţ, în turceşte, adresîndu-se camaradului său :

— Ce te-ai mai încurcat şi cu bicisnicul ăsta ? Nu vezi ? Acuma cade din picioare !

— Am să iau ceva pe el ! replică spahiul cel tînăr.

— Ai să plăteşti tu ca să scapi de jigodia asta ! Jugăneşte-l, sau... fă-i vînt !

Spahiul cel tînăr se uită nehotărît la neguţător, îi cîntări din ochi defectele şi conveni că prietenul său avea dreptate. Îşi scoase cuţitul şi reteză frînghia care lega mîinile lui Diamandis.

— Hai ! porunci negustorului într-o grecească stricată. Şterge-o pînă nu mă răzgîndesc !

Îl lovi cu piciorul, trîntindu-l pe caldarîm. Îngrozit, Diamandis îl privi de jos, fără a îndrăzni să se ridice.

— Fugi, prăpăditule ! se răsti iarăşi spahiul, prefăcîndu-se că are de gînd să se repeadă asupra lui.

Diamandis se puse pe picioare şi începu să alerge. Pieile îi săltau ca nişte aripi de liliac.

— Fugi, sperietoare ! strigă încă o dată spahiul cel tînăr.

Îşi zise că săvîrşise un act de mărinimie dăruind bătrînului viaţa. Adevărul este că ucisese atîţia creştini în zilele din urmă, încît se săturase de sînge...

La picioarele zidurilor fortificate ale portului Eleutherios, Yakub-Paşa, şeful serviciului secret, trecea gînditor în revistă un dublu rînd de prizonieri turci şi creştini, capturaţi în zona apărată de prinţul Orkhan şi de partizanii lui. Sultanul îi dăduse ordine precise : „Să mi-l aduci pe Orkhan viu ! Viu îl vreau ! Viu, auzi ? Ca să-l pedepsesc aşa cum se cuvine ! Cu Orkhan vreau să dau un exemplu atît de cumplit, încît nici un turc, fie el chiar de neam imperial, să nu mai fie ispitit a-l imita !"

Nici Yakub şi nici agenţii săi nu-l cunoşteau pe Orkhan, care ieşea rareori în lume. Yakub ar fi pus rămăşag că prinţul otoman se afla printre prizonieri. Cucerirea acestei zone se făcuse atît de repede, încît era exclus ca proscrisul imperial să fi avut timp să fugă sau să se ascundă.

— Va să zică, nici unul dintre voi nu vrea să vorbească ! se răsti la captivi, mai toţi îmbrăcaţi în straie creştine.

Erau acolo vreo sută de oameni. Tot ce mai rămăsese în viaţă după încheierea luptelor.

— Turcii să facă un pas înainte !

Doisprezece inşi se executară. Yakub zîmbi cu cruzime.

— Repet : turcii să facă un pas înainte ! Nu uitaţi, e uşor să vă identific ! Sînteţi cu toţii circumcişi ! Pe cei care vor încerca să mă înşele îi voi trage în ţeapă !

Era un simplu bluf. Yakub ştia că nu numai turcii, dar şi toţi arabii, evreii, precum şi unii creştini din Armenia acceptau

circumcizia. Speriați de amenințările lui, încă trei indivizi făcură un pas înainte. Șeful serviciului secret se proțăpi în fața frontului.

— Ei bine, dacă nu vreți să-mi spuneți de bunăvoie care dintre voi este prințul Orkhan, am să vă trag pe toți în țeapă.

Un bătrîn turc, cu barbă cenușie și buze cărnoase, vinețiu, rosti posomorît :

— Prințul Orkhan a murit în luptă.

— Unde e cadavrul lui ? întrebă calm Yakub.

— L-am aruncat în mare.

— Minți ! tună șeful serviciului secret. Trăgeți-l în țeapă ! ordonă oamenilor săi.

Bătrînul turc fu luat pe sus. Ceilalți prizonieri nu se clintiră. Pe Yakub îl trecură fiori. Auzise cît îi erau de devotați lui Orkhan slujitorii și militarii care-l urmaseră în exil. Acum căpătase confirmarea. Dacă Orkhan ar fi încercat să se folosească de partizanii săi spre a-l ucide pe sultanul Mehmed, desigur că n-ar fi întîmpinat refuzuri.

— Am să vă întreb pe fiecare dintre voi unde se află Orkhan ! Cei care nu-mi vor da un răspuns satisfăcător vor fi executați.

Se apropie de primul turc și îl privi în ochi, stăruitor, ca și cînd ar fi vrut să-l hipnotizeze :

— Tu ! Cum te cheamă ?

— Husein ! primi răspunsul.

— Îl cunoști pe Orkhan ?

— Nu-l cunosc.

— Executați-l ! zbieră Yakub.

Interogă apoi pe al doilea, pe al treilea și pe al patrulea turc. Eșecurile se repetară. Își zise exasperat că turcii îl sfidau. Preferau moartea denunțării stăpînului lor. Îl năpădiră sudorile. Dacă nu-l va duce pe Orkhan — legat fedeleș — sultanului, putea să se socotească un om terminat. Ar fi fost absurd să-i execute pe toți captivii. Poate că mulți dintre ei nu-l cunoșteau realmente pe Orkhan. Nu prea ținea seamă de scrupule, dar nici nu avea rost să ucidă cu sînge rece niște nevinovați.

Pronunță totuși treisprezece condamnări la moarte fără să fi obținut vreun rezultat. Era uluit. Nu-și închipuise că va întîmpina o asemenea rezistență. Oamenii care-și așteptau rîndul la supliciu nu se uitau nici la cei care se zvîrcoleau înfipți în țeapă, nici la leșurile golite de sînge și întinse pe țărînă. Stăteau cu privirile ațintite în pămîntul în care aveau să se în-

toarcă, ignorîndu-l pe Yakub și pe călăii său. Deodată unul dintre turcii lui Orkhan începu să tremure. Nu-și mai putu stăpîni nervii. Căzu în genunchi și, cuprinzîndu-și capul între palme, strigă înspăimîntat :

— Nu vreau să mor ! Nu vreau să mor !

Yakub făcu semn călăilor să se oprească.

— Dacă nu vrei să mori, vorbește ! rosti implacabil.

Turcul ezită cîteva clipe, apoi întinse mîna spre un bătrîn fără barbă, cu mustăți alungite la colțurile gurii, îmbrăcat în haine grecești. Bătrînul avea înfățișarea unui negustător armean, retras din afaceri.

— Acesta e prințul Orkhan, suspină turcul, aruncîndu-se cu fruntea în țărînă.

Yakub se uită neîncrezător la bărbatul care dăduse atîta bătaie de cap sultanului Mehmed. Se așteptase să întîlnească un personaj plin de mîndrie, cu priviri de vultur. Prințul se uita la el impasibil.

— Ridică-te ! porunci șeful serviciului secret, întorcînd fața spre denunțător. Ești liber ! Iar pe Orkhan, trădătorul, luați-l și duceți-l la cartierul general al Înălțimii-Sale Padișahul ! ordonă escortei sale militare.

Fără să schițeze un gest de împotrivire, ilustrul prizonier se îndepărtă, încadrat de soldați. Denunțătorul plîngea convulsiv. Turcul din stînga îl scuipă scîrbit. Yakub surprinse scena, dar se prefăcu a nu o fi observat.

— Turcii care au ridicat armele împotriva Sultanului lor vor fi judecați și pedepsiți, fiecare după vina sa !

Se îndreptă spre roibul său și încălecă. Avea senzația că renăscuse. Un ofițer din serviciul secret se apropie în goana calului.

— Luminate Stăpîne, cardinalul Isidor, capul răutăților, a fost capturat.

Yakub își netezi încîntat barba.

— Iată o veste plăcută ! exclamă. Cum era deghizat cardinalul ? întrebă bine dispus.

— Nu era deghizat, Luminate ! Purta veșmintele lui de cleric.

Yakub clătină din cap, încolțit de îndoieli. Nu era de presupus că acest prinț al Bisericii Catolice, pentru prinderea căruia padișahul pusese un mare premiu, să nu-și fi luat nici o măsură spre a se salva. Ar fi fost firesc să se travestească, pentru a face să i se piardă urma. Yakub își zise că nu era momentul să despice firul în patru.

— Spînzurați-l ! porunci.

În acest fel simplifica lucrurile.

— Am înțeles, Luminate !

Cîteva clipe, Yakub urmări din ochi pe ofițer, apoi dădu pinteni calului, pornind în trap întins spre cartierul general imperial...

În portul Prosforian, ultimele nave creștine se îndepărtau de chei. Încărcate peste măsură, se cufundaseră în mare pînă deasupra liniei de plutire.

— Civilii să coboare în cale, spre a nu stingheri manevrele echipajului ! porunceau ofițerii prin portavoce. Soldații să treacă la posturile de luptă ! La apariția navelor inamice se va trage fără somație !

Constantinopolitanii care nu izbutiseră să se îmbarce pe corăbii căutau cu înfrigurare luntri spre a trece în Galata. Bărbați, femei, copii alergau bezmetic, strigîndu-se, urlînd, jeluindu-se. Mamele își abandonau odraslele, soții își lăsau femeile în plata Domnului, tinerii își părăseau părinții bătrîni, călugării și preoții își lepădau culioanele, crucile, metaniile, ca și cînd acestea i-ar fi împiedicat să fugă.

Se auzi un glas ascuțit :

— Turcii ! Vin turcii !

Din piepturile mulțimii îmbulzite pe cheiuri izbucni un vaiet asurzitor. Refugiații își aruncară poverile și se repeziră spre mare într-un iureș nebunesc. Săreau în apă chiar și oameni care nu știau să înoate.

Și în vreme ce portul Prosforian — ultimul teritoriu încă liber din Constantinopolele creștin — era ocupat de turci, catalanii din Horaia părăseau cu fruntea sus și cu toate onorurile fortificațiile, îndreptîndu-se spre o navă pusă la dispoziție de Hamza-Pașa. Potrivit condițiilor de capitulare, aveau îngăduința să-și păstreze armele și toate bunurile personale. În acest chip, ultimului punct de rezistență creștină i se pusese capăt.

Constantinopolele, în totalitatea lui, devenise un oraș turcesc...

*

În Galata, *podesta*-ul Angelo Lomellino era depășit de evenimente. O mare agitație pusese stăpînire pe întreg cartierul. Înspăimîntați de actele de violență săvîrșite de osmanlîi în

Constantinopole, numeroşi genovezi îşi făceau bagajele, hotărîţi să abandoneze definitiv Galata. *Podesta*-ul convocase în şedinţă extraordinară consiliul municipal, spre a pune în discuţie perspectiva alarmantă a depopulării coloniei.

— Trebuie să împiedicăm acest exod ! În caz contrar, se va duce de rîpă tot ce s-a construit pînă acum ! Galata va cunoaşte o decădere ireversibilă ! Pe de altă parte, această fugă în masă riscă să trezească mînia padişahului, care o va interpreta drept un act de duşmănie la adresa Imperiului Otoman. Şi nu e drept să se creeze un asemenea climat. Nu trebuie să uităm că autorităţile otomane ne-au oferit condiţii optime de convieţuire, precum şi libertatea de a face comerţ cu toate porturile turceşti.

Din stradă răzbătea pînă în sala de consiliu zgomotul căruţelor, al trăsurilor şi al animalelor de povară care transportau spre port avutul genovezilor intraţi în panică.

— Propun să închidem cu trupe portul şi să aplicăm amenzi cetăţenilor care vor mai încerca să părăsească Galata fără autorizaţia noastră, opină Achille Aldo, cunoscut pentru sentimentele sale filoturce. Aş merge pînă acolo încît aş confisca bunurile recalcitranţilor.

În culise se şoptea de multă vreme că Aldo ar fi primit subsidii de la turci. Consilierul Massimo Minchiante încercă să modereze severitatea antevorbitorului.

— Sîntem în număr neîndestulător spre a lua hotărîri atît de grave. Nici jumătate dintre consilieri nu sînt prezenţi la şedinţă.

Minchiante era cu atît mai hotărît să împiedice votarea propunerii lui Aldo cu cît avea de gînd să fugă din Galata cu întreaga lui familie.

Consilierii care asistau la dezbateri se foiau pe scaunele lor, făcîndu-şi mintal reproşuri fiindcă răspunseseră la convocarea *podesta*-ului. Nici unul dintre ei nu voia să-şi asume răspunderea unor hotărîri în aceste momente cruciale pentru existenţa coloniei. Majoritatea condamnau în forul lor lăuntric excesele săvîrşite de osmanlîi în Constantinopole, dar nu îndrăzneau să-şi afirme în public opiniile, mai ales acum, cînd Imperiul Otoman devenise o forţă pe care genovezii din Galata trebuiau să o menajeze, spre a evita mari neplăceri.

Dacă nu s-ar fi temut de consecinţe, *podesta*-ul însuşi şi-ar fi depus mandatul şi s-ar fi retras din viaţa publică.

Achille Aldo trecu la fereastră.

— Priviţi ! strigă iritat. Ai zice că locuitorii Galatei sînt cuprinşi de o nebunie colectivă. În portul nostru e tot atît de

mare zarvă ca şi dincolo de Cornul de Aur. De ce ? Se poate pretinde că la noi condiţiile sînt asemănătoare cu cele din Constantinopole ? Ce pericole îi pîndesc pe genovezii noştri ?

Discuţia ameninţa să se eternizeze, fără a se lua vreo hotărîre, cînd uşa se deschise şi un secretar al consiliului se strecură în sală emoţionat.

— *Messer podesta,* Zaganos-Paşa cere să fie primit de Excelenţa-Voastră !

— Zaganos-Paşa ? se bîlbîi Lomellino, ridicîndu-se din jeţ. Roagă-l să poftească !

Vizirul armatei îşi făcu o intrare spectaculoasă, zăngănindu-şi armele şi pintenii. Salută plin de curtoazie pe Lomellino şi pe consilierii care i se ploconiră servil.

— Stăpînul meu, Prea Înălţatul Sultan Mehmed Khan, a fost informat că numeroşi locuitori ai Galatei, instigaţi desigur de elemente duşmănoase Imperiului Otoman, s-au îmbarcat împreună cu familiile lor pe corăbii, pentru a se înapoia la Genova. De ce fac acest lucru ? Se tem de noi ? Jur pe capul sultanului că nu veţi avea nimic de suferit ! Galata se va bucura şi mai departe de privilegiile ei ! Tratatele încheiate de voi cu romeii vor fi confirmate de Sublima Poartă în condiţii şi mai bune pentru colonia voastră ! Padişahul este prietenul vostru şi al Genovei ! Renunţaţi la ideea de a fugi, spre a nu trezi mînia sultanului ! Trimiteţi fără întîrziere crainici şi înştiinţaţi populaţia asupra intenţiilor noastre paşnice !

Spre a stăvili exodul, Zaganos împleti făgăduielile de prietenie şi cu unele ameninţări abia deghizate. Înaintea acestei vizite avusese o lungă convorbire cu sultanul, care-şi exprimase temerea că fuga masivă a genovezilor din Galata va trezi duşmănia Republicii Genoveze.

— Nu avem nevoie astăzi de un vrăjmaş în plus ! îi vorbise sultanul. Trebuie să ne consolidăm puterea, să ne refacem armata, şi abia după aceea să ne permitem luxul unui nou război, la care Europa — te asigur — nu va mai asista pasivă. Azi să ne arătăm concesivi cu genovezii, să le dăm tot ce cer. Mîine, la momentul ales de noi, le vom lua totul înapoi.

Consilierul Achille Aldo se grăbi să-şi spună cuvîntul :

— Asigurările Luminăţiei-Sale Zaganos-Paşa m-au convins. Să trimitem imediat crainici în oraş şi în port !

Şi *podesta*-ul căpătase curaj. Faţă de atitudinea conciliantă a turcilor, se impunea să manifeste un spirit de colaborare.

— Noi înşine vom merge în port spre a lămuri populaţia !

— Pentru a nu arunca nici o umbră asupra relaţiilor noastre

atît de cordiale cu Imperiul Otoman, reluă Achille Aldo, mai propun ca toți cetățenii romei refugiați în Galata să fie înapoiați sultanului, stăpînul lor legitim !

Noua propunere căzu asupra consilierilor ca un duș rece.

„Aldo se pripește !" își zise Zaganos. „E atît de dornic să ia locul lui Lomellino, încît face gafe. Chestiunea refugiaților romei o rezolvăm noi singuri la timpul ei !"...

*

Sultanul se uită îndelung la căpățîna retezată a împăratului Constantinos, așezată pe o basma desfăcută și mînjită de sînge, întinsă de-a dreptul pe pămînt. Alături de basma stătea în genunchi, plin de umilință, Omar arabul.

— De unde știi că e capul basileului ? întrebă Mehmed.

Omar scoase dintr-un buzunar al șalvarilor încălțările purpurii, cu vulturul bicefal brodat în aur, și le puse lîngă căpățînă. Sufletul sultanului se umplu de bucurie. Dovada făcută de arab era neîndoielnică. Bietele resturi ale aceluia care fusese autocratorul Imperiului Bizantin zăceau acum la picioarele sale.

— Meriți o recompensă frumoasă, arabule !

Omar răspunse cu modestie :

— Allah mi-a îngăduit mie, un arab păcătos, să-ți aduc țeasta dușmanului tău. Te văd mulțumit, Înălțate Doamne ! Se poate o recompensă mai mare ?

— Cum te cheamă, omule ?

— Omar, Înălțimea-Ta.

— Te pricepi să mînuiești armele ? Văd că porți veșminte de cioclu !

— Am fost căpetenie de oaste, Mărite Stăpîne. În deșerturile Arabiei m-am luptat cu bandele de briganzi. Dar am avut dușmani mulți și haini, care au încercat să-mi sape mormîntul. Ca să scap de urgia lor, m-am refugiat în marele tău imperiu.

Sultanul îi zîmbi cu bunăvoință.

— Allah și-a îndreptat iarăși fața către tine. De azi înainte te ridic la rangul de căpetenie de spahii ! Acum ești liber ! Du-te și îmbracă-ți uniforma !

Ținîndu-și șira spinării încovoiată, arabul se îndepărtă mergînd de-a-ndaratelea și rostind cuvinte de binecuvîntare.

Mehmed se întoarse spre vizirii și generalii săi, care se ploconiră slugarnic. Cu ochii umeziți de emoție, rosti teatral :

— Bietul împărat Constantinos ! Cît de fericit aș fi fost să-l scutesc de un sfîrșit atît de tragic ! Trebuie să recunoaștem, și-a dat duhul vitejește, ca un adevărat suveran și ca un erou ! Prin moartea sa mi-a lăsat moștenire Bizanțul și sceptrul purtat cu atîta glorie de împărații Romei și ai Bizanțului !

Marele vizir Khalil asculta cu respect cuvintele padișahului. În sinea sa reflecta scîrbit : „Cabotinule ! Pe cine vrei să înșeli cu prefăcătoriile tale ? Pe Constantinos l-ai jefuit de imperiu și de viață ! Acum plîngi cu lacrimi de crocodil asupra capului său văduvit de trup ! Ce mascaradă !"

Mehmed continuă cu solemnitate :

— Rămășițele pămîntești ale ultimului autocrat creștin al Bizanțului să fie înhumate cu toate onorurile! Îți jur, Constantinos, că mă voi arăta demn de moștenirea lăsată de tine ! În persoana mea se vor întruni, de-acum înainte, tradițiile islamice, turcești și romane ! Îmi voi folosi întreaga mea putere politică și militară spre a le face respectate !

După o pauză scurtă, menită să sublinieze importanța ultimelor sale angajamente, vorbi iarăși demnitarilor :

— Să notificați tuturor împăraților, regilor, principilor domnitori și căpeteniilor de republici urcarea mea pe tronul Bizanțului turcit !

Toți cei de față ținură seamă că padișahul nu se adresase direct lui Khalil, care, în calitatea lui de deținător al portofoliului Afacerilor Externe, veghea asupra relațiilor imperiului cu căpeteniile altor State. Deși începuse să se familiarizeze cu gîndul apropiatei sale dizgrații, Khalil avu o strîngere de inimă. Mehmed nu se mai ostenea nici să salveze aparențele.

Padișahul adăugă, plin de trufie :

— Cucerind Constantinopolele, am smuls ultimul spin creștin înfipt în carnea lumii islamice. În viitorul apropiat voi face din Imperiul Otoman cea mai formidabilă putere militară din întreaga lume ! Ca să realizez acest țel, voi aplica înțeleapta și luminoasa teorie politică islamică : „Dacă vrei să fii stăpîn în țara ta și să te faci respectat și dincolo de hotarele ei, trebuie să te sprijini pe o armată numeroasă și puternică. Spre a-ți crea o astfel de armată, este necesar să dispui de mari venituri, de mari bogății. O țară bogată nu poate exista însă dacă locuitorii ei nu se bucură de prosperitate. Prosperitatea

cetățenilor este asigurată numai prin legi drepte, respectate în egală măsură de toți cetățenii, indiferent de rangul lor. Neglijarea oricăreia din aceste elemente va duce inevitabil la prăbușirea Statului..."

Șeful serviciului secret i se înfățișă, făcîndu-și loc printre demnitarii orînduiți în jurul sultanului.

— Ce vești îmi aduci, Yakub ?

— Înălțimea-Ta, prințul Orkhan a căzut în mîinile noastre. Așa cum mi-ai poruncit, l-am arestat și acum se află sub pază, așteptînd judecata Măriei-Tale !

Ochii lui Mehmed scînteiară.

— Allah mi-a împlinit încă o dorință ! Slăvit să-i fie numele ! Mă întreb cum de l-a răbdat pînă acum pămîntul pe Orkhan, acest netrebnic care a dezonorat neamul lui Osman ?... Selim, ordonă *hadi-asker*-ului, căpetenia supremă a Justiției, să constitui neîntîrziat un tribunal extraordinar, care să-l judece pe Orkhan pentru crimă de înaltă trădare ! Din nefericire, pedeapsa cu moartea este prea ușoară pentru acest ticălos de neam imperial !

Kadi-asker-ul Selim se înclină.

— Mă voi grăbi să execut porunca Înălțimii-Tale !

Știa ce aștepta sultanul din partea lui și a celorlalți magistrați. Orkhan nu va fi judecat potrivit *șeriatului* — acel mănunchi de legi de esență divină, propovăduite de Mohamed Profetul. Prințul trădător va fi supus *legii sultanice, Kanun,* sau, în ultimă instanță, voinței discreționare a padișahului.

— Sugrumarea cu lațul este o pedeapsă prea nobilă ! grăi sultanul. Supliciul descăpățînării cu securea, hotărît de lege criminalilor de rînd, să i se aplice și lui Orkhan ! Înainte de apusul soarelui să fie judecat și executat !

„Ciudat tribunal și ciudată judecată ! cugetă Khalil. Aș pune rămășag că și în cazul meu hotărîrea de condamnare va fi pronunțată înainte de a mi se deschide procesul. Poate că e mai bine așa. Comedia se încheie mai repede !" Zîmbi spre a-și masca freamătul buzelor. Afecta o impasibilitate totală, pentru a nu da dușmanilor săi satisfacția de a-l vedea înfricoșat. Privirile lui Mehmed erau ațintite asupra marelui vizir.

— Ce zici, Khalil, există o crimă mai odioasă decît trădarea, decît pactizarea cu vrăjmașii propriei tale țări ?

Marele vizir plecă respectuos fruntea.

— Mai bine să ai de-a face cu un leu feroce care te atacă din față decît cu un cîine care se repede la tine perfid, pe la spate !

— La ce te referi, Khalil ? întrebă sultanul rînjind.

— La cazul lui Orkhan, firește !

— Agerimea minții tale nu s-a tocit încă, bătrînule !

Sultanul îi zîmbi veninos. „Khalil, Khalil ! reflectă. Știu că fierbi în propria ta turpitudine ! Dar te las să te frămînți, să te chinuiești, să-ți aștepți osînda ! Ieri mă temeam de tine și de profețiile tale nefaste. Mă temeam de tine fiindcă aveai în spate o armată de partizani și de musulmani habotnici, nemulțumiți de îndrăznelile mele. Astăzi, după cucerirea Constantinopolelui, toată suflarea turcească este alături de mine. Chiar tu spuneai odinioară, Khalil : «Învingătorii au întotdeauna dreptate !» Acum eu sînt învingătorul, și tu, învinsul ! Bănuiești, Khalil, că zilele tale sînt numărate, nu-i așa ? Ești prea inteligent, prea viclean, ca să nu simți dincotro bate vîntul. Mai ales că vînturile îți sînt tare neprielnice !"

Sultanul își petrecu mîna peste gură, spre a-și acoperi o schimă rea care i-ar fi putut trăda gîndurile ascunse. Întoarse privirile spre Karagea-Pașa.

— Mi-ai raportat, Karagea, capturarea cîtorva căpetenii venețiene. S-au mai adăugat de atunci și alte personaje de seamă ?

— În Constantinopole domnește încă o mare dezordine, Măreția-Ta, așa că n-am putut întocmi încă o listă a prizonierilor venețieni de rang înalt. Mi s-a raportat însă capturarea *bailului* Girolamo Minotto și a fiului său mai mare, Stefano, precum și a lui Catarino Contarini și a lui Rinaldo Foscari. Soldații noștri care i-au luat prizonieri vor pretinde sume mari pentru răscumpărarea lor.

În clipa aceea, sultanul văzu la pieptul unuia dintre ofițerii tineri din suita sa o floare albastră.

— Sadri, vino încoace !

Ofițerul i se înfățișă, punînd un genunchi în pămînt.

— Ordonă, Mărite Stăpîne !

— Ofițerii mei nu obișnuiesc a se împodobi cu flori. Asta e o deprindere femeiască.

— Înălțimea-Ta, floarea aceasta este pradă de război. Am luat-o din grădina Blachernelor.

Mirarea se așternu pe chipul sultanului.

— N-ai găsit în întreg palatul ceva mai de valoare ?

— Obiectele de valoare nu mă interesează, Înălțimea-Ta. Sînt soldat, iar soldatului nu-i trebuie decît un iatagan spre a se lupta cu dușmanii stăpînului său, Padișahul.

Mehmed îl privi curios, ca pe o vietate rarissimă.

— Zeci de mii de războinici turci se întrec să prade Constantinopolele, iar ofițerul acesta se mulțumește cu o floare! Știi ceva, Sadri, dă-mi mie floarea ta în schimbul rangului de agă!

Ofițerul i se prosternă, desprinzîndu-și de la butonieră tija plăpîndă la capătul căreia se deschidea o corolă fină albastră. Sultanul o luă, o frecă între mîini și își mirosi căușul palmelor.

— Delicat parfum! Află, Sadri-Aga, că amîndoi am făcut un schimb avantajos. Nu-i așa?

Rîse bine dispus, stîrnind un cor de chicoteli pline de încîntare printre personajele din suită. Reveni apoi la Karagea-Pașa.

— În douăzeci și patru de ceasuri, Minotto și toți ceilalți prizonieri venețieni să fie executați! Fără excepție!

Karagea-Pașa replică îngrijorat:

— Ne-ați vorbit, Înălțimea-Voastră, despre necesitatea evitării unui nou război în viitorul apropiat. Decapitarea *bailului* Girolamo Minotto și a fiului său ar putea trezi mînia Serenissimei Republici. Se spune că flota militară venețiană este în drum spre Constantinopole...

— Mă crezi inconsecvent, Karagea!

— Cum mi-aș permite, Prea Puternice Stăpîne!

— În cazul Veneției nu mă sperie un conflict, Karagea! Mă port bine cu genovezii și îi persecut pe venețieni pentru ca Senioria Serenissimei Republici să-și închipuie că între noi și Genova există un tratat secret, care sacrifică interesele Veneției. Nu trebuie decît o scînteie ca între Genova și Veneția să izbucnească din nou războiul. Zîzania dintre creștini ne avantajează enorm în clipa de față. Așa că execută ordinul meu, fără a te preocupa de consecințe. Acestea lasă-le pe seama mea!

Karagea-Pașa se ploconi, aparent convins de argumentele sultanului.

Mehmed se uită la soarele care se înălța spre zenit, scăldînd firea în aur.

— Eu am să mă odihnesc puțin. Noaptea asta mi-a dat ceva de furcă!

Dangătul clopotelor din Constantinopole se curmase. Din mijlocul orașului se ridica un zumzet nedeslușit, o larmă vagă, peste care pînze ușoare de pîclă păreau să aștearnă surdina.

Sultanul mai aspiră o dată mireasma care-i îmbiba palmele, apoi intră în cort...

*

Abdul Rahman, marele eunuc negru, se uita critic la novicele care o îmbrăcau pe Irina Kalamides, sub supravegherea severei *Kahia Kadin* — superintendenta Haremului imperial. Potrivit uzanţelor, Abdul Rahman nu era îndrituit să asiste la toaleta tinerelor fete destinate desfătării sultanului, această sarcină revenind în exclusivitate superintendentei. Îndeobşte, între aceste două personaje nu domneau relaţii prea cordiale. Acum, însă, *Kahia Kadin* renunţase temporar la privilegiul ei, pentru că socotise necesar să apeleze la povaţa unui bărbat, chiar dacă acesta era un scapete. Se aliase cu Abdul Rahman spre a găsi împreună o soluţie care să redea Haremului prestigiul şi importanţa de odinioară.

Kahia Kadin, o femeie planturoasă, mai mult lată decît înaltă, se uita cu îndoială la silueta filiformă a Irinei.

— Crezi că sfrijita asta are să placă Înălţimii-Sale ?

Abdul Rahman arătă cu un gest roiul de novice din jurul Irinei. Toate erau atît de grase, încît evocau nişte grămezi de gelatină puse pe nişte picioare cu pulpe rotunde ca nişte baloane.

— Încerc o formulă nouă, spuse. Poate că sultanul — Allah să-l ocrotească — nutreşte o aversiune pe care noi nu o înţelegem faţă de formele feminine pline. Să-i oferim o femeie slabă. N-ar fi exclus să-i placă.

Superintendenta făcu o mutră chinuită.

— Cum o scoatem la capăt dacă n-o să-i placă ? Ar putea să spună că am încercat să ne batem joc de el !

— Ştiu că îmi pun capul la bătaie, rosti fatalist Abdul Rahman. Dar trebuie să fac o încercare. Altfel vom lîncezi mulţi ani de acum înainte. Nu uita că padişahul este tînăr. Foarte tînăr. Normal, domnia lui va dura mult. Iar noi nu mai sîntem tineri, *Kahia Kadin*. Vrei să murim în obscuritate, uitaţi şi de sultan şi de Allah ?

Novicele Haremului o înveşmîntară pe Irina în nişte văluri diafane, translucide, care-i dezvăluiau contururile trupului.

— Vălurile o dezavantajează ! declară cu hotărîre superintendenta. Cu ce vrei să-l ispitească pe sultan ? Cu scheletul ei îmbrăcat în piele ?

— Poate că ai dreptate, murmură Abdul Rahman, tulburat de argumentele superintendentei. Să o îmbrăcăm ca pe o principesă din Apus !

La porunca autoritarei *Kahia Kadin*, novicele aduseră o rochie de brocart, italienească, de o somptuozitate regală. După ce o îmbrăcară din nou pe Irina, Abdul Rahman exclamă oţărît :

— Nu ! Categoric, nu ! Cu un decolteu, oricît ar fi el de generos, nu cucereşti pe un bărbat deprins să i se ofere goliciunile fără perdea din Harem. Chipul acestei fete e prea virginal ! Prea respiră inocenţa ! Îl fulgeră un gînd : S-o travestim în băiat !

— Asta nu ! protestă superintendenta. Nu vreau să mor strangulată din ordinul sultanului ! Ştii că nu-i plac glumele !

Abdul Rahman, cucerit de propria sa idee, nu-i auzi întreruperea.

— Aduceţi un costum de paj ! porunci.

— Nu, nu, nu ! se văietă superintendenta. Mă nenoroceşti şi pe mine, te nenoroceşti şi pe tine, Luminate !

— Îmi asum toată răspunderea ! grăi cu încăpăţînare Abdul Rahman. În situaţii eroice, soluţii eroice !

*

Sultanul se trezi din somn aproape de ora prînzului. Se odihnise cîteva ceasuri, dar excitaţia-i nervoasă nu-i îngăduise să mai doarmă. Îl frămînta în schimb o foame chinuitoare. Bătu din palme. Icoglanul de serviciu se ivi mai înainte ca Mehmed să-şi fi terminat gestul.

— Vreau să mănînc ! zise padişahul.

În vreme ce doi icoglani ieşiţi ca din pămînt îi aşezau cu grijă pe umeri un caftan de catifea tivit cu zibelină, slujitori începură să defileze prin faţa lui Mehmed, aducînd pe tăvi de aur un prînz atît de îmbelşugat, încît ar fi săturat douăzeci de oameni. Sultanul se aruncă asupra bunătăţilor asemenea unui lup hămesit. Se înfruptă din mai toate tăvile, orînduite pe o masă joasă, rotundă, şi se îndestulă cu vinuri potrivite fiecărui fel. Ajunsese la desert, cînd icoglanul de serviciu îl anunţă timid :

— Marele eunuc negru vă roagă să binevoiţi a-l primi, Majestate.

Mehmed se afla într-o dispoziţie sufletească trandafirie.

— Să intre !

Abdul Rahman se strecură umil în încăpere şi i se prosternă.

— Constantinopolele, îngenuncheat la picioarele Înălțimii-Tale, cere îngăduința să-ți ofere un dar, spre a-ți desfăta simțurile, după ce marea victorie dobîndită asupra Bizanțului ți-a desfătat sufletul.

Sultanul nu se simțea înclinat să apeleze la serviciile odaliscelor din Harem. Fiindcă era voios și voia să împartă și cu alții voioșia lui, își zise că nu se cuvenea să-și mîhnească slujitorul printr-un refuz brutal. Îl va lăsa să-și înfățișeze darul, îi va mulțumi, apoi îl va expedia cu dar cu tot, indicîndu-i să-l pună la păstrare. Îi încuviință deci cererea.

Abdul Rahman se bucură, fiindcă de la început călcase cu dreptul. Se apropie de draperia care răspundea în anticameră și o dădu la o parte, făcînd semn celor de afară să intre.

Irina, îmbrăcată băiețește și încadrată de doi eunuci negri, păși pragul. Plutea între vis și veghe. Abdul Rahman avusese grijă să o drogheze, pentru ca ea să nu opună rezistență padișahului în cazul că acesta ar fi vrut să o aibă chiar atunci.

Împotriva așteptărilor sale, Mehmed rămase foarte plăcut impresionat de tinereasca apariție. Zîmbi.

— Abdul Rahman, mi-ai adus un băiat foarte drăgălaș! Nu te temi însă că ai să trezești mînia marelui agă al Saraiului? Îi încalci atribuțiile! Pajii sînt sub autoritatea lui. De data aceasta voi avea grijă să nu protesteze! adăugă concesiv.

Marele eunuc negru se bucură și mai tare. Nici cu al doilea pas nu greșise.

— Dezbrăcați-l! porunci sultanul eunucilor negri.

Tolănit pe sofa, stătea sprijinit în cot și se pregătea să guste un spectacol — pentru el — deosebit de plăcut. Cînd eunucii smulseră tunica și cămașa de mătase, slobozind umerii și sînii marmoreeni ai fetei, sultanul se încruntă. Cu inima ticăind de emoție, Abdul Rahman urmărea reacțiile reflectate pe chipul stăpînului său. „Are să ordone să fiu sugrumat fiindcă am îndrăznit să-l iau în bătaie de joc, sau va aprecia la adevărata lui valoare darul pe care i l-am făcut?" se întrebă. Văzu fălcile sultanului încleștîndu-se, buzele subțiindu-se. Padișahul se pregăti să ridice mîna spre a da o poruncă, dar lăsă gestul neisprăvit. Trupul ei, de o suplețe aparent băiețească, era înfrumusețat de o incomparabilă grație feminină, care-l făcu, spre propria lui surprindere, să accepte continuarea spectacolului. În concepția sa, noțiunea de femeie era legată indisolubil de niște forme de o luxuriantă opulență, caracterizate prin sîni imenși, șolduri late, cu rotunjimi de balon, prin cărnuri trandafirii, moi ca niște perne umplute cu puf. Iar Mehmed avea

oroare de acest tip de frumuseţe atît de preţuit în lumea orientală. Nu văzuse în viaţa lui un trup femeiesc zvelt, fiindcă nici marele eunuc negru şi nici superintendenta Haremului nu cutezaseră să-l îmbie cu asemenea exemplare umane, atît de puţin corespunzătoare canoanelor modei.

Cînd Irina rămase goală, eleganţa ei rasată, mlădierile-i de trestie îi tăiară respiraţia. O privea neîncrezător, fermecat, uluit de perfecţiunea acestei frumuseţi pe care nici nu o bănuise pînă atunci. Pentru el Irina era o revelaţie. Mehmed simţi brusc nevoia să supună trupul acestei fete, să desăvîrşească printr-un act fizic, care va căpăta şi sensul unui simbol, împreunarea a două lumi, din care se va naşte o lume nouă.

Abdul Rahman desluşi în ochii sultanului flacăra dorinţei. Îl copleşi bucuria. Al treilea pas şi ultimul îl dusese la victorie.

Mehmed se ridică de pe sofa şi se apropie de Irina.

— Ieşiţi ! porunci eunucilor şi icoglanilor care refuzau să-şi creadă ochilor.

La un semn al padişahului, marele agă al Haremului rămase în urmă.

— Abdul Rahman, ai să primeşti o răsplată pe măsura plăcerii pe care mi-ai făcut-o ! Acum pleacă şi tu !

— Allah să coboare asupra ta harul său, Prea Puternice Stăpîne !

Marele eunuc negru părăsi fericit încăperea. Dăduse o lovitură de maestru. Cugetă : „Haremul îşi va recăpăta, în sfîrşit, întîietatea asupra Saraiului !"

*

Noaptea care cobora dinspre munţii Armeniei şi ai Arabiei îşi revărsa valurile de întuneric asupra Asiei Mici, a Bosforului, a Mării de Marmara, a Traciei. Numai deasupra Constantinopolelui bezna nu se putea oploşi, fiindcă deasupra oraşului care gemea, se zvîrcolea, suferea, se ridica o ciupercă de lumină sîngerie, ce înroşea şi cerul şi pămîntul.

Tăvălugul de întuneric al nopţii se rostogoli spre inima Europei şi spre apele Oceanului fără de sfîrşit, care se deschidea dincolo de coloanele lui Hercules. Apoi, dinspre Anatolia obscuritatea începu să se destrame, sfîşiată de razele tăioase ale soarelui

răsare. Rănile sîngerînde ale Constantinopolelui reapărură la lumina zilei.

Se mai scurse și ziua aceasta, iar la capătul ei, iureșul nopții potopi iarăși văzduhul. Evantaiul de fum și de foc lumina acum și mai sinistru metropola cucerită. S-ar fi zis că puterile iadului răbufniseră din adîncuri, învăluind Bizanțul muribund în vîlvătăi sîngerii.

Apoi imensa coadă de păun a zorilor reveni, aducînd lumina unei alte zile. Dar în Constantinopole continua să domnească întunericul, pentru că deasupra lui pluteau volute uriașe de fum negru și nori de funingine...

*

În fața intrării cortului imperial, santinelele din regimentul de gardă vegheau impasibile, împiedicînd accesul oricărei persoane, indiferent de rangul acesteia. Generalii, vizirii, înalții demnitari ai Curții, care se prezentau, ca de obicei, spre a fi primiți în audiență de lucru, erau întîmpinați de Abdul Rahman, care rostea cu surîsul pe buze :

— Înălțimea-Sa Padișahul se odihnește și nu poate primi pe nimeni ! Consemnul privește pe toată lumea !

Refuzații se priveau nedumeriți, ascunzîndu-și iritarea. Vorbele pline de politețe ale marelui agă al Haremului aveau un ton bizar, care-i lăsa pe solicitanți gînditori. Recunoșteau cu toții : Abdul Rahman obținuse un mare triumf, descoperind pe Irina Kalamides, această grecoaică tînără și de neam ilustru, pe care o aruncase în brațele sultanului, accesibil pînă atunci numai echivocelor prietenii masculine. Atît de captivat fusese acesta de farmecul ei, încît ajunsese să neglijeze treburile imperiului. Demnitarii nu rosteau în public această constatare, dar era de ajuns că o gîndeau. Aproape că regretau vremurile cînd sultanul, scîrbit de femei, își dedica existența imperiului și războaielor, rezervîndu-și doar neînsemnate perioade de timp pentru chiolhanurile și plăcerile lui contra naturii, atît de hulite de islamicii cuminți și tradiționaliști.

Demnitarii se uitau posomorîți la cartierele constantinopolitane cuprinse de flăcări și își ziceau că padișahul se izolase de sfetnicii săi tocmai acum, cînd succesul militar trebuia speculat.

Căci războiul nu se terminase încă. Unităţi militare răzleţite rezistau încă în Moreea. Atitudinea Genovei şi a Veneţiei faţă de Imperiul Otoman victorios era încă învăluită în ceaţă. Armatele otomane trebuiau să înceapă pregătirile pentru o nouă campanie, fiindcă nu era de presupus că Occidentul va rămîne cu mîinile încrucişate în faţa formidabilei expansiuni turceşti, care-şi găsise o ilustrare atît de oribilă în cucerirea Constantinopolelui.

Fără să-şi dea seama de marile nemulţumiri pe care le provocase indirect, Abdul Rahman exulta. Era convins că Irina Kalamides va ajunge prima favorită a sultanului. Marele eunuc negru îşi va manevra astfel protejata, încît cuvîntul ei va ajunge să capete treptat o mare greutate politică. Prin intermediul ei îşi va deschide drumul spre marele vizirat.

Stînd proţăpit în faţa cortului imperial, Abdul Rahman se uita la generalii şi vizirii grupaţi după interese ori prietenii, care aşteptau să fie primiţi de padişah. Aproape că îl cuprindea teama la gîndul puterii pe care o dobîndise graţie Irinei. Un glas aspru, poruncitor, îl trezi din visări :

— Abdul *Efendi*, vreau să vorbesc padişahului !

În faţa lui stătea, drept şi ţeapăn ca o lance, bătrînul ulema Ahmed Kuroni, cel mai respectat, dar şi cel mai temut propovăduitor al învăţăturilor Profetului. Atîta autoritate avea cuvîntul lui, încît nici marele vizir nu cuteza să-l contrazică.

Neplăcut surprins de tonul ulemalei, marele agă al Haremului repetă pompos interdicţia comunicată şi altora. Cu o viguroasă vîslire a braţului, Kuroni îl împinse la o parte.

— Pe mine are să mă primească !

Desfăcu draperiile de la intrare şi pătrunse în cort. Pe Abdul Rahman îl înăbuşi indignarea. Era înfruntat de faţă cu întreaga Curte. Ar fi putut ordona arestarea ulemalei, dar se abţinu, spre a nu se angaja în conflict cu dervişii, partizani fanatici ai lui Kuroni.

Ahmed Kuroni străbătu ca o furtună încăperile care duceau spre dormitorul padişahului. Ignorînd protestele icoglanilor, nu se opri nici cînd ajunse în anticamera imperială.

— Permiteţi să anunţăm Înălţimii-Sale sosirea Luminăţiei-Voastre ! i se adresă cu respect un icoglan. Ştiţi... protocolul...

— Nu-i nevoie să mă anunţi ! Cît despre protocol, poţi să mă scuteşti ! îl repezi Kuroni, dînd buzna în dormitorul sultanului.

Mehmed dormea, ţinînd pe după grumaz pe Irina, care-şi sprijinea capul pe pieptul lui. Intempestiva intrare a ulemalei îl trezi din somn.

— Ce cauţi aici ? se răsti sultanul.

— Ce cauţi tu aici ? ! strigă Ahmed Kuroni, întinzînd acuzator mîna. În clipa asta ar trebui să te afli în fruntea soldaţilor tăi care au intrat victorioşi în Constantinopole ! Cînd colo, te destrăbălezi în braţele unei femei oarecare ! Pentru asta ai încins sabia lui Osman ?

Învăpăiat de mînie, padişahul dădu cu violenţă la o parte cuvertura care-i ascundea goliciunea şi sări din pat. În graba sa, dezveli şi trupul Irinei. Smulse un jungher dintr-o panoplie şi se repezi asupra bătrînului.

— Loveşte ! Dar mai înainte ascultă ! strigă Kuroni, privindu-l în ochi.

Mehmed era atît de puţin deprins să fie înfruntat, încît rămase cu arma ridicată deasupra capului.

— Cum îndrăzneşti, bătrîn nesocotit ? !

— Îndrăznesc, Mehmed Khan, fiindcă în clipa aceasta îţi joci imperiul la zaruri !

— Ai înnebunit ? exclamă padişahul.

— Ştii ce se întîmplă dincolo de pînzele acestui cort ? continuă Kuroni fără să se lase impresionat de mînia padişahului. Constantinopolele arde ! Soldaţii tăi nu s-au mulţumit să jefuiască oraşul, să nimicească bunuri inestimabile care de drept ţi s-ar fi cuvenit ţie ! Acum se bat între ei pentru pradă ! Dacă anarhia asta mai continuă, vei rămîne stăpînul unui oraş mort !

Încet, Mehmed lăsă în jos mîna înarmată. Vorbele ulemalei îl treziseră la realitate. Bătrînul adăugă cu aceeaşi vehemenţă :

— Marinarii tăi jefuiesc fără deosebire corăbiile veneţienilor vrăjmaşi cît şi pe cele ale genovezilor neutri. Unde vrei să ajungem ? Dacă nu stăvileşti anarhia, cea mai glorioasă victorie a ta se va încheia cu un haos în care va fi tîrît întregul imperiu ! Deşteaptă-te, Mehmed Khan ! Trimite-ţi femeia în Harem, iar tu acoperă-ţi goliciunea cu veşminte decente ! Încinge-ţi sabia, ieşi din cortul acesta blestemat şi aleargă călare în Constantinopole ! Nu uita că oraşul este acum al tău, şi deci ai datoria să-l aperi ! Ahmed Kuroni îşi încrucişă semeţ braţele : Acum ce aştepţi ? Loveşte sau pleacă !

Sultanul se întoarse cu spatele spre bătrîn, puse hangerul pe masă, apoi lovi de două ori într-un gong. Apărură eunucii negri.

— Luați-o cu voi ! le porunci, arătînd-o pe Irina, care se ghemuise înspăimîntată în mijlocul patului și se acoperise pînă la gît cu cuvertura de mătase. Padișahul se întoarse spre Kuroni : Așteaptă-mă afară ! Vin îndată ! Am să-mi fac datoria ! Poți să fii sigur !

Kuroni zîmbi. I se luminase fața.

— Acum ai vorbit așa cum i se cuvine unui împărat cu grijă față de supușii săi ! Slăvit să fie numele lui Allah, care ți-a luminat cugetul !

Ieși, încununat parcă de o aureolă a cărei strălucire îl făcu pe sultan să plece fruntea...

*

Soarele se ridicase la zenit.

Sultanul Mehmed, în veșminte de ceremonie, se îndrepta în pasul calului spre poarta Sfîntul Roman. Comandanții de armate și ofițerii din Statul său Major, îmbrăcați în ținută de ceremonie, îl urmau la o distanță respectuoasă. Penele de struț și de colibri de pe turbane fluturau în suflul brizei, armele sclipeau.

Sultanul era precedat de un regiment de ieniceri, care mărșăluia în cadența impusă de o zgomotoasă fanfară militară. Trompetele răsunau de parcă ar fi năzuit să dărîme pentru a doua oară zidurile Ierihonului. Două escadroane din garda imperială încheiau cortegiul.

Tînărul padișah privea încruntat coloanele de fum care se ridicau deasupra orașului. Acum, după ce se despărțise de noua lui sclavă, se întreba cum de fusese în stare să-și amîne atîta timp intrarea triumfală în Constantinopole. Ar fi fost o explicație : Irina îl orbise, îi furase mințile. Fu recunoscător lui Ahmed Kuroni fiindcă îl smulsese din brațele ei. Relațiile lui bizare cu icoglanii din Sarai nu implicau obligații și nici nu lăsau urme. Pasiunea lui bruscă și mistuitoare pentru Irina îl transformase din stăpîn în sclav.

La poarta Sfîntul Roman, un detașament turc, de pază, cu efectivul descompletat, dădu onorul. Ținuta lor lăsa mult de dorit. „I-am scăpat din mînă !" cugetă Mehmed întunecat.

Cînd trecu în pasul calului pe sub bolta înaltă a porții, Mehmed simți o puternică emoție. Avea în sfîrșit să calce pe

străzile oraşului jinduit de întregul Islam, oraş care acum era al lui şi numai al lui. După ce depăşi bariera zidurilor şi pătrunse într-o piaţă largă cu multe case împrejur, încercă o mare dezamăgire, dar şi o mînie neputincioasă împotriva indolenţei, a nepăsării de care dăduse dovadă. Constantinopolele pe care-l visase, îl rîvnise cu atîta înflăcărare, arăta jalnic. În locul caselor rămăseseră doar cîţiva pereţi ciuntiţi, izolaţi şi înnegriţi de fum. Edificiile care scăpaseră de incendiu erau pustii, aveau geamurile sparte, uşile şi ferestrele scoase din ţîţîni. Cadavre despuiate, intrate în descompunere, zăceau pe caldarîm, fără ca nimeni să se ocupe de ele.

Cortegiul se angajă pe o cale altădată triumfală. Acum era mărginită numai de statui decapitate ori răsturnate de pe socluri, de clădiri publice şi particulare sluţite, de fîntîni ciuntite şi secătuite. În aer pluteau miasme puturoase.

Ahmed Kuroni îi vorbise despre un oraş mort. El, Mehmed, crezuse atunci că ulemala folosise o figură de stil, spre a-l smulge din condamnabilul său *dolce farniente*. Realitatea era însă mai teribilă decît îşi închipuise.

Soldaţi turci încovoiaţi sub poveri de tot felul se ascundeau la apariţia cortegiului imperial, de parcă s-ar fi temut să nu li se smulgă prada. Mehmed îşi zise că bogăţiile acestui oraş îi înstrăinaseră dragostea ostaşilor săi. În drumul lui spre inima oraşului întîlni coloane lungi de captivi zdrenţuiţi, împinşi de la spate cu biciul de osmanlîi cu priviri crunte.

Obrazul sultanului se întunecase de parcă l-ar fi acoperit umbrele adînci ale unei eclipse de soare. Voise să facă din Constantinopolele vestit în lumea întreagă pentru splendorile lui capitala Imperiului Otoman. Purtase un război cumplit, jertfise zeci de mii de luptători turci, ca să se aleagă în cele din urmă cu fantoma unui oraş, cu o mare de ruine, cu un imens cimitir.

Făcu un semn prinţului Mahmud Anghelos, care se desprinse din grupul generalilor şi se apropie în grabă :

— Porunceşte, Prea Înălţate !

— Să redactezi o proclamaţie, Mahmud ! Să fie multiplicată şi citită de crainici în toate pieţele oraşului ! Din acest moment, ordon : dreptul acordat soldaţilor mei de a prăda Constantinopolele încetează. Localnicii care n-au fost încă luaţi prizonieri vor căpăta învoirea să se întoarcă nesupăraţi pe la casele lor. Arhonţii şi familiile lor vor fi eliberaţi din captivitate, spre a ajuta cu întreaga lor capacitate la refacerea şi administrarea oraşului. Ordinea şi condiţiile unei vieţi normale vor fi

restaurate. Legile și regulamentele care se aplică în toate orașele de pe cuprinsul imperiului se vor aplica de acum înainte, cu cea mai mare strictețe, și aici, în Constantinopole. Ostașii turci își vor valorifica în cel mai scurt timp prăzile făcute pînă acum, apoi se vor înapoia la unitățile lor. Actele de nesupunere, indiferent de cine ar fi săvîrșite, vor fi pedepsite cu moartea, după o procedură sumară și fără drept de apel.

Mahmud Anghelos salută, apoi se îndepărtă spre a executa porunca.

Personajele din suită remarcară cu ascunsă mirare un fapt semnificativ : sultanul se adresase prințului Mahmud și nu marelui vizir ori vizirului armatelor, așa cum ar fi fost natural. Dizgrația lui Khalil era așteptată de toată lumea. Uimea însă atitudinea padișahului față de Zaganos-Pașa.

Mehmed se îndreptă spre biserica Sfînta Sophia. Îl sugruma teama la gîndul că soldații lui săvîrșiseră și acolo aceleași excese ca și în restul orașului.

Ajuns în fața măreței catedrale, descălecă. Se prosternă cu fața spre Mecca, slăvind numele lui Allah, apoi luă de jos un pumn de țărînă, pe care o presără — în semn de umilință — pe turbanul său de mătase împodobit cu diamante.

Abia după aceea se ridică în picioare și trecu pragul lăcașului dumnezeiesc. Cînd văzu feericele bolți aurite, atît de înalte încît păreau a se confunda cu văzduhul, nu-și putu stăpîni un strigăt de admirație.

Zgomotul pe care-l făcea o daltă mușcînd dintr-un zid îi atrase brusc atenția. Își îndreptă privirile într-acolo. Un soldat turc smulgea bucăți de marmoră și de lapislazuli dintr-un mozaic ce înfățișa un sfînt în veșminte strălucitoare.

— Ce faci acolo ? strigă sultanul.

Războinicul replică dîrz, fără a-și întrerupe îndeletnicirea :

— Clădirea asta spurcată este un monument închinat credinței păcătoase a ghiaurilor, iar eu sînt un mahomedan care respectă învățăturile neîndurătoare ale Profetului ! Tot ce este creștin trebuie nimicit !

Padișahului i se ridică sîngele în cap. Turcul acesta fanatic desfigura cu bună-știință una dintre minunile lumii. Își smulse din teacă iataganul și, cu latul lui, îi aplică o lovitură atît de puternică, încît îl trînti la pămînt.

— Cîine ! Pînă unde merge lăcomia și prostia voastră ? V-am îngăduit să jefuiți orașul, să înrobiți pe locuitorii lui ! Nu este de-ajuns ? Clădirile, monumentele, edificiile publice sînt ale mele ! De ele să nu se mai atingă nimeni !

Năucit de lovitura primită, soldatul se ridică în genunchi.

— Ieşi ! zbieră sultanul. Ieşi, dacă nu vrei să te ucid cu mîna mea !

Terorizat, turcul o luă la fugă.

Mehmed se uită mohorît la icoanele distruse, la stranele sfărîmate, la mozaicurile smulse ori mînjite cu sînge, la iconostasele zdrobite, la vitraliile făcute ţăndări, la cadavrele întinse pe lespezile reci.

Întoarse capul spre ofiţerii din suită.

— Fahin, adu imediat un *immam !*

Foarte curînd, Fahim se înapoie, deschizînd drum unui bătrîn cu barba, turbanul şi veşmintele albe.

— *Immamule,* îi porunci Mehmed, urcă-te în amvon, şi de acolo să ne citeşti simbolurile credinţei mahomedane !

Sultanul ascultă recules rugăciunile rostite cu glas cîntat, iar după încheierea lor, se îndreptă îngîndurat spre ieşire.

De după un rînd de strane, rămase ca prin minune întregi, se ivi un călugăr de vîrstă mijlocie, care i se aruncă la picioare.

— Îndurare, Stăpîne ! hohoti în plîns călugărul.

Ochii lui oglindeau o spaimă dementă. Sultanul se opri.

— Cum te cheamă ? îl întrebă în greceşte.

— Acakios, Prealuminate ! bîigui monahul printre sughiţuri.

— Ridică-te, Acakios, şi întoarce-te la călugării tăi ! Să le spui că nu au a se mai teme pentru viaţa şi pentru libertatea lor ! Du-te !

Călugărul se sculă de jos cu neîncredere. Se temea că turcii din preajma sultanului se vor năpusti cu iataganele asupra lui şi-l vor măcelări, aşa cum alţi turci măcelăriseră sub ochii lui sute de creştini. Cînd văzu că nu i se întîmplă nimic, porni timid spre uşă, rostind incoerent binecuvîntări şi cuvinte de mulţumire.

Padişahul surîse.

— Iată primul meu supus grec din Constantinopole cu care am schimbat cîteva vorbe !

Aruncă o ultimă privire asupra interiorului bisericii, apoi rosti cu glas puternic :

— La Blacherne !

Cortegiul se angajă de data aceasta pe calea Argyropratia, pînă la Forul lui Constantin, iar de acolo coti pe calea Artopolia pînă la Forul Capitolin. Oraşul, în ciuda stricăciunilor suferite, păstra încă un aer de o măreţie impresionantă.

— Am să-l reconstitui ! vorbi Mehmed cu convingere. Nu numai că-i voi reda strălucirea de odinioară, dar voi face din el capitala lumii moderne !

Chemă din nou pe Mahmud.

— De acum înainte, Imperiul Otoman va avea un nou steag. Steaua şi semiluna brodate în aur pe fond roşu. În acest chip împletim şi mai intim tradiţiile romane cu cele islamice. Făurim un steag nou pentru o lume nouă !

Cînd ajunse în piaţa Blachernelor, fu întîmpinat cu urale de două regimente de ieniceri orînduite în faţa reşedinţei basileilor. Soldaţii aceştia fuseseră adunaţi în grabă, spre a alcătui un decor potrivit solemnităţii imperiale.

Mehmed contemplă îndelung zidurile înalte cu ferestre multe, cu balcoane şi terase, cu colonade şi scări majestuoase. „Iată şi palatul autocraţilor bizantini ! reflectă, plin de încîntare. Acum este al meu !"

Edificiul, atît de impozant cînd era văzut din afară, avea interioarele atît de devastate, încît sultanul încercă un simţămînt penibil de vinovăţie. Pe pardoselile încăperilor zăceau mobile rupte, draperii sfîşiate, statui sfărîmate, leşuri omeneşti, materii fecale, băltoace de urină, care răspîndeau o duhoare insuportabilă. Mehmed vizită apartamentele împăratului Constantinos. Camerele erau înspăimîntător de goale, iar în piscinele de marmoră soldaţii îşi făcuseră nevoile. În clipele acelea îi reveni în minte un poem persan pe care-l rosti şoptit, pentru sine : „Numai păianjenul mai face de veghe în palatul împăratului. Netulburat de amarele deşertăciuni omeneşti, îşi ţese pînzele peste porţile de bronz cu ţiţîni ruginite. O bufniţă ţipă lugubru, stîrnind ecouri în întunecatele cavouri imperiale de la Efrosaib !"...

Mahmud Anghelos îl conduse apoi pe zidurile de apărare ale Blachernelor şi îi arătă locurile unde avuseseră loc cele mai încrîncenate lupte. Sultanul avea ciudata senzaţie că i se vorbeşte despre nişte evenimente petrecute cu mult timp în urmă.

— Zona aceasta, explică prinţul, a fost apărată de *bailul* veneţian Girolamo Minotto.

— Ei, cum s-a terminat cu Minotto ?

— A fost executat prin decapitare, aşa cum ai ordonat Înălţimea-ta. Au mai suferit pedeapsa capitală fiul său şi alţi cinci veneţieni de frunte.

— Dar Orkhan ?

— De asemenea executat prin decapitare, ca şi Julia Péré, căpetenia catalanilor.

Mehmed suspină.

— Dacă fiul lui Minotto ar fi apelat la milostivirea mea, poate că l-aş fi iertat. Eh, dar ce să mai vorbim de asta ! Morţilor

nu le poți reda suflul vieții. Ce-a fost a fost !... De Notaras și de Kalamides ai reușit să afli ceva ? Și unul și celălalt ne-au făcut frumoase servicii !

— Notaras e teafăr, Înălțimea-Ta, și se află sub protecția trupelor noastre. În schimb, am regretul să raportez Majestății-Tale că Evghenis Kalamides și-a găsit sfîrșitul în primele ceasuri după intrarea armatelor noastre în oraș.

Gîndul lui Mehmed fugi la Irina. Părea că toți membrii familiei acesteia erau urmăriți de un tragic destin.

Nu făcu nici un comentariu în legătură cu senatorul Kalamides.

— Notaras să fie reintegrat în toate drepturile lui ! Mă voi folosi de acest om. Ce demnitari ai lui Constantinos au mai scăpat cu viață ?

— Pavlidis, marele trezorier, Lucan Nichiforos, ministrul Marinei, Alexios Lascaris, președintele Senatului. S-ar putea să mai descopăr în marea de captivi și alte personaje importante. Sînt informat, de pildă, că Giorgios Sphrantzes, primul confident al lui Constantinos, s-ar afla în viață. Agenții mei îl caută. De la acest om vom obține informații de prima mînă asupra ultimelor zile ale regimului imperial bizantin. Am reușit să răscumpăr de la niște spahii pe feciorul și pe fiica lui Sphrantzes.

— Să-mi aduci aminte de ei, Mahmud ! Am să mă ocup de soarta lor !

— Printre prizonierii noștri se află și Imperialis, nepotul *podesta*-ului din Galata, Înălțimea Ta.

— În legătură cu acest Imperialis am să mai reflectez.

O pală de vînt aduse dinspre oraș trîmbe de fum și un înțepător miros de ars. Mehmed se încruntă iarăși.

— Luați măsuri urgente pentru stingerea incendiilor ! Veți folosi și armata !... Acum ne întoarcem la cartierul general ! Trimite înainte un curier ! Ahmed Kuroni să mă aștepte în fața cortului meu !

*

Sultanul se desprinse cu regret de corpul Irinei, în care sălășluiau comori de senzualitate. Coborî din pat și începu să se îmbrace fără ajutorul icoglanilor. În tot acest timp nu-și luă privirile de pe chipul ei seducător. Voia parcă să și-l întipărească pe veci în memorie. Și ea îl privea. Mehmed crezu că deslușește

în ochii ei o scînteie de iubire. Irina îi împărtăşea simţămintele ? Pînă acum niciodată nu se întrebase ce emoţii, ce tristeţi sau ce bucurii încercau fiinţele cu care îşi împărţea capricios patul.

Chemă pe superintendenta Haremului.

— Ia aminte, *Kahia Kadin !* Vreau să prezint Curţii pe principesa Irina ! S-o înveşmîntezi ca pe o împărăteasă ! Cele mai preţioase giuvaeruri din tezaurul imperial să o împodobească ! Frumuseţea ei să nu cunoască pereche ! Cînd vei termina ceea ce ţi-am poruncit, marele eunuc negru o va conduce pe principesă pînă la mine ! Mă va găsi în faţa cortului !

Mehmed aruncă o ultimă privire asupra Irinei, care-i surîse, apoi părăsi încăperea. Cînd ieşi afară, văzu mulţimea de ofiţeri şi de căpetenii civile şi religioase de toate rangurile care-l aşteptau, potrivit ordinelor sale. Se aflau acolo şi generalii de armată, şi vizirii, şi demnitarii Curţii, dar şi dervişii de rînd. În fruntea tuturor stătea nemişcat Ahmed Kuroni. Cu un gest imperios, sultanul le stăvili ovaţiile. Nu dorea manifestări de respect şi de simpatie.

Se aşeză în faţa cortului şi îşi încrucişă braţele, pregătindu-se pentru o lungă aşteptare. Se scurse astfel aproape o jumătate de ceas, fără ca vreunul din cei prezenţi să fi îndrăznit a se clinti. „Ce gînduri are padişahul ?" se întrebau cu toţii.

Apoi draperiile de la intrare fură date la o parte. Irina Kalamides apăru, escortată de Abdul Rahman, marele eunuc negru. Captiva greacă era ameţitor de frumoasă. Pietrele scumpe care o împodobeau păleau alături de strălucirea ochilor ei.

Mehmed îşi desfăcu braţele şi le lăsă să cadă de-a lungul corpului. Citi cu mînie admiraţia lubrică din ochii tuturor bărbaţilor.

Deodată îşi smulse iataganul din teacă şi, cu o fulgerătoare lovitură orizontală, reteză capul Irinei, făcîndu-l să se rostogolească în ţărînă. Sîngele ţîşnit din artere stropi pe generalii şi vizirii din primul rînd. Mehmed se uită la trupul descăpăţînat care se zvîrcolea la picioarele sale şi la lama curbă a iataganului de pe care se scurgeau rubine lichide.

— Aceasta este singura femeie care mi-a inspirat vreodată un sentiment de dragoste, declară cu voce puternică, aparent lipsită de emoţie. Am jertfit-o, fiindcă toate gîndurile mele, toate simţurile mele trebuie puse numai în slujba ţării ! De acum înainte prosperitatea imperiului şi a poporului turc va fi singura mea pasiune !

Întoarse privirile spre Ahmed Kuroni, care stătea impasibil, apoi reintră în cort. Sultanul se biruise pe sine însuşi !

Înainte de a da ochi cu padișahul, *podesta*-ul Angelo Lomellino își vîrî mîna dreaptă sub haină și își făcu discret semnul crucii. Demnitarii turci care așteptau în anticameră spre a fi primiți, la rîndul lor, în audiență erau atît de absorbiți de propriile preocupări, încît nu-i observară gestul. Doi icoglani, ieșiți parcă din pămînt, îl încadrară pe *podesta*.

— Ce aveți sub haină, *efendi* ? îl întrebă inchizitorial unul dintre ei.

— Nimic, bîigui Lomellino.

— Vreo armă ?

— M-au percheziționat la intrare.

Icoglanii își plimbară expert mîinile de-a lungul corpului lui Lomellino, pipăind cu deosebire locurile unde ar fi putut să fie ascuns vreun pumnal. Nu găsiră nimic. Politicoși, își cerură scuze.

— Acum puteți intra la Înălțimea Sa, Padișahul !

Alți doi icoglani îl luară în primire, flancîndu-l și sprijinindu-l de coate. Cînd pătrunseră în cabinetul de lucru al sultanului, acesta privea o hartă a Constantinopolelui, întinsă pe o masă lungă. Karagea-Pașa îi dădea unele explicații, în prezența cîtorva generali, printre care prințul Mahmud Anghelos.

— Incendiile au putut fi localizate în cartierele din centru, unde mai toate clădirile sînt construite din piatră sau din cărămidă. Cartierele Petrium, Exokinoion și Devteron, în care se găsesc numeroase case din paiantă și lemn, continuă să ardă. Dar și în aceste zone sperăm să reducem focarele și, în cele din urmă, să le lichidăm.

— În maximum douăzeci și patru de ore doresc să nu mai existe incendii în Constantinopole ! Răspunzi personal, Karagea, de executarea acestui ordin ! rosti cu severitate sultanul, care-și întoarse apoi fața spre Lomellino. Bine-ai venit, *podesta*-ule ! Zaganos-Pașa mi-a raportat că printre genovezii tăi s-au manifestat unele nemulțumiri în ceea ce privește atitudinea unor marinari ai mei !

— Niște simple neînțelegeri, Înălțimea Ta, care se vor rezolva pe căi prietenești, declară împăciuitor Lomellino.

— Bine ! O să mai revenim asupra acestei chestiuni. Pînă una-alta, vreau să rezolvăm o problemă mult mai importantă. Trebuie să convii, *podesta*-ule, că zidurile de apărare ale Galatei, tunurile și armele voastre de tot felul nu-și mai au rostul. De

cine să vă ferească ? Noi sîntem prietenii voştri ! V-am acordat protecţie. În nenumărate rînduri v-am dovedit bunăvoinţa noastră. Şi voi cum ne-aţi răsplătit ? Îngăduind unor genovezi nesocotiţi să se alăture soldaţilor lui Constantinos şi să se lupte împotriva noastră. Însuşi nepotul tău, *podesta*-ule, da, da, însuşi nepotul tău s-a bătut cu ostaşii mei, acolo pe ziduri.

Lomellino îşi împreună mîinile în semn de rugăminte :

— Voiam tocmai să apelez la mărinimia Înălţimii Voastre ! Imperialis nu este decît un tînăr fără minte, un adolescent încă. Nu i se poate pretinde să cunoască rosturile profunde ale vieţii. S-a angajat în această aventură fără să-şi dea seama de gravitatea faptei sale. Implor pe Înălţimea-Voastră să-şi amintească serviciile pe care le-am adus cauzei otomane, dezvăluind, de pildă, planurile de luptă ale căpitanului Coco...

— De ce mă întrerupi, *podesta*-ule ? vorbi sultanul cu veninoasă blîndeţe. Ştii că nu e îngăduit ! Te iert, însă, fiindcă eşti genovez, şi eu am simpatie pentru genovezi. Lasă-mă să continui ! Deşi aţi făgăduit să păstraţi neutralitatea, aţi primit în Galata refugiaţi din Constantinopole, atît romei, cît şi veneţieni. Îţi pun în vedere că toţi aceşti ghiauri sînt de drept prizonierii mei. Dacă vrei să-i păstrezi, îţi fac o concesie. Ţi-i las, dar cu o condiţie : să plăteşti preţul de răscumpărare fixat de noi ! Dar te previn, nu va fi mic !

— Galata nu este bogată, Înălţimea Voastră ! Războiul purtat la fruntariile coloniei noastre ne-a împiedicat să facem comerţ cu Orientul Apropiat. Am suferit mari pagube...

— Nu-i nimic ! Aveţi încă destui bani pentru a plăti lucrările de demolare ale zidurilor înconjurătoare ale Galatei, precum şi pentru răscumpărarea refugiaţilor. Dacă nu vrei să plăteşti preţul cerut de noi, nu e nici o supărare. Îi vei preda neîntîrziat soldaţilor mei ! Dacă vei respinge ambele soluţii, voi ordona să fie ridicaţi cu forţa !

Podesta-ul ridică dezamăgit braţele. O sudoare fierbinte, abundentă, îi udase pînă şi tunica de atlaz albastru. Audienţa aceasta echivala cu cea mai cumplită tortură.

— Vom face tot ce ne va sta în putinţă, Prea Înălţate !

— Într-o săptămînă zidurile de apărare ale Galatei să nu mai existe !

— Le vom dărîma, Prea Puternice Împărate !

— O comisie va fixa preţul de răscumpărare al refugiaţilor pe care vrei să-i păstrezi !

— Ne supunem hotărîrii Înălţimii-Voastre !

— Întreaga artilerie genoveză și toate armele ofensive, de orice natură ar fi ele, vor fi predate autorităților otomane.

— Așa vom face, Înălțimea-Voastră !

Lomellino era disperat. Tot ce obținuse din partea lui Zaganos-Pașa pierduse în fața sultanului. Nu izbutise să obțină nici măcar liberarea din captivitate a lui Imperialis.

— Mai e ceva ! continuă sultanul neînduplecat. Zaganos-Pașa mi-a adus la cunoștință plîngerile unor genovezi, care pretind că marinarii mei le-ar fi confiscat corăbiile. Ți-am promis că vom discuta și această chestiune, și mă țin de cuvînt ! Ascultă, *podesta*-ule : genovezii care și-au văzut de treburile lor cotidiene în timpul asediului și care nu au părăsit nici o clipă Galata vor fi despăgubiți pentru cele suferite. Genovezii capturați în vreme ce fugeau spre arhipelagul grecesc vor fi supuși, în schimb, tuturor rigorilor legilor noastre. Am mai fost informat că numeroși genovezi din Galata s-au refugiat în insula Chios, sub cuvînt că s-ar fi temut de o eventuală invazie a coloniei de către trupele mele. Neîncrederea pe care mi-au arătat-o acești oameni constituie o insultă gravă, adusă nu numai mie, dar și întregii armate otomane. Te invit, *podesta*-ule, să-i obligi a se înapoia de urgență în Galata ! Cei care nu se vor supune dispozițiilor tale își vor vedea bunurile confiscate, chiar dacă acestea se află în Galata.

Lomellino stătea încovoiat, ca și cînd o stîncă i-ar fi strivit umerii.

— Voi executa întocmai poruncile Înălțimii-Voastre !... Referitor la Imperialis...

— Ce e cu Imperialis ? îl întrerupse brutal sultanul.

— Am cedat pe toată linia. Sper ca și Înălțimea-Voastră să manifeste puțină milă față de nepotul meu...

Mehmed rîse ironic.

— Să ne înțelegem, Lomellino ! Cedînd pe toată linia, nu mi-ai făcut o concesie ! Ca atare, nu-mi poți propune un tîrg ! Imperialis nu intră nici măcar în categoria refugiaților pe care ți-am îngăduit să-i răscumperi ! Nepotul tău a fost prins cu armele în mînă. Pentru această vină bailul venețian și toți ai lui au fost descăpățînați !

Lomellino căzu în genunchi.

— Înălțimea-Voastră, vă cerșesc indulgența ! Imperialis este atît de tînăr...

— Au pierit sub securea călăului prizonieri și mai tineri decît nepotul tău. Ai copii, Lomellino ?

— Patru, Înălțimea-Ta !

— Fii bucuros că de ei nu se atinge nimeni ! Acum pleacă şi transmite conaţionalilor tăi din Galata hotărîrile mele ! Drum bun !

Podesta-ul înţelese după tonul padişahului că ar fi fost zadarnic să mai stăruie. Se ridică de jos, gîndindu-se cu groază la scena pe care i-o va face soţia lui, care ţinea la Imperialis ca la propriii ei copii. Părăsi plîngînd încăperea. Mehmed nu-i acordă nici cel puţin o privire.

— Ai trimis după Lucas Notaras ? întrebă sultanul pe Mahmud Anghelos.

— Notaras se află în anticameră şi aşteaptă să fie primit de Înălţimea-Ta.

— Să poftească !

Ca şi Lomellino, fostul mare amiral al Bizanţului intră sprijinit de doi icoglani şi precedat de un şambelan. Ceremonialul acesta avea un rost practic, persoanele primite în audienţă fiind permanent supravegheate îndeaproape, astfel încît să nu se mai poată repeta atentatul care pusese capăt vieţii lui Murad I.

În cîteva zile, Notaras îmbătrînise cu douăzeci de ani. Ridurile i se scobiseră şi mai tare, obrajii i se scofîlciseră, ochii, acoperiţi pe jumătate de perdelele minuscule ale pleoapelor obosite, erau trişti, aproape stinşi. Ajuns în faţa lui Mehmed, se ploconi, dar nu îngenunche, aşa cum s-ar fi cuvenit din partea unui înfrînt abia eliberat din captivitate.

— Învingătorii nu sînt întotdeauna şi răzbunători ! rosti sultanul în loc de bun venit.

Cu un gest curtenitor, îl pofti pe Notaras să se aşeze pe o pernă înaltă, orînduită în preajma jeţului imperial.

— Îţi cunosc vitejia şi înţelepciunea, Lucas Notaras ! Îţi mai cunosc şi simţămintele prieteneşti faţă de Imperiul Otoman, manifestate în timpul asediului. Am ordonat să ţi se redea nu numai libertatea, ci şi toate bunurile. Tu şi familia ta vă veţi bucura pe viitor de protecţia mea. Sub ocîrmuirea otomană îţi vei păstra titlul de mare amiral. Îndată ce apele se vor linişti, te voi instala guvernator al Constantinopolelui. Doresc să repopulezi oraşul, să-i redai vechea înflorire !

Pe Mahmud Anghelos îl potopi gelozia. Notaras, deşi îşi păstrase credinţa creştină, fusese destinat de sultan unei mari demnităţi politice. El, Mahmud, îşi renegase neamul şi pe Dumnezeu, răbdase ani de-a rîndul capriciile padişahului, îmbrăţişase mahomedanismul, acceptînd toate compromisurile posibile. Îşi recunoscu brusc impostura. În această penibilă clipă

a adevărului își dădu seama că nu era un bun mahomedan, după cum nu fusese nici un bun creștin. Nu se dăduse înapoi de la nici o ticăloșie, spre a deveni un personaj înalt în ierarhia otomană. În schimb, Notaras obținea totul fără să fi renunțat la nici una din convingerile sale. Cuvintele frumoase pe care padișahul le adresa marelui amiral îl ardeau ca niște vergi de fier înroșite în foc.

— Mai cunosc, Lucas Notaras, și lupta-ți necurmată pentru apărarea ortodoxismului creștin împotriva infiltrării elementelor catolice. Știu că în bătălia pentru păstrarea intactă a dogmelor credinței voastre ai avut un aliat de nădejde : pe călugărul Ghenadios. Am gînduri mari și pentru el. Tu vei fi conducătorul laic al creștinilor din Constantinopole, iar Ghenadios va fi conducătorul lor spiritual !

Recunoscător, marele amiral înclină fruntea. Sultanul continuă :

— Nu voi repeta față de romeii învinși cuvintele pe care Brennus le-a rostit acum aproape două milenii față de locuitorii Romei cucerite : *„Vae victis !"* Voi face în așa fel încît creștinii tăi să se felicite că au intrat sub stăpînirea mea !

Marele amiral întinse mîinile cu palmele în sus.

— Sîntem la discreția Înălțimii-Tale ! Generozitatea învingătorilor otomani nu poate decît să trezească stima și dragostea creștinilor învinși !

Mehmed zîmbi cu bunăvoință.

— Recunosc, voi, romeii, v-ați luptat frumos ! Nu înțeleg însă cum de ați avut curajul, cum de ați găsit puterea să rezistați atîta vreme trupelor mele mult mai numeroase și neîndoielnic mai bine pregătite decît ale voastre ? Dacă basileul vostru ori demnitarii săi ar fi fost mai înțelepți, ar fi predat orașul, spre a evita vărsările de sînge de mai tîrziu. Este regretabil că, în ciuda autorității de care te bucurai la Curte, n-ai fost în stare să pui capăt cu un ceas mai devreme unui măcel inutil.

— Înălțimea-Ta, nu a stat nici în puterea împăratului Constantinos și nici într-a mea să impunem o capitulare. Foarte puțini romei ar fi acceptat-o.

— V-ați bizuit pe ajutoarele făgăduite din afară, rosti cu ironie Mehmed.

— Este adevărat ! Basileul aștepta ajutoare din afară.

— Din nenorocire pentru voi, nu s-au materializat. În această privință porți totuși o vină, Notaras ! Trebuia să faci totul pentru a deschide ochii împăratului tău !

Marele amiral clătină din cap.

— Ce puteam face eu, cînd personaje din propriul tău anturaj, Doamne, îl încurajau să reziste ? !

Notaras înțelese prea tîrziu că vorbise mai mult decît s-ar fi cuvenit. Padișahul lăsă să se scurgă cîteva momente de tăcere mai înainte de a formula o întrebare periculoasă, pe care Notaras o presimți :

— Poți să-mi furnizezi nume ?

— Înălțimea-Ta, nu eram îndeajuns de apropiat față de împărat ca acesta să mi se destăinuie. Aveam mulți dușmani la Curte, care făceau tot felul de intrigi spre a mă discredita în ochii basileului.

— Cui împărtășea Constantinos tainele sale ? Existau, de bună seamă, oameni care-i transmiteau mesajele trimise de acele personaje de care mi-ai vorbit !

Notaras avea senzația că se scufunda în niște nisipuri mișcătoare.

— Împăratul Constantinos avea puțini confidenți.

— Numește pe cîțiva dintre ei, Notaras.

Marele amiral prefiră prin minte numele demnitarilor căzuți în luptă. Citarea unora dintre aceștia n-ar fi avut nici o urmare, căci mărturiile lor nu mai puteau fi smulse.

— Generalul Chrisogeorghis, generalul Ravduhas...

Înțelese că nu va putea eluda la infinit răspunsul așteptat de sultan. Confuzia din timpul ultimei bătălii fusese atît de mare, încît n-ar fi putut spune cîți demnitari bizantini pieriseră și cîți căzuseră în captivitate.

— Am auzit că Giorgios Sphrantzes era unul dintre confidenți, îl ajută padișahul cu falsă candoare. Ce-ai de spus de Demetrios Cantacuzino, de Pavlidis, de Manuel Paleologos Iagros ?

Mehmed era convins că prin vreunul dintre acești oameni va birui să-l demaște pe Khalil. Mult așteptata răfuială cu marele vizir se apropia. Era limpede că de la Notaras nu va mai obține nimic. Bunăcredința acestui ins atît de lăudat de Zaganos-Paşa și de Yakub-Paşa era îndoielnică. Brusc indispus, Mehmed puse capăt audienței.

— Vom continua convorbirea în curînd ! Să te gîndești pînă atunci, Notaras, la cîteva soluții privind reconstrucția orașului !

Marele amiral părăsi încăperea, ros de temeri ascunse. Nu-și închipuise că sultanul era atît de primejdios.

Plecarea lui Notaras îl făcu pe Mahmud Anghelos să respire adînc, de parcă s-ar fi eliberat de o prezență mefitică. Hotărî să-l doboare pe acest om, cu atît mai mult cu cît era protejatul lui Zaganos-Pașa. Instalarea marelui amiral în funcția de guvernator al Constantinopolelui ar consolida poziția vizirului armatei, care urmărea de multă vreme să plaseze în posturile-cheie ale imperiului numai creaturi ale sale. El, Mahmud, trebuia să joace tare. Să doboare și pe Khalil și pe Zaganos, profitînd de bătălia angajată între ei. Nu demult, prietenul său, padișahul, îi făgăduise funcția de mare vizir. Dar pe omul acesta cu reacții imprevizibile nu se putea bizui. După căderea lui Khalil — pe care el, Mahmud, o socotea iminentă — trebuia să-și concentreze atacurile asupra vizirului armatei. Se impunea să-l lucreze perfid, pe dedesubt, fără ca acesta să-și dea seama. Dar pe acesta nu-l putea doborî decît scoțîndu-i mai întîi din joc partizanii. Și începutul avea să-l facă nimicindu-l pe Notaras. Apoi va veni la rînd Yakub-Pașa...

*

Yakub-Pașa se învîrtea încet în jurul scaunului pe care stătea ghemuit Pavlidis, fostul mare trezorier al Bizanțului.

— Caută să-ți amintești numele lui, omule ! Scormonește-ți memoria ! Nu mă sili să te dau pe mîna zbirilor mei ! Au să te stoarcă, Pavlidis, ca pe o rufă, și au să-ți scoată toate declarațiile pe care nu vrei să mi le dai de bunăvoie.

Pavlidis îl privea tremurînd. Barba încîlcită, părul răvășit, hainele-i zdrențuite, singurele pe care le găsise după ce fusese despuiat de veșmintele lui de patrician, îl făceau să arate ca o sperietoare de ciori.

— Vă jur, *Efendi*, nu cunosc numele personajului din anturajul Înălțimii-Sale Sultanul care primea stipendii de la răposatul basileu Constantinos.

— Știi însă că acest personaj accepta cadouri de la Constantinos ?

— Asta știu, *Efendi.*

Yakub-Pașa își strînse înciudat buzele. Era încredințat că Pavlidis spunea adevărul. Ce interes ar fi avut să acopere pe un om care nu-i mai putea face nici rău, nici bine ?

— În mai multe rînduri, *Efendi*, am predat lui Constantinos bijuterii din tezaurul Coroanei — care se afla în grija mea — spre a fi trimise la Adrianopole personajului în chestiune.

— Cine ducea bijuteriile la Adrianopole ?

— Nu știu, *Efendi*. Numai Giorgios Sphrantzes, confidentul împăratului, cunoștea aceste sforării.

„Și blestematul ăsta de Sphrantzes a intrat parcă în pămînt !" cugetă Yakub exasperat.

Mai mulți foști demnitari de la Curtea lui Constantinos, interogați în birourile serviciului secret, făcuseră declarații similare în legătură cu rolul lui Sphrantzes.

Pavlidis își freca disperat fruntea cu degetele lui grăsuțe, de parcă ar fi vrut să-și stoarcă mintea.

— Știu că împăratul avea un om la Adrianopole, care ținea legătura cu personajul sus-amintit.

— Cine era acel om ?

— Nu știu. De ce nu încercați să-l descoaseți pe Andreas Gudelis, fostul nostru agent diplomatic la Adrianopole ?

Yakub-Pașa înjură printre dinți. Să cauți un om în haosul care domnea în Constantinopole, era ca și cum ai fi încercat să găsești un ac într-un car cu fîn. Prinsese totuși un fir pe care nu trebuia să-l scape. Gudelis ținea în mîna lui viața lui Khalil...

Un ofițer intră și îi șopti ceva la ureche. Pavlidis își încordă auzul, dar nu deslușì nici un cuvînt.

— Așteaptă-mă aici ! ordonă Yakub ofițerului, arătîndu-l cu un deget pe fostul mare trezorier. Revin numaidecît !

Trecu într-o cameră alăturată, unde îl aștepta Arakelian, neguțătorul de bijuterii și de covoare, unul dintre oamenii săi de încredere.

— Ce s-a întîmplat, Arakelian ?

— Luminate, îți aduc pe tavă o sută de mii de ducați ! Ochii turcului sticliră.

— Și ce vrei în schimb ?

— Eliberarea din captivitate a lui Catarino Contarini și un document de liberă trecere, care să-i îngăduie să se înapoieze nevătămat în Italia. Îl cer foarte bogatele lui rude.

Yakub ridică din umeri.

— Bine că nu îmi ceri luna de pe cer ! Contarini a luptat cot la cot cu romeii. A condus un important corp de trupe. Poruncile sultanului sînt neînduplecate. Toți oamenii de seamă, venețieni sau genovezi, prinși cu armele în mînă, vor fi executați prin decapitare. Contarini nu poate face excepție !

— Nici pentru o sută de mii de ducați ?

— Nici !

— Dar dacă izbutesc să obţin o sută cincizeci de mii de ducaţi ? Gîndeşte-te bine, Luminate ! Este o sumă enormă !

Yakub-Paşa clătină negativ din cap.

— Dacă încerc să-l fac scăpat şi sînt prins, îmi pierd viaţa. Nu ! Afacerea e prea primejdioasă !

— Dar dacă un foarte înalt demnitar ţi-ar da poruncă s-o faci, responsabilitatea ar cădea pe umerii lui.

Şeful serviciului secret îl privi pieziş.

— Vorbeşte pe şleau, Arakelian !

— Luminăţia-Sa Zaganos-Paşa, cred că nu ar respinge această propunere, mai ales dacă am majora suma la două sute de mii de ducaţi. Ştii, ca să ajungă la toată lumea ! Nu ar fi pentru prima dată că vizirul armatei ar primi unele cadouri, zîmbi Arakelian mieros.

— Ne duci în ispită, Satana ! îi vorbi Yakub-Paşa cu mai puţină severitate. Dacă iei şi tu din banii ăştia, cu ce mă mai aleg eu ?

— Comisionul meu e pus deoparte, Luminate Stăpîne ! Cei două sute de mii de ducaţi îi împarţi cu Zaganos-Paşa ! Şi vorba aceea, cine împarte parte-şi face...

— E greu, e foarte greu ! se zbîrli iarăşi Yakub.

— În Constantinopole dezordinea e atît de mare, încît orice se poate întîmpla, fără să rămînă urme. Ce fac ? Aduc banii ?

Şeful serviciului secret începu să se plimbe de la un capăt la celălalt al camerei. Calcula înfierbîntat riscurile. Erau într-adevăr foarte mari, dar şi importanţa sumei îl ademenea. În discreţia lui Arakelian avea toată încrederea. Prin intermediul lui primise mulţi bani, din care se înfruptase din plin şi Zaganos-Paşa.

Se mai uită o dată la neguţătorul care-i urmărea cu interes frămîntările oglindite pe chip.

— Adu ducaţii, Arakelian ! Am să obţin de la vizirul armatei împuternicirea de care avem nevoie ! Fugi ! Să nu te întorci fără toţi banii !

•

— Crede-mă ! Te invidiez pentru norocul care va cădea pe capul tău dacă vei fi pe placul iubitului nostru padişah, rosti într-un afectat falset Tarik, icoglanul.

Se învîrtea cu graţiozităţi feminine în jurul lui Leandru Comnen, căruia se străduise a-i da o înfăţişare cît mai atracţioasă, potrivit ciudatelor canoane din Sarai.

După ce îşi petrecuse două ore la *hammam*, unde băieşi cu bicepşi de oţel îl spălaseră, îl masaseră, îl epilaseră, Leandru fusese dat în primirea lui Tarik. Acesta îl unsese cu mirodenii, îi accentuase contururile ochilor cu kohol de Ispahan, îi dăduse cu briliantină pe păr spre a-i spori lustrul, îi înroşise cu *henné* unghiile, iar după ce îl îmbrăcase cu veşminte subţiri, de mătase, îl împodobise cu un triplu colier de perle, după moda indiană. Tarik îi parfumă şi tunica, apoi — zîmbind satisfăcut de propria sa operă — îl pofti să se privească în oglindă.

Cînd îşi văzu imaginea în apa de cristal, Leandru nu se mai recunoscu. În primul moment avu impresia că are în faţa ochilor chipul unei fete.

— Pun rămăşag că padişahul are să te aleagă dintr-o mie, îi surîse Tarik, mîngîindu-i uşor părul care-i cădea pe umeri.

Lui Leandru i se aprinseseră obrajii. Cunoştea prea bine sensul cuvintelor icoglanului şi se înfiora de scîrbă. Acceptase metamorfoza aspectului său cu o pasivitate pe care Tarik şi cei din tagma lui o atribuiseră fie spaimei, fie resemnării, fie oportunismului. Docilitatea lui Leandru se datora unor motive ascunse, numai de el ştiute.

În ajun, marele eunuc alb, şeful Saraiului şi conducătorul suprem al icoglanilor, îi ţinuse un lung logos, străduindu-se a fi cît mai convingător :

— Destinul prieten ţi-a prilejuit fericirea de a fi desemnat să pătrunzi în intimitatea Prea Înălţatului, Prea Puternicului şi Prea Iubitului nostru Sultan Mehmed Khan. Este cazul să-ţi amintesc că dintre miile de captivi creştini care vor părăsi definitiv Constantinopolele, spre a umple tîrgurile de sclavi din Asia Mică şi din Africa de Nord, numai tu şi alţi cîţiva tineri aţi fost aleşi spre a vă bucura de viaţa îndestulată şi plină de făgăduieli din Saraiul imperial ? Dacă vei izbuti să cîştigi prin silinţa la învăţătură şi prin devotamentul tău încrederea Prea Înălţatului nostru Padişah şi a şefilor tăi ierarhici, ţi se vor deschide porţile unui viitor luminos cum nici n-ai visat vreodată.

Îi vorbise în termeni mai mult sau mai puţin acoperiţi şi despre unele înclinări ale sultanului, şi despre bucuria pe care trebuie să o încerce toţi cei chemaţi a i le împărtăşi.

Leandru ascultase reculeş poveţele. În sinea lui fierbea. Dorul răzbunării era însă atît de covîrşitor, încît îi dădea puterea

să se stăpînească, să-şi manifeste chiar supunerea printr-o mimică potrivită. Era hotărît să se preteze la orice compromisuri pentru a ajunge la sultan. Cînd se va vedea în prezenţa acestuia, va lepăda masca şi îl va ucide. Ştia că îşi asumase o misiune nu numai primejdioasă, dar şi cu puţini sorţi de izbîndă. Numeroasele tentative de asasinat — toate nereuşite — săvîrşite împotriva padişahului duseseră la o severă întărire a pazei lui personale. Leandru însă era hotărît să înfrunte toate obstacolele. Răzbunarea morţii Irinei, al cărei sfîrşit îl umpluse de oroare, merita orice sacrificiu.

În cortul în care fusese ţinut — sub cea mai strictă supraveghere — în compania altor tineri captivi, Leandru izbutise să subtilizeze unul din acele cuţite mici, dar foarte tăioase, folosite la masă pentru tăierea cărnii. Îi găsise şi o ascunzătoare în salteaua de pe patul său.

Cînd Tarik îl preveni să se pregătească sufleteşte spre a da ochi cu sultanul, Leandru încercă să scoată neobservat cuţitul din taineţa lui, spre a-l strecura sub tunică, dar nu reuşi. Însoţit de Samim, icoglanul de serviciu la Camera Privată, se îndreptă spre cortul imperial, rumegîndu-şi mînia fiindcă tentativa lui dăduse greş. Spre surpriza sa, în faţa intrării acoperite cu draperii de brocart, un eunuc îl supuse unei amănunţite percheziţii. Abia atunci îşi dădu seama că insuccesul lui îl salvase de la o moarte sigură. Acest noroc îi spori şi mai mult curajul.

— Treci ! îi vorbi impasibil eunucul, deschizîndu-i drumul.

Precedat de Samim, a cărui mutră ursuză contrasta cu zgomotoasa expansivitate a lui Tarik, traversă cîteva încăperi luminate de torţe aprinse, în care făceau de gardă soldaţi din regimentul de escortă imperială, şi ajunse în faţa altor draperii brodate cu aur. Acolo, un ofiţer îl măsură din ochi de sus şi pînă jos, întîrziind asupra chipului său fardat.

— Petrecere frumoasă, fetiţo ! îi zîmbi ironic militarul.

Leandru se înroşi, dar nu reacţionă. Atitudinea ofensatoare a ofiţerului îl preocupa acum mai puţin decît ceea ce avea să urmeze.

La un semn al lui Samim, intră într-o încăpere vastă, luminată vag de grămezi scînteietoare de jăratic, aşezate în largi tipsii de aramă. Jăraticul împrăştia o căldură plăcută, moleşitoare. Parfumuri tari pluteau în aer.

Cînd privirile i se deprinseră cu semiîntunericul, desluşi în mijlocul încăperii cîteva fete care dansau molatic, şerpuindu-şi

şoldurile şi braţele în ritmul unei muzici învăluitoare. Muzicanţii — toţi icoglani — se legănau în cadenţa domoală, făcînd să sclipească galoanele de fir de pe veşmintele lor. Întinşi pe sofale, tineri se dezmierdau în văzul lumii.

Un icoglan cu plete blonde şi cu pieptul descoperit îl apucă de mînă, dar Leandru şi-o trase cu un gest brusc. Tînărul îl privi cu uimire, apoi îi şopti :

— Vino să te aşezi lîngă Înălţimea-Sa !

În contrast cu neglijenţa plină de abandon a veşmintelor sale, glasul îi era rece, aproape aspru.

— Ce aştepţi ? Vrei să te invite sultanul personal ?

Leandru căută din ochi o armă. Pe măsuţele joase, aşezate în dreptul sofalelor, nu văzu decît tăvi cu dulciuri şi cupe cu băuturi. Treptat, încercă o senzaţie ciudată. I se păru că este înconjurat numai de fiinţe ostile, că tinerii toropiţi de băutură, sau cu simţurile aprinse de voluptate, îl pîndeau pe furiş, ca nişte tigri însetaţi de sînge.

Dirijat de ciceronele său, Leandru se aşeză pe o sofa, aproape de un tînăr bine făcut, cu veşmintele în dezordine. Pe chipul tînărului pîlpîirile jăraticului aruncau jocuri de umbre şi de lumini roşiatice.

„Acesta să fie sultanul ?“ se întrebă Leandru descumpănit, tulburat de lumea bizară, de atmosfera de coşmar din jur.

Cu vîsliri din umeri şi din şolduri, dansatoarele îşi lepădară veşmintele, lăsînd să se vadă — spre stupoarea lui Leandru — că erau nişte băieţandri travestiţi. Cîntecul se curmă într-un fel de suspin voluptuos. Dezgustat, îşi duse mîna la ochi.

— Cum te cheamă ? întrebă tînărul cu veşminte în dezordine, întorcînd privirile spre el.

Un nod se închegă în gîtlejul lui Leandru, care abia izbuti să pronunţe :

— Comnen ! Leandru Comnen !

— Vino lîngă mine ! i se răspunse în şoaptă.

În clipa aceea se petrecu unul din acele fenomene psihice care scapă de sub controlul logicii. Sub imperiul unui impuls irezistibil, Leandru se năpusti asupra tînărului, urlînd dement :

— Ucigaşule ! Ucigaşule !

Cu o forţă înzecită de propria-i nebunie, îşi încleştă mîinile în gîtul omului în care vedea acum pe duşmanul său de moarte.

— Ucigaşule !

— Ce se întîmplă acolo ? se auzi un glas poruncitor.

În jurul lui Leandru se dezlănțui infernul. Zeci de brațe îl smulseră de deasupra victimei sale, imobilizîndu-l. Cu spume la gură, el răcnea scos din minți :

— Ucigașule ! Ucigașule ! Ucigașule !

În încăpere năvăliră soldați purtînd torțe aprinse, care luminară ca ziua.

De pe o sofa alăturată de cea pe care avusese loc lupta, se ridică sultanul. Băuse mult alcool și ochii îi erau tulburi. Se uită la tînărul cu veșminte în dezordine, care își masa nedumerit gîtul.

— Ce-a avut cu tine, Yaşar ?

— Nu știu ! A sărit ca un turbat să mă sugrume !

Mehmed își mută privirile asupra lui Leandru.

— Dar tu cine ești ?

— Ucigașule ! strigă gutural Leandru, cuprins de isterie.

Samim, înfricoșat de consecințele la care se expuneau și el și Tarik, se apropie de sultan și încercă să-i explice bîiguit :

— Înălțimea-Voastră, iertare ! Acest tînăr este unul dintre captivii aduși Înălțimii-Voastre ! A fost ales fiindcă avea o înfățișare plăcută ! Cine putea să bănuie ce gînduri are !

Mehmed nu se dumirise nici acum despre ce era vorba. Fumurile alcoolului îi începețoșau încă mintea.

— Ce i-a făcut Yaşar de l-a înfuriat așa ? Trebuie îmblînzit băiatul !

Leandru ajunsese la paroxismul crizei.

— Tu ești sultanul ? Tu ? Află că n-ai să mă îmblînzești niciodată ! Căci mai înainte am să te ucid, așa cum ai ucis-o tu pe Irina Kalamides !

Sultanul păli. Resimți numele Irinei ca o lovitură de bici.

— Ăsta e nebun, ori beat !

— N-a pus pe limbă o picătură de alcool, interveni pierdut de emoție Samim. Abia îl adusesem...

Ochii sultanului scînteiară.

— Ce legătură ai tu cu Irina Kalamides ? îl întrebă pe Leandru.

— Irina a fost logodnica mea ! Iubita mea ! Soarele meu !

— Deci nu pe Yaşar ai vrut să-l suprimi, ci pe mine !

Mehmed începu să rîdă. Un rîs tăcut, lipsit de veselie, care dădu chipului său o expresie drăcească. Firea lui crudă ieșise iarăși la suprafață.

Leandru tremura din tot corpul. În timpul luptei, hainele i se rupseseră, dezgolindu-i pieptul. Lacrimi de ciudă i se scurgeau, înmuindu-i koholul care se lăsase în dîre pe obraji, dîndu-i înfățișarea unui mim tragicomic.

— Imbecilule ! rosti încet sultanul. Alături de mine ai fi ajuns departe ! Aveai tot ce trebuie ca să-mi trezești bunăvoința !

— N-am nevoie de bunăvoința ta ! Mi-e scîrbă de tine și de toți saltimbancii tăi !

Mehmed era într-o stare sufletească ciudată. Într-un fel înțelegea mobilul tentativei nereușite a tînărului grec. El însuși suferise cumplit după ce o ucisese pe Irina. Îndrăzneala acestui ghiaur tulburător de frumos, care îl înfrunta pretinzînd că se bucurase de iubirea Irinei, îi trezi gelozia.

— Am să te pedepsesc ! îi vorbi cu acel glacial calm al omului care se simte stăpîn pe situație. Am să te pedepsesc fiindcă ai ridicat o umbră între mine și amintirea Irinei ! Am să te pedepsesc fiindcă m-ai nesocotit pe mine și pe „saltimbancii" mei ! Toți au să te supună în noaptea asta ! Toți, pe rînd, pînă ai să mori ! Apoi am să ordon să ți se lege stîrvul de cadavrul decapitat al Irinei ! Veți fi îngropați împreună ! Împreună au să vă mănînce viermii ! Puneți-vă pe treabă, băieți !

Apoi sultanul se tolăni iarăși pe sofaua sa. Amorul lui propriu era profund rănit. Pînă a nu-l fi întîlnit pe Leandru Comnen, crezuse că el, Mehmed, fusese singurul bărbat care se bucurase de iubirea Irinei. Acum mitul acesta se sfărîmase. Era mai bine așa. Remușcările lui se puteau stinge.

— Afară cu torțele astea ! strigă. Îmi obosesc ochii ! Să cînte muzica ! Și dansul să înceapă iarăși !

Luă paharul cu vin de pe măsuța din apropiere și îl bău pînă la fund. Un icoglan i-l umplu din nou. Mehmed se simțea trist. Trist și secătuit sufletește. Icnelile icoglanilor îl făcură să întoarcă o clipă capul într-acolo. Altădată, un astfel de spectacol l-ar fi amuzat. Acum îi era indiferent.

— Să vină la mine Mahmud Anghelos ! porunci. Să vină imediat !...

Cînd prințul Mahmud descălecă în fața cortului imperial, precedat de ofițerul care-i comunicase ordinul padișahului, văzu cîțiva icoglani care scoteau pe brațe cadavrul unui tînăr gol.

— Ce e cu el ? întrebă.

— Un ghiaur captiv ! îi explică Samim. A vrut să-l ucidă pe Înălțimea-Sa. După cum vedeți, și-a primit pedeapsa.

Mahmud clătină din cap. Era deprins cu asemenea scene. Fu condus în fața sultanului, care sorbea pahar după pahar, în vreme ce contempla întunecat dansul icoglanilor.

— Vino lingă mine ! îi porunci sultanul, rostind anevoie cuvintele.

Mahmud se execută cu supunere și grație.

— Dați-i un pahar cu vin ! adăugă padișahul.

După ce gustă apreciativ vinul, Mahmud auzi glasul ușor răgușit al stăpînului său :

— Ai auzit ce s-a întîmplat ?

— Am auzit, Mărite Doamne ! Și am înălțat o rugă de mulțumire lui Allah fiindcă a zădărnicit săvîrșirea unei mișelii îngrozitoare !

— L-am pedepsit ! bolborosi sultanul. L-am pedepsit fiindcă a îndrăznit să o iubească pe Irina ! Pe Irina numai eu aveam dreptul să o iubesc !

— De bună seamă, Înălțate Stăpîne ! Eh, ghiaurii sînt niște făpturi ciudate ! Pe foarte puțini dintre ei te poți bizui !

— Ce n-aș fi făcut pentru imbecilul ăsta ! se repetă Mehmed. Era atît de frumos !

— Se găsesc tineri și mai frumoși, Înălțimea-Ta !

— Mai frumoși ? Nu cred ! Nu, nu cred !

Mahmud Anghelos zîmbi.

— Pot să vă fac pe loc dovada ! Poruncește, Înălțimea-Ta, să fie adus aici Apollonios, feciorul cel mai tînăr al marelui amiral Lucas Notaras ! Are paisprezece ani ! Se spune că este mai frumos decît Ganymedes ! Îl va înlocui cu strălucire pe ticălosul de ghiaur !

— Nu cred ! stărui sultanul, cu încăpățînarea tipică a omului abrutizat de alcool.

— Fă o încercare, Prea Mărite Stăpîne ! Dacă n-are să-ți fie pe plac, să-mi tai capul ! Să trimit după Apollonios Notaras ?

Sultanul făcu o schimă.

— Fie ! Trimite !

Mahmud se apropie insinuant de urechea padișahului.

— Cu acest prilej vom verifica adevăratele simțăminte ale marelui amiral față de Înălțimea-Voastră !

Mehmed se încruntă.

— Ce vrei să spui ?

— S-ar putea ca marele amiral să reacţioneze într-un chip care să-i dezvăluie adevăratele gînduri !

Sultanul îşi frămîntă posomorît buzele :

— Trimite după Apollonios Notaras !

Marele eunuc alb — şef al Saraiului imperial — se înfăţişă personal la reşedinţa constantinopolitană a marelui amiral Notaras. Mahmud Anghelos îi recomandase în mod expres să nu încredinţeze această misiune delicată vreunui subaltern, fiindcă Lucas Notaras era destinat să ocupe o înaltă demnitate, ceea ce îl îndrituia a fi tratat cu tot respectul. În realitate, Mahmud — bănuind riposta marelui amiral — făcuse în aşa fel încît să trimită un personaj de seamă, a cărui mărturie să nu permită a fi pusă la îndoială.

Litiera marelui eunuc alb era escortată de un detaşament din regimentul de gardă, deoarece circulaţia pe străzi în timpul nopţii rămăsese încă nesigură, datorită unor numeroase bande de başibuzuci care îşi continuau jafurile, în ciuda severelor măsuri de restabilire a ordinii luate de autorităţile militare otomane.

Spre deosebire de distrugerile şi devastările din oraş, palatul marelui amiral se înfăţişa ca o oază fortificată, în care ororile războiului nu-şi găsiseră decît un slab ecou. După ce pătrunse în interioarele splendide, în care luxul se alia cu un rafinat bun-gust, marele eunuc alb încercă un simţămînt de invidie, dar şi de revoltă. Bogăţia lui Notaras insulta austeritatea noilor lui stăpîni.

— Mă bucură, *Clarissime*, că nu aţi avut nimic de suferit de pe urma asediului ! rosti şeful Saraiului, adresîndu-se gazdei, care-l primi cu toată cinstea. Dealtfel, nici nu e de mirare ! Palatul dumneavoastră este o adevărată fortăreaţă !

— Am fost scutit de multe neplăceri datorită bunăvoinţei pe care mi-a arătat-o Înălţimea-Sa Sultanul ! replică prudent Notaras.

În primele zile după cucerirea oraşului, bandele de başibuzuci nu fuseseră în stare să răzbească înlăuntrul palatului.

N-ar fi fost însă posibilă o rezistență prelungită împotriva unor trupe organizate.

— Prea Puternicul meu Stăpîn, vorbi cu respect marele eunuc alb, este cu adevărat un mare prieten al Luminăției-Voastre. Spre a întări această prietenie printr-o legătură de sînge, Înălțimea-Sa Sultanul Mehmed Khan vă poftește să-i trimiteți pe fiul vostru mai mic, Apollonios, spre a fi crescut în Sarai, sub înalta sa protecție. Padișahul dorește ca fiul vostru să se prezinte chiar în seara aceasta la cartierul general imperial, unde are loc un ospăț în cinstea strălucitei victorii a trupelor noastre. Apollonios va avea privilegiul de a sta la masă alături de Înălțimea-Sa Sultanul.

Lucas Notaras simți că totul se prăbușește în jur. Stăpînindu-și durerea și indignarea, grăi cu voce joasă, egală :

— Mulțumesc Înălțimii-Sale pentru favoarea pe care mi-o face mie și fiului meu Apollonios. Nu stă însă în obiceiurile noastre să ne trimitem copiii nevîrstnici la ospețe. Abia după ce le va crește mustața le va fi îngăduit să stea la aceeași masă cu oamenii mari. Cît privește creșterea lui în Sarai, am să mai reflectez. În orice caz, nu vă pot da un răspuns pe loc. Trebuie să mă consult și cu soția mea.

Replica amfitrionului așternu o umbră pe fruntea șefului eunucilor albi.

— Cred că nu m-ați înțeles bine, *Clarissime !* Înălțimea-Sa dorește ca fiul vostru să se înfățișeze *acum* la ospăț, nu mîine sau peste un an ! Cît privește creșterea și educarea băiatului în Sarai, ezitările voastre nu-și au rostul. Apollonios se va bucura acolo de tratamentul ales rezervat fiilor de regi și de principi puși sub oblăduirea Curții otomane.

Marele eunuc alb își mută privirile asupra celor trei fii ai lui Notaras, care stăteau în picioare înapoia tatălui lor. Apollonios, cel mai mic dintre ei, corespundea descrierii făcute de Mahmud Anghelos. Întrunea absolut toate calitățile plăcute sultanului. Tăcerea prelungită a gazdei îl făcu pe șeful Saraiului să i se adreseze cu un ton ceva mai prietenos :

— Tăcerea înseamnă încuviințare, Luminate ! Sînt bucuros că v-ați înfrînt prejudecățile !

Notaras clătină din cap cu încăpățînare.

— Regret, dar felul meu de a vedea nu s-a schimbat cu nimic !

Vocea eunucului se înăspri.

— Faceţi din acest refuz o chestiune de principiu ? Săvîrşiţi o mare greşeală ! Nu va fi bine pentru dumneavoastră să mă înapoiez cu mîinile goale la Înălţimea-Sa.

Notaras avu o explozie de indignare :

— Credeţi într-adevăr că un părinte poate accepta — cu bună-ştiinţă — să-şi trimită fiul spre a fi pîngărit ?

Şeful Saraiului îşi subţie buzele.

— Pîngărit ? Vă daţi seama de grava semnificaţie a acestei vorbe ? Favoarea oferită de padişah o socotiţi pîngărire ? Luaţi seama ! Acesta este ultimul dumneavoastră cuvînt ?

— Ultimul ! rosti Notaras cu un ton ce nu admitea replică.

— Vă previn ! Aţi adoptat o atitudine care vă expune unor mari primejdii !

— Primejdiile nu mă înspăimîntă ! Decît să-mi las copilul în voia sultanului, prefer să-mi pun capul sub securea călăului !

Marele eunuc alb îl privi de sus.

— Voi comunica Înălţimii Sale răspunsul dumneavoastră. Bună seara !

Fără să-l mai salute, îi întoarse spatele şi părăsi încăperea.

Mehmed asculta cu mînie crescîndă raportul marelui eunuc alb, care adăugă şi cîteva înfloriturі de la sine, spre a-l pune pe Notaras într-o lumină cît mai urîtă.

— În nebunească lui trufie, marele amiral uită că face parte din tabăra învinşilor. Omul acesta este un duşman al Înălţimii-Tale !

Sultanul se ridică de pe sofa. Furia făcea să-i scapere ochii.

— Ţi-a vorbit de călău ? Ei bine, am să-i fac pe plac ! Ia un călău cu tine şi du-te la Notaras ! Tu să mi-l aduci pe Apollonios, iar călăul să mi-l aducă pe marele amiral şi pe ceilalţi feciori ai lui !

Prinţul Mahmud Anghelos, care asistase la această convorbire, îşi ascunse satisfacţia sub o schimă plină de indignare.

— Notaras este o năpîrcă, Înălţimea-Ta ! Iată cum îşi plăteşte datoria de recunoştinţă ! Ruşine lui !

În sinea lui jubila. Evenimentele se desfăşurau exact aşa cum le prevăzuse...

La palatul Notaras strigăte de jale răsunau și în apartamentele stăpînilor și în încăperile slujitorilor. Numai marele amiral stătea neclintit. Ginerele său, Hilaros Cantacuzino, îl implora să împlinească vrerea padișahului.

— De ce l-ați lăsat pe trimisul sultanului să plece în asemenea condiții ? Ar trebui să vă dați seama că nu sîntem în situația de a ne împotrivi dorințelor lui Mehmed ! Gîndiți-vă la ceilalți copii ai dumneavoastră ! La fiica dumneavoastră, care este și soția mea ! La toți aceia care și-au legat soarta de soarta dumneavoastră !

Notaras rămase neînduplecat.

— Dacă sultanul are un dram de bun-simț, nu va stărui în pretenția sa !

— Nu-l cunoașteți, de vreme ce vă închipuiți că va renunța la hotărîrea lui !

Marele amiral îl privi cu severitate.

— N-am crezut că ești atît de slab, Hilaros ! Dacă sultanul vrea să-mi cîștige devotamentul, va ceda ! De va renunța la serviciile mele numai fiindcă nu i l-am dăruit pe Apollonios, înseamnă că sinceritatea lui față de mine a fost de la început îndoielnică ! Cred, Hilaros, că sultanul este destul de înțelept spre a nu forța lucrurile. Prin mine poate cîștiga adeziunea creștinilor din Constantinopole.

— Vă faceți iluzii ! exclamă ginerele său, frămîntîndu-și deznădăjduit mîinile. Fiți concesiv ! Nu există altă ieșire din impas !

În poarta cea mare a palatului se auziră bătăi puternice. Notaras și toți ai lui amuțiră. Cu privirile ațintite spre ușă, așteptau cu inima strînsă ce avea să se mai întîmple. Din anticameră se auziră pași grei și zgomot de arme. Canaturile fură repezite în lături. În prag apăru marele eunuc alb, urmat de un gîde înveșmîntat în negru, ce purta o secure sprijinită pe umăr. Zece ieniceri cu iataganele scoase îi escortau.

— Îți aduc la cunoștință porunca Înălțimii-Sale Padișahul ! Tu și cu toți urmașii tăi de sex bărbătesc veți fi duși la cartierul general imperial, unde vi se va hotărî soarta !

— Și Apollonios ? întrebă cu teamă Notaras.

— Apollonios va merge cu mine ! De acum înainte nu-ți mai aparține !

— Cu inima sfîșiată de durere, mă supun forței ! rosti marele amiral.

— Îmi îngădui, Luminate, să-l însoțesc pe socrul meu ? se adresă Hilaros marelui eunuc alb.

— Ai de gînd să-i împărtășești soarta ?

— Voi încerca să-i pledez cauza !

— Pot să mi-o pledez și singur ! declară cu încăpățînare marele amiral.

— De ce nu vrei să fii înțelegător ? îi strigă ginerele său. Pe Apollonios tot l-ai pierdut !

Notaras îl privi cu milă.

— Nu-mi vine să cred că prin gura ta vorbește un coborîtor din neamul neînfricat al Cantacuzinilor ! Te urmez, mare eunuc ! Haideți, copii !

Vru să-l apuce pe Apollonios pe după umăr, dar marele eunuc alb i-l smulse cu violență.

— Nu ți-a intrat în cap că băiatul acesta nu mai este al tău ? Oh, cît ai fost de nesocotit, Lucas Notaras ! Ai pierdut totul dintr-o ambiție prostească ! Cu sau fără voia ta, Apollonios își va urma destinul hotărît de sultan ! Să plecăm !

— Pot să-mi iau rămas bun de la soția și de la fiica mea ? Îngăduiți copiilor să-și îmbrățișeze mama ?

— Da ! Dar aici, de față cu mine ! Și cît mai repede ! Înălțimii-Sale Padișahul nu-i place să aștepte !

Sprijinit în cot, pe sofa, Mehmed se uită pe sub gene la Lucas Notaras, la vlăstarii și la ginerele acestuia, aflați cu toții sub paza ienicerilor. Lumina roșiatică răspîndită de jăraticul întins pe tipsii arunca tonuri sîngerii pe chipurile lor trase. În fața lui Notaras erau orînduite pe jos tăvi de aur masiv, pe care scăpărau grămezi de pietre prețioase.

Sultanul dăduse poruncă icoglanilor lui să-și continue petrecerea fără să se sinchisească de prezența arestaților. Băieții și ginerele lui Notaras se uitau cu frică și nedumerire la tinerii paji fardați ca femeile și pe jumătate goi, întinși pe sofalele acoperite cu mătăsuri.

Mehmed contemplă gînditor grămezile de nestemate.

— Comoara aceasta a fost găsită în tainițele palatului tău, Notaras. Percheziția a dat-o la iveală. Și mai sînt acolo multe

scumpeturi care sînt scoase treptat la lumină. Mă întreb : de ce nu le-ai folosit pentru a-ţi salva împăratul, patria, oraşul în care te-ai născut ? La un moment dat mă gîndisem să mă bizui pe tine, să-ţi încredinţez puteri politice şi militare în Constantinopolele otoman. Dar prin comportarea ta nesăbuită mi-ai deschis ochii. Ca să-ţi păstrezi comorile, m-ai fi vîndut şi pe mine, aşa cum l-ai vîndut pe împăratul tău ! Ai vrut să obţii totul, fără să dai nimic. Eşti mai josnic decît un cămătar de rînd !... Ce-ai făcut tu, Notaras, pentru a pune capăt, sau cel puţin a scurta războiul ? Nimic ! Ai încercat să-l determini pe Constantinos a-mi accepta condiţiile ? Sau dacă ai constatat că este un nebun care-şi împinge supuşii la o sinucidere colectivă, ai încercat oare să complotezi răsturnarea lui de pe tron ? N-ai făcut altceva, Lucas Notaras, decît să-ţi creezi legături cu noi prin intermediul senatorului Evghenis Kalamides ! Ce ţi-ai zis ? Să mă pun bine şi cu unii şi cu alţii ! Să fiu în cîştig oricum s-ar termina războiul ! Numai că ţi-am dibuit jocul ! M-ai înfruntat cînd ţi-am cerut fiul ! Ai nesocotit cinstea pe care ţi-am făcut-o ! Ai crezut că ne poţi învîrti şi pe noi pe degete, aşa cum i-ai învîrtit pe ai tăi ! Dar intrigile tale au dat greş ! Acum ai să-ţi plăteşti duplicitatea ! Vei suferi pedeapsa cu moartea, laolaltă cu toţi membrii familiei tale de sex bărbătesc ! Va scăpa de securea călăului numai Apollonios ! Dar la prima greşeală, te va urma pe eşafod !

În timpul peroraţiei, Mehmed se înfierbîntase, coborîse de pe sofa, îşi încrucişase braţele spre a-şi stăvili parcă impulsul de a-l pălmui pe Notaras. Ultimele lui vorbe fură acoperite de strigătul de durere al lui Andukas Notaras, care căzu în genunchi :

— Îndurare, Înălţimea-Ta ! Durerea a întunecat raţiunea tatălui meu ! Nu mai ştie ce face şi ce spune !

Mehmed nu catadicsi să-i răspundă. Făcu un semn călăului, care se sprijinea în secure.

— Fă-ţi datoria, gîde !

Ienicerii împinseră pe Notaras şi pe ai lui afară din cort. Băieţii marelui amiral plîngeau cu hohote. Ginerele său arunca în dreapta şi în stînga priviri năucite. Nu-i venea să creadă că şi el fusese cuprins în ordinul de condamnare la moarte rostit de padişah. În vreme ce ajutoarele călăului instalau cu mişcări rapide butucul pe care osîndiţii aveau să-şi pună grumazul, marele amiral începu să vorbească feciorilor săi şi lui Hilaros :

— Lăsați jelaniile ! Păşiți cu fruntea sus în faţa morţii ! Să le arătăm păgînilor că ştim să fim demni pînă la ultima noastră suflare ! Nu există viaţă fără de sfîrşit ! Ce importanţă are că vom muri mai devreme ? Este mai frumos să-ţi chemi moartea decît să trăieşti în ruşine ! Toţi cei de-o seamă cu noi au păşit în imperiul umbrelor. Şi împăratul, şi tatăl tău, bunule Hilaros, şi unchii şi verii voştri, copiii mei ! Lumea noastră s-a prăbuşit ! Am pierdut măririle, bogăţiile, viaţa ! Ne-am păstrat însă neştirbită cinstea, mîndria de romei ! Apollonios a fost smuls de lîngă noi. Dumnezeu îmi este însă martor că am făcut tot ce mi-a stat în putinţă spre a-l feri de ruşine ! Acum ni se pregăteşte sfîrşitul. În numele celui care s-a răstignit pentru noi, a murit şi a înviat, să murim şi noi, ca, împreună cu el, să avem parte de bunătăţile lui şi de fericirea veşnică !

Ajutoarele călăului terminară de instalat butucul.

— Cine deschide şirul ? întrebă gîdele cu gravitate profesională.

— Începi cu cel mai mic dintre copii ! zise Notaras. Să-i scurtezi astfel cu cîteva clipe calvarul !

Şeful Saraiului asista la supliciu laolaltă cu ienicerii din escortă, cu santinelele care făceau de gardă la intrarea cortului imperial şi cu icoglanul Samim.

Cînd marele amiral îşi sprijini capul pe butuc, încheind execuţiile, marele eunuc alb grăi răspicat :

— Stîrvurile ghiaurilor descăpăţînaţi să rămînă fără îngropăciune, spre a fi de pildă tuturor acelora care ar fi ispitiţi să le calce pe urme !

*

Iagros clipi des, orbit de soarele care se ridica la orizont, vestind o zi nouă. Dinţii îi clănţăneau de frig, fiindcă noaptea fusese neobişnuit de rece, iar el se chinuise încercînd să doarmă ghemuit pe lespezile de piatră din marele For al lui Constantinos. Cămaşa îi era umedă pentru că în zori se lăsase o rouă abundentă, rece ca bruma.

Se uită la miile de captivi înghesuiţi ca şi el în această piaţă mărginită de statui răsturnate ori decapitate. Se gîndea la

Marula, fiica lui, care se jertfise inutil pe cîmpul de bătălie. Se gîndea la împăraţii Constantinos, Ioannos şi Manuel, pe care-i slujise decenii de-a rîndul. Se gîndea la funcţiile înalte pe care le deţinuse — parakimomen, senator, logothet al Dromului, mareşal al palatului — precum şi la mizerabila lui condiţie de azi. Se gîndea la anii promiţători ai tinereţii şi la cumplitele perspective care i se deschideau acum, la bătrîneţe.

Îi era frig, fiindcă nu purta pe el decît o cămaşă ruptă, un pantalon peticit, o tunică roasă în coaste şi decolorată, îmbrăcăminte de cerşetor menită să-l facă de nerecunoscut. Printre prizonierii buluciţi în lagărul acesta improvizat circulau tot felul de zvonuri, unele mai grozave decît altele. Se spunea, de pildă, că toţi bărbaţii de seamă romei, veneţieni şi genovezi, căzuţi în captivitatea turcească şi identificaţi, fuseseră arşi pe rug, jupuiţi de vii ori traşi pe roată.

Iagros recunoscuse printre nenorociţii îmbulziţi în Forum ca vitele în ţarc pe doi colegi din Senat, dar se prefăcuse a nu-i fi băgat de seamă. Circulau zvonuri şi cu privire la destinaţia care li se hotărîse. Unii presupuneau că vor fi transportaţi în Africa de Nord, alţii credeau că vor fi dispersaţi în loturi mici şi puşi la mezat în tîrgurile de robi din Anatolia.

Soarele se înălţase bine pe cer, şi acum pripea uscînd veşmintele umezite de rouă. Başibuzucii, ienicerii, spahiii stăpîni ai captivilor, după ce se odihniseră în timpul nopţii prin casele din jur, făcînd de pază cu rîndul, veneau acum însoţiţi de diverşi amatori de robi, dispuşi să înceapă tîrgul.

La capătul dinspre nord al pieţei apăru un crainic călare, însoţit de un toboşar şi escortat de un detaşament de călăreţi comandaţi de un ofiţer. Toboşarul vesti mulţimea prin ropot de tobă că avea să i se facă o comunicare. Crainicul desfăcu un sul de hîrtie şi începu să citească în turceşte şi în greceşte o proclamaţie imperială :

„Înălţimea-Sa Sultanul Mehmed Khan, Victoriosul, în înalta lui clemenţă, a hotărît să elibereze din captivitate şi să repună în drepturi pe foştii demnitari bizantini, pe foştii comandanţi de unităţi militare, precum şi pe toţi romeii de viţă nobilă, împreună cu familiile lor. Cei cuprinşi în aceste categorii sînt invitaţi a-şi face cunoscută identitatea, spre a putea fi răscumpăraţi de la actualii lor stăpîni şi puşi în libertate. Înălţimea-Sa Sultanul a mai hotărît să plătească din caseta sa personală cîte o mie de aspri pentru fiecare persoană din categoriile de mai

sus. Proprietarii acestor captivi au obligația să consimtă la încheierea tranzacțiilor respective. Din Înalt Ordin, semnează Karagea-Pașa, guvernator militar al Constantinopolelui."

Ofițerul comandant de detașament se ridică în scări și strigă cu putere :

— Se află printre voi persoane care se pot prevala de aceste drepturi ?

Urmă o tăcere adîncă. Captivii schimbară priviri bănuitoare. În sufletele unora licări o rază de speranță. Proprietarii de sclavi erau furioși, dar nu îndrăzneau să protesteze. În ultimele zile ordinea și disciplina fuseseră restabilite în orașul cucerit. Cîțiva soldați recalcitranți fuseseră executați prin spînzurătoare.

Iagros se uită cu teamă în jur. Cei doi senatori pe care îi recunoscuse dinainte se consultau din priviri. Un glas timid se auzi din celălalt capăt al pieței :

— Sînt Pamphilios Chiscasis, fost senator, fost șambelan al împăratului Ioannos.

Ofițerul îi făcu semn să se apropie. Pe stăpînul lui Chiscasis, un bașibuzuc furibund cu o barbă atît de stufoasă încît nu i se vedeau decît ochii și vîrful nasului, ofițerul îl fulgeră cu o privire :

— Dacă te împotrivești Înaltului Ordin Imperial, te așteaptă șireangul ! Alege : o mie de aspri sau latul !

Bașibuzucul primi banii din mîna ofițerului, apoi se îndepărtă supărat. Ofițerul se adresă cu deferență lui Chiscasis :

— *Arhonte,* vă rog să treceți lîngă mine !

Exemplul fostului șambelan dădu curaj și altor creștini : bărbați, femei, pînă și copii, care-și dezvăluiră originea ilustră și cerură să fie răscumpărați în vederea eliberării. Toți arătau ca niște cerșetori, dar nădejdea mîntuirii îi transfigurase, imprimîndu-le pe chip o noblețe care nu era de împrumut.

În sufletul lui Iagros se angajase o luptă surdă. Ce să facă ? Să se dea în vileag ? Dacă li se întindea o cursă ?

Un tînăr arătos din apropierea lui, care-și bandajase mîna spre a-și opri hemoragia provocată de un deget tăiat de un turc, se ridică de jos :

— Mă numesc Manolakis și sînt fiul lui Toma Sebastios, latifundiar din Tracia.

Manolakis folosise la întîmplare numele unui *Arhonte* de o bogăție legendară, despre care tatăl său, țăranul nevoiaș Kosmas,

îi vorbise adeseori. Săvîrşea o impostură, dar spre a se salva era dispus să înfrunte orice risc.

— Poftește lîngă mine, *Arhonte* Manolakis Sebastios ! îl invită ofițerul.

În același moment, Iagros se auzi rostind aproape fără voie :

— Așteptați-mă și pe mine ! Sînt Iagros, fostul mareșal al palatului !

Ofițerul îi zîmbi cu amabilitate.

— Poftiți și dumneavoastră !

Iagros se alipi grupului de romei din preajma ofițerului călare. Îi zvîcneau tîmplele și îi șuierau urechile. Făcuse pasul decisiv. Acum nu mai putea da înapoi.

— Mai e cineva ? întrebă ofițerul.

Nu mai primi nici un răspuns. De după colțul unui templu grecesc transformat în biserică, apăru un detașament de ieniceri. Ofițerul se adresă romeilor din apropierea sa :

— Vă rugăm să vă încolonați spre a fi îndrumați spre centrul de triere din piața Sfinții Apostoli. Acești soldați vă vor escorta, spre a vă feri de pretențiile foștilor dumneavoastră stăpîni.

Pendulînd între teamă și speranță, romeii cu sînge albastru porniră la drum.

— Mă întreb dacă au să ne dea și ceva bani, ca să ne îmbrăcăm omenește ? șopti Manolakis lui Iagros, care nu-i răspunse.

Coloana ocoli biserica Sfinții Apostoli, străbătu un cordon de ieniceri și pătrunse în marea piață populată doar de grupuri de romei zdrențuiți, aflați cu toții sub escortă.

Iagros, care se afla în fruntea coloanei, simți că i se taie picioarele. În mijlocul pieței se ridica o estradă vastă, pe care se aflau orînduiți cîțiva butuci străjuiți de călăi cu securile în mîini. Un ofițer de ieniceri se apropie de ceata lui Iagros.

— Rugați-vă pentru sufletele voastre și pregătiți-vă să muriți ! Fiindcă în trupul vostru curge sînge nobil, Înălțimea-Sa padișahul a vrut să vă scutească de povara sclaviei. Moartea este preferabilă pierderii libertății ! Zîmbi ironic, apoi adăugă : De bună seamă, creștinii din Apus vă vor sanctifica, atribuindu-vă cununa martirilor. Dacă au neglijat să vă ajute militărește, vă datorează cel puțin această satisfacție postumă !

Dinspre eșafod se auziră cîteva bufnituri. Primele capete căzuseră...

*

Marele vizir Khalil stătea singur în întuneric. Voia să se deprindă cu bezna, căci în mormînt va fi pe veci lipsit de lumină. Împotriva lui nu se pronunţase încă nici o sentinţă, dar Khalil ştia că este condamnat la moarte.

După ce se va lumina de ziuă, va trebui să se pregătească pentru a fi primit de sultan în audienţă de lucru. Dar va mai apuca ziua de mîine ? În ajun fusese arestat Mahmud-Paşa, şeful poliţiei şi omul său de încredere. El, Khalil, mare vizir şi al doilea personaj din imperiu, aflase despre această gravă măsură abia după îndeplinirea ei. Ordinul de arestare fusese semnat de însuşi padişahul.

Khalil era perplex. Cu două zile înainte se întîmplase un fapt tulburător. Mahmud-Paşa i se înfăţişase, avînd pe chip o expresie de mare bucurie. Îi raportase confidenţial :

„Luminăţia-Voastră, am dat de firul unei afaceri uluitoare. Nu vă pot furniza încă amănunte, fiindcă cercetările mele sînt încă într-o fază primară. Dacă eforturile îmi vor fi încununate de succes, înseamnă că voi demasca perfidiile cîtorva dintre cei mai aprigi duşmani ai Luminăţiei-Voastre."

Scoaterea din joc a lui Mahmud îl lipsea pe el, Khalil, de un sprijin foarte preţios. Acest deznodămînt era cu atît mai surprinzător cu cît intervenea după un şir de evenimente care păreau, pe de o parte, să indice o oarecare îmbunătăţire a situaţiei marelui vizir, iar, pe de alta, să dezvăluie semnele premonitorii ale unei eclipse a lui Zaganos-Paşa. Omul acestuia, faimosul Lucas Notaras, fusese decapitat. După căderea Constantinopolelui, sultanul lucrase aproape numai cu prinţul Mahmud Anghelos şi cu foarte supusul Karagea-Paşa, ignorîndu-l aproape cu desăvîrşire pe vizirul armatei.

Afară de aceasta, în cursul unei şedinţe a Divanului, padişahul zîmbise cu bunăvoinţă marelui vizir, căruia îi ceruse părerea într-o problemă care afecta reorganizarea armatei. Desigur, Khalil nu-şi făcuse iluzii. Cunoştea prea bine duplicitatea, prefăcătoria sultanului. Mehmed era un sadic care surîdea celor pe care avea de gînd să-i piardă. Khalil îşi zisese atunci că obţinuse o păsuire, cuprinsă în calculele lui Mehmed.

Cînd i se adusese la cunoştinţă arestarea şefului poliţiei, îşi dăduse seama însă că este definitiv şi iremediabil pierdut. Mahmud-Paşa îi cunoştea toate tainele. Supus torturilor, va destăinui totul.

Era atît de întuneric în cameră, încît Khalil pierduse simțul orientării. Avea senzația că plutește într-o lume nefirească, în care valorile obișnuite își pierdeau orice importanță.

Deodată auzi zgomot de pași în anticameră. Începu să tremure datorită tensiunii nervoase. Dinții îi clănțăneau. Veniseră călăii sultanului spre a-l ucide ?

Un ciocănit ușor după un anumit cod îl făcu să respire adînc. Coborî din pat și se îndreptă bîjbîind spre ușă. De la o vreme se încuia în dormitor. Nu voia să fie surprins în somn de zbirii sultanului. Moartea — obișnuia el să spună — trebuie să o înfrunți treaz, bărbățește.

Ușa se deschise puțin, lăsînd să pătrundă prin despicătura dintre canaturi o geană de lumină. Mustafa, nubianul, slujitorul de încredere al marelui vizir, se strecură în dormitor. Purta în mînă un opaiț aprins, care-i lumina de jos în sus chipul, dîndu-i o aparență mefistofelică. Mustafa venea cu vești importante de vreme ce cutezase să-și trezească stăpînul în miez de noapte.

— Ce s-a întîmplat ? întrebă Khalil.

Mustafa rămăsese singurul om care-i mai aducea informații din afară. Subalternii, chiar și prietenii, fugeau de marele vizir ca de ciumă.

— În noaptea asta a fost arestat Yakub-Pașa, Luminate Stăpîne !

Khalil îl apucă de braț.

— Ești sigur ? De unde ai aflat ?

Nubianul zîmbi, arătîndu-și dinții albi, puternici, printre buzele-i cărnoase.

— Știți că mă tot învîrtesc printre eunucii negri ai padișahului. Printre ei mi-am făcut prieteni.

— Și ?

— Unul dintre ei l-a auzit pe prințul Mahmud Anghelos, care tocmai ieșea din camera sultanului, ordonînd aghiotantului de serviciu să-l aresteze de îndată pe Yakub-Pașa.

Khalil își luă mîna de pe brațul slujitorului.

— Yakub ! rosti pentru sine. Yakub ! Aprinde lumînările, Mustafa !

Bezna din dormitor fu izgonită de flăcăruile care apucară să se înalțe deasupra sfeșnicelor de aur.

— Yakub ! repetă marele vizir. Cine ar fi crezut ? Mîna dreaptă a lui Zaganos !

Izbucni în rîs. Un rîs nervos pe care nu-l mai putea stăpîni. Mustafa îl privea cu afecțiune, dar și cu teamă. Khalil continua să rîdă...

*

Cînd intră în anticamera cabinetului imperial, marele vizir îl zări pe Zaganos-Paşa stînd singur deoparte. Ceilalţi demnitari prezenţi, printre care Işak şi Karagea-Paşa, făcuseră un gol în jurul lui. Vizirul armatei era pămîntiu.

Khalil observă că divaniţii îl evitau cu ostentaţie şi pe el însuşi. Zîmbind, se apropie de Zaganos. Acesta îl privi cu uimire. Demnitarii care conversau împărţiţi în grupuri se uitară cu coada ochiului la marele vizir şi la vizirul armatei, care nu mai schimbaseră un cuvînt de foarte multă vreme.

Khalil surîse cu prefăcută bunăvoinţă rivalului său, apoi îi vorbi cu voce joasă, spre a nu fi auzit de cei din jur :

— Zaganos, în anii din urmă te-ai războit cu mine, fără să-ţi dai seama că un al treilea ne pîndea din umbră. Un om pe care l-ai şi sprijinit într-o vreme.

— Mahmud Anghelos ? murmură printre dinţi vizirul armatei.

— Exact ! Acum ne are în mînă pe amîndoi. Ştii, Zaganos, ţi-aş fi propus o alianţă împotriva lui. Dar acum e prea tîrziu. Sîntem amîndoi atît de compromişi, încît puterile noastre reunite nu fac nici cît puterea unui icoglan oarecare. Îşi netezi cu afectat calm barba mătăsoasă, apoi adăugă : Cred că ne-au ajuns blestemele constantinopolitanilor ! În curînd am să simt în jurul grumazului laţul călăului. Ştiu acest lucru. Dar mai ştiu că ai să mă urmezi mai repede decît îţi închipui... Înainte de moarte am putea striga ca şi vechii gladiatori : „*Ave,* Mahmud Anghelos ! *Moriturii te salutant !*" Mahmud are să-şi plece mîna făcută pumn, cu degetul arătător îndreptat în jos, şi comedia are să se termine !

Un ofiţer de ieniceri, însoţit de patru soldaţi, intră în anticameră şi, după ce se opri în faţa marelui vizir, îi vorbi cu brutalitate :

— În numele Înălţimii-Sale Sultanul, eşti arestat ! Urmează-ne !

Khalil îl privi calm, apoi se uită zîmbind la vizirul armatei.

— Cred că pe lumea asta nu vom mai apuca să stăm de vorbă. Dar în curînd ne vom întîlni pe lumea cealaltă. Îţi spun, deci, la revedere, Zaganos !

Acakios, călugărul, mergea agale pe drumul colbuit. Păşea cu grijă, ocolind pietrele colţuroase, fiindcă încălţările lui, purtate prea multă vreme, se găuriseră şi abia îl mai slujeau.

Cînd ajunse la o cotitură a drumului, se uită înapoi, peste umăr, spre zidurile Constantinopolelui, care se conturau departe, sub bolta văzduhului senin. Prin aerul cald zburau gîze zumzăitoare. Acakios îşi plimbă privirile peste măreaţa barieră de piatră şi suspină plin de tristeţe.

Venise la Constantinopole cu luni de zile în urmă — le şi uitase numărul — purtînd sub rasa-i monahală o scrisoare semnată de stareţul monastirii sale. După cel mult o săptămînă de odihnă ar fi trebuit să facă drumul întors. Dar şederea lui în măreaţa capitală a Imperiului Bizantin se prelungise aproape o jumătate de an. La venire, Acakios văzuse de departe fluturînd pe turnuri stindardul cu vulturul bicefal bizantin, ţinînd în cioc o cruce.

Acum, la plecare, vedea pe aceleaşi turnuri un stindard roşu, avînd în mijloc o stea şi o semilună.

Îşi sumese poalele rasei şi porni iarăşi, fără să se grăbească, aşa cum se cuvine la drum lung.

Cînd va ajunge la monastirea-i oploşită pe muntele Athos, va avea ce povesti fraţilor lui întru Domnul...

Lector : GEORGETA NAIDIN
Tehnoredactor : GH. CHIRU

Apărut 1977. Bun de tipar 25.07.1977. Tiraj 192 000. Format 16/61×86. Coli editură 27,24. Coli tipar 26,5. Pentru bibliotecile mari și mici 8R—31.

Comanda nr. 70 315
Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii",
București — Piața Scînteii nr. 1,
Republica Socialistă România